ఎంపిక చేసిన
మహాత్మాగాంధీ రచనలు

సంపుటము - 2

దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర

సంపాదకులు

శ్రీమన్నారాయణ్

నవజీవన్ పబ్లిషింగ్ హౌస్

అహమదాబాద్ - 380 014

Pre-publication price up to
2nd October 1999 Rs. 150/-
Then after Rs.200/-

Rupees Two Hundred
for set of five volumes
(SELECTED WORKS OF MAHATMA GANDHI)
(Telugu)

First Edition, 3,000 Copies, January 1999

This set of Selected Works of Mahatma Gandhi is
Subsidised by Navajivan Trsut

ISBN 81-7229-231-7

Printed and Published by
Jitendra T Desai
Navajivan Mudranalaya
Ahmedabad-380 014
INDIA

Main Distributor
Sat Sahitya Sahayogi Sangh
Exhibition Grounds, Mukaramjahi Road
Hyderabad-500 001 (A P)

ముందుమాట

ఎంపిక చేసిన మహాత్మాగాంధీరచనల సంపుటిలో "దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర" అను గ్రంథం చేర్చబడినది అక్కడ వారు జరిపిన "నిశ్చల ప్రతిఘటన" లేక "సత్యాగ్రహం" యొక్క ప్రాముఖ్యత ఇటీవల విశ్వవ్యాప్తంగా పలుచోట్ల జరుగుటయే అందుకు ముఖ్యకారణం గొప్ప అమెరికన్ నీగ్రోనేత డా॥ మార్టిన్ లూథర్ కింగ్ మహాత్మా గాంధీ గారి భావాల స్ఫూర్తితో సంపూర్ణంగా ప్రభావితులై, ఆ ప్రేరణతోనే అమెరికాలో పౌరహక్కుల ఉద్యమాన్ని "సత్యాగ్రహ" పంథానే ఆదర్శంగా పెట్టుకొని నడిపించారు చెకోస్లావేకియాలో ఈ మధ్య జరిగిన ఘట్టాలు "అహింసాత్మక సహాయ నిరాకరణ" "నిశ్చల ప్రతిఘటన" - విదేశీయుల దాడిని కూడ ఎదుర్కొన గలిగిన సశక్తమైన ఆయుధాలు - అనిపింప చేశాయి పాశ్చాత్య మేధావులనేకులు "సత్యాగ్రహా"న్ని యుద్ధానికి సమానమైన, ఏవిధంగాను తీసిపోని నైతిక ప్రతీకగా అంగీకరిస్తున్నారు

ఆదిలో గాంధీజీ దక్షిణాఫ్రికాలో తన "సత్యాగ్రహ" అనుభవాలను గుజరాతీ భాషలో విపులంగా వ్రాశారు 1928లో దాని ప్రథమాంగ్లానువాదం వెలువడింది దీని పునర్ముద్రణ ఎన్నోసార్లు జరిగింది సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలలో సాగుతున్న అన్యాయాలను వ్యతిరేకించే సశక్త ఆయుధమైన గాంధేయ సత్యాగ్రహంలో సంపూర్ణ విశ్వాసం గలవారికి ఈ గ్రంథం ఎంతో ఆకర్షకంగా ఉంటుందని భావిస్తున్నాం ఈ ప్రచురణ ముగింపు ప్రకరణంలో స్వయంగా గాంధీగారే సత్యాగ్రహమనేది ఒక అమూల్యమైన, సాటిలేని మేటి ఆయుధమనీ, దీని ననుసరించిన వారు నిరాశా, పరాజయాలకు ఎన్నటికీ లోనుగారనీ పేర్కొన్నారు

రాజభవన్,

అహ్మదాబాద్,

అక్టోబరు 24, 1968

శ్రీమన్నారాయణ్

ప్రకాశకుల విజ్ఞప్తి

మహాత్మాగాంధీ శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంలో వారు స్థాపించిన నవజీవన ట్రస్టు పక్షాన వారి ఆత్మకథను భారతీయ భాషలన్నిటిలోను ప్రచురించాలని నిర్ణయించాం ఆ ప్రకారం శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి తెలుగులోనికి అనువదించిన మహాత్ముని ఆత్మకథను ప్రచురించాం తెలుగు ప్రజలు మా యీ కృషిని అభినందించారు ఇప్పటికి 40000 ప్రతులు కొని చదివి మమ్ము ప్రోత్సహించారు పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ న్యాయ నిర్ణేతలు మహాత్ముని ఆత్మకథ తెలుగు సేతను 1995 వ సంవత్సరం ఉత్తమ తెలుగు అనువాదంగా నిర్ణయించి 5000/- రూపాయల పురస్కారం యిచ్చి శ్రీ రాధాకృష్ణమూర్తిని సత్కరించడం ముదావహం గాంధీజీ ఆత్మ కథను భారతీయ భాషలన్నింటిలోను ప్రచురించాం

మహాత్ముని ఆత్మ కథ యెడ భారత దేశ ప్రజల ఆదరాభిమానాలు చూచి నవజీవన ట్రస్టు మరో ప్రణాళికను చేపట్టింది మహాత్ముడు రచించిన రచనల్లో నుంచి విషయాన్ని బట్టి కొన్నింటిని ఎంపిక చేసి సంపుటముల సెట్టు రూపంలో ప్రచురించి, తక్కువ ధరకు దేశ ప్రజలకు అందజేయాలనునదే ఆ ప్రణాళిక ప్రప్రథమంగా ఇంగ్లీషు భాషలో నవజీవన ట్రస్టు పక్షాన ఎంపిక చేసిన మహ్మాత్మాగాంధీ రచనలను ఆరు సంపుటముల సెట్టుగా ప్రచురించాము ఆ గ్రంథాలు అపరిమితంగా ప్రజల ఆదరణను చూరగొనడం వల్ల పెద్ద సంఖ్యలో అనేక సార్లు ప్రచురించి ప్రజానీకానికి అందించాము భారతీయ భాషల్లో కూడా యీ ప్రణాళికను అమలు బరచుటకు నిర్ణయించి గత సంవత్సరం మళయాళం భాషలో అయిదు సంపుటముల సెట్టుగా ప్రచురించి కేరళ ప్రదేశ్ ప్రజల మన్ననలు పొందామని తెలుపుటకు సంతోషిస్తున్నాము.

ఇప్పుడు తెలుగులో 5 సంపుటాల సెట్టును నవజీవన ట్రస్టు పక్షాన సబ్సిడీ రేటుకు ప్రచురిస్తున్నాము మహాత్మాగాంధీ సిద్ధాంతాల యెడ మక్కువ చూపే తెలుగు ప్రజలు మా యీ కృషిని అభినందించి

ప్రోత్సహిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాము ఈ అయిదు సంపుటాలను తెలుగులో ప్రచురించుటకు అయ్యే ఆర్థిక వ్యయాన్ని పూర్తిగా నవజీవన ట్రస్టు, అహమదాబాద్ భరిస్తున్నది ట్రస్టుకు సంబంధించిన యితర శాఖల ఆదాయాన్ని యీ ప్రణాళికకు వినియోగించి తక్కువ ధరకు యీ సంపుటాల సెట్టును తెలుగు ప్రజలకు అందజేస్తున్నాము యీ ప్రణాళికను తెలుగులో అమలు బరచుటకు శ్రీ బిరిధీ చంద్ చౌధరి, శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణ మూర్తి గారలు సంపూర్తిగా సహకరించారు వారికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుతున్నాం అనువాదం, టైపుసెట్టింగ్, ప్రూపురీడింగ్, కెమెరా ప్రతులు తయారు చేయించుకృషికి శ్రీ బిరిధీచంద్ చౌధరి సహకరించారు యీ సంపుటముల తెలుగుసేతతో బాటు, ఇతర పెద్దలు చేసిన తెలుగు అనువాదాన్ని, మరియు ప్రూపుల్ని సరిచూచి శ్రీ వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి సహకరించారు

ఎంపిక చేసిన మహాత్మాగాంధీ రచనల అయిదు సంపుటముల సెట్టు ప్రచురణకు సంబంధించిన మా యీ ప్రణాళికను ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రజలు హర్షించి ప్రోత్సహిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాము

ది 28-10-98 **జితేంద్ర టి. దేశాయి**

అహమదాబాద్ మేనేజింగ్ ట్రస్టీ

ప్రస్తావన

దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయుల సత్యాగ్రహం, ఎనిమిది సంవత్సరాల పాటు జరిగింది సత్యాగ్రహం అనుశబ్ద పరిశోధన ఆసంగ్రామం సాగినప్పుడే జరిగింది దానికే సత్యాగ్రహసమరం అని పేరు వచ్చింది ఆసంగ్రామ చరిత్ర వ్రాయాలని చాలా సంవత్సరాలు అనుకున్నాను. ఆ విషయాలు నేనే వ్రాయగలను ఏకారణంవల్ల ఏ ఘట్టం ఎప్పుడు జరిగిందో నడిపినవాడికే తెలుస్తుంది గదా! రాజకీయ రంగంలో యీ ప్రయోగం పెద్దస్థాయిలో దక్షిణాఫ్రికాలో మొదటి పర్యాయం జరిగింది. అందువల్ల ఆ సత్యాగ్రహ సిద్ధాంత వికాసాన్ని గురించి ప్రజలు తెలుసుకోవాలి ఏ సమయంలోనై నా యిది అవసరమే

ఇప్పుడు భారతదేశంలో భారతీయుల సత్యాగ్రహ క్షేత్రం విస్తరించింది భారత దేశపు వీరమ్ గ్రామ్‌లో ప్రారంభమైన చిన్న సంగ్రామం గత్యంతరం లేక సత్యాగ్రహ రూపం దాల్చింది

వీరమ్‌గ్రామ్‌లో సాగిన పోరాటానికి కారకుడు ఒక సచ్చరిత్రుడు పరోపకారి యగుదర్జీ మోతీలాల్ 1915లో నేను ఇంగ్లాండు నుంచి కాఠియావాడ్ (సౌరాష్ట్ర) వెళ్లుతున్నాను రైల్లో మూడవ తరగతి పెట్టెలో వున్నాను బఢ్వాణ్ స్టేషనులో యితడు తన కొద్దిమంది అనుచరులతో బాటు వచ్చి నన్ను కలిశాడు వీరమ్‌గ్రావ్‌ని గురించి కొద్దిగా చెప్పి ఇలా అన్నాడు

మీరు యీ కష్టాన్ని తొలగించుటకు ఏమైనా చేయండి. కాఠియావాడ్‌లో మీరు పుట్టారు యిక్కడ దీన్ని మీరు సరిజేయండి". అతడి కండ్లలో దృఢత్వం కరుణరసం రెండూ వున్నాయి

"మీరు జైళ్లకు వెళ్లుటకు సిద్ధమేనా?" అని నేను అడిగాను.

"ఉరికంబం ఎక్కడానికైనా సిద్ధం" అని వెంటనే సమాధానం లభించింది

"మీరు జైలుకు వెళితే చాలు నమ్మకద్రోహం మాత్రం జరగకూడదు' అని స్పష్టంగా చెప్పాను "అనుభవం మీద మీకే తెలుస్తుంది" అని అన్నాడు మోతీలాల్

నేను రాజకోట చేరాను. అక్కడ యీ విషయాన్ని గురించి వివరాలు సేకరించాను. ప్రభుత్వంతో ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలు ప్రారంభించాను బగ్సరా మొదలుగా గల చోట్ల నేను ఉపన్యాసాలు యిచ్చాను వీరమ్ గ్రామ సమస్యా పరిష్కారానికి అవసరమైతే సత్యాగ్రహసమరానికి సిద్ధంగా వుండమని ప్రజల్ని హెచ్చరించాను. ప్రభుత్వ గూఢచారి విభాగం వారు నా నోట వెడలిన యీ సమాచారం ప్రభుత్వానికి పంపించారు ఆపంపిన పెద్ద మనిషి ఆగ్రామానికే కాక దేశానికే ఉపకారం చేశాడని చెప్పవచ్చు చివరికి లార్డ్ ఛేమ్సుఫర్డ్‌తో యీ విషయమై చర్చించాను. ఆయన తను యిచ్చిన మాటను నిలబెట్టుకున్నాడు యితరులు కూడా యీ విషయమై ప్రయత్నించారని నాకు తెలుసు కాని సత్యాగ్రహ సమరం ప్రారంభమవుతుందని తెలిసిన తరువాతనే వీరమ్ గ్రామ్ సమస్య పరిష్కరించడం జరిగిందని నాకు తెలిసింది

వీరమ్ గ్రామ్ గొడవ ముగిసిన తరువాత గిర్మిట్ చట్టం (ఇండియన్ ఇమిగ్రేషన్ ఆక్టు) వ్యవహారం వచ్చింది దీన్ని రద్దు చేయించుటకు ఎంతో కృషి జరిగింది యీ విషయమై సామూహిక ఉద్యమం నడిచింది బొంబాయిలో జరిగిన పెద్ద సభలో గిర్మిట్‌ఆక్టును రద్దు చేయుటకు 1917 మే 31 తేదీ వరకు గడువు యివ్వడం జరిగింది యీ తేదీని ఎందుకు నిర్ణయించారో ఆచరిత్ర యిక్కడ వ్రాయడం లేదు అసలు గిర్మిట్ విధానాన్ని రద్దు చేయడం అవసరమని చెప్పుటకు వైస్రాయి దగ్గరకి, మొదటిసారిగా మహిళా ప్రతినిధి బృందం వెళ్ళి విన్నవించింది యిందు ముఖ్యంగా కృషి చేసింది ఎవరో చెప్పడం అవసరం ఆమె పేరు చిరస్మరణీయురాలు సోదరి జాయీ జీపిటీట్ ఆమె ఎంతో కృషి చేశారు ఆసంగ్రామంలో కేవలం సత్యాగ్రహం ప్రారంభిస్తామని అనగానే విజయం లభించింది. అయితే ప్రజా ఉద్యమం దీనికి అవసరమైందని చెప్పక తప్పదు వీరమ్ గ్రామ సమస్యకంటే గిర్మిట్ విధానం రద్దు ఎంతో ముఖ్యమైనది రౌలట్ ఆక్టు తరువాత లార్డ్ ఛేమ్సు ఫర్డ్ అనేక తప్పులు చేశాడు అయినా ఆయన తెలివిగల చతురుడైన వైస్రాయి అని చెప్పడానికి సందేహించను సివిల్ సర్వీసులో పర్మినెంటుగా వుండే అధికారుల పంజానుంచి ఏవైస్రాయి కూడా తప్పించుకోలేడు

ఇక మూడోది చంపారన్ పోరాటం దానిది పెద్ద చరిత్ర. రాజేంద్రబాబు వ్రాశారు అక్కడ సత్యాగ్రహం చేయవలసివచ్చింది. అయితే వ్యతిరేక పక్షపు స్వార్థం చాలా పెద్దది అక్కడ పేర్కొనవలసిన విషయం చంపారన్ ప్రజల్లో ఏర్పడిన పరిపూర్ణశాంతి తత్ఫలితంగా ఏండ్ల తరబడిగా అమల్లో వున్న ఒక చెడ్డ చట్టం రద్దు కావించుటకు ఆరు మాసాలు పట్టింది

అహమదాబాద్ మిల్లు కార్మికులది నాల్గవ పోరాటం ఆ చరిత్ర గుజరాతీయులకు కాకపోతే మరెవరికి తెలుస్తుంది? యీ సంగ్రామ సమయంలో కార్మికులు చూపించిన సహనం శాంతి అపూర్వం నాయకుల్ని గురించి ఎంతైనా చెప్పవచ్చు? అయినా ఆ విజయం దోషమయం అని ప్రకటించాను అందుకు కారణం వున్నది కార్మికులు పట్టినపట్టును నెగ్గించేందుకు నేను ఉపవాసం చేశాను అది మిల్లుయజమానులపై నేను చేసిన వత్తిడి అన్నమాట వాళ్లకు నాకు మధ్యమంచి స్నేహసంబంధంవున్నది ఆసంబంధంపై నా ఉపవాసం వల్ల వత్తిడి పెరిగింది అయినా ఆ సంగ్రామం మరిచి పోరానిది కార్మికులు శాంతిగా తమ పట్టు మీద నిలబడి యుంటే వారి మాటనెగ్గేదే వాళ్లు మిల్లు యజమానుల మనస్సును జయించి యుండే వారే కాని కార్మికులు మిల్లు జయమానుల మనస్సును జయించలేక పోయారు పైకి కనబరచినంత శాంతంగా మనసావాచా కర్మణా వారు వ్యవహరించలేకపోవడమే అందుకు కారణం అయితే యీ సంగ్రామంలో వాళ్లు శారీరకంగా శాంతిగా వున్నారు అది గొప్ప విషయమే

అయిదవ పోరాటం ఖేడాలో జరిగింది అక్కడి నాయకులంతా పరిశుద్ధంగా సత్యాన్ని ఆచరించారని నేను చెప్పలేను శాంతిని మాత్రం రక్షించారు రైతులు వ్యవహరించిన శాంతి తీరు కూడా అహమదాబాదులో కార్మికులు వ్యవహరించిన తీరువంటిదేనని చెప్పక తప్పదు. అక్కడ మాకు గౌరవందక్కింది ప్రజల్లో జాగృతి వచ్చింది ఖేడా ప్రజలు మాత్రం పూర్తి శాంతి స్వరూపాన్ని తెలుసుకోలేక పోయారు అహమదాబాదు యందలి కార్మికులు కూడా శాంతి యొక్క పరిశుద్ధస్వరూపాన్ని తెలుసుకోలేదు అందువల్ల రౌలట్ ఆక్టుకు సంబంధించిన సత్యాగ్రహంలో ప్రజలు కష్టాలు అనుభవించవలసివచ్చింది

హిమాలయమంత పొరపాటు చేశానని నేను అంగీకరించవలసి వచ్చింది ఉపవాసం కూడా చేయవలసి వచ్చింది ఇతరులచేత కూడా చేయించవలసి వచ్చింది

ఆరవ పోరాటం రౌలట్ అక్టుకు వ్యతిరేకంగా జరిగింది అప్పుడు మా యందలి దోషాలు బైటకు పెల్లుబికాయి అయితే మూలంలో గల ఆధారం మాత్రం సత్యమార్గాన వున్నది మా దోషాలను అంగీకరించాం అందుకు ప్రాయశ్చిత్తం కూడా చేసుకున్నాం రౌలట్ అక్టు అమల్లోకిరాలేదు ఆనల్ల చట్టం రద్దు చేయబడింది యీ సంగ్రామం మాకు పెద్ద గుణపాఠం నేర్పింది

ఏడవ పోరాటం ఖిలాఫత్‌కు సంబంధించినది యిది పంజాబ్‌లో జరిగిన దుర్మార్గాలకు వ్యతిరేకంగాను స్వరాజ్యప్రాప్తి కోసమూ జరిగిన పోరాటం యీ పోరాటం యిప్పటికీ జరుగుతూనే వున్నది ఒక్క సత్యాగ్రహి అయినా సరే, చివరివరకు నిలిచిపోరాడితే విజయం లభించి తీరుతుందని నా దృఢవిశ్వాసం

ఇప్పుడు దేశంలో జరుగుతున్నది మహాభారత సంగ్రామమే యిష్టం లేకుండానే యిది ప్రారంభమైన తీరును గురించి వివరించాను వీరమ్ గ్రామ పోరాటం తరువాత యింకా చాలా పోరాటాలు జరుపవలసి వస్తుందని నేను అనుకోలేదు దక్షిణాఫ్రికాలో వున్నప్పుడు అసలు వీరమ్ గ్రామ్‌ను గురించి నాకు ఏమీ తెలియదు సత్యాగ్రహ విశేషం యిదే దాన్ని వెతుక్కుంటూ మనం వెళ్లనక్కర లేదు అదే వెతుక్కుంటూ మనదగ్గరికి వస్తుంది యీ సుగుణం సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతంలోనే యిమిడి వున్నది రహస్యమంటూ ఏమీ లేనిది, జిత్తులు ఎత్తులు ఏమీ లేనిది, అసత్యమంటూ ఏమీలేనిది ధర్మయుద్ధం అదే సత్యాగ్రహం అది వెతుక్కుంటూ మనదగ్గరకు వస్తుంది ధర్మబుద్ధి కలిగిన మనిషి అందుకు సిద్ధంగా వుంటాడు ముందే ప్లాను వేసుకొన్నదే ధర్మయుద్ధం కాదు ధర్మయుద్ధం చేయించేవాడూ, చేసేవాడూ ఆపరమాత్ముడే దేవునిపేరుతోనే ధర్మయుద్ధం జరుగుతుంది సత్యాగ్రహి దగ్గర గల శక్తులన్నీ ఉడిగినప్పుడు, సత్యాగ్రహి నిర్బలుడైనప్పుడు, సత్యాగ్రహిని నాలుగువైపుల అంధకారం ఆవరించినప్పుడు పరమాత్ముడే వచ్చి అతడికి

సాయం చేస్తాడు ధూళికణం కంటే చిన్న వాడినని ప్రాణి భావించినప్పుడే పరమాత్ముడు వచ్చి సహాయం చేస్తాడు నిర్బలుడికి బలం రాముడే

ఈ సత్యం యింకా మనకు అర్థం కావలసిన అవసరం వున్నది అందుకు దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగిన సత్యాగ్రహచరిత్ర మనకు బాగా ఉపయోగపడుతుందని విశ్వసిస్తున్నాను

ఇప్పుడు జరుగుతున్న పోరాటంలో ఏ ఏ అనుభవాలు మనకు కలుగుతున్నాయో, అవన్నీ దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహంలో కలిగాయి మనదేశంలో సాగుతున్న సత్యాగ్రహసమరంలో నిరాశపడవలసిన అవసరమేమీ యింత వరకు మనకు కలుగలేదని దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర చెబుతున్నది మన ప్రణాళికపై గట్టిగా నిలబడివుంటే విజయం మనకు లభించితీరుతుందని స్పష్టంగా బోధపడుతుంది

ఈ ప్రస్తావన నేను జుహూలో వ్రాస్తున్నాను దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్రయందలి మొదటి 30 ప్రకరణాలు యరవాడ జైలులో వున్నప్పుడు వ్రాశాను నేను చెబుతూ వుంటే సోదరుడు ఇందూలాల్ యాజ్ఞిక్ వ్రాశారు మిగతా ప్రకరణాలు యిక ముందు వ్రాయగలనని భావిస్తున్నాను జైల్లో ఆధారంగా నాకు సహాయ పడే గ్రంథాలు ఏమీ లేవు యిప్పుడు కూడా అట్టి గ్రంథాలు ప్రోగు చేయాలని నేను భావించడం లేదు సవివరంగా చరిత్ర మొత్తం వ్రాయుటకు నాకు సమయంలేదు ఉత్సాహంగాని కోరికగాని లేదు యిప్పుడు మనం చేస్తున్న పోరాటానికి ఉపయోగపడాలని ఉత్సాహవంతులెవరైనా దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగిన సత్యాగ్రహచరిత్రను సవివరంగా వ్రాయదలిస్తే వారికి సహాయ పడాలని భావించి యీ చరిత్ర వ్రాస్తున్నాను ఏ ఆధారాలూ ఎదురుగా పెట్టు కొని నేను యీ చరిత్రవ్రాయలేదు కాని యిందు పేర్కొన్న ప్రతి ఘట్టం ప్రామాణికమేనని, యిందు ఒక్క అతిశయోక్తిగాని ఒక్క అనిశ్చితమైన విషయంగాని లేదని పాఠకులకు మనవిచేస్తున్నాను

జుహూ, బుధవారం
సంవత్ 1980 ఫాల్గుణ బహుళ 13
2 ఏప్రిల్ 1924

ఎం.కె. గాంధీ

భూమిక

ఉపవాసాలవల్ల తదితర కారణాల వల్ల దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహచరిత్రను పూర్తిగా వ్రాయలేక పోయానని పాఠకులకు తెలుసు ఈ నవజీవన్ సంచిక నుంచి నేను తిరిగి ఆ చరిత్ర వ్రాస్తున్నాను విఘ్నాలేమీ లేకుండా పూర్తిగా వ్రాయగలనని విశ్వసిస్తున్నాను ఇప్పుడు మన దేశంలో నాకు కలుగుతున్న అనుభవాలన్నీ చిన్న స్థాయిలోనైనా సరే దక్షిణాఫ్రికాలో నాకు కలిగాయి సత్యాగ్రహ ప్రారంభంలో యిదే ఉత్సాహం, యిదే మాదిరి ఐక్యత, యిదే పట్టుదల అక్కడ కూడా కనబడేవి కొంత ముందుకు సాగిన తరువాత మధ్యలో యిదే నిరాశ, యివే తగాదాలు, యివే ఈర్ష్యా ద్వేషాలు యివే అభిప్రాయభేదాలు ప్రారంభమయ్యాయి కొద్ది మంది సత్యాగ్రహుల కార్యశక్తి, దృఢ దీక్ష, అచంచలమైన పట్టుదల, ఓర్పు చివరి వరకూ కనబడుతాయి ఊహించినవి, ఊహించనివి వ్యవహారాలు అక్కడ కూడా సాగుతూ వుండేవి అయితే భారత స్వాతంత్ర్య సంగ్రామం యింకా చరమస్థితికి చేరలేదు అక్కడ జరిగినవన్నీ యిక్కడ కూడా జరుగునని భావిస్తున్నాను దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహచరిత్ర యొక్క చివరి భాగం చదవండి ఊహించని, కోరని సహాయాలు లభించాయి భారతీయులకు ఎంత ఉత్సాహం కలిగిందో, వాళ్లు ముందుకు ఒక్కుమ్మడిగా ఎలా సాగారో, విజయం ఎలా పొందారో కూడా తెలుస్తుంది

దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగిన విధంగానే, భారత దేశంలో కూడా జరుగుతుందని నా దృఢవిశ్వాసం సత్యం, అహింస, తపస్సుల మీద నాకు అచంచలమైన శ్రద్ధ వున్నది సత్యాన్ని పాలించువాడి ఎదుట ప్రపంచమందలి సంపదలన్నీ వచ్చి నిలబడతాయనీ, అతడు పరమేశ్వరుని దర్శనం పొందగలడని నా పూర్తి విశ్వాసం అహింస ఎదుట వైరానికి తావు వుండదు యిది సత్యం దుఃఖాలు సహించునట్టి వారు ప్రపంచంలో దేనినైనా సాధించగలరనే గట్టి నమ్మకం నాకు వున్నది ఎంతో మంది కార్యకర్తల్లో నేను యిట్టి శక్తి సామర్థ్యాలు చూస్తున్నాను వారి సాధన వృధాకాదనే నమ్మకం నాకు వున్నది

దక్షిణాఫ్రికాలో లభించిన విజయానికి, అక్కడికి వెళ్ళిన భారతీయులు ఎలా వెళ్లారో అలా వుండి పోవడమే కారణమని కొందరనవచ్చు. అది పూర్తి అజ్ఞానంతో అనేమాట దక్షిణాఫ్రికాలో సత్యాగ్రహపోరాటం సాగించి యుండకపోతే, దక్షిణాఫ్రికానుంచేగాక బ్రిటిష్ అధీనంలో వున్న యితర దేశాలన్నింటి నుంచి భారతీయులు యింటికి రావలసిన పరిస్థితులు ఏర్పడి యుండేవి వారిని ఆదుకునే నాధుడు వుండేవాడుకాదు అయితే నా యీ సమాధానం సంతృప్తి కలిగించదు సత్యాగ్రహపోరాటం జరిపి యుండకపోతే, ఏదో విధంగా నచ్చచెప్పి తృప్తి పొంది యుంటే యీనాడు దక్షిణాఫ్రికాలో వుంటున్న భారతీయులకు పట్టిన స్థితివారికి పట్టియుండేది కాదని కొందరు అనవచ్చు యిది కూడా సరియైన అభిప్రాయం కాదు. అనుమానాలకు, అపోహలకు తావుయిస్తూ పోతే ఏది అనుమానమో, ఏది నిజమో తెలుసుకోవడం కూడాకష్టమే అనుమానించే అధికారం అందరికీ వుంది. కాని ఒక్క సూత్రం మాత్రం నిజం ఏ ఆయుధంతో ఒక వస్తువును జయిస్తామో, ఆ ఆయుధంతోనే ఆవస్తువును రక్షించగలం అనునదే ఆ సూత్రం

కాబే అర్జున్ లూటియో

వహీ ధనుష్ ,వహీబాన్ ॥

ఏ గాండీవంతో అర్జునుడు శివుణ్ణి ఓడించాడో, ఏ గాండీవంతో అర్జునుడు కురుక్షేత్రంలో కౌరవుల మదం అణిచాడో, ఆ గాండీవంతో ఆ అర్జనుడు కృష్ణునివంటి సారధి లేని తరుణంలో దోపిడి దొంగల మురాను ఓడించలేకపోయాడు దక్షిణాఫ్రికాలో గల భారతీయులస్థితి కూడా యిదే. యిప్పటికీ వాళ్లు పోరాటం సాగిస్తున్నారు అయితే ఏ సత్యాగ్రహశక్తితో వాళ్లు గతంలో విజయాలు సాధించారో, ఆశక్తిని పోగొట్టుకుకుంటే చివరికి పందెంలో వాళ్లు ఓడిపోతారు సత్యాగ్రహం వారికి సారధిగా పని చేసింది. ఆసారధియే పోరాటంలో వారికి సాయం చేయగలుగుతుంది.

నవజీవన్ - ' 5-7-25 **మో॥క॥ గాంధీ**

విషయసూచిక

దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర

తెలుగు సేత

వేమూరి రాధాకృష్ణమూర్తి

పుట్టపర్తి నాగపద్మిని

1

భూగోళము

ఆఫ్రికా ప్రపంచమందుగల అతి పెద్ద మహాద్వీపాల్లో ఒకటి భారతదేశం కూడా ఒక మహాద్వీపం వంటిదే కాని ఆఫ్రికా యందలి భూభాగంలో నాలుగు లేక అయిదు భారత దేశాలు విస్తీర్ణత దృష్ట్యా పట్టే అవకాశం వున్నది ఇది ఆఫ్రికాకు తిన్నగా దక్షిణదిక్కున నెలకొని యున్నది భారత దేశంవలె ఆఫ్రికా కూడా ఒక ద్వీపమే దక్షిణాఫ్రికా యొక్కఅధిక భాగాన్ని సముద్రం అని యున్నది ఆఫ్రికాలో ఎండవేడిమి ఎక్కువ అని అంటారు ఒక విధంగా అది నిజమే భూమధ్య రేఖ ఆఫ్రికా మధ్యగా వెళ్లుతుంది ఆ రేఖకు అటునిటుగల దేశాలలో కాచే ఎండ ఎంత తీవ్రంగా వుంటుందో భారతీయులు ఊహించలేరు భారత దేశంలో దక్షిణాదిన కొన్ని చోట్ల కాచే ఎండలు భరిస్తున్నాం కనుక ఆఫ్రికా యందు కాచే ఎండల తీవ్రతను కొద్దిగా అంచనా వేయవచ్చు దక్షిణాఫ్రికాలో యిట్టి స్థితి లేదు అది భూమధ్య రేఖకు దూరంగా వున్నది అక్కడి శీతోష్ణస్థితి సమంగా ఎంతో హాయిగా వుంటుంది ఆ దేశం ఎంతో అందంగా వుంటుంది అందువల్ల యూరప్ దేశాల ప్రజలు అక్కడ హాయిగా నివసిస్తారు మన భారతదేశంలో ఆ విధంగా వాళ్లు వుండలేరు

దక్షిణాఫ్రికాలో టిబెట్, కాశ్మీరుల వంటి ఎత్తైన ప్రదేశాలు వున్నాయి కాని అవి టిబెట్ కాశ్మీరులవలె 14 లేక 15 వేల అడుగుల ఎత్తున లేవు అందువల్ల అక్కడి శీతోష్ణస్థితి సహించుటకు వీలుగా, చల్లగా హాయిగా వుంటుంది దక్షిణాఫ్రికాయందలి కొన్ని ప్రదేశాలు క్షయ రోగులకు అత్యుత్తమమైనవని ప్రతీతి అట్టివాటిల్లో ఒకటి దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన సువర్ణ పురి జోహన్సబర్గ్ ఏ భూభాగం మీద జోహన్స్ బర్గ్ నగరం వున్నదో, ఆ భూభాగంలో 50 ఏండ్ల క్రితం ఏమీ లేదు గడ్డి గాదం మొలిచే ప్రదేశంగా వుండేది అక్కడ బంగారు గనులు వున్నాయని తెలిసే సరికి పలు భవనాలు

వెలిశాయి యిప్పుడు అక్కడ విశాలమైన భవనాలే భవనాలు అక్కడి ధనవంతులు బాగా డబ్బు ఖర్చుచేసి దేశ దేశాలనుంచి మొక్క ఒకటింటికి 15 రూపాయల చొప్పున అనేకమొక్కలు తెప్పించి నాటారు గత చరిత్ర తెలియని వాళ్లు అక్కడకు వెళ్లితే ఆ చెట్లు శతాబ్దాలనుంచి అక్కడ వున్నాయని అనిపిస్తుంది

దక్షిణాఫ్రికా భూభాగాలన్నింటిని గురించి యిక్కడ వ్రాయతలచలేదు విషయానికి సంబంధించిన ప్రదేశాలను గురించి మాత్రం వ్రాస్తాను దక్షిణాఫ్రికాలో రెండు ప్రభుత్వాల వాళ్లు వున్నారు 1 బ్రిటిష్ వాళ్లు 2 పోర్చుగీజులు పోర్చుగీజుల భాగాన్ని డేలాగోవానే అని అంటారు భారతదేశాన్నుంచి వెళ్లే ఓడలకు మొదటి హార్బరు అదే అక్కడినుంచి దక్షిణ దిక్కుకు ముందుకు వెళ్లితే బ్రిటిష్ వారి ప్రాంతంనేటాల్ వస్తుంది అక్కడి హార్బరును పోర్ట్ నేటాల్ అని అంటారు అయితే మనందాన్ని డర్బన్ అని అంటాం దక్షిణాఫ్రికాలో కూడా దాన్ని డర్బన్ అని అంటారు అది నేటాల్ దేశమందలి పెద్ద నగరం పీటర్ మెరిట్స్ బర్గ్ నేటాలుకు రాజధానీ నగరం అది డర్బనుకు 60 మైళ్ల దూరాన, సముద్రం మట్టం నుంచి సుమారు రెండు వేల అడుగుల ఎత్తున వున్నది డర్బన్ శీతోష్ణస్థితి దరిదాపుగా బొంబాయి నగరపు శీతోష్ణస్థితిని పోలి వుంటుంది బొంబాయి కంటే అక్కడి గాలిలో చల్లదనం అధికంగా వుంటుంది నేటాలును వదిలి యింకా పైకి వెళ్లితే ట్రాన్స్‌వాల్ వస్తుంది ట్రాన్స్‌వాల్ భూభాగం యిప్పుడు ప్రపంచానికంతటికి అత్యధికంగా బంగారం అందజేస్తున్నది కొద్ది ఏండ్లకు పూర్వం అక్కడ వజ్రాల గనులు కూడా దొరికాయి అక్కడ ఒక గనియందు అతిపెద్ద వజ్రం ఒకటి దొరికింది ప్రపంచంలో కెల్లా అది పెద్దదైన యీ వజ్రం పేరు ఆ గని యజమాని పేరట క్లినన్ అని పెట్టారు యీ వజ్రం బరువు 3000 కేరెట్లు వున్నది కోహినూర్ వజ్రం బరువు 100 కేరెట్లే రష్యా కిరీటమందలి ఆర్లెఫ్ వజ్రం బరువు 200 కేరెట్లు

జోహన్స్‌బర్గ్ బంగారు నగరమే బంగారం గనులు కూడా దానికి సమీపంలోనే వున్నాయి అయినా అది ట్రాన్స్‌వాలుకు రాజధాని కాదు

ట్రాన్స్‌వాలుకు రాజధాని ప్రిటోరియా అది జోహన్స్‌బర్గ్‌కు 36 మైళ్ల దూరాన వున్నది పరిపాలకులు, వాళ్లకు సంబంధించిన వాళ్లు అక్కడ వుంటారు అందువల్ల ప్రిటోరియాలో వాతావరణం ప్రశాంతంగా వుంటుంది జోహన్స్‌బర్గ్ వాతావరణం మాత్రం అశాంతిగా వుంటుంది భారతదేశంలో ఏదేని గ్రామాన్నుంచి గాని, చిన్న పట్టణాన్నుంచిగాని ఎవరైనా బొంబాయి వెళ్లితే అక్కడి హడావుడి, వాహనాల రద్దీ, జనసందడి చూచి అదిరిపోయినట్లే ట్రాన్స్‌వాల్‌నుంచి మనిషి జోహన్స్ బర్గ్ వెళ్లితే అదిరిపోతాడు జోహన్స్‌బర్గ్ ప్రజలు నడవరు పరుగెత్తుతారు అని చెప్పవచ్చు అందు అతిశయోక్తి ఏమాత్రమూ లేదు తక్కువ సమయంలో తక్కువ శ్రమతో ఎక్కువ డబ్బు ఎలా సంపాదించడమా అనే అక్కడి ప్రతివాడి తపన ట్రాన్స్‌వాల్ దాటి యింకా లోపలికి వెళ్లితే నారింజ పండ్లనిలయం అరంజియా వున్నది దాని రాజధాని పేరు బ్లూమ్‌ఫోంటిన్ అదిచిన్న ప్రశాంతమైన సుందర నగరం అక్కడ బంగారం, వజ్రాల గనులు లేవు అక్కడి నుంచి కొద్ది దూరం రైలు ప్రయాణం చేస్తే కేప్ కాలనీ సరిహద్దు దగ్గరకు చేరుతాం కేప్‌కాలనీ దక్షిణాఫ్రికా యందలి అతిపెద్ద అధినివేశరాజ్యం దాని రాజధాని పేరు కేప్‌టౌన్ అది కేప్ కాలనీ యందుగల పెద్దహార్బరు ఇది కేప్ ఆఫ్‌గుడ్‌హోప్ (మంచి ఆశాద్వీపం) అనుదీవియందు వున్నది యీ పేరు పోర్చుగీసు రాజు జాన్ పెట్టాడు వాస్కోడిగామా దీన్ని అన్వేషించాడు యిక్కడి నుంచి తమ వాళ్లు భారతావని చేరుటకు సులవైన దగ్గరిమార్గం దొరుకుతుందని రాజు భావించడమే అందుకు కారణం భారతావని చేరడం ఆకాలంలో సముద్రయాత్రలకు చివరి లక్ష్యం

ఈ నాలుగు బ్రిటిష్ వారి అధినివేశరాజ్యాలు యివిగాక బ్రిటిష్ వారి పరిపాలనలో మరికొన్ని ప్రదేశాలు కూడా వున్నాయి యూరోపియన్లు రాకపూర్వం దక్షిణాఫ్రికా దేశవాసులు అక్కడ వుంటూ వుండేవారు

దక్షిణాఫ్రికాలో ముఖ్యవృత్తి వ్యవసాయమే వ్యవసాయానికి అది అనువైన దేశం అక్కడి కొన్ని ప్రాంతాలు ఎంతో సారవంతమైనవి అక్కడ తేలికగా పండేపంట మొక్కజొన్న దక్షిణాఫ్రికా యందలి హబ్షీప్రజల ప్రధాన ఆహారం

మొక్కజొన్నయే కొన్ని చోట్ల గోధుమలు కూడా పండుతాయి దక్షిణాఫ్రికా పండ్లకు బహుప్రసిద్ధి నేటాలులో అరటి, బొప్పాయి, అనన్నాసపండ్లు అధికంగా లభిస్తాయి కడుపేదవారు సైతం ఆ పండ్లుకొని తినగలిగినంత చౌకగా వుంటాయి నేటాలు, మరియు తదితర రాజ్యాలలో నారింజ, బత్తాయిలు, ఎప్రికోట్ పండ్లు అత్యధికంగా లభిస్తాయి గ్రామాల్లో చాలామంది పేదవారు సైతం యీ పండ్లు తింటారు అక్కడ పండ్లు కారుచౌక కేప్ టౌన్ ద్రాక్ష పండ్లకు నిలయం అక్కడ దొరికినంతగా ద్రాక్ష మరో చోట దొరకదు ద్రాక్షపండ్లు అమిత చౌకగా లభిస్తున్నందున కటిక పేదవాళ్ళు సైతం ద్రాక్ష తినగలిగిన స్థితిలో వున్నారు భారతీయులు ప్రవేశించడం, మామిడిపండ్లు లభించడం సహజం భారతీయులు దక్షిణాఫ్రికాలో మామిడి మొక్కలు నాటారు యిప్పుడు దక్షిణాఫ్రికాలో మామిడిపండ్లు కూడా అధికంగా లభిస్తున్నాయి రకరకాలమేలు రకం మామిడిపండ్లు, బొంబాయి, మామిడిపండ్లతో పోటీ పడగలిగినంతగా దొరుకుతున్నాయి అక్కడ కూరలు బాగా లభిస్తాయి భారతీయులు రకరకాల కూరకాయలు అధికంగా కాయిస్తున్నారని చెప్పవచ్చు

పశువులు కూడా అక్కడ ఎక్కువే భారత దేశంలో దొరికే ఆవులు ఎద్దులు కంటే దక్షిణాఫ్రికా యందలి ఆవులు, ఎద్దులు మంచి రూపం కలిగి, అమితబలిష్టంగా వుంటాయి భారతదేశంలో గోరక్షణను గురించిన మాటలు ఎక్కువగా వింటూ వుంటాం కాని యిక్కడి ప్రజలవలెనే, యిక్కడి ఆవులు ఎద్దులు కూడా బక్క పలుచగా బలహీనంగా వుంటాయి వాటిని చూచి నా హృదయం ద్రవించి పోతుంది సిగ్గుతో నా తలవంగిపోతుంది దక్షిణాఫ్రికాలో బలహీనంగా వుండే ఆవుల్నిగాని, ఎద్దుల్ని గాని చూచిన జ్ఞాపకం లేదు దక్షిణాఫ్రికా యందలి ప్రాంతాలన్నిటి యందు కండ్లు తెరుచుకొని మరీ నేను పర్యటించాను కాని ఎక్కడా బక్కచిక్కిన గోవుల్ని వృషభాల్ని నేను చూడలేదు

ప్రకృతి యీ భూమికి ఎన్నో వరాలు ప్రసాదించింది వాటితో బాటు సహజసౌందర్యాన్ని అపారంగాప్రసాదించిందని చెప్పవచ్చు డర్బన్ ఎంతో అందంగా వుంటుంది అంతకంటే అందంగా వుంటుందికేప్ కాలనీ కేప్‌టౌన్,

టేబల్ మౌంటెన్స్ అను మెరకపల్లాలు లేని పర్వతచరియల్లో నిర్మితమై ప్రజల్ని బాగా ఆకర్షిస్తూ వుంటుంది దక్షిణాఫ్రికాను పూజిస్తూ వుండే ఒక విదుషీమణి ఆ పర్వతాన్ని గురించి వర్ణిస్తూ తన కవితలో నేను అలౌకికమైన అనుభూతిని ఆపర్వత చరియల్లో పొందాను అట్టి అనుభూతి మరే చరియల్లోను పొందలేదు అని వ్రాసింది యిది అతిశయోక్తి అని నా అభిప్రాయం అయితే ఆమె వ్రాసిన క్రింది కొన్ని పంక్తులు నాకు బాగానచ్చాయి "కేప్‌టౌన్ ప్రజలకు టేబల్ మౌంటెన్ మిత్రుని వలె సహకరిస్తుంది ఎత్తైనది కానందున అది భయంకరంగా వుండదు దూరాన్నుంచే దాన్ని పూజించవలసిన అవసరం వుండదు. దగ్గరకు వెళ్ళి పర్వతం మీదనే ఇండ్లు కట్టుకొని నివసించవచ్చు సముద్రతీరాన వుండటం వల్ల సముద్రం తన స్వచ్ఛమైన జలంతో దాని పాదపూజ చేస్తుంది దాని చరణామృతాన్ని సేవిస్తుంది పిల్లలు, పెద్దలు,స్త్రీలు పురుషులు నిర్భయంగా పర్వతప్రాంతమంతా తిరుగుతూ వుంటారు వేలాది మంది వీరుల కంఠస్వరాలతో పర్వత ప్రాంతమంతా ప్రతిధ్వనిస్తూ వుంటుంది పెద్దపెద్ద చెట్లు సువాసనలు విరజిమ్మే రంగురంగుల పూలు పర్వతప్రాంతాన్నంతటినీ సువాసనల మయం చేస్తాయి ఆ సౌందర్యం ఆశోభ, ఆ అందం చందం ఎంత చూచినా తనివితీరదు యిది ఆమె కవితల సారాంశం

మన గంగాయమునలతో పోల్చతగిన నదులు దక్షిణాఫ్రికాలో లేవు అక్కడవున్న కొద్దినదులు మనదేశ పునాదులతో పోలిస్తే చిన్నవే అని చెప్పవచ్చు అక్కడి చాలా ప్రాంతాలకు నదులనీరు చేరదు ఎత్తైన ప్రదేశాలకు క్రిందినుంచీ నీటిని కాలువలు త్రవ్వి ఎలా తీసుకువెళ్ళడం? సముద్రమంతటి నదులు లేని చోట కాలువలు ఎలా ఏర్పడతాయి? దక్షిణాఫ్రికాలో నీరు దొరకని చోట్ల పాతాళ బావులు త్రవ్వ బడివున్నాయి. ఆ బావుల నీటితో వ్యవసాయం సాగుతుంది ఆ బావుల నుంచినీరు, యంత్రాల ద్వారా నీరు తోడే చక్రాల ద్వారా బయటికి తోడుతారు వ్యవసాయానికి ప్రభుత్వం ఎంతో సహాయం చేస్తుంది. రైతులకు ఎప్పటికప్పుడు సరియైన సలహాలు యిచ్చి తోడ్పడుటకు వ్యవసాయ శాస్త్ర నిపుణుల్ని

ప్రభుత్వం నియమించి వారి దగ్గరికి పంపుతుంది ప్రభుత్వమే అక్కడ రైతులకు సహకరించుటకు వ్యవసాయ కేంద్రాల్ని నడుపుతుంది రైతులకు మంచి పశువుల్ని, మంచి విత్తనాల్ని అందజేస్తుంది కొద్ది ఖర్చుతో పాతాళ బావులు త్రవ్విస్తుంది వాయిదా పద్ధతిన అందుకైన వ్యయం చెల్లించుటకు వెసులు బాటు రైతులకు కల్పిస్తుంది పొలాల చుట్టూ ఇనుప కంచెల్ని సైతం ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసి రైతుల్ని ఆదుకుంటుంది

దక్షిణాఫ్రికా భూమధ్యరేఖకు దక్షిణాన వున్నది భారతదేశం ఆరేఖకు ఉత్తరాన వున్నది అందువల్ల వాతావరణం, శీతోష్ణస్థితి రెండు దేశాల్లో వేరువేరుగా వుంటుంది అంతా తలక్రిందుల వ్యవహారమే ఋతువులూ అంతే. ఉదాహరణకు మనదేశంలో వేసవికాలం ప్రారంభమైతే, దక్షిణాఫ్రికాలో శీతాకాలం ప్రారంభమవుతుంది వర్షాకాలానికి నిశ్చితసమయమంటూ అక్కడ వుండదు ఏసమయంలోనైనా అక్కడ వర్షాలు కురవచ్చు సామాన్యంగా 20 అంగుళాల కంటే మించి అక్కడ వర్షపాతం వుండదు

★ ★ ★

చరిత్ర

ఆఫ్రికా యొక్క భూగోళాన్ని వివరిస్తూ గతప్రకరణంలో నేను క్లుప్తంగా వర్ణించిన భూగోళ విశేషాలు ప్రాచీన కాలం నుంచి అక్కడ అమలులో వున్నాయని పాటకులు భావించకూడదు అతిప్రాచీన కాలంనుంచి దక్షిణాఫ్రికాలో ఎవరు నివసిస్తూ వుండేవారో యింతవరకు తేలలేదు యూరపియన్లు అక్కడికి వచ్చినప్పుడు అక్కడ హబ్షీవాళ్లు వున్నారు అమెరికాలో బానిసత్వం తాండవం చేస్తున్నప్పుడు అమెరికానుంచి పారిపోయి కొద్దిమంది హబ్షీలు దక్షిణాఫ్రికా వచ్చి వుండిపోయారని కొందరి అభిప్రాయం వాళ్లలో జూలూలు, స్వాజీలు బసూటోలు, బెక్వానాలు మొదలుగాగల వేరువేరు తెగల వాళ్లు వుండేవారు. యీ హబ్షీలే దక్షిణాఫ్రికా మూలనివాసులని చాలా మంది అంటున్నారు. అయితే దక్షిణాఫ్రికా చాలా విశాలమైన దేశం. అక్కడ

నివసిస్తున్న హబ్షీల జనాభా తక్కువేనని చెప్పవచ్చు అంతకంటే 20 లేక 30 రెట్లు మంది జనం వచ్చి వుండుటకు వీలైన విశాలమైన దేశం దక్షిణాఫ్రికా రైలు మీద డర్బన్ నుంచి కేప్‌టౌను వెళ్లుటకు సుమారు 1800 మైళ్లదూరం ప్రయాణం చేయవలసి వస్తుంది

సముద్రమార్గాన వెళ్లితే 1000 మైళ్ల దూరం వుంటుంది మొదటి ప్రకరణంలో పేర్కొన్న నాలుగు అధినివేశ రాజ్యాల వైశాల్యం 473000 చదరపు మైళ్ళు

ఇంతపెద్ద భూభాగం మీద 1914లో హబ్షీల జనాభా 50 లక్షలు వుంటే తెల్లవారి జనసంఖ్య 13లక్షలు వున్నది జూలూజాతి హబ్షీలు బలంగాను, అందంగాను వుంటారు అందం అను విశేషణాన్ని హబ్షీల విషయంలో కావాలనే ప్రయోగించాను ఎర్రగావున్న చర్మాన్ని, కొటేరు ముక్కును అందానికి లక్షణాలని భావిస్తాం యిది అంధ విశ్వాసమే దాన్ని మరిచిపోతే జూలూజాతి వారిని సృష్టించునప్పుడు బ్రహ్మఏమీలోటు చేయలేదని చెప్పవచ్చు స్త్రీలు పురుషులు బాగా ఎత్తుగా వుంటారు విశాలమైన ఛాతీ కలిగి వుంటారు వారి శరీరమందలి కండరాలు తీర్చిదిద్దినట్లు వుంటాయి బలంగా వుంటారు వారి పిక్కలు, బుజాలు మాంసపు కండలతో నిర్మించినట్లు వుంటాయి ఒక్కస్త్రీ గాని, పురుషుడుగాని, వంగి నడవరు గూనితో నడవరు వారి పెదవులు మాత్రం పెద్దవిగాను, లావుగాను వుంటాయి అయితే అవి మిగతా శరీరపరిమాణానికి అనువుగానే వుంటాయి అందువల్ల వాళ్ల ఒడ్డుపొడవును నేను సమర్థిస్తాను వాళ్లకండ్లు గుండ్రంగా తేజస్సుతో నిండి వుంటాయి చప్పిడిముక్కు పెద్ద ముఖానికి సరిపోయేలా వుంటుంది ఉంగరాల జుట్టు అవి వాళ్ళనిగనిగలాడే నల్లని శరీరం మీద అందంగా అమరివుంటుంది జూలూ తెగవారిని పలకరించి ఏమండీ మీ దక్షిణాఫ్రికాలో వుండే జాతులవారిలో అందమైన వారెవరని అడిగితే, వాళ్లు వెంటనే మేము అని సమాధానం చెబుతారు వాళ్ల మాటను నేను కాదనలేను యిప్పుడు మనం ప్రపంచంలో ఎంతోమంది శాండోలను చూస్తున్నాం అనేకమంది వస్తాదులను చూస్తున్నాం. వాళ్లు తమ శిష్యుల శరీరనిర్మాణానికై ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేస్తూ

వుంటారు అలాంటి ప్రయత్నాలేమీ చేయకుండానే జూలూ జాతివారికి బలిష్టమైన అవయవాలు, సౌష్టవమైన శరీరం సహజంగానే లభించాయని చెప్పవచ్చు భూమధ్య రేఖకు సమీపంలో వుండే వారి శరీరం నల్లగా వుంటుంది యిది ప్రకృతినియమం ప్రకృతి తీర్చిదిద్దిన శరీరాలు, ఆకారాలు అన్నీ సహజంగా అందమైనవేనని మనం అంగీకారానికి వస్తే, సౌందర్యాన్ని గురించి మనం భావించే భావాలనుంచి విముక్తులమవుతాం అంతేగాక భారత దేశంలో నివసిస్తున్నమన శరీరంకొద్దిగా నల్లగా వుంటే సిగ్గుతో క్రుంగిపోతూ వుంటాం అసహ్యించుకుంటూ వుంటాం యిట్టి భావాలనుంచి కూడా మనం బయటపడతాం

ఈ హబ్షీలు మట్టితోను, గడ్డితోను నిర్మించిన గుండ్రని గుడిసెల్లో వుంటారు ప్రతిగుడిసెకు మట్టిగోడ గుండ్రంగా నిర్మించబడుతుంది దాని పైభాగం గడ్డితో కప్పబడుతుంది మధ్యలో నిలబెట్టబడిన స్తంభంపై పైకప్పు ఆధారపడి వుంటుంది ఒక చిన్న ద్వారం అమర్చి వుంటుంది వంగి జనంలోనికి వెళ్ళి వస్తూ వుంటారు యీ ద్వారమే గాలియొక్క రాక పోకలకు సాధనం యిందు కిటికీలు వుండవు మనవాళ్ల మాదిరిగానే హబ్షీలు కూడా మట్టిగోడల్ని పేడతోను మట్టితోను అలుకుతారు వాళ్లు నాలుగు పలకల వస్తువు నిర్మించలేరని, అందువల్లనే గుండ్రని వస్తువులు నిర్మిస్తారని బోధపడుతుంది అటువంటి శిక్షణయే వారికి లభించిందన్నమాట ప్రకృతిబడిలో పెరిగిన యీ నిర్దోషులగు మనుజుల జ్ఞానం, ప్రకృతిరీత్యా తమకు కలిగిన అనుభవం మీద ఆధారపడివుంటుంది

ఇట్టి మట్టి మేడలో సామాను కూడా అందుకు తగినట్లే వుంటుంది పాశ్చాత్య సభ్యత యిప్పుడు దక్షిణాఫ్రికాలో వ్యాప్తమై పోయింది అంతకు పూర్వం హబ్షీవాళ్లు చర్మం దుస్తులు ధరించేవారు పడుకోడానికి కూడా చర్మాల్నే ఉపయోగించేవారు కుర్చీలు, టేబుళ్లు, పెట్టెలు వగైరాలు వారి గుడిసెల్లో వుండేవి కావు యిప్పుడు కూడా చాలా వరకు యిదే స్థితి యిండ్లలో యిప్పుడు కంబళ్లను వాడుతున్నారు బ్రిటిష్ వాళ్ళ పరిపాలనకు పూర్వం హబ్షీజాతి స్త్రీ పురుషులు దరిదాపుగా నగ్నంగా తిరుగుతూ

వుండేవారు యిప్పటికీ గ్రామాల్లో జనం అలాగేవున్నారు వాళ్ళుతమ మర్మస్థలాల్ని చర్మంతో కప్పుకుంటారు కొందరైతే ఆపని కూడా చేయరు అంతమాత్రాన వాళ్లకు తమ ఇంద్రియాలపై అదుపు వుండదని భావించకూడదు ఒక తెగవాళ్ళ అలవాటు ఒక విధంగా వుండి, మరో తెగవాళ్ళ అలవాటు అలా వుండకపోతే, మొదటి తెగవాళ్ల తమ అలవాటు మానుకోరు ఒకరి నొకరు చూచుకొనుటకు కూడా వీళ్ళకు సమయం దొరకదు ఒకనాడు శుకుడు నగ్నంగాస్నానం చేస్తున్న స్త్రీల మధ్యగా వెళ్లవలసి వచ్చింది అయినా ఆయన మనస్సు గాని, ఆస్త్రీల మనస్సుగాని వికారానికి లోను కాలేదు అని భాగవతకారుడు వ్రాశాడు యిది నాకు అతిశయోక్తి యని అనిపించలేదు భారతదేశంలోయిలా జరిగితే యిప్పుడు జనం వూరుకుంటారా? వికారాలకు లోనుకాకుండా వుండగలరా అని ఎవరైనా అడిగితే అది మన పతనావస్థకు తార్కాణమని చెబుతాను మనం మనదృష్టితో హబ్షీవాళ్లు అడివిజాతి ప్రజలని భావిస్తుంటాం నిజానికి వాళ్లు అట్టిస్థితిలో లేరు

హబ్షీస్త్రీలు పట్టణాలకు వస్తే కంఠం దగ్గరనుంచి మోకాళ్ళవరకు వస్త్రం ధరించి తీరాలని నియమంవున్నది ఆ స్త్రీలకు యిష్టం లేకపోయినా బట్టలు ధరించక తప్పదు అందువల్ల దక్షిణాఫ్రికాలో యీ రకం దుస్తులకు గిరాకీ హెచ్చింది యూరపు నుంచి అట్టి దుస్తులు విపరీతంగా అక్కడికి దిగుమతి అవుతున్నాయి పురుషులు నడుంనుంచి మోకాళ్ల వరకు దుస్తులు ధరించి తీరాలి యూరపు నుంచి దిగే బట్టలు వాళ్లు ధరిస్తున్నారు అవికట్టని వాళ్లు డ్రాయరు లాంటి బట్ట ధరిస్తారు దక్షిణాఫ్రికా ప్రజలు వుపయోగించేబట్టంతా యూరపు నుంచే దిగుమతి అవుతున్నది

హబ్షీల ప్రధాన ఆహారం మొక్కజొన్న దొరికితే వాళ్లు మాంసం కూడా తింటారు కారం మసాలాలంటే వాళ్లకు తెలియదు అది అదృష్టమే మిర్చిమసాలాల వాసనగాని, పసుపురంగుగాని ఆహారంలో కనబడితేహబ్షీలు తినడానికి యిష్టపడరు. అడివిజాతి వారైతే అసలు అట్టి ఆహారాన్ని ముట్టరు ఉడకబెట్టిన మొక్కజొన్నలో కొద్దిగా వుప్పుకలిపి ఒక పొండు మొక్కజొన్న ఆహారం తింటారు ప్రతిజూలూజాతివాడి పనియిదే కొందరు మొక్కజొన్న

పిండిగా విసిరి, దాన్ని నీటిలో ఉడకబెట్టి సంకటి తయారుచేసి దాన్ని భుజిస్తారు ఎప్పుడైనా మాంసం దొరికితే, పచ్చిదాన్నో లేక వండినదాన్నో, ఉప్పువేసుకొని తింటారు నిప్పుల మీద వేయించి కూడా తింటారు ఏ మాంసాన్నైనా సరే తింటారు ఏమాత్రం సంకోచించరు వాళ్ల భాషల పేర్లు వాళ్ల జాతులపేరట వుంటాయి తెల్ల వాళ్లు వచ్చిన తరువాతనే వ్రాత వ్యవహారం అక్కడ ప్రారంభమైంది హబ్షీలకు అక్షరక్రమం అ, ఆ, క, ఖ, గ రూపంలో లేదు హబ్షీల కోసం బైబిలు రోమన్ లిపిలో ప్రచురించారు జూలూ భాష మధురంగా వుంటుంది వారి శబ్దాలకు అర్థం కావ్యత్వం రెండూ వుంటాయని చదివాను విన్నాను నేను నేర్చిన కొన్ని హబ్షీ శబ్దాలవల్ల వారి భాషను గురించి పై నిర్ణయానికి వచ్చాను పట్టణాల్లోను, అధినిదేశ రాజ్యాల్లోను వాడిన యూరోపియన్ పేర్లన్నింటికి మధురమైన హబ్షీ పేర్లు వున్నాయి అవి జ్ఞాపకం లేనందున యిక్కడ వ్రాయలేదు క్రైస్తవ పాదరీల అభిప్రాయం ప్రకారం హబ్షీలకు మతమంటూ ఏమి లేదు ఆధ్యాత్మికంగా ఆలోచించితే హబ్షీలు ఏవో ఒక అర్థం కాని అలౌకికశక్తిని అంగీకరిస్తారని, దాన్ని పూజిస్తారని తెలుస్తుంది ఆశక్తికి వాళ్లు భయపడతారు శరీరం నాశనమైన తరువాత మనిషి పూర్తిగా నాశనం కాదని వాళ్ల విశ్వాసం నీతికి కట్టుబడి వుంటారు కనుక వారిని ధార్మిక పురుషులుగా భావించవచ్చు నిజమేదో, అబద్ధమేదో వాళ్ళకు బాగా తెలుసు సామాన్యంగా హబ్షీలు సత్యాన్ని పాలిస్తూ వుంటారు పాశ్చాత్యులతో బాటు మనం కూడా ఆవిధంగా పాలిస్తున్నామనడం సందేహాస్పదమే వాళ్లకు దేవాలయాలుగాని, అటువంటి స్థలాలు గాని లేవు యితర జాతుల వారి వలెనే వారిలో కూడా అనేక మూఢనమ్మకాలు ప్రచలితమై వున్నాయి ఆశ్చర్యకరమైన విషయం ప్రపంచంలో ఏ జాతి వారికీ తీసిపోని యీ హబ్షీజాతి వారు పిరికిపందలు ఇంగ్లీషు పిల్లవాణ్ణి చూచినా భయపడిపోతారు ఎవరైనా పిస్తోలు ఎక్కుబెట్టి చూపిస్తే చాలు హబ్షీ వాడు పారిపోతాడు పారిపోలేకపోతే మూర్ఛనివలె నీరసపడి పోతాడు. దీనికి ఒక కారణం వున్నది ఇంగ్లీషు వాళ్లు బహుకొద్ది మందే అట్టి కొద్దిమంది ఆంగ్లేయులు వచ్చి పెద్ద సంఖ్యలో వున్న తామందరినీ

వశం చేసుకున్నారంటే, వారిలో ఏదో గొప్పశక్తి నిండి యున్నదని వాళ్ళభావం వాళ్ళకు విలువిద్య బాగా తెలుసు కాని ఇంగ్లీషు వాళ్లు వాళ్లధనస్సుల్ని, బాణాల్ని లాగివేశారు తుపాకీని వాళ్లు ఎరుగరు ఎన్నడూ ప్రయోగించ లేదు తుపాకీ ఎలా పని చేస్తుందో వాళ్లకు తెలియదు అగ్గిపుల్ల అయినా వెలిగించనవసరంలేకుండా కేవలం వేలితో నొక్కగానే, అది ప్రేలడం, ఎదురుగా వున్న వారికిగుండు దెబ్బ తగలడం, వాడు నేల కూలటం అంతా విచిత్రంగా వాళ్లకు తోస్తుంది అందువల్ల తుపాకీని చూచినా, తుపాకీ పట్టుకున్న వాణ్ణి చూచినా హబ్షీలకు విపరీతమైన భయం వాళ్లు, వాళ్ల పూర్వీకులు తుపాకుల బీభత్సాన్ని చూచారు ఎంతో మంది తమ వారిని తుపాకులు పొట్టనపెట్టు కున్నాయని వాళ్లకు తెలుసు అయితే చాలామందికి దానివివరం తెలియదు

ఈ జాతిలో మెల్లమెల్లగా సభ్యత వ్యాప్తమవుతూ వున్నది పాదరీలు ఏసుక్రీస్తు సందేశాన్ని వారికి బోధిస్తున్నారు వాళ్లకోసం స్కూళ్లు తెరిచారు అక్షరాలు నేర్పుతున్నారు వారి కృషివల్ల మంచి నడతగల హబ్షీలు తయారైనారు వారితో బాటు అక్షరజ్ఞానం పొందని, సభ్యత అంటే ఏమిటో తెలియని కొందరు హబ్షీలు మోసగాళ్లు గాను, ప్రమాదకారులు గాను కూడా తయారైనారు సభ్యత నేర్చిన హబ్షీలంతా త్రాగుడుకు అలవాటు పడ్డారు వారి శక్తివంతమైన శరీరంలోకి మద్యం ప్రవేశించగానే యిక వాళ్లు పిచ్చివాళ్లైపోయి ఏంచేస్తారో వారికే తెలియదు రెండు రెండు కలిపితే నాలుగు అవడం ఎంత నిజమో, సభ్యత పొందినవారి అవసరాలు పెరగడం కూడా అంతనిజమే హబ్షీల అవసరాలను పెంచడానికని, కష్టం విలువవారికి అర్థమయ్యేలా చేయడానికని, హబ్షీల మీద తలపన్ను, గుడిసెపన్ను వేశారు యిట్టి పన్నుల్ని వేయకపోతే హబ్షీలు తమ తమ పొలాల్లోనే పడుకుంటారు బంగారు గనుల్ని వజ్రపు గనుల్ని త్రవ్వడానికి ముందుకు రారు వాళ్లు వచ్చి గనులు త్రవ్వకపోతే బంగారం, వజ్రాలు భూమిలోపలే పడి వుంటాయి యిట్టి పన్నులు విధించకపోతే పాశ్చాత్యులకి చాకిరీ చేయుటకు బానిసలు దొరకరు ఆంగ్లేయుల యీ పాచిక అక్కడ బాగా పారింది వేలసంఖ్యలో

హబ్షీలు చాకిరీకి దొరికారు గనుల్లో పని చేయడం వల్ల వాళ్లను క్షయరోగం పట్టుకుంది ఆజబ్బును అక్కడ మైనర్స్‌థైసిస్ అని అంటారు యిది ప్రాణానికి ముప్పు తెచ్చే జబ్బు ఇట్టి జబ్బు గలవాళ్లు గనుల దగ్గర కుటుంబాలతో సహా వుంటారు అక్కడ యీజాడ్యంతోబాటు యింకా ఎన్ని రోగాలు వ్యాప్తమయ్యాయో ఊహించలేము ఆరోగాలకు వాళ్లే బలిఅయిపోతూ వుండేవారు దక్షిణాఫ్రికాలో వుంటున్న ఇంగ్లీషు వాళ్లుకూడా యీ గంభీరమైన సమస్యను పట్టించుకొని పరిష్కారానికై కృషి ప్రారంభించారు చివరికి ఒక్క విషయం అందరికీ అర్థమైందని భావిస్తున్నాను పాశ్చాత్య సభ్యతా ప్రభావం వల్ల ఉపయోగంకంటే హబ్షీలకు అపకారమే అత్యధికంగా జరిగిందనే విషయం సత్యం యిది కావాలంటే ప్రతివారూ చూడవచ్చు

ఇట్టి నిర్దోషులైన జాతివారిపై 400 సంవత్సరాలకు పూర్వం డచ్ వారికన్ను పడింది దానితో అక్కడికి ప్రవేశించి వాళ్లు డేరా వేశారు కొంత మంది డచ్‌వారు తమ అధినివేశరాజ్యంగా వున్న జావానుంచి మలైజాతి బానిసల్ని తీసుకొని దక్షిణాఫ్రికా యందలి కేప్‌కాలనీ అనుచోటుకు వచ్చారు మలైజాతి ప్రజలు మహమ్మదీయులు వారిలో డచ్‌వారి రక్తంతో పాటు, వారి గుణాలు కూడా కొన్ని చొరబడ్డాయి వేరు వేరు ప్రదేశాలకు ప్రాకినా వారి ప్రధాన కేంద్రం కేప్‌టౌన్ మాత్రమే కొంతమంది మలై వాళ్లుతెల్లవాళ్ల దగ్గర చాకిరీ చేస్తున్నారు కొందరు స్వతంత్ర వృత్తుల్ని చేపట్టారు మలై స్త్రీలు బాగా శ్రమ పడతారు తెలివిగలవాళ్లు కూడా వాళ్ల నడవడి శుభ్రంగా వుంటుంది మలై స్త్రీలు చాకలి పని, కుట్టుపని బాగాచేస్తారు పురుషులు చిన్న చిన్న వ్యాపారాలు చేస్తారు చాలామంది జట్కాలు, టాంగాలు తోలిసంపాదిస్తూ వుంటారు కొంతమంది ఆంగ్లంలో ఉన్నత విద్య కూడా అభ్యసించారు వారిలో ఒకరు డా॥ అబ్దుల్ రహమాన్ వారు కేప్ టౌనులో సుప్రసిద్ధులు వారు కేప్‌టౌన్ అసెంబ్లీలో కూడా మెంబరు అయ్యారు తరువాత క్రొత్త మార్పులు తెచ్చి ముఖ్య అసెంబ్లీకి వెళ్లకుండా యిట్టి వారిని ప్రభుత్వం ఆపివేసింది

డచ్ వాళ్లను గురించి చెబుతూ వుండగా మధ్యన మలై వారిని గురించిన

విషయం వచ్చింది అసలు డచ్‌వాళ్లు ఎలా ముందుకు సాగారో చూద్దాం డచ్‌వాళ్లు పరాక్రమం గల యోధులు తెలివిగలరైతులు యిప్పటికీ వారి పరిస్థితియిదే తమ సమీపంలో నున్న దేశమందలి భూమి సారవంతమైనదని గ్రహించారు అక్కడి ప్రజలు ఏడాది పొడవునా పనిచేయకుండా కొద్ది రోజులు కష్టపడి, అసంపాదనతో హాయిగా జీవితం గడుపుకుంటున్నారని తెలుసుకున్నారు

తమ దగ్గర తుపాకీ వున్నది తెలివి వున్నది. శక్తి వున్నది యిక వీళ్లను లొంగదీసుకొని వీళ్ల చేత శ్రమ ఎందుకు చేయించకూడదు అనుభావం వారికి కలిగింది. పశుపక్ష్యాదుల మాదిరిగా యితర జనాన్ని కూడా లొంగదీసుకోగలమనే నిర్ణయానికి వాళ్లు వచ్చారు యీ పనికి మతం అడ్డురాదనే నిర్ణయానికి కూడా వచ్చి దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన హబ్షీవాళ్ల చేత వ్యవసాయంచేయించడం మొదలు పెట్టారు.

డచ్ వాళ్లు ప్రపంచమందలి మంచి ప్రదేశాల కోసం వెతకడం ప్రారంభించినట్లే, ఇంగ్లీషు వాళ్లు కూడా అట్టి ప్రయత్నం ప్రారంభించారు మెల్లమెల్లగా ఇంగ్లీషువాళ్లుకూడా దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రవేశించారు డచ్‌వాళ్లు, ఇంగ్లీషువాళ్లు యిద్దరూ పెద్దతండ్రి పినతండ్రి కొడుకులే యిద్దరి స్వార్థం ఒకటే, యిద్దరి స్వభావం ఒకటే ఒకే కుమ్మరి వాడు తయారుచేసిన కుండలు ఒక చోట చేరితే కొన్ని ఒక దానికింకొటి తగిలిపగిలి పోవడం సహజమే కదా డచ్‌వాళ్లు, ఇంగ్లీషు వాళ్లు మెల్లిమెల్లిగా దక్షిణాఫ్రికాలో కాళ్లు చాచడం ప్రారంభించి హబ్షీవాళ్లపై పాలన సాగిస్తూ ముందుకు సాగిసాగి ఒకరినొకరు ఢీకొన్నారు యుద్ధాలు జరిగాయి మజూబా పర్వతం మీద ఇంగ్లీషు వాళ్లు ఓడిపోయారు కూడా యీ ఓటమి ఇంగ్లీషు వాళ్ల శరీరంపై పెద్ద పుండు అయిపోయి చివరికి 1899నుంచి 1902 వరకు ప్రపంచ ప్రసిద్ధ బోయర్ యుద్ధం రూపందాల్చి ముమ్మరంగా సాగింది జనరల్ క్రోన్జేని, లార్డ్ రాబర్ట్స్ ఓడించి, వెంటనే విక్టోరియా మహారాణికి మజూబా పగతీర్చుకున్నాం అని తంతి పంపించాడు. వీరిరువురికి యుద్ధం ప్రారంభం కాకపూర్వం డచ్ వాళ్లు ఇంగ్లీషువాళ్ల పొడను సైతం అంగీకరించలేదు. వాళ్లు దక్షిణాఫ్రికా యందలి లోపలి భాగాలకు వెళ్లిపోయారు దానితో ట్రాన్స్‌వాల్, ఆరెంజ్ రెండూ ఫ్రీస్టేట్లు అయ్యాయి.

ఈ డచ్ వాళ్లనే దక్షిణాఫ్రికాలో బోయర్లు అని అంటారు పసిపిల్ల వాడు తల్లిని కరుచుకున్నట్లు డచ్‌వాళ్లు కూడా తమ భాషను కరుచుక్కూర్చుంటారు దేశస్వాతంత్ర్యానికి, భాషకు అవినాభావ సంబంధం ఉన్నదని ఉంటుందని డచ్‌వారి మనస్సుల్లో గాఢంగా నాటుకున్నది దానితో వారి భాష అక్కడి వారందరికీ అందుబాటులోకి వచ్చింది బోయర్లు హాలెండు ప్రజలతో దగ్గరి సంబంధం పెట్టుకోలేకపోయారు అందువల్ల డచ్ వాళ్లు సంస్కృత భాషనుంచి వెలువడిన ప్రాకృత భాషల వలె, డచ్‌నుంచి వెలువడిన అపభ్రంశ డచ్ భాష మాట్లాడటం ప్రారంభించారు వాళ్లు తమ పిల్లల మీద మరొభాషాభారం మోపడం యిష్టంలేక ఆ డచ్ అపభ్రంశ భాషకే స్థిర రూపం కల్పించారు ఆ భాషను 'టాల్' అని అంటారు ఆ భాషలోనే పుస్తకాలు వ్రాశారు పిల్లలకు ఆ భాషలోనే విద్య నేర్పుతున్నారు అసెంబ్లీలో కూడా బోయర్లు ఆభాషలోనే మాట్లాడుతారు యూనియన్‌గా రూపొందిన తరువాత దక్షిణాఫ్రికా యందంతట రెండు భాషలు అనగా టాల్ లేక డచ్ మరియు ఇంగ్లీషు భాష సమాన హోదా అనుభవిస్తున్నాయి అక్కడి ప్రభుత్వ గెజెట్‌ను, అసెంబ్లీ వ్యవహారమంతటిని రెండు భాషల్లో ముద్రిస్తున్నారు

బోయర్లు అమాయకులు ధర్మ పరాయణులు వాళ్లు తమ విశాలమైన పొలాల్లో వుంటారు అక్కడి పొలాల వైశాల్యాన్ని మనం ఊహించలేము మన రైతుల దగ్గర రెండు లేక మూడు ఎకరాలోలేక అంతకంటే తక్కువో పొలం వుంటుంది కాని అక్కడి రైతుల దగ్గర వంద, రెండువందల ఎకరాల విస్తీర్ణం గలపొలం వుంటుంది యింత పెద్దపొలాన్ని వెంటనే దున్ని పంటపండించాలని డచ్ రైతులు భావించరు ఎవరైనా యిదేమిటి అని అడిగితే "పడివుండనీయండి లోటు ఏమిటి? మేము కాకపోతే మా బిడ్డలు వ్యవసాయం చేస్తారు" అని అంటారు

పోరాట పటిమ మాత్రం ప్రతి బోయర్ యందు కనబడుతుంది డచ్ వాళ్లు పరస్పరం కీచులాడుకుంటారు కాని పరాయివాడు దాడిచేస్తే మాత్రం తమదేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం అంతా కలిసి ఐక్యంగా వుండి నిలబడిపోరాటం చేస్తారు. యుద్ధ శిక్షణ ప్రత్యేకించి వాళ్లకు యివ్వవలసిన అవసరం వుండదు

ప్రతిబోయర్‌లోను స్వతస్సిద్ధంగా యోధుని గుణాలు నిండివుంటాయి జనరల్ స్మట్స్, జనరల్ డివెట్, జనరల్ హర్ట్జోగ్ ముగ్గురూ పెద్దవకీళ్లు ముగ్గురు పెద్దరైతులు ముగ్గురూ అంత పెద్దయోధులే జనరల్ బోధాదగ్గర 9000 ఎకరాల పొలం వుండేది వ్యవసాయానికి సంబంధించిన పేచీ వ్యవహారాలన్నీ ఆయనకు క్షుణ్ణంగా తెలుసు సంధివార్తల్లో పాల్గొనుటకు ఆయన యూరప్ వెళ్లాడు గొర్రెల విషయంలో బోధా అమిత నిపుణుడు అంతటి గొర్రెల నిపుణుడు యూరప్‌లో మరొకడు లేడు అని జనం అనుకునేవారు ఆ జనరల్ బోధాయే కీ॥శే॥ ప్రెసిడెంట్ క్రూగర్ గద్దెను అధిష్టించాడు ఆయన యొక్క ఆంగ్ల జ్ఞానం అమోఘం అయినా ఇంగ్లాండు వెళ్లి జార్జి చక్రవర్తి అక్కడి మంత్రి మండలికి సభ్యుల్ని కలిసినప్పుడు ఇంగ్లీషులో మాట్లాడలేదు తన మాతృభాషయగు డచ్‌లోనే మాట్లాడాడు అదీ తమ మాతృ భాషపై గల వారి మక్కువ తమ భావాల్ని ప్రకటించుటకు ఇంగ్లీషు మాట్లాడి తప్పు చేయడం వారికి యిష్టం వుండదు సరియైన శబ్దం కోసం భావాల్ని కుంచించుకోవడం వారికి యిష్టం వుండదు బ్రిటిష్ మంత్రి మండలి తెలియని ఇంగ్లీషు ఇడియము (వాక్యాంశం) ను వాడటం, దాని అర్థం తెలుసుకొనుటకు ప్రయత్నించి మరో సమాధానం చెప్పడం దానితో గాబరా పడటం, అసలు పనికి ఆటంకం కలగడం వారికి యిష్టం వుండదు అటువంటి పొరపాట్లు వాళ్లు చెయ్యరు

బోయర్ పురుషుల వలెనే స్త్రీలు కూడా నిరాడంబరంగా వుంటారు వారికి శౌర్య ప్రతాపాలు ఎక్కువ బోయర్ యుద్ధంలో పురుషులు వీరోచితంగా పోరాడారు అందుకు కారణం వారి స్త్రీలే బోయర్ స్త్రీలు వైధవ్యానికి భయపడలేదు తమ భవిష్యత్తును గురించి కూడా వారు భయపడలేదు

బోయర్లు ధర్మ పరాయణులని పైన వ్రాశాను వారు క్రైస్తవులు అయితే ఏసుక్రీస్తు యొక్క న్యూటెస్టామెంటు యెడ వారికి విశ్వాసమని చెప్పుటకు వీలు లేదు నిజానికి యూరపు అంతా న్యూటెస్టామెంటను విశ్వసిస్తున్నదా? విశ్వసిస్తున్నామని అంతా అంటారు కాని ఏసుక్రీస్తు బోధించిన శాంతి

ధర్మాన్ని సరిగా పాటించే వారు క్రైస్తవుల్లో తక్కువే బోయర్లకు న్యూటెస్టామెంటు పేరు మాత్రం తెలుసు ఓల్డ్ టెస్టామెంటు మీద వారికి విశ్వాసం ఎక్కువ అందు ముద్రించబడిన యుద్ధాలను వారుశ్రద్ధాభక్తులతో చదువుతారు ఆ యుద్ధ వర్ణనలను బట్టీ వేస్తారు మూసా ప్రవక్త చెప్పిన కంటికి కన్ను, పంటికి పన్ను అను బోధను పూర్తిగా అంగీకరిస్తారు వాళ్ల వ్యవహార సరళికూడా అలాగే వుంటుంది

తమ మతబోధ ప్రకారం స్వాతంత్ర్య సముపార్జన కోసం ఎంతటి త్యాగాలకైనా సిద్ధంగా వుండాలని బోయర్ స్త్రీల నిర్ణయం కనుకనేవారు సంతోషంతో, ధైర్యంతో కష్టాలనన్నింటిని సహించారు బోయర్ స్త్రీలను లొంగదీయాలని, వాళ్ల ఆవేశం మీదనీళ్లు చల్లాలని లార్డ్‌కిచనర్ ఎంతో ప్రయత్నం చేశాడు వాళ్లను వేరువేరు క్యాంపుల్లో బంధించి వుంచాడు అక్కడ వాళ్లు అష్టకష్టాలు పడ్డారు తిండికి నీటికి కూడా శ్రమ పెట్టారు అపరిమిత చలిని, అపరిమితమైన ఎండను భరించారు చిత్తుగా తాగి మైమరిచిన సైనికులు, కామంతో కళ్లు మూసుకుపోయిన జవాన్లు ఆ అనాథలపై క్రూరంగా దూకేవారు పలురకాల ఉపద్రవాలు యీ కాంపుల్లో జరుగుతూ వుండేవి అయినా బోయర్‌స్త్రీల ధైర్యం చెదరలేదు వాళ్లు ఎవ్వరికీ లొంగలేదు యీ వ్యవహారమంతా తెలుసుకొని ఎడ్వర్డు చక్రవర్తి లార్డ్‌కిచనర్‌కు "నేను దీన్ని సహించలేకపోతున్నాను బోయర్లను వశంచేసుకునేందుకు యిదొక్కటే మార్గం అని అనుకుంటే అది సరికాదు వాళ్లతో ఏవిధమైన రాజీకైనా నేను సిద్ధంగా వున్నాను" అని స్పష్టంగా జాబు వ్రాశారు

ఈ కష్టాలగాథ ఇంగ్లాండు ప్రజలకు తెలిసే సరికి వారంతా ఎంతో బాధపడ్డారు బోయర్ల ప్రతాపాన్ని తెలుసుకొని ఆంగ్ల ప్రజలు ఆశ్చర్యపడిపోయారు జన సంఖ్యలో తక్కువగా వున్నబోయర్ ప్రజలు ప్రపంచమందంతటా తమ సామ్రాజ్యాన్ని వ్యాప్తం చేసిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాన్ని ఎదిరించి నిలిచారే అను బాధ మాత్రం ఆంగ్ల ప్రజలకు కలిగింది. అయితే బోయర్ స్త్రీల కష్టగాథలకు సంబంధించిన సమాచారం ఉదార హృదయులగు

కొందరు ఇంగ్లీషు మేధావుల ద్వారా ఇంగ్లాండుకు అందేసరికి అక్కడి జనం విచారసాగరంలో మునిగి పోయారు యీ సమాచారం బోయర్ పురుషుల ద్వారా ఇంగ్లాండు చేరలేదు వారంతా యుద్ధరంగాల్లో పోరాటం సాగిస్తున్నారు కాంపుల్లో అష్టకష్టాలు సహిస్తున్న బోయర్ స్త్రీల ద్వారా కూడా యీ సమాచారం ఇంగ్లాండు చేరలేదు ఆంగ్ల ప్రజల హృదయావేదనను తెలుసుకొని కీ॥శే॥ సర్‌హెనరీ కాంప్‌బెల్ బైనర్‌మెస్ బోయర్ యుద్ధానికి వ్యతిరేకంగా గర్జించారు కీ॥శే॥ స్టెడ్ అను వారు బహిరంగంగా బోయర్ యుద్ధంలో ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వం ఓడిపోవాలని దేవుని ప్రార్థించడమేగాక ప్రజలందరినీ ఆ విధంగా ప్రార్థనలు చేయమని ప్రోత్సహించారు దానితో గొప్ప చమత్కారం జరిగిపోయింది సాహసంలో కష్టాల్ని సహించే శక్తిని చూచి రాళ్లైనా కరిగిపోతాయని అదే తపస్సు యొక్క మహిమయని, అదే సత్యాగ్రహశక్తి అనీ స్పష్టంగా తెలిపోయింది

దానితో ఫ్రీనిఖస ఒడంబడిక జరిగింది తద్వారా దక్షిణాఫ్రికా యందలి నాలుగు అధినివేశ రాజ్యాలు ఒక యూనియన్ క్రిందికి వచ్చాయి పత్రికలు చదివే భారతీయులకు ఆ సంధి వివరాలు తెలిసియే యుంటాయి అయినా రెండు మూడు విశేషాలు చెప్పడం అవసరం ఫ్రినిఖన్ సంధి జరగగానే నాలుగు రాజ్యాలు వెంటనే ఏకంకాలేదు ప్రతి అధినివేశ రాజ్యానికి ఒక అసెంబ్లీ ఏర్పడింది అక్కడి మంత్రి మండలి మాత్రం ఆ అసెంబ్లీకి పూర్తిగా జవాబుదారీ వహించదు ట్రాన్స్‌వాల్ మరియు ఫ్రీస్టేట్ యొక్క పరిపాలనా పద్ధతి, క్రౌన్ కాలనీ యొక్క పరిపాలనా పద్ధతి వలె వున్నది యిలాంటి సంకుచిత అధికారం జనరల్ బోథాకు గాని, లేక జనరల్ స్మట్సుకు గాని సంతృప్తికలిగించలేదు అయినా లార్డ్ మిల్నర్ వరుడు మినహా కన్యాదానం పద్ధతిని అనుసరించడం మంచిదని భావించాడు జనరల్ బోథా, జనరల్ స్మట్సు యిద్దరూ అసెంబ్లీకి దూరంగా వుండిపోయారు వారు సహకరించలేదు అట్టి ప్రభుత్వంతో ఏ విధమైన సంబంధం పెట్టుకోడానికి వారు నిరాకరించారు లార్డ్ మిల్నర్ కటువైన ప్రసంగం చేశాడు లార్డ్ జనరల్ బోథా మొత్తం బాధ్యతంతా తనదేననీ, లేక తన మీదే ఉన్నదనీ భావించకూడదనీ, బోథా లేక పోయినా రాజ్యకార్యాలు జరుగుతాయని మిల్నర్ ప్రసంగ సారాంశం

నేను సంకోచించకుండా బోయర్ల ప్రతాపాన్ని, వాళ్ల స్వాతంత్ర్యేచ్ఛను, వాళ్ల ఆత్మత్యాగాన్ని గురించి వివరించాను అయితే కష్టకాలంలో సైతం వాళ్లలో వాళ్లకు అభిప్రాయభేదాలు కలుగలేదని గాని, వారిలో బలహీనమనస్కులు లేరని చెప్పడం గాని నా ఉద్దేశ్యం కాదు లార్డ్ మిల్నర్ బోయర్ల నుంచి తేలికగా తృప్తి పడే ఒక వర్గాన్ని తయారు చేసినిలబెట్టాడు వాళ్ల సహాయంతో అసెంబ్లీ వ్యవహారం చక్కబెట్టగలనని ఆయన భావించాడు ఎంత గొప్ప నాటక రచయిత అయినా, ప్రధాన పాత్ర లేకుండా నాటకాన్ని ఆడించి రక్తికట్టించలేడు అలాంటిది యీ కఠిన కఠోర ప్రపంచంలో రాచకార్యాలు చక్కదిద్దేరాజపురుషుడు ముఖ్యపాత్రని మరిచి అంతా తానే చేయగలనని అనుకుంటే పిచ్చితనం కాక మరేమవుతుంది? యిదే స్థితి లార్డ్ మిల్నర్‌కి పట్టింది లార్డ్‌మిల్నర్ తీవ్ర పదజాలంతో జనరల్ బోథాను తిరస్కరించాడే, కాని ఫ్రీస్టేట్ పరిపాలన జనరల్ బోథా సహకారం లేనిదే జరగడం సాధ్యం కాదని తేలేసరికి లార్డ్‌మిల్నర్ తనతోటలో కాలుగాలిన పిల్లిలా తిరిగేవాడని చెబుతారు జనరల్ బోథా తన అభిప్రాయాల్ని స్పష్టంగా ప్రకటించాడు ఫ్రీనిఖన్ సంధి వల్ల బోయర్ ప్రజలకు తమ పరిపాలన చేసుకొను పూర్తి హక్కు అధికారం వెంటనే లభిస్తుందని విశ్వసించారు లేకపోతే నేను ఆసంధి పత్రం మీద సంతకం చేసి యుండేవాణ్ణికాను అని స్పష్టంగా ప్రకటించేసరికి, లార్డ్ కిచనర్ అందుకు సమాధానం చెబుతూ నేను జనరల్ బోథాకు ఆవిధంగా చెప్పలేదు, బోయర్ ప్రజలు విశ్వాసపాత్రులని ఋజూ అయిన కొద్దీ వారికి స్వతంత్రం లభిస్తూ వుంటుంది అని మాత్రమేచెప్పాను అని ప్రకటించాడు వీరిద్దరి మధ్య న్యాయం చెప్పేది ఎవరు? మధ్యవర్తి ద్వారా పరిష్కారం చేద్దాం అని అంటే జనరల్ బోథా అంగీకరిస్తాడా? అయితే ఇంగ్లాండులో గల పెద్ద ప్రభుత్వం మాత్రం చేసిన న్యాయ నిర్ణయం దాని గౌరవప్రతిష్టల్ని ఎంతో పెంచిందని చెప్పవచ్చు ఆ ప్రభుత్వ నిర్ణయ ప్రకారం బలవత్తరంగా వున్న పక్షాన్ని మినహాయించి, బలహీనంగా వున్న పక్షం చెప్పిన దాన్ని అంగీకరించి తీరాలి

న్యాయము, సత్యము రెండిటి దృష్ట్యా వారు చెప్పిందే న్యాయ సమ్మతం

నేను వ్రాసిన విషయంపై నా అభిప్రాయం ఎలా వున్నప్పటికీ చదివినవాడి మనస్సు మీద, విన్నవాడి మనస్సు మీద ఏ ప్రభావం పడుతుందో, ఆ విధంగానే వ్రాశానని, లేక నా అభిప్రాయం వెల్లడించానని భావించాలి పలుసార్లు మనం బంగారం వంటి పైసూత్రాన్ని పాటించం అందువల్లనే కలహాలు, కార్పణ్యాలు ఏర్పడుతూ వుంటాయి సత్యం పేరట మున్పావు అసత్యాన్ని పాటిస్తూ వుంటాము

ఈ విధంగా జనరల్ బోథాకు అనగా సత్యానికి సంపూర్తిగావిజయం లభించింది అప్పుడు అతడు పరిపాలనా బాధ్యతను స్వీకరించాడు తత్ఫలితంగా నాలుగు అధినివేశ రాజ్యాలు ఏకమయ్యాయి దక్షిణాఫ్రికాకు స్వాతంత్ర్యం లభించింది యూనియన్ జాక్ ఆదేశం పతాక అయింది మ్యాపుల్లో ఆ దేశం రంగు ఎరుపుగా చిత్రించారు ఏది ఏమైనా దక్షిణాఫ్రికా పూర్తిగా స్వతంత్ర దేశమని అనడంలో ఏమాత్రమూ అతిశయోక్తిలేదు దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వం అంగీకరించనిదే బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం ఒక్కపైసకూడా దక్షిణాఫ్రికా నుంచి తీసుకు వెళ్లడానికి వీల్లేదు

అంతేగాక దక్షిణాఫ్రికా కోరుకుంటే బ్రిటిష్ వారి పతాకను నిరాకరించవచ్చునని, పేరుకూడా మార్చుకోవచ్చునని కూడా బ్రిటిష్ మంత్రులు ప్రకటించారు అయినా దక్షిణాఫ్రికాయందలి తెల్లవారు అందుకు పూనుకోలేదు కారణాలు అనేకం వున్నాయి బోయర్ నేతలు చాలా తెలివిగల వారు నిపుణులు తమకు నష్టం కలుగకుండా వుంటే, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంతో సంబంధం పెట్టుకోవడానికి వారికి ఏమీ యిబ్బంది వుండదు మరో ముఖ్య కారణంకూడా వున్నది నేటాలులో ఇంగ్లీషు వారి సంఖ్య ఎక్కువ అయితే బోయర్ల కంటే తక్కువ జోహన్స్‌బర్గ్‌లో ఇంగ్లీషువాళ్లే ఎక్కువ అట్టిస్థితిలో బోయర్లు దక్షిణాఫ్రికాలో తమ సొంత రాజ్యాన్ని స్థాపించదలుచుకుంటే అంతర్యుద్ధం వచ్చే ప్రమాదం వున్నది అందువల్లనే దక్షిణాఫ్రికా యిప్పటికీ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యానికి డొమినియన్‌గా వున్నది

దక్షిణాఫ్రికా యూనియన్ రాజ్యాంగాన్ని ఎలా నిర్ధారించారో కూడా తెలుసుకోవడం అవసరం నాలుగు అధినివేశ రాజ్యాల అసెంబ్లీలమెంబర్లంతా

కలిసి ఆ రాజ్యాంగాన్ని అంగీకరించారు బ్రిటిష్ పార్లమెంటు వారు అందలి ప్రతి అక్షరాన్ని అంగీకరించక తప్పలేదు బ్రిటిష్ పార్లమెంటు మెంబరొకడు అందలి వ్యాకరణ సంబంధమైన ఒక తప్పును పేర్కొని ఆ తప్పును సరిచేయవలసిందని, రాజ్యాంగంలో వ్యాకరణ దోషం వుండకూడదని చెప్పగా, కీ॥శే॥ సర్‌హెనరీ కాంప్‌బెల్ బైనర్‌మెన్ ఆ ప్రతిపాదనను వ్యతిరేకిస్తూ "ఒకరాజ్యపరిపాలన శుద్ధవ్యాకరణ సూత్రాల వల్ల నడవదు బ్రిటిష్ మంత్రిమండలి మరియు దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వమండలి సభ్యుల మధ్య ఎన్నో చర్చలు జరిగిన పిమ్మట వారంతా కలిసి యీ రాజ్యాంగాన్ని నిర్ధారణ చేసి అంగీకరించారు అందువల్ల వ్యాకరణదోష్యాన్ని సైతం సరిదిద్దు అధికారం బ్రిటిష్ పార్లమెంటుకు లేదు" అని గట్టిగా చెప్పాడు దానితో దక్షిణాఫ్రికా రాజ్యాంగాన్ని యదాతథంగా బ్రిటిష్ పార్లమెంటు, లార్డ్సు సభ రెండూ అంగీకరించాయి ఇక్కడ గమనించవలసిన మరో మూడో విషయంకూడా ఒకటి వున్నది యూనియన్ రాజ్యాంగమందలి కొన్ని నిబంధనలు తలస్థులకు అనవసరమని అనిపించాయి వాటి వల్ల ఖర్చుకూడా పెరిగింది రాజ్యాంగ నిపుణులు యీ విషయాన్ని గమనించారుకూడా సర్వుల అంగీకారంతో, ఐక్యభావంతో, ఆచరణలో పెట్టటకు అనువుగా రాజ్యాంగాన్ని రూపొందించడమే వారందరి లక్ష్యం అందువల్లనే యూనియన్‌కు చెందిన నాలుగు రాజ్యాలకు నాలుగు రాజధానీ నగరాలు ఏర్పడ్డాయి ఏ రాజ్యమూ తన రాజధానీ నగరం యొక్క మహత్తును వదులుకొనుటకు సిద్ధపడకపోవడమే అందుకు కారణం నాలుగు అధినివేశరాజ్యాలకు నాలుగు అసెంబ్లీలు ఏర్పాటు చేశారు నాలుగు రాజ్యాలకు గవర్నర్లు వుండాలి కదా! కనుక గవర్నరువంటి ప్రాంతీయ అధికారులపదవుల్ని కూడా అంగీకరించారు నాలుగు అసెంబ్లీలు, నాలుగు రాజధానీ నగరాలు నలుగురు ప్రాంతీయ అధికారులు అనవసరం శుద్ధదండుగ అజాగళస్తనాలు అని చాలా మంది విమర్శించారు అందుకు దక్షిణాఫ్రికా పరిపాలనకు నడుం బిగించిన రాజకీయ అనుభవజ్ఞులు భయపడలేదు ఆడంబరం పాలు ఎక్కువగా వున్నా, డబ్బు అధికంగా ఖర్చు అయినా, వారు నాలుగు రాజ్యాల సమైక్యతకు

ఎక్కువ ప్రాధాన్యం యిచ్చారు ఆ విధంగా తమకు ఆమోదయోగ్యమైన రాజ్యాంగాన్ని దక్షిణాఫ్రికా రాజకీయ అనుభవజ్ఞులు ఏకగ్రీవంగా అంగీకరించడమే గాక బ్రిటిష్ పార్లమెంటు చేత కూడా అంగీకరింపచేసుకున్నారు

దక్షిణాఫ్రికా చరిత్రను అతిక్లుప్తంగా పాఠకులకు తెలియజేయుటకు యిక్కడ ప్రయత్నించాను యీ వివరం తెలుపకపోతే యికముందు జరుగనున్న సత్యాగ్రహ మహాసంగ్రామ రహస్యం తెలియచేయడం కష్టమవుతుంది అసలు విషయానికి వెళ్లక పూర్వం భారతీయులు దక్షిణాఫ్రికాకు ఎలా వచ్చారో, సత్యాగ్రహం ప్రారంభం కావడానికి పూర్వం వాళ్లు ఏఏ కష్టాలు పడ్డారో, మనం తెలుసుకోవడం అవసరం

★ ★ ★

3

దక్షిణాఫ్రికాకు భారతీయుల రాక

ఆంగ్లేయులు నేటాలు చేరి అక్కడ వారు జూలూల దగ్గర కొన్ని సదుపాయాలు అధికారాలు పొందారు నేటాలులో చెరకు, కాఫీ, తేయాకు బాగా పండించవచ్చునని అనుభవంమీద వాళ్లు గ్రహించారు పెద్దస్థాయిలో వీటిని పండించాలంటే వేలాది మంది కార్మిక జనం అవసరం నూరు నూటయాభై ఇంగ్లీషు కుటుంబాల వాళ్లు యీ పంటలు పండించడం సాధ్యంకాని పని అందువల్ల వాళ్లు హబ్షీలను ప్రోత్సహించారు భయపెట్టారు కూడా అక్కడ బానిస చట్టం రద్దయింది అందువల్ల హబ్షీలపై వత్తిడి తెచ్చి వాళ్లను అంగీకరింపచేయలేక పోయారు హబ్షీలకు ఎక్కువగా కాయకష్టంచేసే అలవాటు లేదు ఆరు నెలలు శ్రమపడి, వచ్చిన ఆదాయంతో సంవత్సరమంతా గడుపుతూ వుంటారు అటువంటి స్థితిలో మరో యజమానులతో ఏండ్ల తరబడి ఒప్పందం చేసుకొని కాయకష్టం చేయుటకు వాళ్లు ఎందుకు సిద్ధపడతారు? దానితో వాళ్లపై గల ఆశవదులు కొని [illegible]నా దొరుకుతారేమోనని ఆంగ్లేయులు యోచించారు. వారి దృష్టి భారతీయుల మీద పడింది వెంటనే వాళ్లు భారత ప్రభుత్వంతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు

ప్రారంభించారు భారత ప్రభుత్వం అందుకు అనుకూలంగా స్పందించింది తత్ఫలితంగాది 16 నవంబరు 1860 నాడు భారతీయ కార్మికుల మొదటి జట్టు ఓడ ద్వారా నేటాలు చేరుకున్నది

దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్రలో యీ తేదీకి ప్రముఖ స్థానం లభించింది ఆ తేదీ నాడు ఆ ఘట్టం జరిగి యుండక పోతే భారతీయులు దక్షిణాఫ్రికాలో అడుగుపెట్టేవారుకాదు సత్యాగ్రహ సమరం జరిగి యుండేది కాదు యీ దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర వ్రాయవలసిన అవసరం ఏర్పడి యుండేది కాదు

నేటాల్‌లో నివసించే ఆంగ్లేయుల కోరికను అంగీకరించినప్పుడు భారతప్రభుత్వం యీ విషయాన్ని నిశితంగా పరిశీలించలేదని నా అభిప్రాయం భారత దేశంలో పరిపాలన సాగిస్తున్న కొందరు ఆంగ్లేయులు నేటాలులో నివసిస్తున్న తమ ఆంగ్లేయుల పక్షం వహించారు అయితే కాగితాల మీద జరిగిన ఒప్పందంలో భారత దేశకార్మికుల రక్షణను గురించి షరతులు ఎక్కువగా చేర్చడమే గాక, వారి ఆహార పానీయాల విషయంలో కూడా ఎక్కువ షరతులు చేర్చడం జరిగిన మాట వాస్తవమే అయితే యింత దూరాన్నుంచి అక్కడికి వెళ్ళిన భారతీయులపై కష్టాలు, ఆపదలు, చిక్కులు విరుచుకు పడితే వాటి పరిష్కారం ఎలా చేయాలి అనువిషయాన్ని మాత్రం ఎవ్వరూ పట్టించుకోలేదు భారతీయుల మత రక్షణ ఎలా జరుగుతుందో, వారు తమ రీతుల్ని నీతుల్ని ఎలా రక్షించుకోగలరో కూడా ఎవ్వరూ పట్టించుకోలేదు చట్ట రీత్యా బానిస వృత్తి రద్దయిందేగాని, యజమానుల హృదయాలనుంచి ఆ ప్రవృత్తి తొలగలేదను విషయం కూడా భారత ప్రభుత్వంలో వున్న ఆంగ్ల అధికారులు పట్టించుకోలేదు అక్షరం జ్ఞానంలేని భారతీయ కార్మికులు అమితదూరాన వున్న పరాయి దేశానికి వెళ్లి నిర్ధారించబడిన గడువు దాకా బానిసలైపోతారను విషయం వాళ్ళు గమనించలేదు సర్ విలియం విల్సన్ హంటర్ అను మహాశయుడు యీ కార్మికుల స్థితిగతులను గురించి క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేశాడు అక్కడి వారి పరిస్థితిని గురించి వర్ణిస్తూ, రెండు శబ్దాల్ని లేక రెండు శబ్దాల

సముదాయాన్ని ప్రయోగించాడు నేటాలునందలి భారతీయ కార్మికులు అర్ధ బానిసలుగా వున్నారు అని మొదటిసారి వ్రాశాడు రెండోసారి వ్రాసిన జాబులో నేటాలు నందలి భారతీయ కార్మికులు సంపూర్ణ బానిసత్వంలో పడిపోయారు అని వ్రాశాడు నేటాలులో ఏర్పడ్డ ఒక పెద్ద కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం చెబుతూ గొప్ప యూరోపియన్ కీ॥శే॥ శ్రీ ఎస్కంబ్ కూడా యిదే విషయం చెప్పాడు యిలాంటి అనేక ఉదాహరణలు నేటాలు నందు నివశించే ప్రముఖ ఆంగ్లేయుల వాఙ్మాలాలనుంచి పేర్కొనవచ్చు యిలాంటి విషయాలు అర్జీల రూపంలో భారత ప్రభుత్వానికి పంపడం జరిగింది కాని జరగవలసిందేదో జరిగి పోయింది ఏ ఓడ అయితే భారతదేశ కార్మికుల జట్టును నేటాలుకు చేర్చిందో ఆ ఓడయే కూలీలతో బాటు సత్యాగ్రహమనే మహావృక్షపు విత్తనాల్ని కూడా నేటాలుకు చేర్చినట్లయింది

ఈ కార్మికుల్ని నేటాలుకు సంబంధించిన భారతీయ దళారులు ఎలా మోసగించారో, దళారుల మాటలు నమ్మి మనకార్మికులు నేటాలు ఎలా వెళ్లారో, నేటాలు చేరిన పిమ్మట వారి కండ్లు ఎలా తెరుపుడు పడ్డాయో, కండ్లు తెరుపుడు పడ్డా వీళ్లు నేటాలులోనే ఎందుకు వున్నారో, తరువాత కూడా భారతీయులు అక్కడికి ఎందుకు వెళ్లారో అక్కడకు వెళ్ళి నీతిమత వ్యవహారాల్ని బంధనాల్ని ఎలా తెంచి వేసుకున్నారో, లేక ఆ బంధనాలు ఎలా తెగిపోయాయో, నిర్భాగ్యులైన భారతీయ కార్మికుల పెండ్లి అయిన భార్యలకు వేశ్యలకు మధ్యన గల వ్యత్యాసం ఎలా తొలగిపోయిందో ఆ కథంతా యీ చిన్ని గ్రంథంలో వ్రాయడం సాధ్యం కాని పని

భారతీయ కార్మికులు, ఎగ్రిమెంటు ప్రకారం నేటాలు వెళ్లిన భారతీయులుగా నమోదయ్యారు దానితో భారతీయులు తాము గిరిమిటియాలమని (ఒప్పందంకుదుర్చుకొని వచ్చిన బానిస కార్మికులు) చెప్పుకోవడం ప్రారంభించారు అందువల్ల యిక ముందు ఎగ్రిమెంటును గిరమిట్ అని అంటాను దాని ఆధారంగా వెళ్లిన కార్మికులను గిరమిటియాలని అంటాను

భారత దేశాన్నుంచి గిర్మిటియాలు నేటాలు చేరారనే వార్తలు మారిషస్ దేశం చేరాయి అట్టి భారతీయులతో సంబంధాలు గల భారత వ్యాపారులు నేటాలు వెళ్లుటకు ఉవ్విళ్లూరారు మారిషస్ దేశం భారత దేశానికి దక్షిణాఫ్రికాకు మధ్యన వున్నది మారిషస్ ద్వీపంలో వేలాదిమంది భారతవ్యాపారులు, కార్మికులు ఉంటున్నారు వారిలో ఒక వ్యాపారి పేరు కీశే అబూబకర్ ఆమద్ అతడు నేటాలులో తనవృత్తి ప్రారంభించాలని భావించాడు భారత వ్యాపారులు ఏమేమి చేయగల శక్తివంతులో ఇంగ్లీషు వాళ్లకు తెలియదు వాళ్లంటే లెక్కకూడాలేదు భారతీయ కార్మికుల సహాయంతో ఆంగ్లేయులు నేటాలులో చెరుకు, తేయాకు, కాఫీ బాగా పండించడమేగాక బాగాలాభాలు గడించసాగారు కొద్ది సమయంలోనే యీ వస్తువుల్ని దక్షిణాఫ్రికా కంతటికీ సప్లై చేయసాగారు బాగా ధనం సంపాదించి త్వరత్వరగా విశాలమైన భవనాలు నిర్మాణం చేసుకున్నారు అడవిలో వైకుంఠాన్ని స్థాపించారు అట్టి వాతావరణంలోసేఠ్ అబూబకర్ వంటి సామాన్యుడు, నమ్మకస్తుడు, తెలివిగల వ్యాపారి తమ మధ్య నివసించడం వారికి యిష్టం కాలేదు ఒక ఇంగ్లీషు వాడు కూడా భాగస్వామిగా అబూబకర్‌తో కలిసి వ్యాపారం చేయసాగారు సేఠ్ అబూబకర్ వ్యాపారం ప్రారంభించి పొలం కొన్నాడు అతడు బాగా డబ్బు సంపాదించాడనే వార్తలు భారత దేశం ముఖ్యంగా అతని జన్మస్థలి యగు గుజరాత్ యందలి పోర్‌బందర్ వంటి చోట్లకు చేరాయి దానితో యితరమహమ్మదీయులు కూడా నేటాలు చేరారు వారితోబాటు సూరత్‌కు చెందిన బొహరాలు కూడా అక్కడికి చేరారు యీ వ్యాపారులకు గుమాస్తాలు అవసరమైనారు దానితో గుజరాత్, కాఠియావాడ్ (సౌరాష్ట్ర) కు చెందిన హిందూ గుమాస్తాలు కూడా నేటాలు చేరుకున్నారు

ఈ విధంగా నేటాలులో రెండురకాల భారతీయులు చేరారు 1 స్వతంత్ర వ్యాపారులు, వారి స్వతంత్ర నౌకర్లు 2 భారతీయ గిర్మిటియాలు, త్వరలోనే గిర్మిటియాలకు పిల్ల పాపలు పుట్టారు గిర్మిట్ విధానం ప్రకారం అట్టి సంతతిపై బానిసత్వపు చట్టం అమలు కాక పోయినా, ఆచరలో అమలు

కాకతప్పలేదు ఆచట్టనిబంధనలు అంతకఠినంగా వుండటమే అందుకు కారణం బానిసత్వపు మచ్చబానిసల సంతానానికి సైతం అంటకుండా ఎలా వుంటుంది? యీ విధంగా అక్కడికి వెళ్లే భారతీయ కార్మికులు అయిదు సంవత్సరాల పాటు ఒప్పందం కుదుర్చుకొని నేటాలు వెళ్లేవారు అయిదు సంవత్సరాలు గడిచాక వారు స్వతంత్రులే అప్పుడు వారు స్వతంత్రంగా బ్రతకవచ్చు వ్యాపారం గాని, వృత్తిగాని చేసుకోవచ్చు అక్కడ వుండాలని అనుకుంటే వుండవచ్చు కొందరు ఆ అధికారాన్ని ఉపయోగించుకొని అక్కడవుండి పోయారు కొందరు భారతావనికి తిరిగి వచ్చివేశారు ఆవిధంగా నేటాల్లో వుండిపోయిన భారతీయుల్ని ఫ్రీ ఇండియన్స్ అని అనేవారు నేను వారిని గిర్‌మిట్ ముక్తులు లేకముక్తి పొందిన భారతీయులు అని అంటాను యీ బేధాన్ని తెలుసుకోవడం చాలా అవసరం యిక్కడే మెలికవున్నది పూర్తి స్వతంత్రులైన భారతీయులకు గల అధికారాలకు, గిర్‌మిట్ ప్రధ నుంచి ముక్తులైన భారతీయులకు లేవు ఉదాహరణకు యిట్టివారు ఒక చోటు నుంచి మరో చోటుకి నివాసం మార్చదలుచుకుంటే అందుకు ఆర్డరు తీసుకోవాలి యిదీ నియమం వాళ్లు వివాహం చేసుకోవచ్చు అయితే చట్టరీత్యా ఆవివాహం చెల్లుతుందని ధృవీకరింపచేసుకోవడానికి, వారు గిర్‌మిటయాల రక్షణ కోసం నియమింపబడిన అధికారి కార్యాలయానికి వెళ్ళి సమోదు చేయించుకోవాలి యిదే కాక యిటు వంటి కఠోరమైన అంకుశాలు వాళ్ల మీద చాలా వుండేవి

1980-1990లో ట్రాన్స్‌వాల్ మరియు ఫ్రీస్టేటు నందు బోయర్ల ప్రజాతంత్ర రాజ్యాలు వున్నాయి ప్రజాతంత్ర రాజ్యమంటే ఏమిటో యిక్కడ చెప్పడం అవసరం యిక్కడ ప్రజాతంత్ర రాజ్యం అంటే తెల్ల ప్రజాతంత్రాధిక్యత కలిగిన రాజ్యం అని అర్థం హబ్షీ వాళ్లకు దానితో సంబంధమేమీ లేదు

భారతీయ వ్యాపారులు తాము కేవలం గిర్‌మిట్ భారతీయులతోనేగాక హబ్షీలతో కూడా వ్యాపారాలు చేయవచ్చునని గ్రహించారు భారతీయ వ్యాపారులు హబ్షీలకు బాగా అందుబాటులో వుండేవారు ఇంగ్లీషు

వ్యాపారులంటే హబ్షీలు భయపడుతూ వుండేవారు ఇంగ్లీషు వ్యాపారులు హబ్షీలతో వ్యాపారం సాగించాలని భావించేవారే. కాని హబ్షీలతో మంచిగా మాట్లాడటం వారికి సాధ్యపడలేదు హబ్షీలు వెళ్లి ఆంగ్లవ్యాపారులకు సొమ్ము చెల్లించి అందుకు రావలసిన వస్తువులు పూర్తిగా పొందలేక పోయేవారు అలాలభిస్తే గొప్ప అదృష్టంగా భావించేవారు ఉదాహరణకు ఒక హబ్షీ గ్రాహకుడు నాలుగు షిల్లింగుల ధరలుగల వస్తువుకోసం ఒక్కపౌండు యిస్తే మిగతా పదహారు షిల్లింగులు తిరిగి యివ్వకుండా తెల్లవ్యాపారి నాలుగు షిల్లింగులే యిస్తాడు ఒక్కొక్కప్పుడు అవికూడా యివ్వడు మిగిలిన డబ్బులు యిమ్మని అడిగితే తిట్లు వినవలసి వచ్చేది అప్పుడప్పుడు తన్నులు తినవలసివచ్చేది తెల్లవ్యాపారులంతా హబ్షీలతో యిలా వ్యవహరించేవారని చెప్పడం నా ఉద్దేశ్యంకాదు కాని యిలాంటి ఉదాహరణలు విపరీతంగా వుండేవి భారతీయ వ్యాపారితియ్యగా మాట్లాడటమే కాక, హబ్షీలతో సర్దాగా కూడా మాట్లాడుతూ వుండేవాడు హబ్షీలు అమాయకులు దుకాణానికి వచ్చి వస్తువుల్ని చేతితో తాకి చూస్తూవుండేవారు. భారతీయ వ్యాపారి యిదంతా సహించేవాడు అతడు పారమార్ధిక భావంతోకాక, స్వార్ధంతోనే అలా చేసేవాడు అవకాశం చిక్కితే భారతీయ వ్యాపారి హబ్షీవాళ్లను మోసం చేయడానికి వెనుకాడేవాడు కాడు అయినా హబ్షీవాళ్లు భారతీయ వ్యాపారులదగ్గరకు వాళ్లమాటల యందలి తీయదనంవల్ల ఆకర్షితులై వెళ్లుతూవుండేవారు అంతేగాక హబ్షీలు భారతీయులంటే భయపడేవారుకాదు అప్పుడప్పుడు భారతీయ వ్యాపారులు తమను మోసగించారని తెలిస్తే హబ్షీవాళ్లు తిన్నగా వచ్చి తమను మోసం చేసినవాళ్లను తన్నేవారు వాళ్ల చేత తిట్లు కూడా భారతీయ వ్యాపారులు తినేవాళ్లు యీ విధంగా హబ్షీలంటే భారతీయులే భయపడుతూవుండేవారు దానితో హబ్షీలవల్ల భారతీయుల వ్యాపారం బాగా పెరిగిపోయింది హబ్షీలు దక్షిణాఫ్రికా యందంతట వ్యాప్తమై యుండటం అక్కడి విశేషం

ట్రాన్స్‌వాల్ మరియు ఫ్రీసేట్‌లో బోయర్లతో కూడా వ్యాపారం చేయవచ్చని భారతీయులు గ్రహించారు బోయర్లు అమాయకులు, మంచి

వాళ్లు భారతీయవ్యాపారులతోవ్యాపారం సాగించుటకు వారికి యిబ్బంది ఏమీ లేదని భారతీయులు తెలుసుకున్నారు దానితోకొంత మంది భారతీయవ్యాయపారులు ట్రాన్స్‌వాల్, ఫ్రీస్టేట్‌లకు ప్రాకారు అక్కడ దుకాణాలు తెరిచారు అప్పుడు అక్కడ రైలు ప్రయాణసౌకర్యం లేదు అందువల్ల వ్యాపారంలో లాభాలు బాగా గడించవచ్చున్న భారతీయుల ఆలోచనలు సత్యమని తేలాయి బోయర్లు, హబ్షీలు వారి దగ్గర వస్తువులు విపరీతంగా కొనడం ప్రారంభించారు యిక మిగిలింది ఒక్క కేప్‌కాలనీ మాత్రమే అక్కడికి కూడా కొందరు భారతీయ వ్యాపారులు చేరారు సంపాదన బాగా రాసాగింది యీ విధంగా కొద్ది సంఖ్యలోనైనా సరే భారతీయులు దక్షిణాఫ్రికా యొక్క నాలుగు రాజ్యాలలో ప్రవేశించారు

అప్పుడు పూర్ణ స్వతంత్రులైన భారతీయుల సంఖ్య 40 మరియు 50వేల మధ్య, గిర్‌మిట్ ముక్త భారతీయుల సంఖ్య, వాళ్ల సంతతితో కలుపుకొని ఒక లక్ష వరకు ఉన్నది

★ ★ ★

4

కష్టాల సింహావలోకనం

నేటాలు

నేటాలునందలి తెల్లదొరలకు బానిసలు అవసరమైనారు గిర్‌మిట్ గడువుపూర్తికాగానే స్వతంత్రులయ్యేవాళ్లు, ఏ విధంగానైనా తమతో సమంగా వుండగలిగినవాళ్లు తెల్లవారికిఅక్కరలేదు భారతదేశంలో వ్యవసాయం సరిగ్గాసాగక, రాబడి చాలక చాలామంది భారతీయులు గిర్‌మిట్లుగా నేటాల్ వెళ్లారు అయితే వాళ్లకు వ్యవసాయం అంటే ఏమిటో, పొలం అంటే ఏమిటో బాగా తెలుసు నేటాలువచ్చి అక్కడిభూములు చూచిన తరువాత కాయకూరలు పండించుకొని ఎంతో ధనం సంపాదించుకోవచ్చునని వాళ్లు గ్రహించారు ఏ కొంచెం పొలం సంపాదించుకున్నా బాగా పంటలు పండించుకోవచ్చని తెలుసుకున్నారు అందువల్ల చాలామంది గిర్‌మిటియాలు గడువు తీరిపోగానే

ముక్తులై వేరే వృత్తులు ప్రారంభించారు దీనివల్ల నేటాలు ప్రజలకు ప్రయోజనమే కలిగింది మంచి రైతులు లేనందున గతంలో అందని కూరగాయలు జనానికి బాగా అందసాగాయి అందువల్ల కూరగాయల ధరలు బాగా తగ్గిపోయాయి ఈ వ్యవహారం డబ్బుగలతెల్ల దొరలకు నచ్చలేదు తమ ఒక్కరి పెత్తనమే సాగుతున్నదనుకున్న చోట మరొకరు ప్రవేశించేసరికి తెల్లవాళ్లు మండిపడ్డారు దానితో యిట్టి గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా నేటాలులో ఒక ఉద్యమం ప్రారంభమైంది పాఠకులు గమనించవలసిన విషయం ఒకటున్నది తెల్లవాళ్లు బానిసలుగా పనిచేయుటకు భారతీయ కార్మికులు కావాలని ఒక వైపున కోరుతూ, గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి విముక్తి పొందిన భారతీయులపై ఆంక్షలు విధించాలని మరొకవైపున ఉద్యమం సాగించారు భారతదేశంనుంచి వచ్చే గిర్‌మిటియాలంతా నేటాలుకే సరిపోతూ వుండేవారు తెలివిగల భారతీయులు చేసిన కాయకష్టానికి తెల్లవాళ్లవల్ల లభించిన ప్రతిఫలం యిదే

ఆ ఉద్యమం అనేక రూపాలు దాల్చింది తెల్లవాళ్లు క్రొత్తపాట మొదలుపెట్టారు వాళ్లకు కావలసింది భారతీయగిర్‌మిటియాలు వాళ్లు స్వతంత్రులు కావడం తెల్లవాళ్లకు యిష్టం లేదు కావున క్రొత్త వాదన ప్రారంభించారు బారతదేశాన్నుంచి గిర్‌మిటియాలు నేటాలులో గడువుతీరిన తరువాత స్వతంత్రులుగా వుండకూడదని,వాళ్లుభారత దేశం తిరిగి వెళ్లిపోవాలని, నేటాలులో వుండదలుచుకుంటే తిరిగి గిర్‌మిటియాలుగానే వుండాలని అట్టి నిబంధనలు క్రొత్త ఎగ్రిమెంట్‌లో చేర్చాలనే ప్రచారం ప్రారంభించారు ఏది ఏమైనాగిర్‌మిటియా ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులు స్వతంత్రంగా నేటాలులో వుండకూడదు ఇదీ వాళ్ల వాదన ఇందుకోసం ఉద్రిక్తంగా ఉద్యమం నడిపించారు చివరికినేటాలు ప్రభుత్వం దీనిమీద ఒక కమిషన్‌ను నియమించింది రెండువర్గాలవారి వాదనలు సరిగా లేవు అసలు గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయుల వల్ల నేటాల్ ప్రజలకు మేలు జరిగింది అందువల్ల కమిషన్ ముందు సాక్ష్యాలు యిచ్చినవారంతా రెండు వర్గాల తెల్లవాళ్లకు వ్యతిరేకంగా వాఙ్మూలం యిచ్చారు చివరకు తెల్లవాళ్ల

వాదనకు అనుకూలంగా కమిషన్ నిర్ణయం చేయలేకపోయింది నిప్పు ఆరిపోయినా యింకా వేడి తగ్గనట్లు నేటాల్ ప్రభుత్వం మీద తెల్లవాళ్ల ఉద్యమ ప్రభావం బాగా పడిందని చెప్పవచ్చు అక్కడి ప్రభుత్వం తెల్లవాళ్లది కనుకవాళ్లు తెల్లవాళ్లకు ప్రతికూలంగా ఎందుకు చర్య తీసుకుంటారు? అక్కడితెల్ల ప్రభుత్వం వారు రెండు పర్గాల వాదల్ని భారతప్రభుత్వానికి పంపించారు భారత ప్రభుత్వం మాత్రం భారతీయులుచిరకాలం ర్మిటియాలుగానే వుండిపోవాలనే నిర్ణయం ఎలా చేస్తుంది? అసలు ఁర్మిటియాలుగా పంపుతూ భారత ప్రభుత్వం చేసిన వాదన ఏమిటి? ప్రారంభంలో కొంత కాలంపాటు భారతీయులు గిర్మటియాలుగావుండి పనిచేస్తారని, ఆ తరువాత స్వతంత్రులై జీవన భృతికోసం వృత్తులు సొంతంగా ప్రారంభించుకుంటారని మొదటవారు అన్నారు అప్పుడు నేటాలు క్రౌన్ కాలనీగా వున్నది అందువల్ల కలోనియల్ ఆఫీసు అక్కడిపూర్తి బాధ్యత వహిస్తుందని భావిస్తూ వుండేవారు నేటాలు తెల్లవాళ్లకు ఆ ఆఫీసువల్ల తమ అన్యాయపు కోర్కెలు తీర్చుకోగలమని ఆశకలుగలేదు అందువల్ల, అటువంటివే మరికొన్ని కారణాలవల్ల నేటాలులో జవాబుదారీ ప్రభుత్వం ఏర్పడాలని మరో ఉద్యమం ప్రారంభించారు 1893లో అట్టి జవాబుదారీ ప్రభుత్వ నిర్మాణం అక్కడ జరిగింది దానితో నేటాలు ప్రభుత్వం తమ శక్తిని గుర్తించింది కలోనియల్ ఆఫీసుకూడా నేటాల్ తెల్లవాళ్ల కోరికల్ని తీర్చుటకు సిద్ధపడింది దానితో నేటాలు ప్రభుత్వం, భారత ప్రబుత్వంతో సంప్రదింపులు జరపటం కోసం ప్రతినిధి బృందాన్ని భారతావనికి పంపించింది గిర్మిట్ప్రధనుంచి ముక్తి పొంది నేటాలులో నివసించతలచిన ప్రతి భారతీయుడు 35 పౌండ్లు అనగా 375 రూపాయలు ప్రతి సంవత్సరం తల పన్ను చెల్లించాలని ప్రతినిధిబృందం భారతప్రభుత్వాన్ని కోరింది అంత భారీ పన్ను ఏ భారతీయుడూ చెల్లించగల స్థితిలో లేడు అందువల్ల స్వతంత్ర పౌరులుగా నేటాల్‌లో వుండలేరు ఆనాటి భారతవైస్రాయిగా వున్న లార్డ్ ఎల్గిన్‌కు 35 పౌండ్లు ఎక్కువ అని అనిపించింది అందువల్ల 3కు తగ్గించాడు ఈ పన్ను ఒక్క పురుషుడేగాక అతడి భార్యకు 3 పౌండ్లు, 13 ఏండ్ల వయస్సు గల కుమార్తె

3 పౌండ్లు, 16 ఏండ్ల కొడుకు వుంటే అతడు 3 పౌండ్ల తల పన్ను కట్టాలని కఠోర నిర్ణయం తెల్ల ప్రభుత్వం వారు గైకొన్నారు ఇదిఎంత బరువైనదో భారతీయులు గ్రహించవచ్చు ఒక కుటుంబం 12 పౌండ్లుపన్నుగా చెల్లించాలన్న మాట అనుభవించినవారికే ఆ బాధ తెలుస్తుంది వాళ్ల కష్టాలు ఎలాంటివో కండ్లారా చూచిన వారికి బోధపడుతుంది నేటాలు ప్రభుత్వం వారి యీ నిర్ణయాన్ని భారతదేశం తీవ్రంగా వ్యతిరేకించింది కాని వినేనాధుడెవరు? చివరికి 25 పౌండ్లు తగ్గి 3 పౌండ్లు అయ్యాయి గిర్‌మిటియాలు ఏం చేయగలరు? అయితే భారతీయ వ్యాపారులు మాత్రం దేశభక్తితోను, పారిమార్థిక భావంతోను ఉద్యమం నడిపించారు తెల్లవాళ్లు గిర్‌మిటియా కార్మికుల విషయంలో వ్యవహరించినట్లు గానే స్వతంత్ర భారతీయుల విషయంలో కూడా వ్యవహరించారు నేటాలులో గల స్వతంత్ర భారతపౌరులకు వ్యతిరేకంగా పైన చెప్పిన ఉద్దేశ్యాలతోనే మరో ఉద్యమం ప్రారంభించారు భారతీయ వ్యాపారులు నేటాలులో బాగా పాతుకుపోయారు వాళ్లు నగరంలో ముఖ్యమైన చోట్ల భూములు కూడా కొన్నారు గిర్‌మిటియా ప్రధనుంచి ముక్తి పొందిన స్వతంత్ర భారతీయుల సంఖ్య బాగా పెరిగిపోయిది అవసరమైన వస్తువులకు గిరాకీ కూడా పెరిగింది వేలాది బస్తాల బియ్యం భారతదేశాన్నుంచి దిగిమతి కాసాగింది వాటి అమ్మకం వల్ల భారతీయ వ్యాపారులకు మంచి లాభాలు రాసాగాయి హబ్షీలతో జరిగే వ్యాపారంలో కూడా వారికి లాభాలు బాగా రాసాగాయి దీన్ని చిన్న వ్యాపారస్తులైన తెల్లవాళ్లు సహించలేకపోయారు భారతీయ వ్యాపారస్తుల దగ్గరికి వెళ్లి, చట్టరీత్యా మీకు కూడా నేటాలు అసెంబ్లీ సభ్యులుగాఎన్నుకోబడుటకు అర్హులు అని ఇంగ్లీషు వాళ్లే చెప్పారు దానితో కొంతమంది భారతీయ వ్యాపారస్తులు తమ పేర్లు కూడా ఓటర్ల లిస్టులో చేర్పించుకున్నారు దీన్ని తెల్లదొరలు సహించలేకపోయారు యీ విధంగా భారతీయులస్థాయినేటాలులో పెరిగిపోతే వాళ్ల ముందు ఇంగ్లీషు వాళ్లు నిలవలేరనే నిర్ణయానికి వాళ్లు వచ్చారు. అందువల్ల అక్కడ ఏర్పడిన ;వాబుదారీ ప్రభుత్వం భారతీయుడెవ్వడికీ ఓటింగు హక్కు లేకుండా ;యుటకు పూనుకున్నది 1894లో యిటువంటి లక్ష్యంగల ఒక బిల్లు

నేటాలు అసెంబ్లీలో ప్రవేశపెట్టబడింది భారతీయులకు ఓటింగు హక్కు నిరాకరిస్తూ యీ బిల్లు ప్రవేశపెట్టారు. దాన్ని తెల్ల వాళ్ళంతా అంగీకరించారు రంగు భేదాన్ని పురస్కరించుకొని భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా ప్యాసైన మొదటి చట్టం యిదే భారతీయులు దీన్ని వ్యతిరేకించారు. రాత్రికి రాత్రి ఒక అర్జీ తయారైంది దానిమీద 400 మంది సంతకాలుచేశారు యీ అర్జీ చేరగానే నేటాలు అసెంబ్లీ అదిరి పోయింది అయితే బిల్లు ప్యాసైంది కదా అప్పుడు లార్డ్ రిప్పన్ అనువాడు అధినివేశ దేశాలకు సంబంధించిన మంత్రిగా వున్నాడు అతడి దగ్గరికి 10 వేల మంది భారతీయుల సంతకాలతో మరో అర్జీ చేరింది 10 వేల మంది సంతకాలంటే నేటాలు నందు నివసిస్తున్న స్వతంత్ర భారతీయులందరూ దానిమీద సంతకాలు చేసినట్లే. దానితో లార్డ్ రిప్పన్ ప్రభువు నేటాల్ అసెంబ్లీ అంగీకరించిన బిల్లును నిరాకరించి వేశాడు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం, చట్టప్రకారం రంగు భేదాన్ని అంగీకరించదు అని ప్రకటించాడు భారతీయులు సాధించిన యీ విజయం ఎంత ఘనమైనదో పాఠకులకు తరువాత బోధపడుతుంది అందుకు సమాధానంగా నేటాలు ప్రభుత్వం అసెంబ్లీలో మరో బిల్లు ప్రవేశపెట్టింది అందులో రంగు భేదాన్ని తొలగించారు కాని పరోక్షంగా భారతీయుల్ని దెబ్బకొట్టే ప్రయత్నమే ఆబిల్లులో జరిగింది భారతజాతి ఆ బిల్లును కూడా వ్యతిరేకించిందికాని విజయం సాధించలేకపోయింది యీ క్రొత్తబిల్లు రెండు అర్థాలు కలది భారతజాతి తలుచుకుంటే కోర్టుల్లో ఆ బిల్లును ఛాలెంజి చేసి వుంటే బాగుండేది ప్రీవీ కౌన్సిల్‌కు వెళ్లవలసి వచ్చినా సిద్ధపడవలసిందే కాని అలా జరగలేదు అయితే ప్రీవీ కౌన్సిలుకు పోకపోవడం సరియైన పని అని నా అభిప్రాయం. బిల్లులో రంగు భేదం అనుమాటకు తావులేకుండా జాగ్రత్తపడ్డారు. ఇంత చేసినా నేటాలు తెల్ల దొరలకు, అక్కడి తెల్లవారి ప్రభుత్వానికి తృప్తి కలగలేదు భారతీయులు రాజకీయంగా నేటాలులో బలపడకుండా వుండటం వాళ్లకు అవసరం దానితోపాటు భారతీయుల వ్యాపారాన్ని నేటాలులో దెబ్బతీయడం, స్వతంత్ర భారతీయుల్ని నేటాలులో నిలవనీయకుండా చేయడం వాళ్ల లక్ష్యం 30 కోట్ల మంది భారతీయులు నేటాలు మీద

ఏరుచుకుపడితే అక్కడి కొద్దిమంది తెల్లవాళ్ల గతి ఏమి కాను? సముద్రంలో దూకడమే కదా వారికి గల మార్గం క యీ భయమే అక్కడి తెల్ల వాళ్లను పట్టుకుంది అప్పుడు నేటాల్ యందుగల జనాభా వివరాలు క్రింది విధంగా వున్నాయి హబ్షీల సంఖ్య 4 లక్షలు తెల్లవారి సంఖ్య 40 వేలు గిర్‌మిటియా కార్మికుల సంఖ్య 60 వేలు గిర్‌మిట్ ప్రథ నుంచి ముక్తిపొందిన వారి సంఖ్య 10 వేలు స్వతంత్ర భారతీయుల సంఖ్య 10 వేలు నిజానికి నేటాల్‌లో గల తెల్లదొరలు భయపడవలసిన అవసరం ఏమీ లేదు కాని వాళ్లకు నచ్చ చెప్పడం సాధ్యం కాని పని భారత దేశపు దయనీయస్థితిని గురించి వాళ్ల ఆచార వ్యవహారాలను గురించి అక్కడి తెల్ల వాళ్లకు తెలియదు తమ మాదిరిగానే భారతీయులు కూడా శౌర్యవంతులు సాహస వంతులు అయి వుంటారని వాళ్లభావం జనాభాను పరిగణనకు తీసుకోవడంలో వారి దోషం కూడా ఏమీ లేదు భారతీయుల జనాభా ముందు తమ జనాభాను పోల్చి చూచుకొని వాళ్లు భయపడ్డారు ఏదిఏమైనా అందుకు మంచి పరిణామమే కలిగింది ఆ తరువాత నేటాల్ అసెంబ్లీలో రెండు బిల్లులు ప్రవేశ పెట్టారు వాటిలో ఎక్కడా రంగు భేదాన్ని గురించి పేర్కొన లేదు యిది భారతీయులు సాధించిన ఘనవిజయ ఫలితమేనని చెప్పవచ్చు వాళ్లు ఆ బిల్లులో ఉపయోగించిన భాష విషయమై ఎంతో జాగ్రత్త వహించారు. దీనివల్ల భారతీయుల గౌరవం పెరిగిందని చెప్పవచ్చు యీ సారి కూడా భారతీయులు వ్యతిరేకించారు. కాని రెండు బిల్లులు అసెంబ్లీలో ఆమోదించబడ్డాయి. అవి చట్టాలు అయ్యాయి. ఒక చట్టప్రకారం భారతీయ వ్యాపారస్తుల మీద ఆంక్షలు విధించబడ్డాయి. రెండో చట్టంద్వారా నేటాలులో భారతీయులు ప్రవేశించకుండా ఆంక్షలు విధించబడ్డాయి. మొదటిచట్టం ద్వారా నియమింప బడిన అధికారి యొక్క అనుమతిలేనిదే ఎవ్వరికీ వ్యాపారం చేసుకొనుటకు ఆర్డరు యివ్వడం జరగదు ఆంగ్ల వ్యాపారస్తులు తిన్నగా ఆ అధికారి దగ్గరకు వెళ్ళి ఆర్డరు తెచ్చుకున్నారు కాని భారతీయులు మాత్రం ఎన్నో అవరోధాల్ని ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది అతి కష్టం మీద వారికి

ఆర్డరు లభించ సాగింది యిందుకోసం భారతీయులు వకీళ్లను నియమించుకోవలసి రావడమే కాక డబ్బు కూడా అమితంగా ఖర్చు చేయవలసి వచ్చింది సామాన్యులైన భారతీయులు ఆర్డరు లేకుండానే వుండసాగారు ఒక విచిత్రమైన నిబంధన కూడా అందుచేర్చారు భారతీయులు నేటాలులో ప్రవేశించదలిస్తే యూరప్‌కు చెందిన ఏదేని ఒక భాష అతడికి తెలిసి యుండాలి ఆ భాషలో అర్జీ దాఖలు చేసుకోవాలి యీ నిబంధన ద్వారా భారతీయులకు నేటాల్ తలుపులు పూర్తిగా మూసివేసినట్లే తెలిసోతెలియకో నేను నేటాల్ ప్రభుత్వానికి అన్యాయం చేయకూడదనే ఉద్దేశ్యంతో పాఠకులకు ఒక్క విషయం తెలుపుతున్నాను యీ చట్టం అంగీకరించబడక పూర్వం మూడు సంవత్సరాల నుంచి నేటాలులో ఏ భారతీయుడైనా ఉండివుంటే అతడు నేటాలు నుంచి భారత దేశంగాని మరే దేశంగాని వెళ్లవచ్చు నేటాలుకు తిరిగి రావచ్చు అతడు యూరప్ భాషనేర్వనక్కరలేదు అతడు తన భార్య, మైనరు తీరని బిడ్డలతో పాటు నేటాలులో ప్రవేశించవచ్చు

ఇదేగాక నేటాలులో వుండే గిర్‌మిట్ భారతీయుల మీద, స్వతంత్ర భారతీయుల మీద చట్టబద్ధమైన చట్ట బద్ధంకాని పలు ఆంక్షలు విధించారు వాటన్నింటిలోకి పాఠకుల్ని దింపడం నాకు యిష్టం లేదు యీ పుస్తక మందలి విషయాన్ని తెలుసుకునేందుకు అవసరమైన వివరాలనే యిక్కడ పేర్కొంటేచాలని నా అభిప్రాయం దక్షిణాఫ్రికాయందలి అధినివేశరాజ్యాలలో నివశించే భారతీయుల చరిత్రను విస్తారంగా వివరించవచ్చుకాని అందుకు నేను పూనుకోవడంలేదు అది యీ పుస్తకం ఉద్దేశ్యం కాదు

5

కష్టాల సింహావలోకనం

ట్రాన్స్‌వాల్ మరియు ఇతర అధినవేశ రాజ్యాలు

1880 కి పూర్వం నుంచే నేటాలు వలెనే, దక్షిణాఫ్రికా యందలి యితర అధినివేశరాజ్యాల్లో కూడా భారతీయులంటే తెల్లవారికి ఏవగింపు బాగా పెరిగింది కేప్ కాలనీని మినహాయించి మిగతా రాజ్యాల తెల్లవారి హృదయాలలో గిరమిట్ కార్మికుల రూపంలో భారతీయులు మంచివాళ్లేనని, కాని స్వతంత్ర పౌరులుగా మాత్రం భారతీయుల వల్ల దక్షిణాఫ్రికాకు ఎంతో నష్టం కలుగుతుందని భావం గట్టిగా నాటుకుపోయింది ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రజాతంత్ర రాజ్యం అక్కడి ప్రెసిడెంటు దగ్గరికి వెళ్లి మేమూ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య పౌరులమేనని చెప్పుకోవడం హాస్యాస్పదమై పోయింది భారతీయులు చెప్పుకోవలసిందేమైనా వుంటే ప్రిటోరియాలో గల బ్రిటిష్ రాజమాత (ఏజంట్) దగ్గరకు వెళ్లి చెప్పుకోవాలి అయినా మరో విచిత్రం జరిగింది ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాన్నుంచి పూర్తిగా విడిపోయిన తరువాత బ్రిటిష్ రాజదూత భారతీయులకు సహాయపడే వాడు కాని ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో చేరిపోయిన తరువాత ఆ స్థితి మారిపోయింది లార్డ్ మోర్లే భారత మంత్రిగా వున్నప్పుడు ట్రాన్స్‌వాల్ నందలి భారతీయుల తరుపున వాదించుటకు ఒక ప్రతినిధి బృందం వెళ్లి ఆయనను కలుసుకున్నది అప్పుడు లార్డ్ మోర్లే ఆప్రతినిధి బృంద సభ్యులకు ఒక్క విషయం స్పష్టంగా చెబుతూ జవాబు దారీ ప్రభుత్వాలు ఏర్పడ్డ అధినివేశ రాజ్యాలపై బ్రిటిష్ (సామ్రాజ్య) ప్రభుత్వ నియంత్రణ బహుస్వల్పంగా వుంటుంది అవి స్వతంత్ర రాజ్యాలు వాటిని యుద్ధానికి ఆహ్వానించగలము యుద్ధం చేస్తామని బెదిరించగలము యుద్ధం కూడా ప్రకటించగలము కాని వాటితో సలహా సంప్రదింపులు మాత్రమే చేయగలము బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యానికి, అధినివేశ రాజ్యాలకు మధ్యన గల సంబంధం పట్టుదారంతో కట్టబడివున్నది ఆహారం బహుసున్నితం కొద్దిగా లాగినా ఆదారం తెగిపోతుంది వాటిపై బలాన్ని ప్రయోగించుటకు

అవకాశంలేదు అయితే (యుక్తిగా) రేపటినుంచి చేయగలిగినంత చేయుటకు ప్రయత్నిస్తాను నమ్మండి" అని చెప్పి వేశాడు ట్రాన్స్‌వాల్ మీద యుద్ధ భేరీ మ్రోగించినప్పుడు లార్డ్ లెన్స్ డౌన్, లార్డ్ సెల్‌బోర్న్ మొదలగు బ్రిటిష్ అధికారులు, యుద్ధానికి గల అనేక కారణాలలో ట్రాన్స్‌వాల్ నందలి భారతీయుల దుస్థితిని నివారించడం కూడా ఒకటి అని ప్రకటించారు. ఇక ట్రాన్స్‌వాల్‌లో గల భారతీయులస్థితిగతులను పరిశీలిద్దాం. 1881లో భారతీయులు మొదటిసారి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో అడుగుపెట్టారు కీ॥శే॥ సేర్ అబూబకర్ ట్రాన్స్‌వాల్ రాజధాని యగు ప్రిటోరియాలో దుకాణం ప్రారంభించాడు అక్కడి ఒక ముఖ్యమైన చోట నివేశన స్థలం కొన్నాడు తరువాత అనేక మంది భారతీయ వ్యాపారులు కూడా ఒకరి తరువాత మరొకరు అక్కడికి చేరుకున్నారు వాళ్ల వ్యాపారం బాగా సాగడం చూచి తెల్లవాళ్ల కడుపు తరుక్కుపోయింది పత్రికల్లో భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా జాబులు, వ్యాసాలు వ్రాయడం ప్రారంభించారు. అక్కడి అసెంబ్లీలో కూడా భారతీయుల్ని ట్రాన్స్‌వాల్ నుంచి వెళ్లగొట్టండి వాళ్లను వ్యాపారం చేసుకోనీయవద్దు" అని ప్రసంగాలు జరిగాయి అర్జీలు కూడా దాఖలు చేశారు ట్రాన్స్‌వాల్ వంటి క్రొత్త దేశంలో బ్రిటిష్ వారి ధనతృష్ణకు అంతు లేకుండా పోయింది నీతికి అవినీతికి మధ్య గల తేడా వాళ్లకు తెలియదు అసెంబ్లీకి దాఖలు చేసిన అర్జీలలో "వీళ్లు (భారతీయ వ్యాపారులు) మానవ సభ్యత అంటే ఏమిటో ఎరుగరు చెడునడత వల్ల సంక్రమించే రోగాలతో కుళ్లిపోతున్నారు ప్రతి ఆడదాన్ని తమ వేట జంతువని భావిస్తున్నారు. ఆడవాళ్లకు ఆత్మ లేదని వాళ్లు భావిస్తున్నారు" అని కూడా వ్రాశారు. యీ నాలుగు వాక్యాలలో నాలుగు అబద్ధాలు వున్నాయి యిటువంటి ఉదాహరణలు ఎన్నో యివ్వవచ్చు అక్కడి అసెంబ్లీ మెంబర్లు కూడా యిలా వ్రాసిన తెల్ల వారి వంటిరకమే తమకు వ్యతిరేకంగా అసహ్యకరమైన వ్యతిరేక ఉద్యమం సాగుతున్నదని భారతీయ వ్యాపారులు గ్రహించలేదు. వాళ్లు పత్రికలు చదివే వారు కాదు. తెల్లవాళ్ల పత్రికల ప్రభావం, అసెంబ్లీకి దాఖలు చేసిన తెల్లవారి అర్జీల ప్రభావం బాగా పని చేసింది. తత్ఫలితంగా అసెంబ్లీలో

ఒక బిల్లు ప్రవేశపెట్టబడింది యీ విషయం అక్కడి భారతీయ పెద్దలకు తెలిసింది ఉలిక్కిపడ్డారు వాళ్లు కే॥శే॥ ప్రెసిడెంట్ క్రూగర్ దగ్గరికి వెళ్లారు ప్రెసిడెంటు భారతీయ నాయకుల్ని తన ఇంటిలోనికి రానీయలేదు ఇంటి ముంగిలిలో నేవాళ్లను నిలబెట్టాడు వాళ్ల మాటలు కొద్దిగా విని "మీరు ఇస్మాయిల్ సంతతివాళ్లు అందువల్ల మీరు ఈసో సంతతికి బానిసత్వం చేయుటకే పుట్టారు మేము ఈసో సంతతి వాళ్లం అందువల్ల మీకు మాతో సరిసమానమైన అధికారాలు యివ్వడానికి వీలులేదు మేమిచ్చిన అధికారాలతో మీరు తృప్తిపడక తప్పదు" అని చెప్పి వేశాడు అతడి మాటల్లో రోషం, కోపం లేవని చెప్పలేము కాని అతనికి అది చిన్నప్పటి నుంచి లభించిన విద్య బాల్యం నుంచి అతడికి బైబిలునందలి పాత టెస్టామెంట్ బోధించబడింది దాన్నే అతడు నమ్మాడన్నమాట తన విశ్వాసాన్ని బట్టి, శుద్ధ మనస్సుతో ప్రెసిడెంటు చెప్పాడు కనుక యిందు అతని దోషం ఏముంది? అయితే యింతటి అజ్ఞానంతో కూడిన మాటల ప్రభావం కూడా పడుతుంది కదా 1885 లో తొందర తొందరగా అసెంబ్లీలో ఒక కఠోరమైన బిల్లును ప్యాసు చేశారు వేలాది భారతీయులు ట్రాన్స్‌వాలును దోపిడీ చేయుటకు సిద్ధంగా వున్నారను భావం ఆ బిల్లులో తొంగిచూచింది భారతీయ నాయకుల ప్రేరణవల్ల బ్రిటిష్ రాజమాత ఆచట్టాన్ని వ్యతిరేకించవలసి వచ్చింది యీ వ్యవహారం అధినివేశ విభాగం మంత్రి దాకా వెళ్ళింది యీ చట్టం ప్రకారం ట్రాన్సువాల్‌లో వ్యాపారం చేసుకునేందుకై వచ్చి నివసించిన భారతీయుడు 25 పౌండ్లు చెల్లించి తన పేరు నమోదు చేయించుకోవాలి ఏ భారతీయుడు ట్రాన్స్‌వాలు నందు ఒక్క అంగుళం భూమికూడా కొనడానికి వీలు లేదు ఓటింగు హక్కు అతడికి లేనేలేదు యిది అనుచితం అన్యాయం కనుక ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం యీ వాదనను సమర్థించుకోలేకపోయింది చివరికి ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి మధ్య ఒక సంధి కుదిరింది దాన్ని లండన్ కన్వెన్షన్ అని అన్నారు అందలి 14వనింబంధన బ్రిటిష్ ప్రజల అధికారాలను రక్షించుటకు సంబంధించినది ఆ నిబంధన ప్రకారం పెద్ద (సామ్రాజ్యం) ప్రభుత్వం, యీ చట్టాన్ని వ్యతిరేకించింది దాని మీద

ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం "తాము అంగీకరించిన చట్టానికి పెద్ద ప్రభుత్వమే ముందునుంచి స్పష్టంగా రహస్యంగా అంగీకరించింది" అని ప్రకటించింది.

ఈ విధంగా యిరుపక్షాలకు అభిప్రాయభేదం వచ్చినందున మధ్యవర్తుల ముందు యీ విషయాన్ని ప్రవేశపెట్టారు మధ్యవర్తుల నిర్ణయం తటపటాయింపులతో నిండిపోయింది వాళ్లు రెండు ప్రభుత్వాలను తృప్తి పరుచుటకు ప్రయత్నించారు దానివల్ల నష్టపడింది భారతీయులే దాన్ని లాభం అని అనుకుంటే ఎక్కువ నష్టానికి బదులు తక్కువ నష్టం కలగడమే కలిగిన లాభం అని భావించాలి మధ్యవర్తుల నిర్ణయ ప్రకారం బిల్లు నందు 1886 లో మార్పులు జరిగాయి 25 పౌండ్లకు బదులు 3 పౌండ్లుగా నిర్ణయం జరిగింది భూమి కొనుక్కునే విషయంలో కూడా మార్పు జరిగింది ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం నిర్ణయించిన చోటనే భారతీయులు భూమి కొనుక్కొనుటకు వీలు కల్పించబడింది యీ నిబంధనను అమలు బరుచునప్పుడు కూడా వక్రత వారి మనస్సుల్లో చోటు చేసుకున్నది ప్రభుత్వం నిర్ధారించిన వాడల్లో సైతం కొనుక్కున్న చోటు మీద కూడా భారతీయులకు స్థిరంగా హక్కు యివ్వలేదు. పట్టణాలకు దూరంగా మురికి చోట్ల భారతీయులకు వాడలు నిర్ధారించారు నీటికొరత, కరెంట్ కొరత, పాయిఖానాల శుభ్రత కొరత వున్న ప్రదేశాల్లో భారతీయులు వుండాలని తెల్లవాళ్ల నిర్ణయం యీ విధంగా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో భారతీయులు పంచమజాతి వాళ్లుగా పరిగణించబడ్డారు మనదేశంలో గల అస్పృశ్యుల గూడెముల మాదిరి స్థితిలో ట్రాన్స్‌వాల్ గూడెములు వెలిశాయన్న మాట. భారతదేశంలో పాకీవాళ్లకు, మాలమాదిగల ప్రక్కన వున్నాలేక వారిని ముట్టుకున్నా తాము అపవిత్రమై పోతామని హిందువులు భావిస్తున్నట్లే ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి తెల్లవాళ్లు భారతీయుల ప్రక్కన వుంటే తాము అపవిత్రులమై పోతామని భావించారు 1985 నాటి చట్టమునందలి 3వ నిబంధనకు, వేరే అర్థం తీసి అక్కడి ప్రభుత్వం భారతీయ వ్యాపారులు, అవాడల్లోనే ఆ లోకేషన్లలోనే వ్యాపారం చేసుకోవచ్చునని నిర్ణయించారు. యీ నిర్ణయం సరియైనదా కాదా అని నిర్ణయించు అధికారం కోర్టులకు ప్రభుత్వం అప్పగించింది. దానితో

భారతీయులకు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో అధోగతి సంప్రాప్తించింది. అయినా భారతీయ వ్యాపారులు ఏదోవిధంగా చర్చల ద్వారానో, సలహా సంప్రదింపుల ద్వారానో, కోర్టులకెక్కి తమ స్థితిని రక్షించుకోసాగారు బోయర్ యుద్ధం ప్రారంభమయ్యే నాటికి అక్కడి భారతీయుల పరిస్థితి ఎంతో నాసిగాను అనిశ్చితంగాను వున్నది.

ఇక మనం ఫ్రీస్టేట్‌లో భారతీయుల స్థితి ఎలా వున్నదో చూద్దాం అతికష్టం మీద 10 లేక 11 దుకాణాలు భారతీయులు అక్కడ ప్రారంభించేసరికి వారికి వ్యతిరేకంగా తెల్లవాళ్లు ఉద్యమంలేవతీశారు అక్కడి అసెంబ్లీ పెద్దలు జాగ్రత్తగా వ్యవహరించి భారతీయుల ఉనికినే దెబ్బతీశారు ఒక కఠోరమైన చట్టం ప్యాసు చేసి తద్వారా భారతీయ వ్యాపారులకు పేరుకు నష్ట పరిహారం చెల్లించి వాళ్లను వెళ్లగొట్టివేశారు ఏ భారతీయుడు వారి చట్ట ప్రకారం భూమిని కొనకూడదు. రైతుగా ఫ్రీస్టేట్‌లో వుండకూడదు ఓటింగు హక్కు అనేది లేనేలేదు. ప్రత్యేక అనుమతి పొంది భారతీయులు కార్మికుని రూపంలోనో, లేక హోటలు వైటరు రూపంలోనో అక్కడ వుండవచ్చు అట్టి అనుమతి అందరికీ లభించదు. తత్ఫలితంగా ప్రముఖ భారతీయులు సైతం ప్రత్యేక అనుమతి పొంది ఫ్రీస్టేట్‌లో రెండు మూడు రోజుల కంటే మించి వుండటకు వీలు లేదు బోయర్ యుద్ధం నాటికి అక్కడ అంతా కలిపి 40 మంది భారతీయులు హోటళ్లలో వైటర్లుగా పని చేస్తూ వున్నారు

కేప్ కాలనీలో కూడా భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమం కొద్దోగొప్పో సాగుతూనే వున్నది. భారతీయ పిల్లలు ప్రభుత్వ స్కూళ్లలో చేరకూడదు అక్కడి హోటళ్లలో భారతీయ యాత్రికులు వుండకూడదు. అతికష్టంమీద చోటు దొరికితే వుండవచ్చు. యీ విధంగా కేప్ కాలనీలో కూడా భారతీయులకు అవమానం జరుగుతూ వున్నది. అయితే వ్యాపారం చేసుకొనుటకు, భూమి మీద హక్కు పొందుటకు చాలా కాలం వరకు వాళ్లకు యిబ్బంది కలుగలేదు. కేప్ కాలనీలో ఆ స్థితి ఎందుకు వున్నదో కొంచెం చెప్పడం అవసరం. ముఖ్యంగా కేప్ టౌనులోను, కేప్ కాలనీలోను మలై ప్రజల ఆధిక్యం వున్నది. మలై ప్రజలు మహమ్మదీయులు. అందువల్ల భారతీయ

మహమ్మదీయులతో వారికి త్వరగా మంచి సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి భారతీయ మహమ్మదీయుల ద్వారా, మిగతా భారతీయుల సంబంధం కూడా మలై వాసులతో మెరుగుపడిందని చెప్పవచ్చు భారతీయ మహమ్మదీయులు చాలా మంది మలై ముస్లింస్త్రీలతో వివాహ సంబంధాలు పెట్టుకున్నారు మలై ప్రజలకు వ్యతిరేకంగా కేప్ కాలనీ ప్రభుత్వం చర్యలు తీసుకునే స్థితిలో లేనేలేదు కేప్ కాలనీ వాళ్లకు అది జన్మభూమి వాళ్లది డచ్‌భాష. డచ్‌వాళ్లతో మొదటి నుంచి కలిసి మెలిసి వుండటం వల్ల మలై ప్రజలు చాలా వరకు డచ్ ప్రజలను అనుసరించారు అందువల్ల అక్కడ రంగు భేదం అతి తక్కువగా వున్నది

కేప్ కాలనీ అత్యంత ప్రాచీన అధినివేశ రాజ్యం దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన శిక్షణా సాంస్కృతిక కేంద్రం కూడా అందువల్ల ఉదార హృదయులు, వినయ సంపన్నులు, విద్యావంతులు అయిన ఆంగ్లేయులు అక్కడ జన్మించారు ప్రపంచంలో ఏమారుమూలనైనా సరే అనుకూల వాతావరణం వుండి, మంచి శిక్షణకు సంస్కారాల బోధనకు అవకాశం ఏర్పడితే అక్కడి వారు అత్యుత్తమమైన మానవ లక్షణాలు కలిగి వుంటారనీ ఎంతో అందమైన మానవ పుష్పాలు వికసించి తీరుతాయని నా ప్రగాఢ విశ్వాసం అదృష్టవశాత్తు దక్షిణాఫ్రికా యందలి పలుచోట్ల నేను అట్టి ఉత్తమ మానవుల్ని దర్శించాను. అయితే కేప్ కాలనీలో యిట్టివారి సంఖ్య అధికంగా వున్నది వారిలో గొప్ప ప్రసిద్ధులు శ్రీ మేరిమెన్ వారంటే అక్కడి జనానికి అమిత గౌరవం 1872లో కేప్ కాలనీలో జవాబుదారీ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది అప్పటినుంచి వారు మంత్రివర్గ సభ్యుడుగా వున్నారు. 1910లో దక్షిణాఫ్రికా యూనియన్ ఏర్పడినప్పుడు వారి దాని చివరి మంత్రివర్గానికి ప్రధాన మంత్రిగా వున్నారు సంపూర్ణ శ్రాయినర్ కుటుంబం, మరియు మోల్టినో కుటుంబమని అక్కడి రెండుకుటుంబాల వారు వున్నారు యీ రెండు కుటుంబాలు శ్రీ మేరిమెన్ స్థాయిలో కాకపోయినా, రెండో స్థానంలో వున్నాయి. సర్‌జాన్ మోల్టినో 1872లో ప్రథమ మంత్రిమండలికి ప్రధానమంత్రిగా పని చేశారు. శ్రీ డబ్ల్యు. పి. శ్రాయినర్ ప్రసిద్ధ అడ్వొకేట్. కొంతకాలం పాటువారు అటార్నీ జనరల్‌గా వున్నారు

తరువాత మంత్రి మండలిలో ప్రధానమంత్రిగా కూడా పని చేశారు ప్రసిద్ధికెక్కిన ప్రతిభావంతురాలగు వారి సోదరి ఆలివ్ శ్రాయినర్ దక్షిణాఫ్రికాలో అమితంగా ప్రజాదరణ పొందిన మహిళ ఇంగ్లీషు మాట్లాడబడే ప్రాంతాలన్నిటి యందు ఆమె విదుషీమణిగా ప్రఖ్యాతి గడించింది మనుష్యుల యెడ ఆమెకు గల ప్రేమ అపారం ఎప్పుడు చూచినా ఆమె కండ్ల నుంచి ప్రేమ వర్షిస్తూ వుంటుంది ఆమె డ్రీమ్స్ అను పుస్తకం వ్రాసింది అప్పటినుంచి ఆమె డ్రీమ్స్ రచయిత్రిగా పేరుపొందింది ఆమె నిరాండబరత్వం అమోఘం ఇంట్లో గిన్నెలు సైతం ఆమెయే తోముకుంటుంది అది ఆమె గొప్పతనం ఈ మూడు కుటుంబాల వారు మొదటి నుంచి హబ్షీల పక్షం వహించారు తెల్లవాళ్లు హబ్షీల అధికారాల్ని తగ్గించుటకు ప్రయత్నించినప్పుడు యీ ముగ్గురు ప్రముఖులు ఆ ప్రయత్నాలను వ్యతిరేకించారు వాళ్ల యీ ప్రేమ భారతీయులపైకి కూడా మళ్ళింది అయితే ఆ ముగ్గురూ హబ్షీలు భారతీయులు యిరువురి మధ్య తేడాను పాటించే వారు వాళ్ల తర్కం ఒక్కటి ఇంగ్లీషు వాళ్లు రాక పూర్వమే యిక్కడ నివసించిన వాళ్లు హబ్షీలు వారు యిక్కడి మూలవాసులని అందువల్ల తెల్లవాళ్లు హబ్షీల సహజ హక్కుల్ని హరించుటకు వీలు లేదు భారతీయుల విషయంలో పోటీ పడతారనే భావంతో వారికి వ్యతిరేకంగా చేయబడుతున్న నిర్ణయాలలో సారళ్యం రావాలి అది న్యాయ సమ్మతం అని వారి అభిప్రాయం అయినా వారు భారతీయుల యెడ ఎంతో సానుభూతిగా వున్నారు శ్రీగోపాల కృష్ణ గోఖలే మొదటిసారి దక్షిణ ఆఫ్రికావిచ్చేసినప్పుడు వారి సమ్మానార్థం మొదటి సభ కేప్ టౌన్‌యందలి టౌన్‌హాలులో జరిగింది. దానికి శ్రీ శాయినర్ అధ్యక్షత వహించారు శ్రీ మేరిమెన్‌కూడా గోఖలే గారితో తీయగా ప్రేమగా మాట్లాడారు భారతీయుల ఎడ తమ సానుభూతిని ప్రకటించారు కేప్ టౌన్ నుంచి వెలువడే పత్రికలు కూడా యితర రాజ్యాల పత్రికల కంటే పక్షపాత రహితంగా వుంటాయి. అవి భారతీయులకు పూర్తి వ్యతిరేకంకాదు

శ్రీ మేరిమెన్. శ్రీ శాయినర్‌గారలను గురించి నేను పైన వ్రాసినట్లు యింకా అనేక మంది ఆంగ్లేయుల్ని గురించి వ్రాయవచ్చు యిక్కడ నేను

కేవలం ఉదాహరణకు మాత్రమే వారి పేర్లు వాళ్ల ప్రఖ్యాతిని గురించి పేర్కొన్నాను. మిగతా మూడు రాజ్యాలకంటే కేప్ కాలనీలో రంగుద్వేషం, మరియు భారతీయుల యెడ వ్యతిరేకత తీవ్రంగా లేకపోయినప్పటికీ, మిగతా ప్రాంతాల ప్రభావం పడకుండా వుండటం సాధ్యం కాదుగదా! అందువల్ల అక్కడ కూడా నేటాలు వలెనే భారతీయుల ప్రవేశం, వ్యాపారం మీద ఆంక్షలు విధిస్తూ ఇమిగ్రేషన్ రెస్ట్రిక్షన్ ఆక్టు, మరియు డీలర్స్ లైసెన్సు ఆక్టు ప్యాసయ్యాయి.

మొత్తం మీద దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయుల కోసం తెరిచియున్న ద్వారాలు బోయర్ యుద్ధం నాటికి పూర్తిగా మూసుకున్నాయని చెప్పవచ్చు. ట్రాన్స్‌వాల్‌లో భారతీయుల ప్రవేశంపై విధించబడిన 3 పౌన్ల ఫీజు తప్ప మరే ఆంక్షలేదు. కాని నేటాలు, కేప్ కాలనీల హార్బర్లు భారతీయులకు ప్రదేశాన్ని నిషేధించాయి. యిక ట్రాన్స్‌వాల్ చేరాలంటే భారతదేశాన్నుంచి వెళ్లే భారతీయులు ఎక్కడా దిగడానికి వీలులేదు. ఒక్కమార్గం వున్నది. పోర్చుగీసు వారి హార్బరు డేలాగోవావేలో దిగి ట్రాన్స్‌వాల్ చేరవచ్చు. అయితే అక్కడ కూడా తెల్లవారి రాజ్యాల వలెనే కొద్దో గొప్పో భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా ఆంక్షలు విధించబడ్డాయి. యీ పరిస్థితుల్లో కొద్ది మంది భారతీయులు మాత్రమే పలుకష్టాలు సహించి, లంచాలు యిచ్చి నేటాలు, మరియు డేలా గోవావే, హార్బర్లలో దిగి ట్రాన్స్‌వాల్‌కు చేరుతూవుండేవారు.

★ ★ ★

భారతీయులు ఏం చేశారు? -1

గత ప్రకరణాల్లో తమ మీద జరుగుతున్న దాడులను ఎదుర్కొంటూ భారతీయులు గైకొన్న చర్యలను గురించి కొంత తెలుసుకున్నాము. అయితే సత్యాగ్రహప్రారంభాన్ని గురించి బాగా తెలుసుకొనుటకు, భారతీయుల రక్షణ కోసం చేసిన ప్రయత్నాలను గురించి వ్రాయడం అవసరమని భావిస్తున్నాను.

1893 వరకు దక్షిణాఫ్రికాలో స్వతంత్ర భారతీయుల్లో భారతదేశప్రజల హితాన్ని రక్షించగల చదువుకున్న వారి సంఖ్య చాలా తక్కువగా వున్నది

ఇంగ్లీషు తెలిసినవారిలో ఎక్కువ మంది క్లర్కులు తమ వృత్తి నెరవేర్చగలంతవరకే వారికి ఇంగ్లీషు తెలుసు అర్జీలు వ్రాయలేరు పూర్తి సమయం తమ యజమానుల కోసం వెచ్చిస్తూ వుండేవారు దక్షిణాఫ్రికాలో జన్మించిన, ఇంగ్లీషు తెలిసినవారు కొందరున్నారు వాళ్లు గిర్‌మిటియాల సంతతికి చెందినవారు. వాళ్లు కొద్దిగా యోగ్యత పెంచుకొని కోర్టుల్లో దుబాసీలుగా ప్రభుత్వ నౌకరీలు చేసుకుంటున్నారు భారతీయుల స్థితిచూచి సానుభూతిని మాత్రమే వెల్లడించి వూరుకునేవారు అదే వారు చేయగలిగిన గొప్ప సేవ

గిర్‌మిటియాలు, గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన వారు అధికంగా ఉత్తర ప్రదేశ్ మరియు మద్రాసుకు చెందిన వారు స్వతంత్ర భారతీయుల్లో గుజరాత్‌కు చెందిన మహమ్మదీయ వ్యాపారస్తులు హిందూ గుమాస్తాలు, మెహతాలు వున్నారు వీరు గాక కొద్దిమంది పారసీ వ్యాపారస్తులు, క్లర్కులు వున్నారు దక్షిణాఫ్రికా యందంతట వున్న పారసీకుల సంఖ్య 30 లేక 40 మందిని మించి లేదు స్వతంత్ర్య వ్యాపారుల్లో నాలుగోవర్గం సింధీలు సింధీలు భారతదేశం వదిలి బయటికి వెళ్లి ఫాన్సీ గూడ్సు వ్యాపారులుగా గుర్తింపు పొందారు ఫాన్సీ గూడ్సు షాపుల్లో వారు ప్రత్యేకించిపట్టు, జరీ సామాను, నగిషీ చెక్కిన అద్దాలు, చందనం, రకరకాల ఏనుగు దంతాల పెట్టెలు, యిటువంటివే గృహ సంబంధమైన వస్తువులు అమ్ముతూ వుంటారు వారి దగ్గర సామానుకొనే వారంతా అక్కడ సామాన్యంగా ఆంగ్లేయులే

గిరిమిటియా కార్మికుల్ని తెల్లవాళ్లు కూలీలని పిలిచేవారు కూలీ అంటే బరువులు మోసే కార్మికుడన్నమాట కూలీ శబ్దం బాగా ప్రచారం పొందింది గిరిమిటియా కార్మికులు సైతం మీరెవరు అని అడిగితే కూలీలం అని సమాధానం చెబుతూ వుండేవారు ఆ తరువాత మెల్లమెల్లగా భారతీయులందరికీ కూలీ అనే శబ్దం రూఢమై పోయింది. ఇంగ్లీషువాళ్లు భారతీయ వకీళ్లను కూలీవకీళ్లు అని, భారతీయ వ్యాపారస్తుల్ని కూలీ వ్యాపారస్తులని అనడం ప్రారంభించారు. యీ విశేషణం వాడటం తప్పని చాలా మంది ఇంగ్లీషు వాళ్లకు తెలియదు. అయితే చాలా మంది తిరస్కారభావం ప్రకటించడానికే

కూలీ అనే శబ్దం వాడుతూ వుండేవారు యిది చాలా మంది భారతీయులకు యిష్టం లేదు అందువల్ల స్వతంత్ర భారతీయులు తాము గిర్‌మిటియాలం కామని చెప్పి ప్రత్యేక గుర్తింపుకోసం ప్రయత్నిస్తూ వుండేవారు అందువల్ల స్వతంత్ర భారతీయులు, గిర్‌మిటియా కార్మికులు, గిర్‌మిటీయా ప్రధనుంచి ముక్తి పొందిన వారు అను తేడా దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల్లో బయలు దేరింది

దుఃఖ సముద్రాన్ని అరికట్టుటకు స్వతంత్ర భారతీయులు ముఖ్యంగా ముస్లిం వ్యాపారస్తులు పూనుకున్నారు గిర్‌మిటియా కార్మికుల సహాయంగాని, గిర్‌మిటియా ప్రధనుంచి ముక్తి చెందిన వారి సహాయంగాని వారు తీసుకోలేదు అలా చేయాలనే భావం కూడా అక్కడ ఎవ్వరికీ తట్టలేదు. తట్టినా వాళ్లను చేర్చుకుంటే కార్యం చెడిపోయే ప్రమాదం వున్నది అసలు దాడి జరుగుతున్నదంతా స్వతంత్ర భారతీయ వ్యాపార వర్గం మీదనే కనుక రక్షణ దృష్ట్యా కూడా యిలా భావించడం జరిగింది యిటువంటి కష్టాలు ఎన్ని వచ్చినా, ఇంగ్లీషురాకపోయినా, ప్రజాసేవా రంగంలో పని చేసిన అనుభవం పొందక పోయినా, స్వతంత్ర భారతీయ వ్యాపారస్తులు మాత్రం కష్టాల్ని గట్టిగా ఎదుర్కొన్నారని చెప్పక తప్పదు వాళ్లు ఆంగ్ల బారిష్టర్ల దగ్గరికి వెళ్లి వాళ్ల చేత అర్జీలు తయారు చేయించి ప్రభుత్వానికి పంపించారు ప్రతినిధి బృందాల్ని కూడా పంపించారు అవకాశం వున్న ప్రతిచోట వారు అన్యాయాల్ని తీవ్రంగా ప్రతిఘటించారు. 1893 వరకు స్థితి యిలాగే వున్నది

ఈ పుస్తకాన్ని అర్థం చేసుకొనుటకు పాఠకులు కొన్ని తేదీలు జ్ఞాపకం పెట్టుకోవడం అవసరం పుస్తకం చివర ముఖ్య ఘట్టాల అనుబంధంలో వాటి తేదీలతో బాటు యివ్వడం జరిగింది వాటిని అప్పుడప్పుడు జ్ఞాపకం చేసుకుంటూ వుంటే అక్కడి సత్యాగ్రహ చరిత్ర తేలికగా బోధపడుతుంది 1893 నాటికి ఆరెంజ్ ఫ్రీ స్టేటులో భారతీయుల అతీగతీ లేకుండా పోయింది ట్రాన్స్‌వాల్‌లో 1885 నాటి బిల్లు యందలి 3వ నిబంధన అమలులోకి తేవడం జరిగింది. నేటాలులో కేవలం గిర్‌మిటియాలు మాత్రమే వుండుటకు వీలుగాను, మిగతా భారతీయులు వుండుటకు వీలులేని విధంగాను నిర్ణయాలు గైకొనుటకు జవాబుదారీ ప్రభుత్వ ఏర్పాటుజరిగింది.

1893 ఏప్రిల్ మాసంలో భారతదేశం వదిలి నేను దక్షిణాఫ్రికాకు బయలు దేరాను నాకు గిర్‌మిటియాల చరిత్ర తెలియదు నేను స్వార్థం కొసమే అక్కడికి వెళ్లాను డర్బన్‌లో పోర్‌బందరుకు చెందిన ముస్లిం దాదా అబ్దుల్లా పేరిట ఒక ప్రసిద్ధ వ్యాపార సంస్థవున్నది అంత ప్రసిద్ధిగల వ్యాపారసంస్థ మరొకటి వీరికి పోటీగా వున్నది అది పోర్‌బందర్‌కి చెందిన తయ్యబ్‌హాజీ ఖాన్ మహమ్మద్ గారి వ్యాపార సంస్థ అది ప్రిటోరియాలో వున్నది దురదృష్టవశాత్తు వీరిద్దరిమధ్య కోర్టులో వ్యాజ్యం నడుస్తున్నది దాదా అబ్దుల్లా గారి భాగస్వామి ఒకడు పోర్‌బందరులో వున్నాడు నావంటి క్రొత్త బారిష్టరు దక్షిణాఫ్రికా వెళితే తమ కేసు కొంత సులువుగా సాగుతుందని భావించాడు నావంటి అనుభవంలేని క్రొత్త బారిష్టరు ప్రవేశించడం వల్ల తమ వ్యాజ్యం దెబ్బతింటుందని ఆయన అనుకోలేదు అక్కడ కోర్టుకు వెళ్లి నేను వాదించనవసరం లేదు వారి పక్షాన వాదిస్తున్న ధురంధరులైన వకీళ్లకు, బారిష్టర్లకు దుబాసీగా వుండి కేసుల్ని గురించి వివరాలు చెబుతూ సహకరించాలి నాకు క్రొత్త అనుభవాలు గడించాలనే కోరిక వున్నది యాత్ర చేయడం నాకు యిష్టమే బారిష్టరుగా పని చేస్తూ నా దగ్గరికి కేసులు తీసుకు వచ్చే దళారులకు కమీషన్ యివ్వడం నాకు విషంతో సమానంగా వున్నది కాఠియావాడ్ (సౌరాష్ట్ర) యందలి గొడవలు, కుట్రలు చూచి నాకు చిరాకు వేసింది ఒక సంవత్సరం కాలం మాత్రమే ఒప్పందం చేసుకున్నాము యీ ఒప్పందం నాకు నచ్చింది యిందునాకు కలిగే నష్టమేమీ లేదు రాకపోకలకు, అక్కడ వుండుటకు అయ్యే ఖర్చంతా దాదా అబ్దుల్లాయే భరిస్తారు యిది గాక పని చేసినందుకు 105 పౌండ్లు ఫీజు విడిగా యిస్తారు యీ ఏర్పాటంతా కీర్తిశేషులు మా పెద్దన్నగారు చేశారు వారు నాకు పితృతుల్యులు వారి సౌకర్యమే నా సౌకర్యం నేను దక్షిణాఫ్రికా వెళ్లడం వారికి యిష్టం అందువల్ల నేను 1893 మేలో డర్బన్ చేరాను.

ఇక బారిష్టర్ దర్జాను గురించి నన్ను అడగాలా? నా లెక్క ప్రకారం ఫ్రాక్ కోటు, నెక్‌టై మొదలగు వాటిని ధరించి దర్జాగా ఓడ నుంచి డర్బర్ హార్బరులో దిగాను దిగంగానే నా కండ్లు తెరుపుడు బడ్డాయి దాదా అబ్దుల్లా

గారి భాగస్వామి నేటాలును గురించి పోర్‌బందరులో నాకు చెప్పిన మాటలకు, యిక్కడ నాకు కనబడ్డ దృశ్యాలకు ఎంతో వ్యత్యాసం కనబడింది అయితే యిందులో అతని దోషం ఏమీ లేదు నిరాడంబరత్వం, అమాయకత్వం ఆయనకు వాస్తవపరిస్థితులు తెలియక పోవడం అందుకు కారణం నేటాలులో భారతీయులు అనుభవిస్తున్న కష్టాలు ఏమిటో ఆయనకు తెలియవు తెల్లవాళ్లు చేసే అవమానాలు వారికి అవమానాలని అనిపించలేదన్నమాట అక్కడ అడుగు పెట్టిన నాడే భారతీయుల ఎడ తెల్లవాళ్లు అవలంభించే అవమానకరమైన చేష్టలు ఏమిటో నాకు బోధపడ్డాయి

నేటాలు చేరిన పదిహేనురోజుల్లోనే నాకు ఎన్నో కటు అనుభవాలు కలిగాయి త్రోవలో దెబ్బలు తినవలసి వచ్చింది హోటళ్లలో వుండటానికి అక్కడచోటు సంపాదించడానికి ఎన్నో కష్టాలు పడవలసి వచ్చింది అక్కడ హోటళ్లలో చోటు దొరకడం అసంభవం ఆ ఘట్టాల వివరాల్లోకి నేను పోదలచలేదు ఆకటు అనుభవాలు నా రోమరోమానికి హత్తుకు పోయాయని మాత్రం చెప్పగలను నేను ఒక్క కేసు విషయంలో పని చేయుటకు అక్కడకు వెళ్లాను అందు నాకు స్వార్థం వున్నది అనుభవంగడించాలనే ఉత్సాహం వున్నది అందువల్ల ఆ సంవత్సరమంతా కటు అనుభవాలు అనుభవిస్తూ సాక్షిగా వుండిపోయాను నా కార్యక్రమ ప్రారంభం అప్పటినుంచి జరిగింది నా స్వార్థం కోసం దక్షిణాఫ్రికా రావడం నాకు విశేషమనిపించలేదు అవమానాలు, తిరస్కారాలు లభించే చోట వుండి ధనం సంపాదించడానికి నా దృష్టిలో విలువ పోయింది యాత్రలు చేయాలనే కోరికకూడా తగ్గిపోయింది అది నాకు సుతరామూ యిష్టం లేదు నేను ధర్మ సంకటంలో పడిపోయాను నా ఎదుట రెండు మార్గాలు వున్నాయి భారతదేశంలో వున్నప్పుడు ఏమాత్రమూ తెలియని దక్షిణాఫ్రికా పరిస్థితుల్ని కండ్లారా చూచి, అనుభవించి సంవత్సరంపాటు చేసుకున్న ఒప్పందం ప్రకారం వుండి, ఆ తరువాత తక్షణం భారత దేశానికి తిరిగి వెళ్లిపోవడం ఒక మార్గం. అక్కడ వుండి ఏది ఏమైనా సరే ప్రారంభించిన పని పూర్తి చేయడానికి పూనుకోవడం రెండవ మార్గం. నేను విపరీతమైనచలిలో, మెరిట్స్‌బర్గ్ రైలుస్టేషన్లో, రైల్వే పోలీసుల దెబ్బలు

తన్నులు తిని, యాత్రను ఆపి వేసుకొని రైలునుంచి దిగి, వైటింగ్ రూములో కూర్చొని వున్నాను నా సామాను ఎక్కడ వున్నదో నాకు తెలియదు ఎవరినైనా అడుగుదామంటే ధైర్యం చాల లేదు మళ్లీ అవమానం జరిగితే? మళ్లీ తన్నులు తినవలసి వస్తే? అట్టిస్థితిలో చలికి గజగజ వణుకుతూ కూర్చున్న వాడికి నిద్ర ఎలా పడుతుంది? మనస్సు ఆలోచనల సుడిగుండంలో చిక్కుకున్నది యోచిస్తూనే చాలా రాత్రి గడిచింది నేను ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాను ఇక్కడ నుంచి పారిపోవడం పిరికితనం చేబట్టిన పనిని నేను పూర్తి చేసితీరాలి వ్యక్తిగతమైన అవమానాలు సహించి, తన్నులు తినవలసి వచ్చినా తిని నేను ప్రిటోరియా చేరి తీరాలి యిదే నా నిర్ణయం ప్రిటోరియా నా కేంద్రస్థలి అక్కడే దాదా అబ్దుల్లా వ్యాజ్యం నడుస్తున్నది నా పనులు చేసుకుంటూ భారతీయులు పడుతున్న కష్టాల్ని తొలగించుటకు చేతనైనంత సహాయం చేయాలి యిట్టి నిర్ణయానికి వచ్చిన తరువాత నాకు కొద్ది శాంతి లభించింది నాకు క్రొత్త శక్తి కూడా కలిగినట్లనిపించింది అయినా నాకు నిద్ర పట్టలేదు

తెల్లవారగానే నేను దాదా అబ్దుల్లా కొట్టుకి, రైల్వే జనరల్ మేనేజరుకు టెలిగ్రాములు పంపాను యిద్దరి నుంచి సమాధానం వచ్చింది దాదా అబ్దుల్లా, అప్పుడు నేటాలులోవున్న వారి భాగస్వామి సేఠ్ అబ్దుల్లా హాజీ ఆదమ్‌ఝుబేరీ యిద్దరూ బాగా స్పందించారు వేరువేరు చోట్ల, మార్గంలో గల తమ భారతీయ ఏజంట్లకు నాకు ఏర్పాట్లు చేయమని టెలిగ్రాములు పంపించారు వారు జనరల్ మేనేజర్ని కూడా కలిశారు స్థానిక ఏజంటుకు యిచ్చిన వారి తంతి నందుకొని మెరిట్స్‌బర్గ్‌లో నివసిస్తున్న భారతీయ వ్యాపారస్తులు వచ్చి నన్ను కలిశారు వారు నాకు ధైర్యం చెప్పారు యిలాంటి కటు అనుభవాలు తమకు కూడా ఎన్నో కలిగాయనీ, అయితే మేము వీటికి అలవాటు పడిపోయాము కనుక మాకు ఏమీ బాధ అనిపించదు అని చెప్పారు. వ్యాపారానికి సున్నితమనస్సుకు పొంతన కుదరదని, అందువల్ల డబ్బును, డబ్బుతో పాటు యిట్టి అవమానాలను రెండిటినీ గల్లాపెట్టెలో పెట్టడం నేర్చుకున్నామని కూడా చెప్పారు. ఆ స్టేషనులోకి సింహద్వారం

నుంచి భారతీయుల్ని లోనికి రానీయరని, టిక్కట్లు తీసుకునే చోట కూడా యిబ్బందులు తప్పవని చెప్పారు ఆ రాత్రికి వచ్చిన రైల్లో నేను ప్రిటోరియాకు బయలు దేరాను నేను చేసుకున్న నిర్ణయం గట్టిదో ఓటిదో తెల్సుకోవాలని అంతర్యామి యగు పరమేశ్వరుడు పూర్తిగా నన్ను పరీక్షించాడు ప్రిటోరియా చేరే లోపున యింకా అవమానాలు సహించవలసి వచ్చింది దెబ్బలు, తన్నులు తినవలసివచ్చింది అయితే యివన్నీ నా నిర్ణయానికి బలం చేకూర్చాయి

ఈ విధంగా 1893 లో అనుకోకుండా నాకు దక్షిణాఫ్రికాలో నివసిస్తున్న భారతీయుల దుస్థితిని చూచి స్వయంగా అనుభవించి తెలుసుకునే అవకాశం లభించింది. అవకాశం దొరికినప్పుడు ప్రెటోరియాలో గల భారతీయులతో యీ విషయం చర్చించాను వారికి పరిస్థితిని తెలియజేశాను అంతకంటే మించి నేను ఏమీ చేయలేదు దాదా అబ్దుల్లా గారి కేసును గురించి పని చేయడం, దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల కష్టాలు తొలగించుపనిచేయడం యీ రెండూ ఒకేసారి చేయడం సాధ్యం కాదని నిర్ణయానికి వచ్చాను రెండుపనులు ఒకేసారి చేయడమంటే రెండిటినీ చెడగొట్టడమే అవుతుంది 1894వ సంవత్సరం వచ్చింది ఒక్క సంవత్సరం గడిచిపోయింది అబ్దుల్లా గారికేసుకూడా పూర్తి అయింది నేను దర్బన్ తిరిగి వచ్చాను భారత దేశం వచ్చి వేయుటకు సిద్ధమయ్యాను దాదా అబ్దుల్లా నా కోసం వీడ్కోలు సభ ఏర్పాటు చేశారు అక్కడ ఎవరో నా చేతికి "నేటాల్ మెర్క్యురీ" అను పత్రికను అందించారు ఆ పత్రికలో నేటాలు అసెంబ్లీలో జరిగిన చర్చల వివరమంతా ప్రకటించబడింది. భారతీయులకు ఓటింగు హక్కు ఇండియన్ ఫ్రేంచైజ్ అనుశీర్షికను వ్రాసి యున్న కొన్ని పంక్తులు చదివాను. అక్కడి ప్రభుత్వం అసెంబ్లీలో భారతీయులు అడుగుపెట్టేందుకు వీలులేకుండా చేస్తూ వారికి ఓటింగు హక్కును నిరాకరిస్తూ వెంటనే ఒక బిల్లును అసెంబ్లీలో ప్రవేశపెడుతున్నదని ఆపత్రిక వల్ల తెలిసింది. అంటే భారతీయుల ఉనికికే ప్రమాదం ఏర్పడిందన్నమాట ఆ వివరమంతా సన్మాన సభకు వచ్చిన వారికి చదివి వినిపించి, అందువల్ల కలిగే పరిణామాల్ని కూడా

విడమరిచి చెప్పాను యీ విషయమై యదార్థాలు నాకు సవివరంగా తెలియవు తెల్లవాళ్ల యీ ప్రయత్నాన్ని తీవ్రస్థాయిలో ఎదుర్కోవడం అవసరమని భారతీయులకు ఉద్బోధించాను వారంతా అందుకు అంగీకరించారు అయితే మేము తిన్నగా ఉద్యమం నడపలేము, దయయుంచి ఒక్కనెల రోజులు మీరు యిక్కడ వుండండి అని వారంతా నన్ను కోరారు యీ ఉద్యమం నడుపుటకు ఒకటి రెండు మాసాలు నేటాలులో వుండుటకు అంగీకరించాను ఆనాటి రాత్రి అసెంబ్లీకి పంపుటకు అర్జీ తయారు చేశాను బిల్లు ఆమోదాన్ని కొంత కాలం ఆపి వుంచమని తంతి అసెంబ్లీకి పంపించాము వెంటనే ఒక కమిటీ ఏర్పాటు చేశాము సేర్ అబ్దుల్లా హాజీ ఆదమ్‌ను ఆ కమిటీ అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకున్నాము పైన తెలిపిన టెలిగ్రాం వారి పేరటనే పంపించాము అందువల్ల బిల్లు పరనం నేటాల్ అసెంబ్లీలో రెండు రోజులు ఆగిపోయింది ఆ అర్జీ దక్షిణాఫ్రికా అసెంబ్లీ అధికారులు నేటాలు అసెంబ్లీకి పంపించారు అది భారతీయులు దాఖలు చేసిన మొదటి అర్జీ దాని ప్రభావం బాగా పడింది అయినా అసెంబ్లీలో బిల్లు ప్యాసు అయిపోయింది ఆ వివరాలు నాలుగో ప్రకరణంలో వ్రాశాను ఇది దక్షిణాఫ్రియందలి భారతీయులందరికీ, ఉద్యమం నడుపుటకు కలిగిన ప్రథమ అనుభవం దానితో వారి ఉత్సాహం పెరిగింది ప్రతిరోజా సభలే రోజురోజుకు జనం ఆ సభల్లో విపరీతంగా పాల్గొన సాగారు అవసరమైన దానికంటే అధికంగా ధనం వసూలు చేశారు నకళ్లు తయారు చేయుటకు, సంతకాలు చేయించుటకు వాలంటీర్లు పెద్ద సంఖ్యలో లభించారు వాళ్లు తమ సొంత డబ్బు ఖర్చు పెట్టి పని చేశారు యీ ఉద్యమంలో గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులు కూడా పాల్గొన్నారు వారందరికీ ఇంగ్లీషు వచ్చు అంతా అందమైన అక్షరాలతో వ్రాయగలిగినవారే వారంతా రాత్రింబగళ్లు కష్టపడిపనిచేశారు ఒక్క నెలరోజుల్లో 10 వేల మందితో సంతకాలు చేయించి పెద్ద అర్జీ లార్డ్ రిప్పన్‌కు పంపించారు దానితో నా పని పూర్తి అయింది

ఇంటికి వెళ్లిపోతానని అందరికీ చెప్పాను ప్రారంభించిన ఉద్యమం భారతీయుల్లో క్రొత్త చైతన్యం తెచ్చింది వాళ్లు వెళ్లవద్దని, ఉద్యమం

విజయపంతం అయ్యేవరకు వుండమని నన్ను వత్తిడి చేయసాగారు నేటాలు ప్రభుత్వం భారతీయుల్ని వెళ్లగొట్టడానికి పూనుకున్నది మనం పంపిన మంత్రి ఏం సమాధానం పంపుతాడో ఎవరి కెరుక? మా ఉత్సాహం చూచారు కదా పని చేయడానికి మేము సిద్ధంగా వున్నాము కాని మాకు మార్గదర్శకుడు కావాలి లేకపోతే చేసిందంతా వ్యర్థమైపోతుంది అందువల్ల యిక్కడ వుండటం మీ ధర్మం అని వాళ్లు స్పష్టంగా చెప్పారు భారతీయుల హక్కుల రక్షణకై అక్కడ స్థిరంగా ఒక సంస్థ అవసరమని అందుకు నేను వుండటం అవసరమని నాకూ అనిపించింది కాని ఎక్కడ వుండాలి, ఎలా వుండాలి అనునది నాకు సమస్యగా మారింది జీతం యిస్తామని వాళ్లు అన్నారు కాని నేను జీతం తీసుకొని పని చేయనని స్పష్టంగా చెప్పివేశాను ప్రజాసేవా కార్యక్రమాలు జీతాలు తీసుకొని చేయకూడదని నా నిశ్చితాభిప్రాయం అందులో యీ ఉద్యమానికి పునాది వేసింది నేను ఆ రోజుల్లో భారతీయుల గౌరవమర్యాదలు యినుమడించేలా నేను దర్జాగా వుండాలని భావించేవాణ్ణి అయితే అలా వుండాలంటే బాగా డబ్బు కావాలి భారతీయులకు మేలు కలిగించు సంస్థలో పని చేయడం, ప్రజలపై వత్తిడి తెచ్చి వాళ్ల దగ్గర డబ్బు వసూలు చేయడం, రెండో వైపున జీవన భృతి కోసం వాళ్ల మీద ఆధారపడటం యీ రెండూ పొసగని విషయాలు యిలా చేస్తే పని చేసే నాశక్తి కూడా తగ్గిపోతుంది యీ కారణంవల్ల, మరికొన్ని కారణాల వల్ల ప్రజాహిత కార్యక్రమాలు నిర్వహించుటకు జీవన భృతికై ఎవ్వరి దగ్గర జీతం రూపంలోనైనాసరే డబ్బు తీసుకోను అని చెప్పి వేశాను అయితే ఒక మార్గం వారికి చెప్పాను "మీలో కొందరు ప్రముఖ వ్యాపారస్తులు మీవకాల్తా పనిని నాకు అప్పగించండి అందుకు అడ్వాన్సుగా (వకీలు ఫీజు) డబ్బు యివ్వండి అలా అయితేనేను యిక్కడ వుంటాను మీరు ఒక సంవత్సరానికి యివ్వవలసిన ఫీజును ముందుగా యివ్వండి ఒక సంవత్సరం యిలా పని చేద్దాం తరువాత జరిగిన పనుల్ని గురించి యోచిద్దాం సరీగా వున్నదనుకుంటే ఆ తరువాత కూడా యిలాగే చేద్దాం" అని చెప్పాను నేనిచ్చిన సలహాను సంతోషంగా అందరూ అంగీకరించారు

నేను నేటాల్ సుప్రీంకోర్టులో వకాల్తా సనదుపుచ్చుకొనుటకై అర్జీ దాఖలు చేశాను నేటాల్ లాసొసైటీ అంటే వకీళ్ల సంఘం నా అర్జీని వ్యతిరేకించింది నేటాలు చట్ట ప్రకారం నల్లరంగు గోధుమరంగు గల వాళ్లెవ్వరికీ వకీలు సనదు ఎట్టి పరిస్థితుల్లోను యివ్వడానికి వీలు లేదని వారు వాదించారు నా అర్జీని నేటాల్ యందలి ప్రసిద్ధ వకీలు కీ॥శే॥ శ్రీ ఎస్కంబ్ సమర్థించారు వారు అటార్నీ జనరల్ తరువాత నేటాలుకు ప్రధాన మంత్రిగా కూడా పని చేశారు వకీళ్ల సంఘానికి చెందిన ఏ బారిష్టరూ, ఫీజు తీసుకోకుండా వకీలు సనదు కోసం దాఖలు చేసుకునేవారి అర్జీని సమర్థించకూడదని అక్కడి రివాజు శ్రీ ఎస్కంబ్ దాదా అబ్దుల్లా గారి వకీలు కూడా వకీళ్ల సంఘంచేసిన వాదనను సీనియర్ కోర్టు నిరాకరించి నా అర్జీని అంగీకరించింది యీ విధంగా వకీళ్ల సంఘం నా అర్జీని తీవ్రంగా వ్యతిరేకించడం, వాళ్ల అంగీకారం లేకుండానే నా అర్జీకి అంగీకారం లభించడం వల్ల నా పేరు అక్కడి పత్రికల్లో ప్రముఖంగా చోటు చేసుకుంది నాకు మంచి ప్రచారం లభించింది దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన పలుపత్రికలు నేటాలు వకీళ్ల సంఘాన్ని ఎగతాళి చేశాయి. కొన్ని పత్రికలు నాకు అభినందనలు తెలిపాయి

సేర్ అబ్దుల్లా హాజీఆదమ్ అధ్యక్షతన ఏర్పడిన కమిటీకి స్థిరరూపం యివ్వబడింది నేను అప్పటి వరకు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్‌కు సంబంధించిన ఏ సమావేశంలోను పాల్గొన లేదు కాని దాన్ని గురించి చాలా విన్నాను హింద్‌దాదా (తాత) దాదాభాయీనౌరోజీ గారి దర్శనం నేను చేసుకున్నాను నేను వారిని పూజించేవాణ్ణి అందువల్ల భారత జాతీయ కాంగ్రెసుకు నేను భక్తుణ్ణి అయిపోయాను యీ కాంగ్రెస్ పేరును ప్రచలితం చేయాలనే కోరిక కూడా నాకు కలిగింది నావంటి అనుభవంలేని వ్యక్తి క్రొత్త పేరు ఎక్కడి నుంచి తేగలడు? తప్పు జరుగుతుందేమోననే భయం కూడా నన్ను వెంటాడుతున్నది. అందువల్ల అక్కడి కమిటీ వారికి "నేటాల్ ఇండియన్ కాంగ్రెస్" అని పేరు పెట్టమని సలహా యిచ్చాను. భారత జాతీయ కాంగ్రెస్‌ను గురించిన నా అసంపూర్ణ జ్ఞానాన్ని, నేను అసంపూర్ణంగానే నేటాల్ యందలి భారతీయులకు అందజేశాను చివరికి 1894 మే లేక జూన్

మాసంలో నేటాల్ ఇండియన్ కాంగ్రెస్ స్థాపన జరిగింది భారత జాతీయ కాంగ్రెస్‌కు, నేటాల్ కాంగ్రెస్‌కు మధ్య ఒక తేడా వున్నది నేటాల్ కాంగ్రెస్ సంవత్సరానికి 365 రోజులూ పని చేస్తుంది సంవత్సరానికి 3 పౌండ్లు రుసుము చెల్లించిన వారు యీ కాంగ్రెస్ మెంబర్లు అవుతారు దాతలు ఎక్కువ సొమ్ము యిచ్చినా స్వీకరించి వారి పేర విరాళంగా జమ చేస్తారు ఎక్కువ సొమ్ము చెల్లించమని అందరినీ కోరడం జరిగింది ఆరు లేక ఏడు మంది మెంబర్లు సంవత్సరానికి 24 పౌండ్లు కూడా యివ్వడం ప్రారంభించారు 12 పౌండ్లు యిచ్చే వారి సంఖ్య ఎక్కువగా వున్నది ఒక నెల రోజుల్లో నేటాల్ కాంగ్రెస్‌లో 300 మంది మెంబర్లు చేరారు వారిలో హిందువులు, మహమ్మదీయులు క్రైస్తవులు, పారసీకులు మొదలగు అన్ని మతాలవాళ్లు వున్నారు నేటాలునందు నివసించే వివిధ ప్రాంతాల వారు కూడా వున్నారు మొదటి సంవత్సరం పని బ్రహ్మాండంగా జరిగింది పెద్దపెద్ద వ్యాపారస్తులు, తమ తమ వాహనాల్లో కూర్చొని, దూరదూర గ్రామాలకు క్రొత్త మెంబర్లను చేర్చుటకు చందాలు వసూలు చేయుటకు వెళ్లేవారు అడగంగానే జనం చందాలు వెంటనే యిచ్చేవారు కాదు వారికి వివరమంతా చెప్పవలసి వచ్చేది ప్రజలకు చెప్పాలంటే చెప్పేవారికి రాజకీయ పరిజ్ఞానం అవసరం కదా అందువల్ల జనం విషయాన్ని అర్థం చేసుకునేవారు యిదిగాక నెలకొకసారి నేటాల్ కాంగ్రెస్ సమావేశం జరుగుతూ వుండేది ఆ సమావేశంలో జమాఖర్చుల వివరాలు ప్రతిపైసకు లెక్కలు తెలియజేయడం, మెంబర్లంతా అంగీకరించడం, ఆ నెలరోజుల్లో జరిగిన ఘట్టాలు వివరించడం, ఆ వివరమంతా మినిట్స్ బుక్కులో వ్రాయడం జరుగుతూ వుండేది మెంబర్లు రకరకాల ప్రశ్నలు అడగతూ వుండేవారు క్రొత్త కార్యక్రమాల్ని గురించి చర్చలు జరుగుతూ వుండేవి దీనివల్ల ఎన్నో లాభాలు కలిగాయి ఎప్పుడూ మాట్లాడి ఎరుగనివారు మాట్లాడటం నేర్చుకున్నారు ఉపన్యాసాలు కూడా జాగ్రత్తగా యివ్వసాగారు యిదంతా అక్కడి భారతీయులకు క్రొత్తగా వున్నా, కొద్ది కాలంలోనే అందుకు వారంతా అలవాటు పడిపోయారు యింతలో లార్డ్‌రిప్పన్ నేటాలు బిల్లును నిరాకరించాడని వార్త వచ్చింది దానితో

భారతీయుల మనోబలం పెరిగింది సంతోషం కలిగింది వాళ్లకు ఒక గట్టి నమ్మకం ఏర్పడింది

బయట ఉద్యమంతో పాటు, ఆంతరంగిక సంస్కరణలు జరపాలనే భావం కూడా భారతీయులకు కలిగింది భారతీయుల నడవడి, ఆచార వ్యవహారాలను గురించి దక్షిణాఫ్రికా యందంతట వ్యతిరేక ప్రచారం ముమ్మరంగా సాగుతూ వుండేది దానికి తెల్లవాళ్లే కారణం భారతీయులు మురికి వాళ్లు లోభులు వ్యాపారం చేసే ఇంట్లోనే వుంటారు వాళ్ల గృహాలు మురికి కూపాలు గాలి వెలుగు తొంగైనా చూడవు తమ సుఖాల కోసం, విశ్రాంతి కోసం కూడా డబ్బు ఖర్చుపెట్టరు యిలాంటి మురికివాళ్లతో అసహ్యించుకోవలసిన భారతీయులతో తెల్లవారు ఎలా సయోధ్యతగా వుండగలరు యిదీ తెల్లవాళ్లు భారతీయుల మీద చేసే ఆరోపణలు యీ ఆరోపణల నుంచి బయటపడవలసిన ఆవశ్యకతను గురించి అందుకు తీసుకోవలసిన చర్యలను గురించి భారతీయులు ఉపన్యాసాలు యివ్వడం ప్రారంభించారు యీ చర్చలన్నీ మాతృ భాష (గుజరాతీ)లోనే జరిగేవి

దీనివల్ల నేటాల్ జనానికి ఎంతటి రాజకీయ సాంఘిక జ్ఞానం కలిగిందో పాఠకులు ఊహించుకోవచ్చు నేటాల్ కాంగ్రెస్ ఆధ్వర్యాన గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయుల బిడ్డలకు అందులోను నేటాల్‌లో పుట్టి ఇంగ్లీషు నేర్చినా నవయువకులకు విద్యా బోధన జరుపుటకు ఒక విద్యా సంస్థ (నేటాల్ ఇండియన్ ఎడ్యుకేషనల్ అసోసియేషన్) స్థాపించారు పేరుకు మాత్రం దానికి కొద్ది చందా నిర్ణయించారు అలాంటి భారతీయ యువకుల్ని ఒకచోట చేర్చడం, పరస్పర పరిచయాల ద్వారా ప్రేమను పెంచుకోవడం, భారత దేశం అంటే ఏమిటో చెప్పి వారి హృదయాల్లో దేశభక్తిని పెంపొందింపచేయడం సంస్థ యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం స్వతంత్ర భారతీయ వ్యాపారులు కూడా వారిని ప్రేమిస్తున్నారని, వారికి వ్యతిరేకులుకారని బోధ చేయడం, వ్యాపారుల హృదయాలలో కూడా అట్టి భావం నెలకొల్పడం ఆ సంస్థ యొక్క రెండవలక్ష్యం నేటాల్ కాంగ్రెస్ దగ్గర పెద్ద మొత్తాలు

చేరాయి ఆ డబ్బుతో సంస్థకోసం సొంతభూమిని కొన్నారు తద్వారా సంస్థకు మంచి ఆదాయం లభించింది

ఈ వివరాలన్నింటిని కావాలనే నేను పేర్కొన్నాను యీ వివరాలన్నీ తెలియకపోతే దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులు పెద్ద ఉద్యమానికి ఎలా సిద్ధమైనారో, ఎలా ఉద్యమం సాగించారో అర్థం కావడం కష్టం నేటాల్ కాంగ్రెస్‌కు కలిగిన కష్టాలు ఎన్నోవున్నాయి ప్రభుత్వాధికారులు ఎన్నిసార్లు ఎన్నోరూపాలలో దానిమీద దాడులు చేశారు వాటినుంచి అది సురక్షితంగా బయటపడింది ఇటువంటి విషయాలు చాలా వున్నాయి కాని వాటిని వివరణ తగ్గించవలసివచ్చింది అయితే ఒక్క విషయం యిక్కడ చెప్పకతప్పదు భారతజాతి సదా అతిశయోక్తులనుంచి రక్షణ పొందింది జాతియందలి దోషాల్ని, వాటిని తొలగించుకొనే విధానాల్ని గురించి కృషి జరుగుతూనే వున్నది తెల్లవాళ్ల ఆరోపణల యందలి సత్యాన్ని తక్షణం అంతా అంగీకరించేవారు స్వాభిమానాన్ని, స్వాతంత్ర్యాన్ని రక్షించుకుంటూ తెల్లవాళ్లకు అవసరమైన సహాయసహకారాలు అందించుటకు కూడా సంస్థ సిద్ధపడేది అవసరమైన సమాచారం మాత్రమే దక్షిణాఫ్రికా పత్రికలకు విడుదల చేసేవారు భారతీయుల మీద విచ్చలవిడిగా అనాలోచితంగా చేయబడే ఆరోపణలకు సమాధానాలు వెంటనే ఆయా పత్రికలకు పంపబడుతుండేవి

నెటాల్‌లో నేటాల్ ఇండియన్ కాంగ్రెస్ వున్నట్లే, ట్రాన్స్‌వాల్‌లో కూడా భారతీయుల సంస్థ ఒకటి ప్రారంభమైంది ట్రాన్స్‌వాల్‌లోగల ఆ సంస్థ నేటాల్ కాంగ్రెస్‌కు లోబడి లేదు అది స్వతంత్రంగా పనిచేస్తున్నది రెండు సంస్థల అభిప్రాయాలలోకూడా కొద్ది తేడా వున్నది అయితే యిక్కడ ఆ వివరాల్లోకి పోను ఇలాంటిదే ఒక సంస్థ కేప్‌టౌనులో కూడావున్నది నేటాల్ ట్రాన్స్‌వాల్ సంస్థల నియమావళుల ననుసరించి దాని నియమావళిలేదు అయినా మూడు సంస్థల లక్ష్యం ఒక్కటే మూడింటి కార్యక్రమాల పరమావధి ఒక్కటే

1894వ సంవత్సరం గడిచిపోయింది నేటాల్ కాంగ్రెస్ చరిత్ర యొక్క ఒక సంవత్సరం 1895 మధ్యకాలంలో గడిచిపోయింది నా వకాల్తా పని

కక్షిదారులకు నచ్చింది అందువల్ల నేటాల్‌లో నేనుండవలసిన కాలం యింకా పొడిగించబడింది 1896లో అక్కడి భారతజాతి అనుమతిపొంది నేను ఆరుమాసాలపాటు భారతదేశం వచ్చాను ఆరుమాసాలు పూర్తికాకముందే నేటాలు నుంచి తంతివచ్చింది నేను వెంటనే నేటాలుకు వెళ్లక తప్పలేదు అక్కడ 1896-97లో జరిగిన ఘట్టాలను గురించి వేరే ప్రకరణంలో వివరిస్తాను

★ ★ ★

7

భారతీయులు ఏం చేశారు? - 2

నేటాల్ ఇండియన్ కాంగ్రెస్ యొక్క కార్యక్రమాలు స్థిరపడ్డాయి రెండున్నర సంవత్సరాలు నేను నేటాలులో గడిపాను దక్షిణాఫ్రికాలో నేను వుండాలనుకుంటే కుటుంబాన్ని భారతదేశాన్నుంచి తీసుకురావాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాను భారతదేశం వెళ్లి రావాలని కూడా నాకు కోరిక కలిగింది భారతదేశంలో తిరిగి నేటాలు విషయాలే గాక, దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన మిగతా అధినివేశ రాజ్యాల్లో గల భారతీయుల స్థితిగతులను గురించి కూడా భారత ప్రజలకు తెలియజేయాలని భావించాను కాంగ్రెస్ నాకు ఆరు మాసాల సెలవు యిచ్చింది నాకు బదులుగా నేటాలుకు చెందిన ప్రసిద్ధ వ్యాపారి కీ॥శే॥ ఆదంజామియా ఖాన్ సెక్రటరీగ నియమితులైనారు వారు కాంగ్రెస్ కార్యక్రమాలు ఎంతో సమర్థవంతంగా నిర్వహించారు వారికి ఇంగ్లీషు బాగా వచ్చు అనుభవంద్వారా ఇంగ్లీషులో కార్యక్రమాలు నడపగల సామర్థ్యం గడించారు గుజరాతీ భాష మామూలుగా వారికి వచ్చు వారి వ్యాపారం హబ్షీల మధ్య జరుగుతూ వుంటుంది. గనుక జూలూభాష వారు నేర్చుకున్నారు హబ్షీవారి అలవాట్లు వారికి బాగా తెలుసు వారిది శాంత స్వభావం అందరితో కలుపుకోలుతనంగా వుండటం వారి విశేషం మితభాషి ఇదంతా ఎందుకు వ్రాస్తున్నానో చెబుతాను బాధ్యతాయుతమైన పదవిని నిర్వహించాలనే ఇంగ్లీషుభాషాజ్ఞానం విద్వత్తు ఎంత అవసరమో, అంతకంటే

నిజాయతీ, శాంతి, ఓర్పు, దృఢత్వం, సమయపాలన, సాహసం, వ్యావహారిక జ్ఞానం, అవసరం ఎంత విద్వత్తు వున్నా మిగతా విశేషాలు లేకపోతే ప్రయోజనం వుండదు ఇది స్వానుభవం వల్ల నేను తెలుసుకున్న విషయం

1896 మధ్య కాలంలో నేను భారతావనికి వచ్చాను నేను కలకత్తా చేరాను ఆ రోజుల్లో నేటాలునుంచి ఓడద్వారా కలకత్తా చేరడం సులభం గిర్‌మిటియా కార్మికులు కలకత్తా నుంచో లేక మద్రాసునుంచో నేటాలు చేరేవారు కలకత్తా నుంచి బొంబాయివస్తూ త్రోవలో రైలు తప్పిపోయినందున, ఒక్క రోజు అలహాబాదులో ఆగవలసి వచ్చింది అక్కడినుంచే నా పనిని ప్రారంభించాను పయోనీర్ పత్రికకు సంబంధించిన శ్రీ చేజనీని కలుసుకున్నాను ఆయన నాతో ఎంతో సుహృద్భావంతో మాట్లాడారు అధినివేశ రాజ్యాల్లో వుంటున్న తెల్లవారి యెడ తనకు సానుభూతి కలదని ఆయన స్పష్టంగా చెప్పారు అయితే అక్కడి పరిస్థితుల్ని గురించి వ్రాసి యిస్తే పయోనీర్ పత్రికలో ప్రచురించి, దానితో పాటు తన అభిప్రాయంను ప్రకటిస్తానని మాట యిచ్చాడు దానికి నేను తృప్తి పడ్డాను

భారత దేశంలో వున్నప్పుడు నేను దక్షిణాఫ్రికాలో వుంటున్న భారతీయుల పరిస్థితులను గురించి ఒక చిన్న పుస్తకం వ్రాశాను ఆ పుస్తకం మీద దేశంలో గల భారతీయ పత్రికలన్నీ సంపాదకీయాలు వ్రాశాయి రెండు సార్లు ఆ పుస్తకం ముద్రించ వలసివచ్చింది అయిదు వేల ప్రతులు నేను విడుదల చేశాను అనేక మంది దేశ నాయకుల్ని కలుసుకున్నాను బొంబాయిలో సర్‌ఫిరోజ్ షామెహతా, న్యాయమూర్తి బదరుద్దీన్ తయాబ్జీ, మహాదేవ గోవిందరానడే మొదలగువారిని, పూనాలో లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్, వారికి సంబంధించిన పెద్దల్ని ప్రొఫెసర్ భండార్కర్, గోపాలకృష్ణ గోఖలే, వారికి సంబంధించిన పెద్దల్ని కలుసుకున్నాను బొంబాయి, పూనా, మద్రాసుల్లో నేను ఉపన్యాసాలు, యిచ్చాను వాటన్నిటివివరాల్లోకి నేను పోదలచలేదు

అయితే పూనాలో జరిగిన ఒక ఘట్టం పేర్కొనక తప్పదు దానికి మన సమస్యకు సంబంధం లేదు అక్కడ బహిరంగ సభ, లోకమాన్య తిలక్‌గారి సలహా ప్రకారం జరిగింది కీ॥శే॥ గోఖలేగారికి దక్కన్ సభతో సంబంధం

వున్నది అందరికంటే ముందు నేను తిలక్ మహారాజ్‌ని కలుసుకున్నాను పూనాలో జరుపవలసిన సభను గురించి తిలక్‌గారిని అడిగాను మీరు గోపాల రావును కలిశారా అని వారు నన్ను అడిగారు

మొదట వారు ఏ గోపాలరావును గురించి అడుగుతున్నారో నాకు అర్థం కాలేదు అప్పుడు వారు శ్రీ గోఖలేను కలిశారా? వారిని ఎరుగుదురా అని అడిగారు

నేను - వారిని యింత వరకు నేను కలవ లేదు వారి పేరు మాత్రం విన్నాను వారినికలుసుకుందామని అనుకుంటున్నాను

లోకమాన్యుడు - భారత దేశపు రాజకీయాలు మీకు తెలిసినట్లు లేదు

నేను - ఇంగ్లాండులో చదువు ముగించుకొని భారతావని వచ్చాను కాని యిక్కడ ఎక్కువకాలం వుండలేదు వున్న కాలంలో కూడా రాజకీయ రంగానికి దూరంగా వున్నాను అది నా శక్తికి మించినపని అని అనుకున్నాను

లోకమాన్యుడు - అయితే నేను కొద్దిగా మీకు చెప్పాలి పూనాలో రెండు పక్షాలు వున్నాయి ఒకటి సార్వజనిక సభకు సంబంధించినది రెండవది డక్కన్ సభకు సంబంధించినది

నేను-ఈ విషయం నాకు కొద్దిగా తెలుసు

లోకమాన్యుడు-ఇక్కడ సభజరపడం తేలికయే మీరు పార్టీలన్నిటికి అక్కడి సమస్యలు తెలియజేయాలనీ, అన్నిటి సమర్థన పొందాలని భావిస్తున్నారు యిది నాకు నచ్చింది అయితే సార్వజనిక సభకు చెందిన వ్యక్తి మీ సభకు అధ్యక్షత వహిస్తే డక్కన్ సభకు సబంధించిన వాళ్లెవ్వరూ రారు డక్కన్ సభకు సంబంధించిన వారెవరైనా అధ్యక్షత వహిస్తే సార్వజనిక సభకు చెందిన వారెవ్వరూ రారు అందువల్ల మీరు తటస్థవ్యక్తిని అధ్యక్షుణ్ణిగా ఎన్నుకోండి ఈ విషయయంలో నేను సలహామాత్రమే యివ్వగలను యింకే సహాయం చేయలేను మీరు ప్రొఫెసర్ భండార్కరును ఎరుగుదురా? ఎవరుగకపోయినా మీరు వారిని కలవండి వారు తటస్థంగా వుండే వ్యక్తి వారు రాజకీయాల జోలికిపోరు వారిని కలిస్తే, వారినే మీ సభకు అధ్యక్షులుగా వుంచాలని మీరు అనుకుంటారు శ్రీ గోఖలేతో కూడా యీ

విషయం మాట్లాడండి వారుకూడా నామాదిరిగానే మీకు సలహా యివ్వవచ్చు ప్రొఫెసర్ భండార్‌కరు అధ్యక్షత వహిస్తే యిరుపక్షాలవారు పూనుకొని సభను జయప్రదం చేస్తారు నాసాయం మీకు పూర్తిగా లభిస్తుంది

లోకమాన్యుని సలహా గైకొని నేను శ్రీ గోఖలేగారిని కలిశాను మొదటి కలయికలోనే వారు నా హృదయం మీద చెక్కుచెదరని ముద్ర ఎంతగా వేశారో గతంలో వ్రాశాను తెలుసుకోవాలనుకుంటే పాఠకులు యంగ్ ఇండియా లేక నవజీవన్ పాతపత్రికల్ని చదవవచ్చు లోకమాన్యుని సలహా శ్రీ గోఖలేగారికి కూడా నచ్చింది వెంటనే నేను భండార్‌కర్‌గారి దగ్గరకు వెళ్ళాను నేటాల్ భారతీయుల పరిస్థితుల్ని గురించి శ్రద్ధగ విని శ్రీ భండార్‌కర్ "నేను బహిరంగసభలకు వెళ్లను నేను వృద్ధుణ్ణి మీ మాటలు నన్ను అమితంగా ప్రభావితం చేశాయి అన్ని పక్షాల సహాయం పొందాలని మీరు భావించడం ఎంతో సమంజసం అవసరం కూడా మీరు నవయువకులు భారతదేశపు రాజకీయాలు మీకు తెలియవు అందువల్ల యిరుపక్షాలవారికి చెప్పండి నేను బహిరంగసభకు అధ్యక్షత వహిస్తాను వారిలో ఎవరైనా సభ జరుగుతుందని నాకు తెలియజేస్తే చాలు, నేను వచ్చి సభకు అధ్యక్షత వహిస్తాను" అని చెప్పారు

పునాలో సభ జయప్రదంగా జరిగింది ఇరుపక్షాల నాయకులు అందు, పాల్గొన్నారు ఇరుపక్షాల నాయకులు సభలో ప్రసంగించారు ఆ తరువాత నేను మద్రాసు వెళ్లాను అక్కడనేను జస్టిస్ సుబ్రహ్మణ్య అయ్యర్, శ్రీ పి ఆనందాచార్యులు, హిందూ పత్రిక తాత్కాలిక సంపాదకుడు శ్రీజి సుబ్రమ్మణ్యం, మద్రాస్ స్టాండర్డ్ సంపాదకుడు శ్రీ పరమేశ్వరన్ పిళ్లె, ప్రసిద్ధ వకీలు శ్రీ భాష్యం అయ్యంగార్, శ్రీ నార్టన్ మొదలగు వారిని కలిశాను అక్కడ కూడా ఒక పెద్ద సభ జరిగింది మద్రాసు నుంచి నేను కలకత్తా వెళ్లాను అక్కడ నేను శ్రీసురేంద్రనాథ్‌బెనర్జీ, మహారాజా జ్యోతీంద్రనాథటాగూర్, ఇంగ్లీషుమెన్ సంపాదకుడు కీ॥శే॥ శ్రీసాండర్స్, తదితరులను కలిశాను కలకత్తాలో సభ జరుపుటకు ఏర్పాటు జరుగుతూవున్నాయి యింతలో నేటాలు నుంచి 1896 నవబంరులో నాకు వెంటనే రండి అని తంతి

అందింది అక్కడ ఏదో వ్యతిరేకవ్యవహారం జరుగుతున్నదని బోధపడింది దానితో కలకత్తా సభను విరమించుకొని నేటాలుకు బయలుదేరాను బొంబాయి నుంచి బయలుదేరే మొదటి ఓడ మీద నాకుటుంబ సభ్యులతో సహా బయలుదేరాను ఆఓడను దాదా అబ్దుల్లా గారి వ్యాపారసంస్థ వారు కొన్నారు వారు పలుసాహసకార్యాలు చేశారు అట్టి కార్యాల్లో నేటాలు, పోరుబందరు మధ్య ఓడ నడపడం నిజంగా సాహసకార్యమే ఆ ఓడ పేరు కుర్లాండ్ కుర్లాండుకు టిక్కట్టుకొన్నాను ఈ ఓడ బయలుదేరిన వెంటనే అదే రోజున పర్షియన్ కంపెనీ వారి ఒక ఓడ నాదరీ కూడా బొంబాయి నుంచి నేటాలుకు బయలుదేరింది ఈ రెండు ఓడల్లో కలిపి దక్షిణాఫ్రికాకు వెళ్లే వారు సుమారు 800మంది వున్నారు

భారతదేశంలో దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల స్థితిగతులను గురించి నేను చేసిన ప్రచారం తారస్థాయిని చేరుకున్నది భారతదేశమందలి పత్రికలన్నీ సంపాదకీయాలు, వ్యాఖ్యలు ప్రచురించాయి రాయిటర్ పంపిన తంతులద్వారా విదేశాలకు చాలా సమాచారం అందింది ఈ విషయం నేటాలు చేరిన తరువాత నాకు తెలిసింది విదేశాలకు చేరిన సమాచారాన్ని అందుకొని అక్కడి రూటర్ ప్రతినిధి క్లుప్తంగా ఒక తంతి దక్షిణాఫ్రికా కూడా పంపించాడు ఆ తంతి ద్వారా పంపిన సమాచారంలో నేను చెప్పిన దానికి అతిశయోక్తులు అతడు జోడించాడు ఇలాంటి అతిశయోక్తులు మనం అప్పుడప్పుడు చూస్తూనే వుంటాం అయితే కావాలని చేస్తారా అంటే చేయరు అనేక పనుల్లో మునిగివుండేవారు, తమకు గల ఉద్దేశ్యాలు, భావాలు లోపల పెట్టుకొని, పైపై విషయాన్ని చదివి దానిమీద వార్త వ్రాస్తారు ఒక్కొక్కప్పుడు అట్టి వార్త వ్రాసిన వాడి ఊహయే గాని అదిసత్యం కాదు ఆవార్తకు వేరు వేరు చోట్ల వేరు వేరు అర్థాలు తీస్తారు ఇదంతా సామాన్యంగా జరుగుతూనే వుంటుంది ప్రజారంగంలో యిటువంటివి తప్పవు అయితే వాటికి ఒక హద్దుకూడా వుంటుంది భారత దేశంలో వున్నప్పుడు నేను నేటాలుకు చెందిన తెల్ల వారిని విమర్శించాను వారిమీద ఆరోపణలు చేశాను గిరమిటియా కార్మికులపై విధించబడిన 3 పౌండ్ల తలపన్నును కఠినంగా విమర్శించాను

బాలసుందరం అను గిర్‌మిటియా కార్మికునిపై అతడి యజమాని చెయ్యిచేసుకున్నాడు అతడి శరీరానికి చాలా గాయాలయ్యాయి వాటిని నేను స్వయంగా చూచాను అతడికేసు నాచేతికి వచ్చింది అతడి కష్టాల్ని గురించి నాకు తెలిసిన సమాచారం ప్రకారం యిక్కడ బాగానే చెప్పాను రూటరు ప్రతినిధి ఆవార్తను తారుమారుచేశాడు అతడు పంపిన వార్త నేటాలు చేరేసరికి అక్కడ తెల్లవారు నామీద ఉగ్రులైపోయారు ఈ విషయంలో నేటాల్లో నేను వ్రాసిన వార్తలే భారతదేశంలో కంటే తీవ్రంగా వున్నాయి నేను భారతదేశంలో ఒక్కఅతిశయోక్తి కూడా చెప్పలేదు సామాన్యంగా మనం ఒక తెలియని వ్యక్తి ఎదుట, కొన్ని వివరాలు చెప్పినప్పుడు అతడు మనం ఊహించినదాని కంటే అధికంగా ఊహించికొంత కల్పించి వ్రాస్తాడు. వాస్తవానికి ఇండియయాలో వున్నప్పుడు తగ్గించే అక్కడి విపరాలు చెప్పాను నేటాలులోవున్నాప్పుడే కఠినంగా వ్రాశాను నేటాలులో నేను ప్రచురించిన వార్తలు అక్కడి తెల్లవాళ్లు చదివేవారు కాదు చదివినా లెక్కచేసే వారు కాదు కాని భారతదేశంలో నేను చెప్పినట్లు రాయిటర్ విదేశాలకు పంపబడిన వార్తలకు ఎక్కడలేని ప్రాధాన్యం సంతరించుకున్నది దానితో నేటాలు యందలి తెల్లవారిని పెద్ద భయం పట్టుకున్నది నా ప్రచారం వల్ల గిర్‌మిటియా కార్మికులు యిక రారని, వచ్చిన వాళ్లకూడా వుండరని, యిప్పుడు తాముగడిస్తున్న లాభాలు తగ్గిపోతాయని అనుకున్నారు అంతేగాక భారతదేశంలో నేటాలుకు చెందిన తెల్లవారు అవమానం పాలు అయ్యారని కూడా ఊహించుకున్నారు

నామీద మండిపడిపోయారు యింతలో నేను కుటుంబంతో సహాకుర్లాండు ఓడలో నేటాలుకు, వస్తున్నానని వాళ్లకు సమాచారం అందింది ఆఓడలో 300లేక 400 మంది భారతీయులుకూడా వస్తున్నారని తెలుసుకున్నారు. కుర్లాండు ఓడ వెనక నాదరీ ఓడకూడా వస్తున్నదనీ, అందులో కూడా యింతమందే భారతీయులు వస్తున్నారని వాళ్లకు తెలిసింది. ఈ సమాచారం వల్ల నిప్పులో నెయ్యి పోసినట్లయింది. దానితో మరీ పెట్రేగి పోయారు పెద్ద సభలు చేశారు పెద్ద పెద్ద తెల్లజాతి వారంతా ఆ సభల్లో

పాల్గొన్నారు ఓడల్లో వస్తున్న భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా ప్రసంగాలు జరిగాయి కుర్లాండు, నాదరీఓడల్లో భారతీయులు నేటాలు తెల్లవాళ్ల మీద దాడి చేయడానికి వస్తున్నారని తప్పుడు ప్రచారం చేశారు 800 మంది భారతీయుల్ని నేను రెండుఓడల్లో నేటాలకు తీసుకువస్తున్నాని నామీద ఆరోపణ చేశారు నేటాలును స్వతంత్ర భారతీయులతో నింపడానికి నేను చేస్తున్న ప్రధమ ప్రయత్నం యిది అని జనాన్ని రెచ్చకొట్టారు అసలు మమ్మల్ని నేటాలులో దిగనీయవద్దని ప్రభుత్వమే రెచ్చగొట్టింది ఈ జనాన్ని వాపసు పంపివేయాలని, అలాపంపకపోతే తెల్లవారే చట్టాన్ని తమ చేతుల్లోకి తీసుకొని మమ్మల్ని వెళ్లగొట్టాలని తీర్మానించుకున్నారు యింతలో రెండు ఓడలు నేటాలు హార్బరుకు చేరాయి

1996లో మొదటిసారి భారతదేశంలో ప్లేగు వ్యాధి వ్యాప్తమైన విషయం పారకులకు జ్ఞాపకం వుండే వుంటుంది నేటాలు ప్రభుత్వం దగ్గర మమ్మల్ని తిరిగి పంపించే అధికారం ఏమీలేదు అప్పటికి ప్రవేశపత్రాల చట్టం యింకా అమల్లోకి రాలేదు నేటాలు ప్రభుత్వం అక్కడి తెల్లవారికి బాగా అనుకూలం నేటాలు ప్రభుత్వంలో పనిచేస్తున్న ఒక మంత్రి కీ॥శే॥ శ్రీఎస్కంబ్ ఆ కమెటీకి పూర్తి సహాయకారాలు అందిస్తూవున్నాడు కమిటీని రెచ్చగొట్టేపనికూడా ఆయనే నిర్వహిస్తున్నాడు ఓడల్ని ఒక నిశ్చితమైన వ్యవధివరకు క్వారంటీన్‌లో వుంచుతారు అంటే ఓడతోగల సంబంధాలన్నీ ఆపివేస్తారన్నమాట యాత్రికుల్ని, వారి సామానున ఓడలోనే వుంచివేస్తారు హార్బరులో దిగనీయరు ఈ నిర్ణయం హార్బర్‌కు సంబంధించిన ఆరోగ్యాధికారి ఆర్డరు ప్రకారం జరుగుతుంది ఈ అధికారాన్ని నేటాలు ప్రభుత్వం రాజకీయ కారణాలకు వుపయోగించుకున్నది అంటే అట్టి అధికారాన్ని దుర్వినియోగ పరిచిందన్న మాట ఏ యాత్రికునికీ ఏ విధమైన జబ్బు లేకపోయినా రెండు ఓడల్నీ 23 రోజులవరకు హార్బరులో ఆపి వుంచారు ఈ లోగా తెల్లవాళ్ల కమెటీ తన పని సాగించింది దాదా అబ్దుల్లా కుర్లాండుకు యజమాని నాదరీ ఓడ కూడా వారి ఏజంటుదే ఆయనను తెల్లవాళ్లు బెదిరించారు భయపెట్టారు, రెండు ఓడల్ని తిరిగి ఇండియాకు పంపించి వేయమని ఆయన పై

రకరకాలుగా వత్తిడి తెచ్చారు ఆశ కూడా పెట్టారు తమ మాట వినకపోతే మీవ్యాపారాన్ని ఆపివేస్తామని కూడా భయపెట్టారు కాని ఆయన పిరికి రకంకాదు వాళ్లు తెల్లవాళ్లకు స్పష్టంగా చెప్పివేశారు "మావ్యాపారం పోయినా సరే, నష్టపడిపోయినా సరే తలవంచం చివరి వరకూ పోరాడుతాం అంతేగాని ఏదోషం చేసి ఎరుగని యీయాత్రీకుల్ని మాత్రం ఇండియాకు తిరిగి పంపం అట్టి పాపం మేము చేయం మీకు మీదేశమంటే ఎంత అభిమానమో, మాకు మాదేశమంటే అంతే అభిమానం అనికూడా చెప్పివేశారు ఈకంపెనీ వకీలు శ్రీ ఎఫ్॥ఏ॥ లాటన్ కూడా సాహసి యోధుడు

ఇదే సమయంలో అనుకోకుండా కీ॥శే॥ శ్రీ మనసుఖలాల్ హీరాలాల్ నాజర్(సూరత్ నగకాయస్థులు కీ॥శే॥శ్రీ నానాభాయి హరిదాస్ మేనల్లుడు) దక్షిణాఫ్రికా వచ్చారు నేను వారిని ఎరుగను వారు వచ్చారనికూడా నాకు తెలియదు కుర్లాండు, నాదరీ ఓడల్లో వచ్చిన భారతీయుల్ని నిజంగా,నేను తీసుకోరాలేదని చెప్పనవసరంలేదని భావిస్తున్నాను వారిలో ఎక్కువ మంది భారతీయులు దక్షిణాఫ్రికాలో నివసిస్తున్న పాతవారే కొంతమంది ట్రాన్స్‌వాల్ వెళ్లవలసినవాళ్లు ఉండగా యీ ఓడల్లో ఎక్కారు ఈ ప్రయాణీకులను కూడా బెదిరిస్తూ తెల్లవాళ్లు వార్తలు పంపారు కెప్టెన్ వాళ్లు పంపిన హెచ్చరికల్ని యాత్రీకులకు చదివి వినిపించారు "నేటాల్ యందలి తెల్లవారు ఉగ్రులైయున్నారు అయినా లెక్కచేయకుండా భారతీయ యాత్రీకులు ఓడలు దిగి హార్బరులో అడుగు పెడితే ఒక్కొక్కణ్ణి విసిరి సముద్రంలో పారేస్తాం" అంటూ తెల్లవాళ్లు పంపిన హెచ్చరకల్లో వ్రాసి వున్నది కుర్లాండులో వున్నయాత్రికులకు ఆహెచ్చరికను నేను అనువదించి చెప్పాను నాదరీ యందుగల యాత్రీకులకు మరొకరెవరో అనువదించి చెప్పారు అయితే రెండు ఓడలలో వున్న భారతీయ ప్రయాణీకులు తెల్లవాళ్ల యిట్టి హెచ్చరికను ఖాతరు చేయలేదు "మేము చాలామందిమి ట్రాన్స్‌వాల్ వెళ్లాలి మిగతవారంతా నేటాల్లో చాలాకాలం నుంచి నివసిస్తున్న వారే మాకందరికీ నేటాలు హార్బరులో దిగే అధికారం చట్టరీత్యా వున్నది మీరు బెదిరిస్తున్న తీరును మేము అంగీకరించడం లేదు మేమంతా యిక్కడ దిగుతాము

అని సమాధానం పంపించారు అప్పటికి నేటాల్ ప్రభుత్వం కూడా అలసిపోయింది అనుచితము, అన్యాయమూ అయిన ఆంక్షల్ని ఎంతకాలం అమలుచేస్తుంది? 23 రోజులు గడిచాయి దాదాఅబ్దుల్లా పట్టు వీడలేదు యాత్రీకులు భయపడలేదు అందువల్ల గతిలేక 23 రోజుల తరువాత ఓడలపై విధించిన ఆంక్షలను ప్రభుత్వం తొలగించి వేసింది హార్బరులోనికి ఓడలు ప్రవేశించవచ్చునని అనుమతి లభించింది ఈ లోపున శ్రీ ఎస్కంబ్ తెల్లవాళ్లను శాంతపరచుటకు ప్రయత్నించాడు " దర్బనులో శ్వేత జాతీయులు చూపించిన ఐకమత్యం అద్భుతంగా పనిచేసింది మీరు చేతనైనంత చేశారు 23 రోజులు భారతీయుల్ని ఓడలు దిగకుండా చేశారు ఇక శక్తి ప్రదర్శన విరమించడం మంచిది ఇంగ్లాండునందలి పెద్ద ప్రభుత్వంపై మంచి ప్రభావం పడుతుంది మీబల ప్రదర్శన వల్ల నేటాల్ ప్రభుత్వం పని తేలిక అయిపోయింది ఇక మీరు భారతీయ యాత్రీకుల జోలికి పోవద్దు పోతే మాత్రం చేసిందంతా వృధా అవుతుంది నేటాలు ప్రభుత్వం ఇరుకున పడిపోతుంది యింత చేసినా యాత్రీకుల్ని దిగకుండా మీరు ఆపలేరు భారతీయ యాత్రీకుల్లో చాలామంది పిల్లలు, మహిళలు వాళ్ల జోలికిపోతే ప్రపంచమంతా ఛీకొడుతుంది భవిష్యత్తులో యిక భారతీయులనెవ్వరినీ దక్షిణాఫ్రికాలోల అడుగుపెట్టనీయం ఆపని నేటాలుప్రభుత్వం చేస్తుంది మాటయిస్తున్నాను అసెంబ్లీలో బిల్లుపెట్టి ప్యాసుచేస్తాం" అంటూ శ్రీ ఎస్కంబ్ వాళ్లకు చెప్పాడు (అతడి మాటల సారాంశం మాత్రమే నేను యిక్కడ వ్రాశాను.) ఎస్కంబ్ ఉపన్యాసం విని శ్వేత జాతీయులు నిరాశ పడిపోయారు అయినా ఎస్కంబ్ అంటే వున్న గౌరవంతో వాళ్లంతా వెనక్కి తిరిగి వెళ్లిపోయారు ఓడలు హార్బరులోకి ప్రవేశించాయి.

"మీరు పగటిపూట ఓడదిగ వద్దని, సాయంత్రం తరువాత కెప్టెనును పంపుతానని, ఆయన వెంట యింటికి వెళ్లమని" ఎస్కంబ్ నాకు కబురు పంపాడు. నాకుటుంబ సభ్యులు ఎప్పుడైనా దిగవచ్చునని కూడా కబురు వచ్చింది. ఇది అతడి ఆ దేశంకాదు, నాక్షేమం కోరి యిచ్చిన సలహా మాత్రమే వాస్తవానికి నేను ఎప్పుడైనా దిగవచ్చు. అయితే మంచిని కోరిపంపిన కబురు

కనుక నేను వారి సలహాప్రకారం ఓడ మీద ఆగిపోయాను నా పిల్లల్ని, భార్యను డర్బను నందలి ప్రసిద్ధ వ్యాపారి, నా మిత్రుడు పారసీరుస్తుంజీ యింటికి పంపించివేశాను యాత్రికులంతా దిగివెళ్లిపోయారు అప్పుడు దాదా అబ్దుల్లా వకీలు, నా మిత్రుడు శ్రీ లాటన్ అక్కడకు వచ్చి నన్ను చూచి "ఇదేమిటి? మీరు దిగలేదేమిటి? అని అడిగాడు నేను శ్రీ ఎస్కంబ్ ఒక జాబు ద్వారా పంపిన కబురును గురించి వారికి చెప్పాను మీరు యిలా చీకట్లో దొంగవలె, దోషివలె రహస్యంగా దిగి వెళ్లడం నాకు యిష్టంలేదు మీకు భయంలేకపోతే నాతోబాటురండి ఏమీ జరగనట్లే మనిద్దరం కలిసి కాలి నడకన పట్టణం వెళదాం" అని అన్నాడు వెంటనే అందుకొని నాకేమీ భయం లేదు ఎస్కంబ్ యిచ్చిన సలహాను పాటించాలా వద్దా అనే ఆలోచిస్తున్నాను ఇందు ఓడ కెప్టెన్ యొక్క బాధ్యతను గురించి కూడా యోచిస్తున్నాను అని చెప్పాను శ్రీ లాటిన్ నవ్వుతూ శ్రీ ఎస్కంబ్ మీకు ఒరగపెట్టింది ఏమీ లేదు అతడిచ్చిన సలహాను పాటించవలసిన అవసరం ఏమీ లేదు అతడిచ్చిన సలహాలో కపటం లేదని నమ్ముటకు మీదగ్గర ఏ ఆధారమూలేదు అసలు పట్టణంలో జరిగిన దానికి అతడే కారణం యిక్కడ ఏమేమి జరిగిందో మీకంటే నాకు బాగా తెలుసు (నేనుమధ్యన తలఊపాను) పోనీ ఎస్కంబ్ యిచ్చిన సలహా మంచికోసమే అని అనుకుందాం దాన్ని పాటించినందున మీప్రతిష్ఠ పెరగదు తరుగుతుంది భయపడి చీకట్లో దిగిపారిపోయాడని అంతా అంటారు అందువల్ల మీరు సరే నంటే నాతోపాటు రండి ఓడ దిగి వెళదాం కెప్టెన్ మన మనిషే అందువల్ల ఆయన బాధ్యత మన బాధ్యతయే అతణ్ణి అడిగేదెవరు? దాదాఅబ్దుల్లాయే గదా!అబ్దుల్లా సాహసం అద్భుతం అని అన్నాడు లాటన్ పగడీ (తలపాగా) పెట్టుకున్నాను పోదాం, పదండి' అని అన్నాను కెప్టెనుకు చెప్పి యిద్దరం ఓడదిగాం

శ్రీ లాటిన్ డర్బనుకు చెందిన పాత ప్రసిద్ధ వకీలు వారితో నాకు మంచి సబంధం వున్నది కష్టమైన వ్యాజ్యాలు వస్తేవారి సాయం తీసుకునే

వాళ్ల పెద్దవకీలుగా వారికే పని అప్పగించేవాణ్ణి ఆయన సాహసి మంచి ఒడ్డుపొడవుగలమనిషి

మేము నడుస్తున్న రోడ్డు డర్బను పట్టణానికి సంబంధించిన పెద్ద పేటలో నుంచి వెళుతుంది మేము సాయంత్రం 4 గంటలకు బయలు దేరాము ఆకాశంలో మేఘాలు క్రమ్మి వున్నాయి అవి సూర్యుణ్ణి కప్పివేశాయి కాలినడకన రుస్తుం గారింటికి చేరడానికి ఒక గంట సమయం పడుతుంది ఓడనుంచి దిగంగానే కొంతమంది తెల్లజాతి పిల్లలు మమ్మల్ని చూచారు పెద్ద వయస్సు వాళ్లు ఎవ్వరూలేదు ప్రత్యేకరకం తలపాగా ధరించాను. కనుక పిల్లలు నన్ను గుర్తు పట్టారు "గాంధీ" గాంధీ" పట్టుకోండి, పట్టుకోండి, తన్నండి, తన్నండి అంటూ మమ్మల్ని చుట్టి వేశారు కొంతమంది పిల్లలు రాళ్లు విసరడం ప్రారంభించారు యింతలో మధ్య వయస్కులు కూడా వచ్చారు మెల్లమెల్లగా దాడిచేసే జనం పెరిగిపోయారు నడిచివెళ్లితే ప్రమాదం తప్పదని గ్రహించి శ్రీ లాటిన్ రిక్షాను పిలిచాడు రిక్షా అంటే మనిషిలాగే చిన్న బండి అన్నమాట నేను ఎన్నడూ రిక్షా ఎక్కలేదు మనిషిలాగే రిక్షా ఎక్కడం సరికాదని నా అభిప్రాయం కాని యిప్పుడు తప్పదు రిక్షా ఎక్కడమే ధర్మమని భావించాను భగవంతుడు రక్షించదలిస్తే పిడుగులుపడ్డా పరవాలేదు అను సూక్తిజ్ఞాపకం వచ్చింది ఆరు ఏడు సార్లు నా జీవితంలో యిటువంటి ప్రాణాపాయం కలిగించే పరిస్థితులు వచ్చాయి అయినా రక్షణ పొందాను అది నా ప్రతాపం కాదు, భగవత్ప్రతాపమే దక్షిణాఫ్రికాలో రిక్షాలు లాగేవాళ్ళంతా హబ్షీలే తెల్లవాళ్లు ఆ రిక్షావాణ్ణి యీ మనిషిని రిక్షా ఎక్కించుకున్నావంటే చావకొడతాం, రిక్షా విరగకొడతాం అని భయపెట్టారు అందువల్ల రిక్షావాడు ఖా (వద్దు) అంటూ పారిపోయాడు నేనురిక్షా ఎక్కలేకపోయాను

ఇక నడిచివెళ్లాల్సిందే మరో మార్గం లేదు మేము ముందుకు సాగేకొద్దీ తెల్లవాళ్ల గుంపు పెరిగిపోసాగింది. మేమిద్దరం వెస్ట్ స్ట్రీటులో అడుగుపెట్టాం ఒక బలిష్ఠుడైన తెల్లవాడు శ్రీ లాటిన్‌ను చేతులతో ఎత్తుకు పోయాడు నేనొక్కడినే మిగిలాను రాళ్లు, రప్పలు ఏదిబడితే అది నాకు తగలసాగాయి తలపాగా తీసి ఎవరోవిసిరిపారేశారు ఇంతలో ఒక తెల్లజాతి బలిష్ఠుడు నా

దగ్గరికి వచ్చి గట్టిగా చెంపదెబ్బ కొట్టాడు కాళ్లతో తన్నాడు నా కళ్లు గిర్రున తిరిగిపోయాయి పడిపోతుండగా నాకు అక్కడేవున్న యింటిగేటు చువ్వ చేతి కందింది అక్కడ కొంచెం శ్వాస పీల్చుకున్నాను కొద్ది సేపటికి తెలివివచ్చింది బయలు దేరాను ప్రాణాలతో యింటికి చేరతాననే ఆశ పూర్తిగా పోయింది అయితే అప్పుడు కూడా నన్ను కొడుతున్న తెల్లవారు దోషులనే భావం నాకు కలగలేదు బాగా జ్ఞాపకం వున్నది

ఇట్టి ప్రమాదస్థితిలో నేను నడుస్తూ వుండగా యింతలో అటునుంచి వెళుతున్న పోలీసు సూపరింటెండెంట్ భార్య నా ఎదురుగా వచ్చింది మేమిద్దరం ఒకరినొకరు చూచుకున్నాం ఆమె బాగా పరిచితురాలే ఆమె ధైర్యవంతురాలు ఆకాశం మేఘావృతంగా వున్నది సూర్యుడు అస్తమిస్తున్న సమయం ఆమె వెంటనే తనగొడుగు విప్పి నాకు కప్పి తను నా ప్రక్కన నడవసాగింది ఒక మహిళను, అందులోను డర్బన్ పోలీసు సూపరింటెండెంటు భార్యను, తెల్లవాళ్లు అవమానించలేరు ఆమెను కొట్టలేరు అందువల్ల ఆమెను దాటి నాకు తగిలే దెబ్బలు తగ్గాయి ఈ విషయం పోలీసు సూపరింటెండెంటు గారికి తెలిసింది నా రక్షణ కోసం పోలీసుల దళాన్ని ఆయన వెంటనే పంపించాడు వాళ్లంతా వచ్చిరాగానే నన్ను చుట్టి వేశారు మా త్రోవ పోలీసు స్టేషను దగ్గరగా వెళుతుంది అక్కడికి చేరేసరికి పోలీసు సూపరింటెండెంటు మా కోసం ఎదురు చూస్తూ నిలబడియున్నారు పోలీసు స్టేషనులో నన్ను ఆగమన్నాడు ఆయనకు ధన్యవాదాలు తెలిపి నేను వెంటనే యింటికి చేరుకోవాలి డర్బన్ ప్రజలకయొక్క న్యాయప్రవృత్తి మీద, నా సత్యం మీద నాకు విశ్వాసం వున్నది మీరు నా రక్షణకోసం పోలీసు దళం పంపించారు అందుకు ధన్యవాదాలు సమర్పిస్తున్నాను శ్రీమతి ఎలిగ్జాండరు నన్ను రక్షించారు'' అని అన్నాను

అప్పటినుంచి నాకు ఎక్కువ శ్రమకలుగలేదు రుస్తుంగారి యింటికి చేరుకున్నాను ప్రొద్దుగూకింది మేర్‌లాండుఓడకు సంబంధించిన డాక్టరు దాజీ జర్‌జోర్ అక్కడ నాకోసం సిద్ధంగా వున్నారు నాకు చికిత్స ప్రారంభించారు నాకు తగిలిన గాయాల్ని పరీక్షించారు పెద్దగా గాయాలు తగలలేదు కాని

కనబడని గట్టి దెబ్బ తగలడం వల్ల నరాలు బాగా పీకుతున్నాయి ఇంకా నాకు విశ్రాంతి తీసుకునే అదృష్టం కలుగలేదు బయట రుస్తుంగారి యింటిని తెల్లవాళ్లు వేలాదిమంది చుట్టముట్టారు రాత్రి కావడంవల్ల లుచ్చాలు, లఫంగాలు కూడా వారిలో చేరిపోయారు నీవు వెంటనేగాంధీని మాకు అప్పగించు లేకపోతే అతడితోబాటు, నిన్ను, నీ యింటిని, నీ కొట్టును తగలేస్తాం అని తెల్లవాళ్లు రుస్తుంగారికి వార్త పంపించారు అయితె రుస్తుంజీ ఎవ్వరికీ భయపడేరకం కాదు ఈ విషయం తెలియగానే పోలీసు సూపరింటెండెంటు తమ సి ఐ డి విభాగం అనుచరులతో అక్కడికి వచ్చి జనంలో కలిసిపోయారు ఒక బెంచీ వేయించుకొని దాని మీద నిలబడి జనంతో మాట్లాడుతూ తెలివిగా రుస్తుంజీ యింటి ద్వారం వద్దకు చేరుకున్నారు ఆ విధంగా గేటు వారి ఆధీనంలోకి వచ్చింది లోపలికి ఎవర్నీ జొరబడనీయకుండా జాగ్రత్త పడ్డారు తన అనుచరుణ్ణి పిలిచి వెంటనే ముఖానికి రంగు వేసుకొని భారత వ్యాపారి దుస్తులు ధరించిలోనికి వెళ్లి గాంధీకి తను చెప్పిన సమాచారం అందజేయమనం చెప్పాడు అతడు లోనికివచ్చి నన్ను కలిశాడు "నీ ప్రాణం, నీ కుటుంబ సభ్యుల ప్రాణం, రుస్తుంజీ ఆస్తిని రక్షించతలుచుకుంటే తక్షణం వేషం మార్చుకొని కానిస్టేబుల్ దుస్తులు ధరించి మా మనిషితోబాటు క్రిందికి వచ్చి జనాన్నుంచి తప్పించుకొని బయటికి వెళ్లిపో రోడ్డు కొసన మీకోసం కారు రెడీగా వుంది దానిలో కూర్చొని పోలీసు స్టేషను చేరి సురక్షితంగా వుండండి లేని యెడల యిక్కడ కాల్పులు జరుగుతాయి ఈ జనాన్నిఆపడం కష్టం నా మాటవిని తక్షణం దుస్తులు మార్చుకొని బయటపడండి" అని సూపరింటెండెంట్ చెప్పమన్న సమాచారం ఆ అధికారి నాకు చెప్పాడు నేను స్థితిని గ్రహించాను భారతీయ కానిస్టేబుల్ దుస్తులు ధరించాను రుస్తుంజీ యింటినుండి బయటికి వచ్చి, ఆ పోలీసు ఆఫీసరు వెంట సురక్షితంగా పోలీసు స్టేషను చేరాను ఈ లోపున సూపరింటెండెంట్ అలెగ్జాండర్ పాటలు పాడి, హాస్యంగా మాట్లాడి జనాన్ని కొద్ది సేపు ఆపి వుంచాడు నేను పోలీసు స్టేషనుకు సురక్షితంగా చేరానని తెలియగానే జనాన్ని యిలా అడిగాడు

"మీకు ఎవరు కావాలి?

"మాకు గాంధీ కావాలి"

గాంధీ దొరికితే ఏం చేస్తారు?"

"తగల పెడతాం"

"ఆయన ఏం చేశాడని తగలపెడతారు?"

"మమ్మల్ని గురించి ఇండియాలో చాలా అబద్ధాలు చెప్పాడు భారతీయుల్ని తీసుకు వచ్చి నేటాలును నింపివెయాలని భావిస్తున్నాడు"

"గాంధీ బయటికి రాకపోతే ఏం చేస్తారు?"

ఈ యింటిని తగలబెడతాం"

ఇంట్లో స్త్రీలు, పిల్లలు వున్నారు (గాంధీ భార్య పిల్లలు వున్నారు) స్త్రీలను, పిల్లలను కూడా కాల్చి చంపుతారా? సిగ్గులేదా?"

"అందుకు మీరే బాధ్యులు అంతకంటే మరొ మార్గం లేకుండా మీరు చేస్తున్నారు మరెవ్వరి మీద మేము చెయ్యి చేసుకోము గాంధీని మాకు అప్పగించండి చాలు గాంధీని మాకు అప్పజెప్పకుండా ఎవరినో చంపుతారా, సిగ్గులేదా? అని మీరు మమ్మల్ని అడగడం ఏమిటి?"

సూపరింటెండెంట్ చిరునవ్వు నవ్వుతూ మీ మధ్యనుంచి యిప్పుడే గాంధీ వెళ్ళిపోయారు గదా! ఇక ఏం చేస్తారు?' అని జనాన్ని అడిగాడు జనం ఎగతాళి చేస్తున్నాడని భావించి అబద్ధం, శుద్ధ అబద్ధం అని అరిచారు అలెగ్జాండరు- "మీరు మీ యీ వృద్ధ సూపరింటెండెంట్ మాటల్ని నమ్మకపోతే ఒక పనిచేయండి మీలో ముగ్గురు నలుగురు ఒక కమిటీగా ఏర్పడి లోనికి వెళ్లి వెతికిరండి మీ కమిటీ మెంబర్లకు యింట్లో గాంధీ దొరక్కపోతే మీరంతా యిక్కడినుంచి వెళ్ళిపోవాలి అలా అయితేనే మెంబర్లను లోనికి పంపుతాను మీరు యివాళ ఆవేశపడి పోలీసు శాఖ మాట వినలేదు దానివల్లపోలీసుల గౌరవం పోలేదు. కాని మీ గౌరవం పూర్తిగా పోయింది అందువల్ల పోలీసులు గాంధీని మీ మధ్యనుంచే తీసుకొని వెళ్లిపోయారు మీరే ఓడిపోయారు అందుకు పోలీసులు ఏం చేస్తారు? పోలీసుల్ని నియమించింది మీరేకదా! అందువల్ల పోలీసులు తమ కర్తవ్యం నెరవేర్చారు జరిగింది యిదీ"

అలెగ్జాండరు తీయగా, హాస్యంగా, తమాషాగా పై విషయాలు మెల్లమెల్లగా చెప్పేసరికి తెల్లవాళ్లంతా తెల్లబోయారు ఆయన చెప్పిన ప్రకారం ఒక కమిటీనిఎన్నికొని లోనికి పంపించారు వాళ్లులోపలికి వెళ్లి తిరిగివచ్చి గాంధీలేడని, చెప్పివేశారు తెల్లవారంతా ఎవరిదోవన వాళ్లు యిచ్చిన మాట ప్రకారం రుస్తుంజీ యింటికి హాని తలపెట్టకుండా వెళ్లిపోయారు ఇది ది 1 జనవరి 1897 నాడు జరిగిన ఘట్టం

ఆరోజున ఉదయమే, యాత్రికుల మీద విధించిన ఆంక్ష తొలగించిన తరువాత ఒక పత్రికా విలేఖరి నా దగ్గరికి వచ్చాడు అతడికి భారతదేశంలో జరిగినవిషయాల్ని, నా పత్రికా ప్రకటనల్ని, సవివరంగావివరించి, కాగితాల్ని కూడా అందజేశాను నేను చెప్పిన విషయాలలో అతిశయోక్తి లేదు సత్యాన్ని మాత్రమే చెప్పాను సత్యం చెప్పడం నా కర్తవ్యంగా భావించాను అనికూడా చెప్పాను మర్నాడు అక్కడి పత్రికలన్నింటిలోను నా వాంగ్మూలం సవివరంగా విస్తృతంగా వెలువడింది చదువుకున్న తెల్లవాళ్లంతా తృప్తిపడ్డారు అసలు విషయం అక్కడి వాళ్లకందరికీ తెలిసిపోయింది పత్రికల వారంతా అక్కడి తెల్లవారిని సమర్థిస్తూ, నన్ను ఏమీ తప్పుపట్టకుండా గాంధీచేసింది సరియైన పనే తప్పు వార్తలను నమ్మడం సరికాదని వ్యాఖ్యలు ప్రకటించారు దానితో అక్కడ నా ప్రతిష్ఠ పెరగడమే గాక, భారతజాతి గౌరవం కూడా ఇనుమడించింది అక్కడి భారతీయులు పిరికిపందలుకారని, భారతీయ వ్యాపారస్థులు గౌరవప్రదంగా తలయెత్తి వ్యాపారం చేసుకోవచ్చుననీ, చేసుకోగల సమర్థులని కూడా వారికి భావం కలిగింది

జరిగిన గొడవవల్ల జాతి ఎన్నో కష్టాలు సహించవలసి వచ్చింది దాదా అబ్దుల్లాకు కలిగిన నష్టం ఇంతింత కాదు అయితే దీనివల్ల చివరికి మేలే జరిగిందని నా భావం జాతికూడా తన శక్తి ఏమిటో తెలుసుకున్నది దాని ఆత్మ విశ్వాసం పెరిగింది శిక్షణ కూడా లభించింది ఆ విషయాల్ని గురించి యిప్పుడు యోచిస్తే భగవంతుడు నన్ను సత్యాగ్రహోద్యమం నడుపుటకు తయారుచేస్తున్న సమయం అది అని అనిపిస్తున్నది

నేటాలులో జరిగిన యీ ఘట్టాల తీవ్ర ప్రభావం ఇంగ్లాండుపై పడింది శ్రీ చేంబర్లెన్ వెంటనే నేటాల్ ప్రభుత్వానికి తంతి పంపించి గాంధీగారిమీద

దాడి వేసిన తెల్లజాతి వారందరి మీద కోర్టులో కేసు నడపమని. గాంధీగారికి న్యాయం జరపమని ఆదేశించారు శ్రీ ఎస్కంబ్ అప్పుడు నేటాల్ ప్రభుత్వ అటార్నీ జనరల్‌గా వున్నారు ఆయన నన్ను పిలిపించుకొని చేంబర్లైన్ పంపిన తంతి విషయం చెప్పాడు ప్రమాదం తొలగినందుకు నాకు శుభాకాంక్షలు అందజేశాడు మీకు గాని మీ జాతివారికి గాని దెబ్బలు తగలడం, బాధ కలగడం నాకు యిష్టంలేదు తెల్లవాళ్లు మిమ్మల్ని కొడతారేమోనని భయపడి నేను మీరు పగలు దిగవద్దు అని సలహా పంపాను నా సలహా మీకు నచ్చలేదు మీరు మిIIలాటన్ సలహా అంగీకరించారు అందుకు నేను మిమ్ము దోషంపట్టడం లేదు మీకు నచ్చినట్లు మీరు చేయవచ్చు తప్పులేదు చేంబర్లైన్ కోరిన విషయంతో నేటాలు ప్రభుత్వం ఏకీభవిస్తున్నది దోషులకు దండన విధించితీరాలి దాడిచేసిన వారిని మీరు గుర్తించగలరా? అని ప్రశ్నించాడు

ఇద్దరు ముగ్గుర్ని గుర్తించడం సాధ్యమే కాని ఒక విషయం స్పష్టంచేస్తున్నాను ఎవరో ఏదో అన్నాడని చెప్పేసరికి నమ్మి ఆవేశపడి నన్ను హింసించిన వారిపై ఏ మాత్రమూ నాకు కక్షలేదు కార్పణ్యం లేదు వాళ్లమీద కోర్టులో కేసు పెట్టను. నిజానికి యిందు వారి దోషం ఏమీ లేదు తమ నాయకులు ఏదో చెబితే వాళ్లు నమ్మారు నాయకులు చెప్పింది నిజమా అబద్ధమా అని ఆలోచించుటకు వారికి సమయం చిక్కలేదు నన్ను గురించి చెప్పుడు మాటలు వినడం, వాటిని నమ్మడం, నా మీద వారు చేయి చేసుకోవడం సహజమే మందిని రెచ్చగొడితే సహజంగా యిదే జరుగుతుంది అసలు జరిగిన దానిలో తప్పంతా మీ తెల్లవారు ఎన్నుకున్న కమిటీది ఆ కమిటీకి బోధ చేసిన మీది మీ నేటాల్ ప్రభుత్వం వారిది నేను భారత దేశంలో ఏమేమో మిమ్మల్ని అన్నానని రూటరు ప్రతినిధి ఎవరో వార్త పంపాడు ఆ వార్త మీరు చదివారు మీకు కోపం వచ్చింది ఆ తరువాత నేను నేటాలు వస్తున్నానని మీకు తెలిసింది రాగానే మీరుగాని, మీ ప్రభుత్వం వారు గాని, మీ కమిటీవారుగాని నన్ను కలిసి వాస్తవం ఏమిటి అని అడిగి తెలుసుకోవద్దా? అట్టి అవసరమే లేదా? నా జవాబు విని మీరు ఒక నిర్ణయానికి వచ్చి యుంటే యింత రగడ జరిగి యుండేదేకాదు ఇదేమీ

చేయకుండా నా మీద మీరు తిన్నగా చర్యతీసుకున్నారు ఇందుకై మీమీద గాని, మీ కమిటీ మీద గాని నేను కేసు పెట్టదలచలేదు కేసు పెట్టడం ధర్మమే అయినా మీరు చేసిన దానికి కోర్టు ద్వారా మీపై చర్య తీసుకొనేలా చేయడం నాకు యిష్టం లేదు నేటాలు యందలి తెల్లవారి అధికారాల్ని రక్షించడం కోసం మీకు ధర్మమని తోచిన విధానాన్ని మీరు అనుసరించారు ఇది రాజకీయ వ్యవహారం నేను కూడా రాజకీయ రంగంలోనే మీతో పోరాటం సాగించవలసి యున్నది బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో భారతదేశం పెద్ద భూభాగమని, తెల్లవారికంటే ఎక్కువ జనసంఖ్య గలిగిన దేశమని, కనుక తెల్లవారికెవరికీ ఏవిధమైన నష్టమూ కలిగించకుండా తన స్వాభిమానాన్ని, అధికారాల్ని మాత్రమే భారతజాతి రక్షించదలుస్తున్నదని స్పష్టం చేయవలసిన అవసరం ఎంతైనా వున్నది" అని చెప్పాను

శ్రీ ఎస్కంబ్ - మీరు చెప్పిన విషయం నాకు అర్థమైంది నాకు నచ్చింది కూడా మీపై దాడిచేసిన వారిపై కేసు పెట్టడానికి మీరు సిద్ధపడరని నేనూహించి యుండలేదు మీరు కేసు పెట్టదలచి యుంటే నాకు ఏమాత్రము కోపం వచ్చి యుండేది కాదు మీరు మీ నిర్ణయం ప్రకటించారు కనుక మీ నిర్ణయం మంచిదని చెప్పడం నా కర్తవ్యమని భావిస్తున్నాను ఇంత సంయమం కలిగిన మీరు మీ జాతికి పెద్ద మేలు చేయగలుగుతారు మీరు యీ నిర్ణయం ద్వారా నేటాలు ప్రభుత్వాన్నికూడా పెద్ద యిబ్బందినుంచి తప్పించారని చెప్పకతప్పదు మీరు కోరియుంటే మేము తప్పక తెల్లవారిని నిర్బంధంలోకి తీసుకొని శిక్షించియుండేవాళ్లం దానితో వాళ్లు పేట్రేగిపోయి రభస చేసేవారు ఇలా జరిగితే ఏ ప్రభుత్వమూ అంగీకరించదుగదా! ఇది సామాన్య మైనవిషయం కాదు కనుక కేసు పెట్టను అని నిర్ణయానికి మీరు వచ్చి యుంటే ఒక కాగితం మీద ఆ విషయం వ్రాసి నాకు యివ్వండి మనిద్దరిమధ్య జరిగిన సంభాషణ వివరం మాత్రమే మి॥ చేంబర్లెన్‌కు వ్రాసి నేను నా ప్రభుత్వానికి రక్షణ కల్పించలేను మీరిచ్చిన పత్రమందలి విషయాన్ని తంతి ద్వారా వారికి తెలియజేస్తాను మీరు అటువంటి జాబు యిప్పుడే వ్రాసియిమ్మని నేను కోరను మీ మిత్రులతో చర్చించండి మి॥లాటిన్‌గారి సలహాకూడా తీసుకోండి ఆ తరువాతకూడా మీరు మీ

నిర్ణయం మీద స్థిరంగా వుండగలిగితే అట్టి జాబు వ్రాసి నాకు యివ్వండి ఒక్క విషయం మాత్రం స్పష్టగా చెబుతున్నాను మీ మీద దాడిచేసినవారి మీద కేసు నడపడం యిష్టం లేదని మీరు మీ బుద్ధిపూర్వకంగా వ్రాసి యివ్వాలి అందుకు బాధ్యత మీరే వహించాలి అప్పుడే నేను మీ జాబును ఉపయోగించగలుగుతాను"

"మీరు యీ విషయం మాట్లాడుటకు పిలిపించారని నేను ఊహించలేదు ఈ విషయమై ఎవ్వరితోను నేను చర్చించలేదు చర్చించాలనే ఉద్దేశ్యం కూడా నాకు లేదు నేను శ్రీ లాటిన్‌గారి వెంట బయలు దేరి ఓడదిగి ముందుకు సాగినప్పుడే తెల్లవారు ఎంతటి కష్టం కలిగించినా వారిని తప్పుపట్టను అని మనస్సులో నిర్ణయించుకున్నాను అందువల్ల నా మీద దాడిచేసినవారి మీద కేసు పెట్టడానికి ఆస్కారమే లేదు నా మనస్సులో ఒక ధార్మిక ప్రశ్న బయలుదేరింది మీరు అన్న ప్రకారం నా యీ ంయమంవలన నాజాతితోబాటు నాకుకూడాలాభం కలుగుతుందని భావిస్తున్నాను అందువల్ల బాధ్యతంతా నా నెత్తిన వేసుకొని యిప్పుడే మీరు కోరిన పత్రం వ్రాసి యివ్వదలిచాను" అని చెప్పాను

నేను శ్రీ ఎస్కంబ్‌గారిని ఒక తెల్ల కాగితం అడిగి తీసుకొని, అక్కడే వ్రాసి, వారికి ఆ పత్రం యిచ్చివేశాను

★ ★ ★

8

భారతీయులు ఏంచేశారు? - 3

ఇంగ్లాండులో చేసిన పనులు

గతప్రకరణాల్లో భారతీయులు తమస్థితిగతులయందు మార్పులు తెచ్చుటకు చేసిన ప్రయత్నాలను గురించి, ప్రతిష్టను పెంచుకొన్న పద్ధతిని గురించి పాఠకులు తెలుసుకున్నారు దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయుల సర్వాంగీణ వికాసానికి ఇంగ్లాండు నుంచి లభించ గలిగినంత సాయం పొందడానికి అవిరళకృషి చేశారు భారతీయులు జరిపిన ప్రయత్నాల్ని గతంలో వివరించాను

యిక ఇంగ్లాండులో సాయం కోసం చేసిన కృషిని వివరిస్తాను జాతీయ కాంగ్రెస్ యొక్క బ్రిటిష్ కమిటీతో సంబంధం పెట్టుకోవలసిన అవసరం ఏర్పడింది అందునిమిత్తం భారతావనికి చెందిన శ్రీ దాదాభాయి నౌరోజీ గారికి, బ్రిటిష్ కమిటీ అధ్యక్షులు సర్ విలియం బెడర్ బర్న్ గారికి జరుగుతున్న ఘట్టాల వివరమంతా వారం వారం వ్రాసి పంపసాగాము అర్జీలు పంపుటకు పోస్టల్ ఖర్చులు పెట్టుటకు కనీసం 10 పౌండ్లు పంపుతూ వుండేవారం

ఇక్కడ దాదాభాయి నౌరోజీగారిని గురించిన పవిత్ర సంస్మరణను వివరిస్తాను దాదాభాయిగారు బ్రిటిష్ కమిటీకి అధ్యక్షులు కారు అయినా ఖర్చుల నిమిత్తం సొమ్ము వారికి పంపి, వారి ద్వారా బ్రిటిష్ కమిటీకి పంపే ఏర్పాటు చేయడం మంచిదని భావించాము ఆ విధంగా పంపిన సొమ్ము వాపసు చేసి, యీ సొమ్ము మీరు సర్ విలియం బెడ్ బర్న్ గారికే పంపండని మాకు తెలియజేశారు వారు మాకు సహాయం చేస్తూ వుండేవారు కాని బెడ్ బర్న్ గారి ద్వారా పని చేయిస్తే గౌరవ ప్రతిష్టలు పెరుగుతాయని వారి అభిప్రాయం అంత పెద్దవారై యుండి కూడా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల విషయంలో ఎంతో మెలకువ వహించి యుండేవారు వివరాలు వ్రాయడానికి ఏమీ లేకపోతే జాబు అందిందని తెలిపి, ప్రోత్సహిస్తూ ఒక వాక్యం వ్రాసేవారు అట్టి జాబులు వారే వ్రాసేవారు ఆ జాబుల వివరం ఇష్యూబుక్కులో వ్రాసివుంచేవారు

మేము మా సంస్థకు కాంగ్రెస్ అని పేరు పెట్టామే కాని మా సమస్యలను మరో పార్టీ సమస్యలుగా చేయడం మా కోరిక కాదని గతంలో పేర్కొన్నాను అందువల్ల దాదాబాయి నౌరోజీ గారితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిపినట్లే మిగతా పార్టీల వారితో కూడా జరుపుతూ వున్నాము వారిలో యిద్దరు ప్రముఖులపేర్లు పేర్కొనడం అవసరం ఒకరు సర్ మంచర్జీ భావనగరీ, రెండవ వారు సర్ విలియం విల్సన్ హంటర్ సర్‌మంచర్జీ భావనగరీ అప్పుడు బ్రిటిష్ పార్లమెంటు మెంబరుగా వుండేవారు వారి వల్ల మాకు మంచి

సాయం లభిస్తూ వుండేది మాకు ఎన్నో అమూల్యమైన సూచనలు యిస్తూ వుండేవాడు దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల సమస్యల్ని అర్థం చేసుకొని, అందుకు అవసరమైన సలహాలు సర్ విలియం విల్సన్ హంటర్ యిస్తూ వుండేవారు వారు "టైమ్సు" యందలి భారతీయ విభాగానికి సంపాదకులు మేము వారికి దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల స్థితిగతులను గురించి జాబు వ్రాశాము అప్పటినుంచి వారు టైమ్సు పత్రికలో భారతీయుల విషయమై శ్రద్ధ వహించి వ్రాయడం ఆరంభించారు మా కోరికల్ని తాము సమర్థించడమే గాక అనేక మంది పెద్దల అభిప్రాయాలు కూడా ప్రకటించి మా కృషికి సాయం చేశారు మహత్తరమైన విషయాలపై ప్రతివారం వారి జాబు మాకు అందుతూ వుండెది వారు తమ మొదటి జాబులో "మీరు మీ స్థితిని గురించి వ్రాసిన విషయాలు చదివి నాకు దుఃఖం కలిగింది మీరు వినమ్రతతో, శాంతిగా అతిశయోక్తులు లేకుండా పోరాటం జరుపుతున్నారు యీ విషయంలో నా సంపూర్ణ సానుభూతి మీ యెడ వున్నది మీకు న్యాయం జరగాలి అందుకోసం నేను వ్యక్తి గతంగానేగాక, బహిరంగంగా కూడా చేయవలసిందంతా చేస్తాను యీ విషయంలో మనం ఒక అంగుళమైనా వెనుకంజవేయుటకు వీలు లేదు తటస్థంగా వుండే ఏ వ్యక్తీ యీ విషయంలో తగ్గమని చెప్పడు చెప్పలేడు" అని వ్రాశారు టైమ్సులో ప్రచురించిన తమ వ్యాసంలో కూడా దరిదాపుగా పై విషమేవారు వ్రాశారు చివరి వరకు వారు మా విషయంలో అలాగే వ్యవహరించారు లేడీ హంటర్ వ్రాసిన ఒక జాబులో "తన మృత్యు సమయానికి పూర్వమే, దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల విషయంలో వ్రాయదలచుకున్న వ్యాసాల రూపురేఖలు తయారు చేశానని" పేర్కొన్నారు

శ్రీమాన్ నాజర్‌గారి పేరు గత ప్రకరణంలో పేర్కొన్నాను భారతీయుల అభిప్రాయాల్ని చక్కగా నివేదించుటకు వారిని దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులందరి పక్షాన ఇంగ్లాండుకు పంపించాము వివిధ పార్టీల వారందరితో సంబంధం పెట్టుకొని యీ పని చేయమని వారికి చెప్పాము వారు ఇంగ్లాండులో పుస్సంతకాలం కీ॥శే॥ సర్ విలయం విల్సన్ హంటర్, సర్‌మంచర్జీ భావనగరీ,

మరియు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ బ్రిటిష్ కమిటీ మెంబర్లతో సంబంధం పెట్టుకొని వున్నారు వారు బారత సివిల్ సర్వీస్‌కు సంబంధించి రిటైరైన అధికారి భారత మంత్రి కార్యాలయం అధినివేశమంత్రి కార్యాలయంతో కూడా మంచి సంబంధం పెట్టుకొని పని చేశారు తాను వెళ్ళ గలిగినంత దూరం వెళ్ళి భారతీయుల కొసం ఇంగ్లాండులో అవిరళకృషి చేశారు తత్ఫలితంగా, దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల స్థితి గతుల వ్యవహారం బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం దృష్టిలో ప్రధమ స్థానం ఆక్రమించింది దానివల్ల మంచిలేక చెడు ప్రభావం మిగతా అధినివేశరాజ్యాల మీద పడింది ఏ ఏ అధినివేశ రాజ్యాల్లో భారతీయులు నివసించి యున్నారో వారందరిలో చైతన్యం వచ్చింది ఆ విషయం తెలుసుకున్న ఆయా రాజ్యాల యందలి శ్వేత జాతీయులు భారతీయులు తమ రాజ్యాలలో ఏఏ ప్రమాదాలు తమకు కలిగించగలరోనని జాగ్రత్త పడ్డారు

★ ★ ★

9

బోయర్ యుద్ధం

గత ప్రకరణాలు శ్రద్ధగా చదివిన పాఠకులకు బోయర్ యుద్ధం జరిగినప్పుడు భారతీయుల స్థితిగతులు దక్షిణాఫ్రికాలో ఎలా వున్నాయో బోధపడియుండవచ్చు తమ స్థితిని సరిదిద్దుకునేందుకై వారు చేసిన ప్రయత్నాలు కూడా బోధపడివుంటాయి

డా॥ జెమిసన్ బంగారుగనుల యజమానులతో జరిపినచర్చల తరువాత ఆ ప్రకారం అతడు 1899లో జోహన్స్‌బర్గ్ మీద దాడి చేశాడు జోహన్స్‌బర్గు మీద అధికారం పొందిన తరువాతనే బోయర్ ప్రభుత్వానికి దాడి విషయం బోధపడుతుందని భావించాడు అలా అనుకొని డా॥ జెమిసన్, అతని అనుచరులు చాలా పొరపాటు చేశారు మరో తప్పు కూడా వాళ్ళు చేశారు మన కుట్ర బయటపడినప్పటికీ రోడేషియాలో శిక్షణ పొందిన గురికాండ్ల

ఎదుట అనుభవంలేని బోయర్ రైతులు ఏమీ చేయలేరని అనుకున్నారు జోహన్సుబర్గునందలి ఎక్కువ మంది ప్రజలు తమకు స్వాగతం పలుకుతారని భావించి మూడో తప్పు చేశారు వాళ్ల ఆశలేమీ ఫలించలేదు ప్రెసిడెంట్ క్రూగరుకు జరుగుతున్న కుట్ర అంతా తెలిసిపోయింది కడు రహస్యంగా జాగ్రత్తగా లోలోపల అతడు సైన్యాన్ని అప్రమత్తం చేసి సిద్ధంగా వుంచాడు యీ కుట్రలో పాల్గొన్న వాళ్లందరినీ నిర్బంధించుటకు కూడా ఏర్పాట్లన్నీ చేసి వుంచాడు డా॥ జెమిసన్ మనుష్యులు జోహన్సుబర్గు చేరేలోపునే తుపాకులతో క్రూగర్ సైనికులు వాళ్లను ఎదుర్కొన్నారు అంత సైన్యం ఎదుట డా॥ జెమిసన్ దళం నిలవలేకపోయింది జోహన్సు బర్గులో ఎవ్వరూ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేయడానికి వీలులేకుండా కూడా క్రూగర్ ఏర్పాట్లు చేశాడు అందువల్ల ఒక్కడు కూడా ఎదుర్కొడానికి సాహసించలేదు క్రూగర్ చేసిన ఏర్పాట్లు చూచి జోహన్సుబర్గ్ నందలి కోటీశ్వరులంతా నివ్వెరబోయారు యీ కారణాన్నంటివల్ల తిరుగుబాటును విఫలం చేయుటకు అధికంగా ధనం ఖర్చు చేయవలసిన అవసరం కలుగలేదు ప్రాణనష్టం కూడా బహుతక్కువగా జరిగింది

డా॥ జెమిసన్, అతని మిత్రులు, గనుల యజమానులు కొందరు నిర్బంధించబడ్డారు కేసులు నడిచాయి కొందరికి ఉరిశిక్షలు పడ్డాయి. అపరాధుల్లో ఎక్కువ మంది కోటీశ్వరులే అందువల్ల బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం వారికి ఏ విధమైన సహాయం చేయలేక పోయింది పట్టపగలు వాళ్లు తిరుగుబాటుకు పూనుకోవడమే అందుకు కారణం దానితో ప్రెసిడెంట్ క్రూగర్ పేరు ప్రతిష్ఠలు పెరిగిపోయాయి అధినివేశాల రాజ్యాల మంత్రి శ్రీ ఛేంబర్లేన్ దీనాతిదీనంగా ఒక తంతిక్రూగరుకు పంపాడు శ్రీ క్రూగర్ యొక్క దయాగుణాన్ని ప్రశంసించి, బ్రిటిష్ కోటీశ్వరులను రక్షించమని ప్రార్థించాడు పందెంవేయడంలో క్రూగర్ ప్రజ్ఞాశాలి దక్షిణాఫ్రికాయందలి ఏ పక్షమూ తన అధికారం కాజేయలేదనే విశ్వాసం బాగా అతడి మనస్సులో నాటుకుంది డా॥ జెమిసన్ అతడి మిత్రులు గొప్ప పని చేశామని భావించారే కాని సరిగా వ్యవహరించక పోవడం వల్ల గట్టి దెబ్బతిన్నారు ఈ వ్యవహారంలో క్రూగర్

తెలివిగా వ్యవహరించడమే గాక చేంబర్లేన్ కోరికను మన్నించి కోటీశ్వరులందరికీ ఉరిశిక్ష రద్దుచేయడమే గాక వారందరినీ క్షమించి వదిలివేశాడు

ఉబ్బరం చేసిన ఉదరంలో తిన్నతిండి ఎంతసేపు యిముడుతుంది? కక్కు ద్వారా బయటికి పోవలసిందే కదా! డా॥ జెమిసన్ వ్యవహారాన్ని చక్కదిద్దినా యిది కేవలం ఒక ప్రయత్నం మాత్రమే, కాని దీని వెనుక తన ఎడ అసంతృప్తి అధికంగా ఉన్నదని క్రూగరుకు తెలుసు జోహన్స్‌బర్గు కోటీశ్వరులు తాత్కాలికంగా దెబ్బతిన్నా వూరుకోరని, సమయం చిక్కినప్పుడు చావు దెబ్బ తీస్తారని అతడికి తెలుసు డా జెమిసన్ ఏ సంస్కరణలకోసం యింత పనిచేశాడో వాటిలో ఒక్కటికూడా అమలు కాలేదు కనుక కోటీశ్వరులు శాంతి వహించడం సాధ్యమా? అదీగాక వాళ్ల కోరికలు నెరవేరాలనిజోహన్స్‌బర్గులో గల బ్రిటిష్ హైకమీషనరు డాల్డ్‌మిల్నర్ కోరుతున్నాడు చేంబర్లేన్ డా॥జెమిసన్ మరియు బ్రిటిష్ కోటీశ్వరుల యెడ క్రూగర్‌చేసిన మేలును ప్రశంసిస్తూనే వాళ్లు కోరిన సంస్కరణలు అమలు చేయడం అవసరమని కూడా ప్రకటించారు యుద్ధం తప్ప యీ సమస్యను పరిష్కరించుటకు మరో మార్గం లేదని అందరూ అభిప్రాయపడ్డారు బ్రిటిష్ కోటీశ్వరుల కోరికలు నెరవేరిస్తే ట్రాన్స్‌వాల్‌నందలి బోయర్ల ప్రభుత్వం తొలిగిపోకతప్పదు దీనికి పరిష్కారం యుద్ధమే గనుక రెండు పక్షాలు యుద్ధానికి సిద్ధపడి పని ప్రారంభించాయి రెండు పక్షాల శబ్ద యుద్ధం బ్రహ్మాండంగా జరగసాగింది క్రూగరు యుద్ధ సామగ్రి తెప్పించగానే బ్రిటిష్ హైకమిషనరు ఆ ప్రయత్నాన్ని ఖండించి, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం కూడా యిట్టి పనిచేస్తుందని హెచ్చరిస్తూండేవాడు ఈ విధంగా యిద్దరి మధ్య ప్రచ్ఛన్నయుద్ధం ప్రారంభమైందనే చెప్పవచ్చు

ఇక క్రూగర్ ఆగలేకపోయాడు ఆగితే శత్రువుల వలలో బడినట్లేనని భావించాడు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం దగ్గర సైన్యం బలం, అర్థబలం అన్నీ వున్నాయి అది క్రూగరును మాటిమాటికీ హెచ్చరిస్తూ బ్రిటిష్ కోటీశ్వరులకోరికలను నెరవేర్చమని ప్రకటిస్తూ,క్రూగరు లక్ష్యం చేయడంలేదనే భావం ప్రపంచ ప్రజలకు కలిగేలా చేసి చివరికి యుద్ధం ప్రకటిస్తుందని

క్రూగరు గ్రహించాడు తమ బలం అధికం కనుక క్రూగరు తలవంచి తీరతాడని బ్రిటిష్ వాళ్లకు తెలుసు అయితే బోయర్లు కూడా సామాన్యులుకారు 18 నుంచి 60 సంవత్సరాల వయస్సు గల ప్రతి బోయర్ పురుషుడు యుద్ధం చేయగలడు బోయర్ స్త్రీలు కూడా నిర్ణయానికి వస్తే యుద్ధంలో పాల్గొని పోరాటం సాగించగలరు అక్కడి ప్రజల దృష్టిలో జాతీయ స్వాతంత్ర్యం ఒక మత స్వాతంత్ర్యమే అట్టిబోయర్లు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం ముందు తలవంచుతారా? ఇదీ అక్కడి పరిస్థితి

ఆరెంజ్‌ఫ్రీస్టేట్‌తో ప్రెసిడెంట్ క్రూగర్ అదివరకే రాజీపడ్డాడు ఈ రెండు బోయర్ ప్రభుత్వాల విధానం ఒక్కటే బ్రిటిష్ వారికోరికల్ని గని యజమానులైన బ్రిటిష్ కోటీశ్వరుల కోరికల్ని పూర్తిగా అంగీకరించడం ప్రెసిడెంట్ క్రూగరుకు యిష్టంలేదు కనుక యుద్ధం తప్పదు అయితే సమయం గడిచిన కొద్దీ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యానికి బలం పెరిగిపోతుంది కనుక అతడు తన అభిప్రాయాన్ని బ్రిటిష్ హైకమీషనరుకు తెలిపి ట్రాన్స్‌వాల్, ఫ్రీస్టేట్‌ల సరిహద్దుల దగ్గర సైన్యాన్ని మొహరించాడు ఇక యుద్ధ తప్ప మరోమార్గం లేని స్థితి ఏర్పడింది ఇట్టి బెదిరింపుకు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం తలవంచడమా? క్రూగర్ అల్టిమేటమ్ గడువు పూర్తి కాగానే అతడి సైన్యాలు ముందుకు సాగాయి లేడీస్మిథ్, కింబర్లీ, మెఫేకింగ్‌లను చుట్టుముట్టాయి ఈ విధంగా 1899లో యుద్ధం ప్రారంభమైంది బోయర్ యుద్ధంలో బ్రిటిష్ వారి కోరికల్లో ఒకటి అక్కడ నివసిస్తున్న భారతీయుల స్థితిలో మార్పు అవసరమనునదీ ముఖ్యమైనదే

ఇక దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులు మనం ఏం చేయాలనే సమస్యను ఎదుర్కోవలసిక వచ్చింది బోయర్ పురుషులంతా సంగ్రామంలో పాల్గొనుటకు వెళ్లిపోయారు వకీళ్లు వకీలు వృత్తిమానివేశారు రైతులు వ్యవసాయం మానివేశారు వ్యాపారులు వ్యాపారం మాని వేశారు నౌకర్లు నౌకరీ వదిలివేశారు ఇంగ్లీషు వాళ్ల పక్షాన అంతమంది లేకపోయినా కేప్ కాలనీ, నేటాలు, రొడీషియాలలో గల సైన్యంలో చేరని ప్రజలు పెద్ద సంఖ్యలో వాలంటీర్లుగా చేరారు నేను పని చేసే కోర్టులో వకీళ్లు బాగా

తగ్గిపోయారు ఆంగ్లబారిష్టర్లు, వకీళ్లు, వ్యాపారస్తులు అంతా వాలంటీర్లుగా చేరారు భారతీయుల్ని గురించి ఆంగ్లేయులు ఆక్షేపించడం ప్రారంభించారు ''వీళ్లు కేవలం డబ్బుకోసమే వున్నారు మనకు వాళ్లు బరువు చేటు కర్రకు చెదపట్టిదాన్ని బెండుగా చేసినట్లు యీ భారతీయులు యిక్కడ మనల్ని పట్టి పిప్పిచేస్తున్నారు మనకు కష్టం వస్తే వీళ్లు పట్టించుకోవడం లేదు ప్రమాద సమయంలో మనల్ని మనం రక్షించుకోవలసి రావడమే గాక, యీ భారతీయుల్ని కూడా రక్షించవలసి వస్తున్నది ''యిదీ భారతీయుల్ని గురించి ఆంగ్లేయులు చేసిన తీవ్రమైన ఆరోపణ దీన్ని గురించి భారతీయులం చర్చించాము యిది సరికాదని నిరూపిద్దామనే నిర్ణయానికి చాలా మందిమివచ్చాము అయితే కొందరు క్రింది అభిప్రాయాల్ని కూడా వెల్లడించారు

ఇంగ్లీషు వాళ్లు, బోయర్లు యిద్దరూ మనల్ని సమానంగా పీడిస్తున్నారు హింసిస్తున్నారు ఒక్క ట్రాన్స్‌వాల్‌లోనే గాక, నేటాలులోన్నూ కేప్ కాలనీలో కూడా యమయాతనలు పడవలసి వస్తున్నది పరిమాణంలో తేడా తప్ప కష్టాలు అమితంగా పడుతున్నాము మనదిబానిస జాతి అని అంతా భావిస్తున్నారు బోయర్లవంటి చిన్నజాతి, తమ అస్తిత్వాన్ని రక్షించుకోవడం కోసం బ్రిటిష్ వారితో పోరాడుతున్న విషయం నిజమే యిది తెలిసిన తరువాత కూడా మనం దాని నాశనానికి కారణం కావడం సబబా? బోయర్లు యుద్ధంలో ఓడిపోతారని చెప్పలేము వాళ్లు గెలిస్తే మనల్ని వదులుతారా?''

ఈ వాదనను సమర్థవంతంగా మా ముందు వుంచగలిగిన దళం ఏర్పడింది నాకు యీ వాదననచ్చింది దాన్ని సమర్థించాలని భావించాను కాని చివరికి యిది సరికాదనే నిర్ణయానికి వచ్చాను నేను యీ వాదనను వ్యతిరేకించాను

''దక్షిణాఫ్రికాలో మనం బ్రిటిష్ ప్రజలంగా వుంటున్నాము ఏ అర్జీపంపినా అందు బ్రిటిష్ ప్రజలంగా మనల్ని గురించి మనం వ్రాసుకొని అధికారాలు కోరుతున్నాము బ్రిటిష్ ప్రజలరూపంలో గౌరవం మాకు కలదని ప్రపంచానికి తెలిసేలా చేసుకున్నాము బ్రిటిష్ ప్రజలంగా భావించి ప్రభుత్వం మనల్ని

ఆదరించింది యిప్పుడు వాళ్ల యిళ్లు వాకిళ్లు ధ్వంసమయ్యే పరిస్థితి వచ్చింది మనం చేతులు కట్టుకు కూర్చుంటే తమాషా చూస్తూ కూర్చుంటే మన మానవత్వానికే కళంకం యిట్టి ప్రవృత్తి మన కష్టాల్ని యింకా పెంచుతుంది మన మీద వారేమోమో ఆరోపణలు చేస్తున్నారని మనం భావిస్తున్నాం ఆంగ్లేయులు చేస్తున్న ఆరోపణలు తప్పని రుజూ చేసే సదవకాశం యిప్పుడు మనకు లభించింది. మనం యిప్పుడు ఏమీ చేయకపోతే వాళ్ల ఆరోపణలు నిజమేనని మనమే రుజూ చేసినవారమవుతాం తరువాత మన కష్టాలు పెరగవచ్చు ఆంగ్లేయులు గట్టిగా మనల్ని ఆక్షేపించవచ్చు మనం బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య వాదులకు బానిసలంగా వున్నాము ఆ బానిస శృంఖలాల్ని తెగ గొట్టేందుకు ప్రయత్నిస్తున్నాం భారత దేశనాయకులు కూడా అందుకే కృషి చేస్తున్నారు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య పౌరులంగా అధికారాలు మనం కోరుతూ వుంటే, యీ యుద్ధ సమయంలో వాళ్లకు సంపూర్తిగా మనం సహకరించడం అవసరం బోయర్లది న్యాయ పక్షమని చాలా వరకు అంగీకరించినా, ఒక రాజ్య వ్యవస్థ ప్రకారం నడుచుకుంటూ, ఆవ్యవస్థను వ్యతిరేకించడం మంచిది కాదు ఆరాజ్యవ్యవస్థ అమలు పరిచే కార్యక్రమాలన్నీ సరియైనవేనని అనడానికి వీలులేదు అయినా ఏరాజ్యవ్యవస్థలో వుంటామో, ఆ రాజ్యానికి ముప్పు వచ్చినప్పుడు దానికి సాయంచేయడం అవసరం అదీగాక రాజ్యవ్యవస్థ యొక్క కొన్ని చర్యలు ధర్మ బద్ధంకాక పోతే, వారికి పలు విధాల వ్యతిరేకతను తెలియజెప్పాలి మనం భారతీయులం అట్టి పని ఏమీ చేయలేదు అటువంటి ధర్మ సంకటం యింతవరకు మనకు ఏర్పడ లేదు అందువల్ల మేము యీ యుద్ధంలో సహాయం చేయము అని చెప్పే పరిస్థితి యిప్పుడు లేదు సామ్రాజ్య పౌరులంగా యీ యుద్ధంలో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి అండగా నిలబడి మనం పని చేయాలి యిది మన కర్తవ్యం యుద్ధంలో ఎవరు గెలుస్తారు ఎవరు ఓడతారు అని యోచించవలసిన అవసరం లేదు అలా అనుకోవడం మొదలు పెడితే పొయ్యి నుంచి బయటపడి గాడిపొయ్యిలో పడినట్లవుతుంది. బోయర్లు గెలిస్తే మనల్ని గట్టి దెబ్బతీస్తారని అనుకోవడం కూడా వారికి అన్యాయం చేయడమే. మనకు మనం అన్యాయం చేసుకోవడమే.

అలా యోచించడం పిరికి వారి లక్షణం మన నిజాయితీకి కళంకం ఆంగ్లేయులు ఓడిపోతే, తమ గతి ఏమైపుతుందోనని ఒక్క తెల్లవాడైనా యోచిస్తున్నాడా? యుద్ధంలోకి దిగిన తరువాత యీ విధంగా ఎవ్వడూ ఆలోచించడు

1899లో యీ విధంగా భారతీయులకు చెప్పాను యీనాడు కూడా ఆ నా మాటల్లో మార్పు అవసరమని నేను భావించడం లేదు అనాడు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యమంటే నాకు గల మోహం, అనాడు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య పౌరులంగా వుంటూ స్వాతంత్ర్యం పొందాలనే నా కోరిక యీనాడూ వుండివుంటే యిప్పుడు కూడా అలాగే చెప్పి వుండే వాణ్ణి నా యీ వాదనకు వ్యతిరేకంగా బ్రిటన్‌లోను, దక్షిణాఫ్రికాలోను జరిగిన విమర్శలను నేను విన్నాను అయినా నా అభిప్రాయాల్ని మార్చు కోవలసిన అవసరం నాకు కలగలేదు యీనాటి నా భావాలకు, అనాడు దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగిన ఆ వ్యవహారానికి ఏమీ సంబంధంలేదు అయినా రెండు బలవత్తరమైన కారణాల వల్ల యీ విషయం వ్రాశాను ఈ పుస్తకాన్ని త్వరత్వరగా చదివి ముగించాలని భావించే పాఠకులు ఓపికతో, శ్రద్ధతో చదివి అర్థం చేసుకుంటారనే ఆశ నాకు లేదు యిట్టి పాఠకులు యీనాటి నా పనులకు, అనాటి నా భావాలకు పొంతన కుదుర్చుకోలేరు యిది మొదటి కారణం ఆ నా భావనాసరళి కూడా సత్యం మీదనే ఆధారపడియున్నది మనస్సు లోపల ఒకటి, బయట మరొకటి వుండకూడదని, లోపల, బయట ఒకే విధంగా వుండి వ్యవహరించాలని, యిది ధార్మిక విధానానికి మొదటి మెట్టేనని, చివరిమెట్టు కాదని, యిట్టి పునాది లేనిదే ధార్మిక జీవన భవన నిర్మాణం చేయడం సాధ్యంకాదని నా నిర్ణయం యిది రెండవ కారణం

ఇక మనం మన చరిత్రవైపుకు మళ్లుదాం

నా వాదన చాలా మందికి నచ్చింది. అయితే యిది నా ఒక్కడి వాదనయేనని పాఠకులు గ్రహించకుందురు గాక. ముందు నుంచే చాలా మంది యీ అభిప్రాయాన్ని ప్రకటించారు అయితే యింతటి భయంకరమైన యుద్ధ ఫెళఫెళార్భటుల మధ్య భారతీయుల హీనస్వరం ఎవరికి వినపడుతుంది

అని వాళ్లు అనుకున్నారు అసలు మనమాటకు విలువయిస్తారా? అదీగాక మనం భారతీయులం ఎన్నడూ యుద్ధంలో పాల్గొన లేదు తుపాకీ చేత బట్టలేదు అని అంతా సందేహించారు అయితే ఆయుధాలు చేపట్టకపోయినా, యుద్ధ రంగంలో చేయవలసిన పనులు యింకా చాలా వుంటాయి వాటికి కూడా శిక్షణ అవసరం అడుగులో అడుగు వేస్తూ కదంత్రొక్కుతూ ఒక్క వరుసలో నడవడం కూడా మన వాళ్లకు తెలియదు అంతేగాక సైనికులతో బాటు, పెద్ద మజిలీలు దాటడం, ఎవరి సామాను వాళ్లు మోసుకొని నడవటం కూడా మనకు కష్టమైన పనియే యింతే గాక తెల్లవాళ్లు మనల్ని 'కూలీ' అని పిలుస్తారు అవమానిస్తారు మనల్ని హీనంగా చూస్తారు యిదంతా ఎలా సహించగలం? సైన్యంలో చేరతామని మనం కోరితే దాన్ని అంగీకరించేలా చేయడం సాధ్యమా? యీ ప్రశ్నలన్నింటిని గురించి దీర్ఘంగా చర్చించి, ఏది ఏమైనా మన కృషి మనం తప్పక చేయవలసిందే అనునిర్ణయానికి వచ్చాము పనిచేయడం ప్రారంభిస్తే అదే యింకా పని చేయడాన్ని నేర్పుతుంది మనకు సేవ చేయాలనే కోరిక వుంటే భగవంతుడే ఆ పని చేసే శక్తి ప్రసాదిస్తాడు లభించినపని ఎలా పూర్తి చేయగలం అని ఆలోచించ కూడదు శక్తిని బట్టి శిక్షణ పొందాలి సేవాకార్యానికి పూనుకున్న తరువాత మానావమానాల్ని గురించి మనం పట్టించుకోకూడదు అవమానించిన వారికి కూడా మనం సేవ చేయవలసిందేనని అంతా నిర్ణయానికి వచ్చాం

మా కోరికను అంగీకరింప చేయుటకు అపరిమితంగా కష్టాలు పడవలసి వచ్చింది అది ఒకరసవత్తరమైన గాథ కాని యిక్కడ ఆ గాథ వివరాలు వ్రాయడం లేదు మేము కొందరం యుద్ధంలో గాయపడిన వారికి సేవ చేయడాన్ని గురించిన శిక్షణ పొందాము మా శారీరిక శక్తికి సంబంధించిన సర్టిఫికెట్లు డాక్టర్ల దగ్గర తీసుకున్నాము ఆ తరువాత యుద్ధ రంగంలోకి వెళ్లడానికి అనుమతి యిమ్మని ప్రభుత్వానికి జాబు పంపాము మా జాబు యొక్క ప్రభావం మంచిగా పడింది ప్రభుత్వం మాకు కృతజ్ఞత తెలుపుతూ, ప్రస్తుతం మీ కోరికను అంగీకరిరంచడం లేదని జాబు పంపింది యీ లోపున బోయర్ల శక్తి పెరిగిపోయింది వాళ్ల దాడిభయంకరంగా సాగింది వరదలా

ముందుకు ఉరికి వాళ్ల సైన్యాలు నేటాల్ రాజధానీ నగరంలోకి ప్రవేశించనున్నాయనే భయం ప్రభుత్వాన్ని పట్టుకున్నది గాయపడిన వారి దేహాలు చచ్చిపోయినవారి శవాలు కుప్పతిప్పలుగా పడి వున్నాయి మా కోరికను అంగీకరించమని అప్పటికీ మా ప్రయత్నం సాగుతూనే వున్నది చివరికి అంబులెన్స్‌కోర్ (గాయపడ్డవాళ్లను ఎత్తుకు రావడం, వాళ్లకు సేవ చేయడం పనిగాగలదళం) రూపంలో మాకు అనుమతి లభించింది మా జాబులో ఆసుపత్రుల యందలి పాయిఖానా దొడ్లను శుభ్రం చేస్తామని ఆసుప్రతుల్ని ఊడ్చి, కడిగి శుభ్రం చేస్తామని కూడా వ్రాశాము అందువల్ల అంబులెన్స్‌కోర్ మాకు నచ్చింది స్వతంత్ర భారతీయులు, గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులు అందు చేరతామని జాబులో వ్రాశాము దానితో పాటు గిర్‌మిటియా కార్మికులను కూడా చేర్చుకొనుటకు అనుమతించమని కోరాము అప్పుడు ప్రభుత్వానికి ఎక్కువమంది జనం అవసరమైనారు కనుక ప్రభుత్వాధికారులు వెంటనే గిర్‌మిటియా కార్మికులు చాకిరీ చేస్తున్న తెల్లవారి భవనాలకు వెళ్లి గిర్‌మిటియా కూలీలను అప్పగించమని ప్రార్థించారు దానితో 1100 మంది భారతీయుల అంబులెన్స్ కోర్ ఏర్పడింది యుద్ధరంగానికి దర్జాగా బయలు దేరి వెళ్లాము వెళ్లేముందు పాఠకులకు పరిచితుడైన, నేటాలు యందలి తెల్లజాతి వాలంటీర్ల దళానికి నాయకుడైన శ్రీ ఎస్కంబ్ గారిని కలిసి వారి ఆశీస్సులు పొందాము కృతజ్ఞతలు కూడా వారు మాకు తెలియజేశారు ఆంగ్ల భాషా పత్రికల బుర్ర తిరిగిపోయింది యిది వాటికి గొప్ప చమత్కారమనిపించింది భారతీయులు యీ యుద్ధంలో పాల్గొంటారని వాళ్లు ఊహించలేదు

ఒక ఆంగ్లేయుడు భారతీయుల్ని ప్రశంసిస్తూ ఒక కవితకూడా ఘనంగా వ్రాసి పత్రికలో ప్రచురించారు "చివరికి మనమంతా ఒక సామ్రాజ్యం బాలకులమే" అనునది అతడి కవిత యొక్క పల్లవిభావం

ఈ దళంలో 300 లేక 400 మంది గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులు వున్నారు వీరంతా స్వతంత్ర భారతీయుల కృషివల్ల వచ్చి చేరారు అందు 37 మంది నాయకులు వున్నారు వారి సంతకాలతోనే

ప్రభుత్వానికి అనుమతి నొసంగమని జాబు వెళ్లింది యితర జనాన్ని ప్రోగుచేసింది కూడా వారే యీ నాయకుల్లో బారిస్టర్లు వున్నారు గుమాస్తాలు కూడా వున్నారు మిగతా వారిలో తాపీ పనివాళ్లు, నేతపని వాళ్లు, తదితర చేతివృత్తుల వాళ్లువున్నారు వారిలో హిందువులు మహమ్మదీయులు, మద్రాసీలు, ఉత్తర ప్రదేశ్ వాసులు, అన్ని మతాలవాళ్లు, అన్ని ప్రాంతాల వాళ్లు వున్నారు అయితే భారతీయ వ్యాపారస్థులు మాత్రం ఎవ్వరూ అందులో చేరలేదు కాని వారు ధనసహాయం బాగా చేశారు

ఇట్టి దళంలో చేరిన వారికి భత్తాలు లభిస్తాయి అయితే యితర అవసరాలు వాళ్లకు చాలా వుంటాయి ఆ అవసరాలు కూడా తీరితే కఠోరంగా సాగే క్యాంపు జీవితంలో కొద్ది సదుపాయాలు లభిస్తాయన్నమాట ఆ అవసరాలు తీర్చడానికి భారత వ్యాపారస్థులు పూనుకున్నారు గాయపడిన సైనికులకు మిఠాయిలు, సిగరెట్లు వగైరా మేము యివ్వవలసివుంటుంది ఆ బాధ్యత కూడా వ్యాపారస్థులు వహించారు పట్టణాల దగ్గర మాదళ సభ్యులు డేరాలు వేసుకొనవలసి వచ్చినప్పుడు అక్కడి భారత వ్యాపారులు తమ సహాయ సహకారాలు అందజేస్తూ వున్నారు ఈ అంబులెన్స్ కోర్‌లో గిర్‌మిటియా కార్మికులు కూడా చేరారని తెలియజేశాను కదా వారి పనులు సరిచూచేందుకై వారితోబాటు వారి తెల్లజాతి సర్దార్లు కూడా వచ్చారు అయితే చేయవలసిన పని అందరికీ సమానంగానే నిర్ణయించారు అందరూ కలిసి మెలిసి వుండాలి గిర్‌మిటియా కార్మికులు మమ్మల్ని చూచి ఆనందపడిపోయారు మొత్తం దళ వ్యవస్థ మాచేతికి వచ్చింది అందువల్ల యీ అంబులెన్స్ దళం భారతజాతి కంతటికి ప్రతీకయని అందరూ భావించారు వారిసేవాకార్యక్రమం వల్ల భారతజాతి గౌరవం ఇనుమడించింది కూడా అయితే నిజానికి గిర్‌మిటియా కార్మికుల చేరికకు సంబంధించిన గౌరవం భారత జాతికి లభించుటకు వీలులేదు ఆ గౌరవం ఆ యా కార్మికులు పనిచేస్తున్న స్థావరాల యజమానులగు ఆంగ్లేయులకే దక్కాలి అయితే దళం తయారై కార్యరంగంలోకి దూకిన తరువాత దాని సువ్యవస్థిత

సేవాకార్యక్రమం వల్ల ఎంతో గౌరవం భారతజాతికే లభించింది యీ విషయాన్ని జనరల్ బులర్ తన పత్రాల్లో పేర్కొన్నాడు

జబ్బు పడ్డవాళ్లకు, గాయపడిన వాళ్లకు ఎలా సేవచేయాలో నేర్పిన డా॥ బూధ్ కూడా మెడికల్ సూపరింటెండెంటుగా మా దళం వెంటవున్నారు వారు సహృదయులు మంచిపాదరీ వారు భారతీయ క్రైస్తవులతో బాటు పనిచేస్తూ వుండేవారు అందరితో కలిసిమెలిసి వుండేవారు నేను చెప్పిన 37 మంది భారతీయ నాయకుల్లో చాలా మంది వీరి శిష్యులే భారతీయుల అంబులెన్సు దళం మాదిరిగా యూరోపియన్ల అంబులెన్స్ దళం కూడా తయారై కార్యరంగంలోకి దిగింది రెండుదళాల కార్యక్రమం ఒకే చోట సాగింది

యుద్ధంలో సాయం చేస్తామని పంపిన మా పత్రంలో షరతులేమీ పెట్టలేదు అయితే మా అనుమతి పత్రంలో ప్రభుత్వం, మీ దళంఫిరంగుల తుపాకుల గుండ్లు తగిలే స్థావరంలో పని చేయనక్కరలేదని పేర్కొన్నది అంటే అట్టి స్థావరంలో గాయపడి, పడిపోయిన సైనికుల శరీరాల్ని అక్కడ వుండి పనిచేసే అంబులెన్స్ దళం సభ్యులు వెంటనే ఎత్తుకొని కొంత దూరం వచ్చి వదిలి వెళితే మేము యిక ఆ శరీరాలను గురించి శ్రద్ధ వహిస్తామన్న మాట తాత్కాలికంగా ఏర్పడిన భారతీయులదళం, యూరోపియన్ల దళం రెండిటి సహకారం ప్రభుత్వానికి ఎందుకు అవసరమైందో తరువాత తెలిసింది లేడీస్మిథ్‌లో జరుగుతున్న సంగ్రామంలో జనరల్ హ్వైట్ చిక్కుకు పోయాడు అతణ్ణి రక్షించడానికి జనరల్ బులర్ పెద్ద ప్రయత్నం చేయవలసి వచ్చింది ఆ పోరులో యుద్ధస్థావరంలో పనిచేసే అంబులెన్స్ దళ సభ్యుల శక్తికి మించిన సైనికులు దెబ్బతినే ప్రమాదం ఏర్పడింది యుద్ధం జరుగుతున్న చోటుకు, ఆసుపత్రికి మధ్యన రోడ్లు కూడా లేవు దూరం కూడా ఎక్కువ గాయపడ్డ వాళ్లను గుర్రం బండ్ల మీద తీసుకుపోవడం అసంభవమై పోయింది పెద్ద ఆసుపత్రులు రైలుస్టేషను దగ్గర, యుద్ధస్థావరానికి 8 నుంచి 25 మైళ్ల దూరాన ఉంటాయి మేము వెంటనే పనికి దిగవలసి వచ్చింది అది మేము ఊహించిన దానికంటే కష్టమైన పని

గాయపడ్డ సైనికుల శరీరాల్ని ఎత్తుకొని 7 లేక 8 మైళ్ల దూరం నడిచివెళ్లడానికి మేము అలవాటు పడ్డాం కాని ప్రమాదకరంగా గాయపడ్డ సైనికులను ఆఫీసర్లను మోసుకొని 25 మైళ్ల దూరం నడవవలసిన పరిస్థితి ఏర్పడింది త్రోవలో వాళ్లకు మందులు యివ్వాలి మా పని ఉదయం 8 గంటలనుంచి సాయం కాలం 5 గంటల దాకా సాగుతుంది అప్పటికి ఆసుపత్రికి మేము చేరి తీరాలి యిది చాలా కష్టమైనపని ఒక రోజున మేము యీ విధంగా 25 మైళ్ల దూరం నడవవలసి వచ్చింది అదీగాక యుద్ధ ప్రారంభంలో ఓటములను బ్రిటిష్ వాళ్లు చవిచూడవలసి వచ్చింది పెద్ద సంఖ్యలో తెల్లజాతి సైనికులు గాయపడ్డారు అందువల్ల తుపాకీ ఫిరంగుల గుండ్లు వర్షించే చోట మమ్మల్ని వెళ్లవద్దని విధించిన తమ షరతును ఉపసంహరించుకోవలసి వచ్చింది అయితే ఒక్క విషయం వ్రాయడం అవసరం అట్టిస్థితి వచ్చినప్పుడు మీకిచ్చిన అనుమతి పత్రం ప్రకారం మిమ్మల్ని ప్రమాదకరమైన స్థావరానికి పంపుటకు వీలులేదు గుండ్ల వర్షం కురిసే చోటుకు మీరు వెళ్లడానికి యిష్టపడకపోతే జనరల్ బులర్ మిమ్మల్ని బలవంతపెట్టరు కాని మీరు స్వేచ్ఛగా అందుకు అంగీకరిస్తే ప్రభుత్వం మీ ఉపకారాన్ని మరిచిపోలేదు" అని మాకు చెప్పారు మేము ప్రమాదాలకు సిద్ధపడే వున్నాం ప్రమాద స్థావరానికి దూరంగా వుండాలనే కోరిక మాకు లేదు అందువల్ల మేమంతా అందుకు సిద్ధపడ్డాం వెళ్లాం కాని మాకెవ్వరికీ ఒక్క గుండు తగలలేదు చిన్న దెబ్బకూడా తగలలేదు

మా దళ సభ్యులకు ఎన్నో సుఖం కలిగించే అనుభవాలు కలిగాయి అయితే వాటన్నింటిని యిక్కడ వివరించను గిరిమిటియా కార్మికులు కూడా గలమా అంబులెన్స్ దళ సభ్యులు, ఆంగ్లేయుల అంబులెన్స్ దళ సభ్యులు కలిసిమెలిసి పని చేయవలసిన అవసరం ఎన్నోసార్లు కలిగింది యుద్ధస్థావరంలో సైతం అంతా కలిసి మెలిసి పనిచేశాం ఒక్కచోట కూడా ఆంగ్లేయులు మమ్మల్ని అవమానించలేదు హీనంగా చూడలేదు ఎంతో సఖ్యతతో అందరం కలిసి పనిచేశాం ఆంగ్లేయుల తాత్కాలిక అంబులెన్స్ దళంలో చేరిన వారంతా దక్షిణాఫ్రికాలో నివసిస్తున్న వారే తాము ప్రమాదంలో

చిక్కుకున్నప్పుడు కోపతాపాలు అసూయా ద్వేషాలు విస్మరించి భారతీయులు ప్రాణాలకు తెగించి తమ జాతికి చేస్తున్న సేవల్ని చూచి ఆ సమయంలో వాళ్లంతా ఆనందంతో పొంగిపోయారు జనరల్ బులర్ పత్రాల్లో మా సేవల్ని ప్రశంసించిన విషయం ముందే వ్రాశాను మా 37 మంది భారతీయ నాయకులకు పతకాలు కూడా బహూకరించారు

లేడీస్మిథ్ యందలి ఆంగ్లేయుల పటాలాల్ని, బోయర్ల దాడి నుంచి రక్షించిన తరువాత జనరల్ బులర్ యుద్ధకార్యక్రమం ముగిసింది అందుకు రెండునెలల సమయం పట్టింది అప్పుడు మా దళం, ఆంగ్లేయుల దళం రెండిటికీ ముక్తి లభించింది తరువాత కూడా యుద్ధం చాలా కాలం సాగింది మళ్లీ వెళ్లడానికి మేమంతా సిద్ధంగా వున్నాం అంతపెద్ద యుద్ధం మళ్లీ జరిగితే మీ సహకారం ప్రభుత్వానికి అవసరం అప్పుడు కబురు పంపుతామని అధికారులు మాకు జాబు పంపారు

దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగిన యుద్ధంలో భారతీయులు పాల్గొని చేసిన పని సామాన్యమైనదే ప్రాణనష్టం కూడా ఏమీ జరగలేదు అయినా ప్రాణాలకు తెగించి చేసిన సేవా ప్రభావం మాత్రం అమితంగా తెల్ల వారి మీద పడిందని చెప్పవచ్చు. భారతీయులు యుద్ధంలో పాల్గొని ఆంగ్లేయులకు సహాయం చేస్తారని కలలో సైతం ఎవ్వరూ ఊహించని తరుణంలో, అలా జరగడం వల్ల మంచి ప్రభావం అమితంగా తెల్లవారి హృదయాలపై పడింది దాని విలువ కూడా బాగా పెరిగింది బోయర్ యుద్ధం ముగిసేంతవరకు తెల్లవారి హృదయాలలో భారతీయులయెడ కృతజ్ఞతాభావం నిండి యున్నదనుట యదార్థం

ఈ ప్రకరణాన్ని ముగించేముందు ఒక అవిస్మరణీయ ఘట్టాన్ని గురించి యిక్కడ చెప్పడం అవసరం లేడీస్మిథ్ బోయర్ల చేతుల్లో చిక్కినప్పుడు ఇంగ్లీషు వాళ్లతో బాటు కొద్దిమంది భారతీయులు కూడా అక్కడ వున్నారు వారిలో కొందరు వ్యాపారులు, మిగతావారు గిరమిటియా కార్మికులు. యిట్టి కార్మికులు కొందరు రైల్వేలో పని చేస్తున్నారు కొందరు ఆంగ్లేయుల యిండ్లలో నౌకర్లుగా వున్నారు ఒక గిర్‌మిట్‌యా కార్మికుని పేరు పరభుసింగ్

శత్రుసైన్యాల ముట్టడిలో చిక్కుకున్న ప్రతివాడికి సైనిక అధికారులు కొన్ని పనులు అప్పగించారు అతి ప్రమాద కరము, అత్యంత సహాయకారి యగు పని పరభుసింగుకు అప్పగించారు లేడీస్మిథ్‌కు బహుసమీపంలో గల ఒక ఎత్తైన కొండ మీద బోయర్లు పాంపాం అను పేరుగల పెద్ద ఫిరంగిని నిలిపి వుంచారు ఆ ఫిరంగి నుంచి వెలువడిన అనేక గుండ్లకు లేడీస్మిథ్ యందలి చాలా భవనాలు కూలిపోయాయి చాలా మంది జనం ప్రాణాలు కూడా కోల్పోయారు ఫిరంగి నుంచి గుండు బయటికి వెలువడి, గురి చూచిన చోట పడడానికి ఒకటి రెండు నిమిషాల సమయం పడుతుంది గుండు వెలువడిందని తెలిస్తే ఆ కొద్ది సమయంలో అది పడే చోటున వున్న జనం రక్షణ స్థావరాలకు చేరి ప్రాణం కాపాడుకోవచ్చు పరభుసింగుకు అత్యంత ప్రమాదకరమైన ఆ పని అప్పగించారు అతడు ఫిరంగి పై దృష్టి నిలిపి ఒక్క చెట్టు క్రింద కూర్చొని వుండేవాడు ఫిరంగి గుండు మ్రోగగానే పెద్ద గంట మ్రోగించమని అతడికి ఆదేశం యివ్వబడింది ప్రాణాలకు ముప్పు కలిగించే ఫిరంగి గుండు వెలువడగానే హెచ్చరిక గంటగణగణ మ్రోగేది వెంటనే జనం తమ తమ రక్షణకేంద్రాలకు పరుగిడి అక్కడ దాక్కొని ప్రాణాలు కాపాడుకునే వారు పిల్లిని చూడగానే ఎలుకలు తెగబడి అటోయిటో పరుగెత్తి ప్రాణాలు రక్షించుకునేందుకు ప్రయత్నించినట్లుగా అక్కడి జనం గంట మ్రోతవినపడగానే వ్యవహరిస్తూ వుండేవారు పరభుసింగ్ చేసిన యీ అత్యద్భుత సేవా కార్యాన్ని ప్రశంసిస్తూ, లేడీస్మిథ్ యందలి సైనికాధికారి "పరభుసింగ్ నిష్కాగరిష్ఠుడు ఒక్క సారైనా అతడు తన కర్తవ్య నిర్వహణలో ఏమరుపాటు చూపలేదు " అని పొగిడి ఆదరించాడు పరభుసింగ్ ప్రాణాలకు అక్కడ అసలు రక్షణ లేదు అయినా ప్రాణాలకు తెగించి అతడు చేసిన యీ ఘనకార్య సమాచారం నేటాలునందేగాక, ఆనాటి భారత వైస్రాయ్ లార్డ్ కర్జన్ చెవులదాకా వెళ్లింది కర్జన్ పరభుసింగ్ గౌరవార్థం ఒక కాశ్మీరు అంగరఖా పంపించాడు పరభుసింగ్ సేవా కార్యాన్ని అత్యధికంగా ప్రచారం కావించి, కారణం ప్రకటించి, పరభుసింగ్‌కు యీ అంగరఖాను ప్రదానం చేయమని అంగరఖాతో బాటు పత్రం కూడా పంపించాడు. యీ

పని డర్బన్ నగర్ మేయరుకు అప్పగించబడింది అతడు డర్బన్ నగర మండలి టౌన్ హాలు కౌన్సిల్ ఛేంబరులో బహిరంగ సభ జరిపి పరభుసింగ్‌కు ఆ అంగరఖాను కానుకగా సమర్పించాడు యీ ఘట్టం వల్ల 'ఏమనిషిని తేలికగా చూడకూడదు తుచ్ఛుడని భావించ కూడదు మరియు ఎంత పిరికి పంద అయినా అవసరం వచ్చినప్పుడు వీరుడైపోగలడు' అను రెండు విషయాలు మనకు బోధపడతాయి

★ ★ ★

10

యుద్ధం తరువాత

1900నాటికి బోయర్ యుద్ధం ముగిసింది లేడీస్మిధ్. కింబర్లీ, మెఫేకింగ్‌కీలను బోయర్ సైన్యాల చేతుల నుంచి బ్రిటిష్‌వాళ్ళు విడిపించారు జనరల్ క్రోన్జే పారడీబర్గ్‌లో ఓడిపోయాడు బోయర్లు జయించిన బ్రిటిష్‌వారి భూభాగమంతా తిరిగి బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యం క్రిందకు వచ్చింది లార్డ్‌కిచనర్ ట్రాన్స్‌వాల్ ఫ్రీస్టేట్‌లను కూడా తమ అధినంలోకి తెచ్చుకున్నాడు యిక గొరిల్లా పోరాటాలు మాత్రమే మిగిలాయి

దక్షిణాఫ్రికాలో నా పనిపూర్తి అయిందనే నిర్ణయానికి వచ్చాను ఒకనెల రోజులు వుండాలని వెళ్లిన నేను ఆరుసంవత్సరాలు అక్కడ వుండిపోయాను కార్యక్రమ రూపురేఖలు స్థిరపడ్డాయి అక్కడి ప్రజల అంగీకారం లేకుండానే నేను భారతావనికి తిరిగి రావడం కష్టమైపోయింది నేను భారతదేశం వెళ్లి అక్కడ ప్రజానీకానికి సేవ చేస్తానని అనుచరులకు తెలియజేశాను దక్షిణాఫ్రికాలో నేను స్వార్థంవదిలి సేవాధర్మాన్ని నేర్చుకున్నాను సేవాధర్మంయెడ నాకుగల మక్కువ బాగా పెరిగింది శ్రీమనసుఖలాల్‌నాజర్ దక్షిణాఫ్రికాలో వున్నారు శ్రీఖాన్‌కూడా అక్కడ వున్నారు దక్షిణాఫ్రికానుంచి కొద్ది మంది యువకులు ఇంగ్లాండు వెళ్లి బారిష్టరుపట్టా పుచ్చుకొని వచ్చారు అట్టి స్థితిలో నేను అక్కడి నుంచి భారతీయులు ఒక్క షరతుపై భారతదేశానికి వెళ్లవచ్చునని చెప్పారు. అనుకోకుండా భారతజాతి ఆపదలో చిక్కుకుంటే మేము

తెలియజేస్తాము అప్పుడు మీరు వెంటనే దక్షిణాఫ్రికా వచ్చితీరాలి అట్టి షరతుపైమీరు భారతావని వెళ్లవచ్చుననీ వారంతా చెప్పారు ఓడ యాత్రకు అయ్యేఖర్చు, నాకుటుంబానికి అయ్యేఖర్చు భారతజాతి భరిస్తుందని వాళ్లు మాట యిచ్చారు వారి షరతును అంగీకరించి నేను ఇండియాకు తిరిగివచ్చాను

బొంబాయిలో బారిస్టరీ ప్రారంభించాలని అనుకున్నాను కీ॥శే॥గోఖలేగారి సలహా, సంప్రదింపులతో ప్రజాసేవా కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలనేది అందుకుగల ఒకకారణం జీవన నిర్వహణ రెండవ కారణం అందుకై బొంబాయిలో నేను కొద్ది గదులు అద్దెకు తీసుకున్నాను నావకాల్తా కూడా కొద్దిగా పుంజుకున్నది దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులతో నాకు విడదీయరాని సంబంధం ఏర్పడిపోయింది అందువల్ల అక్కడినుంచి భారతావనికి తిరిగివచ్చిన మిత్రులే అమితంగా కోర్టు వ్యవహారాలు నాకు అప్పగించారు వారివల్ల జీవన నిర్వహణకు తేలికగా ఏర్పాటు జరిగిపోయింది కాని నా జీవితంలో శాంతిసౌఖ్యాలు వ్రాసి లేవు మూడునాలుగు మాసాలు బొంబాయిలో గడిపానోలేదో, యింతలో దక్షిణాఫ్రికా నుంచి "ఇక్కడి పరిస్థితి తీవ్రంగా వున్నది శ్రీ ఛేంబర్లేన్ కొద్ది రోజుల్లో వస్తున్నారు మీరు యిక్కడ వుండటం అవసరం" అని తంతి వచ్చింది

వెంటనే నేను బొంబాయి యందలి ఆఫీసును, నివాసాన్ని వదిలివేశాను దక్షిణాఫ్రికాకు బయలుదేరాను 1902వ సంవత్సరం గడిచిపోతున్నది 1901 చివరిరోజుల్లో బొంబాయిలో ఆఫీసు తెరిచాను తంతిద్వారా అక్కడి వాస్తవ పరిస్థితిని నేను గ్రహించలేకపోయాను ట్రాన్స్‌వాల్‌లోనే ఏదో విపత్కర స్థితి ఏర్పడి వుంటుందని ఊహించాను కుటుంబాన్ని ఇండియాలోనే వుంచాను మూడు నాలుగుమాసాల్లో తిరిగి రావచ్చని అనుకోవడమే అందుకు కారణం కాని డర్బన్ చేరిన తరువాత అక్కడి సంగతులు విని నివ్వెరబోయాను బోయర్ యుద్ధం తరువాత దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల స్థితిగతుల్లో ఎంతో మార్పు వస్తుందని అంతా భావించాము ముఖ్యంగా ట్రాన్స్‌వాల్, ఆరంజ్‌ఫ్రీస్టేట్‌లో ఏ విధమైన ఆపదరాదని భావించాము, బోయర్ యుద్ధం ప్రారంభమైనప్పుడు లార్డ్ లెన్స్ డౌనన్, లార్డ్ సెల్‌బర్న్, బ్రిటిన్‌కు చెందిన

ఉన్నతాధికారులు యీ యుద్ధానికి గల కారణాల్లో బోయర్లు భారతీయులయెడ ప్రవర్తిస్తున్న చెడ్డతీరు కూడా ఒకటని ప్రకటించారు ప్రిటోరియా యందలి బ్రిటిష్ ఏజంటు కూడా నాతో అనేక సార్లు ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో అధినివేశ రాజ్యంగా మారితే అక్కడి భారతీయుల స్థితిగతులన్నీ మారిపోతాయని చెప్పాడు తెల్లవారుకూడా రాజ్యవ్యవస్థ మారగానే ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి పాత ప్రభుత్వం భారతీయులపై పెట్టిన ఆంక్షలు, చట్టాలు అన్నీ రద్దు అయి పోతాయని భావించారు నిజానికి కొంత మంచి మార్పుకూడా కనబడింది భూముల్ని వేలంవేసే అధికారులు బోయర్ యుద్ధానికి పూర్వం భారతీయులు పాడిన పాటను అంగీకరించేవారుకాదు అట్టి వాళ్లు యిప్పుడు బహిరంగంగా అంగీకరిస్తున్నారు చాలా మంది భారతీయులు వేలంపాటలో భూముల్ని కొన్నారు కూడా పాటల్ని అంగీకరించిన తరువాత భూముల్ని రిజిష్టరు చేయించుకుందామని ఆఫీసులకి వెళ్లితే 1885 నాటిచట్ట మందలి 3వ నిబంధన ప్రకారం రిజిష్టరీ చేయుటకు నిరాకరించారు డర్బన్ హార్బరులో దిగగానేయీ విషయం తెలిసింది మీరుట్రాన్స్‌వాల్ వెళ్లడం అవసరమని భారతీయ నాయకులు నాకు చెప్పారు అయితే మి॥ ఛేంబర్లేన్ మొదట డర్బన్ వస్తాడని, యిక్కడి (నేటాల్) భారతీయుల స్థితిని గురించి వారికి చెప్పాలని, యిక్కడ పని పూర్తికాగానే ఆయనతో బాటు ట్రాన్స్‌వాల్ మీరు వెళ్ళమనికూడా వాళ్లు చెప్పారు

నేటాలులో భారతీయ ప్రతినిధి బృందం శ్రీఛేంబర్లేను కలిసింది బృంద సభ్యులు చెప్పిందంతా శాంతితోను, సహనంతోను విని ఛేంబర్లేను నేటాల్ మంత్రి మండలి సభ్యులతో మాట్లాడతానని మాట యిచ్చాడు బోయర్ యుద్ధానికి పూర్వం భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా నేటాల్‌లో జరిగిన చట్టాల్లో వెంటనే మార్పు వస్తుందని నేను ఆశించలేదు ఆచట్టాల్నిగురించి గత ప్రకరణాల్లో నేను వివరించాను

బోయర్ యుద్ధానికి పూర్వం ఏభారతీయుడైనా, ఎప్పుడైనా ట్రాన్స్‌వాల్‌కు వెళ్లవచ్చు కాని యిప్పుడు ఆస్థితి మారిపోయిందని గ్రహించాను అప్పుడు

ఆంక్షలు తెల్లవారికి, భారతీయులకి ఒకేవిధంగా లేవు ఎక్కువమంది జనం ప్రవేశిస్తే వారికి ఆహారపానీయాలు కూడా లభించే పరిస్థితి యిప్పుడు అక్కడ లేదు యుద్ధం అయిపోయిన తరువాత కూడా అక్కడి దుకాణాలు పూర్తిగా తెరువబకపోవడమే అందుకు కారణం దుకాణాల్లో గల సామగ్రిని బోయర్ ప్రభుత్వం కాజేసింది అందువల్ల కొంత కాలం యీ ఆంక్ష వుంటే నష్టం లేదని అనుకున్నాను అయితే ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రవేశించే తెల్లవారికి, భారతీయులకు గల నిబంధనల్లో చాలా మార్పులు చేశారు. అనుమతి పత్రం యిచ్చేవిధానం మారింది ఈ మార్పు సందేహాలకు, భయానికి తావు యిచ్చింది అనుమతిపత్రాలు యిచ్చే ఆఫీసులు హార్బర్ల దగ్గర ఏర్పాటు అయ్యాయి ఇంగ్లీషువాళ్లకు అడగగానే ఆ ఆఫీసుల్లో అనుమతి పత్రాలు యిస్తున్నారు కాని భారతీయులకోసంవేరే ఏషియాటిక్ శాఖను ప్రారంభించారు

ఈ విధంగా వేరే శాఖను మొదటిసారిప్రారంభించారన్నమాట ఆ ఆఫీసుల్లో భారతీయులు అర్జీ పెట్టుకోవాలి ఆ అర్జీ మంజూరు కాగానే డర్బన్‌లేక, మిగతా హార్బర్లలో సామాన్యంగా అనుమతి పత్రాలు లభిస్తూవుంటాయి నేను కూడా అనుమతి పత్రంతీసుకోవాలంటే, శ్రీఛేంబర్లేన్ ట్రాన్‌స్‌వాల్‌ను వదిలివెళ్లేంత వరకూ వేచివుండవలసిన స్థితి ఏర్పడింది ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయులు అటువంటి పత్రం నాకోసం సంపాదించలేకపోయారు యిదివారిశక్తికి మించిన పని అయిపోయింది నాకు యిచ్చే అనుమతి పత్రానికి ఆధారం డర్బన్‌తో గల నా పరిచయమే పత్రం యిచ్చే అధికారిని నేను ఎరుగను కాని డర్బన్ యందలి పోలీసు సూపరింటెండెంటును ఎరుగుదును అందువల్ల వారిని వెంటబెట్టుకొని వెళ్లి, ఆ అధికారికి నన్ను పరిచయంచేసుకొన్నాను 1893లో నేను ఒక సంవత్సరం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వున్నానని చెప్పి అనుమతి పత్రం తీసుకున్నాను ప్రిటోరియా చేరాను

ప్రిటోరియయాలో మరో వాతావరణం కనబడింది. ఏషియాటిక్ శాఖ భయంకరమైనదని, భారతీయుల్ని అణిచివేసేందుకే ఆశాఖ తెరవబడిందనీ అర్థం చేసుకున్నాను ఆశాఖలో పనిచేస్తున్న ఆఫీసర్లంతా బోయర్ యుద్ధ

సమయంలో సైన్యంతో బాటు భారతావని నుంచిదక్షిణాఫ్రికాకు వచ్చి తమ అదృష్టాన్ని పరీక్షించుకుందామని భావించి అక్కడ వుండిపోయిన వాళ్లే వారిలో కొందరు లంచాలు తినేరకం అట్టి యిద్దరు అధికారులపై లంచాలు తిన్నారని కోర్టులో కేసులు కూడా నడిచాయి జడ్జీలుయిద్దరినీ నిర్దోషులని ప్రకటించి వదిలివేశారు కాని లంచాలు తిన్నారని స్పష్టంగా బయట పడినందున ఆయిద్దరినీ ఉద్యోగాలనుంచి తొలగించివేశారు పక్షపాతానికి అక్కడ అంతే లేదు ఎక్కడైనా సరే కొత్త విభాగాన్ని ప్రారంభిస్తే, అది అమల్లోవున్న అధికారాల్ని తగ్గించడంకోసమే కొత్త కొత్త ఆంక్షల్ని యోచించడం మొదలు పెడుతుంది ఏషియాటిక్ విభాగం కూడా యిటువంటి రకమే

ఇక నాకార్యక్రమం మొదటి నుంచి ప్రారంభించక తప్పదనే నిర్ణయానికి వచ్చాను నేను ట్రాన్స్‌వాల్‌లోకి ఎలా ప్రవేశించానో ఏషియాటిక్ విభాగానికి బోధపడలేదు నన్ను తిన్నగా అడగడానికి అక్కడి వాళ్లకు ధైర్యం చాలలేదు అయితే నేను దొంగతనంగా ప్రవేశించే వ్యక్తిని కాదని వాళ్లకు తెలుసు నాకు ప్రవేశపత్రం ఎలా అందిందో వాళ్లు తెలుసుకున్నారు ప్రిటోరియాలో భారతీయుల ప్రతినిధి బృందం కూడా శ్రీఛేంబర్లేనును కలుసుకునేందుకు సిద్ధపడింది వారికి అందజేయవలసిన అర్జీని నేను తయారు చేశాను అయితే ఏషియాటిక్ విభాగం వాళ్లు నన్ను శ్రీచేంబర్లేను కలుసుకోనీయలేదు అట్టి స్థితిలో తాముకూడా శ్రీచేంబర్లేను కలుసుకో కూడదనే నిర్ణయానికి ప్రతినిది బృందసభ్యులు వచ్చారు కానినేను అందుకు అంగీకరించలేదు నాకు జరిగిన అవమానాన్ని నేను మింగుతాను మీరు లెక్కచేయవద్దని వారికి నచ్చ చెప్పాను అర్జీసిద్ధంగావున్నది దాన్ని శ్రీ ఛేంబర్లేనుకు వినిపించడం అవసరం భారతీయ బారిష్టరు శ్రీ జార్జ్‌గాడ్‌ఫ్రే అక్కడ వున్నారు శ్రీ ఛేంబర్లేనుకు అర్జీ వినిపించుటకు వారిని సిద్ధంచేశాను భారతీయ ప్రతినిధిబృందం ఛేంబర్లేనును కలిసింది అక్కడ నా విషయం వచ్చింది "నేను డర్బన్‌లో మిష్టర్ గాంధీని కలిశాను అందువల్ల యిక్కడవారిని కలవనని చెప్పాను ట్రాన్స్‌వాల్ విషయం ట్రాన్స్‌వాల్‌వారి ముఖతః వినాలని

నేను భావించాను" అని ఛేంబర్లేన్ వారికి చెప్పాడు అయన చెప్పిన యీ మాటలు అగ్నిలో ఆద్యంపోసినట్లైంది మి॥ఛేంబర్లేన్ ఏషియాటిక్ విభాగం చెప్పిన చిలకపలుకుల్ని వినిపించాడన్న మాట భారతదేశంలో వ్యాప్తమైయున్న గాలినే ఏపియయాటిక్ విభాగం వాళ్లు ట్రాన్స్‌వాల్‌లోవ్యాప్తం చేశారు గుజరాతీ (లేక భారతీయులు) వాళ్లకు తెలుసు ఇండియా యందు బొంబాయిలో వుండేవారిని ఆంగ్ల అధికారులు చంపారన్‌లో పరదేశీయులుగా భావిస్తూవుంటారు ఆసూత్రం ప్రకారం ఏషియాటిక్ శాఖ వాళ్లు డర్బన్‌లో వుండేవాడికి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వుండే భారతీయుల్ని గురించి ఏమీతెలియదని ఛేంబర్లేనుకు నూరిపోశారన్నమాట నాకు అక్కడి విషయాలు క్షుణ్ణంగా తెలుసునని ఏషియాటిక్ శాఖవారికి తెలిసియుండకపోవచ్చు అసలు ట్రాన్స్‌వాల్ పరిస్థితులు ఎవరికి ఎక్కువగా తెలుసు అని అడిగితే అక్కడి భారతీయులు నన్ను అక్కడికి పిలిపించి ఒక విధంగా సమాధానం యిచ్చివేశారు అధికారం చలాయిస్తున్న వారికి బుద్ధికి సంబంధించిన వాదనలు సరిపోవు అను విషయం క్రొత్తదేమీకాదు మి॥ ఛేంబర్లేన్ అప్పుడు అక్కడి ఆంగ్లేయుల ప్రభావంలో బాగా పడిపోవడమేగాక వాళ్లను తృప్తిపరచాలనే భావంతో వాళ్లు ఏంచెబితే అలా చేశాడని స్పష్టంగా తేలిపోయింది యిక న్యాయం ఎలా చేస్తాడు? అయినా మిగిలియున్న ఒక్క మార్గాన్నీ త్రోసి వేయకూడదనే భావంతో అక్కడి భారతీయ బృందం సభ్యులు వెళ్లి అతణ్ణి కలిశారు

నాకు 1894 నాటికంటే యిప్పుడు గడ్డుపరిస్థితి ఏర్పడింది ఛేంబర్లేన్ దక్షిణాఫ్రికానుంచి వెళ్లిపోగానే, నేను దక్షిణాఫ్రికా వదిలి ఇండియా వెళ్లవచ్చునని భావించాను కాని దక్షిణాఫ్రికాలో సేవాధర్మం అంటే ఏమిటో తెలుసుకున్న నేను అక్కడి భారతీయుల్ని వదలి ఇండియాకు వెళ్లి అక్కడి జనావళికి సేవచేస్తానని చెప్పడం ధర్మంకాదని అనిపించింది యిక ఏదిఏమైనా ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయులపై విరుచుకు పడుతున్న పిడుగుల్ని ఆపివేయుటకు నేను యిక్కడ వుండి తీరాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాను అందుకు యావజ్జీవితం దక్షిణాఫ్రికాలో వుండవలసి వచ్చినా వుండి తీరాలని కూడా అనుకున్నాను ఈ విషయం జాతి సోదరులకు చెప్పాను 1894లో

వలెనే యీసారి కూడా అక్కడ వుండుటకు నా జీవన నిర్వహణను గురించి కూడా వారికి చెప్పాను అక్కడి వారంతా వెంటనే ఆనందంతో అంగీకరించారు

నేను వెంటనే ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వకీలు వృత్తి ప్రారంభించడానికి అనుమతికోరుతూ అర్జీ పెట్టుకున్నాను నేటాలులో జరిగినట్లే యిక్కడి వకీళ్ల సంఘంకూడా నా అర్జీని వ్యతిరేకిస్తుందని భయపడ్డాను కాని అలా జరగలేదు వకీలు వృత్తి సాగించుటకు అనుమతి పత్రం లభించింది జోహన్స్‌బర్గులో ఆఫీసు తెరిచాను ట్రాన్స్‌వాల్ రాజ్యమందలి జోహన్స్‌బర్గులో భారతీయులసంఖ్య అధికంగా వున్నది అందువల్ల వ్యక్తిగత ఆదాయం, ప్రజాసేవ రెండిటి దృష్ట్యా జోహన్స్‌బర్గుయే అనుకూలంగా వుంటుందని భావించాను ఏషియాటిక్ విభాగపు కుళ్లుకంపు, విజృంభించింది వాళ్ల అవినీతికరమైన చర్యల చేదు అనుభవం అక్కడ రోజూ కలుగుతూవున్నది ట్రాన్స్‌వాల్ భారత మండలి ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ ఇండియన్ అసోసియేషన్ యొక్కశక్తి సామర్థ్యాలన్నీ ఆకుళ్లుకంపును ఆపుటకు సరిపోతున్నాయి యిట్టి స్థితిలో 1885 నాటి చట్టమందలి 3వ నిబంధన వ్యవహారం మరుగున పడిపోసాగింది ఏషియాటిక్ విభాగం రూపంలో ఉవ్వెత్తుగా ముంచుకొస్తున్న వరదతాకిడి నుంచి రక్షణ పొందడం మామొదటి లక్ష్యమైపోయింది భారతప్రతినిధి బృందం లార్డ్ మిల్నర్, అక్కడికి వచ్చిన లార్డ్ సెల్బర్న్, ట్రాన్స్‌వాల్ లెఫ్టినెంట్ గవర్నర్ సర్ ఆర్థర్‌లాలీ, (వీరు ఆ తరువాత మద్రాసు గవర్నరుగా పనిచేశారు), వారిక్రింది అధికారులనందరినీ కలిసి జరుగుతున్న అన్యాయాల్ని ఏకరువుపెట్టి అర్జీలు దాఖలు చేసింది నేను ప్రతిరోజూ చాలామందిని కలుస్తూనే వున్నాను అటనట కొద్దిగాఊపిరిపోసే మాటలు వినబడుతూ వుండేవి అయితే అవన్నీ చిరిగినబట్టకు కుట్లు వేసినట్టుగా వుండేవి. దోపిడి దొంగలు యింట్లో జొరబడి మొత్తంకొల్లగొట్టి ఎత్తుకు పోతూ ఏడ్చి మొరపెట్టుకుంటే చివరికి దయతలిచి కొద్ది డబ్బు యజమాని ముఖానపారవేసి వెళ్లినట్లు, తెల్లదొరల వ్యవహారం వున్నది యిట్టి వ్యవహారాల వల్లనే గతంలో నేను వ్రాసిన యిద్దరు ఆఫీసర్ల మీద కోర్టులో కేసు నడిచింది భారతీయుల ప్రవేశం విషయమై మొదట నేను వెల్లడించిన

భయం నిజమేనని తేలింది తెల్ల వాళ్ల ప్రవేశానికి అనుమతి పత్రం అవసరంలేదని, భారతీయులు మాత్రం అనుమతిపత్రం తీసుకోవడం అవసరమని నిర్ణయించారు గతంలో ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం చేసిన చట్టం కఠోరంగా వున్నది కాని దాన్ని అమలు చేసే విషయంలో మెత్తగా అధికారులు వ్యవహరించారు అయితే అది బోయర్ ప్రభుత్వపు ఉదారతకు మంచితనానికి తార్కాణం కాదు ఆ ప్రభుత్వ అధికారుల అలసత్వమే అందుకు కారణం అవిభాగంలో పని చేసే అధికారులు మంచివారే అయినా, తమమంచితనాన్ని ప్రదర్శించుటకు బోయర్ ప్రభుత్వ హయాంలో వాళ్లకు లభించినంత అవకాశం, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వహయాములో లభించలేదు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం పాతబడి రాటుతేలినందున, అందుపనిచేసే అధికారులు యంత్రంవలె పని చేయవలసివచ్చింది ఆ అధికారుల పనితీరుపై, ఒకటి తరువాత మరొకటి చొప్పున ఎగుడుదిగుడు అంకుశాలు అనేకం పనిచేస్తూ వుంటాయి అందువల్ల బ్రిటిష్ రాజ్యాంగపు పరిపాలనా పద్ధతి ఉదారంగా వుంటే ప్రజలకు ఉదారంగా లాభం చేకూరుతుంది కాని దాని పద్ధతి సంకుచితంగాను, దుర్మార్గంగాను వుంటే, దాని నియంత్రణ ఎక్కువై ప్రజలు అణిచివేతకు గురి అవుతారు యిందుకు తలక్రిందులుగా ట్రాన్స్‌వాల్ యందలిగత ప్రభుత్వ పరిపాలనా పద్ధతి వుండేది వాళ్ల పద్ధతి ప్రకారం ప్రజలకు చట్టాలవల్ల కలిగే ప్రయోజనాలన్నీ, ప్రభుత్వాధికారుల యిష్టం ప్రకారం లభిస్తూవుండేవి, యీ పద్ధతి ప్రకారం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తరువాత భారతీయులకు సంబంధించిన చట్టాలు కఠినంగా అమలులోకి రాసాగాయి మొదట చట్టాలనుంచి తప్పించుకునేందుకు అనేకమార్గాలు వుండేవి అవన్నీ యిప్పుడు బందు అయ్యాయి ఏషియాటిక్ విభాగం వారు కఠినంగా వ్యవహతరించడం ప్రారంభించారు దానితో అసలు చట్టాల్ని రద్దుచేయిద్దామనే మా కృషి మరుగునపడి, వాటిని అమలుపరుస్తున్న కఠినవైఖరిని ఎలా సరిచేయడమా అనే తపన ఎక్కువై పోయింది

ఇక ఒక సిద్ధాంతాన్ని గురించి త్వరగానో లేక ఆలశ్యంగానో యోచించడం అవసరం దానివల్ల భారతీయుల దృక్పధాన్ని, ఆతరువాత కలిగిన పరిణామాల

ఫలితాల పరిస్థితుల్ని తెలుసుకోవడం సులభమవుతుంది ట్రాన్స్‌వాల్, మరియు ఆరంజ్‌ఫ్రీస్టేటుల్లో బ్రిటిష్ జండా ఎగరసాగింది. అప్పుడు లార్డ్ మిల్నర్ ఒక కమిటిని ఏర్పాటు చేశాడు పాత చట్టాల్ని క్షుణ్ణంగా పరిశీలించడం, వాటి పట్టికను తయారు చేయడం, ప్రజలు అనుభవిస్తున్న స్వాతంత్ర్యం అంకుశంగా పనిచేసే చట్టాల్ని, బ్రిటిష్ రాజ్యాంగానికి వ్యతిరేకంగా వున్న చట్టాల్ని గురించి యోచించి వివరాలు తెలుపడం ఆ కమిటీ పని యిందు భారతీయుల స్వాతంత్ర్యాన్ని హరించివేస్తున్న చట్టాల్ని గురించికూడా చర్చించమని చెప్పి యుంటే బాగుండేది కాని లార్డ్‌మిల్నర్ భారతీయుల కష్టాల్ని గురించి ఏమాత్రం పట్టించుకోకుండా, తెల్లవారికష్టాల్ని తొలగించాలనే ఉద్దేశ్యంతోనే ఆకమిటీని నియమించాడు తెల్లవారికి యిబ్బందులు కలిగిస్తున్న చట్టాల్ని త్వరగా రద్దుచేయడమే అయనలక్ష్యం త్వరత్వరగాఆకమిటీ ఒక రిపోర్టు తయారుచేసింది ఆంగ్లేయులకు ఇబ్బందులు కలిగించే చిన్నపెద్ద చట్టాలన్నీ ఆరిపోర్టు ప్రకారం వెంటనే రద్దు అయిపోయాయి ఆకమిటీ భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా వున్నచట్టాల లిస్టుకూడా తయారుచేసింది యిట్టి చట్టాలన్నింటినీ ప్రోగుచేసి ఒక పుస్తక రూపంలో ఆకమిటీ ప్రకటించింది దానితో ఏషియాటిక్ విభాగానికి సదవకాశం లభించినట్లయింది ఆ చట్టాల్ని యిష్టం వచ్చినట్లు అమలుపరచేందుకు అవిభాగం పూనుకున్నద

భారతీయుల పేరు పెట్టి వారికి వ్యతిరేకంగా చట్టాలు చేయకుండా ఆ చట్టాలు అందరికీ వర్తిస్తాయి అని చెప్పియున్నా, వాటిని అమలు పరచడమా లేదా అను విషయం అధికారులకు వదిలి వేసియున్నా, సామూహికంగా సర్వులకు వర్తిస్తాయి అనే అర్థం చెప్పియున్నా, తెల్లవాళ్లు మాత్రం వాటిని భారతీయులకే వర్తింపచేసి యుండేవాళ్లు అట్టి చట్టాలుచేసినవారి కోరిక సర్వుల కోసం అనే అర్థంతో నెరవేరియుండేది అందువల్ల ఎవ్వరికీ ప్రత్యేకించి అవమానం జరిగియుండేది కాదు కాలం గడిచినకొద్దీ వ్యతిరేకత తగ్గేది వాటిలో ఏమీమార్పులు చేయకుండానే, వాటిని ఉదారంగా అమలుపరచియుంటే, ఎవరిని అణిచివేయడానికి యిట్టి చట్టాలుచేశారో, వారికి కొంత ఊరట కలిగియుండేది. తరువాత చేసిన

చట్టాల్ని సర్వులకోసం అని అన్నట్లుగానే, ఒక్కొజాతిని దృష్టిలో పెట్టుకొని చేసిన వాటిని కూడా సర్వుల కొసం అనియుంటే బాగుండేది దక్షిణాఫ్రికాలో యీ చట్టాలు రంగుభేదచట్టాలని పేరు పొందాయి నల్లరంగు, గోధుమ రంగు చర్మం కలవారిపై తెల్లరంగు చర్మంగలవారి పెత్తనం పెరగడమే అందుకు కారణం అందుకే వీటిని రంగు భేదచట్టాలు అని అన్నారు ఉదాహరణకు ప్రచలితమైన చట్టాలలో ఒకదాన్ని పరిశీలించిచూద్దాం పాఠకులకు తెలిసిన విషయమే నేటాలులో ఓటింగు హక్కును గురించి ఒక చట్టం ప్యాసు చేశారు దాన్ని పెద్ద ప్రభుత్వం అంటే బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నిరాకరించింది భవిష్యత్తులో ఏ ఆసియావాసికీ ఓటింగు హక్కు ఉండదు అని అందులో ఒక నిబంధనలో వ్రాసి పెట్టారు దాన్ని యిప్పుడు మార్చవలసివస్తే, ఆసియావాసుల సంఖ్యాబాగా పెరగటమే కాక, వారు సుశిక్షితులై గొప్పచైతన్యం పొందికూడా వుండటం అవసరం అయి వుండేది అటువంటి సదవకాశం కలిగినప్పుడే యీ రంగు విచక్షణా చట్టాలు రద్దవుతాయి కళంకం తొలిగిపోతుంది

ఇది ఏకపక్షానికి వర్తించిన రంగుభేదానికి సంబంధించిన ఉదాహరణ నేటాలులో ప్యాసు చేయబడిన చట్టాన్ని నిరాకరించిన తరువాత మరో చట్టం అమల్లోకి తెచ్చారు అందులోను రంగుభేదం కొట్టవచ్చినట్లు కనబడుతూనే వున్నది అయినా అందలి రంగుభేదమనే తెలుకొండిని కొద్దిగా తుంపివేసినందున దాన్ని సర్వులకూ వర్తించే చట్టం అని అన్నారు మరో చట్టం వున్నది అందలి ఒక నిబంధనలో "ఏదేశంలో పార్లమెంటరీ ఎన్నికల విధానం అనగా బ్రిటిష్ లోకసభ సభ్యులను ఎన్నుకునే ఓటింగ్‌హక్కువంటిది లేదో, ఆదేశప్రజలకు నేటాలులో ఓటింగ్ హక్కు వుండదు" అని వ్రాశారు ఈ నిబంధనలో భారతీయులు అని గాని ఆసియావాసులు అనిగాని ప్రత్యేకించి, పేర్కొనలేదు భారతదేశంలో ఇంగ్లాండు వంటి ఓటింగు హక్కు విధానం వున్నదా లేదా అను విషయంపై లా నిపుణుల అభిప్రాయాలు వేరువేరుగా వుంటాయి. అయినా వాదన కోసం అప్పుడు అనగా 1894లో, భారతదేశంలో అట్టి ఓటింగు హక్కు లేదు, యిప్పటికీ లేదు అని

అంగీకరించినా, నేటాలునందలి ఓటింగ్ హక్కును అంగీకరించే అధికారి, భారతీయుల పేర్లుకూడా ఓటర్ల లిష్టులో నమోదుచేస్తే అతడు చట్టవిరుద్ధంగా నిర్ణయంగైకొన్నాడని అనుటకు వీలులేదు సామాన్యంగా ప్రజల అధికారాలకు అనుకూలంగా ప్రజాభిప్రాయం వుంటుంది అందువల్ల ఆ అధికారి ఆ చట్టప్రకారం భారతీయులకు, తదితరులకు కూడా ఓటింగుహక్కు యివ్వవచ్చు కాలంగడిచిన కొద్దీ నేటాల్ ప్రభుత్వానికి భారతీయుల యెడల తేలికభావం తగ్గిపోయిందనుకోండి, భారతీయుల్ని వ్యతిరేకించ వలసిన అవసరంలేదనుకోండి, అప్పుడు చట్టాల్లో ఎట్టి మార్పు చేయవలసిన అవసరం వుండదు భారతీయుల పేర్లు ఓటర్ల లిస్టులో చేర్చవచ్చు సర్వులకు వర్తించే చట్టవిశేషం యిదే గతప్రకరణాల్లో నేను వివరించిన దక్షిణాఫ్రికాలో ప్యాసు చేయబడిన చట్టాల నుంచి కూడా యిట్టి ఉదాహరణలు యివ్వవచ్చు అందువల్ల ఏ ప్రభుత్వమైనాసరే, ఒక పక్షానికి వర్తించేచట్టాలు చేయకుండా, సర్వులకూ వర్తించే విధంగా చట్టాలు చేయాలి అదే ఉత్తమ విధానం ఒకసారి చట్టాన్ని అంగీకరించిన తరువాత దాన్ని మార్చాలంటే అనేక ఇబ్బందులు ఎదురువుతాయి చైతన్యంతో కూడిన ప్రజాభిప్రాయం ఏర్పడినప్పుడే చేసిన చట్టాలు రద్దు చేయడమో, లేక అందుమార్పులుచేయడమో తేలిక అవుతుంది ప్రజాస్వామ్యవ్యవస్థ ప్రకారం నడిచే పరిపాలనా విధానంలో మందు చీటికి మాటికి చట్టాలు రద్దుచేడం, లేక చేసిన చట్టాల్లో మార్పులు తేవడం మంచి పద్ధతి కాదు అది సువ్యవస్థకాదు

ఇక మనం ట్రాన్సవాల్ నందలి ఏషియాటిక్ చట్టాల్లో నిండియున్న విషాన్ని పూర్తిగా తెలుసుకోవచ్చు ఆచట్టాలన్నీ ఒక పక్షాన్ని దృష్టియందుంచుకొని చేసినవే ఆచట్టాల ప్రకారం ఆసియావాసులు అక్కడ ఓటు వేయడానికి వీలులేదు ప్రభుత్వం ప్రత్యేకించి నిర్ణయించినచోటదప్ప, మరో చోట వాళ్లు నివేశన స్థలం కొనుక్కొనుటకు వీలులేదు. అట్టిచట్టాలు రద్దుకానంత వరకు అధికారులు భారతీయులకు ఏ సాయమూచేయలేరు అవి సర్వులకు వర్తించే చట్టాలు కావు కనుకనే లార్డ్‌మిల్నర్ నియమించిన కమెటీ అట్టి చట్టాల్ని వెంటనే విడగొట్టి, లిస్టుతయారు చేసింది ఆచట్టాలు

ఒక పక్షానికి చెందియుండక సర్వులకూ వర్తించేవిగా వుండివుంటే, అవి ఒక పక్షానికి వర్తించినవే అయినా, తక్షణం రద్దు అయి వుండేవి "మేము ఏమీ చేయలేము క్రొత్త అసెంబ్లీ వీటిని రద్దుచేయందే మేము ఆప్రకారం నడుచుకోవలసిందే అని చెప్పేందుకు అధికారులకు అవకాశం లభించి యుండేది కాదు

ఇట్టి చట్టాలు ఏషియాటిక్ విభాగం చేతికి చిక్కాయి యిక వాళ్లు కఠినంగా వాటిని అమలుచేయడం ప్రారంభించారు వాళ్లు అంతటితో ఆగలేదు ఆచట్టాల్లో తమకు తోచిన లొసుగుల్ని కూడా బహిరంగంగా ఎకరువెపెట్టి, అట్టివాటిని సరిచేయాలని కూడా ప్రభుత్వానికి సూచించడం ప్రారంభించారు వాళ్ల తర్కం కూడా సబబుగానే వున్నది ఈ చట్టాలు మంచివి కావనుకుంటే వీటిని రద్దు చేయండి మంచివి అని అనుకుంటే అందలి లొసుగుల్ని, లోపాల్ని సరిచేయండి, వారి మాటలకు అర్థం యిదే గదా! అయితే అక్కడి మంత్రిమండలి చట్టాల్ని అమలు చేయాలని నిర్ణయించింది బోయర్ యుద్ధంలో భారతీయులు బ్రిటిష్‌వారికి అండగా నిలిచి ప్రాణాలకు తెగించి సాయంచేశారు అయితే యిది మూడు సంవత్సరాల పూర్వం జరిగింది కనుక పాతపడిపోయింది ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వున్న బ్రిటిష్ ఏజంటు భారతీయులకు అధికారాలు యివ్వాలని ఉద్ఘోషించాడు అయితే అది పాతప్రభుత్వంలో జరిగిన విషయం బోయర్ యుద్ధకారణాల్లో వాళ్లు భారతీయులయెడ చూపుతున్న ద్వేషభావాన్ని తొలగించడంకూడా ఒకటి అని అప్పటి అనుభవంలేని తెల్లజాతి దొరలు ప్రకటించారు చివరికి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ఏర్పడిన తరువాత, బోయర్ ప్రభుత్వం భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా చేసిన చట్టాలు సరిపోవని, వాటిలో మార్పులు తెచ్చి యింకా కఠినంగా వ్యవహరించాలనీ వాళ్లు తెలుసుకున్నారన్నమాట భారతీయులు ఎప్పుడుపడితే అప్పుడు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించి, ఎక్కడ పడితే అక్కడ వ్యాపారం చేసుకోగలిగితే, బ్రిటిష్ వ్యాపారస్థులు దెబ్బతింటారని తెల్లవాళ్లు బాగా తెలుసుకున్నారు

ఇట్టి వాదనలు తెల్లజాతి మంత్రిమండలి సభ్యులపైన తెల్లజాతి జనంపైన బాగా పనిచేశాయి తక్కువ సమయంలో ఎక్కువ డబ్బు సంపాదించడమే వాళ్ల లక్ష్యం యిందుకు భారతీయులు తోడైతే తమ లక్ష్యం ఎలా నెరవేరుతుంది? దక్షిణాఫ్రికా యందలి మేధావులకు వ్యాపారం, ధన సంపాదన అంటే నచ్చదు కనుక దీనితో బాటు కొంత తత్వజ్ఞానాన్ని కూడా వాళ్లు జోడించారు అన్యాయం చేయదలిచి దానికి అనువైన వాదనలు కూడా వెతికి బయటికి తీశారు జనరల్ స్మట్స్, తదితర తెల్లజాతి వారు పేర్కొన్నవాదనల సారాంశం యిక్కడ తెలుపుతున్నాను

దక్షిణాఫ్రికా పాశ్చాత్య సభ్యతకు ప్రతినిధికేంద్రం భారతదేశం తూర్పు సభ్యతకు కేంద్రం ఈ రెండు సభ్యతలకు సఖ్యత, కుదురుతుందని తత్వజ్ఞానులు కాని, యోచనా పరులు గానీ అంగీకరించరు అందువల్ల రెండు విరుద్ధ నాగకరికతల ప్రతినిధులు కొద్ది సంఖ్యలో కలిసినా ప్రమాదం తప్పదు రెండింటికి సంఘర్షణ తప్పదు పాశ్చాత్యదేశాలు నిరాడంబరతకు వ్యతిరేకం తూర్పుప్రజలు నిరాడంబరత్వానికి జీవితంలో ప్రాధాన్యం యిస్తారు అట్టిస్థితిలో యీరెండు నాగరికతలు కలపడం సాధ్యమా? అయితే యీరెండు నాగరికతల్లో ఏది శ్రేష్ఠమైనది అనువిషయం రాజకీయజ్ఞుల విషయం కాదు పాశ్చాత్య సభ్యత శ్రేష్ఠమైనదా కాదా అని పాశ్చాత్యప్రజలు ఆలోచించడంలేదు దాన్ని అనుసరించడమే మంచిదని వారందరి నిర్ణయం పాశ్చాత్య నాగకరికతను రక్షించుకోవడంకొసం పాశ్చాత్యులు ఎంతో కృషిచేశారు రక్తపుటేరులు పారించారు ఎన్నో కష్టాలు సహించారు అందువల్ల పాశ్చాత్యులకు మరోమార్గం కనబడటంలేదు యీ దృష్ట్యా దక్షిణాఫ్రికాలో తెల్లవారికి, భారతీయులకు జరుగుతున్న ఘర్షణ వ్యాపారానికి, డబ్బు సంపాదనకు, రాగద్వేషాలకు సంబంధించినది కాదు రంగుభేదానికి సంబంధించింది అసలే కాదు వాస్తవానికి యిది ఆత్మ రక్షణకోసం, నాగరికతా రక్షణ కోసం తమకు సహజంగా లభించిన అధికారాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవడం కోసం తమ కర్తవ్యపాలన కోసం జరుగుతున్న ఘర్షణ కొంతమంది వక్తలు భారతీయుల దోషాల్ని ఎత్తిచూపిస్తున్నారు కొందరు భారతీయుల సుగుణాలే దక్షణాఫ్రికాలో

దోషాలుగా భావించ బడుతున్నాయని అంటున్నారు నిజానికి భారతీయులు నిరాడంబరత, ఎక్కువ కాలం కాయకష్టంచేయగలశక్తి సామర్థ్యాలు, మతప్ప్రియం, పారలౌకిక దృక్పథం, సహనశక్తి, మొదలుగా గల తమగుణాలవల్లనే అప్రియులై ద్వేషానికి గురి అయ్యారు పాశ్చాత్యప్రజలు సాహసులు, జీవనానికి అవరసరమైన వాటిని పొందాలనే కోరిక కలవారు ఆహారపానీయాల యెడ మక్కువ కలవారు కాయకష్టం తగ్గించుకోవాలనే కోరిక కలవారు ఎగిరిపోవాలనే కాంక్ష కలవారు అందువల్ల తూర్పు నాగరికతకు చెందిన జనం దక్షిణాఫ్రిఖాలో పెరిగిపోతే తాము యిక్కడి నుంచి పారిపోవలసి వస్తుందని భయడుతున్నారు అది ఆత్మహత్యాసదృశం అందుకు పాశ్చాత్యులు ఎట్టిస్థితిలోను సిద్ధంగా లేరు వారిని సమర్థించే నాయకులు, మేధావులు యిట్టి ప్రమాదంలో వారిని పడనీయరు"

పైన నేను తెలిపిన వివరం దక్షిణాఫ్రికాకుకు చెందిన తెల్ల జాతివా.., మంచివారు, మంచినడత కలవారు వెల్లడించిన అభిప్రాయాల సారమే వాళ్ళు తెలిపిన యీ వాదనలు తత్వజ్ఞానంతో కలిసిన పాఖండత్వానికి నిదర్శనాలని నా అభిప్రాయం అయితే వారి వాదనలో నిజంలేదని నేను అనను వ్యావహారిక దృష్టితోను, తాత్కాలికమైన సంకుచిత స్వార్థదృష్టితోను అందు సత్యం వున్నది కాని తత్వజ్ఞానం దృష్ట్యా అంతా అబద్దం నాటకం తలస్థంగా వుండే ఏ బుద్ధిమంతుడూ తెల్లవాళ్లు తెలిపిన తర్కాన్ని అంగీకరించలేడని నాఅభిప్రాయం ఏయోచనా పరుడు తమ నాగరికతను యీ విధమైన విపత్కర పరిస్థితిలో వున్నట్లు చిత్రించడు నాకు తెలిసినంతవరకు పాశ్చాత్యదేశాలకు సంబంధించిన ఒక్క తత్వజ్ఞాని కూడా వాళ్ల తర్కాన్ని అంగీకరించడు పాశ్చాత్య నాగిరకతననుసరించే ప్రజలు స్వేచ్ఛగా తూర్పు ప్రజలచేరువకు వస్తారనిగాని, అలావస్తే పాశ్చాత్య నాగిరకతా వెల్లువలో తూర్పునాగరికత ఇసుకలా కరిగి కొట్లుకుపోతుందనిగాని తూర్పునాగరికతకు చెందిన ఏతత్వజ్ఞానీ భయపడడు తూర్పుసభ్యాతావిశేషాల్ని నేను గ్రహించాను అది పాశ్చాత్య సభ్యతకు స్వాగతం పలుకుతుంది పాశ్చాత్య సభ్యతవల్లతనకు ముప్పు కలుగుతుందని భయపడదు యిందుకు విరుద్ధంగా ఉదాహరణలు

తూర్పుదేశాల్లో లభిస్తే, వాటివల్ల నేను తెలిపిన సిద్ధాంతానికి ఏమీ దెబ్బతగలదు నా సిద్ధాంతాన్ని సమర్థించే ఉదాహరణలు ఎన్నో వున్నాయి ఏది ఏమైనా పాశ్చాత్య తత్వజ్ఞానుల ప్రకారం పాశ్చాత్య నాగరికతయొక్క మూలసిద్ధాంతం అపరిమితమైన పశుబలం మీద ఆధారపడి వున్నది అందువల్లనే, ఆసభ్యతను రక్షించదలచిన వాళ్లు పశుబలాన్ని ఉపయోగిస్తున్నారు తమ అవసరాల్ని పెంచుకోని ప్రజలు చివరికి నాశనమైపోతారని కూడా వాళ్ల వాదన సాగుతున్నది యీ సిద్ధాంతాలననుసరిస్తున్న తెల్లజాతి ప్రజలు దక్షిణాఫ్రికాలో నివసిస్తున్నారు తమ సభ్యతకంటే ప్రాచీన సభ్యతగల, తమకంటే ఎక్కువ సంఖ్యలోనున్న హబ్షీలను తమ అధీనంలోకి తెచ్చుకున్నారు అట్టిస్థితిలో భారతదేశమందలి బీదప్రజలకు వాళ్లు భయపడతారా? నిజానికి తూర్పు ప్రజల నాగరికతకు వాళ్లు భయపటంలేదు అందుకు పెద్ద తార్కాణం ఒకటి వున్నది భారతీయులు గిర్‌మిట్ కార్మికులుగా ఎంతమంది దక్షిణాఫ్రికాకు వచ్చినా, తెల్లవాళ్లకు యిబ్బందిలేదు వారికి వ్యతిరేకంగా ఉద్యమం సాగించరు

అయితే వ్యతిరేకిస్తున్నది ఎందుకు? వ్యాపారంలో పోటీ వుంటుందనే కదా? ధనార్జన తగ్గుతుందనేకదా! రంగు భేదమే కదా! భారతీయులే చేసే వ్యాపారం వల్ల చిన్న చిన్న తెల్లజాతివ్యాపారులు దెబ్బతింటున్నారనీ, గోధుమరంగు చర్మం గలవారిని చూస్తే చాలు తెల్లరంగు చర్మం కలవాళ్లు మండిపడుతున్నారని, వాళ్లంటే అసహ్యం ద్వేషం తెల్లవాళ్లకు అధికంగా వున్నదని చాలామంది తెల్లవాళ్లు పత్రికల్లో స్పష్టంగా ప్రకటించారు. అమెరికాలో గల చట్టాలలో పేరుకు మాత్రం అందరికీ సమానహక్కులు కలిగించారు, కాని అక్కడకూడా బూకర్‌టి వాషింగ్టన్ వంటి ఉన్నతపాశ్చాత్య శిక్షణ పొందిన, సచ్చరిత్రుడైన క్రైస్తవుడు బూకరిటి పాశ్చాత్య సభ్యతను సంపూర్తిగా అలవరుచుకున్న పురుషుడు ప్రెసిడెంట్ రూజ్‌వెల్ట్ దర్బారులో అడుగుపెట్టలేక పోయాడు యివాళకూడా పోలేదు అమెరికా యందలి హబ్షీలు పాశ్చాత్యనాగరికతను స్వీకరించి క్రైస్తవులుగా మారిపోయారు అయినా వాళ్ల చర్మపు నల్లరంగు వాళ్ల దోషంగా పరిగణింపబడుతూవున్నది. అమెరికావంటి

దేశంలోనే సాంఘికపరంగా ద్వేషం జడలు విరబోసుకొని వుంటే దక్షిణాఫ్రికావంటి దేశంలో తెల్లజాతివాళ్లు అనుమానం కలిగితే చాలు మిగతారంగుల వాళ్లను బ్రతికివుండగానే కాల్చి వేయరా? దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రబలిన యీ దండించే విధానానికి గలపేరు ఒకొటి ఇంగ్లీషులో ప్రచారం పొందింది దాన్ని లించ్‌లా అంటారు లించ్‌లా అంటే శిక్షముందు విధిస్తారు,విచారణ తరువాత సాగిస్తారు అని అర్థం లించ్ అనే పేరుగల ఒక మనిషి పేరట యీ శబ్దం ప్రచారంలోకి వచ్చింది ఈ రకమైన పద్ధతిని అతడే ప్రారంభించాడు కనుక వాడిపేరట దాన్ని లించ్‌లా అని అన్నారు

ఈవిధంగా పైన తెల్లవాళ్లు తెలిపిన తర్కంలో సారమేమీ లేదని పాఠకులు గ్రహించియే యుంటారు అయితే విభిన్న అభిప్రాయాలుగల తెల్ల వారంతా యిటువంటి వాదనయే చేస్తున్నారని భావించకూడదు తమ యీతర్కం కేవలం తాత్వికపరమైనదని వారిలో చాలామంది ప్రకటించారు వాళ్ల స్థితిలో మనం కూడా వుండివుంటే వాళ్లలాగానే మనం కూడా భావించి వుండేవాళ్లమేమో చెప్పలేము యిలాంటి కారణాలవల్లనే "బుద్ధి కర్మాను సారిణీ" అను సామెత ప్రచారంలోకి వచ్చింది మనం మన అంతఃకరణంలో ఎలా భావిస్తామో, అలాంటి తర్కమే ప్రకటిస్తూ వుంటామని అందరికీ తెలిసు మన అట్టితర్కం యితరులు అంగీకరించపోతే మనం సహించలేము కోపం తెచ్చుకుంటాం

నేను కావాలనే యీ విషయాన్ని యింత వివరించి వ్రాశాను పాఠకులు విభిన్న దృక్పథాల్ని తెలుసుకోవాలని, యిప్పటివరకు ఆవిధంగా తెలుసుకోనివారు విభిన్న దృక్పథాల్ని తెలుసుకోవడమేగాక, వాటిని ఆదరించడం నేర్చుకోవాలని కోరుతున్నాను. సత్యాగ్రహం అంటే ఏమిటో తెలుసుకోవడానికి, దాన్ని ప్రయోగించడానికి ఉదారబుద్ధి, ఓర్పు చాల అవసరం యీగుణాలు లేకపోతే సత్యాగ్రహం సాధ్యంకాదు, యీ పుస్తకంలో, కేవలం వ్రాయాలని నేను యిదంతా వ్రాయడంలేదు దక్షిణాఫ్రికా సత్యాతగ్రహ చరిత్రను భారతదేశ ప్రజలకు తెలియజేయుటకే యిదంతా వ్రాయడంలేదు ఈపుస్తకాన్ని వ్రాయడానికి నా అసలు లక్ష్యం ఒక్కటే ఏ సత్యాగ్రహంకోసం బ్రతుకుతున్నానో,

బ్రతకాలని కోరుకుంటున్నానో ఏ సత్యాగ్రహంకోసం చావుకు సైతం సిద్ధపడివున్నానో, ఆ సత్యాగ్రహం పుట్టుక ఎలాజరిగిందో ప్రథమంగా సామూహికంగా సత్యాగ్రహప్రయోగం ఎలా జరిగిందో, ఆవివరాలన్నీ భారతదేశప్రజలు తెలుసుకోవాలి సాధ్యమైనంతవరకు ఆచరణలో పెట్టాలి ఈ లక్ష్యంతోనే యీ గ్రంథం వ్రాస్తున్నాను

ఇక మనం తిరిగి మన కథకు వద్దాం క్రొత్త వాళ్లను లోనికి రానీయకూడదని, వున్నవాళ్లను నఖశిఖపర్యంతం బిగించి దేశం వదిలి పారిపోయేలా చేయాలని ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం నిర్ణయించుకున్నది భారతీయుల్ని మేము కట్టెలుకొట్టి బ్రతికేవారుగాను, కావళ్లు మోసేవాళ్లు గాను మాత్రమే దక్షిణాఫ్రికాలో వుండనిస్తామని కొమ్ములుతిరిగిన తెల్లవాళ్లు ప్రకటనలు చేశారు కూడా ఏషియాటిక్ విభాగంలో అక్కడి తెల్లవాళ్లతోబాటు, ఇండియాలో వుండివచ్చిన శ్రీ లాయనల్ కర్టిస్ వంటి ప్రచారకులు కూడా వున్నారు వీళ్లంతా 1905, 1906లో నవయువకులే లార్డ్ మిల్నరుకు నమ్మకస్థులే ప్రతిపని వైజ్ఞానిక దృక్పథంతో చేస్తున్నామని వారి వాదన పెద్దపెద్ద తప్పులు కూడా చేస్తూ వున్నారు వాళ్లు పెద్ద తప్పుచేసి జోహన్స్‌బర్గ్ మునిసిపాలిటీకి ఎన్నో పౌండ్ల నష్టం కలిగించారు

దక్షిణాఫ్రికాలోకి క్రొత్త భారతీయులు ఎవ్వరూ రాకుండా ఆపాలంటే, తేలికమార్గం ఒక్కటే ఇప్పుడు దక్షిణాఫ్రికాలోగల భారతీయుల అనుమతి పత్రాలన్నీ సువ్యవస్థితంగా తిరిగి రిజిష్టరు చేయించాలి అప్పుడు ఒకడికి బదులు మరొకడు దూరడానికిఅవకాశం వుండదు ఒకవేళ దూరినా తప్పక దొరికిపోతాడు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తరువాత భారతీయులకు యిచ్చే అనుమతి పత్రాల మీద వాళ్ల సంతకాలు చేయించారు సంతకం చేయలేనివారి వేలిముద్రలు వేయించారు తరువాత ఎవడో ఒక ఆంగ్ల అధికారి వాళ్ల ఫొటో కూడా వుంటే యిక తిరుగువుండదని సూచించాడు దానితో ఫొటో, సంతకం, వేలిముద్రలు ప్రారంభమయ్యాయి ఇందుకు చట్టం అవసరమని వాళ్లు భావించలేదు ఈ విషయం భారతీయనాయకులు కూడా గమనించలేదు జాతి తరపున ప్రభుత్వానికి

అర్జీలు పంపారు ప్రతినిధి బృందాలు వెళ్లి కలిశాయి తెల్లజాతి అధికార్లు మాత్రం తమను కలిసిన వారందరికీ "ఎట్టి పరిస్థితుల్లోను, భారతీయులు ట్రాన్స్‌వాల్‌లోకి దూరడానికి వీలులేదు అందుకు మేము అంగీకరించము అందువల్ల భారతీయులందరి దగ్గర ఒకే రకమైన అనుమతి పత్రాలు వుండాలి పత్రాలలో వున్న వివరాల ప్రకారం అట్టి పత్రం పొందిన అసలు సిసలు భారతీయుడే దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రవేశించాలి' అని స్పష్టంగా చెప్పారు

నేను భారతీయులకు ఒక సలహా యిచ్చాను ఇటువంటి అనుమతి పత్రాలు తీసుకొని తీరాలి అనే చట్టం ఏమీలేదు కాని శాంతిరక్షణ చట్టం అమలులో వున్నంతకాలం అధికారులు మనల్ని ప్రవేశపత్రాలు చూపించమని అడుగవచ్చు భారతదేశంలో భారతరక్షణ చట్టం (డిఫెన్స్ ఆఫ్ ఇండియా ఆక్టు) అమల్లో వున్నట్లే, దక్షిణాఫ్రికాలో శాంతి రక్షణ చట్టం వున్నది భారతదేశంలో శాంతి రక్షణ ఆక్టు ఎలా భారతీయుల్ని ఇక్కట్లపాలు చేయుటకు ఉపయోగపడుతున్నదో, దక్షిణాఫ్రికాలో కూడా అలాగే తెల్లవాళ్లకు ఉపయోగపడుతున్నది ఈ చట్టం తెల్లవాళ్లకు వర్తించకపోవడం బహిరంగ రహస్యమే అనుమతి పత్రాలు తీసుకోవడం తప్పనిసరి అయితే, వాటి మీద సంతకం చేయాలని భారతీయులు వ్రేలిముద్రలు వేసితీరాల్సిందే ఇద్దరు మనుష్యుల చేతి గుర్తులు, ముద్రలే ఒకే విధంగా వుండవని పోలీసుశాఖ వారు బహుతెలివిగా కనిపెట్టారు చేతి రేఖల ఆకారాల్ని ముద్రల వ్యత్యాసాల్ని విభజించారు వేలిముద్రల నిపుణులు రెండు ముద్రల్నిపరిశీలించి చూచి క్షణంలో యివి ఒకడివా లేక వేరు వేరు మనుష్యులవా అను విషయం స్పష్టంగా చెప్పివేస్తారు అయితే ఫొటో యిమ్మనడం నాకు నచ్చలేదు మహమ్మదీయులు మతరీత్యాకూడా ఫొటోయివ్వరు వారి దృష్టిలో అది మత విరుద్ధం

ప్రభుత్వాధికారులు మరియు భారతజాతి ప్రతినిధులు కలిసి చర్చించారు తత్ఫలితంగా భారతీయులంతా తమ పాతపత్రాలను యిచ్చి క్రొత్త పత్రాల్ని తీసుకోవాలని, క్రొత్తగా వచ్చే భారతీయులు అనుమతి పత్రాలు తీసుకోవాలని నిర్ణయానికి వచ్చారు వాస్తవానికి భారతీయులు ఆ విధంగా తీసుకోవలసిన

అవసరం లేకపోయినా మళ్ళీ క్రొత్త ఆంక్షలు ఎదుర్కోవలసిన అవసరం వస్తుందేమోనని ఊహించి పత్రాలు తీసుకొనుటకు అంగీకరించారు క్రొత్తగా వచ్చే భారతీయులు దొంగచాటుగా ప్రవేశించకూడదని భారతజాతి కోరుతున్నదని కూడా స్పష్టపడుతుందని భావించారు సుమారు భారతీయులంతా కొత్త అనుమతి పత్రాలు తీసుకున్నారు ఇది చిన్న విషయంకాదు చట్టరీత్యా అనివార్యం కాకపోయినా, పూర్తి ఐకమత్యంతో భారతీయులంతా త్వరగా చేసి చూపించారు ఇది భారతజాతియొక్క నిజాయితీకి, చాతుర్యానికి, తెలివితేటలకు, నమ్రతకు తార్కాణమని చెప్పవచ్చు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం చేసే చట్టాల్ని ఉల్లంఘించడం భారతీయుల స్వభావలక్షణం కాదని కూడా రుజూచేశారు ప్రభుత్వానికి యింతటి సుహృద్భావంతో సహకరిస్తున్న భారతీయుల విషయంలో ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం కూడా సుహృద్భావంతో వ్యవహరించాలని భారతీయుల ఆశ, అభిలాష ఆ ప్రభుత్వం తమను గౌరవిస్తుందని, అధికారాలు కూడా యిస్తుందని ఆశించారు అయితే ట్రాన్స్‌వాల్‌లో నెలకొన్న బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భారతీయుల సజ్జనత్వానికి ప్రతీకారం ఎలా తీర్చుకున్నదో తరువాతి ప్రకరణంలో తెలుసుకుందాం

11

సజ్జనత్వానికి ప్రతీకారం

ఖూనీ చట్టం

పాతకొత్త పత్రాల మార్పు జరిగింది 1906వ సంవత్సరంలో అడుగుపెట్టాం నేను 1903లో ట్రాన్స్‌వాల్‌నందు రెండవసారి అడుగుపెట్టాను ఆ ఏడాది జోహాన్స్‌బర్గులో ఆఫీసు తెరిచాను ఈ విధంగా నారెండు సంవత్సరాల కాలం ఏషియాటిక్ శాఖవారి ఆక్రమణల్నిఎదుర్కోవడానికి సరిపోయింది పత్రాల మార్పు జరిగాక ప్రభుత్వం శాంతిస్తుందని, వ్యవహారం చక్కబడుతుందని అంతా అనుకున్నారు కాని భారతజాతి ముఖాన శాంతిరాసి లేదు గత ప్రకరణంలో నేను శ్రీ లైనల్ కర్టిస్‌ను పరిచయం చేశాను భారతీయులు

క్రొత్త పత్రాలు తీసుకున్నంత మాత్రాన తెల్లవారి అభిలాష నెరవేరలేదనీ, పెద్దమనుషుల ఒడంబడికలద్వారా అది పూర్తి కాలేదనీ ఆయన భావించారు దానితోబాటు చట్టంకూడా వుంటే, ఒడంబడికకు బలం వస్తుందనీ, అప్పుడే షరతుల ఆంతర్యం నెరవేరుతుందనీ, భారతీయుల్ని అంకుశంలో వుంచాలనీ, అందుకోసం కఠినచట్టం అమలు చేయాలనీ, తత్ఫలితంగా దక్షిణాఫ్రికా యందంతట అది అమలులోకి వచ్చి తీరుతుందనీ ఆయన భావించాడు తాను చేసిన చర్యను మిగతా రాజ్యాలు కూడా అనుసరించాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాడు దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ఏ ఒక్కద్వారం భారతీయులకోసం తెరిచియుండకూడదని, అలా వుంటే ట్రాన్స్‌వాల్‌కు రక్షణ లేదని కూడా భావించాడు అసలు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి, భారతీయులకు జరిగిన ఒడంబడికవల్ల భారతీయుల గౌరవ ప్రతిష్ఠలు పెరిగిపోయాయని, కనుక గట్టి దెబ్బతీయాలని భావించడు అతడికి భారతీయులంటేవిలువలేదు లెక్కకూడాలేదు కఠోరచట్టం అమలు పరిచి భారతీయుల్ని గడగడవణికించి వేయాలని నిర్ణయానికి వచ్చాడు అందుకోసం అతడు ఏషియాటిక్ ఆక్టును తయారుచేశాడు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వాధినేతలికి ఏషియాటిక్ ఆక్టును ప్యాసుచేయాలని, భారతీయుల దొంగరాకను అరికట్టివేయాలని, అప్పుడే ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి శ్వేతజాతీయులు నిశ్చింతగా, క్షేమంగా వుండగలరని బాగా ఎక్కబోశాడు శ్రీ కర్టిస్ చేసిన బోధ అతడు తయారు చేసిన ఏషియాటిక్ ఆక్టు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి నచ్చాయి ఆ ముసాయిదా ప్రకారం తయారుచేసి అసెంబ్లీలో పెట్టబోతున్న ఆక్టును ప్రభుత్వ గెజెట్‌లో ప్రభుత్వం వారు ప్రచురించారు

ఈబిల్లును గురించి వివరించేముందు మరో ఘట్టాన్ని గురించి వ్రాయడం అవసరమని భావిస్తున్నాను సత్యాగ్రహోద్యమానికి ప్రేరకుణ్ణి నేను కనుక నాజీవితాన్ని పాఠకులు తెలుసుకోవడం అవసరం భారతీయుల్ని దెబ్బతీయాలని ట్రాన్స్‌వాల్‌లో తెల్లవాళ్లు ప్రయత్నిస్తున్న అదే సమయంలో అక్కడి హబ్షీలలోను, జూలూలలోను ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా తిరుగుబాటు చేయాలనే తలంపు చోటుచేసుకున్నది ఆ వ్యతిరేకతనుతిరుగుబాటుఅనవచ్చునా లేదా అని నాకు

అప్పుడూ సందేహం కలిగింది ఇప్పటికీ ఆ సందేహం అలాగే వున్నది అయినా నేటాలులో దీన్ని తిరుగుబాటు అని అంతా అన్నారు ఆ తిరుగుబాటును శాంతింపచేయాలనే బావంతో చాలామంది తెల్లవాళ్లు వాలంటీర్లుగా సైన్యంలో చేరారు

నేను కూడా నేటాల్ వాసినే కనుక సైన్యంలో చేరి యీ యుద్ధంలో శక్త్యానుసారం సాయం చేయాలని భావించాను భారతజాతి అనుమతి పొంది యీ విషయం నేటాలు ప్రభుత్వాన్ని జాబుద్వారా యుద్ధంలో గాయపడ్డవారికి సేవచేసే దళాన్ని ఏర్పాటు చేసేందుకు అనుమతి కోరాను నా ప్రతిపాదనను ప్రభుత్వం అనుమతించింది అందువల్ల జోహాన్సబర్గు నందుగల నా యింటిని వదిలివేసి, నా కుటుంబసభ్యుల్ని ఫినిక్స్ ఆశ్రమం పంపివేశాను అక్కడినుండి ఇండియన్ ఒపీనియన్ అనువారపత్రిక వెలువడుతున్నది నా మిత్రులు అక్కడ వున్నారు ఆఫీసును మాత్రం నేను మూసివేయలేదు నేను పూనుకున్న సేవా కార్యం ఎంతో కాలం సాగదని నాకు తెలుసు

20, 25 మందితో దళం ఏర్పరిచి నేను నేటాలు సైన్యంతో సంబంధం పెట్టుకున్నాను ఇంతటి చిన్నదళంలో కూడా అన్ని జాతుల, అన్ని మతాల భారతీయులు చేరారు ఒక నెల రోజులు యీ దళం గాయపడ్డవారికి సేవ చేసింది మాకు అప్పగించబడిన పనికి నేను భగవంతునికి ధన్యవాదాలు సమర్పించాను యుద్ధంలో గాయపడిన హబ్షీలకు మేము దప్ప మరెవ్వరూ సేవ చేయలేదు మేము లేకపోతే హబ్షీలు చాలామంది చచ్చిపోయివుండేవాళ్లు వాళ్ల గాయాలకు మందులు రాసేటప్పుడు, పట్టీలు కట్టేటప్పుడు, చికిత్స చేసేటప్పుడు ఒక్క ఇంగ్లీషు వాడు కూడా మాకు సహకరించలేదు ఒక సర్జను క్రింద మేము పనిచేయాలి అతడి పేరు డా॥ సావెజ్ అతడు దయాహృదయుడు గాయపడ్డవాళ్లను ఆసుపత్రికి చేర్చడం వరకే మా పని ఆ తరువాత మేము వారికి ఏమీ సేవ చేయుటకు వీలులేదు మాకు అప్పగించిన ప్రతిపని చేయాలనే వుద్దేశ్యంతోనే మేము యీ దళం ఏర్పాటు చేశాం ఆ సర్జను వ్యవహారమంతా చూచి ఏమండీ! వీళ్లకు చికిత్స చేయాలంటే ఒక్క తెల్లవాడూ సహకరించడంలేదు మీరు ఆ పని కూడా చేస్తే కృతజ్ఞుడుగా వుంటాను

అని మమ్మల్ని కోరాడు మేము సంతోషంగా అంగీకరించాము జూలూలకు తగిలిన గాయాలకు చికిత్స లేక కుళ్లి దుర్వాసన వస్తున్నది వాళ్లందరిగాయాలు కడిగి చికిత్స చేసే సదవకాశం మాకు లభించింది పాపం ఆ హబ్షీలు మాతో ఏమీ మాట్లాడలేరు కాని వారి సైగలు, వేళ్లద్వారా వారు వెల్లడించే కృతజ్ఞతా భావం మాకు బోధపడుతూ వుండేది వాళ్లు మమ్మల్ని తమకోసం దేవుడు పంపిన దూతలుగా భావించారు ఇది కష్టమైనపని ఇందుకోసం రోజుకు 40 మైళ్ల దూరం మేము నడవవలసి వచ్చేది

ఒక నెలరోజుల్లో మా పని పూర్తి అయింది అధికారులు మా పనిని చూచి సంతోషించారు గవర్నరు మాకు కృతజ్ఞత తెలుపుతూ జాబు పంపారు ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన పతకం కూడా మా దళసభ్యులందరికీ యిచ్చి గౌరవించారు ఈ దళపు ముగ్గురు సార్జెంట్లు గుజరాతీలు వాళ్లపేర్లు శ్రీ ఉమియాశంకర్ షేలత్, శ్రీ సురేంద్రరాయ్ మేడ్, శ్రీహరిశంకర్ జోషి ఈ ముగ్గురూ బలిష్ఠులు గట్టివాళ్లు బాగా పనిచేశారు ఇతర భారతీయుల పేర్లన్నీ యిప్పుడు జ్ఞాపకం లేవు కాని వారిలో ఒక పఠాను కూడా వున్నాడు మేమంతా తనతో సమంగా బరువులు మోయడం, నడవడం చూచి పఠాను నివ్వెరబోయేవాడు

ఈ సేవా కార్యం చేస్తున్నప్పుడు నాలో రెండు భావాలు పరిపక్వమయ్యాయి సేవాధర్మం ఆచరించవలెనని కోరువారు జీవితంలో బ్రహ్మచర్యాన్ని పాటించితీరాలి ఇది మొదటి భావం సేవాధర్మం ఆచరింరవలెనని భావించువారు బీదతనాన్ని అంగీకరించి పాటించితీరాలి ఇది రెండో భావం వృత్తులేమైనా చేపట్టి చేస్తూవుంటే సేవాధర్మానికి పూనుకున్నప్పుడు యిబ్బందులు కలుగుతాయి

ఈ దళంతో పనిచేస్తున్నప్పుడు ట్రాన్స్‌వాల్ రమ్మని జాబులు, తంతులు చాలా వచ్చాయి మా సేవాకార్యం పూర్తికాగానే వెంటనే ఫినిక్స్ వచ్చి మిత్రులందరినీ కలిసి జోహాన్స్‌బర్గు చేరుకున్నాను అక్కడ ఆఫీసులో ఏషియాటిక్ ఆక్టు ముసాయిదా పూర్తిగా చదివాను 1906లో ప్రచురించిన గెజెటును ఆఫీసునుంచి యింటికి తీసుకువెళ్లాను నా ఇంటిదగ్గర ఒక చిన్న

పర్వతం వున్నది అక్కడ ఒక మిత్రునితోబాటు కూర్చొని ఆ ఆక్టును గుజరాతీలోకి అనువదిస్తున్నాను ఆ బిల్లు నిబంధనలను అనువదించిన కొద్దీ నా శరీరం వణికిపోసాగింది భారతీయులంటే అసహ్యం. ఏహ్యత తప్ప నాకు అందు మరేమీ కనబడలేదు ఈ బిల్లు అసెంబ్లీలో ప్యాసై అమల్లోకి వస్తే దక్షిణాఫ్రికాలో గల భారతీయులకు అధోగతి తప్పదని నిర్ణయానికి వచ్చి దీన్ని ఎదుర్కొని తీరాలని భావించాను [illegible] జీవన్మరణసమస్య అని తెల్చుకున్నాను అర్జీలు పెట్టినా పనికాకపోతె చేతులు ముడుచుకొని కూర్చోకూడదనే నిర్ణయానికి వచ్చాను ఈ ఖూనీ చట్టానికి లోబడేకంటే ప్రాణాలు వదిలి చావడం మంచిదని భావించాను ఐతే ఎలా చావాలి? జయమో మృత్యువో రెండింటిలో ఏదో ఒకటి నిర్ణయం కావాలి నా కండ్ల ఎదుట పెద్దకోటగోడలా నిలబడిపోయింది నన్ను యింతగా కదిలించివేసిన ఆ బిల్లును గురించిన వివరం పాఠకులకోసం క్రింద వివరిస్తున్నాను

ట్రాన్స్‌వాల్‌లో నివసించుటకు అధికారం కావాలని కోరుకునే ప్రతి భారతీయుడు, స్త్రీగాని, పురుషుడుగాని, 8 సంవత్సరాలు, అంతకంటే పై యీడు గల బాలబాలికలు గాని అంతా ఏషియాటిక్‌శాఖ ఆఫీసుకు వెళ్లి పేరు వ్రాయించుకొని అనుమతి పత్రం పొందాలి యీ పత్రాలు తీసుకునేటప్పుడు తమ వద్ద గలపాత పత్రాలన్నీ అక్కడ యిచ్చివేయాలి అందుకు అర్జీ పెట్టుకోవాలి పేరు, అడ్రసు, జాతి, వయస్సు మొదలుగా గల వివరాలు అర్జీలో వ్రాయాలి ఆర్జీదారు తన పది వ్రేళ్ల ముద్రలు అందువేసి తీరాలి నిర్ణయించ బడిన గడువులోపున యిట్టి అర్జీదాఖలు చేయని భారతీయులు ట్రాన్స్‌వాలులో నివసించు హక్కు కోల్పోతారు తక్షణం వాళ్లు ట్రాన్స్‌వాల్ వదిలి వెళ్లిపోవాలి అర్జీదాఖలు చేయకపోతే చట్టరీత్యా అపరాధంగా భావించబడుతుంది అట్టి దోషికి శిక్ష పడవచ్చు జుర్మానా విధించవచ్చు కోర్టు అతణ్ణి దేశాన్నుంచి బహిష్కరించవచ్చు పిల్లల పక్షాన తల్లి తండ్రులే అర్జీ దాఖలు చేయాలి పిల్లల్ని తీసుకొని వెళ్లి ఆఫీసర్ల ఎదుట హాజరు పరచాలి తల్లితండ్రులు తమ యీ బాధ్యతను నిర్వహించకపోతే వారి 16 సంవత్సరాలు దాటిన పిల్లలు యీ బాధ్యత నిర్వహించాలి. అలా

చేయకపోతే తల్లితండ్రులు ఏఏ శిక్షలకు పాత్రులు అవుతారో, ఆయా శిక్షలకు 16 సంవత్సరాల పిల్లలు కూడా పాత్రులవుతారు పొందిన అనుమతి పత్రాన్ని ఏ పోలీసు అయినా ఎక్కడ, ఎప్పుడు చూపమన్నా చూపి తీరాలి చూపకపోతే అతడు అన్ని శిక్షలకు పాత్రుడే రోడ్డున నడిచే బాటసారిని కూడా పత్రం చూపించమని కోరవచ్చును పత్రాల్ని పరిరక్షించేందుకు పోలీసు అధికారులు భారతీయుల గృహాల్లోకి కూడా ప్రవేశించవచ్చు బయటినుంచి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించునప్పుడు యిట్టి ప్రవేశ పత్రాల్ని వాళ్లే సంబంధిత అధికారుల దగ్గరికి వెళ్లి చూపించాలి భారతీయులు ఏ పని మీద ఎక్కడికి వెళ్లినా అధికారులు అడగగానే పత్రం చూపించాల్సిందే అలా చూపించకపోయినా అధికారులు అడిగిన వివరం తెలుపకపోయినా శిక్షార్హులే అవుతారు

ఇలాంటి నిబంధనలుగల చట్టం ప్రపంచంలో ఏ దేశంలోను ఎవ్వరూ తయారు చేసి యుండరు భారతీయ గిర్‌మిటియాలకు యిచ్చే పత్రాల నిబంధనలు కఠోరంగా వున్నాయని నాకు తెలుసు కాని వాళ్లను స్వతంత్ర మనుష్యులుగా గుర్తింపలేదు కదా! అయినా వాళ్లకు విధించబడిన శిక్షలు యీ బిల్లులో విధంచబడిన శిక్షలకంటే తక్కువే ఈ బిల్లు ప్రకారం లక్షలాది రూపాయలు వ్యాపారం చేసుకుంటున్న భారతీయుడకూడా దేశాన్నుంచి బహిష్కరించబడవచ్చు ఈ బిల్లునందు పేర్కొనబడిన నిబంధనల ప్రకారం అట్టివారి డబ్బంతా ప్రభుత్వం యీ పేరిట దోచుకోవచ్చునన్నమాట ఆ తరువాత యిలా జరిగిందికూడా అపరాధ ప్రవృత్తిగల వారికోసం విధించబడిన నిబంధనల కంటే గూడా యివి కఠోరంగా వున్నాయని చెప్పవచ్చు పదివ్రేళ్లముద్రలు వేయాలనే నిబంధన దక్షిణాఫ్రికాదేశంలో ఎక్కడా లేదు ఆ విషయం తెలుసుకుందామని ఒకపోలీసు అధికారియగు శ్రీ హెన్రీ వ్రాసిన ఫిగర్ ఇంప్రెషన్స్ (వ్రేళ్ల ముద్రలు) అను పుస్తకం తెప్పించి చదివాను అపరాధం చేసిన చట్టవ్యతిరేకుల వద్దనె యిలా వేలిముద్రలు వేయిస్తారని తెలిసింది యిది భయంకర నిబంధన అని అనిపించింది పిల్లకు, స్త్రీలకు కూడా వర్తించె యీకరమైన బిల్లు మొట్టమొదటిసారి బయటికి వస్తున్నదని తేలిపోయింది

రెండో రోజున భారతీయ పెద్దలందరినీ పిలిపించి యీ బిల్లు విషయం తెలియజేశాను అంతావిన్న మీదట నాపైపడిన ప్రభావమే వారిపైన కూడా పడింది ఒకడు లేచి ఆవేశంగా నా భార్యను వేలి ముద్రలువేయమని ఎవడైనా అడిగిగే తక్షణంవాణ్ణి కాల్చిపారేస్తాను తరువాత నేనేమైనా సరే అని అరిచాడు అతణ్ణి శాంత పరిచాను

నేను అందరికీ స్పష్టంగా యీ బిల్లు ప్యాసైందీ అంటే యిక్కడ భారతీయులంతా పైగుడ్డలతో తిరుగుముఖం పట్టవలసిందే ట్రాన్స్‌వాల్‌లో యీ బిల్లు అమలులోకి వస్తే దక్షిణాఫ్రికా యందల అన్ని రాష్ట్రాల్లో వచ్చి తీరుతుంది అంటే భారతీయుల్ని వెళ్లగొట్టడానికి తెల్లవాళ్లు జరుపుతున్న కుట్రయిది దీన్ని సమూలంగా నాశనం చేయాలి చేసితీరాలి "అని చెప్పివేశాను యిది మనకే కాదు మన భారతదేశానికే అవమానకరమైన విషయం యిట్టి బిల్లులు మనకు వర్తించకూడదు కోపం తెచ్చుకున్నంతమాత్రాన, ఆవేశపడినంత మాత్రాన యీ బిల్లు ఆగదు మనం ఒక్కటిగా నిలబడాలి అన్నివిధాల యీ బిల్లును వ్యతిరేకించాలి భగవంతుడు మనల్ని తప్పక రక్షిస్తాడు" అని కూడా చెప్పాను జనానికి ముంచుకువస్తున్న ప్రమాదం బోధపడింది దీనికోసం చర్చించి నిర్ణయించడానికి యూదుల నాటకశాలను ఎన్నుకొని అక్కడ సభజరుపుటకు నిర్ణయం చేశాం

ఇప్పుడు యీబిల్లును " ఖూనీ చట్టం" అని ఎందుకు అన్నానో పాఠకులకు బోధపడిందికదూ? ఈ ప్రకరణానికి పెట్టిన ఖూనీ అను విశేషణం నాది కాదు ఈ చట్టానికి దక్షిణాఫ్రికాలో ఖూనీ శబ్దం తానంతట అదే ప్రచారంలోకి వచ్చింది.

12

సత్యాగ్రహ పుట్టుక

యూదుల ఆనాటకశాలలో 1906 సెప్టెంబరు 11వ తేదిన భారతీయుల సమావేశం జరిగింది ట్రాన్స్‌వాల్ రాజ్యపు పలుపట్టణాలనుంచి ప్రతినిధుల్ని ఆహ్వానించాను అయితే అప్పుడు తయారుచేసిన తీర్మానాల భావం నేనుకూడా పూర్తిగా తెలుసుకోలేకపోయానని చెప్పవచ్చు ఆతీర్మానాల్ని అంగీకరిస్తే కలిగే పరిణామాల్ని కూడా నేను పూర్తిగా అర్థం చేసుకోలేకపోయాను సభ జరిగింది నాటకశాలలో అడుగుపెట్టడానికి చోటుదొరక లేదు అంతజనం వచ్చారు ఏదోక్రొత్త పనిచేయాలి, ఏదోక్రొత్త పనిజరుగుతుంది అనే భావం అందరి ముఖాన స్పష్టంగా నాకు కనబడింది ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ ఇండియన్ అసోసియేషన్ అధ్యక్షులు శ్రీ అబ్దుల్‌గనీ సభకు అధ్యక్షత వహించారు ట్రాన్‌వాల్‌లో నివసిస్తున్న భారతీయుల్లోవారు పాతవారు వారు మహమద్ కాసింకమరుద్దీన్ అనుపేరుగల ప్రసిద్ధవ్యాపారికి భాగస్వామి జోహన్స్‌బర్గ్‌లో గలవారి శాఖకు మేనెజరు చాలా తీర్మానాలు ప్యాసయ్యాయి కాని నిజమైన తీర్మానం ఒక్కటే "ఎన్ని ప్రయత్నాలుచేసినా యీ బిల్లు అసెంబ్లీలో ప్యాసైతే భారతీయులు ఓటమిని అంగీకరించకూడదు అందువల్ల కలిగే కష్టనష్టాల్ని ధైర్యసాహసాతో ఎదుర్కోవాలి" ఇది ఆతీర్మాన సారాంశం

ఈతీర్మానాన్ని నేను సభకు వినిపించిదాన్ని గురించి వివరించాను సభశాంతితో నా ప్రసంగం విన్నది హిందీలోను, గుజరాతీలోను సభాకార్యక్రమంతా నడిచింది కనుక భారతీయులకు అర్థం కాలేదనుటకు వీలులేదు హిందీ, గుజరాతీ రాని తెలుగు, తమిళభాషీయులకు ఆభాషలు తెలిసిన వారు పూర్తిగా వివరించి చెప్పారు నియమప్రకారం తీర్మానం సభలో ప్రవేశపెట్టాము అనేక మంది వక్తలు ఆ తీర్మానాన్ని సమర్థించారు వారిలో సేఠ్ హాజీహబీబ్ అనువారు ఒకరు వారు దక్షిణాఫ్రికాలో చాలకాలాన్నుంచి వుంటున్నారు వారి ప్రసంగం చాలా తీవ్రంగా సాగింది ఆవేశంతో వూగిపోతూ ఆయన "అల్లా సాక్షిగా మనం యీ తీర్మానాన్ని అంగీకరించాలి యీ బిల్లు

ముందు తలవంచడం నామర్దాపని అందువల్ల నేను ఖుదా పేరట ప్రమాణం చేసిచెబుతున్నాను ఈ చట్టం ముందు నేను తలవంచను ఈ సభకు వచ్చిన వారంతా ఖుదా పేరిట ఒట్టుపెట్టుకొని యీ తీర్మానాన్ని అంగీకరించాలి" అని ఉద్బోధించాడు

చాలామంది తీర్మానాన్ని సమర్థిస్తూ తీవ్రంగా మాట్లాడారు సేఠ్‌హాజీహబీబ్ మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూ ఖుదా పేరట ఒట్టు అనే సరికి నేను ఉలిక్కిపడి జాగ్రత్త పడ్డాను అప్పుడు నాకు నా బాధ్యత, భారత జాతి బాధ్యత ఏమిటో అర్థమైంది యిప్పటివరకు భారతీయులు చాలా తీర్మానాలు చేశారు అనుభవం గడించిన తరువాత వాటిలో మార్పులు కూడా చేశారు తీర్మానాలు అంగీకరించిన వాళ్లలో చాలామంది శ్రద్ధ వహించలేదు యివన్నీ ప్రపంచంలో సామాన్యంగా జరుగుతూ వుంటాయి అయితే యిలాంటి తీర్మానాలు వచ్చినప్పుడు ఎవ్వరూ దేవునిపేరు స్మరించరు నిజానికి సామాన్యంగా మనం అంగీకరించే తీర్మానాలకు, భగవంతునిపేరిట అంగీకరించే తీర్మానాలకు తేడా వుండకూడదు బుద్ధిమంతుడు లోచించి ఒకనిర్ణయం చేసినప్పుడు దానిమీద నిలబడుతాడు జారడు దేవుణ్ణి సాక్షిగాపెట్టి చేసిన ప్రతిజ్ఞకు సామాన్యంగా అంగీకరించి చేసే ప్రతిజ్ఞకు పెద్ద తేడా వుండదు అయితే ప్రపంచం సూక్ష్మ సిద్ధాంతం మీద ఆధారపడి నడవదుకదా! అది యీ రెండిటీకి మధ్య పెద్ద తేడావున్నా దాని నమ్ముతుంది భగవంతుని పేరిట ప్రతిజ్ఞచేసి జారిపోయినవాణ్ణి ప్రపంచం హర్షించదు దీని ప్రభావం మనిషి మనస్సుపై అమితంగా పడుతుంది కోర్టుల్లో ప్రమాణంచేసి అబద్ధం చెబితే అతడికి శిక్ష పడుతుంది

ఇటువంటి ఎన్నో భావాలు నా బుర్రలో మెసిలాయి ఎన్నో అనుభవాలు పొందాను ప్రతిజ్ఞల తీయని ఫలితాన్ని కూడా జీవితంలో అనుభవించాను అట్టి నేను దేవుని పేరు వచ్చేసరికి ఉలిక్కిపడ్డాను అందువల్ల కలిగే పరిణామాల్ని ఉహించుకున్నాను నాకు ఉత్సాహం, ఆవేశం రెండూ కలిగాయి నేను ప్రతిజ్ఞ చేద్దామని యితరుల చేత చేయిద్దామని ఆసభకు వెళ్లలేదు కాని సేఠ్ చేసిన సూచన నాకు నచ్చింది అయితే అతడి మాటల్లో గల

గూడార్థం జనానికి చెప్పాలని నాకు అనిపించింది అర్థంచేసుకొని ప్రతిజ్ఞచేయమని అందరికీ చెప్పాలని అనిపించింది అందరము అట్టి ప్రతిజ్ఞచేయలేకపోతే భారత జాతి, యింకా చివరిమెట్టు చేరలేదని భావించవలసి వస్తుంది కదూ! నేను సభాధ్యక్షుణ్ణి హబీబ్ ప్రసంగంమీద మాట్లాడుటకు అనుమతికోరాను ఆయన అనుతి యిచ్చాడు లేచి నిలబడి మాట్లాడాను జ్ఞాపకం వున్నంతవరకు వివరం క్రింద తెలుపుతున్నాను

"ఇప్పటివరకు మనం అనేక తీర్మానాలు అంగీకరించాం కాని యివాళ అంగీకరించబోయే తీర్మానానికి గతంలో అంగీకరించిన తీర్మానాలకు విధానంలో పెద్ద తేడా వున్నది దీన్ని అంతాజాగ్రత్తగా గమనించాలి ఈ తీర్మానం ఎంతో గంభీరంగా వున్నది దీన్ని సంపూర్తిగా అమలుపరిస్తేనే దక్షిణాఫ్రికాలో మన వ్యక్తిత్వం లేక మన ఉనికి నిలచి వుంటుంది మన మిత్రుడు తీర్మానం చేయవలసిన విధానాన్ని క్రొత్త పద్ధతిలో సూచించాడు నిజానికి నేను యీ పద్ధతిలో తీర్మానం అంగీకరించాలనే భావంతో సభకు రాలేదు ఈ శ్రేయస్సంతా సేఠ్ హాజీహబీబ్‌కు లభించాలి దీని బాధ్యత కూడా వారి మీద వుంచాలి యిందుకు వారిని నేను అభినందిస్తున్నాను వారి సూచన నాకు బాగా నచ్చింది వారి సూచనను మీరంతా అంగీకరిస్తే తీర్మానం అమలుచేయుటకు మీరంతా బాధ్యత వహించాలి ఆ బాధ్యతను మీరంతా అర్థం చేసుకోవాలి జాతిసేవకుడుగా, కార్యకర్తగా ఆబాధ్యతను మీకు తెలియజేస్తున్నాను

'మనమంతా ఒకే సృష్టికర్తను విశ్వసిస్తున్నాము మహమ్మదీయులు అతణ్ణి ఖుదాఅని అంటున్నారు హిందువులు ఈశ్వరుడు అని అంటున్నారు ఈశ్వరుణ్ణి సాక్షిగా వుంచి మనం ప్రతిజ్ఞ చేస్తే అది సామాన్యమైన విషయంకాదు ఈ విధంగా ప్రతిజ్ఞచేసి దాన్ని ఆచరణలో పెట్టక పోతే జాతికి, ప్రపంచానికి, ఈశ్వరునికి ద్రోహం చేసిన వారమవుతాము ఆషామాషీగా ప్రతిజ్ఞ చేసిన దాన్ని అమలు చేయనివాడు జాతి, సమాజం, ఈశ్వరుని ముందు అపరాధి అవుతాడు సత్తురూపాయికి విలువలేకపోగా దాన్ని దగ్గర దాచినవాడు శిక్షకూడా పొందే అవకాశం అట్లే అబద్ధపు ప్రతిజ్ఞ చేసేవాడికి

విలువవుండదు ఇహలోకంలోను, పరలోకంలోను శిక్ష పొందుతాడు సేఠ్‌హాజిహబీబ్ అటువంటి గంభీరమైన ప్రతిజ్ఞ చేయమని సూచిస్తున్నారు ఈ సభలో అర్థంచేసుకోలేనివాడు, ఒక్కడుకూడా లేడు మీరంతా ప్రౌఢులు అనుభవజ్ఞులు మీరు ప్రపంచాన్ని చూచారు మీలో చాలామంది జాతికి ప్రతినిధులు మీలో చాలామంది బాధ్యత గల పనులు నిర్వహించారు అందువల్ల తెలియక యిట్టి ప్రతిజ్ఞ చేశానని చెప్పి తప్పించుకునేందుకు వీలులేదు "ప్రతిజ్ఞలు, వ్రతాలు ఎంతో మహత్తరమైన సమయంలోనే చేస్తూవుంటాం ఆషామాషీగా ప్రతిజ్ఞలు చేసేవాడు వాటిమీద నిలబడలేడు దక్షిణాఫ్రికాయందలి భారతీయులకు మంచి పరీక్షా సమయం యిప్పుడే వచ్చింది యిప్పుడువేసే ప్రతి అడుగు స్థిరంగా, యోచించి గట్టిగా వేయాలి దానికి కూడా ఒక హద్దువున్నది ఆహద్దును మనంచేరుకున్నాం ప్రభుత్వం సభ్యత యొక్క హద్దును దాటింది యిప్పుడు మనం నోరు మూసుకొని కూర్చుంటే, త్యాగాలకు సిద్ధపడి దురన్యాయాన్ని ఎదుర్కోకపోతే పిరికివాళ్లం, పనికిమాలిన వాళ్లం అయిపోతాం యిప్పుడు ప్రతిజ్ఞను అర్థంచేసుకొని చేయాలి ప్రతివ్యక్తీ ఎవరికి వారు యిట్టి శక్తి నాకు వున్నదా లేదా అని స్వయంగా అలోచించుకోవాలి అమలుచేయగలమని ధైర్యంవుంటేనే ప్రతిజ్ఞచేయాలి ఆడంబరంకోసం యిలాంటి ప్రతిజ్ఞచేయకూడదు మనయీ ప్రతిజ్ఞయొక్క ప్రభావం స్థానిక ప్రభుత్వం, పెద్ద బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భారతప్రభుత్వం మీద ఏమిపడుతుంది అని ఆలోచించకూడదు ప్రతివ్యక్తి గుండెమీద చేయివేసుకొని తనను తాను పరీక్షించకోవాలి మనస్సాక్షిగా శక్తి వుందనితోస్తే ప్రతిజ్ఞ చేయాలి అప్పుడే ప్రతిజ్ఞ సత్ఫలితాలనిస్తుంది

"ఇక దీని పరిణామాల్ని గురించి కూడా రెండుమాటలు చెబుతాను ఈ తీర్మానం చిత్తశుద్ధిగా అంగీకరించే ధీశాలురైన భారతీయుల సంఖ్య అధికంగా వుంటే, అంతా తమమాట మీదగట్టిగా నిలబడి బిల్లును వ్యతిరేకిస్తే యీ బిల్లు ప్యాసుకాదు ప్యాసైనా వెంటనే రద్దు చేయబడుతుంది బిల్లును వ్యతిరేకించడం వల్ల మనం ఎక్కువకష్టాలు పడవలసిన అవసరం

కలుగకపోవచ్చు అయితే ఏదో జరుగుతుందని ఊహించి మనం ప్రతిజ్ఞ చేయకూడదు మనం సాగించేపోరాటాం వల్ల రెండు కటు పరిణామాలు కలుగవచ్చు వాటిని మీముందు చెప్పతలుస్తున్నాను మనందరం ప్రతిజ్ఞ చేశాం అనుకొండి అంతా కలిపి మనం 3000 మందిమి వున్నాం మిగతా 10వేల మంది భారతీయులు ప్రతిజ్ఞ చేయకపోవచ్చు అప్పుడు ప్రారంభంలో మనం నవ్వుల పాలవుతాం అంతేగాక ప్రతిజ్ఞ చేసిన వారిలో కూడా కొందరు పిరికితనంతో వెన్నుచూపవచ్చు జైళ్లకు వెళ్ల వలసి రావచ్చు అక్కడ అవమానాలు సహించడం అవసరం కావచ్చు ఆకలి, చలి, ఎండల్ని జైళ్లలో అనుభవించవచ్చు దౌర్జన్యాలకు అలవాటుపడ్డపోలీసు అధికారులు మనల్ని బాదవచ్చు జుల్మానాలు విధించవచ్చు మన ఆస్థిపాస్తులు వేలం కూడా వేయవచ్చు యివాళ మనదగ్గర డబ్బు పుష్కలంగా వున్నా రేపు దరిద్రులం కావచ్చు యీ దేశాన్నుంచి మనల్ని బహిష్కరించవచ్చు ఆకలిదప్పికలతో మనలో కొందరు జబ్బు పడవచ్చు కొందరు చనిపోవచ్చు అందువల్ల ఊహించ గలిగినన్ని కష్టాల్ని సహించడానికి మనం సిద్ధపడాలి అప్పుడే ప్రతిజ్ఞ చేయాలి ఈ పోరాటం వల్ల ఏమి జరుగుతుంది అని ఎవరైనానన్ను అడిగితే భారతీయులంతా ఏకమై యిందుకు నడుంబిగించి పోరాడితే తక్షణం సత్ఫలితం లభించి తీరుతుందని చెబుతాను మనలో చాలామంది కష్టాలకు తట్టుకోలేక జారిపోతే పోరాటం చాలాకాలం సాగవచ్చు పిడికెడుమందైనా చివరివరకు త్యాగాలు చేయడానికి సిద్ధపడితే అంతిమ విజయం మనకు లభించి తీరుతుందని నానిశ్చితాభిప్రాయం

"ఇక నావ్యక్తి గత బాధ్యతనుగురించి రెండు మాటలు చెబుతాను ఒకవైపున ప్రమాదాల్ని గురించి హెచ్చరిస్తూ వున్నానంటే మరో వైపున ప్రతిజ్ఞ చేయమని ప్రోత్సాహిస్తున్నానన్నమాట నాబాధ్యతనుగుర్తిస్తున్నాను ఆవేశంలో యిక్కడఅంతా ప్రతిజ్ఞచేసి తరువాత నిర్బలులై జారుకొంటే, బహుకొద్దిమంది మాత్రమే అగ్నిపరీక్షకు సిద్ధపడవచ్చు అట్టిస్థితిలో సైతం నా లక్ష్యం ఒక్కటే " "ప్రాణాలుపోయినా సరే చట్టం ముందు తలవంచను" అలాజరగదు

అనే రంగంలోకి దిగుదాం కాని, అట్టి స్థితివచ్చిందనే అనుకోండి, అంతా తప్పుకున్నారనుకోండి నేనొక్కణ్ణే మిగిలానని అనుకోండి, అయినా నేను నాప్రతిజ్ఞమీద నిలబడతాను నాయీ మాటను మీరంతా తెలుసుకోండి యిది అభిమానంతో చెప్పేమాటకాదు ఈ సభలో కూర్చున్న భారతీయ నాయకులకు యిది నా హెచ్చరిక అని మనవి చేస్తున్నాను నన్ను ఉదాహరణగా పేర్కొని మీకు స్పష్టంగా చెబుతున్నాను మీకు స్థైర్యం లేకపోతే ప్రతిజ్ఞచేయకండి మరొక్క విషయం యిష్టంలేకపోతే దీన్ని వ్యతిరేకించండి కాని చేసే పనిమాత్రం త్రికరణశుద్ధిగా చేయండి "ఎవరు ఏంచేసినా సరే నేను మాత్రం చివరివరకు పోరాడుతాను" అనే దృఢనిర్ణయంతో యీ ప్రతిజ్ఞచేయండి

ఈ విధంగా చెప్పినేను కూర్చున్నాను ఎంతో శాంతివహించిజనం వామాటలు విన్నారు యితర నాయకులు కూడా మాట్లాడారు అందరూ తమ బాధ్యతను, శ్రోతల బాధ్యతను గురించి మాట్లాడారు తరువాత సభాధ్యక్షుడు లేచి నిలబడ్డారు వారు స్థితిని సమీక్షించారు చివరికి అంతాలేచి నిలబడి దేవుణ్ణి సాక్షిగా వుంచి క్రింది విధంగా ప్రతిజ్ఞ చేశారు "బిల్లు ప్యాసైచట్టం అయితే మేముదాని ముందు తలవంచము" అదీ ప్రతిజ్ఞ ఆదృశ్యాన్ని జీవితంలో మర్చిపోలేను జనంలో ఉత్సాహం ఉరకలేసింది రెండో రోజున ఏదో ప్రమాదంజరిగి యూదుల ఆ నాటకశాల తగులబడిపోయింది మూడో రోజున జనం యీ వార్తతో నా దగ్గరికి వచ్చారు యిదిశుభ శకునం అని అంతా అనడం ప్రారంభించారు నాటకశాల భస్మం అయినట్లే యీబిల్లు కూడా భస్మం అయిపోతుందని అంతా అన్నారు యిటువంటి వాటి ప్రభావం ఎన్నడూ నామీద పడదు అందువల్ల నేను ఏమీ మాట్లాడలేదు ప్రజల్లోగల భావాన్ని తెలుపడంకోసం యీ విషయం యిక్కడ వ్రాశాను భారతజాతి చూపిన ధైర్యసాహసాల్ని వచ్చే ప్రకరణాల్లో మీరు గ్రహిస్తారు

పైసభ జరిగిన తరువాత కార్యకర్తలు ఊరుకోలేదు ఎన్నో సభలు

జరిపారు ప్రతిసభలోను జనం చేత ప్రతిజ్ఞ చేయించారు ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికలలో ఖూనీ (రక్తపు) చట్టం చర్చకు ముఖ్య విషయం అయిపోయింది

రెండో వైపున స్థానిక ప్రభుత్వాన్ని కలియుటకు ఏర్పాట్లు జరిగాయి ఒక ప్రతినిధి బృందం అధినివేశ రాజ్యాల మంత్రి శ్రీ డంకల్‌ను కలుసుకునేందకు వెళ్లింది మిగతా విషయాలతోబాటు జాతి తీసుకున్న ప్రతిజ్ఞను గురించి కూడా వారికి చెప్పారు. ప్రతినిధిబృందంలో ఒక సభ్యుడైన సేర్ హాజీహబీబ్ "ఎవరైనా ప్రభుత్వాధికారి నాభార్య దగ్గరికి వచ్చి వ్రేళ్ల ముద్రలు వేయమని అంటే వాణ్ణి వెంటనే కాల్చి చంపివేస్తాను కాల్చుకొని నేను చస్తాను" అని అన్నాడు కొద్దిసేపు మంత్రి హబీబ్ ముఖం వంక చూచాడు అసలు యీ చట్టాన్ని స్త్రీలకు వర్తింపచేయాలా వద్దా అని ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తున్నది యిప్పుడే నేను మాట యిస్తున్నాను స్త్రీలకు సంబంధించినంత వరకు చట్ట నిబంధనల్ని రద్దుచేస్తాము ఈ విషయమై మీ భావాల్ని ప్రభుత్వం అర్థం చేసుకున్నది మీ భావాన్ని గౌరవించితీరుతాం మిగతా నిబంధనల విషయమై ప్రభుత్వం గట్టిగా వున్నది వుంటుందికూడా జనరల్ బోధా జాగ్రత్తగా యోచించి యీ బిల్లును అంగీకరించమని కోరుతున్నారు తెల్లవాళ్ల కోసం ప్రభుత్వం యీ చట్టం అవసరమని భావిస్తున్నది నిబంధనల విషయంలో మీరేమైన సలహాలు యివ్వదలిస్తే యివ్వండి మీకు మంచిది" అని చెప్పాడు ప్రతినిధి బృంద సభ్యులు చట్టాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ అనేక విషయాలు మంత్రి ఎదుట పేర్కొన్నారు వాటన్నింటిని గురించి నేను యిక్కడ వ్రాయడం లేదు గత ప్రకరణాల్లో వాటి వివరాలు వ్రాశాను స్త్రీలను చట్టాన్నుంచి మినహాయించి సందుకు కృతజ్ఞులం కాని చట్టాన్ని మేమెవ్వరం అంగీకరించేది లేదని చెప్పి అంతావచ్చి వేశారు భారతస్త్రీల మినహాయింపును గురించి చర్చ ప్రారంభమైంది పోరాటంవల్ల కలిగిన శుభపరిణామమని కొందరన్నారు కాని ప్రభుత్వం మాత్రం పోరాటానికి వెరిచి మినహాయించలేదు స్వతంత్రంగా యోచించి యీ నిర్ణయంగైకొన్నదని ప్రకటించింది కాకతీయంగా యిది

జరిగినా భారతీయులు మాత్రం యిది ఉద్యమ ఫలితమేనని భావించారు వారి ఉత్సాహం ఇనుమడించింది

ఈ జాతీయ ఉద్యమానికి ఏంపేరు పెట్టాలి. అని ఎవ్వరం అప్పుడు ఆలోచించలేదు అప్పుడు నేను "పాసివ్ రెసిస్టెన్స్" అని పేరుపెట్టాను పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్‌కు గల గూఢార్థం ఏమిటో నేను యోచించలేదు అయితే నూతన సిద్ధాంతానికి యిది ప్రతీక అని అనుకున్నాను ఉద్యమం విజృంభించినప్పుడు పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ శబ్దంవల్ల చిక్కులు పెరిగిపోయాయి ఇంతపెద్ద ఉద్యమానికి ఇంగ్లీషు పేరు పెట్టినందుకు సిగ్గుపడ్డాను యీ ఇంగ్లీషు శబ్దాలు భారతజాతి పెదవులపై ఆడలేవు అందువల్ల మంచి భారతీయ భాషా శబ్దం సూచించమని ఇండియన్ ఒపీనియన్‌లో ప్రకటించి అందుకు బహుమానం కూడా ప్రకటించాను కొన్నిపేర్లు నాదగ్గరకి వచ్చాయి ఉద్యమ స్వరూప వివరమంతా స్పష్టంగా ప్రకటించాను శ్రీమగన్‌లాల్ గాంధీ "సదాగ్రహం" అని పేరు సూచించారు వివరం వ్రాస్తూ భారతీయుల ఆగ్రహం అనగా పట్టుదల, సద్ అనగా శుభంకరమైనది. కనుకదీన్ని సదాగ్రహం అని వివరించారు యీ పేరునాకు నచ్చింది కాని నేను చేర్చాలనుకున్న విషయం యిందులో రాలేదని అనిపించింది అందువల్ల నేను 'ద'ను 'త' చేసి అందు'య' చేర్చాను అంటే అవిధంగా సత్యాగ్రహం అయిందన్నమాట సత్యంలో శాంతి యిమిడి వుంటుంది ఏ విషయం పైనా ఆగ్రహం అనగా పట్టుదలపట్టితే శక్తి ఆవిర్భవిస్తుంది అందువల్ల ఆగ్రహం అనుశబ్దానికి బలాన్ని యిచ్చి భారతీయుల యీ మహోద్యమానికి నేను సత్యాగ్రహం అని పేరుపెట్టాను అంటే సత్యము, శాంతికి రెండిటితో ఆవిర్భవించే బలం అన్నమాట యీ విధంగా సత్యాగ్రహశబ్దాన్ని గురించి వ్యాఖ్యానించాను పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అను ఇంగ్లీషు శబ్దాన్ని తొలగించివేశాను ఇంగ్లీషులో వ్రాసిన వ్యాసాల్లో సైతం పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అనుశబ్దాన్ని వాడుటం తగ్గించివేశాను సత్యాగ్రహశబ్దాన్ని వివరించే ఇంగ్లీషు శబ్దాన్ని ప్రయోగించడం ప్రారంభించాను ఈ విధంగా సత్యాగ్రహం అనుపేరు యొక్క పుట్టుక

జరిగింది ఈ చరిత్రను పొడిగించుటకు ముందు పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్ మరియు సత్యాగ్రహం అను రెండు శబ్దాలకు మధ్యగల భేదాన్ని తెలుసుకోవడం అవసరం తరువాత ప్రకరణంలో యీ భేదాన్ని తెలుసుకుందాం

★ ★ ★

13

సత్యాగ్రహం-పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్

భారతీయుల జాతీయ ఉద్యమం తీవ్రరూపం దాల్చే కొద్దీ ఆంగ్లేయులకూడా ఆకర్షితులయ్యారు ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి ఇంగ్లీషు పత్రికల వాళ్లంతా ఖూనీ చట్టాన్ని సమర్థిస్తూ, ఇంగ్లీషువాళ్ళంతా దాన్ని సమర్థిస్తూ వుండేవారు అయినా భారతీయులు ఏమైనా వ్రాసిపంపితే తమ పత్రికల్లో తప్పక ప్రకటిస్తూవుండేవారు ప్రభుత్వానికి భారతీయులు పంపే అర్జీలను పూర్తిగా ప్రచురిస్తూ వుండేవారు పూర్తిగా ప్రకటించనివాళ్లు సారాంశమైనా తప్పకప్రకటిస్తూ వుండేవారు భారతీయులు జరిపే మీటింగులకు తమ విలేకర్లను పంపుతూవుండేవారు విలేకర్లను పంపనివాళ్లు మనం సభావిశేషాలు వ్రాసిపంపితే ప్రకటించేవాళ్లు

ఇంగ్లీషు పత్రికల సౌహార్ద్రతతో కూడిన యీవ్యవస్థ భారతజాతీయ ఉద్యమానికి ఎంతో సహాయం చేసింది ఉద్యమం ప్రారంభించిన తరువాత ఆంగ్లేయులు కూడా అందుపాల్గొనసాగారు అట్టి అగ్రగణ్యుల్లో జోహన్స్‌బర్గుకు చెందిన ఆంగ్లలక్షాధికారి శ్రీ హాస్కిన్ ఒకరు వారిహృదయంలో రాగద్వేషాలు లేవు ఉద్యమం ఆరంభించిన తరువాత వారు నా దగ్గరకు రాసాగారు జోహన్స్‌బర్గ్‌లో జమిస్టన్ ఒక ఉపనగరం అక్కడి ఆంగ్లేయులు నాఉపన్యాసం వింటామని వార్త పంపారు ఒక సభ జరిగింది శ్రీ హాస్కిన్ ఆ సభకు అధ్యక్షత వహించారు నేను ఉపన్యాసం యిచ్చాను సభలో శ్రీ హాస్కిన్ భారతీయుల ఉద్యమాన్ని గురించి మాట్లాడుతూ నన్ను పరిచయం చేస్తూ ట్రాన్స్‌వాల్ భారతీయులు న్యాయంకోసం ప్రయత్నించి విఫలురైపాసివ్ రెసిస్టెన్స్‌ను ఆశ్రయించారు. వాళ్లకి ఓటింగు అధికారంలేద వారి సంఖ్య స్వల్పం (వాళ్లు బలహీనులు) వాళ్ల దగ్గర ఆయుధాలులేవు అందువల్ల

బలహీనుల ఆయుధమైన పాసివ్‌రెసిస్టెన్సును చేతబట్టారు' అని అన్నారు వారిమాటలు విని నేను నివ్వెరబోయాను దానితో నా ఉపన్యాస విధానమే మారిపోయింది నేను శ్రీ హాస్కిన్ చెప్పిన వాదనను ఖండించాను పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అంటే సోల్‌ఫోర్స్ అనగా ఆత్మబలం అని చెప్పాను పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అను శబ్దంవల్ల భయంకరమైన అపోహలు తలఎత్తే ప్రమాదం వున్నదని గ్రహించాను నావాదనలను విస్తారంగా వివరించి పాసివ్ రెసిస్టెన్స్‌కు మరియు ఆత్మబలానికి మధ్యగల తేడాను సవివరంగా తెలియజేస్తానని చెప్పి అందుకు ప్రయత్నించాను పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్ అను యీ రెండు శబ్దాల్ని ఇంగ్లీషులో ఎవరు ప్రారంభించారో నాకు తెలియదు (అధికసంఖ్యాకులు చట్టం చేస్తే అది అల్ప సంఖ్యాకులకు యిష్టంకాకపోతే, వాళ్లు ఆ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా విప్లవం రెచ్చకొట్టకుండా దానిముందు తలవంచకుండా పాసివ్ అనగా మెతక వైఖరి అవలంబిస్తారు అందుకు విధించబడే శిక్షను అనుభవించుటకు సిద్ధపడతారు కొద్ది ఏండ్లక్రితం బ్రిటిష్ పార్లమెంటులో విద్యకు సంబంధించిన చట్టం ప్యాసుచేశారు అప్పుడు ఇంగ్లాండునందలి నాన్‌కానఫేమిష్ట అను పేరు గల క్రైస్తవ సంప్రదాయానికి చెందినవారు డా॥ క్లిఫర్డ్ నాయకత్వాన పాసివ్ రెసిస్టెన్స్‌ను ఆశ్రయించారు ఆంగ్లమహిళలు ఓటింగు హక్కుకోసం చేసిన ఉద్యమం కూడా పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్ ఆ రెండు ఉద్యమాల్ని దృష్టియందుంచుకొనే శ్రీ హాస్కిన్ ఇంగ్లీషువాళ్ల సభలో "పాసివ్ రెసిస్టెన్స్" ఓటింగు హక్కులేని బలహీనుల ఆయుధం అని అన్నారు డా॥ క్లిఫర్డ్ పక్షం ఓటింగు హక్కుగల వారిది కాని బ్రిటిష్ పార్లమెంటులో వారి సంఖ్య తక్కువగా వున్నది అందువల్ల వారి శక్తి బిల్లును ప్యాసు చేయకుండా ఆపలేకపోయింది అంటే సంఖ్యా బలంలో బలహీనమని తేలింది అయితే నాన్‌కన్ఫామిస్ట్ పక్షం తమ లక్ష్యసాధనకు ఆయుధాల ప్రయోగాన్ని వ్యతిరేకించలేదు కాని యిటువంటి వ్యవహారంలో ఆయుధాల్ని ఉపయోగించితే జయం లభిస్తుందనే ఆశ దానికి లేదు యింతేగాక హఠాత్తుగా ఆయుధ ప్రయోగంచేసి అధికారం పొందే పద్ధతి పరిపాలనా వ్యవస్థయందు సరియైనదికాదు క్లిఫర్డ్‌పక్షంవారిలో కొందరు ఆయుధాలు ఉపయోగించుటకు

వ్యతిరేకులు, ఇంగ్లాండులో జరిగిన మహిళా ఉద్యమంలో పాల్గొన్న మహిళలకు ఓటింగ్ హక్కులేదు సంఖ్యలోనే గాక శారీరక శక్తిలో సైతం వాళ్లు బలహీనులే అందువల్ల యీ రెండువ ఉదాహరణ కూడా హాస్కిన వాదనా సమర్థనకు ఉపయోగపడింది స్త్రీలు సాగించిన ఉద్యమంలో ఆయుధ ప్రయోగాన్ని త్యజించలేదు స్త్రీల దళాలు కొన్ని యిళ్లు తగల బెట్టడమేగాక పురుషుల మీద దాడులకు కూడా చేశాయి అయితే వాళ్లు ఎవరినీ చంపుటకు ప్రయత్నించినట్లు నాకు కనబడలేదు సమయం చిక్కినప్పుడు జనాన్ని కొట్టడానికి, హింసించడానికి వాళ్లు సిద్ధపడిన మాటవాస్తవం

భారతీయుల జాతీయ ఉద్యమంలో ఎప్పుడు ఎక్కడా ఆయుధాలకు తావులేదు ఉద్యమం తీవ్రమైన కొద్దీ కష్టాలు సహించడమే గాని భారతీయ సత్యాగ్రహులు ఎప్పుడు ఎక్కడా హింసకు దిగలేదు శారీరిక బలాన్ని బాగా ఉపయోగించగల స్థితిలో వుండి కూడా వాళ్లు అందుకు పూనుకోలేదు అయితే భారతీయులకు ఓటింగు హక్కు లేకపోవడం వాళ్లు బలహీనులు కావడం రెండూ నిజమే అసలు సత్యాగ్రహ ఉద్యమానికి యీ రెండు విషయాలకు ఏమీ సంబంధలేదు భారతీయులకు ఓటింగ్ హక్కు వున్నప్పటికీ, ఆయుధశక్తి వున్నప్పటికీ వారు సత్యాగ్రహమే చేసి యుండేవారు ఓటింగ్‌హక్కు వుంటే అసలు సత్యాగ్రహం చేయవలసిన అవసరమే వుండేదికాదు భారతీయుల దగ్గర ఆయుధ శక్తియే వుండి వుంటే ప్రతిపక్షంవారు కడు జాగ్రత్తగా వ్యవహరించివుండే వారు ఆయుధ శక్తికలిగియున్నవారు సత్యాగ్రహప్రయోగానికి సామాన్యంగా పూనుకోరు దాన్ని గమనించడం అవసరం జాతీయ ఉద్యమం ప్రారంభించినప్పుడు ఆయుధాల ప్రయోగం సంభవమా, అసంభవమా అని నేను యోచించలేదు సత్యాగ్రహం కేవలం ఆత్మబలమే ఆయుధాల బలానికి అనగా శారీరిక బలానికి లేక పశుబలప్రయోగానికి తావు వున్నచోట అనగా దాని ఉనికికి అవకాశం వున్నచోటు యిక ఆత్మ బలానికి తావు వుండదు నా దృష్టిలో యీ రెండు పరస్పరం విరోధించే శక్తులు ఈ భావం సత్యాగ్రహ ఉద్యమ ఆరంభంనుంచే నా హృదయంలో పూర్తిగా నాటుకున్నది

ఈ భావాలు సరిమైనవా కాదా అని మనం యిక్కడ యోచించినవసరం లేదు మనం పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ మరియు సత్యాగ్రహానికి మధ్యనగలతేడాను తెలుసుకోవాలి ఈ రెండు శక్తులు ఒకదానికొకటి వ్యతిరేకమైనవి ఆ తేడా తెలుసుకోకపోతే పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్‌ను ఉపయోగించవాళ్లు మరియు సత్యగ్రహాన్ని అంగీకరించేవాళ్లు యిద్దరూ ఒకటే అనుకుంటే అన్యాయం జరుగుతుంది హానికరమైన పరిణామాలు ఏర్పడతాయి మేము స్వయంగా దక్షిణాఫ్రికాలో పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ శబ్దాన్ని వాడాము ఓటింగ్ హక్కు కోసం పోరాటం జరిపినా బ్రిటిష్ స్త్రీల పరాక్రమాన్ని మరియు ఆత్మత్యాగాన్ని మాపై ఆరోపించి మమ్మల్ని పశంసించకూడదు చాలామంది ఆబ్రిటిష్ స్త్రీల మాదిరిగా మేము కూడాప్రజల ఆస్థిపాస్తులకు నష్టంకలిగించే వాళ్లమేనని భావించారు శ్రీ హాస్కిన్ వంటివారు సైతం మమ్మల్ని బలహీనులుగా భావించారు మనిషి యోచనలకు అమిత శక్తి వుంటుంది తను అనుకున్న ఆలోచనకు అనుగుణ్యంగా మనిషి అయిపోతాడు మమ్మల్ని గురించి అలా అనుకునే వారిని అనుకోనిస్తే చివరకి ఆ ఆయుధాన్ని సైతం వదిలివేడానికి మేము సిద్ధపడిపోవచ్చు అలాంటి పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్‌ను ఉపయోగిస్తూమేము ...లో బలవంతులం కాలేము మేము సత్యాగ్రహులమైయుండి, మమ్ము ...ము బలవంతులమని భావించి సత్యాగ్రహశక్తిని ఉపయోగించితే రెండు పరిణామాలు కలుగుతాయి బలమనే భావాన్ని పోషిస్తూ రోజు రోజుకు మేము బలవంతులమవుతాము మా బలం పెరిగిన కొద్దీ మా సత్యాగ్రహ తేజస్సు పెరుగుతుంది పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్‌లో ప్రేమకు తావు వుండదు కాని సత్యాగ్రహంలో వైరభావానికి తావు వుండదు అసలు సత్యాగ్రహికి వైరి అంటూ ఎవ్వడూ వుండడు పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్‌లో అవకాశం చిక్కితే ఆయుధ బలానికి తావు వుంటుంది కాని సత్యాగ్రహ సమరంలో అత్యుత్తమైన అనుకూల పరిస్థితులు ఏర్పడినా ఆయుధ ప్రయోగానికి తావు వుండదు పాసివ్‌రెసిస్టెన్సు నందు ఆయుధశక్తికి అవకాశం వుంటుంది కాని సత్యాగ్రహంలో అట్టి యోచనకు సైతం తావు వుండదు ఆయుధశక్తితో బాటు పాసివ్‌రెసిస్టెన్సు నడుస్తుంది కాని సత్యాగ్రహంలో అలా నడవడానికి అవకాశమే వుండదు

అందువల్ల రెండింటికీ సంబంధం కుదరదు, కలవదు అంటే సత్యాగ్రహం, ఆయుధబలం రెండూ కలవడానికి వీలు లేదు సత్యాగ్రహాన్ని మన ప్రీతిపాత్రుల విషయంలో కూడా ఉపయోగించవచ్చు కాని పాసివ్‌రెసిస్టెన్సును ప్రీతిపాత్రులపట్ల ప్రయోగించడానికి వీలులేదు పాసివ్ రెసిస్టెన్సులో శత్రు పక్షంవారికి దుఃఖం కలిగించుటకు, కష్టం కలిగించుటకు అవకాశం వుంటుంది కాని సత్యాగ్రహంలో శత్రుపక్షంవారికి దుఃఖం కష్టం కలిగించాలనే భావమే వుండదు తాను కష్టపడి, తాను దుఃఖాలు సహించి శత్రు పక్షంవారి హృదయాలను జయించాలనే సాత్విక గుణం సత్యాగ్రహంలో పనిచేస్తుంది ఈ రెండింటికీ గల ప్రధాన భేదం వివరించాను అయితే పాసివ్ రెసిస్టెన్సు గుణగణాలను గురించి నేను వర్ణించి చెప్పినట్లు ప్రతి పాసివ్ రెసిస్టెన్సులోను జరుగుతుందని చెప్పలేము అయితే పాసివ్ రెసిస్టెన్సుకు యిచ్చే పలు ఉదాహరణాల్లో దోషాలు ఎక్కువగా కనబడతాయి

చాలా మంది క్రైస్తవులు ఏసుక్రీస్తు పాసివ్ రెసిస్టెన్సుకు ఆధినేతని అంటారు కాని అది సరికాదు వారిది సత్యాగ్రహం అని భావించాలి యిటువంటి ఉదాహరణలు చరిత్రలో పాసివ్‌రెసిస్టెన్సుకు లభించవు టాల్‌స్టాయి రష్యాకు చెందిన మఖోబోర్ ప్రజల ఉదాహరణ యిచ్చారు అది యిటువంటి పాసివ్‌రెసిస్టెన్స్ అనగా సత్యాగ్రహానికి ఉదాహరణయే ఏసుక్రీస్తు తరువాత వేలాది మంది క్రైస్తవులు ఎన్నో అత్యాచారాల్ని సహించారు పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అనుశబ్దం వారికి ఎవ్వరూ వాడలేదు అట్టి ఉత్తమ ఉదాహరణలన్నింటికి నేను సత్యాగ్రహమనే పేరు పెడతాను ఇదే పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అని అంటే, సత్యాగ్రహానికి, దానికీ తేడాయే యుండదు

పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ యొక్క లక్షణాలను గురించి పైన తెలిపిన హెచ్చరిక ఆశక్తిని ఉపయోగించేవారికి అన్యాయం జరుగకూడదనే భావంతోనే చేయవలసి వచ్చిందనిమనవి చేస్తున్నాను అయితే నేను సత్యాగ్రహియొక్క లక్షణాలని పేర్కొన్నవన్నీ ప్రతి సత్యాగ్రహియందూ వున్నాయని చెప్పలేను అయితే నేను తెలిపిన గుణాలు చాలామంది సత్యాగ్రహులకు తెలియవని కూడా చెప్పటకు సందేహించను

సత్యాగ్రహం బలహీనుల ఆయుధమని చాలామంది అభిప్రాయ పడుతున్నారు అసలు సత్యాగ్రహం ఆయుధాల బలప్రయోగానికి ముందుయిచ్చే శిక్షణ అనికూడా కొందరు అంటున్నారని విన్నాను యిది సరికాదు మరోసారి స్పష్టంగా చెబుతున్నాను ఎటువంటి గుణాలు గల సత్యాగ్రహులు కనబడ్డారో నేను వివరించలేదు అసలు సత్యాగ్రహం అను భావంయొక్క గూఢార్థం ఏమిటో వివరించాను ఆవిధంగా సత్యాగ్రహి అంటే ఎలా వుండాలో స్పష్టంగా వివరించాను ఈ ప్రకరణం వ్రాయడానికి గల ఉద్దేశ్యం క్లుప్తంగా మరో మారు వివరిస్తాను ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయులు ఏశక్తిని ప్రదర్శించడానికి పూనుకున్నారో, ఆశక్తిని గురించి ప్రజలకు స్పష్టంగా బోధపరుచుటకు ప్రయత్నించాను ఆశక్తిని పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అని పిలిచే శక్తితో అపోహపడి కలిపి వేయకూడదనీ, అందువల్లనే జాగ్రత్తగా యీ శక్తిని ప్రకటించగల శబ్దం కోసం వెతకవలసి వచ్చిందనీ చెప్పాను దానితోబాటు సత్యాగ్రహంలో అప్పుడు ఏఏ సిద్ధాంతాల్ని చేర్చామో కూడా వివరించాను

★ ★ ★

14

ఇంగ్లాండులో ప్రతినిధిబృందం

ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ఖూనీ చట్టాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ ఎవరెవరకి అర్జీలు దాఖలు చేయాలో వారందరికీ దాఖలు చేశాము ట్రాన్స్‌వాల్ అసెంబ్లీ మాత్రం స్త్రీలకు సంబంధించిన నిబంధనమ తొలగించింది కాని మిగతా బిల్లు గేజైట్‌లో ప్రకటించబడీనట్లుగా అంగీకరించబడింది అయినా అప్పుడు భారతజాతిలో గట్టితనం, ఉత్సాహం, ఆవేశం, శక్తి సామర్థ్యాలు వుండటం వల్ల దాన్ని ఎవ్వరూ లెక్కచేయలేదు దానితో ప్రభుత్వం అందుకు సంబంధించిన చరలన్నీ చట్టరీత్యా గైకొనాలని నిర్ణయించింది అప్పటివరకు ట్రాన్స్‌వాల్ రాజ్యం "క్రౌన్‌కాలనీ"గా వున్నది క్రౌన్‌కాలనీ అంటే సామ్రాజ్యంలో వున్న అధినివేశ రాజ్యం అన్నమాట అంటే బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యాధిపత్యం

క్రిందవున్నబాధ్యత కలిగిన చిన్న ప్రభుత్వం అంటే చట్టరీత్యాను, పరిపాలన దృష్ట్యాను బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి లోబడియున్న రాజ్యమన్నమాట అందువల్లనే అధినివేశ రాజ్య అసెంబ్లీ ప్యాసు చేసిన చట్టాల్ని సైతం బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య చక్రవర్తి బ్రిటిష్ రాజ్యాంగం రీత్యా సరికాదని తోస్తే నిరాకరించవచ్చు కాని బాధ్యత కలిగిన పెద్ద దేశాలైతే అక్కడి అసెంబ్లీ ప్యాసుచేసిన చట్టాన్ని చక్రవర్తి అంగీకరించాల్సిందే ట్రాన్స్‌వాల్ చట్టం చక్రవర్తి సంతకం కోసం ఇంగ్లాండు వెళ్లుతుంది కనుక ఇంగ్లాండుకు ప్రతినిధి బృందం వెళ్లాలని అంతా భావించారు అయితే భారత జాతిప్రతినిధిబృందం ఇంగ్లాండుకు వెళ్లితే, అది తన బాధ్యతను పూర్తిగా నిర్వహించాలికదా! ఇక యీ బాధ్యత నాపైన పడింది నేను అసోసియేషన్‌కు మూడు సలహాలు యిచ్చాను

(1) మనం యూదుల నాటకశాలలో అందరిచేత ప్రతిజ్ఞ చేయించాము అయినా తిరిగి ప్రముఖ భారతీయుల చేత వ్యక్తి గత ప్రతిజ్ఞల్ని తీసుకోవాలి దానివల్ల వాళ్లకు కలిగే యిబ్బందులు వాళ్ల బలహీనతలు ఏమిటో మనకు తెలుస్తాయి ఇలా చేస్తే మనం నిర్భయంగా ఇంగ్లాండు వెళ్లగలుతాము అధినివేశాల రాజ్య మంత్రికి, భారతమంత్రికి యిక్కడి మన పరిస్థితుల్ని గురించి నిర్భయంగా చెప్పగలుగుతాము

(2) భారత ప్రతినిధి బృంద సభ్యులకు అయ్యే ఖర్చులకోసం ధనం సమకూర్చుకోవాలి

(3) ప్రతినిధి బృందంలో తక్కువమంది సభ్యులు వుండాలి

ఈ మూడువ సూచన చాలా ముఖ్యమైనది ఎక్కువమంది జనం వెళ్లితే ఎక్కువ పనిజరుగుతుందని, ఆ విధంగా వెళ్లడం వల్ల వ్యక్తిగతంగా గౌరవం పెరుగుతుందని సామాన్యంగా జనం భావిస్తూ వుంటారు అది తప్పని, జాతికి సేవ చేయడానికే గాని సన్మానం కోసం కాదని, తక్కువమంది వెళ్లితే ఖర్చులుకూడా తగ్గుతాయని స్పష్టంగా చెప్పాను నా యీ మూడు సలహాల్ని అంతా అంగీకరించారు ప్రజల సంతకాలు మళ్లీ తీసుకోవడం ప్రారంభించాము చాలా మంది ప్రతిజ్ఞ పత్రాల మీద సంతకాలు చేశారు నాటకశాలలో మౌఖికంగా ప్రతిజ్ఞచేసిన వారిలో కొందరు లిఖిత ప్రతిజ్ఞా పత్రం మీద

సంతకం చేయడానికి వెనుకంజ వేయడం నేను గమనించాను నిజానికి ఒకసారి ప్రతిజ్ఞచేస్తే దానికి కట్టుబడి వుండాలి కాని బాగా యోచించి ప్రతిజ్ఞచేసిన వాళ్లే సమయం వచ్చినప్పుడు వెనుకంజవేయడం, మౌఖికంగా చేసిన ప్రతిజ్ఞా పత్రం మీద లిఖితరూపంలో సంతకం చేయవలసి వచ్చినప్పుడు కొందరు జారుకోవడం కూడా జరిగింది వేము అనుకున్నంతధనం ఖర్చులకోసం అందింది అయితే ప్రతినిధిబృంద సభ్యుల్ని ఎన్నుకోవలసి వచ్చినప్పుడు పెద్ద యిబ్బంది కలిగింది నా పేరు అందులో వున్నది నా వెంటయింకా ఎవరెవరు రావాలి? నిర్ణయించుటకు ఎక్కువ సమయం పట్టింది చర్చలతో చాలా రాత్రిళ్లు గడిచాయి సంస్థల్లోను, సంఘాల్లోనూ వుండే చెడు అంతామాకు బోధపడింది మీరు ఒక్కరే వెళితే సంతోషిస్తామని కొందరన్నారు అందుకు నేను అంగీకరించలేదు దక్షిణాఫ్రికాలో హిందూ ముస్లిముల సమస్య లేదు కాని యిద్దరికీ వైషమ్యం లేదని పూర్తిగా చెప్పలేము అయితే అక్కడ నెలకొనియున్న విచిత్రమైన పరిస్థితులవల్ల మతవైషమ్యం నిషాలేదని చెప్పవచ్చు అక్కడి భారతీయులందరూ అరమరికలు లేకుండా పరిశుద్ధ హృదయంతో జాతికే సేవచేశారు జాతికి నిష్ఠ, నిజాయితీలతో మార్గం చూపించారు నాతో బాటు యిద్దరు సభ్యులు వస్తే చాలనీ, ఒక మహమ్మదీయుడు వుంటే మంచిదని చెప్పాను వెంటనే కొందరు మీరు జాతికి ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నారు అందువల్ల మీతోబాటు ఒక హిందువు కూడా వుంటే మంచిదని అన్నారు ప్రతినిధి బృందంలో ఒక కొంకణీ, ఒక మేమన్ ముస్లిం వుండాలని కొందరు సూచించారు హిందువుల్లో ఒక పాటీదారు, ఒకఅనావిల్ తెగ వారు వుండాలని కొందరి సలహా అయితే చివరికి అంతా విషయాన్ని అర్థం చేసుకొని నాతో బాటు శ్రీ హజీ వజీరలీ గారిని పంపడానికి ఏక గ్రీవంగా నిర్ణయించారు

శ్రీ హజీ వజీరలీ సగం మలైవాసి ఆయన తండ్రి భారతీయ ముస్లిం, తల్లిమలై దేశస్థురాలు వారి మాతృభాష డచ్ ఇంగ్లీషుకూడా నేర్చుకున్నారు కనుక డచ్, ఇంగ్లీసు భాషలు బాగా మాట్లాడగలరు ఇంగ్లీషులో ఉపన్యాసం

చేస్తున్నప్పుడు ఎక్కడా ఆగవలసిన అవసరం వారికి వుండదు పత్రికలకు జాబులు వ్రాయడంలో కూడా దిట్ట ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ అసోసియేషన్ మెంబరు చాలాకాలాన్నుంచి ప్రజాకార్యక్రమాల్లో పాల్గొంటున్నారు హిందుస్తానీ భాషకూడా బాగా మాట్లాగలరు ఒకమలై స్త్రీని వివాహం చేసుకున్నారు చాలామంది బిడ్డలు కలిగారు మేమిద్దరం ఇంగ్లాండు చేరుకొని పనిప్రారంభించాము భారతమంత్రికి అందజేయవలసిన అర్జీని మేము ఓడలోనే తయారుచేశాము ఇంగ్లాండు చేరి దాన్ని అచ్చువేయించాము అప్పుడు అధినివేశ రాజ్యాల మంత్రిగా లార్డ్ ఎల్గిన్ వున్నారు భారతమంత్రి లార్డ్ మోర్లే మేమిద్దరం ముందు దాదా భాయి నౌరాజీగారిని కలిశాము తరువాత వారి ద్వారా భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ బ్రిటిష్ కమెటీ వారిని కలిశాము వారికి మాకేసు వివరం చెప్పాము అన్ని పార్టీల సహకారంతో పని చేస్తామని వారికి చెప్పాము దాదాభాయి నౌరాజీ కూడా మాకు యిట్టి సలహాయే యిచ్చారు బ్రిటిష్ కమెటీకి మా అభిప్రాయం నచ్చింది మేము సర్ మంచెర్జీ భావన్‌గరీ గారిని కలిశాము వారు కూడా మాకు ఎంతో సహాయం చేశారు వారు, దాదాభాయినౌరోజీ గారు యిద్దరూ మీరు విభిన్న పార్టీల మెంబర్లను కూడా వెంట బెట్టుకొని లార్డ్ ఎల్గిన్‌ను కలవమని చెప్పి, ఒక ఆంగ్లో ఇండియన్ నాయకత్వాన వెళ్లి కలవడం మంచిదని కూడా చెప్పారు సర్ మంచేర్జీ కొన్ని పేర్లుకూడా చెప్పారు వారిలో సర్‌లెపల్ గ్రిఫిన్ గారి పేరు కూడా వున్నది యిక్కడ పాఠకులకు ఒక విషయం చెప్పడం అవసరం యిప్పుడు సర్ విలియం విల్సన్ హంటర్ జీవించి లేరు వారు జీవించి యుంటే దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల స్థితిగతులను గురించి బాగా తెలిసిన వారు గనుక వారే ప్రతినిధి బృందానికి నాయకత్వం వహించియుండే వారు అలా కాకపోతే వారే లార్డ్ సభకు చెందిన మంచి గట్టి నాయకుణ్ణి ప్రతినిధి బృందానికి నాయకునిగా నియమించి యుండేవారు మేమిద్దరం సర్‌లెపల్ గ్రిఫిన్‌గారిని కలిశాము వారు భారతదేశంలో నడుస్తున్న రాజకీయ ఉద్యమానికి వ్యతిరేకులు అయితే దక్షిణాఫ్రికాలో జరుగుతున్న మా వ్యవహారాల యెడ ఆయనకు అభిరుచి కలిగింది అందువల్ల

మొహమాటానికి కాకుండా హృదయపూర్తిగా మాకు సహకరించేందుకు అంగీకారం తెలిపారు వారు కాగితాలన్నీ చదివారు మా పరిస్థితుల్ని బాగా అర్థంచేసుకున్నారు ఇంకా యితర ఆంగ్లోఇండియన్లను యితర పెద్దల్ని కలిశాము సాధ్యమైనంత వరకు ఎవ్వరినీ వదల లేదు మా ప్రతినిధి బృందం స్వరూపం మారిపోయింది అంతా వెళ్లిలార్డ్ ఎల్గిన్‌ను కలిశాము మాటలన్నీ శ్రద్ధగా విన్నారు తన సానుభూతిని ప్రకటించారు తన యిబ్బందులు కూడా తెలియజేశారు దానితోబాటు శక్త్యాను సారం మీకు తప్పక సహకరిస్తానని మాట యిచ్చారు మా ప్రతినిధి బృందం లార్డ్ మోర్లేని కూడా కలిసింది వారు కూడా మా యెడ సానుభూతి చూపించారు వారి మాటల సారం ముందే తెలియజేశాను సర్ విలియం వెడ్‌బర్న్ గారి కృషి వల్ల భారత దేశ వ్యవహారాలతో సంబంధం వున్న బ్రిటిష్ లోకసభ సభ్యుల సమావేశం ఒకటి అక్కడి లోకసభ దర్బారు హాల్లో జరిపాము మేము వారందరికీ సభాముఖంగా మాగోడు వినిపించాము అప్పుడు ఐరిష్ పార్టీ నాయకుడుగా శ్రీ రెడ్‌మండ్ వున్నారు ప్రత్యేకించి వెళ్లివారిని కూడా కలిశాము బ్రిటిష్ లోక సభకు చెందిన అన్ని పార్టీల ముఖ్యమైన మెంబర్ల నందరినీ కలిశాము ఇంగ్లాండులో మాకు భారత జాతీయ కాంగ్రెస్ బ్రిటిష్ కమిటీ వారి సహాయం అమితంగా లభించింది అయితే అక్కడ ఒక యిబ్బంది కలిగింది ఆకమెటీ సమావేశాల్లో కొందరు, కొన్ని భావాలుకల వారు మాత్రమే పాల్గొంటూ వుంటారు ఆ సమావేశాల్లో పాల్గొనని వాళ్లు చాలా మంది మాకు అమితంగా సాయం చేశారు అట్టివారందరినీ ఒక చోట కలిపి, వారందరి సహకారంతో, ఐక్యతతో పనిచేస్తే మాకృషి ఫలిస్తుందని భావించాము అందుకు అంతా సంతోషంతో అంగీకరించారు ఒక స్థాయీ సమితి ఏర్పాటుకు పూనుకున్నాము

ఏ సంస్థకైనా ముఖ్యుడు కార్యదర్శి ఆసంస్థ లక్ష్యాల యెడ పూర్తిగా విశ్వాసంగల వ్యక్తియే ఆ సంస్థకు కార్యదర్శిగా వుండాలి అతడు పూర్తి సమయం ఆ సంస్థపనులకోసం వెచ్చించాలి సంస్థను నడపగలశక్తి కలిగి యుండాలి ఎ.ఎల్.హాచ్. రిచ్ యందు పైగుణాలన్నీ వున్నాయి వారు

దక్షిణాఫ్రికా వాసి, నా ఆఫీసులో క్లర్కుగా పని చేశారు యిప్పుడు వారు లండన్‌లో బారిష్టరీ పూర్తి చేస్తూ వున్నారు ఈ పని చేయాలనే కోరిక కూడా వారికి కలిగింది దానితో మేము యీ పనికోసం దక్షిణాఫ్రికా బ్రిటిష్ ఇండియన్ కమెటీ అనుపేర ఒక స్థాయీ సమితిని ఏర్పాటు చేయడానికి సాహసించాము ఇంగ్లాండు, తదితర పాశ్చాత్య దేశాలలో మంచి పనుల్ని విందుతో ప్రారంభించే (నాదృష్టిలో అసభ్యకరమైన) విధానం ఒకటి వున్నది బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రి ప్రతి సంవత్సరం నవంబరు 9వ తేదీన మెన్షన్ హౌస్ అని పేరుగల వ్యాపారస్థుల ఒక పెద్ద కేంద్రంలో ప్రపంచాన్నంతటిని ఆకర్షించగల ఒక ఉపన్యాసం యిస్తూ వుంటాడు తద్వారా సంవత్సరం పొడుగునా తాను చేయబోయే కార్యక్రమాల రూపురేఖల్ని వివరిస్తాడు భవిష్యత్తును గురించిన తన అంచనాలను ప్రకటిస్తాడు లండన్ నగర లార్డ్ మేయరు బ్రిటిష్ మంత్రి వర్గ సభ్యులకు, తదితరులకు ఆ భవనంలో పెద్ద విందు ఏర్పాటు చేస్తాడు విందు పూర్తికాగానే మద్యం సీసాలు బిర బిరా బైటికి వస్తాయి యజమానుల, అతిథుల ఆరోగ్యాభివృద్ధి పేరట అంతా మద్యం తెగ తాగుతారు ఈ కార్యక్రమం శుభ, అశుభ (పాఠకులు తమకు యిష్టమైన శబ్దాన్ని గ్రహించవచ్చు) తతంగం బాగా సాగుతున్నప్పుడు కొందరు ఉపన్యాసాలిస్తూ వుంటారు అందు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య మంత్రి వర్గంటోస్టు (ఆరోగ్యాభివృద్ధి కోసం యిచ్చే ఆశీస్సు) కూడా చేరుస్తారు అందుకు సమాధానంగా బ్రిటిష్ ప్రధానమంత్రిగారి ఉపన్యాసం సాగుతుంది ప్రజాకార్యక్రమాలో యిట్టి విందుల ఏర్పాటు జరిపినట్లే, ఏ గొప్ప వ్యక్తితో మాట్లాడలన్నా కూడా యిదే విధంగా విందుకు ఆహ్వానిస్తారు భోజనం చేస్తున్నప్పుడో, లేక భోజనం అయిపోయిన తరువాతనో అసలు సంభాషణను ప్రారంభిస్తారు మేము కూడా అనేక సార్లు యీ విధానాన్ని పాటించవలసి వచ్చింది అయితే పాఠకులు ఒక్క విషయం తెలుసుకోవాలి భోజనాల సమయంలో త్రాగకూడని పానీయం మేము త్రాగలేదు తినకూడని (మాంసం) పదార్థం మేము తిన లేదు ఈ పద్ధతి ప్రకారం మేము ఒకసారి మధ్యాహ్నభోజనానికి మమ్ము సమర్థించిన వారందరినీ ఆహ్వానించాం ఒక

వందమంది మిత్రులకు విందు ఆహ్వానం పంపించాము వారందరికీ కృతజ్ఞతలు చెప్పడం, వారిదగ్గర సెలవు తీసుకోవడం, ఒక స్థాయీ సమితిని ఏర్పాటు చేయడం ఆ విందు ఏర్పాటుకు లక్ష్యం పద్ధతి ప్రకారమే భోజనానంతరం ఉపన్యాసాలు జరిగాయి స్థాయీ సమితికూడా ఏర్పడింది ఈ కార్యక్రమంవలన మా ఉద్యమానికి ప్రచారంతో బాటు బలం కూడా లభించింది

ఈ విధంగా ఆరువారాలు ఇంగ్లాండులో వుండి కార్యక్రమాలు నిర్వహించి, మేము దక్షిణాఫ్రికాకు తిరిగి వచ్చాము మదీరా చేరేసరికి మాకు శ్రీ రిచ్ పంపిన తంతి అందింది "బ్రిటిష్ మంత్రి వర్గం చక్రవర్తికి ట్రాన్స్‌వాల్ అసెంబ్లీ అంగీకరించిన ఏషియాటిక్ ఆక్టును నిరాకరించమని సిఫారసు చేసినట్లు లార్డ్ ఎల్గిన్ ప్రకటించారు " అని ఆతంతిలో వున్నది మాసంతోషానికి అంతు లేకుండా పోయింది మదీరానుంచి కేప్‌టౌను చేరుటకు 14 లేక 15 రోజులు పడతాయి ఈ రోజుల్ని అమితానందంతో గడిపాము భవిష్యత్తులో మిగతా బాధల్ని తొలగించుటకు ఏమేమి చేయాలో అనేక ఆకాశహర్మ్యాలను వెర్రివాళ్ల వలె నిర్మించాం మేము కట్టుకున్న గాలిమేడలు ఎలా కూలిపోయాయో తరువాత ప్రకరణంలో వివరిస్తాను

ఈ ప్రకరణాన్ని ముగించే ముందు ఒకటి రెండు స్మృతులను యిక్కడ వ్రాయడం అవసరం ఇంగ్లాండులో ఒక నిమిషం సమయాన్ని సైతం మేము వ్యర్థం చేయలేదు పెద్ద సంఖ్యలో సర్క్యులర్లు తయారుచేయడం, అచ్చు వేయడం, సరిదిద్దడం, వాటిని పంపడం మొదలగు పనులు ఒక్కచేతితో ఎలా జరుగుతాయి? అందుకు బయటివారి సాయం అవసరమైంది డబ్బు ఖర్చు చేస్తే యిట్టి సాయం సామాన్యంగా లభిస్తుంది కాని 40 సంవత్సరాల అనుభవంతో చెబుతున్నాను, వాలంటీర్ల ద్వారా అయితే యిట్టి పనులు విజయవంతం అవుతాయి అదృష్టం వల్ల అట్టి పరిశుద్ధ సహకారం ఇంగ్లాండులో మాకు లభించింది అక్కడ చదువుకుంటున్న అనేక మంది భారతీయ విద్యార్థులు మాకు అండగా నిలచారు వారిలో చాలామంది

ఉదయం, సాయంత్రం, సొమ్ము తీసుకోకుండా మాకు సాయం చేశారు వారిలో ఒక్కరు కూడా గౌరవ ప్రతిష్టల్ని ఆశించ లేదు పేర్లు, చిరునమాలు వ్రాయడం, నకళ్లు వ్రాయడం, పోస్టల్ బిళ్లలు అతికించడం, ఉత్తరాల్ని పోస్టు చేయడం మొదలుగా గల పనులన్నీ చేశారు అట్టి వారందరినీ మరిపించివేయగల నిష్కామ సేవి సిమండ్స్ అనుపేరుగల ఆంగ్లయువకుడు అతణ్ణి దక్షిణాఫ్రికాలో మొట్టమొదటిసారి కలిశాను భారత దేశంలో కొంతకాలం వుండి వచ్చిన మంచి మిత్రుడు భగవంతుడు ఎక్కువ ప్రేమించిన వాళ్లను త్వరగా తన దగ్గరికి పిలిపించుకుంటాడు అని ఇంగ్లీషులో ఒక సామెత వున్నది పరదుఃఖభంజకుడుగు యీ ఆంగ్లేయుణ్ణి కూడా యమదూతలు అతడు యౌవ్వనంలో వుండగానే తీసుకు వెళ్లారు పరదుఃఖభంజకుడు అను విశేషణ ప్రయోగానికి ఒక కారణం వున్నది ఈ ఆంగ్ల యువకుడు బొంబాయిలో వున్నప్పుడు 1897లో ప్లేగు జబ్బు సోకిన వారిమధ్య నిర్భయంగా తిరుగుతూ వాళ్లకు సాయం చేశాడు రోగంతో బాధపడుతున్న జనం మధ్య జంకకుండా తిరుగుతూ వాళ్లకు సేవచేసిన ఆతనికి మృత్యుభయం కలుగలేవు నిర్భయం అతనిరక్తంలో ప్రవేశించింది జాతి ద్వేషంకాని, రంగుద్వేషం కాని అతడికి లేదు అతడు స్వతంత్రమైన స్వభావం గల వ్యక్తి సత్యం ఎప్పుడూ అల్పపక్షం అనగా మైనారిటీ పక్షంవైపునే వుంటుందని అతని నమ్మకం నమ్మకంతోనే జోహన్స్ బర్గులో అతడు నా దగ్గరికి వచ్చాడు నవ్వుతూ "మీ పక్షం పెద్దదైపోతుంది అప్పుడు నేను మీకు దూరమైపోవడం ఖాయం మెజారిటీ పక్షం చేతుల్లోపడితే సత్యం కూడా అసత్యమైపోతుంది అందువల్ల నేను అప్పుడూ మీకు దూరమవుతాను" అని అంటూవుండేవాడు. అతడి మాటకు గొప్ప అర్థం వున్నది జోహన్స్‌బర్గు చెందిన ఒక కోటీశ్వరుడు సర్ జార్జిఫెర్రర్‌కు నమ్మకమైన సెక్రటరీగా పని చేసేవాడు షార్ట్‌హాండు నేర్చుకున్నాడు మేము ఇంగ్లాండులో వున్నప్పుడు హఠాత్తుగా అక్కడికి వచ్చాడు ఆయన నివాసగృహాన్ని నేను ఎరుగను మేము ప్రజాకార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తూ వుంటాము కనుక మా పేర్లు పత్రికల్లో వస్తూ వుండేవి ఆ

ఆధారంతో సిమండ్స్ మమ్ము వెతికి పట్టుకున్నాడు శక్త్యాను సారం సాయం చేస్తానని మాట యిచ్చాడు "చపరాసీ పని యిచ్చినా చేస్తాను వ్రాత పని అవసరమైతే నావంటి నిపుణుడు మీకు దొరకడం దుర్లభం పిలవగానే వచ్చి వాల్తాను' అని చెప్పాడు మాకు పైరెండు పనులు చేయగల వ్యక్తి అవసరం ఈ ఆంగ్లయువకుడు రాత్రింబవళ్లు మాకోసం కష్టపడి పనిచేశాడని చెప్పగలను రాత్రి పన్నిండు లేక ఒంటిగంటవరకు టైపురైటరు దగ్గర కూర్చొని టైపు చేస్తూ వుండేవాడు సందేశాలు చేరవేయడమే కాక ఉత్తరాలు పోస్టు చేసే పనికూడా తానే నవ్వుతూ చేస్తూ వుండేవాడు అతడికి నెలకు 45 పౌండ్ల ఆదాయం వుండేది ఆ డబ్బంతా స్నేహితుల కోసం ఖర్చుపెడుతూ వుండేవాడు అప్పుడు అతడికి 30 సంవత్సరాల వయస్సు వుండి వుంటుంది పెండ్లిచేసుకోలేదు జీవితమంతా పెండ్లి చేసుకోకుండా వుండాలనే నిర్ణయానికి అతడు వచ్చాడు శ్రమకు ఫలితంగా కొద్దిగా సొమ్ముతీసుకోమని నేను మరీ మరీ చెప్పాను కాని అతడు అంగీకరించలేదు " నేను యీ సేవకు సొమ్ము తీసుకుంటే ధర్మచ్యుతుడనై పోతాను" అని అంటూ వుండేవాడు నాకు బాగా జ్ఞాపకం అది చివరిరాత్రి కాగితాలు సామాన్లు సర్దుకునేసరికి రాత్రి 3 గంటలైంది సిమండ్స్ కూడా రాత్రి 3 గంటల దాకా మాతో బాటే వున్నాడు రెండో రోజున మమ్మల్ని ఓడ ఎక్కించి మరీ వెళ్లాడు ఈ మా వియోగం ఎంత విషాదకరమైనదో వర్ణించలేను పరోపకారం కేవలం గోధుమ రంగు గల వారి సొత్తు మాత్రమే కాదని తెలుసుకున్నాను ఇక ప్రజల సేవా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తున్న వారికోసం ఒక్క ముఖ్య విషయం పేర్కొంటున్నాను ప్రతినిధి బృందానికి అయిన ఖర్చు విషయమై జాగ్రత్తగా వున్నాము సోడా తాగినా ఓచరు సంపాదించి జాగ్రత్తగా వుంచాము ప్రతి పైసకు లెక్క వ్రాశాము ఎన్నో టెలిగ్రాములు పంపాము వాటన్నిటి రశీదులు జాగ్రత్తగా వుంచాము ఆయాఖాతాలలో జ్ఞాపకం వున్నంత వరకు ఖర్చు వివరాలు వ్రాశాము చిల్లర ఖర్చులు అని వేరే ఖాతా పెట్టలేదు సామాన్యంగా ఏమో ఖర్చులు పెట్టి, జ్ఞాపకం లేక నాలుగైదు షిల్లింగుల ఖర్చును చిల్లర ఖాతాలో వ్రాస్తూ వుంటారు ఆపని మేము చేయలేదు

జీవితంలో ఒక్క విషయం స్పష్టంగా తెలుసుకున్నాను తెలివితేటలు పెరిగినప్పటి నుంచి ట్రస్టీలమని, బాధ్యత కలిగిన వాళ్లమని మనం భావిస్తూ వుంటాము తల్లితండ్రి వున్నంతకాలం వారిచ్చిన డబ్బుకు, వారు అప్పగించిన పనులకు సంబంధించిన వివరాలు వారికి తెలుపుతూ వుంటాము అలా చేయడం మన కర్తవ్యం మన మీద కల నమ్మకం వల్ల వాళ్లు మనల్ని లెక్క అడగరు అంత మాత్రాన మనం ఊరుకోకూడదు మనం గృహస్థులమైనప్పుడు భార్య, బిడ్డలకు మనం బాధ్యులం అవుతాము మన సంపాదనకు మనం ఒక్కరమే కాక, మన కుటుంబ సభ్యులు కూడా బాధ్యులు అవుతారు వాళ్ల కోసం ప్రతిదమ్మిడీకి లెక్క మనం వ్రాయాలి ప్రజా కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనడం ప్రారంభిస్తే బాధ్యతలు బాగా పెరిగిపోతాయి సామాన్యంగా స్వయం సేవకులు కానీయండి, కార్యయకర్తలు కానీయండి, మనం పని చేస్తున్నాము, కదా! అందుకైనా లెక్కవ్రాసి అందరికీ చూపనక్కరలేదు అని భావిస్తూ వుంటారు మనం తప్పుపని చేయం కనుక అంతామనల్ని నమ్మితీరాలి అని కూడా భావిస్తూ వుంటారు అలా భావించడం శుద్ధ తప్పు లెక్క వ్రాసి వుంచడానికి, నమ్మకానికీ అపనమ్మకానికి సంబంధం లేదు అసలు లెక్క వ్రాసి వుంచడం ప్రతి వాడికర్తవ్యం అలా చేయకపోవడం పెద్ద తప్పే ఏ సంస్థలోనైనా మనం పని చేస్తున్నప్పుడు ఆ సంస్థ యొక్క పదాధికారులు ఏ కారణం వల్లనైనా మనల్ని లెక్క అడగపోతే అదివారి దోషమే అవుతుంది జీతం పుచ్చుకొని పనిచేస్తే వాళ్లు ఎలా లెక్కలు వ్రాసి వుంచాలో, అలాగే జీతం పుచ్చుకొని స్వయం సేవకులు కూడా లెక్కలు వ్రాయాలి అతడి పనియే అతనికి ముట్టే జీతమన్నమాట చాలామంది దీన్ని పట్టించుకోరు అందువల్ల యీవిషయాన్ని యిక్కడ వ్రాశాను యింత చోటు యీ విషయానికి యిచ్చుటకు సాహసించాను

★ ★ ★

15

వక్ర రాజనీతి లేక క్షణిక సంతోషం

ఓడ నుంచి కేప్‌టౌన్‌లో దిగిన తరువాత, జోహన్స్ బర్గ్ చేరిన పిమ్మట మదీరాలో అందిన తంతికి నిజానికి మేమూహించినంత విలువలేదని తేలింది యిందులో తంతిపంపిన శ్రీ రిచ్ దోషం ఏమీ లేదు ఏషియాటిక్ ఆక్టును నిరాకరించే విషయమై తనకు తెలిసిన వివరం అతడు తంతిద్వారా మాకు తెలియజేశాడు 1906లో ట్రాన్స్‌వాల్ ఒక చక్రవర్తి అధీనంలో వున్న అధినివేశరాజ్యం అని ముందే వ్రాశాను ఇటువంటి రాజ్యాల రాయబారులు అధినివేశరాజ్యాల మంత్రికి తమతమ రాజ్యాల హితానికి సంబంధించిన వివరాలు తెలియజేయుటకు ఎప్పుడూ ఇంగ్లాండులోనే వుంటూ ఉండేవారు ట్రాన్స్‌వాల్ రాయబారి సర్‌రిచర్డ్ సాల్‌మన్ దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ప్రసిద్ధ వకీలు అతడు లార్డ్ ఎల్గిన్, ట్రాన్స్‌వాల్ రాయబారియగు సాల్‌మాన్‌తో చర్చించిన తరువాతనే రక్తపు చట్టాన్ని నిరాకరిస్తూ నిర్ణయించాడు 1907 జనవరి 1వ తేదీ నుంచి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో జవాబు దారీ ప్రభుత్వం ఏర్పడ నున్నది అందువల్ల లార్డ్ ఎల్గిన్ ట్రాన్స్‌వాల్ రాయబారితో "జవాబు దారీ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తరువాత యీ చట్టాన్ని అక్కడి అసెంబ్లీలో ప్యాసు చేయండి అప్పుడు పెద్ద ప్రభుత్వం దాన్ని నిరాకరించదు ఇప్పుడున్న స్థాయిలో మీ రాజ్యం వున్నంతవరకు మీరు చేసే చట్టాలకు పెద్ద ప్రభుత్వమే బాధ్యత వహించవలసి వుంటుంది పెద్ద ప్రభుత్వం రంగుభేదం లాంటి జాతీయ భేద భావాలకు సంబంధించిన రాజనీతిని అంగీకరించదు అందువల్ల ప్రస్తుతం నేను చక్రవర్తికి యీ రక్తపు చట్టాన్ని నిరాకరించాలని సలహా పంపుతాను" అని చెప్పాడు

ఈ విధంగా పేరుకు మాత్రం నిరాకరించినా, తెల్లవారి కోరిక నేరవేరితే చాలు రిచర్డ్ సాల్‌మన్‌కు అభ్యంతరం లేదు ఎందుకుంటుంది? ఈ రాజనీతిని నేను "వక్రం" అని అన్నాను ఇంత కంటే కటువైన విశేషణం

ప్రయోగించినా యిటు వంటి వక్రకుటిల రాజకీయజ్ఞులకు ఏ మాత్రం సరిపోదని నా విశ్వాసం చక్రవర్తి అధీనంలో వున్న అధినివేశరాజ్యాల పూర్తిబాధ్యత సామ్రాజ్య ప్రభుత్వానిదే దాని రాజ్యాంగంలో రంగు భేదానికి మరియు జాతి భేదానికి తావులేదు ఈ రెండు అందమైన మాటలు జవాబుదారీ ప్రభుత్వం చేసే చట్టాలను సామ్రాజ్య ప్రభుత్వం రద్దు చేయజాలదు అనునది కూడా అర్థమయ్యే విషయమే కాని అట్టి రాజ్యాల రాయబారుల్ని పిలిచి రహస్య చర్చలు జరపడం రాజ్యాంగానికి విరుద్ధంగా వుండే చట్టాల్ని ఫలానా పద్ధతిన నిరాకరిస్తామని చెప్పడం ఎవరి అధికారాలు హరిస్తున్నారో వారిని మోసం చేసి, వారికి తీరని అన్యాయం చేసినట్లు కాదా? నిజానికి లార్డ్ ఎల్గిన్ ఈ విధంగా వాగ్దానం చేసి ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి శ్వేత జాతీయులను భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమం నడుపమని ప్రోత్సహించాడు ఈవిధంగా తాను చేయతలిచాడు కనుక, ఆ విషయం తనను కలసిన భారతీయుల ప్రతినిధి బృంద సభ్యులకు చెప్పవచ్చుగదా! ఎవరు ఏమి చెప్పినా తన అధీనంలోగల రాజ్యాలకు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వమే బాధ్యత వహించాలి బ్రిటిష్ రాజ్యాంగ మందలి మూల సిద్ధాంతాల్ని జావాబుదారీ ప్రభుత్వాలు గల అధినివేశ రాజ్యాలు కూడా అంగీకరించవలసిందే ఉదాహరణకు జవాబుదారీ ప్రభుత్వం గల ఏ అధినివేశరాజ్యం కూడా చట్టబద్ధంగా బానిస విధానాన్ని అమలు చేయుటకు వీలు లేదు కనుక లార్డ్ ఎల్గిన్ రక్తపు చట్టం అనుచితమైనదని నిజంగా భావించి నిరాకరించియుంటే, రిచర్డ్ సాల్‌మన్‌ను ఒంటరిగా పిలిచి జావాబుదారీ ప్రభుత్వం ఏర్పడిన తరువాత కూడా యిట్టి చట్టం చేయవద్దని చెప్పి యుండవలసింది ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం అట్టి చట్టం చేయదలుచుకుంటే, జవాబుదారీ ప్రభుత్వ స్థాపన అక్కడ జరపాలా లేదా అని సామ్రాజ్య ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తుందని చెప్పి యుండవలసింది భారతీయుల అధికారాలను సంపూర్తిగా రక్షిస్తామనే మాట తీసుకొని ట్రాన్స్‌వాల్‌లో జవాబుదారీ ప్రభుత్వ స్థాపన జరిపి యుండవలసింది అలా చేయకుండా లార్డ్ ఎల్గిన్ బయటికి

భారతీయుల యెడ సానుభూతి వున్నట్లు మొసలి కన్నీరు కార్చి, లోలోపున ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి అనుకూలంగా వ్యవహరించాడు తాను అంగీకరించని చట్టాన్ని ప్యాసుచేసి అమలు చేయమని వారిని ప్రోత్సహించాడు ఇటువంటి వక్ర రాజనీతికి సంబంధించిన ఉదాహరణ యిది ఒక్కటే కాదు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య చరిత్రను చదివిన సామాన్య పాఠకుడు సైతం ఎన్నో ఉదాహరణలు చూపవచ్చు జోహన్స్‌బర్గ్ చేరగానే లార్డ్ ఎల్గిస్ మరియు సామ్రాజ్య ప్రభుత్వాధినేతలు మమ్మల్ని మోసంచేశారని విన్నాము మదీనాలో మాకు ఎంత సంతోషం కలిగిందో దక్షిణాఫ్రికాలో అంత నిరాశకలిగింది ఇట్టి వక్రరాజనీతి వల్ల భారతీయుల్లో ఆవేశం పెల్లుబికింది "ఇకమనకు చింత ఎందుకు? ఏ సామ్రాజ్య ప్రభుత్వం సహాయం చేస్తుందని మనం పోరాడుతాం? ఇక మన బలం మీదనే, ప్రతిజ్ఞచేసిన ఈశ్వరుని బలం మీదనే ఆధారపడి పోరాడదాం మనం సత్యం మీద నిలబడితే వక్ర రాజనీతి కూడా తిన్నగా మారి సక్రమంగా నడుస్తుంది"అని అంతా అన్నారు

ట్రాన్స్‌వాల్‌లో జవాబుదారీ ప్రభుత్వం ఏర్పడింది అసెంబ్లీలో మొదటి చట్టం బడ్జెటుకు సంబంధించినది రెండవది రక్తపు చట్టం (ఏషియాటిక్ రిజిస్ట్రేషన్ ఆక్టు) మొదటసారి యీ ఆక్టును ఎలా ప్యాసుచేశారో యీసారికూడా అలాగే ప్యాసు చేశారు ఒకటి రెండు శబ్దాలు మాత్రమే మార్చారు ఆ మార్పు ప్రకారం చట్ట నిబంధనలో యివ్వబడిన తేదీలో మార్పు చేశారు అలా చేయక తప్పదు 1907 మార్చి 21వ తేదీన ఒకే ఒక్క రోజున రక్తపుచట్టం ట్రాన్స్‌వాల్ అసెంబ్లీలో ప్యాసై పోయింది పైన తెలిపిన మార్పుకు, చట్టమందలి కఠోరత్వానికి ఏ సంబంధమూ లేదు అంటే గతంలో యిట్టి చట్టాన్ని నిరాకరిస్తున్నామని చేసిన తతంగమంతా బట్టి బూటకమని స్పష్టంగా తేలిపోయింది భారతీయులు దానికి వ్యతిరేకంగా అర్జీలు పంపించారు కాని పట్టించుకునే నాథుడెవరు? 1907 జూలై 1వ తేదీనుంచి చట్టం అమలులోకి వచ్చిందని ప్రకటించారు జూలై 31వ తేదీలోపున భారతీయులందరు అనుమతి పత్రాలు తీసుకునేందుకు అర్జీలు దాఖలు

చేయాలని ప్రకటన వెలువడింది మధ్య యిన్ని రోజుల గడువు భారతీయులపై దయితో యివ్వబడలేదు ఆచట్టానికి సామ్రాజ్య ప్రభుత్వ ముద్ర అవసరం అందుకు సమయం కావాలి గదా! అంతేగాక అందు కోసం ఫారాలు, పుస్తకాలు, అనుమతి పత్రాలు తయారు చేయాలి వేరు వేరుచోట్ల ఆఫీసులు తెరవాలి దానికోసం కొద్ది గడువు యిచ్చారు

★ ★ ★

16

అహమద్ ముహమ్మద్ కాఛలియా

మా భారతీయుల ప్రతినిధి బృందం సభ్యులం ఇంగ్లాండు వెళ్ళుటకు బయలు దేరాం అప్పుడు దక్షిణాఫ్రికాలో నివసిస్తున్న ఒక ఆంగ్లేయ యాత్రికుడు వచ్చి నన్ను కలిశాడు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం అమలు చేసిన ఖూనీ చట్టాన్ని గురించి మా ఇంగ్లాండు ప్రయాణాన్ని గురించి నావల్ల తెలుసుకొని "అయితే మీరు కుక్కబెల్టు (డాగ్ కాలర్) ధరించడాని వ్యతిరేకిస్తున్నారన్నమాట" అని అన్నాడు ఆ ఆంగ్లేయుడు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వపు చట్టాన్ని కుక్కబెల్టుతో పోల్చాడన్నమాట అతడు ఆ మాట ఖూనీ చట్టాన్ని సమర్థిస్తూ, భారతీయుల యెడ తనకు గల తిరస్కార భావాన్ని వెల్లడించడానికే అన్నాడో, లేక దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల విషయంలో ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వాన్ని విమర్శిస్తూ, మా యెడ సానుభూతిని ప్రకటిస్తూ అన్నాడో అప్పుడు నేను నిర్ణయానికి రాలేకపోయాను ఇప్పుడూ రాలేకపోతున్నాను అయితే ఏ మనిషి మాట్లాడిన మాటకైనా అతడికి అన్యాయం జరిగేలా అర్థం తీయకూడదని నా అభిప్రాయం అట్టి నీతిసూత్రం ప్రకారం భారతీయుల యెడ సానుభూతిని ప్రకటించేందుకు వాస్తవ స్థితిని యీ మాటల్లో చిత్రించాడని భావిస్తున్నాను ఒక వైపున ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం భారతీయులకు కుక్క బెల్టు కట్టుటకు ప్రయతిస్తూ వుంటే, మరో వైపున యీ అన్యాయాన్ని ఎలా ఎదుర్కోవడమా, బెల్టు ధరించకుండా ప్రభుత్వ వక్రనీతిని ఎలా

ఎండగట్టడమా అని భారతజాతి కృషి చేస్తున్నది ఇంగ్లాండు, భారతావని యందలి సహాయకులగు మిత్రులందరికీ అక్కడి పరిస్థితిని తెలుపుతూ జాబులు వ్రాస్తూ వున్నాము అసలు సత్యాగ్రహ పోరాటానికి బయటి బలాలకంటే, ఆంతరంగిక బలమే రామబాణంలా పని చేస్తుంది కనుక జాతిని జాగృతం చేయుటకు, జనాన్ని క్రియాశూరులుగా తయారుచేయుటకు, జాతినాయకులు తమ సమయాన్ని వెచ్చించ సాగారు

సత్యాగ్రహపోరాటం జరుపుటకు ఏ సంస్థను ఉపయోగించాలా అను ప్రశ్న బయలుదేరింది ట్రాన్స్‌వాల్ బ్రిటిష్ ఇండియన్ అసోసియేషన్ సభ్యుల సంఖ్య చాలా ఎక్కువగా వున్నది దాన్ని స్థాపించి నప్పుడు సత్యాగ్రహ పుట్టుక జరగలేదు ఒకటి కాదు, రెండు కాదు, పలుచట్టాలకు వ్యతిరేకంగా సంస్థ పోరాడింది ఇంకా పోరాడవలసిన అవసరం వున్నది చట్టాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాడటమే గాక, అనేక రాజకీయ సాంఘిక, తదితరరంగాలలో కూడా రకరకాల పనులు ఆ సంస్థ చేస్తున్నది ఆ సంస్థ మెంబర్లంతా సత్యాగ్రహపోరాటం ద్వారా ఖూనీ చట్టాన్ని ఎదర్కొంటామని యింకా ప్రతిజ్ఞ గైకొనలేదు బయటి ప్రమాదాలను గురించి కూడా యోచించవలసిన అవసరం వున్నది సత్యాగ్రహపోరాటాన్ని ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం రాజద్రోహంగా పరిగణించి సత్యాగ్రహ పోరాటం సాగించే సంస్థల్ని నిషేధిస్తే? అట్టి స్థితిలో ఆ సంస్థలో పనిచేసే సత్యాగ్రహులు కాని మెంబర్లు ఏంచేయాలి? సత్యాగ్రహం ప్రారంభంకాక పూర్వం సంస్థకు దాతలు యిచ్చిన ధనాన్ని ఏంచేయాలి? వీటికి సమాధానం వెతకాలి సుదీర్ఘ చర్చలు జరిపి చివరికి అశ్రద్ధ, అశక్తి తదితర కారణంలవల్ల సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనని వ్యక్తులను ద్వేషించకూడదని, వాళ్లతో స్నేహంగా వ్యవహరించాలని, సత్యాగ్రహం తప్ప తదితర కార్యక్రమాల్లో వాళ్లతో కలిసి పనిచేయాలని అంతా ఒక నిర్ణయానికి వచ్చారు

ఇటువంటి పలు సమస్యలను గురించి చర్చించి యిప్పుడున్న సంస్థల ద్వారా సత్యాగ్రహపోరాటం జరపకూడదని, అన్ని సంస్థలు సత్యాగ్రహ

పోరాటానికి శక్తినిబట్టి సహకరించాలని, సత్యాగ్రహాన్ని మినహాయించి మిగతా కార్యక్రమాలన్నింటికి సంస్థలు సహకరించాలని అంతా నిర్ణయానికి వచ్చారు తరువాత సత్యాగ్రహులంగా కలసి "పాసివ్ రెసిస్టెన్స్ అసోసియేషన్" లేక సత్యాగ్రహ మండల్ అను పేరట క్రొత్త సంస్థను స్థాపించారు ఇంగ్లీంషు పేరువల్ల అప్పటికి సత్యాగ్రహం అనుపేరు యింకా నిర్ణయం కాలేదని పాఠకులు గ్రహించవచ్చు ఆ తరువాత జరిగిన కార్యక్రమాల వల్ల, యీ క్రొత్త సంస్థను స్థాపించినందువల్ల భారతజాతికి ఎంతో మేలు జరిగింది అలా జరిగియుండకపోతే సత్యాగ్రహ పోరాటానికి నష్టం కలిగి యుండేదే చాలా మంది యీ క్రొత్త సంస్థలో మెంబర్లుగా చేరడమే గాక డబ్బుకూడా బాగా యిచ్చి సహాయం చేశారు

డబ్బు లేని కారణంగా ప్రపంచంలో ఏ సంస్థ మూత పడదని, ఆగిపోదని, నిస్తేజపడదని అనుభవంవల్ల తెలుసుకున్నాను అయితే ప్రపంచంలో సంస్థలు డబ్బు లేకుండానే నడుస్తాయని భావించకూడదు నిజాయితీ కలిగిన సచ్చరిత్రులు నడిపే సంస్థలకు డబ్బులోటు వుండదు దానంతట అదే లభిస్తుంది దానితోబాటు డబ్బు వరదలా వచ్చిపడితే యిక ఆ సంస్థకు పతనం తప్పదని కూడా అనుభవం వల్ల తెలుసుకున్నాను ఈ అనుభవాలన్నిటి వల్ల నేను మూల ధనం బాగా పెంచి, దాన్ని నిల్వచేసి, తద్వారా వచ్చే వడ్డీతో సంస్థల్ని నడపడం మహాపాపమని అనలేనుగాని, అది అనుచిత చర్య అని మాత్రం అనగలను ప్రజాసంస్థలకు అసలు ప్రాణం ప్రజలే ప్రజలు కోరినంత వరకే యిట్టి సంస్థలు, పనిచేయాలి మూలధనం సంపాదించి దానివడ్డీతో నడిచే సంస్థలు ప్రజాసంస్థలుగా వుండవు అవి స్వేచ్ఛా సంస్థలుగానో, నియంత్రిత సంస్థలుగానో అయిపోతాయి ప్రజల విమర్శలనే అంకుశం దానికి వుండదు వడ్డీ సాయంతో నడుస్తున్న పలు ధార్మిక, సాంఘిక సంస్థలు ఎంతగా కుళ్లిపోయాయో చర్చించుటకు యిక్కడ తావు లేదు అయితే యిది అందరికీ తెలిసిన విషయమే

ఇక మనం అసలు విషయానికి వద్దాం సూక్ష్మాతిసూక్ష్మ వాదనలు చేసి

ఈకకు పీకలు పీకడం, మీనమేషాలు లెక్క పెట్టడం వంటి పనులు. కేవలం వకీళ్లు, ఆధునిక విద్య గడించిన వేత్తలేకాక, అక్షరం ముక్క రాని వాళ్లు అజ్ఞానులు అనుకున్న వాళ్లు కూడా చేస్తున్నారు దక్షిణాఫ్రికాలో యీ అనుభవం నాకు కలిగింది మొదటిసారి ప్యాసైన ఖూనీ చట్టం నిరాకరించబడింది కనుక యూదుల నాటకశాలలో చేసిన మన ప్రతిజ్ఞ నేరవేరింది అని కొందరు క్రొత్త వాదన లేవతీశారు ప్రతిజ్ఞాపాలన యందు వెనుకంజ వేసిన వాళ్లకు యీ వాదనసాకుగా దొరికింది అయితే వాళ్ల వాదనలో కొంత సత్యం వున్నది కాని దాన్ని చట్ట రూపంలోగాక, అందలి చెడును ఎదిరించిన వారికి మాత్రం, యీ వాదన నచ్చలేదు వీటన్నిటినీ గమనించి, రక్షణ దృష్ట్యానేగాక, జాతిలో యింకా జాగృతి కలిగించాలని, జనంలో వచ్చిన బలహీనతలను తొలగించాలని భావించి మళ్లీ క్రొత్తగా జనం ప్రతిజ్ఞ చేయడం మంచిదనే నిర్ణయానికి నేను వచ్చాను అందుకోసం పలుచోట్ల సభలు జరిపి ప్రజలకు బోధ చేశాము తిరిగి ప్రతిజ్ఞ కూడా చేయించాము ప్రజల ఉత్సాహంలోగాని, ఆవేశంలోగాని ఎట్టి మార్పు రాలేదని తేలింది

జూలై మాసంలో విధించబడిన గడువు దగ్గరికి వచ్చింది జూలైనెల చివరి తేదీన ట్రాన్స్‌వాల్ రాజధానీ నగరమైన ప్రిటోరియాలో భారతీయుల పెద్ద బహిరంగ సభ ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయించాం ఇతర పట్టణాలనుంచి కూడా చాలామంది ప్రతినిధుల్ని ఆహ్వానించాం ప్రిటోరియా యందలి మసీదు ప్రాంగణంలో సభ కోసం ఏర్పాట్లు జరిగాయి సత్యాగ్రహం ప్రారంభమైన తరువాత జనం సభల్లో పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొన సాగారు అందువల్ల యిండ్లలో సభ జరపడం సాధ్యం కానందున మసీదుల విశాల ప్రాంగణాల్లో సభలు ఏర్పాటు చేయడం ప్రారంభించాం ప్రిటోరియా పట్టణంలో గల భారతీయుల సంఖ్య 1300 వరకు వున్నది. వారిలో 10000 మంది జోహన్స్‌బర్గు, ప్రిటోరియాల్లో వుంటున్నారు వారిలో 6000 మంది వచ్చి సభలో పాల్గొన్నారు అని అంటే ప్రపంచమందలి ఏదేశంలోనైనా యిది

పెద్ద సంఖ్యగా పరిగణింపబడుతుంది సామూహికంగా జరిగే సత్యాగ్రహాన్ని మరే షరతు మీద జరుపుటకు వీలు లేదు ఏ సత్యాగ్రహం కేవలం అందులో పాల్గొను సత్యాగ్రహుల శక్తిపై ఆధారపడి నడుస్తుందో, ఆసత్యాగ్రహాన్ని గురించిన శిక్షణ వారికి గరపకపోతే అది నడవదు అందువల్ల యింత పెద్ద సంఖ్యలో పాల్గొంటున్న జనాన్ని చూచి మేము ఆశ్చర్యపడ లేదు బహిరంగ సభలు విశాల మైదానాల్లోనే జరపాలని నిర్ణయించాము అందువల్ల డబ్బు అధికంగా ఖర్చు కాలేదు చోటు లేనందున ఎవ్వరూ తిరిగి వెళ్లిపోవలసిన అవసరం కలుగలేదు మరో విశేషాన్ని కూడా పేర్కొనడం అవసరం మా సభలన్నీ ప్రశాంతంగా నడిచాయి సభలో పాల్గొనే జనం ఉపన్యాసాలన్నింటిని శ్రద్ధగా విన్నారు సభ ప్రాంగణంలో చివర నిలబడి వున్న వాళ్లకు ఉపన్యాసం వినబడకపోతే బిగ్గరగా మాట్లాడమని వక్తల్ని కోరుతూ వుండేవారు ఇట్టి సభల్లో కుర్చీలు వుండేవి కావని పాఠకులు గ్రహింతురుగాక అంతా నేల మీదనే కూర్చొనేవారు చిన్న వేదిక మాత్రం ఏర్పాటు చేసేవాళ్లం దాని మీద సభకు అధ్యక్షత వహించే అధ్యక్షుడు, ఉపన్యాసం యిచ్చే వక్త, మరిద్దరు ముగ్గురు ముఖ్యులు వుండేవారు ఆ వేదిక మీద ఒక చిన్న టేబులు, రెండు మూడు కుర్చీలు, స్టూళ్లు వుండేవి

ప్రిటోరియాలో జరిగిన యీ సభకు అధ్యక్షత, బ్రిటిష్ ఇండియన్ అసోసియేషన్ తాత్కాలిక అధ్యక్షుడు అయిన యూసఫ్ ఇస్మాయిల్‌మియా వహించారు ఖూనీ చట్ట ప్రకారం అనుమతి పత్రాలు తీసుకోవలసిన గడువు సమీపిస్తున్నది అందువల్ల ఆవేశం ఎంత వున్నా భారతీయులు మాత్రం చింతా క్రాంతులైనారు అదే విధంగా శక్తి సామర్థ్యాలు ఎన్ని వున్నా జనరల్ బోధా జనరల్ స్మట్సులు కూడాపైకి బుకాయిస్తున్నా లోలోపల అమిత చింతా క్రాంతులైనారు ఒక జాతినంతటినీ బలవంతంగా వంచి అణచడం ఎవ్వరికీ సాధ్యం కానిపని అందువల్ల జనరల్ బోధా యీ సభలో మాకు నచ్చచెప్పమని శ్రీ విలియం హాస్కిన్‌ను పంపించాడు శ్రీ హాస్కిన్‌ను పదమూడవ ప్రకరణంలో పాఠకులకు పరిచయం చేశాను సభ శ్రీవిలియం హాస్కిన్‌కు

ఘనంగా స్వాగతం పలికింది ఆయన ప్రసంగిస్తూ "నేను మీకు మిత్రుణ్ణి మీకందరికీ యీ విషయం తెలుసు నా సానుభూతి మీయెడ కలదని చెప్పనవసరం లేదని భావిస్తున్నాను నాకు శక్తి వుంటే మీ కోరికలన్నింటిని అంగీకరింప చేయాలని వున్నది అయితే యిక్కడి సామాన్య తెల్లవారి వ్యతిరేకతను గురించి వేరే మీకు చెప్పనవసరంలేదని అనుకుంటున్నాను ఇవాళ నేను మీ దగ్గరికి జనరల్ బోథా కోరినందున వచ్చాను వారి సందేశం మీకు వినిపిస్తున్నాను భారత జాతి అంటే ఆయనకు గౌరవం వున్నది భారత జాతి భావాలు ఆయనకు తెలుసు అయినా ఆయన నేను ఏమీ చేయలేని స్థితిలో వున్నాను ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి తెల్లవారంతా యిట్టి చట్టం అవసరమని భావిస్తున్నారు భారత జాతి చేయవలసిందంతా చేసింది గౌరవాన్ని రక్షించుకున్నది అయినా భారతజాతి కోరిక నెరవేరలేదు చట్టం ప్యాసైంది ఇక భారత జాతి యీ చట్టాన్ని అంగీకరించి తమ విశ్వాసపాత్రతను, శాంతి స్వభావాన్ని వెల్లడించడం అవసరం ఇక యీ చట్టమందలి కొద్ది చిన్న పెద్ద నిబంధనల్లో మార్పు అవసరమని భావిస్తే స్మట్స్ వినడానికి సిద్ధంగా వున్నారు అని చెప్పాడు ఈ విధంగా, జనరల్ బోథా సందేశాన్ని చెప్పి శ్రీ హాస్కిన్ మీరు జనరల్ బోథా సలహాను విని పాటించమని నాపక్షాన చెబుతున్నాను ప్రభుత్వం యీ చట్టం మీద గట్టిగా నిలిచియుందని నాకు తెలుసు ప్రభుత్వాన్ని ఎదిరించడమంటే తలను గోడకు కొట్టుకున్నట్టే అవుతుంది భారత జాతి చట్టాన్ని వ్యతిరేకించి అనవసరంగా కష్టాల్నికొని తెచ్చుకోవద్దని, నాశనం కావద్దని సలహా యిస్తున్నాను అని చెప్పాడు వారిచ్చిన ఉపన్యాసాన్ని అక్షరం అక్షరం అనువదించి నేను జనానికి వినిపించాను నా పక్షాన కూడా జనాన్ని హెచ్చరించాను చప్పట్ల ధ్వని మధ్య శ్రీ హాస్కిన్ సభ నుంచి వెళ్లిపోయాడు

ఇక సభలో భారతీయుల ప్రసంగాలు ప్రారంభమయ్యాయి. ఈ ప్రకరణానికే గాక, నిజానికి ఈ చరిత్రకే నాయకత్వం వహించిన నాయకుణ్ణి ఇక పరిచయం చేస్తున్నాను సభలో ప్రసంగించిన వారిలో కీ॥శే॥ అహమద్

ముహమ్మద్ కాఛలియా ఒకరు వారిని ఒక కక్షిదారుడుగాను, రెండు భాషలు వచ్చిన దుబాసిగాను నేను ఎరుగుదును వారు ప్రజా కార్యక్రమాల్లో ప్రముఖంగా పాల్గొనలేదు వారికి ఇంగ్లీషుబాష కొద్దిగా వచ్చు అనుభవంద్వారా ఆభాషా జ్ఞానాన్ని బాగా పెంచుకున్నారు మమ్మల్ని తన ఆంగ్లవకీళ్ల దగ్గరికి తీసుకు వెళ్లినప్పుడు యిద్దరి మధ్య తానే దుబాసిగా వ్యవహరించే వారు అయితే వృత్తిగా గాక, ఒక మిత్రునిగా దుబాసిపని చేస్తూవుండే వారు బట్టలు అమ్మకం చేస్తూ తరువాత తన సోదరునితో కలిసి భాగస్వామిగా వుండి చిన్నస్థాయిలో వ్యాపారం ప్రారంభించారు ఆయన సూరత్‌కు చెందిన మేమన్‌జాతి వారు సూరత్ జిల్లాలో జన్మించారు సూరత్‌కి చెందిన మేమన్ తెగవారికి ఆయనంటే గౌరవం ఆయనకు గుజరాతీ కొద్దిగా వచ్చు కాని అనుభవం ద్వారా యీ భాషాజ్ఞానాన్ని కూడా బాగా పెంచుకున్నారు వారి బుద్ధిమాత్రం కడు చురుకైనది ఏ విషయాన్నైనా యిట్టే గ్రహించి వేసేవారు కోర్టు కేసుల యందలి చిక్కుముడుల్ని విప్పదీయడంలో ఆయన ప్రతిజ్ఞచూచి నేను చాలా సార్లు నివ్వెరబోయాను వకీళ్లతో సైతం చట్ట నిబంధనల్ని గురించి నిశితంగా చర్చిస్తూ వుండేవారు వకీళ్లుసైతం ఆయన వాదనల్ని విని వాటిని గురించి శ్రద్ధ వహించేవారు ప్రతాపంలోగాని, నిష్ఠవిషయంలో గాని ఆయనను మించిన వ్యక్తిని నేను దక్షిణాఫ్రికాలోగాని, భారతదేశంలో గాని చూడలేదు జాతి హితంకోసం ఆయన తన సర్వమూ త్యాగం చేశారు ఆయన సంభాషించిన ప్రతిసారి ఏకవచన ప్రయోగం చేస్తూ వుండేవారు ఆయన నిష్టకలిగిన మహమ్మదీయుడు సూరత్‌కు చెందిన మేమన్ల మసీదుకు సంబంధించిన ట్రస్టీలలో ఆయన కూడా ఒకరు అయితే హిందూ మహమ్మదీయుల్ని సమంగా చూచేవారు సమస్యలు వచ్చినప్పుడు మత మౌఢ్యంతో ముస్లిములను సమర్థించి ఆయన హిందువులను తెగడిన ఘట్టం ఒక్కటి కూడా లేదు నిర్భయుడు నిష్పక్షపాతి అందువల్ల అవసరమైనప్పుడు హిందువులకు, మహమ్మదీయులకు వారి వారి దోషాలు చెప్పడానికి వెనుకంజ వేసేవాడు కాదు ఆయన చూపించిన నిరాడంబరత్వం, అభిమాన

రాహిత్యం అనుసరించుటకు అనుకూలమైనవి ఎన్నో సంవత్సరాల గాఢ పరిచయం వల్ల కీ॥శే॥ అహమద్ కాఛలియా వంటి పురుషుడు భారత జాతికి లభించడం గొప్ప విశేషంగా నేను హృదయపూర్తిగా భావిస్తున్నాను ప్రిటోరియాలో ఉపన్యసించిన వారిలో ఆ నరపుంగవుడు కూడా వున్నాడు ఆయన క్లుప్తంగా ఉపన్యాసం యిచ్చాడు "ప్రతి భారతీయునికి యీ ఖూనీ చట్టం ఏమిటో తెలుసు దాని అర్థం మనందరికీ తెలుసు శ్రీ హాస్కిన్ ప్రసంగం శ్రద్ధగా విన్నాను మీరంతా కూడా విన్నారు నాపై ఒక్క ప్రభావం పడింది వారి ప్రసంగం విన్న తరువాత నేను చేసిన ప్రతిజ్ఞ యింకా గట్టి పడింది ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం ఎంత శక్తివంతమైనదో మనందరికీ తెలుసు అయితే యీ ఖూనీ చట్టం కంటే మించి యింక వాళ్లు చేసేది ఏమిటి ఈ ప్రభుత్వం మనల్ని జైళ్లలో పెడుతుంది మన ఆస్థుల్ని జప్తుచేసి అమ్మివేస్తుంది మనల్ని దేశాన్నుంచి బహిష్కరిస్తుంది ఉరితీస్తుంది వీటన్నింటినీ నవ్వుతూ మనం సహించగలం, కాని యీ ఖూనీ చట్టాన్ని మాత్రం సహించం సహించలేము అంటూ ప్రసంగం ముగించాడు ఆసమయంలో అతడు పొందిన ఉత్తేజాన్ని నేను జాగ్రత్తగా గమనించాను ఆయన ముఖం ఎర్రబడింది ఆయన సిరస్సు, ముఖమందలి నరాలు రక్త ప్రసారం వల్ల ఉబ్బాయి ఆయన శరీరం వణికింది తన కుడిచేతివ్రేళ్లను కంఠం మీద నిమురుతూ ఒక్కసారిగా గర్జించాడు "నేను ఖుదాను సాక్ష్యంగా పెట్టి ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను ఒటుఎ ట్టుకుంటున్నాను ప్రాణాలైనా అర్పించివేస్తాను కాని యీ ఖూనీ చట్టం ఎదుట తలవంచను ఈ సభకూడా యిట్టి నిర్ణయమే చేయాలని కోరుతున్నాను" అంటూ ఆయన కూర్చున్నాడు, తన కంఠం మీద కుడిచేతివ్రేళ్లను నిమురుతూ వున్నప్పుడు కొందరు చిరునవ్వు నవ్వడం నేను చూచాను నేను కూడా వారితో కలిసి చిరునవ్వు నవ్వాను మాటల్లో చూపినంతశక్తి చేతల్లో కాఛలియా చూపించగలడా అనే సందేహం నాకూ కలిగింది ఆ సందేహాన్ని గురించి వ్రాస్తున్నప్పుడు యిలా ఎందుకు వ్రాశానా అని నాకు సిగ్గువేస్తున్నది ఆమహాసంగ్రామంలో తమ ప్రతిజ్ఞను అక్షరశః పాలించిన భారతీయులందరిలో

కాఛలియా సేఠ్ సదా ముందు వున్నాడు ఏనాడూ ఆయన ముఖంలో రంగు మారడం నేను చూడలేదు బిగ్గరగా చప్పట్లుకొట్టి సభ ఆయన ఉపన్యాసాన్ని సమర్థించింది అప్పటికి కాఛలియాను గురించి నేను తెలుసుకున్న దానికంటే, జనం ఎక్కువ తెలుసుకున్నారని నాకు బోధపడింది వారిలో చాలామందికి చింపిరి గుడ్డల్లో గల అముత్యాన్ని గురించి బాగా తెలుసు శ్రీ కాఛలియా చెప్పింది చేస్తాడని, చేసిందే చెబుతాడని వాళ్లకు తెలుసు సభలో యింకా ఆవేశంతో నిండిన ఉపన్యాసాలు కొందరు యిచ్చారు నేను కాఛలియా ఉపన్యాసానికే అధికంగా ప్రాధాన్యం యిచ్చాను ఆయన ఉపన్యాసం భవిష్యద్వాణిగా రూపొందడమే, అందుకు కారణం ఆవేశంతో ఉపన్యాసాలు యిచ్చిన వారలో చాలా మంది తమ మాట మీద నిలబడలేక పోయారు ఆ పురుష సింహాన్ని మృత్యువు 1918లో అనగా సత్యాగ్రహ పోరాటం ముగిసిన నాలుగు సంవత్సరాల తరవాత భారతజాతికి సేవ చేస్తూ వున్నప్పుడు తన ఒడిలోకి తీసుకున్నది

కాఛలియా సేఠ్‌ను గురించిన ఒక సంస్మరణను మరో చోట వ్రాయడం సాధ్యం కాదు కనుక యిక్కడే వ్రాస్తున్నాను టాల్‌స్టాయి ఫారమును గురించి పాఠకులు యిక ముందు చదువుతారు అక్కడ సత్యాగ్రహుల కుటుంబాలు వుంటున్నాయి జాతి ప్రజలకు ఒక ఉదాహరణగా చూపాలని భావించి, తన కుమారుణ్ణి నిరాడంబరతను నేర్చుకోమని ప్రజాసేవ ఎలా చేయాలో తెలుసుకోమని చెప్పి ఫారంకు కాఛలియా పంపించాడు అది చూచి మిగతా మహమ్మదీయులు కూడా తమ బిడ్డల్ని చదువుకోసం ఫారంలో చేర్చారు కాఛలియా కుమారుడి పేరు అలీ అప్పుడు అతడికి 10 లేక 12 సంవత్సరాల వయస్సు వుంటుంది స్వభావరీత్యా అలీ వినమ్రుడు కొద్దిగా చంచలుడు, సత్యవాది సరళహృదయుడు అయితే కాఛలియా సేఠ్ గతించిన తరువాత, సత్యాగ్రహ పోరాటం ముగిసిన తరువాత ఆ బిడ్డను కూడా దూతలు దేవుని దర్బారుకు తీసుకు పోయారు ఆ పిల్లవాడు జీవించి యుంటే తన తండ్రికి నిజమైన ప్రతినిధి అయ్యేవాడని నా అభిప్రాయం

★ ★ ★

17

ప్రథమ అంతఃకలహం

1907 జూలై1వ తేదీ వచ్చింది అనుమతి పత్రాల్ని యిచ్చే ప్రభుత్వ కార్యాలయాలు వెలిశాయి భారతజాతి పక్షాన అటువంటి ప్రతి ఆఫీసు ఎదుట పికెటింగు జరిపి, భారతీయుల్ని పత్రాలు తీసుకోకుండా ఆపాలని ఆదేశం యిచ్చాము తెల్ల ప్రభుత్వంవారి ఉచ్చులో చిక్కుకోవద్దని భారతీయుల్ని హెచ్చరించడం కూడా జరిగింది ప్రతి వాలంటీరు ఒక బిళ్లను గుర్తుగా తగిలించుకోవాలి అనుమతి పత్రం తీసుకునే భారతీయుల్ని మాత్రం అవమానించవద్దని వాలంటీర్లకు నచ్చ చెప్పాము అట్టివారిని పేరు అడగండి అతడు తన పేరు చెప్పకపోతే అతడితో అసభ్యతగా వ్యవహరించకండి అట్టివారికి మనం తయారుచేసిన కరపత్రం యివ్వండి రక్తపు చట్టానికి లోబడితే, కలిగే ప్రమాదాల్ని గురించి వారికి చెప్పండి పోలీసులతో మంచిగా మెలగండి వారి జోలికి పోవద్దు పోలీసులు తిట్టినా, కొట్టినా సహించండి, ఒక వేళ దెబ్బలు సహించలేకపోతే అక్కడి నుంచి తప్పుకోండి అరెస్టు చేస్తే సంతోషంగా జైలుకు వెళ్లండి జోహన్స్ బర్గ్‌లో ఏమైనా జరిగితే తిన్నగా నాకు తెలియజేయండి మిగతా చోట్ల అక్కడ నియమింపబడిన కార్యదర్శులకు తెలియజేయండి వాళ్లు చెప్పిన ప్రకారం నడుచుకోండి కొద్ది మంది పికెటర్లకు ఒక నాయకుడు వుంటాడు ఆనాయకుడి ఆదేశానుసారం అంతా నడుచుకోవాలి యిదంతా వాలంటీర్లకు నేర్పిన పాఠం

ఇలాంటి అనుభవం జాతికి మొదటిసారి కలిగింది 12 సంవత్సరాలు దాటిన వారిని పికెటర్లుగా ఎన్నుకున్నారు అందువల్ల 12 నుంచి 18 ఏండ్లవయస్సు గల యువకులు సైతం యీ దళాల్లో చేరారు స్థానికకారకర్తలకు అపరిచితులైన వారిని ఎవ్వరినీ చేర్చుకోలేదు అయినా ఎంతో జాగ్రత్తగా అంతావున్నారు ఎవరైనా పత్రాలు తీసుకోవాలని అనుకుంటే, పికెటర్ల భయం వారికి కలిగితే అట్టివారికి హాని జరగకుండా చూస్తామని, ఒక వాలంటీరును

కూడా వారికిచ్చి లోనికి పంపుతామని పత్రాలు తీసుకున్న తరువాత అట్టివారిని వాలంటీరు సురక్షితంగా బయటికి పంపుతాడని కూడా పలు పర్యాయాలు ప్రకటించాము కొందరు ఆ విధంగా ప్రయోజనం పొందారు కూడా!

వాలంటీర్లు ఎంతో ఉత్సాహంతో తమ పనులు నిర్వహించారు ఎంతో జాగ్రత్తగా వున్నారు వాలంటీర్లను పోలీసులు ఎక్కువగా బాధించ లేదని చెప్పవచ్చు కొన్ని చోట్ల పోలీసులు బాధించితే వాలంటీర్లు సహించారు ఈ కార్యక్రమాల్లో వాలంటీర్లు హాస్యరసాన్ని కూడా మేళవించారు పోలీసులు కూడా అందుపాల్గొన్న ఘట్టాలు వున్నాయి వాలంటీర్లు ఎన్నో ఛలోక్తులు విసురుతూ జనాన్ని నవ్వించుతూ వున్నారు ఒకచోట రాకపోకలకు అడ్డు తగులుతున్నారని ఆరోపణ చేసి వాలంటీర్లను పోలీసులు అరెస్టు చేశారు ఆ విధంగా అరెస్టు అయిన వారి పక్షాన వకీళ్లను నియమించి ప్రజాధనాన్ని ఖర్చు చేయమని చెప్పడం కూడా జరిగింది అన్నిటికీ సిద్ధపడే వాలంటీర్లు రంగంలోకి దిగారు తరువాత కోర్టువారు అరెస్టు చేయబడిన వాలంటీర్లను నిర్దోషులుగా నిర్ణయించి వదిలి వేశారు దాని వల్ల వాలంటీర్ల ఉత్సాహం బాగా పెరిగింది

ఈ విధంగా ఎన్ని జాగ్రత్తలు తీసుకున్నా పత్రాలు తీసుకునే వారికి హాని కలుగకుండా కాపాడినా వాలంటీర్ల దళాలకు తెలియకుండా ఒక రహస్య దళంగా ఏర్పడి కొందరు పత్రాలు తీసుకుంటే ఖబర్దార్ అంటూ జనాన్ని బెదిరించడం ప్రారంభించారు ఈ విషయం తెలియగానే వాళ్లెవరో తెలుసుకొని, అట్టి అరాజకాన్ని అరికట్టుటకు ప్రయత్నాలు చేశాము దానితో బెదిరింపులు ఆగిపోయాయి కాని ఆ ప్రవృత్తి సమూలంగా మాత్రం వీడిపోలేదు దాని వల్ల భారత జాతీయ సత్యాగ్రహ సంగ్రామానికి కొంత నష్టం కూడా కలిగింది అలా భయపడ్డ వాళ్లు ప్రభుత్వ సంరక్షణ కోరగా, వారికి అది లభించింది ఈ విధంగా ఒక విషంకొందరి హృదయంలో బయలు దేరింది వాళ్లు బలహీనుల్ని బెదిరించారు వాళ్లను యింకా పిరికి

వాళ్లను చేశారు బయట పడకుండా రహస్యంగా యిట్టి పనులు చేసే వారంతా బలహీనులే బలహీనులు ఏదో విధంగా దెబ్బతీయాలని చూస్తూ వుంటారు

అయితే యిట్టి బెదిరింపులకు భారతీయులు భయపడలేదు కాని పత్రాలు తీసుకున్న వాళ్ల పేర్లు బయటపడక తప్పదనీ, మిగతా వారి దృష్టిలో దిగజారిపోతామని అట్టివారికి భయం పట్టుకుంది రక్తపు చట్టానికి తలవంచడం మంచిది అని అన్న ఒక్క భారతీయుడుకూడా నాకు కనబడలేదు కొంత మంది కొత్త పత్రాలు తీసుకుందామని వెళ్లారు గాని, తమ పిరికితనానికి వాళ్లే బాధ పడ్డారు ఇటువంటి ఘట్టాలు ఎన్నో జరిగాయి

ఒకవైపున సిగ్గు లజ్జ, మరోవైపున తమ వ్యాపారానికి దెబ్బతగలకుండా కాపాడుకోవడం యీ రెండిటి మధ్య వ్యాపారస్థులు కొందరు యిరుక్కుపోయి భాదపడ్డారు కాని చివరకు వాళ్లు ఒక ఉపాయం కనుక్కున్నారు అట్టివాళ్లు ఏషియాటిక్ శాఖాధికారి దగ్గరకు వెళ్లి మాట్లాడి, ఫలానా చోటఫలానా వారి సొంత యింట్లో రాత్రి 9 లేక 10 గంటల తరువాత అనుమతి పత్రాలు అందజేయండి, తీసుకుంటాం అని చెప్పి ఆయనను ఒప్పించారు ఇలా అయితే తాము రక్తపు చట్టానికి లొంగిపోయినట్లు బయటపడదని వారు భావించారు తామంతా జాతి నాయకులం గనుక, ఎవ్వరూ ఏమి చేయలేరు పని నడిచిపోతుందని వారు అనుకున్నారు అందరిముందు సిగ్గు పడవలసిన అవసరం వుండదని, తరువాత బండారం బైటపడ్డా పరవాలేదని ఊహించారు

కాని వాలంటీర్లు జాగ్రత్తగా వున్నారు ఎప్పటికప్పుడు సమాచారం జాతికి అందిపోతూవున్నది ఏషియాటిక్ ఆఫీసులో వున్న వాళ్లు కూడా అఖండులే ఇటువంటి రహస్య సమాచారం ఏమైనా వుంటే వాళ్లు సత్యాగ్రహులకు చేరవేస్తూ వుండేవారు మరో రకం బలహీనులు కొందరు వుండేవారు వాళ్లు తాము బలహీనులే అయినా నాయకులు బలహీనపడితే సహించ లేకపోయేవారు వాళ్లు తమకు తెలిసిన నాయకుల బలహీనతల్ని ఎప్పటికప్పుడు వాలంటీర్లకు తెలియజేస్తూ వుండేవారు ఇటువంటి ఘట్టం ఒకనాడు

జరిగిందికూడా ఫలానా రోజున, ఫలానరాత్రి, యిన్ని గంటలకు ఫలానా కొట్లో పత్రాలు ఫలానా ఫలానా వాళ్లు తీసుకోబోతున్నారు అని ఆఫీసుకు సమాచారం అందింది ఆ వార్త అందగానే అట్టి వాళ్ల దగ్గరకు వెళ్లి అలా చేయవద్దని నచ్చచెప్పారు ఆకొట్టు దగ్గర పికిటింగు కూడా చేశారు అయినా నాటిరాత్రి 11 గంటలకు భారతీయ నేతలు కొందరు రహస్యంగా పత్రాలు తీసుకున్నారు ఇలాంటి ఘట్టంవల్ల ఒక సిద్ధాంత ప్రకారం సాగుతున్న ఉద్యమానికి విఘాతం కలిగింది మర్నాడే ఆ పెద్ద మనుష్యులపేర్లు పత్రికల్లో ప్రకటించబడ్డాయి మనిషి పడే సిగ్గులజ్జలకు కూడా ఒక హద్దనేది వుంటుంది! దీనికంతటికీ కారణం స్వార్థమే స్వార్థం జడలు విరబోసుకునేసరికి మనిషి జారిపోతాడు సిగ్గులజ్జలు అతణ్ని ఏమీ చేయలేవు ఈ విధంగా అంతఃకలహాలకు లోనై సుమారు 500 మంది భారతీయులు పత్రాలు పుచ్చుకున్నారు కొద్ది రోజులు యీ తతంగం సొంత ఇళ్లలో జరిగింది మెల్ల మెల్లగా అట్టివారిని చలివదిలి వేసింది ఆ తరువాత బహిరంగంగానే ఏషియాటిక్ ఆఫీసుకు వెళ్లి అనుమతి పత్రాలు తీసుకోవడం ప్రారంభించారు

★ ★ ★

18

ప్రథమ సత్యాగ్రహఖైదీ

ఎంత కష్టపడ్డా 500కి మించి భారతీయుల పేర్లు రాకపోయేసరికి ఏషియాటిక్ శాఖకు సంబంధించిన అధికారులు భారతీయులను అరెస్టు చేయడం అవసరమని నిర్ణయానికి వచ్చారు పాఠకులకు జర్మిస్టన్ పేరు తెలుసుకదా! అక్కడ భారతీయులు చాలామంది ఉంటున్నారు వారిలో ఒకని పేరు రామసుందర్ పండిత్ అతడు చూచుటకు శూరుడు వీరుడుగా కనబడేవాడు వాచాలుడు కొద్ది సంస్కృత శ్లోకాలు అతడినోటికి వచ్చు ఉత్తర ప్రదేశ్‌కి చెందినవాడు కనుక తులసీ రామాయణ మందలి కొన్ని దోహాలు, చౌపాయిలు కూడా అతనికి వచ్చు పండిత్ కనుక జనం అతణ్ని

గౌరవిస్తూ వుండేవారు ఉపన్యాసాలు యిస్తూ ఆవేశాన్ని కూడా నింపుతూ వుండేవాడు అక్కడ ప్రభుత్వానికి దాసోహం చేసిన కొందరు భారతీయ ప్రభుద్ధులు ఏషియాటిక్ శాఖ అధికారుల దగ్గరికి వెళ్లి యీ పండిత్‌ని అరెస్టు చేయండి, దానితో భయపడిపోయి జనం పత్రాలకోసం ఎగబడతారని రెచ్చగొట్టారు ఆ ఆఫీసు అధికారి పొంగిపోయి వెంటనే రామసుందర్ పండిత్‌ను అరెస్టు చేయించాడు ఈ రకమైన మొదటికేసు కావడం వల్ల పండిత్ అరెస్టు ప్రాముఖ్యాన్ని సంతరించుకుంది భారతీయుల్లో పెద్ద అలజడి ప్రారంభమైంది జర్మిస్టన్ వరకే ప్రచలితమై యున్న పండిత్ పేరు ఒక్క క్షణంలో దక్షిణాఫ్రికా యందంతట వ్యాపించింది ఏ ఒక్క మహాపురుషుణ్ణి అరెస్టు చేసినా అతడిపేరు సర్వత్ర వ్యాపించునట్లు రామ సుందర్ పండిత్ పేరు అంతటా వ్యాపించింది అందరి దృష్టి అయన మీదకు మళ్లింది అతణ్ణి అరెస్టు చేస్తే శాంతికి ప్రమాధం ఏమీ కలుగకపోయినా ప్రభుత్వం అందుకు పూనుకొని పెద్ద ఏర్పాట్లు చేసింది ఒక పెద్ద భారతీయ నాయకుడి హోదా అతడికి కల్పించి ప్రభుత్వం పెద్ద అట్టహాసం చేసింది అతడికి గౌరవం కల్పించింది విచారణ జరిగిన రోజున కోర్టు అంతా జనంతో క్రిక్కిరిసి పోయింది అతడికి ఒక నెల రోజుల పాటు సాధారణఖైదు శిక్ష విధించారు అతణ్ణి జోహన్స్ బర్గ్ జైల్లో వుంచారు అక్కడ యూరోపియన్ వార్డులో అతడికి ప్రత్యేకించి ఒక గది కేటాయించారు జనం ఏమి యిబ్బంది లేకుండా అతణ్ణి కలుసుకొనే ఏర్పాట్లు చేయబడ్డాయి బయటి నుంచి భోజనం తెప్పించుకొనే ఏర్పాటు కూడా చేశారు దానితో భారతీయులు రోజూ రుచికరమైన భోజనం అతడికి పంపిస్తూ వున్నారు అతడికి జైలు శిక్ష విధించబడిన రోజున పెద్ద జాతీయ ఉత్సవం జరిగింది అతణ్ణి జైల్లో పెట్టినందు వల్ల జాతికి బలం, ఉత్సాహం అధికంగా లభించాయి వందలాది భారతీయులు జైలుకు వెళ్లుటకు సిద్ధపడ్డారు ఏషియాటిక్ శాఖ ఆశించిన ఆశ నెరవేరలేదు. జర్మిస్టన్ యందలి భారతీయులైనా అనుమతి పత్రాలు తీసుకొనుటకు ముందుకు రాలేదు అధికారులు చేసిన

యీ హడావుడి వల్ల జాతికే లాభం కలిగింది ఒక నెల గడిచిపోయింది రామసుందరపండిత్ జైలునుంచి విడుదల అయ్యాడు మేళాతాళాలతో ఆయనను సభాస్థలి వరకు ఉరేగింపుగా తీసుకువెళ్లారు కొందరు ఆ సభలో ఆవేశంతో ఉపన్యాసాలు యిచ్చారు రామసుందర్ పండిత్‌ను దండలతో ముంచెత్తి వేశారు ఆయన గౌరవార్థం కొందరు జనానికి పెద్ద విందు ఏర్పాటు చేశారు అతడికి దక్కిన గౌరవాన్ని చూచి కొందరికి తీయని అసూయ కూడా కలిగింది మనం కూడా జైలుకు వెళ్లి వుంటే మనకు కూడా యిట్టి గౌరవం దక్కి వుండేది కదా అని కొందరు తహతహలాడిపోయారు

కాని రామ సుందర్‌పండిత్ నిజానికి సత్తురూపాయి రకం అతడిదంతా కృత్రిమ వ్యవహారం అతణ్ణి హఠాత్తుగా అరెస్టు చేశారు కనుక ఒకనెల మాసం పాటు జైలు తప్పదని భావించారు జైల్లో అతడికి లభించి యుండలేదు స్వేచ్ఛగా తిరిగే మనిషి అందులోనూ వ్యసనాలకు అలవాటుపడ్డ వాడు ఎంత మంచి భోజనం లభించినా, జైల్లో గల ఏకాంతవాసాన్ని, సంయమనాన్ని సహించలేకపోయాడు రాజభోగాలు అనుభవించినా అతడికి కారాగారవాసం రుచించలేదు ట్రాన్స్‌వాల్‌ను, సత్యాగ్రహపోరాటాన్ని వదిలి రాత్రికి రాత్రే ఎక్కడికో పారిపోయాడు ప్రతిసమాజంలోను గడుసురకం జనం వుంటారు అదే విధంగా ప్రతి ఉద్యమంలోను గడుసురకం చేరతారు అతని వల్ల భారతీయులకు ఏమో ఒరుగుతుందని భావించి అతడికథ నాకు తెలియనీయకుండా గోప్యంగా వుంచారు తరువాత అసలు రామ సుందర్, గిర్‌మిటియాగా దక్షిణాఫ్రికా వచ్చి ఆ ఎగ్రిమెంటు పూర్తి కాకుండానే పారిపోయిన ఒక గిర్‌మిటియా కార్మికుడని నాకు చెప్పారు అతడు గిర్‌మిటియాకు చెందినవాడని నేను ఏహ్యభావంతో వ్రాయడం లేదు అతడు గిర్‌మిటియా అవడంలో దోషం ఏమీ లేదు నిజానికి భారతజాతీయ సత్యాగ్రహ పోరాటంలో పాల్గొని విజయపథాన నడిపించిన వారిలో గిర్‌మిటియా కార్మికులే ఎక్కువ అన్న విషయం పాఠకులు గ్రహింతురుగాక అయితే గిర్‌మిటియా కార్మికుడుగా వచ్చి, ఆ ఎగ్రిమెంటు పూర్తి కాకుండానే

పారిపోవడం రామసుందర్ చేసిన అపరాధమే ఇక్కడ రామసుందర్ పండిత్ కథ, అతనికి సంబంధించిన వివరం అతణ్ణి తప్పు పట్టాలనే ఉద్దేశ్యంతో నేను పేర్కొనలేదు ఇందు దాగియున్న గూఢరహస్యాన్ని తెలుపుటకే పేర్కొన్నాను పరిశుద్ధహృదయంతో ఆరంభించిన ఏ ఉద్యమంలోనైనా సరే పరిశుద్ధమైన ఆచరణ కలవారినే చేర్చుకోవాలి అయితే ఎంత జాగ్రత్తపడ్డా పరిశుద్ధంగా జరిగే ఉద్యమంలో అపరిశుద్ధ మనష్యులు కూడా చేరుతూ వుంటారు అయితే నాయకులు సదా జాగరూకులై వుండాలి సంచాలకుడు పరిశుద్ధుడై యుంటే యిలాంటి వాళ్ల వల్ల ఉద్యమం దెబ్బతినదని మనవి చేస్తున్నాను రామసుందర్‌పండిత్ నిజస్వరూపం బైటపడే సరికి జాతికి అతిని యెడ గలగౌరవం పూర్తిగా తగ్గిపోయింది పండిత్‌రూపం పోయి అతడు కేవలం రామసుందర్‌గా మిగిలిపోయాడు జాతి అతణ్ణి మరిచి పోయింది కాని దీనివల్ల పోరాటానికి బలం పెరిగింది సత్యాగ్రహిగా అతడు అనుభవించిన జైలు శిక్ష వృధాకాలేదు అతడు జైలుకు వెళ్లి నందున పెరిగిన జాతి బలం తరగలేదు అతడి బలహీనత వల్ల కలిగిన ఫలితాన్ని చూచి అటువంటి బలహీనులంతా పోరాటాన్ని వదిలి పారిపోయారు ఇటువంటి యింకా కొంతమంది బలహీనుల బలహీనతలు జాతికంటబడ్డాయి కాని నేను వారిని గురించి పేర్లు అడ్రసులతో సహా యిక్కడ వివరించదలచలేదు అందువల్ల కలిగే లాభమూ ఏమీ లేదు జాతి యొక్కశక్తిని మరియు జాతి యొక్క బలహీనతను పాఠకులు గ్రహించాలి రామసుందర్ వంటివాళ్లు ఎంతో మంది వస్తారు వెళ్తారు అయినా జాతి బలం చెక్కు చెదరదు అటువంటి వాళ్లవల్ల కూడా జాతికి బలమే చేకూరుతుందని నా అభిప్రాయం పాఠకులు రామసుందర్‌ను దోషిగా భావించకూడదు ఈ జగత్తు నందలి మనుష్యులంతా అపూర్ణులే ఒక వ్యక్తి యొక్క అపూర్ణత్వం స్పష్టంగా కనబడినప్పుడు మిగతా వారంతా అతడిని వ్రేలెత్తి చూపిస్తూవుంటారు కాని నిజానికి అది మన పొరపాటే అవుతుంది వాస్తవానికి రామసుందర్ తెలిసియుండి బలహీనుడు కాలేదు మనిషి తన స్వభావాన్ని మార్చుకోగలడు దాన్ని అధీనంలో

వుంచుకోగలడు కాని దాన్ని సమూలంగా పెకిలించి పారవేయలేడు సృష్టికర్త మనిసికి అంతశక్తి ప్రసాదించలేదు పెద్దపులి తన చర్మం చారలను మార్చుకోగలిగితే మనిషి తన విచిత్ర స్వభావాన్ని మార్చుకోగలుగుతాడు పారిపోయినప్పటికీ రామ్‌సుందర్ తన బలహీనతలకు ఎంత పశ్చాత్తాప పడివుంటాడో మనకు ఎలా తెలుస్తుంది? అతడు పారిపోవడాన్ని అతడి పశ్చాత్తాపానికి తార్కాణంగా భావించ వచ్చుకదా? అతడు సిగ్గులేనివాడైతే పారిపోవలసిన అవసరం వుండేది కాదు అనుమతి పత్రం తీసుకొని, రక్తపు చట్టాన్ని అంగీకరించి జైలుకు పోకుండా ముక్తి పొందియుండేవాడు ప్రభుత్వం చేరువకు చేరి యుండే వాడుకూడా ఏషియాటిక్ ఆఫీసుకు దళారిగా మారి యితర భారతీయుల్ని సైతం మార్చివేసేవాడు ఇదంతా ఏమీ చేయకుండా జాతికి తన దౌర్బల్యాన్ని చూపించుటకు సంకోచించి, సిగ్గుపడి, తన ముఖం దాచుకున్నాడు ఇలా చేసి భారతజాతికి అతడు మేలే చేశాడు అతడు పారిపోవడాన్ని యీ విధంగా అర్థం చేసుకుంటే మంచిది

★ ★ ★

19

ఇండియన్ ఒపీనియన్

నేను పాఠకులకు సత్యాగ్రహానికి సంబంధించిన లోపలి మరియు బయటి సాధనాలన్నింటిని గురించి తెలియజేయాలని, భావిస్తున్నాను అందువల్ల ఇండియన్ ఒపీనియన్ అను వార పత్రికను గురించి వివరిస్తాను అది యిప్పటికీ దక్షిణాఫ్రికానుంచి వెలువడుతున్నది దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రప్రథమంగా హిందుస్తానీ ప్రెస్ ప్రారంభించిన ఘనత శ్రీ మదనజీత్ వ్యావహారిక్ అను గుజరాతీ సజ్జనుడికి దక్కింది అనేక యిబ్బందులు పడి ప్రెస్ నడుపుతూ ఒక వారపత్రిక ప్రచురించాలనే నిర్ణయానికి అతడు వచ్చాడు ఈ విషయంలో అతడు కీ॥శే॥ మనసుఖలాల్ నాజర్ మరియు నా సలహా కోరాడు డర్బన్ నుంచి పత్రిక ప్రారంభమైంది శ్రీ మనసుఖలాల్

నాజర్ ఆ పత్రికకు గౌరవ సంపాదకుడుగా వున్నారు పత్రిక ప్రచురణ వల్ల నష్టం రాసాగింది అప్పుడు ప్రెస్సులో పనిచేసే వారందరినీ అందు భాగస్వాములుగా చేసి, ఒక పొలం తీసుకొని అక్కడ వారందరికీ నివాసం ఏర్పాటు చేసి పత్రిక నడపించాలని నిర్ణయానికి వచ్చారు ఆ పొలం డర్బనుకు 13 మైళ్ల దూరాన ఒక అందమైన పర్వతం మీద వున్నది దానికి అతి దగ్గరలో 3 మైళ్ల దూరాన రైలు స్టేషను వున్నది దాని పేరు ఫినిక్స్ పత్రిక పేరు మొదటి నుంచి ఇండియన్ ఒఫీనియన్ అని పెట్టారు ఒకప్పుడు యిది ఇంగ్లీషు, గుజరాతీ, హిందీ, తమిళభాషల్లో వెలువడింది తమిళం, హిందీ పత్రికల ప్రచురణ భారం బాగాపెరిగిపోయింది పొలానికి వచ్చి వుండే పని వాళ్లు దొరకలేదు తమిళ హిందీ భాషల్లో వ్రాసేవారు, వ్రాసిన వ్యాసాల్ని సరిదిద్దువారు లేకపోయినందున ఆ రెండు శాఖల్ని ఆపివేశారు ఇంగ్లీషు, గుజరాతీ భాషల్లో మాత్రం పత్రిక వెలువడసాగింది సత్యాగ్రహ సంగ్రామం ప్రారంభమైనప్పుడు యీ రెండు భాషల్లోనే పత్రిక వెలువడుతూ వున్నది పొలంలో వుంటూ సంస్థలో పనిచేసే వారిలో హిందీ (ఉత్తరప్రదేశ్), తమిళ్ (మద్రాసు), గుజరాతీ, ఇంగ్లీషు వాళ్లంతా వున్నారు శ్రీ మనసుఖలాల్ నాజర్ హఠాత్తుగా మృతి చెందారు అప్పుడు ఒక ఆంగ్ల మిత్రుడు హర్బర్ట్‌కిచన్ ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికకు సంపాదకులైనారు తరువాత శ్రీ హెనరీపోలక్ చాలా కాలం వరకు సంపాదకులుగా వున్నారు నేను, పోలక్ యిద్దరం జైల్లో వున్నప్పుడు ఫాదరీ కీ॥శే॥ జోసఫ్ దోక్ పత్రికకు సంపాదకులుగా వున్నారు ఈ పత్రిక ద్వారా భారతీయులందరికీ, జరుగుతున్న సమాచారం పూర్తిగా అందజేయుటకు అవకాశం లభించింది ఇంగ్లీషు విభాగం ద్వారా గుజరాతీ రానివారికి కూడా సత్యాగ్రహ విశేషాలు తెలిపి శిక్షణ యివ్వడం ప్రారంభమైంది ఇండియా, ఇంగ్లాండు, దక్షిణాఫ్రికా యందలి తెల్ల జాతీయులకు ఇండియన్ ఒపీనియన్ సాప్తాహిక పత్రికగా రూపొంది వారి అవసరాలు తీర్చసాగింది పత్రిక లేకుండా కూడా సత్యాగ్రహం వంటి సమరం సాగించవచ్చు కాని ఇండియన్ ఒపీయన్ పత్రికవల్ల మాకు

ఎన్నో సౌకర్యాలు కలిగాయి జాతికి తేలికగా సత్యాగ్రహ సమరాన్ని గురించిన శిక్షణ యివ్వగలిగాము, ప్రపంచంలో వున్న భారతీయులందరికీ సత్యాగ్రహ సంగ్రామ ఘట్టాల్ని గురించి సమాచారం ఎప్పటికప్పుడు అందించగలిగాము మరో సాధనం వల్ల యింత సౌకర్యం కలిగి యుండేది కాదు సత్యాగ్రహ సంగ్రామం సాగించుటకు ఎన్నో సాధనాలు ఉపయోగపడ్డాయి కాని వాటన్నింటిలోను ఇండియన్ ఒపీనియన్ గొప్ప సాధనంగా ఉపయోగపడిందని చెప్పకతప్పదు

సంగ్రామం జరిగిన రోజుల్లోను, సంగ్రామం జరిగిన తరువాత జాతిలో ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి అదే విధంగా ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికలోకూడా ఎన్నో మార్పులు వచ్చాయి మొదట, పత్రికకు విజ్ఞాపనలు తీసుకొనేవారు ప్రెస్సులో బయటివారి అచ్చు పనులు కూడా చేసేవారు ఈ రెండు పనులకు మంచిపని వాళ్లను వినియోగించవలసి వచ్చింది ఏరకమైన విజ్ఞాపనలు తీసుకోవాలి ఏ రకం విజ్ఞాపనలు తీసుకోకూడదు అను విషయంలో ధర్మసంకటం ఏర్పడింది అంతేగాక ప్రకటించకూడని విజ్ఞాపనలు అందినప్పుడు, ఆ విజ్ఞాపనలు యిచ్చిన వాడు అగ్రగణ్యుడగు భారతీయుడైనప్పుడు, అతణ్ణి సంతోషపెట్టుటకు పనికిమాలిన విజ్ఞాపనలు తేవడానికి, ప్రచురించిన విజ్ఞాపనల డబ్బు వసూలు చేసి తెచ్చుకోడానికి వ్యక్తిత్వం కలిగిన మాపనివాళ్లు చాలా సమయం వెచ్చించవలసిన అవసరం ఏర్పడింది విజ్ఞాపనలకోసం దాతల భజన చేయవలసి వచ్చేది అసలు పత్రికను ఎందుకు నడుపుతున్నాం? డబ్బు సంపాదించడానికా లేక జాతికి సేవచేయుటకా? సేవచేయడానికే అయితే ఎవ్వరినీ వత్తిడిచేయకూడదుకదా! జాతి కోరితేనే సేవ చేయాలి అయితే జాతి ఎలా కోరుతుంది? స్వయంగా చందా చెల్లించి చందాదారులుగా చేరడమే జాతికోరికకు తర్కాణం అవుతుంది విజ్ఞాపనలకోసం దాతల చుట్టూ తిరగడంమాని పత్రికా ప్రచురణకు అయ్యే ఖర్చు చందాదారులను చేర్చి తద్వారాభరించడం మంచిది దీనివల్ల ఆకర్షించేవారికి, ఆకర్షింపబడేవారికి యిరువురికీ పాఠం నేర్పినట్లవుతుంది ఈ విషయాలన్నింటినీ యోచించి

వెంటనే నిర్ణయాన్ని అమలు పరిచాము విజ్ఞాపనలకోసం తెగతిరిగేవారంతా శ్వాసపీల్చుకొని, పత్రికను ఉపయోగకరంగాను, అందంగాను తీర్చిదిద్దుటకు కృషి ప్రారంభించారు జాతి ప్రజలకు ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రిక తమదేనని, దానిని నడపడం తమ బాధ్యతయేనని బోధపడింది కార్యకర్తలమంతా ఆనందించాము జాతిప్రయోజాన్ని దృష్టియందుంచుకొని జనం పత్రికకోసం ఎదురుచూచే విధంగా పత్రికను రూపొందించే కృషికి అంతా పూనుకున్నాము ప్రతి భారతీయుణ్ణి నిలబెట్టి యీ పత్రికను కొనమని చెప్పడం కార్యకర్తలంతా తమ కర్తవ్యంగా భావించాము అచిరకాలంలోనే ఇండియన్ ఒపీనియన్‌పత్రిక ఆంతరిక శక్తి బాగా పెరిగింది పత్రికా స్వరూపంలో కూడా మంచి మార్పు వచ్చింది అది ఒక శక్తి అయిపోయింది ఆ పత్రిక చందాదారుల సంఖ్య సామాన్యంగా 1200 నుంచి 1500 వరకు వుండేది పత్రిక వార్షిక చందా పెంచవలసి వచ్చింది సత్యాగ్రహసంగ్రామం ఉగ్రరూపం దాల్చినప్పుడు వార్షికచందాదారుల సంఖ్య3500 దాకా పెరిగింది ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికా పాఠకుల సంఖ్య 20,000వరకు వుండేది ఇంతమంది పాఠకుల కోసం 3000 కంటే మించి విడి ప్రతులు అమ్మకం కావడం విశేషమే

ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికను భారతజాతి తమదిగా భావించింది పత్రికాప్రతులు జోహాన్స్‌బర్గుకు కొంచెం ఆలస్యంగా చేరితే జనం ఊరుకునేవారుకాదు ఆదివారం ఉదయం పత్రికాప్రతులు జోహాన్స్‌బర్గ్‌కు చేరుతూవుండేవి పత్రికలు చేరగానే జనం ముందుగా గుజరాతీ పత్రిక తీసుకొని గబగబా పత్రికనంతటనీ చదివేస్తూ వుండేవారు ఒకడు చదువుతూవుంటే, పది పదిహేనుమంది చుట్టూ నిలబడివింటూ వుండేవారు బీదవాళ్లు ముగ్గురు నలుగురు కలిసి పత్రిక కొని చదివేవారు

విజ్ఞాపనల్ని ఆపివేసినట్లే, ప్రెస్సులో బయటి అచ్చుపనులు తీసుకోవడంకూడా ఆపివేశాము విజ్ఞాపనలు తీసుకోకపోవడానికి ఏ కారణాలు పనిచేశాయో, అచ్చుపనులు తీసుకోకపోవడానికి కూడా అవే కారణాలు పనిచేశాయి అందువల్ల కంపోజిటర్లకు సమయం చిక్కినందున పుస్తక

ప్రచురణ ప్రారంభించాము పుస్తక ప్రచురణకు లక్ష్యం డబ్బు సంపాదనకాదు సత్యాగ్రహ సంగ్రామానికి ఉపయోగపడే విధంగా పుస్తకాలు ప్రచురించినందున వాటి అమ్మకంకూడా పెరిగింది ఈ విధంగా ఇండియన్ ఒపీనియన్ మరియు ప్రెస్సు రెండూ దక్షిణాఫ్రికాలో జరిగిన సత్యాగ్రహ పోరాటానికి ఎంతో సహకరించాయి సత్యాగ్రహం భారతీయుల హృదయాలలో వ్రేళ్లు పాతుకున్న కొద్దీ ఇండియన్ ఒపీనియన్ మరియు ప్రెస్సులు రెండూ ఎంతో ప్రగతిని సాధించాయి

20

నిర్బంధాల వెల్లువ

రామసుందర్ పండిత్‌ను నిర్బంధించడంవల్ల ప్రభుత్వానికి ప్రయోజనం కలుగలేదని మనం చూచాం రెండో వైపున ప్రజల్లో ఉత్సాహం పెరిగిపోతున్న విషయం ప్రభుత్వం గ్రహించింది ఇండియన్ ఓపీనియన్‌లో ప్రచురించబడే వ్యాసాల్ని, ఇండియన్ ఏషియాటిక్ శాఖ వాళ్లు కూడా శ్రద్ధగా చదువుతున్నారు జాతీయ పోరాటమేదీ రహస్యంగా జరగలేదు జాతిబలాన్ని జాతిబలహీనతల్ని రెండిటినీ జనం ఇండియన్ ఓపీనియన్ ద్వారా మిత్రులైనా, శత్రువులైనా, తటస్థంగా వుండేవారైనా తెలుసుకుంటున్నారు తప్పుడుపని చేయనవసరంలేదు మోసానికి అతి తెలివికి చోటులేదు తమ ఆత్మబలంతోనే విజయం సాధించుటకు అవకాశం వున్నా సత్యాగ్రహ సంగ్రామంలో రహస్యానికి తావులేదని కార్యకర్తలంతా తెలుసుకున్నారు జాతి బలహీనతలనే రోగాల్ని తొలగించుకోవాలంటే వాటిని బయటపెట్టి, వాటిని బాగా అందరూ తెలుసుకో గలగాలని కార్యకర్తలు గ్రహించారు ఏషియాటిక్ శాఖవారు ఇండియన్ ఒపీనియన్ విధానం యిదేనని తెలుసుకున్నారు భారత జాతీయ సత్యాగ్రహ సంగ్రామ చరిత్రగా ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రిక రూపొందడం గమనించిన ఏషియాటిక్ శాఖాధికారులు యీ సంగ్రామానికి సంబంధించిన నాయకుల్ని

నిర్బంధంలోకి తీసుకోవడం అవసరమనీ, లేకపోతే జాతిబలం పెరుగుతుందేగాని తరగదని భావించారు తత్ఫలితంగా 1907 డిసెంబరు మాసంలో కొంతమంది నాయకులకు కోర్టులో హాజరుకమ్మని నోటీసు పంపారు నోటీసు యిచ్చే విషయంలో అధికారులు సభ్యతగా వ్యవహరించారని చెప్పవచ్చు

వాళ్లు అనుకుంటే వారంట్లు జారీ చేసి నాయకుల్ని నిర్బంధంలోకి తీసుకోవచ్చు కాని అలా చేయకుండా హాజరుకమ్మని వాళ్లకు నోటీసు యిచ్చి అధికారులు సభ్యతతోబాటు, జాతి నాయకులు అరెస్టు కావడానికి సిద్ధంగా వున్నారనే సత్యాన్ని కూడా ప్రకటించారు హాజరు కావలసిన రోజు శనివారం ది 28-12-1907 ఆనాడు కోర్టులో హాజరైన నాయకులు "చట్ట ప్రకారం మీరు అనుమతి పత్రాలు తీసుకోవాలి కాని మీరు తీసుకొలేదు కనుక ఫలానా సమయంలోపున ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దుల్ని దాటి వెళ్లిపొండని మీకు ఆర్డరు ఎందుకుయివ్వకూడదో తెలుపండి" అని యిచ్చిన నోటీసుకు సమాధానం యివ్వాలి అట్టి నాయకుల్లో ఒక సజ్జనుడిపేరు క్విన్ అతడు జోహన్స్‌బర్గ్‌లో నివసిస్తున్న చైనీయులకు నాయకుడు జోహన్స్‌బర్గ్‌లో 300-400 మంది చైనావారు వుంటున్నారు వారంతా వ్యాపారాలు వ్యవసాయం చేస్తువుంటారు భారతదేశం వ్యవసాయ ప్రధాన దేశం అయితే వ్యవసాయాన్ని చైనా ప్రజలు అభివృద్ధి చేసినంతగా భారతీయులు చేయలెవని చెప్పక తప్పదు అమెరికా మొదలుగాగల దేశాల్లో ఆధునిక యుగంలో జరిగిన వ్యవసాయాభివృద్ధి అమోఘం అయితే పాశ్చాత్య దేశాలలో జరుగుతున్న వ్యవసాయం ప్రయోగస్థాయిలో వున్నదని భావిస్తున్నాను చైనా మన భారతావని వలెనే ప్రాచీన దేశం ప్రాచీన కాలాన్నుంచి అక్కడ వ్యవసాయ కార్యక్రమం జరుగుతున్నది అందువల్ల చైనాను భారతదేశాన్ని రెండిటినీ యీ విషయంలో పోల్చి చూచుకొని ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకోవచ్చు జోహన్స్ బర్గ్‌లో నివసిస్తున్న చైనీయులు చేస్తున్న వ్యవసాయం చూచి, వారి వ్యవసాయానికి సంబంధించిన విశేషాలు విని వాళ్ల జ్ఞానం, కృషి మనకంటే గొప్పవని నాకు అనిపించింది పంటకు పనికి రాదు అని భావించి మనం ఏ భూమిని వదిలి

వేస్తామో. ఆ భూమిని చైనా వాళ్లు పరీక్షించి అక్కడి మట్టి యందలి వివిధ విశేషాల్ని గ్రహించి ఆ మట్టికి సరిపోయే విత్తనాలుచల్లి అందుపంటలు పండిస్తారు

కష్టపడి పని చేసే తెలివిగల చైనా ప్రజలకు కూడా రక్తపు చట్టం వర్తింపచేశారు అందువల్ల భారతీయులు ప్రారంభించిన సంగ్రామంలో చైనా వారు కూడా చేరాలని నిర్ణయించుకున్నారు అయితే యిరుదేశాల వారు అనుసరించిన విధానాలు మాత్రం విడివిడిగా వున్నాయి తమతమ సంస్థల ద్వారా రెండు జాతులవారు తెల్ల ప్రభుత్వంతో పోరాటం సాగిస్తున్నారు ఆవిధంగా పోరాడినంత కాలం రెండు జాతులవారు లాభం పొందారు యింతలో ఒక జాతి పడిపోయింది రెండో జాతి పడిపోలేదు ఆ పోరాటంలో చాలా మంది చైనా వారు ఓడిపోయారు వారి నాయకుడు వారిని మోసగించాడు చైనా నాయకుడు రక్తపు చట్టానికి లొంగిపోలేదు కాని ఆసంస్థకు సంబంధించిన డబ్బు, లెక్కల పుస్తకాలు అన్నీ తీసుకొని పారిపోయాడని నాకు మిత్రులు చెప్పారు నాయకుడు లేకపోతే జనం చెల్లాచెదురైపోవడం సహజమే కదా నాయకుడిలో మలినం కనబడితే, అనుచరులు నిరాశపడిపోతారు అరెస్టులు జరిగినప్పుడు చైనీయులు అమితోత్సాహంగా వున్నారు వారిలో ఎవ్వరూ అనుమతి పత్రాలు తీసుకోలేదు భారతీయులతో బాటు వారి నాయకుల్ని అరెస్టు చేసినట్లే చైనావారిని, క్విన్‌తో సహా వారి నాయకుల్ని అరెస్టు చేశారు కొంతకాలం శ్రీక్విన్ చక్కగా పనిచేశాడని చెప్పవచ్చు

అరెస్టు చేయబడిన భారతీయ నాయకుల్ని పరిచయం చేస్తాను శ్రీ తంబినాయుడు తమిళభాషీయుడు ఆయన మారిషస్‌లో జన్మించాడు ఆయన తల్లి తండ్రి పొట్టపోసుకోవడం కోసం మద్రాసు నుంచి మారిషస్ వెళ్లారు. తంబినాయుడు సామాన్య వ్యాపారస్తుడు ఆయనకు పాఠశాల విద్య అబ్బలేదు కాని అనుభవజ్ఞానం అధికంగా లభించింది ఇంగ్లీషు బాగా మాట్లాడగలరు వ్రాయగలరు. భాషాశాస్త్ర దృష్ట్యా వారి ఇంగ్లీషులో

దోషాలువుండేవి అనుభవం ద్వారానే వారు తమిళం నేర్చుకున్నారు హిందుస్తానీ భాషకూడా మాట్లాడగలరు తెలుగు కూడా వారికి వచ్చు హిందీ, తెలుగు లిపులు వారికి రావు కాని ఆ రెండు భాషలు వారికివచ్చు మారిషస్ భాషయగు క్రియోల్ కూడా వారికి బాగా వచ్చు క్రియోల్ భాష ఫ్రెంచి భాషయొక్క అపభ్రంశరూపం దక్షిణ భారత దేశానికి చెందిన వారికి సామాన్యంగా యిన్ని భాషలు తెలుసునని చెబితే ఆశ్చర్యపడవలసిన అవసరం లేదు దక్షిణాఫ్రికాలో వున్న వందలాది భారతీయులకు యీ భాషలన్నిటి సామాన్యపరిచయం వున్నది వాళ్లు తేలికగా యిన్ని భాషలు మాట్లాడుతారు నా దృష్టిలో యిందుకు ఒక కారణం వున్నది విదేశీ భాషా మాధ్యమం ద్వారా విద్య గడించి వారి బుర్రలు అలిసిపోవు వారిజ్ఞాపక శక్తి చురుగ్గా వుంటుంది యీ భాషలు మాట్లాడే వారితో ప్రత్యక్షంగా మాట్లాడి ఆయా భాషల తీరు తెన్నుల్ని పరిశీలించి ఆ భాషా జ్ఞానం వారు పొందుతూ వుంటారు మస్కిష్కానికి యిది చిన్ని వ్యాయామం దీని వల్ల వారి మస్కిష్కం అలసిపోదు వికాసం పొందుతుంది తంబినాయుడి విషయం కూడా యింతే ఆయనకు బుద్ధి తీవ్రత అధికం క్రొత్త ప్రశ్నల్ని తేలికగా అర్థం చేసుకుంటారు రక్కువగా జవాబిచ్చేవారి పద్ధతిని చూచి అంతా అశ్చర్య పడుతూ వుంటారు ఆయన భారత దేశాన్ని ఎన్నడూ చూడలేదు కాని భారత దేశమంటే ఆయనకు అపారమైన ప్రేమ స్వదేశాభిమానం ఆయనరోమరోమంలో హత్తుకుపోయింది వారి యందలి స్థిరత్వం వారిముఖంలో ప్రతిబింబిస్తూ వుంటుంది వారి శరీరం బలిష్టంగా వుంటుంది మంచి ఒడ్డుపొడవుగల మనిషి కాయకష్టం చేస్తున్నప్పుడు అలిసి పోయేవారు కాదు ఏ సభలోనైనా కుర్చీమీద కూర్చొని అధ్యక్ష పదవినలంకరించవలసి వచ్చినా లేక అవసరమైనప్పుడు హమాలీ పని చేయవలసివచ్చినా చేస్తూ వుండేవారు నడిరోడ్డున మూటలు మోయవలసి వచ్చినా తంబినాయుడు సిగ్గుపడేవాడు కాదు కష్టపడవలసివస్తే రాత్రి, పగలు అనే తేడాను గమనించేవాడు కాదు భారతజాతి కోసం సర్వమూ అర్పణ చేసే విషయంలో ఎవ్వరికీ తీసిపోని

త్యాగధని శ్రీతంబినాయుడు అవసరానికి మించిన సాహసి, సహజంగా ముక్కోపి కాకుండా వుంటే, అటువంటి వీర పురుషుడు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో కాఛలియా స్థానాన్ని అలంకరించి జాతికి నేతృత్వం వహించియుండేవారు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో సత్యాగ్రహసమరం ప్రారంభమైనంతవరకు ఆయన ముక్కోపం బయటపడలేదు ఆయన యందలి సుగుణాలు రత్నాలవలె ప్రకాశించాయి కాని ఆ తరువాత ఆయనకోపం, ఆయన సాహసం రెండూ ఆయనకు ప్రబల శత్రువులుగా మారాయని విన్నాను ఆ రెండు దుర్గుణాలు వారి సద్గుణాలనన్నింటిని కప్పి వేశాయి ఏదిఏమైనా దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ సంగ్రామ చరిత్రలో తంబినాయుడు పేరు ప్రథమ శ్రేణిలో వుండతగినది మేమందరం కోర్టులో ఒకేసారి హాజరు కావాలి కాని అందరి కేసులు విడివిడిగా నడిచాయి మేజస్ట్రేటు కొంతమందిని 48 గంటలలోపున, కొంతమందిని 7 లేక 14 రోజుల్లోపున ట్రాన్స్‌వాల్ వదిలివెళ్లమని ఆదేశించాడు ది 10 జనవరి 1908 నాటికి ఆ గడువు పూర్తి అవుతుంది ఆ రోజున విధించబడిన శిక్షను వినడం కోసం మేము కోర్టుకు తిరిగి రావాలని ఆర్డరు వేశాడు మేము మా రక్షణ కోసం వాదించవలసిందేమీ లేదు గడువుదాటేలోపున ట్రాన్స్‌వదిలి వెళ్లేదీ లేదు సవినయంగా మేజస్ట్రేటు ఆర్డరును ధిక్కరించి, ఆ అపరాధాన్ని అంగీకరించడానికి అంతాసిద్ధంగా వున్నాము

కోర్టులో చిన్న ప్రకటన చేయుటకు నేను అనుమతి కోరాను అందుకు అనుమతి లభించింది "నా కేసుకు, నాతరువాత వచ్చేవారి మీద మోపబడిన కేసులకు వ్యత్యాసం చూడం అవసరం ప్రిటోరియానుంచి యిప్పుడే నాకు సమాచారం అందింది నా దేశబంధువులకు అక్కడ మూడు మాసాలకైదుశిక్ష, మరియు పెద్ద జుర్మానా విధించబడ్డాయి జుర్మానా చెల్లించకపోతే యింకో మూడు మాసాల శిక్ష విధించారు వారంతా అపరాధంచేసియుంటే, వారందరి కంటే నేను పెద్ద అపరాధిని గనుక నాకు కఠినాతికఠిన శిక్ష విధించమని మేజస్ట్రేటు గారిని ప్రార్థిస్తున్నాను" అని ప్రకటించాను కాని మేజస్ట్రేట్ నా ప్రకటనను పట్టించుకోలేదు నాకు రెండు మాసాల సామాన్య కైదు శిక్ష

విధించాడు ఏకోర్టులో నేను వకీలుగా వందలాది సార్లు నిలబడ్డానో, వకీళ్ల మండలి సభ్యులతో కలిసి మెలిసి తిరిగానో అదే కోర్టులో యివాళ నేను ముద్దాయి రూపంతో బోనులో నిలబడ్డాను యీ స్థితి నాకు విచిత్రంగా తోచింది అయితే వకీళ్లతోబాటు వున్నప్పుడు ఎంతటి గౌరవప్రతిష్ఠల్ని నేను హృదయంలో పొందానో, అంతటి గౌరవ ప్రతిష్ఠల్ని ముద్దాయిగా బోనులో నిలబడ్డ యిప్పుడు కూడా పొందానని చెప్పగలను సంకోచమేమీ నాకు కలుగలేదు కోర్టులో వందలాది భారతీయ సోదరులు, వకిళ్లు, మిత్రులు మొదలైన వారి ఎదుట నిలబడి యున్నాను శిక్ష విధించ బడిన తరువాత ఒక రక్షక భటుడు ముందుకు వచ్చి జైలుకు తరలించే ముందు కైదీలను వుంచే చోటుకి నన్ను తీసుకువెళ్లాడు

అక్కడ నిశ్శబ్దంగా వున్నది కైదీలు కూర్చునేందుకై ఒక బెంచీవున్నది ఆ బెంచీ మీద కూర్చోమని చెప్పి ఆ రక్షక భటుడు బయట తలుపు బిగించి వెళ్లిపోయాడు యిక్కడ నాకు కొంచెం గాబరాకలిగింది నేను ఆలోచనల్లో మునిగిపోయాను నా యిల్లు వాకిలి ఎక్కడ? నా బారిష్టరీ ఎక్కడ? ఆ ప్రజాసభలు ఎక్కడ? అన్నీ స్వప్నాల్లా తెరమరుగైనాయి యిప్పుడు నేను కైదీగా యిక్కడకూర్చున్నాను రెండు మాసాల్లో ఏమవుతుందో? రెండు మాసాలపూర్తి కైదు శిక్ష నేను అనుభవించవలసి వస్తుందా? జాతి ప్రజలంతా అనుకున్న ప్రకారం పెద్ద సంఖ్యలో జైళ్లకు వెళ్లితే రెండు మాసాల పాటు శిక్ష అనుభవించనవసరం వుండదు కాని వారంతా అలా జైళ్లకు వెళ్లడానికి సాహసించకపోతే రెండు మాసాలు జైల్లో వుండక తప్పదు రెండు మాసాలంటే ఎక్కువ సమయమే యీ విధంగా కలిగిన భావాలను వ్రాయడానికి యిప్పుడు పట్టినంత సమయంలో వందో శాతం సమయంకూడా ఆ భావాలు కలగడానికి పట్టలేదు యిటువంటి భావాలు మనస్సులో మసలినందుకు సిగ్గుపడిపోయాను నేను ఎంత మిధ్యాభిమానిని జైలును పెద్దమహలుగా భావించమని జాతి ప్రజలకు చెప్పాను రక్తపు చట్టాన్ని వ్యతిరేకించె సమయంలో ఎన్ని దుఃఖాలు కలిగినా వాటిని సుఖాలుగా భావించాలని

బోధించాను ఆ చట్టాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ సంపదలు చివరికి ప్రాణాలు సైతం అర్పించవలసి వచ్చినా, సత్యాగ్రహి ఆనందంగా అర్పించడానికి సిద్ధపడాలని కూడా చెప్పాను ఆ నా జ్ఞానమంతా యిప్పుడు ఏమైంది? ఎక్కడికి పోయింది? యిట్టి భావాలు నాలో క్రొత్త శక్తిని నింపాయి నా మూర్ఖత్వాన్ని తలుచుకొని నవ్వుకున్నాను యిక సామాన్యస్థితిలో ఆలోచించసాగాను మిగతామిత్రులకు ఏమి శిక్ష విధించబడిందో? వాళ్లను కూడా నాతో బాటు జైల్లో వుంచుతారో లేదో అని ఆలోచిస్తూ వుండగా యింతలో తలుపులు తెరుచుకున్నాయి పోలీసు అధికారి తన వెనుక రావలసిందని నన్ను ఆదేశించాడు అతడి వెనుక నడుస్తూ వుండగా నన్ను ముందు వుంచి తాను నా వెనుకకు జరిగాడు జైలుకు సంబంధించి పంజరం వంటి వాహనం దగ్గరకు తీసుకు వెళ్లి యిందులో కూర్చోమని చెప్పాడు నేను కూర్చున్నాను వెంటనే ఆ వాహనం జోహన్స్‌బర్గ్‌కు బయలు దేరింది

జైల్లో నా బట్టలు విప్పించివేశారు జైల్లో ఖైదీలను నగ్నంగా వుంచుతారని విన్నాను వ్యక్తిగతంగా అవమానం కలిగించనంతవరకు, మతరీత్యా వ్యతిరేకంకానంత వరకు జైలు నియమాల్ని పాటించాల్సిందేనని ముందుగా నిర్ణయించుకున్నాము అక్కడ ధరించుటకు నాకు యిచ్చిన దుస్తులు మురికిగా వున్నాయి వాటిని ధరించడానికి నా మనస్సు అంగీకరించలేదు కాని ఆ దుస్తులు ధరించాను మనస్సును ఒప్పించాను దుఃఖం కలిగినా, జైల్లో మురికిని సహించక తప్పదని నా మనస్సుకు నచ్చ చెప్పాను నా పేరు, అడ్రసు వ్రాసుకున్న తరువాత నన్ను ఒక పెద్ద కొట్లోకి తీసుకు వెళ్లారు కొద్ది సేపు నేను అందులో వున్నాను యింతలో నా అనుచరులు కూడా నవ్వుతూ మాట్లాడుకుంటూ అక్కడికి వచ్చారు నేను వచ్చిన తరువాత వాళ్లకేసులు ఎలా నడిచాయో ఏమేమి జరిగిందో సవివరంగా నాకు చెప్పారు నా కేసు పూర్తి అయి నాకు శిక్ష విధించబడిన తరువాత కొంతమంది భారతీయులు నల్లజండాలు పట్టుకొని ఊరేగింపు జరిపారనీ, కొంతమంది ఉత్తేజితులైనారని వారివల్ల తెలిసింది పోలీసులు ఊరేగింపును ఆపి యిద్దరు

ముగ్గురిని లారీలతో కొట్టారని కూడా తెలిసింది అయితే మమ్మలందరినీ ఒకే జైల్లో ఒకేచోట వుంచారు అందుకు చాలా సంతోషించాము

సాయంత్రం 6 గంటలకు మా కొట్టు తలుపులు మూసి వేశారు దక్షిణాఫ్రికాయందలి జైళ్ల తలుపులకు యినుపగడియలు, ఇనుప కడ్డీలు వుండవు గోడకు పై భాగాన ఒక చిన్న జాలీతో కప్పబడిన కిటికీ గాలి కోసం వుంది అందువల్ల తలుపులు మూసేసరికి గల్లాపెట్టెలో పెట్టిమూసి వేసినట్లు మాకు అనిపించింది జైలు అధికారులు రామసుందర్ పండితునికి చేసిన ఆదరసత్కారం మాకు చేయలేదని పాఠకులు గ్రహింతురుగాక యిందు ఆశ్చర్యం ఏమీ లేదు రామసుందరపండితుడు ప్రధమ సత్యాగ్రహఖైదీ అతడితో ఎలా వ్యవహరించాలో అధికారులకు బోధపడియుండదు మా సంఖ్య ఎక్కువగా వున్నది యింకా చాలా మందిని ప్రభుత్వం నిర్బంధంలోకి తీసుకోవాలి మమ్మల్ని హబ్షీల వార్డులో వుంచారు దక్షిణాఫ్రికాయిందలి ఖైదీలలో రెండు వర్గాలు వుంటాయి తెల్లవాళ్లు, నల్లవాళ్లు (హబ్షీలు) భారతీయ ఖైదులను కూడా హబ్షీ వర్గంలో చేర్చారు నా అనుచరులందరికీ నా వలెనే రెండు మాసాల సామాన్య జైలు శిక్ష విధించబడింది

రెండో రోజు ఉదయం సామాన్య ఖైదు శిక్ష పొందిన ఖైదీలు తమ సొంత దుస్తుల్ని ధరించవచ్చునని, తమ బట్టలు ధరించడం వారికి యిష్టంలేక పోతే ఖైదీలకు యిచ్చే ప్రత్యేక దుస్తులు ధరించవచ్చునని తెలిసింది అయితే మేము సొంత దుస్తులు ధరించవద్దని, జైల్లో వున్నంత కాలం జైలు దుస్తులే ధరించాలని నిర్ణయానికి వచ్చాం మా నిర్ణయాన్ని జైలు అధికారులకు తెలియ చేశాం మాకు సామాన్య ఖైదీలు ధరించే హబ్షీవారి దుస్తులు అందాయి అసలు సామాన్య జైలు శిక్ష విధించబడిన ఖైదీలు పెద్ద సంఖ్యలో దక్షిణాఫ్రికాజైళ్లలో వుండరు అందువల్ల అట్టిదుస్తుల కొరత జైల్లో ఏర్పడింది తగాదా పడటం మాకు యిష్టంలేదు అందువల్ల పెద్దశిక్ష పడ్డ హబ్షీఖైదీలదుస్తులు ధరించడానికి మేము అంగీకరించాము ఆ తరువాత జైలుకు వచ్చిన భారతీయులు యిట్టి దుస్తులు ధరించకుండా తమ సొంత దుస్తులే

ధరించారు అది నాకు యిష్టంకాకపోయినా, యిట్టి విషయంలో పట్టుదల అనవసరమని భావించాను రెండు, మూడు రోజులకు సత్యాగ్రహఖైదీల సంఖ్య బాగా పెరిగిపోయింది వారు కావాలనే శిక్ష పొంది జైలుకు వచ్చారు వారిలో ఎక్కువ మంది కేకలు పెట్టి వస్తువులు అమ్ముకునే వారే దక్షిణాఫ్రికాలో యిలా వీధుల వెంట తిరిగికేకలు బెట్టి వస్తువులు అమ్ముకునే వారు తెల్లవారైనా సరే నల్లవారైనా సరే ప్రభుత్వం దగ్గర అనుమతి పత్రం తీసుకోవాలి దాన్ని తమ దగ్గర భద్రంగా వుంచుకోవాలి పోలీసులు అడిగినప్పుడు వాళ్లకు చూపిస్తూ వుండాలి రొజూ పోలీసులు అలా అడిగిచూపించని వారిని జైల్లో పెడుతూ వుంటారు మమ్మ నిర్బంధంలోకి తీసుకున్న తరువాత భారతీయులంతా జైళ్లకు వెళ్లాలని నిశ్చయించుకొన్నారు వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు యిట్టి వ్యాపారస్థులే అరెస్టు కావడం వాళ్లకు తేలికే అనుమతి పత్రం చూపించకపోతే చాలు వాళ్లను వెంటనే జైలుకు పంపుతారు ఒక్కవారంలో యిట్టి ఖైదీల సంఖ్య 100కు పెరిగింది రోజూ ఖైదీలు వస్తూ వున్నారు కనుక పత్రికల అవసరం లేకుండా బయటి సమాచారం మాకు అందుతూనే వున్నది యీ విధంగా రోజురోజుకీ సత్యాగ్రహుల సంఖ్య పెరుగుతూ వుండే సరికి మేజిస్ట్రేటుకు క్రొత్త ఆదేశం అందింది యిక సత్యాగ్రహులకు సామాన్య ఖైదు శిక్షకు బదులు కఠోర శిక్ష విధించమనునదే ఆ ఆదేశం అప్పటినుంచి అందరికీ కఠోరశిక్ష విధించారు తరువాత జరిగిన పోరాటాల్లో పాల్గొన్న వందలాది భారతీయ సత్యాగ్రహులకు, వాళ్లు స్త్రీలైనా సరే, పురుషులైనా సరే సామాన్య ఖైదుకు బదులు కఠోర శిక్షయే విధించారు అయినా భారతీయులు అధిక సంఖ్యలో జైళ్లకు రావడం గొప్ప చమత్కారమే

జోహన్సు బర్గ్ జైల్లో వున్న ఖైదీలకు రోజూ ఉదయం మొక్కజొన్నల పిండితో తయారుచేసిన సంకటియో లేక గంజియో ఉప్పు కలపకుండా అందజేసే వారు ఉప్పు విడిగా అందజేసేవారు మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు నాలుగు ఔన్సులు అన్నం, విడిగా కొద్ది ఉప్పు, ఒక ఔన్సు నెయ్యి, నాలుగు

జొన్నల డబల్ రొట్టె ఆహారంగా యిచ్చేవారు సాయంత్రం మొక్కజొన్నల పిండితో తయారైన సంకటి, లేక గంజి, కొద్దిగాకూర, ముఖ్యంగా బంగాళా దుంపలు యిచ్చే వారు పెద్దవైతే ఒక బంగాళా దుంప చిన్నవైతే రెండు దుంపలు యిచ్చేవారు యీ భోజనంతో ఎవ్వరికడుపూ నిండేదికాదు బియ్యం వండితే మెత్తబడేది జైలు డాక్టర్ని పిలిచి మసాలా దినుసులు యిమ్మని కోరాం భారతదేశంలో యిస్తారని చెప్పాం "ఇది భారత దేశం కాదు ఖైదీలకు నోటి రుచితో సంబంధం లేదు అందువల్ల మసాలా దినుసులు యివ్వడానికి వీలులేదు" అని గట్టిగా అరిచాడు డాక్టరును వ్యతిరేకించాము యిది రుచికి సంబంధించిన వ్యవహారం కాదు శరీరానికి కావలసిన అవసరమైన తత్వాలకు సంబంధించిన విషయం యీ భోజనం వల్లఅట్టి తత్వాలు లభించవు కదా డాక్టరు యీ విధంగా ఆలోచించలేదు నిరాకరించడమే అతడిపని జైలు సూపరింటెంటు మాకోరికను అంగీకరించి మీ భోజనం మీరే తయారు చేసుకోమని చెప్పాడు అందుకు అవసరమైన ఏర్పాట్లు చేశాడు అయితే వస్తువులు అందజేసే జైలు అధికారులకు, మనవాళ్లకు వస్తువుల ఎక్కువ తక్కువలను గురించి ఘర్షణ జరుగుతూ వుండేది వారానికి రెండు రోజులు కూరలు తయారు చేస్తారు అప్పుడు రెండుసార్లు వంటచేసేవాళ్లు మిగతా రోజుల్లో ఒక సారే వంట చేసేవాళ్లు మధ్యాహ్న భోజనమప్పుడే మరో పదార్థం చేసుకోడానికి అంగీకరించేవాళ్లు వంట పని మన వాళ్ల చేతుల్లోకి వచ్చాక అంతా సంతోషంగా భోజనం చేయసాగారు

ఇటువంటి సౌకర్యాలు లభించినా, లభించకపోయినా శిక్షను అనుభవించవలసిందే సత్యాగ్రహఖైదీల సంఖ్య 150 వరకు పెరిగింది మేమంతా సామాన్య ఖైదీలం కనుక గదులు శుభ్రంచేసుకోవడం మాత్రమే మా పని అందువల్ల మేము జైలు సూపరింటెండెంటును ఏమైనా పని యిమ్మని కోరాము అందుకు ఆయన అంగీకరించలేదు. నేను మీకు పని అప్పగించితే నాకు శిక్ష పడుతుంది కావున గదులు ఎక్కువ సేపు పరిశుభ్రం

చేసుకోండి అని ఆయన చెప్పాడు అయితే మా చేత కవాతు చేయించండి అని అన్నాము పెద్ద శిక్షపడ్డ హబ్షీలు కవాతు చేస్తూ వుండటం మేము చూచాము మీ కోరికను అంగీకరిస్తే నాకు మంచిదే మీఖైదీల సంఖ్య పెరిగినందున వార్డరుకు పనిభారం పెరిగింది నేను అతడికి ఆర్డరు వేయను అతడు కవాతు చేయిస్తానంటే నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు అని సూపరింటెండెంటు అన్నాడు వార్డరు మంచివాడు సూపరింటెండెంటు అనుమతి అతడికి కావాలి ప్రతిరోజూ ఉదయం శ్రద్ధగా మా చేత కవాతు చేయించసాగాడు మా గదుల ముందు గల కొద్ది ప్రాంగణంలోనే మేము కవాతు చేయాలి అందువల్ల మేము గుండ్రంగా తిరుగుతూ వుండాల్సి వచ్చింది మా ఫరాన్ అనుచరుడు నవాబ్ ఖాన్ వార్డరు వెళ్లాక మాచేత కవాతు చేయిస్తూ వుండేవాడు కవాతుకు సంబంధించిన ఇంగ్లీషు శబ్దాల్ని ఉర్దూ ఉచ్చారణతో పలికి మమ్మల్ని బాగా నవ్విస్తూ వుండేవాడు "స్టాండ్ ఎట్ ఈజ్'ను 'టండలీస్' అని అనేవాడు టండలీస్ అంటే ఏమిటో ముందు మాకు అర్థం కాలేదు అయితే ఆ తరువాత యిది హిందూస్తానీ శబ్దం కాదని, నవాబ్ ఖాన్ ఇంగ్లీషు అని తెలుసుకొని నవ్వుకున్నాం

★ ★ ★

21

మొదటి ఒడంబడిక

ఈ విధంగా మేము జైల్లో సుమారు 15 రోజుల పాటు వున్నాము యింతలో బైటినుంచి వచ్చిన క్రొత్తవాళ్లు ప్రభుత్వంతో ఏదో ఒడంబడిక జరుపుకొనుటకు ప్రయత్నం సాగుతున్నదని సమాచారం తెచ్చారు రెండు మూడు రోజుల తరువాత జోహన్స్‌బర్గ్ నుంచి వెలువడే ట్రాన్స్‌వాల్ లీడర్ అను దిన పత్రికా సంపాదకుడు శ్రీ అలబర్ట్ కార్ట్‌రైట్ నన్ను కలుసుకోవాలని, జైలుకు వచ్చాడు ఆ రోజుల్లో జోహన్స్ బర్గ్ నుంచి వెలువడే దినపత్రికలన్నిటి యాజమాన్యం బంగారం గనుల ఏదో ఒక యజమాని చేతిలో వుండేది

ఆ యజమానులకు సంబంధించిన స్వార్థ వ్యవహారంలో దప్పమిగతా వ్యవహారాలన్నింటి విషయంలో ఆయా పత్రికా సంపాదకులు స్వతంత్రంగా సంపాదకీయాలు వ్రాస్తూ వుండేవారు యీ పత్రికా సంపాదకులు విద్వాంసులు ప్రఖ్యాతి చెందిన ప్రముఖులనుంచి ఎన్నుకోబడుతూ వుండేవారు ఉదాహరణకు ది డైలీస్టార్ అను దినపత్రికా సంపాదకుడు ఒకప్పుడు లార్డ్ మిల్నరుకు ఆంతరంగిక సెక్రటరీగా పని చేస్తూ వుండేవాడు తరువాత ఆయన టైమ్సు అనుపత్రికా సంపాదకుడుగా పని చేసిన శ్రీ బకల్‌కు బదులు, ఆ పత్రికా సంపాదకుడుగా పనిచేయుటకు ఇంగ్లాండు వెళ్లాడు శ్రీ ఆల్బర్ట్ కార్ట్‌రైట్ యోగ్యుండేగాక ఉదార హృదయుడు కూడా ఆయన వ్యాసాలు వ్రాసి భారతీయుల్ని సమర్థించాడు ఆయనకు, నాకు గాఢమైన స్నేహం ఏర్పడింది నేను జైలుకు వెళ్లిన తరువాత ఆయన జనరల్ స్మట్సును కలిశారు ఒడంబడిక నిమిత్తం వారి మధ్యవర్తిత్వాన్ని జనరల్ స్మట్స్ అంగీకరించాడు

భారతీయ నాయకుల్ని కూడా ఆయన కలుసుకోగా చట్టానికి సంబందించిన సూక్ష్మాలు మాకు తెలియవు గాంధీ జైల్లో వుండగా, మేము ఒడంబడికను గురించి మాట్లాడటం జరుగదు ప్రభుత్వంతో ఒడంబడిక చేసుకోవడం మాకు యిష్టమే కాని మా వాళ్లను జైల్లో బంధించి ప్రభుత్వం ఒడంబడిక చేసుకోవాలని అనుకుంటే జైలుకు వెళ్లి గాంధీని కలువ వలసిందే" అని వాళ్లు స్పష్టంగా చెప్పారు

ఈ విధంగా శ్రీ కార్ట్‌రైట్ నన్ను కలుసుకొనేందుకు వచ్చారు వారు ఒడంబడికకు సంబంధించిన ముసాయిదా తెచ్చారు జనరల్ స్మట్స్ దాన్ని తయారు చేశారని లేక వారు ఆమోదించారని చెప్పవచ్చు ఆముసాయిదా నాకు నచ్చలేదు దానియందలి భాష అస్పష్టంగా వున్నది అయితే ఒక్క మార్పు చేస్తే నేను స్వయంగా దాని మీద సంతకం చేయడానికి సిద్ధపడ్డాను అయితే బైటి భారతీయుల అనుమతి లభించినా, జైల్లో వున్న నా అనుచరుల అభిప్రాయం తెలుసుకోకుండా నేను ఒడంబడిక ముసాయిదా మీద సంతకం చేయలేను అని వారికి చెప్పి వేశాను

భారతీయులు స్వేచ్ఛగా తమ అనుమతి పత్రాలు మార్చుకోవాలి యీ పనిని చట్టం ప్రకారం చేయడానికి వీలు లేదు ఆ పత్రంలో వ్రాసే విషయాన్ని భారతీయులతో చర్చించి ప్రభుత్వం తయారు చేస్తుంది భారతీయులు స్వేచ్ఛగా పత్రాలు తీసుకుంటే, ప్రభుత్వం రక్తపు చట్టాన్ని రద్దు చేస్తుంది స్వేచ్ఛగా తీసుకున్న అనుమతి పత్రాలకు చట్టబద్ధత కల్పించుటకు క్రొత్త చట్టాన్ని ప్యాసు చేస్తుంది యిదీ ఆ ముసాయిదా సారాంశం అయితే రక్తపు చట్టాన్ని రద్దు చేస్తుంది అని స్పష్టంగా వ్రాసి లేదు ఆ మాట స్పష్టంగా వ్రాయాలని చెప్పాను

శ్రీ ఆల్బర్ట్ కార్ట్ రైట్‌కు యీ మాత్రం మార్పు చేయడం కూడా యిష్టం కాలేదు "ఈ ముసాయిదాయే చివరిదని జనరల్ స్మట్స్ చెప్పారు నేను కూడా స్వయంగా దీన్ని అంగీకరించాను ఒక్క విషయం స్పష్టంగా చెబుతున్నాను మీరంతా స్వేచ్ఛగా పత్రాలు తీసుకుంటే రక్తపు చట్టం రద్దయినట్లేనని భావించండి" అని అన్నాడు

"ఒడంబడిక జరిగినా, జరుగక పోయినా, మీరు చూపిన సానుభూతికి, మీరు చేసిన సహాయానికి సదాకృతజ్ఞులంగా వుంటాము నేను ముసాయిదాలో అనవసరమైన మార్పు ఒక్కటికూడా కోరలేదు ఏ భాషవల్ల ప్రభుత్వ ప్రతిష్ఠ రక్షింపబడుతుందో దాన్ని నేను వ్యతిరేకించను కాని స్వయంగా నాకే అర్థాన్ని గురించి సందేహం కలిగితే ఆ భాషను మార్చమని సూచించవలసిందే కదా! ఒడంబడిక జరగాలంటే రెండు పక్షాలకు, ముసాయిదాలో మార్పు చేసే అధికారం వుండితీరాలి యీ ముసాయిదాయే చివరిది అని జనరల్ స్మట్సు మా ఎదుట పిస్తోలు ఎక్కుపెట్టకూడదు రక్తపు చట్ట రూపంలో మా వైపు పిస్తోలును ఎక్కు పెట్టి వుంచారు అట్టి స్థితిలో రెండోపిస్తోలును ఎక్కుపెడితే దానికి విలువ ఏముంటుంది అని నేను అన్నాను

శ్రీ కార్ట్‌రైట్ నాయీ మాటను కాదనలేక పోయారు నేను సూచించిన మార్పును జనరల్ స్మట్సుకు తెలియజేస్తానని అంగీకరించారు

జైల్లో నాతో బాటు వున్న వారినందరినీ పిలిచి వివరమంతా చెప్పాను వారికి కూడా ముసాయిదా యందలి భాష నచ్చ లేదు అయితే మీరు

సూచించిన మార్పును జనరల్ స్మట్సు అంగీకరిస్తే ఒడంబడిక చేసుకుందాం అని వారంతా చెప్పారు క్రొత్తగాజైలుకు వచ్చిన సత్యాగ్రహుల ద్వారా బయట వున్న భారతీయులు ఒడంబడిక మంచిగా వుంటే మీరు అంగీకరించండి మా కోసం ఆగవద్దు అని తమ సందేశం పంపించారు ఆ ముసాయిదా మీద నేను శ్రీ క్విన్, తంబి నాయుడు సంతకం చేశాము మా ముగ్గురి సంతకాలతో వున్న ముసాయిదాను శ్రీ కార్ట్ రైటుకు అందజేశాము

రెండో లేక మూడో రోజున 1908 జనవరి 30 వ తేదీనాడు జోహాన్సుబర్గ్ పోలీసు సూపరింటెండెంట్ శ్రీ వర్మన్ నన్ను జనరల్ స్మట్సు దగ్గరికి ప్రిటోరియా తీసుకొని వెళ్లాడు మేమిద్దరం చాలా సేపు మాట్లాడాము శ్రీ కార్ట్ రైటు తనకు చెప్పిన వివరాలు స్మట్సు నాకు చెప్పాడు నేను జైలుకు వెళ్లిన తరువాత కూడా భారత జాతితమ పట్టు మీద నిలబడియున్నందుకు స్మట్సు నన్ను అభినందించాడు "నామనస్సులో మీ యెడ ఎన్నడూ కోపం గాని, ఏహ్యాభావంగాని వుండనే వుండదు నేను కూడా బారిష్టరు నని మీకు తెలుసు నాతోబాటు కొంత మంది భారతీయులు కూడా చదువుతూ వుండెవారు నేను నా కర్తవ్యాన్ని పాలిస్తున్నాను తెల్లవారు యీ చట్టాన్ని కోరుతున్నారు యీ చట్టాన్ని కోరుతున్నవారిలో బోయర్లు లేరని, తెల్లవారు మాత్రమే వున్నారని కూడా మీకు తెలుసు ముసాయిదాలో మీరు సూచించిన మార్పును నేను అంగీకరిస్తున్నాను యీ విషయం నేను జనరల్ బోథాతో కూడా మాట్లాడాను మీలో ఎక్కువ మంది పత్రాలను తీసుకుంటే నేను ఏషియాటిక్ చట్టాన్ని రద్దు చేస్తాను స్వేచ్ఛగా తీసుకున్న పత్రాలకు చట్టబద్ధత కల్పించే చట్టముసాయిదాను నేను తయారు చేస్తాను దాని ప్రతిమీకు పరిశీలనార్థం ముందుగా పంపుతాను యీ పోరాటం పునరావృతం కావడం నాకు యిష్టం లేదు మీ భావాలను ఆదరించాలని నేను భావిస్తున్నాను" అని స్మట్సు అన్నాడు

ఈవిధంగా సంభాషణ జరిగిన తరువాత జనరల్ స్మట్సు లేచాడు "ఇప్పుడు నేను ఎక్కడికి వెళ్లాలి? నాతో బాటు వున్న మిగతా ఖైదీల విషయం ఏమిటి?" అని నేను అడిగాను

జనరల్ స్మట్సు నవ్వుతూ "మీరు యిప్పటి నుంచే ముక్తులు మీ అనుచరుల్ని రేపు విడుదల చేయమని ఫోను చేసి చెబుతాను ఒక్క సలహా మీరు సభలు ప్రదర్శనలు చేయకండి అలా చేస్తే ప్రభుత్వం యిబ్బందుల్లో పడుతుంది" అని అన్నాడు

"కేవలం ఉత్సవం కోసం ఒక్క సభకూడా జరుగనీయను మీరు నమ్మండి అయితే ప్రభుత్వంతో ఒడంబడిక ఎలా జరిగిందో, దాని స్వరూపం ఏమిటో, ఒడంబడిక జరగడంవల్ల భారతీయుల బాధ్యత ఎంత పెరిగిందో జాతి ప్రజలకు సభలు చేసి నేను చెప్పాలి గదా" అని సమాధానం యిచ్చాను అటువంటి సభలు ఎన్నైనా చేసుకోండి నా అభిప్రాయాన్ని మీరు గ్రహించారు చాలు" అని స్మట్సు అన్నాడు

అప్పుడు సాయంత్రం 7 గంటలైంది నా దగ్గిర ఒక్క పైసా కూడా లేదు జనరల్ స్మట్సు గారి సెక్రటరీ జోహన్సుబర్గ్ వెళ్లుటకు అవసరమైన రైలు చార్జీ నాకు యిచ్చాడు ప్రిటోరియా యందలి భారతీయులను కలిసి వారికి ఒడంబడిక విషయం చెప్పవలసిన అవసరం అంతగాలేదు నాయకులంతా జోహన్స్ బర్గ్‌లో వున్నారు మా కేంద్ర కార్యాలయం కూడా అక్కడే వున్నది జోహన్స్ బర్గ్ వెళ్లే రైలు ఆరోజున యిక ఒక్కటే వున్నది నేను దాన్ని అందుకున్నాను

★ ★ ★

22

ఒడంబడికకు వ్యతిరేకత

రాత్రి సుమారు 9 గంటలకు నేను జోహన్స్ బర్గ్ చేరాను తిన్నగా అధ్యక్షులు సేఠ్ ఈసప్‌మియాఁ గారింటికి వెళ్లాను నన్ను ప్రిటోరియా తీసుకు వెళ్లిన విషయం వారికి అప్పటికే తెలిసింది అందువల్ల వారు నా కోసం ఎదురు చూస్తున్నారు ఒంటరిగా నన్ను చూచి వారు ఆశ్చర్య పడ్డారు సంతోషించారు కూడా. సాధ్యమైనంత మందిని పిలిచి యిప్పుడే సభ జరపడం

మంచిదని చెప్పాను ఈసప్‌మియాం, మరియు యితర మిత్రులకు నా సలహానచ్చింది ఎక్కువమంది ఒకే పేటలో వుంటున్నారు అందువల్ల అందరికీ సమాచారం పంపడం తేలికయే అధ్యక్షుని యిల్లు మసీదుకు దగ్గరలో వున్నది మా సభలు సామాన్యంగా మసీదునందలి మైదానంలోనే జరుగుతూ వుంటాయి అందువల్ల సభ కోసం ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేయనవసరం లేదు వేదిక మీద ఒక దీపం వుంచితే చాలు రాత్రి 11 లేక 12 గంటలకు సభజరిగింది అయినా సుమారు వెయ్యిమంది వచ్చి సభలో పాల్గొన్నారు

సభకు ముందుగా అక్కడ వున్న పెద్దలకు ఒడంబడికకు సంబంధించిన వివరాలు చెప్పాను కొంతమంది నాయకులు ఒడంబడికను వ్యతిరేకించారు అయితే పూర్తి వివరాలు చెప్పిన మీదట వారు అంగీకరించారు అయితే అందరినీ ఒక సందేహం పట్టుకున్నది "జనరల్ స్మట్సు మోసం చేస్తే ఏమి చేయడం? రక్తపు చట్టం అమలులోకి రాక పోయినా, మననెత్తి మీద కత్తిలా వ్రేలాడుతూ వున్నదిగదా! యీ లోపున స్వేచ్ఛగా అనుమతి పత్రాలు మనం తీసుకుంటే మన చేతులు మనం నరుక్కున్నట్లే అవుతుంది ఆ చట్టాన్ని వ్యతిరేకించే మహత్తరమైన ఒక్కగానొక్క ఆయుధం మన చేయి జారిపోతుంది యిది చూస్తూ చూస్తూ శత్రువు పరిచిన వలలో చిక్కుకోవడమే అవుతుంది ముందు రక్తపు చట్టం రద్దు కావాలి తరువాత మనం పత్రాలు తీసుకోవాలి అని తమ అభిప్రాయం తెలియజేశారు వాళ్లు చెప్పిన మాట నాకు సరియైనదేనని అనిపించింది ఆ విధంగా చెప్పిన వారి తెలివి తేటలయెడ ఎంతో గౌరవంనాకు కలిగింది సత్యాగ్రహులు యిలా వుండాలని నాకు అనిపించింది

నాయకులు చెప్పిన మాటలకు సమాధానం యిలా యిచ్చాను "మీరు చెప్పింది నిజం దాన్ని గురించి గంభీరంగా యోచించ వలసిందే. రక్తపు చట్టం రద్దయిన తరువాతనే మనం పత్రాలు తీసుకోవాలి. యింతకంటే మంచి మాట మరొకటి లేదు. అయితే యిది ఒడంబడిక లక్షణం కాదని నా అభిప్రాయం సిద్ధాంత రీత్యా ఒప్పందం కుదిరినప్పుడు మిగతా విషయాల

విషయంలో యిచ్చి పుచ్చుకోవడం అనేది ఒకటి వుంటుంది రక్తపు చట్టం ముందు తలవంచి ఆ ప్రకారం మనం నడుచుకోము సిద్ధాంతాన్ని పాటించి తీరాలి రెండో వైపున ప్రభుత్వం కోరుతున్నదేమిటో యోచిద్దాం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో భారతీయులు చట్ట విరుద్ధంగా ప్రవేశిస్తున్నారు దాన్ని అరికట్టుటకు స్వేచ్ఛగా భారతీయులు ప్రవేశ పత్రాల్ని తీసుకుంటే పని తేలిక అవుతుంది యిందువల్ల తెల్ల వాళ్ల అనుమానం తీరుతుంది ప్రభుత్వం తన యీ కోరికను విడనాడదు ఆచరణలో యీ ప్రభుత్వ కోరికను మనం అంగీకరిద్దాం అందుకు బలవత్తరమైన మరో కారణం ఏమీ దొరకనంత వరకు మనం దాన్ని ఉల్లంఘించలేము రక్తపు చట్టం మనకు కళంకం వంటిది దాన్ని తుడిచి వేయుటకు యీ పద్ధతిని సత్యాగ్రహులంగా అంగీకరిద్దాం"

మరో విషయం రక్తపుచట్టం రద్దు కానంతవరకు మన చేతుల్ని మనమే ఎందుకు నరుక్కోవడం? మన ఆయుధాన్ని ఎందుకు వదలుకోవడం? దీనికి సమాధానం ఒక్కటే సత్యాగ్రహి భయాన్ని వదిలి వేయాలి 20 సార్లు శతృవు నమ్మక ద్రోహం చేసినప్పటికీ 21 వసారి శతృవును సత్యాగ్రహి విశ్వసిస్తాడు విశ్వాసమనేదే సత్యాగ్రహి ఆయుధం శతృవును సైతం విశ్వసించడమంటే మన చేతుల్ని ననరుక్కోవడమేనని భావించడం సరికాదు మరో విషయం మనం స్వేచ్ఛగా పత్రాలు తీసుకుంటాం అయినా ప్రభుత్వం రక్తపు చట్టాన్ని రద్దు చేయదు అప్పుడు మనం వూరుకుంటామా? సత్యాగ్రహం చేయమా? పత్రాలు తీసుకున్న తరువాత కూడా అవసరమైనప్పుడు వాటిని మనం చూపించక పోతే ప్రభుత్వం కోరిక నెరవేరదు కదా మనం యిలా చేస్తే ప్రభుత్వం రహస్యంగాలోనికి దూరుతున్న భారతీయుల్ని గుర్తించలేదు. అందువల్ల చట్టం వున్నాలేకపోయినా మన సహకారం లేనిదే ప్రభుత్వం పని సాగదు చట్టం ప్రకారం నడుచుకోకపోతే ప్రభుత్వం శిక్షిస్తుంది శిక్ష అనుభవించుటకు మనం సిద్ధపడతాం. సామాన్యంగా మనిషి శిక్షపడుతుందనే భయంతో చట్టానికిలోబడి నడుచుకుంటాడు. అయితే సత్యాగ్రహి యిందుకు భిన్నంగా నడుచుకుంటాడు. అంకుశాన్ని చట్టభయంవల్లకాక, లోకానికి మేలు

జరుగుతుందనే భావంతో అంగీకరిస్తాడు యీ నాటి మనస్థితి యిదే ఎంత నమ్మకద్రోహం చేసినా ప్రభుత్వం యీ స్థితిని మార్చలేదు స్థితిని కల్పించేది మనం మార్చేదీమనమే మన చేతుల్లో సత్యాగ్రహ ఆయుధం వున్నంత వరకు మనం నిశ్చింతగాను నిర్భయంగాను వుండవచ్చు

ఇప్పుడు మన జాతికి లభించిన బలం యిక ముందు లభించదు అని ఎవరైనా అంటే అతడికి సత్యాగ్రహశక్తి ఏమిటో తెలియదని అనుకోవాలి యీనాటి జాతి బలం కృత్రిమమైనది అది నిలిచేది కాదు క్షణికం అనే గదా దాని అర్థం యిదే నిజమైతే జయం పొందే అధికారం మనకు లేనట్లే ఒక వేళ గెలిచినా ఆ జయాన్ని ఎంతో కాలం నిలబెట్టుకోలేము ప్రభుత్వం రక్తపు చట్టాన్ని రద్దు చేసిన తరువాత మనం పత్రాలు తీసుకున్నాం అని అనుకుందాం తీరా పత్రాలు తీసుకున్న తరువాత ప్రభుత్వం మళ్లీ రక్తపు చట్టాన్ని అమలు చేస్తే ఎవరు ఆపగలరు? మన శక్తి మీద మనకు నమ్మకంలేకపోతే రేపైనా అంతేగదా! అందువల్ల యీ ఒడంబడిక వల్ల మన జాతికి నష్టం లేదు లాభమే కలుగుతుంది మనం న్యాయంగాను, వినమ్రంగాను వ్యవహరిస్తే మన శత్రువులు కూడా తగ్గుతారు తగ్గక తప్పదు "

ఇంత చెప్పినప్పటికీ ఒకరిద్దరిని ఒప్పించలేక పోయాను అర్ధరాత్రి సభలో పెద్ద ప్రమాదం ముంచుకురానున్నదని నేను గ్రహించ లేకపోయాను ఒడంబడికను గురించి, అందలి షరతులను గురించి చెప్పి యిలా అన్నాను "మనజాతి బాధ్యత యిప్పుడు బాగా పెరిగింది మనం రహస్యంగా ఒక్క భారతీయుణ్ణి కూడా ట్రాన్స్‌వాల్‌లోకి రానివ్వం అని తెలుపుటకు, అందరం అనుమతి పత్రాలు తీసుకుందాం ఎవరైనా తీసుకోకపోతే వారికి ఏ విధమైన శిక్షపడదు. పత్రాలు తీసుకోకపోతే మన జాతి ఒడంబడికను అంగీకరించడం లేదని తెలుతుంది అందువల్ల మీరు మీ చేతులెత్తి యీ ఒడంబడికకు అనుకూలాన్ని తెలుపండి. చేతులెత్తిన వారంతా పత్రాలు యివ్వడం ప్రారంభించగానే వెళ్లి తీసుకోవాలని కోరుతున్నాను యిప్పటి వరకు మీలో చాలా మంది వాలంటీర్లుగా వుండి పత్రాలు తీసుకోవద్దని ప్రచారం చేశారు

అదేవిధంగా యిప్పుడు పత్రాలు తీసుకోమని ప్రచారం చేయాలి మనం మనకర్తవ్యాన్ని నెరవేరుద్దాం జయం తప్పక లభిస్తుంది"

నా ప్రసంగాన్ని పూర్తి చేయగానే ఒక పఠాన్ మిత్రుడు (మీర్ ఆలం) లేచి నిలబడి నా మీద ప్రశ్నల వర్షం కురిపించాడు ఈ ఒడంబడిక ప్రకారం మనం పదివ్రేళ్ల ముద్రలు వేయడం అవసరమవుతుందా? అని సూటిగా ప్రశ్నించాడు

వున్నది అని లేదు అనీ చెప్పవచ్చు పదివ్రేళ్ల నిశానీ వేద్దామనే నా సలహా మతరీత్యా యిది తప్పని భావించినా, అవమానకరమని భావించినా అట్టివారు వేయనవసరం లేదు మానుకోవచ్చు" అని చెప్పాను

"మీరు స్వయంగా ఏం చేస్తారు?" పది వ్రేళ్లతో ముద్రవేయడానికి నిర్ణయించుకున్నాను నేను ముద్రవేయకుండా యితరుల్ని ముద్ర వేయమని చెప్పలేను" అని అన్నాను

మీరు పదివ్రేళ్ల ముద్రల్ని గురించి గతంలో తెగ వ్రాశారు. యిది అపరాధులు చేయవలసిన పని అని మీరే నేర్పారు మన జాతి పోరాటం పదివ్రేళ్ల నిషానీతోనే అని కూడా మీరే చెప్పారు అదంతా యివాళ ఏమైంది?"

"పదివ్రేళ్ల ముద్రల్ని గురించి గతంలో వ్రాసిన వ్రాతల మీద యీనాడూ నేను నిలుస్తున్నాను భారత దేశంలో యీ విధంగా అపరాధం చేసినవారిచేతనే ముద్రలు వేయిస్తూ వుంటారని చెప్పాను రక్తపు చట్టానికి అనుకూలంగా పదివ్రేళ్ల ముద్రలే కాదు, సంతకం చేయడం కూడా తప్పేనని యిప్పుడూ చెబుతున్నాను ఆ విషయాన్ని మన జాతి గుర్తించింది కాని యిప్పుడు పరిస్థితి మారింది నిన్నటి వరకు తప్పని అనిపించిన విషయం యిప్పుడు సజ్జనత్వానికి గుర్తు అని తేలింది మీరు నాకు సలాం చేసి, అందుకు బదులుగా సలాంచేయమని మీరు నన్ను వత్తిడి చేస్తే, నేను మీకు సలాం చేయడం సరికాదు అది భగవంతుని దృష్టిలో, నా దృష్టిలో సరి కాదు మిమ్మల్ని సోదరుడుగా భావించి, మనిషిగా గుర్తించి స్వేచ్ఛతో సలాంచేస్తే దానివల్ల నా గొప్పతనం వెల్లడి అవుతుంది దేవునిదర్బారులో అది

మంచితనంగా భావించబడుతుంది యీ కారణం వల్లనే నేను పదివ్రేళ్ల ముద్రవేయమని జాతికి సలహా యిస్తున్నాను"

"మీరు జాతిని మోసగించారని, జనరల్ స్మట్సు దగ్గర 15000 పౌండ్లు తీసుకొని జాతిని జనరల్ స్మట్సుకు అమ్మి వేశారని వింటున్నాము మేము పదివ్రేళ్ల ముద్రవేయం యింకొకరిని వేయనీయం దేవుడి ఒట్టు, ఏషియాటిక్ ఆఫీసులో అందరికంటే ముందు అడుగుపెట్టిన వాడి ప్రాణాలు తోడేస్తాను"

పఠాన్ మిత్రుల భావాల్ని అర్థం చేసుకున్నాను లంచం తిని నేను నా జాతిని అమ్మివేస్తానని ఎవ్వరూ నమ్మరని విశ్వసిస్తున్నాను వేలిముద్రలు వేయడం యిష్టం లేని వాళ్లు వేయవద్దని ముందే చెప్పాను అట్టివారిని ఎవ్వరూ బలవంతం చేయరు వేలి ముద్రలు వేయకుండా పత్రాలు కావాలని అనుకుంటే, అట్టి వారు పత్రాలు తీసుకోవచ్చునని సభా ముఖంగా ప్రకటిస్తున్నాను, కాని ప్రాణాలు తోడేస్తానని అన్న మాటను నేను అంగీకరించను దేవుని మీద ఒట్టు పెట్టి మరొకరిని చంపి వేస్తానని బెదిరించడం శుద్ధ తప్పు యీ మిత్రుడు క్షణిక ఆవేశంతో దేవుని మీద ఒట్టు పెట్టి యిటువంటి మాట అన్నాడని భావిస్తున్నాను యీ మిత్రుడు తన ఒట్టును అమలు బరిచినా, అమలు బరచక పోయినా, యీ ఒడంబడికకు అంగీకరించిన నేను అందరికంటే ముందు వేలిముద్రలు వేసి పత్రం తీసుకుంటానని ప్రకటిస్తున్నాను యిది నా కర్తవ్యమని భావిస్తున్నాను నన్నే మొట్టమొదట యీ పని చేయనీయమని దేవుణ్ణి ప్రార్థిస్తున్నాను ఎవరైనా ఏదో ఒక రోజున చావవలసిందే కదా! రోగంతోగాని, మరింకే కారణం వల్లనైనాగాని చనిపోకుండా నా ఒక సోదరుని చేతిలో చనిపోవడం వల్ల నాకు దుఃఖం కలుగదు ఆ సమయంలో సైతం కోపం రాకుండా, అతని ఎడ శత్రుభావం లేకుండా వుంటే నా భవిష్యత్తు ఉజ్వలం అవుతుందని నమ్ముతున్నాను నేను పూర్తిగా నిర్దోషినని నన్ను చంపిన వాడు తరువాతనైనా తప్పక తెలుసుకుంటాడు" అని చెప్పాను

పఠాను పై విధంగా ప్రశ్నించడానికి కారణం ఏమిటో పాఠకులు తెలుసుకోవాలి రక్తపు చట్టాన్ని భారతీయుల్లో కొందరు అంగీకరించారు. ఆ

చట్టాన్ని అంగీకరించిన వారిని ఎవ్వరూ ద్వేషించలేదు కాని వారి చర్యను ఖండించడం, ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికలో వ్రాయడం జరిగింది దాని వల్ల చట్టాన్ని అంగీకరించిన వారికి యిబ్బందులు కలిగిన మాట వాస్తవం ఎక్కువమంది భారతీయులు పట్టుమీద నిలబడియుండగలరని అట్టివారు భావించలేదు చివరికి యీ విషయమై ప్రభుత్వంలో ఒప్పందం జరుగుతుందని కూడా వాళ్లు అనుకోలేదు 160 మంది కంటే ఎక్కువమంది సత్యాగ్రహులు జైళ్లకు వెళ్లారు ప్రభుత్వానికి, జాతినాయకులకు మధ్య సంభాషణలు మొదలయ్యాయి ఆ చట్టానికి లొంగి వ్యవహరించిన వారికి యిదంతా నచ్చలేదు యీవిధంగా ఒప్పందానికి రావడం వాళ్లకు యిష్టం లేదు ఒక వేళ ఒప్పందం కుదిరినా దాన్ని చెడగొట్టి తీరాలనే నిర్ణయానికి వాళ్లు వచ్చారు

ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వుండే పఠాన్ల సంఖ్య తక్కువే 50 మంది కంటే మించి యుండరు కొందరు బోయరు యుద్ధంలో సైనికులుగా చేరి పనిచేశారు యుద్ధ సమయంలో అక్కడికి వచ్చిన అనేక మంది తెల్లవారి వలెనే, సైనికులుగా వచ్చిన కొందరు పఠాన్లు తదితర భారతీయులు యుద్ధం తరువాత అక్కడే వుండిపోయారు వారిలో కొందరు పఠాన్లు నాకు వకాల్తా కూడా యిచ్చారు అందువల్ల వారితో నాకు మంచి సంబంధం ఏర్పడింది పఠాన్లు స్వతస్సిద్ధంగా అమాయకులు పరాక్రమవంతులు చంపడం, చావడం అంటే వాళ్లకు మంచి నీళ్ల ప్రాయం ఎవరి మీదనైనా వారికి కోపం వస్తే వాళ్లను బాదుతారు వాళ్ల బాషలో వారి వీపును వేడిచేస్తారన్న మాట అప్పుడప్పుడు ప్రాణాలు కూడా తీసివేస్తారు యిలాంటి విషయాల్లో నిష్పక్షపాతంగా వుంటారు సొంత అన్నదమ్ముల విషయంలో కూడా అలాగే వ్యవహరిస్తారు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వున్న పఠానులు సంఖ్యలో తక్కువగా వున్నా వారిలో వారికి కొట్లాటలు జరుగుతూ వుండేవి యిలాంటప్పుడు రెండు వర్గాల మధ్య శాంతిని నెలకొల్పవలసి వస్తూ వుండేది ఒక పఠాను మరో పఠానుకు నమ్మకద్రోహం చేస్తే యిక వారిని పట్టడం కష్టం అప్పుడు కొట్టుకు చావడమే వారికి తెలిసిన ఏకైక చట్టం

సత్యాగ్రహ పోరాటంలో పఠాన్లు బాగా పాల్గొనేవారు వారిలో ఒక్కరు కూడా రక్తపు చట్టానికి లొంగలేదు వాళ్లను మభ్యపెట్టడం తేలిక పదివేల్ల ముద్రల విషయంలో వాళ్లను కావాలని కొందరూ రెచ్చ గొట్టారు నేను లంచం తిననప్పుడు పదివ్రేళ్ల ముద్రల విషయం ఎందుకు ఎత్తినట్లు? కనుక యీవిధంగా పఠాన్ల హృదయంలో సందేహం కలిగించగలిగారన్న మాట

మరో వర్గం కూడా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వున్నది అసలు అనుమతి పత్రాలు లేకుండా రహస్యంగా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించిన భారతీయులు కొందరున్నారు వాళ్లు తమ మాదిరిగానే యితరుల్ని కూడా రహస్యంగా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించుటకు, దొంగపత్రాల ద్వారా ప్రవేశ పెట్టుటకు సహకరిస్తారన్నమాట ప్రభుత్వంతో రాజీ పడటం వాళ్లకు యిష్టం లేదు రాజీ పడితే వాళ్ల ఆదాయం పడిపోతుంది కదా పత్రాలకు వ్యతిరేకంగా సమరం సాగినంతకాలం వాళ్లకు చేతినిండాపనే అప్పుడు ఎవ్వరికీ పత్రం చూపించనవసరం లేదు నిర్భయంగా తమ తప్పుడు వ్యాపారం వాళ్లు చేసుకొనే వాళ్లు సత్యాగ్రహసమరం జరుగుతున్నది కనుక జైలుకు పోకుండా తప్పించుకునేవాళ్లు సత్యాగ్రహసమరం ఎంత కాలం సాగితే వాళ్లకు అంతమంచిది యీ రకం మనుష్యులు కూడా పఠాన్లను రెచ్చగొట్టారన్నమాట ఇక పఠాన్లు అకస్మాత్తుగా ఎందుకు రెచ్చిపోయారో పాఠకులు తేలికగా ఊహించుకోవచ్చు

అర్థరాత్రి జరిగిన మీటింగులో పఠాన్ల ప్రశ్నల ప్రభావం ఎవ్వరి మీదా పడలేదు ఒడంబడికను గురించి అభిప్రాయం తెలుపమని జనాన్ని కోరాను అధ్యక్షుడు, తదితరులు గట్టిగా వున్నారు పఠానుతో నా సంభాషణ ముగిసిన తరువాత అధ్యక్షుడు ఒడంబడిక యందలి షరతులను గురించి, వాటిని అంగీకరించవలసిన అవసరాన్ని గురించి ఉపన్యసించి ప్రజాభిప్రాయాన్ని తెలుసుకున్నాడు ముగ్గురు నలుగురు పఠాన్లు మినహా మిగతా వారంతా ఒడంబడికకు అనుకూలంగా చేతులు ఎత్తి తమ అంగీకారాన్ని తెలియజేశారు ఆ రాత్రి రెండు లేక మూడు గంటలకు యింటికి చేరాను నిద్రపోయేందుకు సమయం చిక్కలేదు ప్రొద్దున్నే వెళ్లి జైల్లో వున్న వారిని విడిపించవలసి

యున్నందున, ఉదయం 7 గంటలకు అక్కడికి వెళ్లాను అప్పటికే జైలు సూపరింటెంటుకు ఫోనుద్వారా ఆర్డరు అందింది ఆయన నా కోసం ఎదురుచూస్తున్నాడు ఒక గంట లోపున సత్యాగ్రహ ఖైదీలందరూ విడుదల అయ్యారు అధ్యక్షుడు, మిగతా భారతీయులు కూడా వారికి స్వాగతం చెప్పటకు అక్కడికి వచ్చారు జైలునుంచి కాలినడకన మేమంతా సభాస్థలి దగ్గరికి వెళ్లాము అక్కడ మళ్లీ సభ జరిగింది ఆరోజు, యింకా మూడు నాలుగురోజులు భోజనాలతోను సమావేశాల తోను గడిచిపోయాయి

రోజులు గడిచే కొద్దీ షరతుల వివరం స్పష్టం కావడంతోబాటు, వ్యతిరేకత కూడా పెరుగుతూనే వున్నది జనంలో ఉత్తేజం ఎందుకు కలిగిందో పైన వివరించాను యింతేగాక జాతి తరపున జనరల్ స్మట్సుకు వ్రాసి ప్రకటించిన జాబు కూడా అపోహలకు ఆజ్యం పోసింది వీటన్నింటి వల్ల సత్యాగ్రహ పోరాటం జరిగినప్పుడు నాకు కలిగిన కష్టాల కంటే యీ సారి కష్టాలు ఎక్కువై పోయాయి పోరాటం సమయంలో మిత్రులని, శత్రువులని కొందరిని భావిస్తూ వుంటాము వాళ్లతో వ్యవహరించే మనతీరులో యిబ్బందులు కలుగుతూ వుంటాయి యిటువంటి కష్టాల్ని త్వరగా తొలగించుకోవచ్చని అనుభవం వల్ల తెలుసుకున్నాను పోరాటం సమయంలో అపనమ్మకాలు, కలహాలు మొదలగునవి వుండవు వున్నా బహుతక్కువగా వుంటాయి కాని పోరాటం తరువాత పరస్పరం వుండే ఈర్ష్యా ద్వేషాలు, అపనమ్మకాలు, కలహాలు అణిగివున్నవన్నీ ఒక్కసారిగా బయట పడతాయి అప్పుడు ఒడంబడిక ఏమైనా జరిగితే అందు దోషాలు వెతుకుటకు జనం సిద్ధంగా వుంటారు ప్రజాస్వామ్య విధానంలో అడిగేవాడి ప్రశ్నలన్నింటికీ సమాధానం చెప్పక తప్పదు వాళ్లకు తృప్తి కలిగించవలసి వస్తుంది యీ పద్ధతే మంచిది యిటువంటి సమయంలో మిత్రులతోపాటు వుండి మనిషి పొందగలిగినంత అనుభవం ప్రతిపక్షాల వారితో చేసే పోరాటంలో పొందలేడు ప్రతిపక్షాలవారితో జరిపే పోరాటంలో నిషా వుంటుంది మనిషికి ఉత్సాహం కలుగుతుంది కాని మిత్రుల్లో ఏర్పడే అపోహలకు, అపనమ్మకాలకు సమాధానం చెప్పునప్పుడు

పరిస్థితి అసామాన్యంగా వుంటుంది దుఃఖకరంగా వుంటుంది మనిషికి యిటువంటి సమయంలోనే పరీక్ష జరుగుతుంది యిది నాకు కలిగిన అనుభవం యిలాంటి సమయంలో ఉన్నతమైన ఆధ్యాత్మిక సంపదను పొందగలిగాను పోరాట సమయంలో సత్యాగ్రహ స్వరూపాన్ని అర్థాన్ని తెలుసుకోలేని వాళ్లు, పోరాటం ముగిసిన తరువాత ఒప్పందం జరిగినప్పుడు తెలుసుకోగలిగారని చెప్పవచ్చు ఒప్పందం గురించిన వ్యతిరేకత పఠాన్ల వరకే ఆగిపోయింది

రెండుమూడు మాసాలు గడిచాయి ఏషియాటిక్ ఆఫీసు ఐచ్ఛిక అనుమతి పత్రాల్ని యివ్వడానికి సిద్ధమైంది పత్ర స్వరూపం పూర్తిగా మారిపోయింది క్రొత్త రూపం తయారు చేసేటప్పుడు సత్యాగ్రహ మండలివారితో సలహా సంప్రదింపులు జరిపారు

ది 10 2 1908 నాటి ఉదయం మాలో కొందరం పత్రాలు తీసుకొనుటకు ఏషియాటిక్ ఆఫీసుకు బయలు దేరాము పత్రాలు తీసుకొనే పనిని త్వరగా ముగించాలని జనానికి ముందే బోధించడం జరిగింది సలహా సంప్రదింపుల తరువాత మొదటి రోజున పత్రాలు తీసుకునేందుకు నాయకులు వెళ్లాలని నిర్ణయం చేశారు ప్రజల సందేహాల్ని నివృత్తి చేయడం, ఏషియాటిక్ ఆఫీసు అధికారులు మర్యాదగా వ్యవహరిస్తున్నారో లేదో చూడటం, యితరత్రా కూడా ఆవ్యవహారాల్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూడటం మన వాళ్లకు ముఖ్యం నా ఆఫీసు సత్యాగ్రహమండలి ఆఫీసే అక్కడికి వెళ్లాను ఆ ఆఫీసు బయట మీర్ ఆలం, అతని మనష్యులు నిలబడి వుండటం గమనించాను

మీర్ ఆలం నా పాత కక్షిదారే తన ప్రతిపనికీ నన్ను సలహా అడిగేవాడు పఠాన్లు ట్రాన్స్ వాలులో గడ్డి మరియు కొబ్బరి పీచులతో దిండ్లు, పరుపులు తయారు చేయించి అమ్ముతూ వుంటారు మంచి లాభాలు గడిస్తూ వుంటారు మీర్ఆలం వృత్తికూడా అదే అతడు ఆరు అడుగుల ఎత్తుగల, ఒడ్డూపొడవు గల మంచిబలిష్ఠుడు ఆఫీసులోకి రాకుండా బయటే నిలబడటం,

మేము ఒకరినొకరం చూచికూడా సలాము చేసుకోకపోవడం గమనించాను అయినా నేను అతడికి సలాము చేశాను అతడూ తిరిగి సలాం చేశాడు అలవాటు ప్రకారం ఎలా వున్నావని అడిగాను బాగున్నాను అని సమాధానం యిచ్చాడు అయితే యివాళ అతడి ముఖం మీద ఎప్పటి మాదిరిగా చిరునవ్వు కనబడలేదు అతడి కండ్లలో కోపం తొంగి చూస్తున్నది మనస్సులో యీ విషయం నమోదు చేసుకున్నాను యివాళ ఏదో జరుగుతుందని నాకు అనిపించింది నేను ఆఫీసులోకి అడుగు పెట్టాను అధ్యక్షుడు ఈసప్‌మియా౹ యితరమిత్రులు అంతా వచ్చారు మేమంతా ఏషియాటిక్ ఆఫీసువైపుకు బయలు దేరాము మీర్ ఆలం, అతడి అనుచరులు కూడా మా వెనుకనే బయలు దేరారు

ఏషియాటిక్ ఆఫీసు భవనం బాన్‌బ్రెన్టిస్ స్క్వేర్‌లో వున్నది. అది మా ఆఫీసుకు ఒకమైలు దూరంలో వున్నది అక్కడికి వెళ్లడానికి ప్రధాన రోడ్ల మీద నడవవలసి వచ్చింది బాన్ బ్రెన్టిస్ స్క్వేర్ వీధిలో నడుస్తూ మేము మెసర్స్ ఆర్‌నాట్, గిబ్సన్‌హద్దు వదిలాము అక్కడికి ఏషియాటిక్ ఆఫీసు మూడు నిమిషాల్లో చేరుకోవచ్చు యింతలో మీర్ ఆలం నా ప్రక్కకు వచ్చి ఎక్కడికి వెళుతున్నావు అని నన్ను అడిగాడు పదివ్రేళ్ల ముద్రలు వేసి పత్రం తీసుకోవడానికి వెళుతున్నాను నీవు కూడా వస్తే వేలిముద్రలు వేయనవసరం లేకుండా పత్రం యిస్తారు నీకు పత్రం యిచ్చిన తరువాత, వేలిముద్రలు వేసినేను పత్రం తీసుకుంటాను అని అన్నాను

చివరి వాక్యం పూర్తిగా పలికానో లేదో యింతలో నా తలకు వెనుకనుంచి లాఠీ దెబ్బ గట్టిగా తగిలింది హేరామ్ అంటూ నేను నేలమీద ఒరిగిపోయాను తరువాత ఏమి జరిగిందో నాకు తెలియదు మీర్‌ఆలం, అతడి అనుచరులు నన్ను లాఠీలతో బాదారు కాలితో తన్నారు వాటిలో కొన్ని ఈసప్‌మియాకు, తంబినాయుడుకు కూడా తగిలాయి యింతలో గందరగోళం జరిగింది తెల్లవాళ్లు చాలామంది అక్కడికి వచ్చారు పోలీసులు కూడా వచ్చారు పఠాన్లను కస్టడీలోకి తీసుకున్నారు

దగ్గరలోనే శ్రీ జె సి గిబ్సన్ గారి ఆఫీసు వున్నది నన్ను ఎత్తుకొని అక్కడికి తీసుకు వెళ్లారు కొద్ది సేపటికి నాకు ఒళ్లు తెలిసింది అప్పుడు నేను రివరెండ్ డోక్‌ను నా ముఖం దగ్గర వంగి వుండటం చూచాను మీకు ఎలా వున్నది అని ఆయన అడిగాడు

నేను నవ్వుతూ యిప్పుడు బాగానే వున్నాను పళ్లలోను, నరాల్లోను నొప్పిగా వున్నది అని చెప్పాను మీర్ ఆలం ఎక్కడ వున్నాడు? అని అడిగాను

అతణ్ణి, అతడి అనుచరుల్ని అరెస్టు చేశారు అని డోక్ చెప్పాడు

వాళ్లు విడుదల కావాలి అని డోక్‌తో అన్నాను డోక్ - ఇదంతా జరుగుతూనే వుంటుంది మీరు యిక్కడ ఒక అపరిచితుని గృహంలో పడివున్నారు మీ పెదిమ చీలిపోయింది పోలీసులు మిమ్ము ఆసుపత్రికి తీసుకువెళతామంటున్నారు మీరు మా దగ్గరికి వస్తే నేనూ, మిసెస్ డోక్ శక్త్యానుసారం మీకు సేవ చేస్తాం"

నేను - నన్ను మీ యింటికే తీసుకు వెళ్లండి పోలీసులకు నా ధన్యవాదాలు తెలుపండి మీ దగ్గరికి వెళ్లడమే నాకు ఎక్కువ యిష్టమని వారికి చెప్పండి

ఇంతలో ఏషియాటిక్ ఆఫీసు అధికారి శ్రీ చమనీ కూడా వచ్చారు నన్ను ఒక బండిలో పడుకోబెట్టి, స్మిట్ వీధిలో వున్న పాదరీ శ్రీ డోక్ గారి యింటికి తీసుకు వెళ్లారు నన్ను పరీక్షించేందుకు ఒక డాక్టర్ని పిలిపించారు నేను చమనీని, దగ్గరికి పిలిచి మీ ఆఫీసుకు వచ్చి యీ వ్రేళ్లతో ముద్రలు వేసి పత్రం తీసుకోవాలని అనుకున్నాను కాని ఈశ్వరునికి అది యిష్టం లేదు మీరు దయయుంచి వెంటనే వెళ్లి అవసరమైన కాగితాలు పట్టుకు రండి మొదటి పత్రం నాకు యివ్వండి నాకంటే ముందు ఎవ్వరికీ యివ్వరని విశ్వసిస్తున్నాను అని అన్నాను

తొందరేమున్నది? డాక్టరు వస్తారు మీరు విశ్రాంతి తీసుకోండి తరువాత అంతా చేద్దాం యితరులకు యిచ్చినా మీ పేరు మొదట వ్రాసి వుంచుతాను అని ఆయన అన్నాడు

నేను - "అలావద్దు జీవించియుంటే, ఈశ్వరుడు అంగీకరిస్తే అందరికంటే ముందు నేనే పత్రం తీసుకుంటానని ప్రతిజ్ఞ చేశాను అందువల్ల దయయుంచి మీరు కాగితాలు తీసుకురండి"

శ్రీ చమనీ అవసరమైన కాగితాలు తెచ్చుటకు తమ ఆఫీసుకు వెళ్లారు అటార్నీ జనరల్‌కు అనగా ప్రభుత్వ వకీలుకు తంతి పంపడం నా రెండో పని మీర్‌ఆలం, అతడి అనుచరులు నా మీద దాడిచేశారు యిందువారి దోషం ఏమీ లేదు ఏది ఏమైనా వారి మీద దొమ్మీకేసు పెట్టడం నాకు యిష్టం లేదు నా కోసం వాళ్లను వదిలివేస్తారని భావిస్తున్నాను నాయీ తంతి అందగానే మీర్‌ఆలం, అతడి అనుచరుల్ని వదిలివేశారు

అయితే జోహన్స్‌బర్గ్ యందలి తెల్లవారిలో అలజడి బయలు దేరింది వాళ్లు అటార్నీ జనరల్‌కు ఒక గట్టి జాబు పంపారు" అపరాధికి శిక్ష విధించు విషయంలో గాంధీ అభిప్రాయాలు ఎలా వున్నా, యీ దేశంలో దాన్ని అమలు చేయుటకు వీలులేదు గాంధీకి దెబ్బలు తగిలాయి అందుకు వారు ఏమీ చేయకపోతే చేయక పోనీయండి కాని దాడి చేసిన వాళ్లు ఎవరి యింటిలోపలనో వారిని కొట్టలేదు బహిరంగంగా నడిరోడ్డుమీద కొట్టారు అందువల్ల యిది బహిరంగ సామూహిక అపరాధం కొంతమంది ఆంగ్లేయులు కూడా సాక్ష్యం యివ్వడానికి సిద్ధంగా వున్నారు అందువల్ల దోషుల్ని అరెస్టు చేసి తీరాల్సిందే" యిదీ వారి జాబు యందలి విషయం యిది ఉద్యమ రూపందాల్చే సరికి పోలీసులు మీర్‌ఆలంను, అతడి ఒక అనుచరుణ్ణి మళ్లీ అరెస్టు చేశారు ఒక్కొక్కరికి మూడు మూడు మాసాలకఠోర శిక్ష విధించారు నన్ను మాత్రం సాక్ష్యానికి పిలవలేదు

ఇక మనం రోగి గదికి వెళదాం శ్రీ చమనీ కాగితాలు తెచ్చుటకు వెళ్లారు యింతలో డా॥ ధ్వేట్స్ వచ్చారు వారు నన్ను పరీక్షించారు నా పై పెదిమ చీలిపోయింది ఒక బుగ్గకు దెబ్బతగిలింది అందువల్ల కుట్లు వేసిరెండిటినీ కలిపి వేశారు నరాలను పరీక్షించి మందు యిచ్చారు కుట్లు విప్పనంతవరకు మాట్లాడవద్దని ఆంక్ష విధించారు తరళపదార్థం తప్ప యింకేమీ తీసుకోవద్దని

దగ్గరలోనే శ్రీ జె సి గిబ్సన్ గారి ఆఫీసు వున్నది నన్ను ఎత్తుకొని అక్కడికి తీసుకు వెళ్లారు కొద్ది సేపటికి నాకు ఒళ్లు తెలిసింది అప్పుడు నేను రివరెండ్ డోక్‌ను నా ముఖం దగ్గర వంగి వుండటం చూచాను మీకు ఎలా వున్నది అని ఆయన అడిగాడు

నేను నవ్వుతూ యిప్పుడు బాగానే వున్నాను పళ్లలోను, నరాల్లోను నొప్పిగా వున్నది అని చెప్పాను మీర్ ఆలం ఎక్కడ వున్నాడు? అని అడిగాను

అతణ్ణి, అతడి అనుచరుల్ని అరెస్టు చేశారు అని డోక్ చెప్పాడు

వాళ్ల విడుదల కావాలి అని డోక్‌తో అన్నాను డోక్ - ఇదంతా జరుగుతూనే వుంటుంది మీరు యిక్కడ ఒక అపరిచితుని గృహంలో పడివున్నారు మీ పెదిమ చీలిపోయింది పోలీసులు మిమ్ము ఆసుపత్రికి తీసుకువెళతామంటున్నారు మీరు మా దగ్గరికి వస్తే నేనూ, మిసెస్ డోక్ శక్త్యానుసారం మీకు సేవ చేస్తాం"

నేను - నన్ను మీ యింటికే తీసుకు వెళ్లండి పోలీసులకు నా ధన్యవాదాలు తెలుపండి మీ దగ్గరికి వెళ్లడమే నాకు ఎక్కువ యిష్టమని వారికి చెప్పండి

ఇంతలో ఏషియాటిక్ ఆఫీసు అధికారి శ్రీ చమనీ కూడా వచ్చారు నన్ను ఒక బండిలో పడుకోబెట్టి, స్మిట్ వీధిలో వున్న పాదరీ శ్రీ డోక్ గారి యింటికి తీసుకు వెళ్లారు నన్ను పరీక్షించేందుకు ఒక డాక్టర్ని పిలిపించారు నేను చమనీని, దగ్గరికి పిలిచి మీ ఆఫీసుకు వచ్చి యీ వ్రేళ్లతో ముద్రలు వేసి పత్రం తీసుకోవాలని అనుకున్నాను కాని ఈశ్వరునికి అది యిష్టం లేదు మీరు దయయుంచి వెంటనే వెళ్లి అవసరమైన కాగితాలు పట్టుకు రండి మొదటి పత్రం నాకు యివ్వండి నాకంటే ముందు ఎవ్వరికీ యివ్వరని విశ్వసిస్తున్నాను అని అన్నాను

తొందరేమున్నది? డాక్టరు వస్తారు మీరు విశ్రాంతి తీసుకోండి తరువాత అంతా చేద్దాం యితరులకు యిచ్చినా మీ పేరు మొదట వ్రాసి వుంచుతాను అని ఆయన అన్నాడు

నేను - "అలావద్దు జీవించియుంటే, ఈశ్వరుడు అంగీకరిస్తే అందరికంటే ముందు నేనే పత్రం తీసుకుంటానని ప్రతిజ్ఞ చేశాను అందువల్ల దయయుంచి మీరు కాగితాలు తీసుకురండి "

శ్రీ చమనీ అవసరమైన కాగితాలు తెచ్చుటకు తమ ఆఫీసుకు వెళ్లారు అటార్నీ జనరల్‌కు అనగా ప్రభుత్వ వకీలుకు తంతి పంపడం నా రెండో పని మీర్‌ఆలం, అతడి అనుచరులు నా మీద దాడిచేశారు యిందువారి దోషం ఏమీ లేదు ఏది ఏమైనా వారి మీద దొమ్మీకేసు పెట్టడం నాకు యిష్టం లేదు నా కోసం వాళ్లను వదిలివేస్తారని భావిస్తున్నాను నాయీ తంతి అందగానే మీర్‌ఆలం, అతడి అనుచరుల్ని వదిలివేశారు

అయితే జోహన్సబర్గ్ యందలి తెల్లవారిలో అలజడి బయలు దేరింది వాళ్లు అటార్నీ జనరల్‌కు ఒక గట్టి జాబు పంపారు" అపరాధికి శిక్ష విధించు విషయంలో గాంధీ అభిప్రాయాలు ఎలా వున్నా, యీ దేశంలో దాన్ని అమలు చేయుటకు వీలులేదు గాంధీకి దెబ్బలు తగిలాయి అందుకు వారు ఏమీ చేయకపోతే చేయక పోనీయండి కాని దాడి చేసిన వాళ్లు ఎవరి యింటిలోపలనో వారిని కొట్టలేదు బహిరంగంగా నడిరోడ్డుమీద కొట్టారు అందువల్ల యిది బహిరంగ సామూహిక అపరాధం కొంతమంది ఆంగ్లేయులు కూడా సాక్ష్యం యివ్వడానికి సిద్ధంగా వున్నారు అందువల్ల దోషుల్ని అరెస్టు చేసి తీరాల్సిందే " యిదీ వారి జాబు యందలి విషయం యిది ఉద్యమ రూపందాల్చే సరికి పోలీసులు మీర్‌ఆలంను, అతడి ఒక అనుచరుణ్ణి మళ్లీ అరెస్టు చేశారు ఒక్కొక్కరికి మూడు మూడు మాసాలకఠోర శిక్ష విధించారు నన్ను మాత్రం సాక్ష్యానికి పిలవలేదు

ఇక మనం రోగి గదికి వెళదాం శ్రీ చమనీ కాగితాలు తెచ్చుటకు వెళ్లారు యింతలో డా॥ ధ్యేట్స్ వచ్చారు వారు నన్ను పరీక్షించారు నా పై పెదిమ చీలిపోయింది ఒక బుగ్గకు దెబ్బతగిలింది అందువల్ల కుట్లు వేసిరెండిటినీ కలిపి వేశారు నరాలను పరీక్షించి మందు యిచ్చారు కుట్లు విప్పనంతవరకు మాట్లాడవద్దని ఆంక్ష విధించారు తరళపదార్థం తప్ప యింకేమీ తీసుకోవద్దని

చెప్పారు శరీరమందలి ఏ భాగానికీ పెద్ద దెబ్బతగలలేదని డాక్టరు నిర్ధారణ చేశారు ఒక వారంరోజుల్లో మంచం వదల వచ్చని, సామాన్య పనులు చేసుకోవచ్చని, రెండు మూడు మాసాల వరకు శరీరం పెద్ద పనుల బరువు భరించలేదని, అందుకు జాగ్రత్త అవసరమని చెప్పి డాక్టరు వెళ్లిపోయారు

ఇక మాట్లాడటం ఆగిపోయింది కాని చేతులు పనిచేస్తున్నాయి అధ్యక్షుని ద్వారా జాతి ప్రజలకు ఒక సందేశం వంటిది గుజరాతీలో వ్రాసి ప్రకటించమని, పంపాను అందలి వివరం యిలా వున్నది

"నా ఆరోగ్యం బాగున్నది శ్రీ డోక్, శ్రీమతి డోక్ యిరువురూ మనస్సు నందలి ప్రేమనంతా ఒలికించి నాకు సేవ చేస్తున్నారు కొద్దిరోజుల్లో పని ప్రారంభిస్తాను నన్ను కొట్టిన వారి మీద నాకు కొంచెమైనా కోపం లేదు వారు తెలియక యీ పని చేశారు వారి మీద కేసు నడపవలసిన అవసరం లేదు అంతా శాంతంగా వుంటే యీ ఘట్టం వల్ల మనందరికీ మేలు జరుగుతుంది

హిందువులు కోపం తెచ్చుకోవద్దు యీ ఘట్టం వల్ల హిందువులకు ముస్లిములకు మధ్య ఏహ్యతకు బదులు సయోధ్యత పెరగాలని కోరుతున్నాను ఖుదాను, ఈశ్వరుణ్ణి నేను యీ మంచిపని చేయమని ప్రార్థిస్తున్నాను

నాకు దెబ్బలు తగిలిన మాట నిజం యింతకంటే ఎక్కువ దెబ్బలు తగిలినా సరే, నేను ఒక్క సలహాయివ్వాలని భావిస్తున్నాను భారతీయులందరూ పదివ్రేళ్ల ముద్రలు వేయాల్సిందే మతరీత్యా ఎవరికైనా అభ్యంతరం వుంటే ప్రభుత్వం దాన్ని తొలిగించి సౌకర్యం కల్పిస్తుంది యిలా చేస్తేనే జాతికి, పేదలకు క్షేమం కలుగుతుంది మనం నిజమైన సత్యాగ్రహులం అయితే దెబ్బలకుగాని, భవిష్యత్తులో జరుగబోయేనమ్మక ద్రోహాలకుగాని భయపడకూడదు పదివ్రేళ్ల ముద్రలు వేయకూడదని అనుకునే వారిని అజ్ఞానులని భావిస్తున్నాను

జాతికి మేలు చేయమని, మనల్ని సత్యమార్గాన నడపమని, హిందూ మహమ్మదీయుల హృదయాలను నారక్తపు పట్టీతో కలుపమని ప్రార్థిస్తున్నాను

శ్రీ చమనీ కాగితాలు తీసుకువచ్చారు ఎంతో కష్టపడినా పదివ్రేళ్ల ముద్రలు వేసి వారికి యిచ్చాను అప్పుడు వారినేత్రాలనుండి అశ్రుబిందువులు కారుతూ వున్నాయి వారికి వ్యతిరేకంగా నేను కఠినంగా వ్రాస్తూ వుండేవాణ్ణి కాని యీనాటి ఘట్టం చూచిన తరువాత ఎంతకఠిన హృదయమైనా సమయం వచ్చినప్పుడు ఎంత కోమలం అవుతుందో కండ్లారా చూచాను ఈ పని పూర్తిచేయుటకు కొద్ది నిమిషాలు మాత్రమే పట్టి యుండునని పాఠకులు గ్రహించియే వుండవచ్చు శ్రీ డోక్, వారి శ్రీమతి యిరువురూ ఎంతో సహృదయులు నేను త్వరగా కోలుకోవాలని వారితపన దాడి జరిగిన తరువాత నా మానసిక స్థితిని చూచి వారు బాధపడ్డారు దీని చెడు ప్రభావం నా ఆరోగ్యం మీద పడుతుందేమోనని వారి భయం అందువల్ల నా మంచం దగ్గరికి ఎవ్వరినీ రానీయలేదు నన్ను ఏమీ వ్రాయనీయ లేదు ఏ పనీ చేయనీయలేదు నేను వారిని ప్రార్థిస్తూ (లిఖితంగా) నేను శాంతిగా, హాయిగా నిద్రపోవుటకు ముందు మీ కుమార్తె చిరంజీవి ఆలివ్ (అప్పుడు బాలిక) చేత నాకు యిష్టమైన ఇంగ్లీషు కీర్తన "లీడ్ కైండ్లీ లైట్"ను పాడించి వినిపించే ఏర్పాటు చేయండి అని కోరాను శ్రీ డోక్ ఆనందభరితుడైనారు సరేనని చెప్పి తమ బిడ్డను పిలిచి, తలుపుల బయటనిలబడి పై పాట మెల్లగా పాడమని చెప్పారు యీ వివరం వ్రాస్తున్నప్పుడు ఆ దృశ్యం నాకండ్ల ముందు కనబడుతున్నది ఆలివ్‌ది మధురమైన కంఠం ఆ కంఠస్వరం యీనాటికి నాకు వినబడుతూ వున్నది

ఈ ప్రకరణంలో ఎన్నో విషయాలు వ్రాశాను బహుశ పాఠకులు యింత వ్రాయడం అసంగతమని భావించ వచ్చు అయినా మరో సంస్మరణను జోడించకుండా యీ ప్రకరణాన్ని ముగించను. ఇప్పుడు జరిగిన ఘట్టాలన్నీ మరిచిపోవుటకు వీలులేని పవిత్రమైన సంస్మరణలే డోక్ కుటుంబంచేసిన సేవల్ని గురించి ఎంత వ్రాసినా తక్కువే

శ్రీ జోసఫ్ డోక్ బాప్టిస్టు సంప్రదాయానికి చెందిన పాదరీ దక్షిణాఫ్రికా రాకముందు వారు న్యూజిలెండులో వుండేవారు పరాన్లు నా మీద

దాడిచేయక పూర్వం అరు మాసాల క్రితం ఒకసారి వారు నా ఆఫీసు వచ్చారు నా దగ్గరకి తమ పేరు పంపించారు అందురెవరెండ్ అను విశేషణం వ్రాసి వున్నది అది చూచి పొరపాటుగా అభిప్రాయం నాకు కలిగింది కొందరు పాదరీలు నన్ను క్రైస్తవుణ్ణిగా మార్చాలని లేక సత్యాగ్రహ సమరం ఆపు చేయమని చెప్పడానికి ఆశ్రయ దాతల రూపంలో జాతిసాగిస్తున్న పోరాటం యెడ సానుభూతిని చూపడానికి వస్తూ వుండేవారు శ్రీ డోక్ కూడా అటువంటి వారేనేమోనని అనుకున్నాను శ్రీ డోక్ లోపలికి వచ్చారు కొద్దినిమిషాలు మాట్లాడాము దురభిప్రాయపడ్డానని తెలుసుకున్నాను లోలోపల వారిని క్షమించమని కోరాను ఆనాటి నుంచి గాఢ స్నేహితులం అయ్యాము భారతీయుల జాతీయ సమరాన్ని గురించి పత్రికల్లో వెలువడే విషయాలన్నీ వారికి తెలుసునని గ్రహించాను మీరు చేస్తున్నది జాతీయ సంగ్రామం నన్ను మీ మిత్రుడిగా భావించండి నేను చేయగలిగిన సేవ ఏమైనా వుంటే చెప్పండి కర్తవ్యంగా భావించి చేస్తాను ఏసుక్రీస్తు బోధనలవల్ల దుఃఖితుల దుఃఖాలలో మనిషి భాగం పంచుకోవాలి అన్న పాఠం నేను నేర్చుకున్నాను" అని వారు చెప్పారు ఆ విధంగా మా పరిచయం ప్రారంభమైంది మా పరిచయం రోజురోజుకూ పెరిగి గాఢమైపోయింది

ఇక ముందు యీ పుస్తకంలో శ్రీ డోక్ పేరు పాఠకులకు కనబడుతుంది శ్రీ డోక్ కుటుంబ సభ్యులు నాకు చేసిన సేవను గురించి చెప్పే ముందు వారిని గురించి యీ మాత్రం వ్రాయడం అవసరం అని తోచింది రాత్రిగానీయండి, పగలుకానీయండి శ్రీ డోక్ కుటుంబ సభ్యుల్లో ఎవరో ఒకరు నా వెంటవుండవలసిందే నేను వారి యింట్లో వున్నంతకాలం వారి యిల్లు ఒక ధర్మ సత్రమైపోయింది భారతీయుల్లో కేకలు పెట్టి సామాన్లు అమ్మేవారు కార్మికులవలె మురికి గుడ్డలు దరించేవారు వాళ్ల చెప్పులు దుమ్ముకొట్టుకొని వుండేవి వాళ్లు అమ్మే సామాను మూట వారి దగ్గరే వుండేది. అటువంటి వాళ్లనుంచి అధ్యక్షుని వరకు రకరకాల జనంతో వారి యిల్లు కిటకిటలాడుతూ వుండేది నా ఆరోగ్యాన్ని గురించి తెలుసుకోవడానికి

నన్ను చూడడానికి డాక్టరు అనుమతి పొంది వారంతా వస్తూ వుండేవారు అందరినీ సమానంగా గౌరవించి శ్రీ డోక్ వాళ్లందరినీ హాల్లో కూర్చోబెడుతూ వుండేవారు నేను వారింట్లో వున్నంత కాలం నా సేవచేయడానికి నన్ను చూడటానికి వచ్చే వందలాది మందిని గౌరవించి పంపడానికి వారి సమయమంతా గడిచిపోతూ వుండేది రాత్రిళ్లు కూడా రెండు మూడు సార్లు శ్రీ డోక్ నా గదిలోనికి వచ్చి మౌనంగా నన్ను చూచి వెళ్లుతూ వుండేవారు వారింట్లో వున్నంత కాలం యిది నా యిల్లేనని అనిపించింది నాకు గల అత్యంత ప్రియపాత్రులు సైతం శ్రీ డోక్ కుటుంబ సభ్యుల కంటే ఎక్కువగా సేవచేయగలిగే వారని నేను అనుకోను

నన్ను నాతో బాటు భారతీయ జనాన్ని తన యింట్లో వుంచుకోవడం, సేవ చేయడం, సత్కారం చేయడంవల్ల శ్రీ డోక్‌కు, తమ తెల్లవారి వల్ల యిబ్బందులేమీ కలుగలేదని పాఠకులు భావించకూడదు తమ బాప్టిస్టు వారికోసం ఒక చర్చిని నడుపుతూ వుండేవారు ఆ సంప్రదాయుల వల్లనే వారి కుటుంబ పోషణ జరుగుతూ వుండేది వారందరూ ఉదార హృదయులని భావించకూడదు భారతీయులంటే అయిష్టత వారందరికీ వుండేది కాని శ్రీ డోక్ దాన్ని లెక్క చేయలేదు మా పరిచయం ప్రారంభంలోనే నేను యీ విషయం వారితో చర్చించాను వారిచ్చిన సమాధానం యిక్కడ వివరించడం అవసరం "నా ప్రియ మిత్రమా! మీరు ఏసుమతాన్ని ఏమని భావిస్తున్నారు? నేను తన ధర్మపాలన కోసం శిలువనెక్కిన మహాపురుషుని అనుచరుణ్ణి వారి ప్రేమ యీ విశ్వమంత విశాలమైనది తెల్లవారిని గురించి మీకు భయం వున్నది వారు నన్ను వదిలివేస్తారేమోననే కదా మీ భయం? ఏసుక్రీస్తు ప్రతినిధినని తెల్లవారి ముందు నన్ను నేను భావించుకున్నా, భారతీయులు సాగిస్తున్న పోరాటంలో పాల్గొంటున్నాను అప్పుడు నా మండలి సభ్యులు నన్ను త్యజించినా నేను బాధపడను నా కుటుంబం వారి సాయంతో నడుస్తున్నమాట నిజం అయినా అందుకే వారితో సంబంధం పెట్టుకున్నానని, లేక వారివల్ల నేను బ్రతుకుతున్నానని మీరు భావిస్తున్నారా? నాకు బ్రతుకు

తెరువు కల్పిస్తున్నది ఆ ఈశ్వరుడే వాళ్లంతా కేవలం నిమిత్త మాత్రులే వారిలో ఎవ్వరూ నా ధార్మిక స్వాతంత్ర్యంలో అడ్డు తగలడానికి వీలులేదు యిదీ వారికీ నాకు మధ్యగల ముఖ్య షరతు అందువల్ల మీరునన్ను గురించి ఏమీ చింతించకండి భారతీయుల మీద దయ చూపుటకు నేను మీ ఉద్యమంలో ప్రవేశించలేదు యిది నా ధర్మమని భావించి మీ సంగ్రామంలో ప్రవేశించాను నా చర్చి డీన్ (చర్చిపెద్ద) గారితో యీ విషయమై స్పష్టంగా మాట్లాడాను భారతీయులకు సేవాసహాయం చేయడం మీకు యిష్టం కాకపోతే చెప్పండి నేను వెళ్లి పోతాను మరో పాదరీని మీరు నియుక్తిచేసుకోండి అని వారికి వినమ్రంగా మనవి చేశాను కాని వారు యీ విషయంలో నిశ్చింతగా వుండమని నాకు చెప్పారు పైగా వారు నన్ను ఎంతో ప్రోత్సహించారు కూడా అంతేగాక తెల్లవారంతా భారతీయుల్ని అసహ్యించుకుంటున్నారని మీరు భావించకూడదు ఎంతమంది తెల్లవారు భారతీయుల దుస్థితిని చూచి బాధపడుతున్నారో, సానుభూతిని ప్రదర్శిస్తున్నారో మీరు వూహించలేరు అయితే ఆ విషయం అనుభవంలోకి రావాలని మీరు భావిస్తూ వుండవచ్చు"

ఇంత స్పష్టంగా చర్చ జరిగినందున యిక యీ విషయం నేనెన్నడూ వారి దగ్గర ఎత్తలేదు తరువాత జాతీయ ఉద్యమం సాగుతూ వున్నప్పుడు తమ ధర్మ కార్యం నిర్వహిస్తూ రొడీషియాలో శ్రీ డోక్ దైవలోకానికి వెళ్లిపోయారు అప్పుడు వారి సంప్రదాయానికి చెందిన వారంతా ఒక సభ చర్చిలో జరిపారు ఆ సభకు కీ॥శే॥ కాఛలియాగారితో బాటు నన్ను , యితర భారతీయుల్ని కూడా పిలిచారు ఆసభలో నన్ను కూడా మాట్లాడమని కోరారు

సుమారు 10 రోజుల్లో నా ఆరోగ్యం బాగుపడింది బాగా తిరగసాగాను ఆస్థితికి వచ్చినతరువాత మమత్వంతో నిండిన ఆ కుటుంబం వారి దగ్గర సెలవు తీసుకున్నాను యీ వియోగాన్ని మేమిరువురం భరించలేక పోయాము

23

సహాయకులుగా వున్న తెల్లవారు

భారతజాతీయ సంగ్రామానికి చాలా మంది ప్రసిద్ధికెక్కిన తెల్లవారు అనేక విధాల సహాయపడ్డారు వారందరి పరిచయం చేయడం అవసరమని భావిస్తున్నాను యిందు వల్ల వారి పేరు వచ్చినప్పుడు విడిగా వారి పరిచయం చేయవలసిన అవసరం వుండదు ఒక క్రమంలో నేను వారిని పరిచయం చేస్తున్నాను పాఠకులు యీ క్రమాన్ని వారి గౌరవ ప్రతిష్టలకు, వారి సహాయ సహకారాల ప్రాధాన్యతకు వర్తించుకోవద్దని మనవి చేస్తున్నాను తెల్లమిత్రులు సహకరించిన సమయాన్ని బట్టి, సంగ్రామానికి సంబంధించిన వివిధ శాఖలకు వారందించిన సహాయాన్ని బట్టి పాఠకులు వారి క్రమ ప్రాధాన్యతను గ్రహించవచ్చు

వీరిలో మొట్టమొదటి వారు శ్రీ ఆల్బర్ట్ వెస్ట్ భారతీయులతో సంగ్రామానికి పూర్వం నుంచే వీరితో సంబంధం ఏర్పడింది వ్యక్తిగతంగా అంతకు పూర్వం నుంచే వీరు నాకు పరిచయం అయ్యారు జోహన్స్ బర్గ్‌లో నా ఆఫీసు తెరిచినప్పుడు నా కుటుంబసభ్యులు నాతో బాటు లేరు 1903లో దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల నుంచి తంతి అందగానే నేను భారతదేశాన్నుంచి దక్షిణాఫ్రికాకు బయలు దేరానని పాఠకులకు తెలుసు ఒక్క సంవత్సరం తరువాత ఇండియాకు తిరిగి రావాలని అనుకున్నాను జోహన్స్‌బర్గ్‌లో ఒక శాకాహార భోజనశాల వున్నది ఉదయం సాయంత్రం అక్కడికి నేను భోజనం చేయుటకు తప్పక వెళ్లుతూ వుండేవాణ్ణి వెస్ట్ కూడా అక్కడికి వస్తూ వుండే వారు అక్కడే మా యిద్దరికీ పరిచయం అయింది వారు మరో తెల్లవానితో కలిసి ఒక ప్రెస్సు నడుపుతూ వుండేవారు

1904లో జోహన్స్‌బర్గ్‌లో గల భారతీయుల్లో ప్లేగు వ్యాధి వ్యాపించింది నేను రోగులకు సేవచేయుటకు పూనుకున్నాను అందువల్ల ఆ భోజనశాలకు వెళ్లడం తగ్గించాను వెళ్లినా యితరులకంటే ముందే భోజనం చేసి వస్తూ

వుండేవాణ్ణి ప్లేగు వచ్చిన రోగులకు సేవ చేస్తున్న నా వల్ల యితరులకు ఆ రోగం రావచ్చునన్న భయం కలుగవచ్చు కనుక నేను అలా వ్యవహరించాను రెండు రోజులపాటు నేను భోజనశాలలో కనబడక పోయే సరికి వెస్ట్ భయపడిపోయారు నేను ప్లేగు వ్యాధి సోకిన రోగులకు సేవచేస్తున్నానని పత్రికలవల్ల వారికి తెలిసింది మూడో రోజు ఉదయం 6 గంటలకు నేను ముఖం కడుక్కుంటుండగా వెస్ట్ వచ్చి నా గది తలుపు తట్టాడు నేను తలుపు తెరిచేసరికి ఎదురుగా నవ్వుముఖంతో నిలబడియున్న వెస్ట్ కనిపించారు

"మిమ్మల్ని చూచిన తరువాత నాకు సంతోషం కలిగింది భోజనశాలలో మీరు కనబడనందున భయపడి పోయాను నా సాయం కావాలనుకుంటే చెప్పండి నేను సిద్ధంగా వున్నాను' అని అన్నారు వెస్ట్ నేను వినోద స్వరంతో "మీరు రోగులకు సేవచేయగలరా? అని అడిగాను

"తప్పక చేస్తాను"

నేను అదివరకే ఒక కార్యక్రమం తయారుచేశాను మరో రకం జవాబు మీనుండి వస్తుందని నేను అనుకోలేదు రోగులకు సేవ చేసే వాళ్లు చాలా మంది వున్నారు అంతకంటే కఠినమైన పని మరొకటి వున్నది మీ సాయం కావాలి మదన్‌జీత్ యిక్కడ ప్లేగు సేవా కార్యక్రమంలో లీనమైనాడు ఇండియన్ ఓపీనియన్ ప్రెస్ నడవడం లేదు మదనజీత్‌ను యిక్కడ ఆపివేశాను కనుక మీరు డర్బన్ వెళ్లి ప్రెస్సును నడిపితే గొప్ప సహాయం చేసిన వారవుతారు అయితే ఆ పని చేసినందుకు నేనేమీ పెద్ద మొత్తం యివ్వలేను కొద్దిగా డబ్బు అనగా నెలకు 10 పౌండ్లు మాత్రం యిస్తాను ప్రెస్సువల్ల లాభం వస్తే ఆ లాభంలో సగభాగం మీరు తీసుకోవచ్చు" అని చెప్పాను

"ఇది అంత మంచి పని కాదు అయినా నా భాగస్వామిని అడగాలి కదా. రావలసిన బాకీలు కూడా వున్నాయి. వసూలు చేసుకోవాలి యివాళ సాయంత్రం వరకు నాకు టైము యివ్వండి తేల్చి చెబుతాను అని అన్నారు వెస్ట్

"ఇస్తాను యివాళ సాయంత్రం పార్కులో కలుద్దాము"

పార్కులో కలిశాము వెస్ట్ తన భాగస్వామి దగ్గర అనుమతి తీసుకున్నారు మర్నాడు సాయంకాలం రైల్లో డర్బనుకు బయలు దేరారు ఒక్క నెల రోజులకు ఆయన దగ్గరినుంచి రిపోర్టు వచ్చింది "ఈ ప్రెస్సులో లాభం రాదు నష్టం తప్పదు ప్రెస్సు లెక్కలు సరిగా లేవు గ్రాహకులపేర్లు గాని, వారి అడ్రసులు గాని సరిగా వ్రాసుకోలేదు ప్రెస్సు వ్యవస్థకూడా సరిగా లేదు ఆరోపణగా గాక దీన్ని మంచిగా తీసుకోండి లాభాలు గడించకపోయినా ప్రెస్సు వ్యవస్థను సరిచేస్తానని మాట యిస్తున్నాను మీరు నిశ్చింతగా వుండండి అంగీకరించిన పనిని నేను వదలను అయితే ఒక్క విషయం, చాలా కాలం వరకు నష్టానికి మీరు సిద్ధపడవలసిందే" అని వారి రిపోర్టులో వున్నది

మనజీత్ "ఇండియన్ ఒపీనియన్" పత్రిక యొక్క చందాదారుల్ని గురించి ప్రెస్సును గురించి మాట్లాడుటకు జోహన్సబర్గ్ వచ్చాడు ప్రతినెలకొద్ది నష్టాన్ని నేను భరిస్తూ వుండేవాణ్ణి ఎంత డబ్బు నేను యివ్వాల్సి వుంటుందో స్పష్టంగా తెలుసుకోవాలని అనుకున్నాను మదన్ జీత్‌కు ప్రెస్సు వ్యవహారాలు తెలియవని ప్రెస్సు ప్రారంభించినప్పుడు వ్రాశాను అందువల్ల ప్రెస్సు అనుభవం గల వ్యక్తిని అతడికి సహాయం చేయుటకు నియమించాలని భావించాను యింతలో ప్లేగు వ్యాధి విరుచుకు పడింది ఆపద సమయంలో మదన్‌జీత్ చురుగ్గా పనిచేస్తాడని, భయపడడని తెలిసింది అందువల్ల అతణ్ణి జోహాన్స్‌బర్గ్‌లో ఆపివేశాను ఊహించని పద్ధతిలో వెస్ట్ సాయం అందిస్తానని అనగానే నేను అంగీకరించాను ప్లేగు సమయంలోనే గాక మిగతా రోజుల్లో కూడా మీరు డర్బన్‌లో వుండాలని వారిని కోరాను అందువల్లనే వారు అట్టి రిపోర్టు పంపించారు.

చివరికి ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికను ప్రెస్సును ఫినిక్స్ తీసుకు వెళ్లిన విషయం పాఠకులకు తెలుసు అక్కడ నెలకు 10 పౌండ్లకు బదులు 3 పౌండ్లు మాత్రమే వెస్ట్ తీసుకున్నారు యీ మార్పులన్నింటికి వెస్ట్

అంగీకరించారు తన జీవితం ఎలా గడుస్తుందా అని వెస్ట్ ఎన్నడూ యోచించలేదు ఆయన మతాన్ని గురించి చదవలేదు అయినా గొప్ప ధార్మిక వ్యక్తిగా ఆయనను గౌరవించాను ఆయన స్వతంత్ర ప్రవృత్తిగల మనిషి అనుకున్న విషయం చెప్పి వేసే వ్యక్తి నల్లగా వున్న దాన్ని కృష్ణవర్ణంగా వున్నదని చెప్పకుండా నల్లగా వున్నదనే చెప్పేవారన్నమాట నిరాండబరంగా జీవితం గడిపేవారు మా యిరువురికి పరిచయం కలిగినప్పుడు ఆయన బ్రహ్మచారి తరువాత తల్లి తండ్రిని కలుసుకొనేందుకు ఆయన ఇంగ్లాండు వెళ్లారు అక్కడ పెండ్లి చేసుకొని తిరిగి వచ్చారు నా సలహా ప్రకారం తన భార్యను, అత్తను, పెండ్లి కాని తన సోదరిని వెంట తీసుకు వచ్చారు వారంతా ఫినిక్స్‌లో నిరాడంబరంగా వుంటూ వుండే వారు అన్నివిధాల భారతీయులతో కలిసి పోయారు

కుమారి ఎడా వెస్ట్‌కు (మేము ఆమెను దేవీబెన్ అని పిలిచేవారం) అప్పుడు 35 సంవత్సరాల వయస్సు ఆమె యింత వరకు వివాహం చేసుకోలేదు పవిత్రంగా జీవితం గడుపుతున్న మహిళ ఆమె కూడా ఫినిక్స్ వాసులకు అపరిమితంగా సేవ చేసింది ఫినిక్సులో వుంటూ వున్న బాలశిష్యుల్ని సంబాళించడం, వారికి ఇంగ్లీషు నేర్పడం, సామూహిక వంటశాలలో వంట చేయడం, ఇండ్లను శుభ్రం చేయడం, లెక్కల పుస్తకాల్లో డబ్బు లెక్కలు వ్రాయడం, ప్రెస్సులో కంపోజు చేయడం, ఆమె పని ఏ పనైనా సరే ఆమె అందుకొని పూర్తి చేస్తూ వుండేది యిప్పుడు ఆమె ఫినిక్స్ ఆశ్రమంలో లేరు ఆమెకు అయ్యే మామూలు వ్యయం సైతం నేను ఇండియాకు తిరిగివచ్చిన తరువాత ఫినిక్స్ ఆశ్రమం యివ్వలేక పోయింది వెస్ట్ అత్తగారి వయస్సు 80 సంవత్సరాలు ఆమె కుట్టుపనిచక్కగా చేస్తూ వుండేది వృద్ధురాలు అయినా కుట్టుపని విషయంలో ఆశ్రమం అంతటికీ ఆమె సహాయం చేస్తూ వుండేది ఆశ్రమవాసులంతా ఆమెను దాదీమా (తాతమ్మ) అని పిలిచేవారు శ్రీమతి వెస్ట్‌ను గురించి యిక వ్రాయనవసరం లేదు ఆశ్రమవాసులంతా జైలుకు వెళ్లిపోయారు అప్పుడు వెస్ట్ కుంటుంబ సభ్యులే మగన్‌లాల్

గాంధీకి సహకరించి ఆశ్రమాన్ని నడిపించారు ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రిక మరియు ప్రెస్సు పని వెస్ట్ చూస్తూ వుండేవాడు నేను లేని సమయాల్లో డర్బన్ నుంచి గోఖలేగారికి పంపవలసిన టెలిగ్రాములు వెస్ట్ పంపుతూ వుండేవారు చివరికి వెస్ట్ కూడా అరెస్ట్ చేయబడ్డారు (అయితే ఆయనను త్వరగా విడుదల చేశారు) అప్పుడు గోఖలే కంగారు పడిపోయారు వెంటనే వారు ఇండియానుంచి అండ్రూస్ మరియు పియర్సన్‌ను దక్షిణాఫ్రికా పంపించారు

మరో సహాయకుడు శ్రీరిచ్ వీరిని గురించి ముందే వ్రాశాను వారు సత్యాగ్రహసమరం ప్రారంభంకాక పూర్వం నుంచే నా ఆఫీసులో పని చేయడం ప్రారంభించారు నేను లేనప్పుడు నా పని సంభాళించాలనే ఉద్దేశ్యంతో బారిష్టరీ చదువుటకు ఆయన ఇంగ్లాండు వెళ్లాడు అక్కడ సౌత్ ఆఫ్రికన్ బ్రిటిష్ ఇండియన్ కమిటీ, లండన్ వ్యవహారబాధ్యతను కూడా ఆయనే స్వీకరించారు

మూడవ సహాయకులు శ్రీ పోలక్ వెస్ట్ వలెనే పోలక్‌తో పరిచయం కూడా భోజనశాలయందే కలిగింది వారు దిట్రాన్స్‌వాల్ క్రిటిక్ అనుపత్రికకు ఉపసంపాదకులుగా పనిచేస్తూ వుండేవారు దాన్ని హఠాత్తుగా వదిలివేసి ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికకోసం వచ్చి వేశారు వారు సత్యాగ్రహసమరం సాగుతున్నప్పుడు ఇంగ్లాండు, భారతదేశాల్లో విస్తారంగా పర్యటించారు రిచ్ ఇంగ్లాండు వెళ్లినందున, నేను పోలక్‌ను ఫినిక్స్ నుంచి జోహన్స్‌బర్గ్‌లో గల నా ఆఫీసుకు పిలిపించుకున్నాను అక్కడ మొదట ఆయన ఆర్టికల్డ్ క్లార్కుగా పని చేసి తరువాత పూర్తి వకీలు అయిపోయారు కొద్ది సమయం గడిచాక వారు వివాహం చేసుకున్నారు శ్రీమతి పోలక్ సేవలను గూడా భారతదేశం గుర్తించింది ఆమె సత్యాగ్రహసమరం సాగినప్పుడు తన భర్తకు ఎంతో సహాయం చేసింది ఒక్కరోజు కూడా విఘ్నం కలుగ నీయలేదు పోలక్ దంపతులు యిప్పటికీ భారతావనికి ఎంతో సేవ చేస్తున్నారు. అయితే భారతదేశంలో సాగిన సహాయ నిరాకరణోద్యమంలో వారు మాకు

అనుచరులుగాలేరు తరువాత పేర్కొనవలసిన వారు హర్మన్ కేలన్‌బెక్ జాతీయ సంగ్రామం జరుగక ముందే వారితో పరిచయం ఏర్పడింది వారు జర్మనీ వారు ఆంగ్లేయులకు, జర్మన్లకు మధ్య యుద్ధం జరిగి యుండకపోతే కేలన్ బెక్ ఇండియాలో వుండి వుండేవారు వారు విశాలహృదయులు సరళ హృదయులు గొప్ప అమాయకులు తీవ్ర భావాలు గల వ్యక్తి శిల్పిగా పని చేస్తూ వుండేవారు ఎంత చిన్న పని అయినా సంకోచించకుండా చేస్తూ వుండేవారు జోహన్స్ బర్గ్‌లో నేను వున్నయిల్లు పడగొట్టినప్పుడు యిద్దరం కలిసి వుండేవాళ్లం నా ఖర్చుకూడా వారే భరించేవారు వారికి యిల్లువుండేది భోజనం ఖర్చు యిస్తానని నేను వారితో అనగానే కోపపడి గాలికి తిరుగుతూ గాలి ఖర్చులు చేస్తూ వుండే నన్ను సరిదిద్దింది మీరేనండీ అని నా కోరికను నిరాకరిస్తూ వుండేవారు వారు అన్న మాట నిజమే అయితే తెల్లవారితో నాకు గల వ్యక్తిగత సంబంధాల్ని గురించి యిక్కడ వ్రాయను సత్యాగ్రహుల కుటుంబాల వారందరినీ జోహన్స్‌బర్గ్‌కు రప్పించి ఒకే చోట వుంచాలని నిర్ణయం చేయగానే కేలన్ బెక్ అద్దె తీసుకోకుండా తన 1100 బీఘాల (బీఘా అంటే 120 చదరపు అడుగుల స్థలం) భూమిని ఉపయోగించుకోమని యిచ్చి వేశారు గోఖలే గారు దక్షిణాఫ్రికా వచ్చినప్పుడు భారత జాతి పక్షాన, శ్రీ కేలన్ బెక్ గారి బంగళాలో వారికి నివాసం ఏర్పాటు చేశారు ఆ బంగళా గోఖలే గారికి ఎంతో నచ్చింది వారికి వీడ్కోలు చెప్పటకు కేలన్ బెక్ నాతోబాటు జాంజిబార్ దాకా వచ్చారు యుద్ధం ప్రారంభ కాగానే శ్రీ పోలక్‌తో బాటు కేలన్ బెక్‌ను కూడా అక్కడి ప్రభుత్వం వారు నిర్బంధంలోకి తీసుకున్నారు వారు కూడా జైలు శిక్ష అనుభవించవలసి వచ్చింది దక్షిణాఫ్రికా వదిలి గోఖలే గారిని కలుసుకునేందుకు నేను ఇంగ్లాండు వెళ్లినప్పుడు శ్రీ కేలన్ బెక్ నా వెంట వున్నారు ప్రథమ మహాయుద్ధం కారణంగా వారిని ఇంగ్లాండు నుంచి నాతో బాటు ఇండియాకు రానీయలేదు యితర జర్మనీ వారందరి మాదిరిగా కేలన్ బెక్ గారిని కూడా ఇంగ్లాండులో నిర్బంధంలో వుంచారు యుద్ధం ముగిసిన తరువాత వారు జోహన్స్‌బర్గ్ వెళ్లి పోయారు తన శిల్పం పనిని వారు తిరిగి ప్రారంభించారు

ఇక పాఠకులకు ఒక పవిత్ర మహిళను పరిచయం చేస్తాను గోఖలే ఆమెకిచ్చిన సర్టిఫికెట్టును గురించి పాఠకులకు చెప్పాలనే కుతూహలాన్ని ఆపుకోలేక పోతున్నాను ఆమె పేరు కుమారి సోనజాశ్లెసిన్ మనుష్యుల్ని గుర్తించే ఒక అద్భుతశక్తి గోఖలేగారికి వున్నది బేలాగోవావే, నుంచి జాంజిబార్ దాకా నేను వారి వెంట వెళ్లాను అప్పుడు నాకు ప్రశాంతంగా వారితో మాట్లాడుటకు అవకాశం దొరికింది దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులతోను, తెల్లజాతినాయకులతోను కూడా వారికి సత్సంబంధం ఏర్పడింది వారిలో చాలా మంది వ్యక్తిత్వాన్ని గురించి వారు నాకు వివరించి చెప్పారు అప్పుడు వారు భారతీయులు, ఆంగ్లేయులు అందరిలోను ప్రధమస్థానం కుమారి శ్లెసిన్‌కు యిచ్చారు "శ్లెసిన్ వంటి నిర్మలమైన అంతఃకరణంగల ఏకాగ్రతగల, స్థిరనిర్ణయంగల శక్తిని బహుకొద్ది మందిలోనే చూచాను ఏ విధమైన ప్రయోజనాన్ని ఆశించకుండా భారతజాతీయ సంగ్రామంకోసం సర్వార్పణం ఆమె చేయడం చూచి నివ్వెరపోయాను. ఆమె దీక్ష ఆమెస్ఫూర్తి, ఆమె సామర్థ్యం మీ సత్యాగ్రహ సమరానికి ఎంతో ఉపకరిస్తాయి ఆమె మీకు మంచి సేవికగా ఉపయోగపడుతుంది నేను చెప్పవలసిన అవసరం లేకపోయినా చెబుతున్నాను మీరు ఆమెను మీ దగ్గరే నియమించుకోండి' ' అని చెప్పారు

నా దగ్గర ఒక స్కాచ్ కుమారి మిస్‌డిక్ స్టెనో టైపిస్టుగా పని చేస్తువున్నది ఆమె నిజాయితీ, నైతిక శక్తి అమోఘం జీవితంలో చాలా కటు అనుభవాలు నాకు కలిగాయి అయినా నాకు పరిచయం అయిన భారతీయులు, ఆంగ్లేయులు, యితర దేశాలవారు మహాకోవకు చెందినవారని చెప్పగలను అది నా అదృష్టమే. ఆమెకు వివాహం జరిగినప్పుడు నన్ను వదిలి వెళ్లి పోయింది అప్పుడు శ్రీ కేల్‌బెక్ కుమారి శ్లెసిన్‌ను తీసుకు వచ్చి పరిచయం చేశారు "ఈమెను యీమె తల్లి నాకు అప్పగించింది యీమె తెలివిగలది. నమ్మతగిన అమ్మాయి అయితే కొంటెతనం ఎక్కువ. స్వతంత్ర భావాలుగల స్వభావం. అయినా పరవాలేదు. మీరు యీమెకు పని అప్పగించవచ్చు. జీతం కోసం యీమెను మీ దగ్గర వుంచడం లేదు అని చెప్పారు శ్రీకేల్‌బెక్.

కుమారి శ్లెసిన్ కొంటెతనం ఎలా వుంటుందో నాకు బోధపడింది అయితే ఒక్క నెల రోజుల్లో ఆమె నన్ను తనవశం చేసుకున్నది పగలుగాని, రాత్రిగాని ఎప్పుడైనా సరే పని చేయుటకు సిద్ధంగా వుండేది ఆమెకు కష్టమైన పని అంటూ ఏమీ వుండేది కాదు అప్పుడు ఆమె వయస్సు 16 సంవత్సరాలు పవిత్రత, స్పష్టత, సేవానిరతి ద్వారా ఆమె నన్నే గాక నా కక్షిదారుల్ని, సత్యాగ్రహుల్ని సైతం ప్రభావితం చేసింది. ఆ కుమారి నా ఆఫీసుకే గాక, జాతీయ సమరానికి కూడా రక్షకురాలుగా నిలిచింది ఏ విషయమైనా సరే, నైతికంగా తనకు నచ్చకపోతే నాతో చర్చకు దిగేది నేను అందలి నైతిక విలువలను గురించి ఆమెకు నచ్చ చెప్పనంత వరకు ఆమె తృప్తి పడేది కాదు

సేర్ కాఛలియా దప్ప మిగతా వారంతా జైళ్లకు వెళ్లిపోయారు అప్పుడు కుమారి శ్లెసిల్ లక్షలాది రూపాయలకు కాపలా కాయడమే కాక, జమా ఖర్చుల విషయమై కూడా శ్రద్ధ వహించి పని చేసింది కాఛలియా కూడా మె సహాయం పొందేవాడు ఆమె సలహా ప్రకారం పని చేసేవాడు మేమంతా జైలుకు వెళ్లినప్పుడు శ్రీ డోక్ ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికా భారం వహించారు జుట్టు తెల్లబడి పోయిన డోక్ వంటి అనుభవజ్ఞుడు కూడా ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రిక కోసం తను వ్రాసిన వ్యాసాల్ని కుమారి శ్లెసిన్ చేత ఓకె చేయించుకొనేవాడు కుమారి శ్లెసిన్ లేక పోతే నా పని మీదనాకే విశ్వాసం పోయి వుండేది ఆమె యిచ్చే సలహాలు సూచనలు అమితంగా ఉపయోగపడేవి అనేక పర్యాయాలు ఆమె చేసిన మార్పులు బాగా వున్నాయని విశ్వాసం కలిగి నేను పత్రికకు ప్రచురణ నిమిత్తం పంపేవాణ్ణి" అని డోక్ నాకు చెప్పారు పఠాన్లు, పటేళ్లు, గిర్‌మిట్ ప్రథనుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులు ఎప్పుడూ కుమారి శ్లెసిన్ చుట్టూ మూగి వుండేవాళ్లు ఆమె సలహాలు తీసుకొని పని చేస్తూ వుండేవాళ్లు

దక్షిణాఫ్రికా యందలి రైళ్లలో తెల్లజాతి వారు భారతీయుల ప్రక్కన కూర్చొని ప్రయాణం చేసేవారు కాదు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో తెల్లవాళ్లు దాన్ని నియమంగా పెట్టుకున్నారు సత్యాగ్రహులు నియమప్రకారం రైళ్లలో మూడో

తరగతిలోనే ప్రయాణం చేస్తూ వుండేవారు కుమారి శ్లేసిన్ మాత్రం భారతీయుల ప్రక్కన కూర్చొని ప్రయాణం చేస్తూ వుంటే, తెల్లజాతి గార్డులు ఆమెను అవుటకు ప్రయత్నించేవారు కాని ఆమె వాళ్లకు ఎదురుతిరుగుతూవుండేది ఆమె కూడా నామాదిరిగా రైల్లో కష్టాలు అనుభవిస్తుందేమోనని భయపడేవాణ్ణి కాని ఆమె అలా జరగాలని ఎదురు చూస్తూ వుండేది ఆమె శక్తి సామర్థ్యాలు, భారతీయుల సత్యాగ్రహసమరం మీద ఆమెకు గల పట్టు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం గ్రహించింది అయితే ఆమెను ఎన్నడూ నిర్బంధించలేదు ఆమె జోలికి పోలేదు ఆ మర్యాదను ప్రభుత్వం కాపాడుకున్నది

ఆమెకు నెలకు 6 పౌండ్లు యిచ్చేవాళ్లం ఆమె ఎన్నడూ పెంచమని కోరలేదు ఆమె అవసరాలను తెలుసుకొని నేనే 10 పౌండ్లు చేశాను ఎంతో కష్టం మీద అందుకు ఆమె అంగీకరించింది అంతకంటే ఎక్కువ జీతం తీసుకోనని చెప్పి వేసింది "నాకు ఎక్కువ జీతం వద్దు నేను ఒక లక్ష్యంతో మీ దగ్గర పని చేయడానికి వచ్చాను జీతం ఎక్కువ తీసుకుంటే నా ధర్మాన్ని, నా లక్ష్యాన్ని మరిచిపోయిన దాన్నవుతాను" అని నాకు చెప్పింది ఆమె మాటలు నన్ను కట్టి వేశాయి ఆమె ఎంత వరకు చదువుకున్నదీ అని పాఠకులు అడగవచ్చు ఆమె కేప్ యూనివర్సిటీ వారి ఇంటర్ మీడియట్ పరీక్ష ప్యాసైంది పార్టు హెండు, టైపు పరీక్షల్లో ప్రథమ శ్రేణిలో ప్యాసైంది భారత జాతీయ సత్యాగ్రహ సమరం ముగిసిన తరువాత ఆమె యూనివర్సిటీలో డిగ్రీ చదువు పూర్తిచేసుకొని, యిప్పుడు ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి ప్రభుత్వ బాలికాశాలలో ప్రధానోపాధ్యాయురాలుగా పని చేస్తున్నది

శ్రీ హర్బర్ట్‌కిచన్ ఒక మంచి సరళ హృదయుడు ఆంగ్లేయుడు విద్యుచ్ఛక్తి పని తెలిసినవాడు బోయర్ యుద్ధంలో ఆయన మాతో బాటు పని చేశాడు కొంత కాలంపాటు ఆయన ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికా సంపాదకుడుగా పని చేశాడు యావజ్జీవితం ఆయన బ్రహ్మచర్య వ్రతాన్ని పాలించాడు

ఇప్పటివరకు నేను పరిచయం చేసిన వారంతా నాకు అప్తులు గాఢస్నేహితులు అయితే వాళ్లను ట్రాన్స్‌వాల్‌కు చెందిన ప్రముఖ ఆంగ్లేయుల జాబితాలో చేర్చుటకు వీలు లేదు వారందరి సహాయం భారత జాతీయ సంగ్రామం సాగినప్పుడు మాకు అపారంగా లభించింది వారిలో గౌరవ ప్రతిష్ఠల దృష్ట్యా శ్రీ హాస్కిన్ గారు ప్రముఖులు వారు దక్షిణాఫ్రికా చేంబర్స్ ఆఫ్ కామర్సు సంఘానికి మాజీ అధ్యక్షులు ట్రాన్స్‌వాల్ అసెంబ్లీ మెంబరు వారిని గురించి యింతకు ముందే వ్రాశాను వారి అధ్యక్షతన సత్యాగ్రహసమరానికి సహాయం చేయుటకు తెల్లజాతీయుల సమితి ఒకటి స్థాపించబడింది ఆ సమితి సత్యాగ్రహ సమర సమయంలో భారతీయులకు అమితంగా సాయం చేసింది సంగ్రామం ఉధృత రూపందాల్చిన తరువాత ప్రభుత్వాధినేతలతో సంభాషించడం కుదరని పని గదా అక్కడి ప్రభుత్వం తన చట్టాల్ని ఉల్లంఘించేవారితో మంచిగా వ్యవహరిరంచకపోవడమే అందుకు కారణం అటువంటి సమయంలో తెల్లజాతీయుల సహాయ సమితి యిరువురికి మధ్య మధ్యవర్తిత్వం వహించి పనిచేసింది

శ్రీ ఆల్బర్ట్ కార్ట్‌రైట్‌గారిని గురించి ముందే వివరంగా వ్రాశాను రెవరెండ్ డోక్ మాదిరిగా మాకు బాగా సహకరించిన మరో పాదిరీ వున్నారు వారి పేరు రెవరెండ్ చార్ల్స్ ఫిలిప్స్ వారు ట్రాన్స్‌వాల్ యందు ఎన్నో ఏండ్ల నుంచి కాంగ్రిగేషనల్ మినిస్టరుగా వున్నారు ఆయన సతీమణి కూడా మాకు ఎంతో సహాయం చేశారు మూడో ప్రసిద్ధ పాదరీ రెవరెండ్ డుడినీడ్రూ వారు పాదిరీ పదవిని విరమించుకొని బ్లూంఫోన్టీన్ నుంచి వెలువడే దిఫ్రండ్ అనుదిన పత్రికకు సంపాదకులుగా పని చేశారు. వారు తెల్ల జాతి వారి అవమానాల్ని భరించి భారతీయుల సంగ్రామాన్ని సమర్థిస్తూ ఎన్నో వ్యాసాలు తమ పత్రికలో ప్రచురించారు దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ప్రసిద్ధ వక్తల్లో ఒకరుగా వారికి ప్రఖ్యాతి లభించింది.

ఇదేవిధంగా మాకు సహకరించిన తెల్లజాతీయుడు ది ప్రిటోరియా న్యూస్ అను పత్రికా సంపాదకులు శ్రీ బేర్‌స్టైంట్ ఒక సారి ప్రిటోరియా టౌను

హాల్లో మేయరు అధ్యక్షతన తెల్లవారు ఒక సభ జరిపారు భారతీయుల సత్యాగ్రహ సంగ్రామాన్ని నిందించడం, రక్తపు చట్టాన్ని సమర్థించడం ఆ సభ లక్ష్యం శ్రీ బేర్‌స్టెంట్ ఒంటరిగా నిలబడి ఆ సభలో తెల్లవారి వాదనలను గట్టిగా ఖండించారు సభాధ్యక్షుడు వెంటనే కూర్చోమని గద్దించినా ఆయన కూర్చోలేదు తెల్లవాళ్లు కొడతామని బెదిరించినా ఆయన జంకలేదు సింహంలా గర్జిస్తూ టౌన్‌హాల్లో నిలబడి పోరాడిన ధీశాలి చివరికి తీర్మానమేమి అంగీకరించరకుండానే సభను ఆపి వేయవలసి వచ్చింది

ఇంకా ఎంతో మంది ఆంగ్లేయులు మనకు హృదయపూర్తిగా సహకరించారు ఏ సమితిలోను మెంబర్లుకాక పోయినా వారంతా భారత జాతీయ సత్యాగ్రహ సంగ్రామాన్ని సమర్థించారు యిక ముగ్గురు ఆంగ్ల మహిళలను గురించి మాత్రం వ్రాసి యీ ప్రకరణం ముగిస్తాను వారిలో ఒకరు కుమారి హాబ్‌హౌస్. ఆమె లార్డ్ హాబ్‌హౌస్‌గారి కుమార్తె బోయర్ యుద్ధ సమయంలో యీమె మహిళలార్డ్ మిల్నర్ వ్యతిరేకించినా లెక్క చేయకుండా ట్రాన్స్‌వాల్ చేరుకున్న ధైర్యవంతురాలు లార్డ్‌కిచనర్ ప్రపంచమందంతట ప్రశంసలు పొందిన లేక దూషణ పొందిన కాన్సెన్ట్రేషన్ కాంపులు, అనగా యుద్ధం చేస్తున్న బోయర్ సైనికుల భార్యలనందరినీ ప్రోగు చేసి నిర్బంధంలో వుంచుటకు క్యాంపులు, ట్రాన్స్‌వాల్ మరియు ఫ్రీస్టేట్‌లో తెరిచినప్పుడు యీ మహిళ ఒక్కతే ఒంటరిగా వెళ్లి బోయర్ స్త్రీల మధ్య తిరిగి వాళ్లకు ధైర్యం చెప్పడమేగాక వారిలో వీరత్వాన్ని ప్రకోపింపజేసింది బోయర్ యుద్ధంలో ఆంగ్లేయుల విధానం తప్పని ఎలుగెత్తి చాటిన కుమారి హాబ్‌హౌస్, కీ॥శే॥ శ్రీ స్టేడ్‌వలె ఇంగ్లీషు వాళ్లు ఓడిపోవాలని దేవుని ప్రార్థనలు జరిపింది బోయర్లకు యింత సేవ చేసిన ఆమె, యుద్ధం ఆగిపోయిన తరువాత ఆంగ్లేయుల చేతుల్లో అవమానాలు పొందిన ఆ బోయర్లు భారతీయుల్ని వ్యతిరేకిస్తున్నారని తెలిసి అమితంగా బాధపడింది. ఆమె యెడ బోయర్ ప్రజలకు అపారమైన గౌరవం వుండేది జనరల్ బోథాతో ఆమెకు దగ్గర సంబంధం వుండేది. బోయర్లలో రక్తపు చట్టాన్ని రద్దు చేయడం అవసరమని ఆమె ప్రచారం చేసింది.

రెండవ మహిళ పేరు కుమారి ఆలివ్ శ్రాయినర్. యీ మహిళను గురించి అయిదవ ప్రకరణంలో వ్రాశాను ఆమె దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ప్రసిద్ధ శ్రాయినర్ కుటుంబంలో జన్మించిన విదుషీమణి శ్రాయినర్ కుటుంబానికి దక్షిణాఫ్రికా యందంతట ఎంతో గౌరవ ప్రతిష్టలు లభించాయి కుమారి శ్రాయినర్ పెండ్లి జరిగిన తరువాత ఆమెను పెండ్లాడిన భర్త ఆమె పేరును అంగీకరిరంచ వలసి వచ్చింది అందుకు కారణం ఆమె మిధ్యాభిమానం కాదు ఆమె కుటుంబగౌరవమే ఆమె ఎంత గొప్ప విదుషీమణియో అంతనిరాడంబరురాలు వినతగల మహిళ వారితో నాకు మంచి పరిచయం వున్నదని బావిస్తున్నాను వారి దగ్గర పని చేసే హబ్షీ నౌకర్లకు తమకు తేడా వున్నదని వారు ఎన్నడూ భావించలేదు ఆమె రచించిన డ్రీమ్సు అను ఆంగ్ల పుస్తకం అందరూ చదువుతూ వుంటారు అది వచనంలో వ్రాయబడినా కావ్య గౌరవం ఆ పుస్తకానికి అంతా యిస్తారు యింకా పలు గ్రంధాలు ఆమె రచించారు ఆమెకు యింత గౌరవం వున్నా తనయింటి పనులు ఆమెయే చేసుకొనేది వంటపని తానే చేసుకునేది యింట్లో పాత్రలుకూడా తానేశుభ్రం చేసుకొనేది శారీరిక కష్టంవల్ల మానసిక శక్తి పెరుగుతుందని ఆమె అభిప్రాయం దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయుల సత్యాగ్రహ సంగ్రామానికి అనేక విధాల సహాయం అందజేసింది తెల్ల వారందరి పేర్లు యిక్కడ పేర్కొన లేదు అయితే పేర్కొన్న వారందరి ద్వారా పేర్కొనని వారందరికీ కృతజ్ఞత తెలిపినట్లే యీ కృతజ్ఞతా భావం భారతీయులందరి హృదయాలనుండి వెలువడినట్టిదే సత్యాగ్రహిగా పరిశుద్ధమైన మనస్సుతో చేసిన సంగ్రామానికి పరిశుద్ధమైన ఫలితమే కలుగుతుందని నా అభిమతం అది కనబడవచ్చు కనబడకపోవచ్చు కాని శుభపరిణామం తప్పదు సత్యాగ్రహ సమరం అనేక పరిశుద్ధ హృదయాలను ఆకర్షించకుండా వుండదు వాళ్లందరి శుభాకాంక్షల్ని, సహాయసంపదను అందుకుంటుంది అందుకు వేరే కారణాలు ఏమీ వుండవు సత్యాగ్రహమందలి పరిశుద్ధత, నైతిక శక్తి, సత్యనిష్ఠ, త్యాగనిరతి, సహన శక్తి సహృదయులనందరినీ

ఆకర్షించి తీరుతుంది యింతమంది ఆంగ్లేయుల, తదితర దేశీయుల అభిమానానికి పాత్రత పొందినది భారతీయుల సత్యాగ్రహ శక్తియేయని మనవి చేస్తున్నాను

మూడో మహిళ కుమారి మోల్టినో ఆమె దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన మోల్టినో కుటుంబానికి చెందిన గౌరవనీయురాలు ఆమెకూడా శక్తిని బట్టి భారతీయులకు సహాయం చేసింది ఈ తెల్లజాతి సహాయకులు చేసిన సహకారంవల్ల ఏం ఫలితం కలిగిందని పాఠకులు ప్రశ్నించవచ్చు కొంతమంది అట్టి మిత్రులు చేసిన పనులే వారి సహకారానికి సాక్ష్యంగా వున్నాయి వీరందరి సత్కృషి వల్ల కలిగిన ఫలితం ఏమిటి అనేది ముఖ్య ప్రశ్న అసలు సత్యాగ్రహం సంగ్రామంలోనే దాని పరిణామ ఫలితం గూడా యిమిడి వుంటుంది అసలు అది ఆత్మత్యాగం, ఆత్మ సహాయం మరియు, దైవశ్రద్ధకు సంబంధించిన సంగ్రామం దాన్ని ఆ రూపంలోనే గుర్తించాలి

దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్రలో అక్కడి తెల్లజాతి సహాయకులు అందించిన సహాయ సహకారాలకు ఎంతో ప్రాముఖ్యం వున్నది

★ ★ ★

24

ఆంతరికమైన తీవ్రకలహాలు

ఇరువది రెండవ ప్రకరణంలో ఆంతరికమైన కష్టాల్ని గురించి కొద్దిగా తెలుసుకున్నాం జోహన్స్‌బర్గ్‌లో పఠాన్లు నాపై దాడి చేశారు అప్పుడు నాకుటుంబం ఫినిక్స్‌లో వున్నది దాడి విషయం తెలియగానే నా భార్యపిల్లలు బాధపడటం సహజమే కదా! నన్ను చూచుటకు అంత డబ్బు ఖర్చుచేసి ఫినిక్స్ నుంచి జోహన్స్ బర్గ్ రావడం వారికి సాధ్యంకాని పని అందువల్ల ఆరోగ్యం కుదుటబడిన తరువాత నేనే అక్కడికి వెళ్లడం అవసరమని భావించాను

పనుల కోసం నేటాలు - ట్రాన్స్‌వాలుకు మధ్య నారాక పోకలు

జరుగుతూ వున్నాయి నేటాలులో కూడా భారతజాతికి అక్కడి ప్రభుత్వానికి జరిగిన ఒడంబడికను గురించి ఎన్నో అపోహలు ఉన్నాయని నాకు తెలిసింది నాకు, యితరులకు నేటాలునుంచి అందే ఉత్తరాల వల్ల యీ విషయం తెలుస్తూ వున్నది ఇండియన్ ఒపీనియన్‌లో ప్రకటించమని తీవ్ర పదజాలంతో నిండిన కటు వార్తలు, వ్యాసాలు కుప్పలు కుప్పలుగా పడి వున్నాయి యిప్పటి వరకు సత్యాగ్రహ పోరాటం ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయుల వరకే ఆగి యున్నది అయినా నేటాలు యందలి భారతీయుల అంగీకారం పొందడం, వాళ్ల భావాల్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవడం కూడా అవసరమే ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయులు ట్రాన్స్‌వాల్ పేరట దక్షిణాఫ్రికా యందలి సమస్త భారతీయుల కోసం పోరాటం సాగిస్తున్నారు అందువల్ల నేటాల్‌లో అలుముకున్న అపోహల్ని తొలగించుటకు నేను డర్బన్ వెళ్లడం అవసరమని అనిపించింది వెంటనే అక్కడికి చేరుకున్నాను అక్కడ వాతావరణం నాకు వ్యతిరేకంగా వున్నదని సభ సరిగితే నాపై దాడి చేయుటకు కొందరు సిద్ధపడుతున్నారని, అందువల్ల జాగ్రత్తగా వుండమని కొందరు స్త్రీలు నన్ను ముందుగానే హెచ్చరించారు అయినా డర్బన్‌లో ఒక బహిరంగ సమావేశం ఏర్పాటు చేశారు అక్కడి మిత్రులు రెండు మార్గాలు సూచించారు సమావేశంలో పాల్గొనకపోవడం లేక స్వరక్షణకు తగిన ఏర్పాట్లు చేసుకోవడం అయితే రెండు ఉపాయాలూ నాకు నచ్చలేదు యజమాని, సేవకుణ్ణి పిలిస్తే అతడు రాకపోతే సేవాధర్మాన్ని ఉల్లంఘించినట్లే కదా స్వామి సేవకు భయపడేవాడు సేవకుడు ఎలా అవుతాడు? ప్రజలకు సేవ చేయడానికి సేవాభావంతో పూనుకోవడం నిజంగా కత్తి మీద సామువంటిదే ప్రశంసలు అందుకొనుటకు సిద్ధంగా వుండే ప్రజాసేవకుడు నిందలకు భయపడితే ఎలా? అన్నీ ఆలోచించి సరిగ్గా సమయానికి నేను సభలో పాల్గొన్నాను ప్రభుత్వంతో జరిగిన ఒడంబడిక వివరాలన్నీ అక్కడి వారికి చెప్పాను వారడిగిన ప్రశ్నలన్నింటికీ సమాధానాలు యిచ్చాను

ఆ సభ రాత్రి సుమారు 8 గంటలకు జరిగింది సభాకార్యక్రమం

ముగియబోతుండగా ఒక పఠాను, పెద్దదుడ్డు కర్రపుచ్చుకొని వేదిక మీదకు వచ్చాడు సరిగ్గా అదే సమయానికి అక్కడి లైట్లన్నీ ఆరిపోయాయి నెను వెంటనే పరిస్థితిని గ్రహించాను సభాధ్యక్షత వహించిన సేర్ దావూద్ ముహమ్మద్ టేబుల్ పైకెక్కి జనానికి సర్ది చెప్పి శాంతింపచేయుటకు ప్రయత్నించసాగారు నన్ను రక్షించదలచిన వాళ్లు నన్ను చుట్టి వేశారు నా రక్షణ కోసం నేనేమీ ఏర్పాట్లు చేసుకోలేదు అయితే అప్పుడు నేను అక్కడివారిలో చాలామంది నా మీద దాడిజరుగుతుందని ముందుగానే ఊహించి రక్షణ ఏర్పాట్లు చేశారని అర్థం చేసుకున్నాను వారిలో ఒక మిత్రుడు జేబులో పిస్తోలు పెట్టుకొని వచ్చాడు ఆయన గాలిలోకి ఒక గుండు పేల్చాడు కూడా యింతలో అక్కడి విషయమంతా గ్రహించిన పారసీరుస్తుమ్‌గారు కరెంటు స్పీడులో వెంటనే పోలీసు స్టేషను చేరుకొని పోలీసు సూపరింటెండెంట్ అలెగ్జాండరుకు సంగతంతా తెలియచేశాడు వెంటనే ఆయన పోలీసుల దళాన్నో అక్కడికి పంపించాడు పోలీసులు నన్ను చుట్టివేసి తమ మధ్యన నిలిపి నన్ను పారసీ రుస్తుమ్ గారింటికి చేర్చారు

మరునాడు పారసీరుస్తుమ్ గారు డర్బనులో వున్న పఠాన్లందరినీ పిలిపించి గాంధీగారికి వ్యతిరేకమైన విషయాలన్నీ చెప్పమని కోరారు నేను వాళ్లందరినీ కలిశాను వారికి నచ్చచెప్పి శాంతింపచేయుటకు ప్రయత్నించాను అయితే వాళ్లను శాంతపరచగలిగానని నాకు అనిపించలేదు సందేహాలకు ఏమందూ పని చేయదు కదా! ఎంత చెప్పినా ఏం లాభం? నేను భారతజాతిని మోసగించాననే భావం వారి మనస్సులో నాటుకుంది సందేహపు యీవిషం వారి మనస్సులనుంచి దిగిపోనంత వరకు నేను ఏమి చెప్పినా ప్రయోజనం లేదని తేలిపోయింది.

ఆనాడే నేను డర్బను నుంచి ఫినిక్సుకు బయలుదేరాను. రాత్రి నన్ను రక్షించిన మిత్రులంతా నన్ను ఒంటరిగా వదులుటకు సుతారాము యిష్టపడలేదు. మేము ఫినిక్సు వచ్చి మకాం పెడతామని గట్టిగా చెప్పారు నేను వద్దన్నప్పటికీ మీరు ఫినిక్స్ వస్తామంటే నేను ఆపగలనా? అక్కడ అంతా

అడవి అక్కడ వుంటున్న మేము మీకు భోజనం పెట్టలేక పోతే మీరు ఏం చేస్తారు అని అడిగాను "మీరు మమ్మల్ని భయపెట్టవద్దు మా ఏర్పాట్లు మేము చేసుకోగలం మేము సిపాయిల్లా కాపలా కాచినంతకాలం మీ కొరారాన్ని లూటీ చేసినా మమ్ము ఎవరు ఆపగలరు?" అని ఒక మిత్రుడు అన్నాడు

ఇలా సరసాలాడుకుంటూ మేము ఫినిక్స్ చేరాం యీ రక్షక దళానికి నాయకుడు జెక్‌ముడలీ అతడు భారతీయుల్లో ప్రసిద్ధి కెక్కిన వ్యక్తి అతడు నేటాలు తమిళులైన తల్లితండ్రికి జన్మించిన వాడు అతడు బాక్సింగులో ప్రత్యేక శిక్షణ పొందాడు నల్లవాళ్లలోగాని, తెల్లవాళ్లలోగాని ఎవ్వడూ బాక్సింగ్‌లో అతణ్ణి గెలవలేరని అతడి, అతడి అనుచరుల నిశ్చితాభిప్రాయం

దక్షిణాఫ్రికాలో రాత్రిళ్లు వర్షాలు పడనప్పుడు ఎన్నో సంవత్సరాల నుండి యింటి బయట ఆకాశం క్రిందపడుకొని నిద్రపోవడం నాకు అలవాటు యిప్పుడు అందు మార్పు చేయడం నాకు యిష్టం లేదు అయితే స్వనిర్మిత రక్షక దళ సభ్యులు రాత్రిళ్లు నేను పడుకునే చోటును పహరా కాయాలని నిర్ణయించుకున్నారు డర్బనులోనేను యీ రక్షకదళ సభ్యుల్ని ఎగతాళి చేశాను నా వెంటరావద్దని ఆపుటకు కూడా ప్రయత్నించాను కాని నాలో ఒక బలహీనత చోటు చేసుకున్నది ఆ నిజాన్ని అంగీకరిస్తున్నాను వాళ్లు కాపలా కాస్తున్నప్పుడు నేను నిర్భయంగా వున్నాను అనే అనుభవం నాకు కలిగింది వీళ్లు వచ్చి యుండకపోతే నేను యింత నిర్భయంగా నిద్రించి యుండలేక పోయేవాణ్ణి అని కూడా అనిపించింది చీమచిటుక్కుమన్నా ఉలిక్కిపడేవాణ్ణి

ఈశ్వరుని మీద నాకు అమిత శ్రద్ధ వున్నదని నాకు గట్టినమ్మకం మృత్యువు మనిషి జీవితంలో వచ్చే గొప్ప మార్పు అని, ఎప్పుడు వచ్చినా అది స్వాగతానికి యోగ్యమైనదని ఎన్నో ఏండ్ల నుంచి నా బుద్ధి అంగీకరించిన విషయం అందుకని మృత్యువంటే కలిగే భయాన్ని తొలిగించుకొనుటకు ఎంతో ప్రయత్నించాను కాని నా జీవితంలో అనేక విషమ సమయాల్లో

మృత్యువును ఆలింగనం చేసుకోబోతున్నానను భావం కలిగినప్పుడు సంతోషాన్ని పొందలేకపోయానని చెప్పక తప్పదు దీర్ఘకాలాన్నుంచి విడిపోయిన మిత్రుని కలుసుకోనున్నామని తెలిసినప్పుడు కలిగేటంత సంతోషం, మృత్యు విషయంలో కలుగలేదు ఎంత బలవంతుడు కావాలని మనిషి భావించినా మనిషి నిర్బలుడిగానే వుంటాడు బుద్ధి వరకే సీమితమై యున్న అతనిజ్ఞానం అనుభవం దగ్గరికి వచ్చే సరికి జీవితానికి అది సరిగా ఉపయోగపడదు అప్పుడు బైటి సహాయం లభిస్తే స్వీకరిస్తాడు అంటే తన అంతర్గత బలాన్ని పోగొట్టుకుంటాడన్నమాట సత్యాగ్రహి అయినవాడు యిట్టి భయాలను తన మనస్సునుంచి తొలిగించుకోవాలి

ఫినిక్సులో వుంటూ నేను ఒక పని తీవ్రంగా చేశాను నా జాతి జనానికి ఏర్పడ్డ అపోహల్ని తొలగించుటకు ఇండియన్ ఒపీనియన్‌లో బాగా వ్రాశాను సంపాదకునికి, సందేహాలతో నిండిన పాఠక వర్గానికి మధ్య జరిగిన సంభాషల రూపంలో కాల్పనిక సంభాషల్ని విపరీతంగా వ్రాశాను ఒడంబడికను గురించి నేను విన్న సందేహాల్ని, అపోహల్ని అనుమానాల్ని పోగొట్టుటకు నేను విన్నవాటినన్నింటినీ నేనే ప్రశ్నలుగా వ్రాసి వాటికి విస్తారంగా సమాధానాలిచ్చాను అందుకు మంచి ఫలితం కలిగిందని నమ్మకం నాకు కలిగింది ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయులు దీర్ఘకాలం ఒడంబడిక తప్పని భావించలేదు నిజంగా వాళ్లకు సందేహాలు కలిగియుంటే భయంకరమైన పరిణామాలు సంభవించియుండేవి ఒడంబడికను అంగీకరించడం, అంగీకరించక పోవడం కేవలం ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయుల పని మాత్రమే వాళ్ల పనుల వల్ల, వారికీ, వారి సేవకుడుగానున్న నాకు పరీక్ష తప్పక జరిగియుండేది చివరికి స్వేచ్ఛగా అనుమతి పత్రాలు తీసుకొనని భారతీయులు బహుకొద్దిమంది మాత్రమే మిగిలారు ఏషియాటిక్ ఆఫీసుకు పెద్ద సంఖ్యలో అనుమతి పత్రాలు తీసుకునేందుకు జనం బారులు తీరివుండేవారు పత్రాలు యిచ్చే అధికారులకు క్షణం తీరిక చిక్కేది కాదు భారత జాతి త్వరగా ఒడంబడికకు సంబంధించిన షరతులను పాలించి చూపించింది అలా పాలించడం

అవసరమే కదా యీ విషయాన్ని ప్రభుత్వాల కూడా అంగీకరించక తప్పలేదు అపోహలకు గల తావు నిజానికి బహుతక్కువ అయినా అది ఉగ్రరూపం దాల్చింది పఠాన్లు చట్టాన్ని తమ చేతుల్లోకి తీసుకున్నప్పుడు, వారు హింసామార్గాన్ని అవలంభించినప్పుడు జాతి ప్రజల్లో అలజడి వ్యాపించింది నిజానికి అందు అపోహలకు తావే లేదు అందు అనుమానాలకు పునాదియే లేదు అటువంటి గొడవలు క్షణికంగానే జరుగుతాయి అయినా ప్రపంచంలో అట్టివాటికి కూడా శక్తి వుంటూనే వున్నది రక్తపాతం అన్నా, హింసఅన్నా మనం వణికి పోతూ వుంటాం ధైర్యం వహించి ఆలోచిస్తే యిట్టి హింసను చూచి భయపడనక్కరలేదు ఒక్క విషయం మీర్‌ఆలం, అతడి అనుచరులు చేసిన దాడికి గాయపడటానికి బదులు నా శరీరం నష్టపడిపోయివుంటే, భారతజాతి యీ విషయం గమనించి కూడా నిశ్చింతగా, ప్రశాంతంగా వుండివుంటే, మీర్ ఆలం తన బుద్ధి ద్వారా కేవలం హింసాపూరితంగా వ్యవహరించాడని భావించి, అతణ్ణి మిత్రభావంతో క్షమించియుంటే, జాతికి నష్టమేమీ కలిగి యుండేదికాదు అట్టి ఉదాత్తమైన ఉదారమైన ఆచరణవల్ల జాతి గొప్పతనం పెరిగిపోయి వుండేది జాతి అపోహలన్నీ పటాపంచలైపోయి వుండేవి అది ద్విగుణీకృత ఉత్సాహంతో తన ప్రతిజ్ఞపై నిలిచి యుండేది నాకు నిజంగా ఎంతో లాభం కలిగి యుండేది సత్యాగ్రహ విషయంలో సత్యానికి కట్టుబడి, సత్యనిష్ఠతో సునాయాసంగా అందునిమిత్తం సత్యాగ్రహి ప్రాణం పోగొట్టుకోవలసి వస్తే అంతకంటే మించిన మంగళకరమైన పరిణామం మరింకొకటి ఉండదు అది నిజంగా సత్యాగ్రహి యొక్క విజయమే

పైన తెలిపిన కారణాలు సమర్థనలు కేవలం సత్యాగ్రహం వంటి పోరాటానికే వర్తిస్తాయి అందువైరానికి, అసహ్యానికి తావు వుండదు ఆత్మశక్తి లేక స్వావలంబనమే దాని ఏకైక సాధనం అందు ఎవ్వరూ మరొకరి సాయం కోసం ఆశగా ఎదురు చూడరు అందు నాయకుడు వుండడు సేవకుడుగాని, అనుచరుడుగాని ఎవ్వడూ వుండడు అందు వుండేది అంతానాయకులే

అంతా సేవకులేనని చెప్పవచ్చు అందువల్ల ఎంతగొప్ప వ్యక్తి సత్యాగ్రహంలో మృతి చెందినా సత్యాగ్రహ సమరం శక్తిని కోల్పోదు సమర వేగాన్ని అమితంగా పెంచుతుంది

ఇదే సత్యాగ్రహం యొక్క శుద్ధమైన మూలస్వరూపం కాని మనం అనుభవంలో యిట్టి దానిని చూడటం లేదు అందరూ వైరాన్ని, అసహ్యాన్ని త్యజించలేక పోవడమే అందుకు కారణం ప్రత్యక్ష అనుభవం ద్వారాను, ఆచరణ రూపంలోను జనం సత్యాగ్రహ రహస్యాన్ని తెలుసుకోలేక పోతున్నారు కొందరి ఆచరణను చూచి చాలా మంది మూర్ఖంగా వాళ్లను అనుసరిస్తున్నారు అసలు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో చేయబడ్డ సామూహిక, సాంఘిక సత్యాగ్రహం యొక్క ప్రయోగం, టాల్‌స్టాయి అభిప్రాయం ప్రకారం మొట్టమొదటిది నేను స్వయంగా చారిత్ర్యాత్మికంగా శుద్ధ సత్యాగ్రహానికి ఒక్క ఉదాహరణనైనా చూచియుండలేదు చరిత్రను గురించి నాకు తెలిసినది తక్కువే కనుక యీ విషయంలో నేను ఒక నిశ్చితాభిప్రాయానికి రాలేకపోతున్నాను అటువంటి ఉదాహరణలతో మనకు సంబంధం కూడా లేదు సత్యాగ్రహం యొక్క మూలసిద్ధాంతాల్ని అంగీకరిస్తే, నేను చెప్పిన ఫలితాలు లభించితీరుతాయి సత్యాగ్రహ ప్రయోగం సాధ్యం కాని పని అని, దాన్ని అమలు చేయడం కష్టమని చెప్పి సత్యాగ్రహం యొక్క అమూల్యమైన శక్తిని వదిలివేయకూడదు శస్త్రాస్త్రాల ప్రయోగం వందలాది సంవత్సరాల నుంచి జరుగుతూనే వున్నది దాని కటుఅనుభవాలు కండ్లారా మనం చూస్తూనే వున్నాం భవిష్యత్తులో సైతం దానివల్ల మధురఫలితాలు లభిస్తాయని అనుకోవడం సరికాదు అంధకారంలో నుంచి వెలుగును ఉత్పన్నం చేయకలిగితేనే, వైరభావాన్నుంచి ప్రేమ భావాన్ని ప్రకటింప చేయవచ్చు

25

జనరల్ స్మట్స్ చేసిన నమ్మక ద్రోహం?

మా ఆంతరంగిక యిబ్బందులను గురించి పాఠకులు కొంతవరకు గ్రహించే వుంటారు వాటిని వర్ణించునప్పుడు ఎక్కువగా నా ఆత్మ కధనే చెప్పవలసి వచ్చింది సత్యాగ్రహానికి సంబంధించిన నా యిబ్బందులే నా తోటి సత్యాగ్రహులకీ ఎదురైనందున యిది అనివార్యమైంది ఇప్పుడు మళ్ళీ మనం బైటి యిబ్బందుల గురించి చర్చించుకుందాం

ఈ ప్రకరణానికి శీర్షిక పెట్టేటప్పుడు నాకు సిగ్గువేసింది ఈ ప్రకరణం వ్రాసేటప్పుడూ సిగ్గనిపించింది కారణం - దీనిలో మానవ స్వభావపు వక్రతను గురించిన వర్ణన వుంది 1908లో జనరల్ స్మట్స్ దక్షిణాఫ్రికాలో కల్లా తెలివైన నాయకుడిగా చలామణి అయ్యేవారు ఇప్పుడు కూడా ప్రపంచం మొత్తంమీద కాకపోయినా బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో ఉన్నత శ్రేణికి చెందిన కార్యకుశలునిగా పరిగణింప బడుతున్నారు వారి మహోన్నత శక్తి కుశలత పట్ల యోగ్యతల పట్లా నాకు సందేహం లేదు

వకీలుగా వారెంత కుశలురో సేనాపతి గానూ, శాసకులుగానూ అంతే నిపుణులు దక్షిణాఫ్రికాలో ఇతర అధికారులు ఎందరో వచ్చారు వెళ్ళారు కానీ 1907 మొదలుకొని యీనాటివరకూ దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వపు పగ్గాలు వీరి చేతుల్లోనే వున్నాయి ఈ రోజు వరకు కూడా వీరితో పోటీపడి నిలువగలిగే నాయకుడే దక్షిణాఫ్రికాలో లేడు ఈ ప్రకరణం వ్రాసే సమయానికి, నేను దక్షిణాఫ్రికాను వదలి తొమ్మిది సంవత్సరాలు దాటిపోయాయి ఇప్పుడు దక్షిణాఫ్రికా ప్రజలు జనరల్ స్మట్స్‌ను ఏ విశేషణాలతో సంబోధిస్తున్నారో నాకు తెలియదు జేన్ అన్నది వారి సొంత (క్రిస్టియన్) నామధేయం దక్షిణాఫ్రికా ప్రజలు వారిని స్లిమ్‌జేనీ అని సంబోధిస్తారు స్లిమ్ అంటే జారిపోయే లేక పట్టుబడని అని అర్థం గుజరాతీ భాషలో హిందీలోనూ దీనికి దగ్గరగా వున్నపదం ధూర్తుడు కాస్త తియ్యగా

చెప్పుకోవాలంటే చలాకీవాడు అనవచ్చు కొంతమంది ఆంగ్ల స్నేహితులు నాతో జనరల్ స్మట్‌తో కాస్త జాగ్రత్తగా వుండు చాలా చాతుర్యం గలవాడు నిముషాల్లో మారిపోయే మనస్తత్వ మతనిది అని చెప్పారు వారి మాటల అర్థం స్పష్టంగా వున్నది వారిది ఇరుపక్షాలవారికీ నచ్చేవిధంగా మాట్లాడే చాతుర్యం ఇదేకాక తమ మాటలకు మూడో అర్థం కూడా చెప్పి, దానికి అనుకూలంగా చర్యలు తీసుకోగలరు కూడా తమ మాటలను చక్కగా సమర్థించుకోగలరు అప్పుడిక యిరుపక్షాల వారూ వారి మాటలను తామే సరిగా అర్థం చేసుకోలేక పోయామని స్మట్స్ ఆడిన మాటలకు ఆయన చెప్పిన అర్థమే సరైనదనీ సమాధానపడి పోతారు అని కూడా చెప్పారు ఈ ప్రకరణంలో నేనువర్ణించబోతున్న సంఘటనను అప్పట్లో నమ్మకద్రోహం అని పరిగణించాము ఇప్పటికీ దేశభక్తి దృష్టితో చూస్తే దీన్ని నమ్మకద్రోహమనే నేను అంటాను ఇంతేకాకుండా యీ ప్రకరణ శీర్షికయందు ప్రశ్నార్థకాన్ని వుంచాను కారణం - వాస్తవానికి యీ పని జనరల్ స్మట్స్ కావాలని చేసిన విశ్వాస ఘాతుకం కాదేమోననే ఈ ఘాతుకం చేయాలన్న సంకల్పం లేనప్పుడు దాన్ని విశ్వాస భంగమని ఎలా అనగలం? 1913-14 మధ్యకాలంలో జనరల్ స్మట్స్ వల్ల కలిగిన అనుభవాన్ని అప్పట్లో నేను చేదైనదిగా భావించలేదు అప్పటికంటే ఎక్కువ తటస్థంగా ఆలోచించగలిగే యీనాడు కూడా, దాన్ని చేదు అనుభవమని అనుకోవటం లేదు 1908లో భారతీయుల పట్ల జనరల్ స్మట్స్ వ్యవహరించిన తీరు కూడా ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా చేసిన విశ్వాస ఘాతుక చర్య కాదేమో అని అనిపిస్తుంది

ఈ వివరణ అంతా యివ్వటానికి ఒక కారణం వుంది జనరల్ స్మట్స్ పట్ల న్యాయంగా వ్యవహరించటానికీ, యీ ప్రకరణం శీర్షికలో అతని పేరుతోపాటు విశ్వాస నమ్మకద్రోహమనే పదం వాడటానికీ యీ ప్రకరణంలో నేను చెప్పదలచుకున్న విషయాన్ని సమర్థించుకోవటానికీ పై వివరణ యివ్వవలసి వచ్చింది

ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి భారతీయులు స్వచ్ఛందంగా లొంగిపోయి తృప్తి

కలిగించిన వైనాన్ని గత ప్రకరణంలో చూశాం ఇక యిప్పుడు ప్రభుత్వం, ఖూనీ చట్టాన్ని రద్దు చేయవలసి వుంది అలా చేస్తే సత్యాగ్రహ యుద్ధం ఆగిపోతుంది అంటే ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వంలో భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా వున్న అన్ని చట్టాలూ రద్దయిపోతాయనో లేదా భారతీయుల బాధలన్నీ దూరమైపోతాయనో అనుకోకూడదు ఆ పరిస్థితి రావాలంటే ముందులాగే చట్టపరమైన యుద్ధాన్ని కొనసాగించ వలసిందే నల్లటి భయంకరమైన మేఘాన్ని పోలిన ఖూనీ చట్టాన్ని రద్దు చేయించడమే యీ సత్యాగ్రహ ఉద్దేశ్యం ఈ చట్టాన్ని అంగీకరిస్తే అది దేశానికే కళంకమౌతుంది దీనివల్ల ముందు ట్రాన్స్‌వాల్ లోనూ, తరువాత దక్షిణాఫ్రికా మొత్తం నుంచే భారతీయుల ఉనికియే నశించవచ్చు కానీ యీ ఖూనీ చట్టాన్ని రద్దు చేసేందుకు బదులు, జనరల్ స్మట్స్ కొత్త ఎత్తుగడ వేశారు విధానసభలో కొత్తగా ప్రవేశపెట్టిన బిల్లు ద్వారా అటు హత్యానేర చట్టాన్ని యధాతధంగా వుంచి తమ యిష్టం మేరకు తీసుకున్న అనుమతి పత్రాలను చట్టబద్ధం చేశాడు దాంతోపాటు బిల్లులో ఓ కొత్త అంశం (సెక్షన్) చేర్చాడు యిచ్ఛాపూర్వకంగా ఆజ్ఞా పత్రాలను పొందిన భారతీయులపై ఖూనీ చట్టాన్ని అమలు పరచనవసరం లేదన్నదే ఆ అంశం ఒకే విషయానికి సంబంధించిన రెండు చట్టాలు అమలులో వుండటం యిందలి విశేషం ట్రాన్స్‌వాల్‌లోకి క్రొత్తగా ప్రవేశించే భారతీయులకి లేదా కొత్తగా ఆజ్ఞాపత్రాలను పొందగోరే భారతీయులకి యీ ఖూనీ చట్టం వర్తిస్తుందన్నమాట

ఈ కొత్త బిల్లును చదివి నేను బిత్తరపోయాను జాతికి నేనేం జవాబు చెప్పేది? జోహన్స్‌బర్గ్‌లో అర్ధరాత్రి జరిగిన సభలో నాపై భయంకరమైన ఆరోపణలు చేసిన పఠాన్ సోదరులకు ఎంతో మంచి విందు భోజనం దొరికింది కానీ యీ దెబ్బతో సత్యాగ్రహం పట్ల సడలిపోవలసిన నా విశ్వాసం మరింత దృఢమైందని చెప్పక తప్పదు మా కమిటీ సభ్యులను పిలిపించి, తాజా పరిస్థితిని వివరించాను నాపై కొందరు ఒక విసురు విసిరారు కూడా మీరు అమాయకులని మేము చెబుతూనే వున్నాం ఎవరేం చెప్పినా దాన్ని

పూర్తిగా నమ్మేస్తారు మీ స్వవిషయాల్లో, యిలా వుంటే మాకేమీ బాధలేదు కాని దేశం విషయాల్లోనూ మీరిలాగే అమాయకులై వుంటే యిబ్బందులు ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది ఇప్పుడిక దేశప్రజల్లో మునుపటి ఆవేశమూ ఉత్సాహమూ మొలకెత్తడం కష్టమేమో అనిపిస్తున్నది మన దేశం గురించి మీకు బాగా తెలుసు అవి సోడాబుడ్డీ వంటిది దాన్లో క్షణికంగా వచ్చే ఆ పొంగునే సాధ్యమైనంత ఎక్కువగా ఉపయోగించుకోవాలి ఆ పొంగు చల్లారితే అంతా నీరుకారి పోయినట్లే

ఈ మాటల తూటాల్లో ఏ దురుద్దేశ్యమూ లేదు ఇతర సందర్భాల్లోనూ యీ మాటలు నేను విన్నాను అందుకే నవ్వుతూనే నేను సమాధానమిచ్చాను - "మీరు అమాయకత్వమనుకునే అంశం నా వ్యక్తిత్వంలో విడదీయరాని భాగమైపోయింది అది అమాయకత్వంకాదు విశ్వాసం మన తోటి మానవులపై విశ్వాసం వుంచటం మనందరి కర్తవ్యం కానీ దీన్ని మీరు నాలోపమనుకుంటే మరో విషయమూ యోచించాలి నా సేవవల్ల దేశానికి లాభం చేకూరుతుందని మీరు అనుకుంటే, నా యీ లోపంవల్ల జరిగే నష్టాన్ని కూడా భరించక తప్పదు ఇంతేకాక దేశం యొక్క ఆవేశం సోడాబుడ్డీ లాంటి క్షణికమైన ఆవేశమని నేను, మీలా అనుకోను దేశంలో నేనూ మీరూ మనమంతా వున్నాం నా ఉత్సాహానికీ ఆవేశానికీ మీరీ విశేషణాన్ని జోడించారంటే అవమానంగా భావిస్తాను మీరూ దీన్ని అవమానంగానే భావిస్తారనుకుంటాను ఒకవేళ మీరు దీన్ని అవమానంగా భావించకపోతే మీ కొలబద్దతోనే దేశాన్ని కొలవాలనుకుంటే దేశాన్నే అవమానపరచినట్టు భావించవలసి వస్తుంది యిలాంటి పెద్దయుద్ధాల్లో ఎగుడు దిగుడులు ఎత్తుపల్లాలు తప్పవు మీ విరోధులతో మీరెంత స్పష్టంగా స్వచ్ఛంగా వున్నా, వాళ్ళు తమ నిజాయితీని వదులుకున్నప్పుడు మనమేం చేయగలం? దావావేసేందుకు ప్రామిసరీ నోట్లతో నావద్దకు చాలామంది వస్తుంటారు ప్రామిసరీ నోటుపై దస్తూరీ చేసి మనచేతిని మనమే నరుక్కోవటం కంటే మించిన అసందిగ్ధత మరెక్కడ వుంటుంది? కానీ యిలాంటి వారికి వ్యతిరేకంగా కూడా కోర్టులో వాదించవలసి

రావచ్చు ఇలాంటివారే చట్టాన్ని వ్యతిరేకిస్తారు అనేక విధాలుగా తమని తాము రక్షించుకోవాలని ప్రయత్నిస్తారు వారికి విరుద్ధంగా తీర్పులు వుంటాయి జప్తులు కూడా జరుగుతుంటాయి ఇలాంటి అనుచితమైన అసహ్యకరమైన సంఘటనలు రెండోసారి జరగవని గ్యారంటీ ఏమిటి? అందుకే మీకు నా సలహా ఒక్కటే మనముందున్న సమస్యను ధైర్యంగా శాంతితో పరిష్కరించుకునే ప్రయత్నం చేద్దాం మళ్ళీ పోరాటం మొదలెట్టాల్సివస్తే మనమేం చేయాలో ఆలోచిద్దాం అంటే యితరులు ఏం చేస్తారో అని ఆలోచిస్తూ కూర్చోకుండా సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనే ప్రతి ఒక్కరూ నేనేం చేయాలి? నేనేమి చేయగలను అని ఆత్మ విమర్శ చేసుకోవాలి మనం సత్యనిష్ఠతో వుంటే ఎదుటివారూ అలాగే వుండగలరనిమనలో బలహీనత ప్రవేశిస్తే వారిలోను ఆ బలహీనత ప్రవేశిస్తుందని నా భావం

మళ్ళీ యుద్ధం మొదలయ్యే అవకాశాలను గురించి తమ సందేహాన్ని కుండబద్దలు కొట్టినట్లు బయట పెట్టిన వారికీపాటికి విషయం తెలిసిపోయే వుంటుందనుకుంటాను ఈ సందర్భంగా కాఛలియాసేఠ్ తమ బలాన్ని ప్రకటించడం మొదలెట్టారు ప్రతిప్రశ్నకు తక్కువ మాటల్లో తమ విశ్వాసాన్ని తెలియజెప్పటమే కాక, తమ మాటపై గట్టిగా నిలబడి వుండేవారు వారు తమ బలహీనతను బైటపెట్టి అంతిమ పరిణామం విషయంలో సందేహం ప్రకటించిన ఉదంతం ఒక్కటి కూడా నాకు గుర్తు లేదు ఒక సారి యూసుఫ్‌మియా తుఫాను రేగిన సముద్రంలో దేశాన్ని ముందుకు నడిపించే కర్ణధారునిగా వుండేందుకు నిరాకరించాడు అప్పుడు అందరూ ఏకగ్రీవంగా కాఛలియాను తమ కర్ణధారునిగా ఎన్నుకున్నారు అప్పటినుంచి యుద్ధ సమాప్తి వరకు చుక్కానిపైనుంచి ఆయన చేయి తొలగించలేదు ఇతరులెవ్వరూ భరించలేని కష్టాలను సైతం నిశ్చింతగా నిర్భయంగా ఆయన సహించారు యుద్ధం కొనసాగే కొద్దీ బైట వుండి అన్ని విషయాలనూ సూక్ష్మాతిసూక్ష్మంగా పరిశీలించటం, ఏర్పాట్లు చేయటం రకరకాల మనుషులను ఒప్పించి వాళ్లతో వ్యవహరించటం కంటే, జైల్లో వుండటమే కొంతమందికి సులభమనిపించింది

తెల్లదొరలు కాఛలియాను తమ ఉచ్చులో బంధించారు దక్షిణాఫ్రికాలోని చాలా మంది భారతీయ వ్యాపారులు ఆంగ్లేయ వ్యాపారులపై ఎక్కువగా ఆధారపడి వున్నారు ఎలాంటి అమానతు పైకం తీసుకోకుండానే లక్షలాది రూపాయల వస్తువులు భారతీయ వ్యాపారులకు అప్పుడు వాళ్లు యిస్తుంటారు అంటే అంతటి విశ్వాసాన్ని భారతీయ వ్యాపారులు ఆంగ్లేయ వ్యాపారులవద్ద పొందగలిగారన్నమాట ఇది భారతీయ వ్యాపారుల విశ్వాస పాత్రతకు ఒక మంచి ఉదాహరణ! కాఛలియా పై కూడా ఎంతోమంది ఆంగ్లేయ వ్యాపారుల ఋణభారం వుంది ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం పక్షాన ప్రత్యక్షంగా లేక పరోక్షంగా బెదిరించే ఉద్దేశ్యంతో ఆంగ్లేయ వ్యాపారులు కాఛలియాను త్వరగా తమ అప్పు తీర్చమని పట్టుపట్టారు వాళ్ళు కాఛలియాను పిలిపించి సత్యాగ్రహం నుంచి మీరు తొలగిపోతే మేము అప్పు తీర్చమని వేధించం కానీ యీ యుద్ధం నుంచి తప్పుకోకపోతే ప్రభుత్వం మిమ్మల్ని అరెస్టు చేస్తుందేమోనని మా భయం అప్పుడిక మా డబ్బు సంగతేమౌతుంది? అందువల్ల యీ సత్యాగ్రహ యుద్ధం నుంచి మీరు తప్పుకోలేని పక్షంలో మా డబ్బు మాకు తక్షణం చెల్లించండి" అని చెప్పారు ధీరుడైన కాఛలియా ఏ మాత్రం చలించలేదు - భారతీయుల సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనటం నా వ్యక్తిగత విషయం దానికీ నా వ్యాపారానికీ ఎలాంటి సంబంధమూ లేదు ఆ యుద్ధంతో నా ధర్మం నా దేశ గౌరవం నా స్వాభిమానం అన్నీ ముడిపడి వున్నాయి నాకు మీరంతా అప్పిచ్చారు అందుకు నేను నా కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాను కానీ యీ విషయంలో నా వ్యాపారం గొప్పదని భావించడం లేదు బంగారు నాణేల్లా మీ డబ్బు నా దగ్గర భద్రంగా వుంది నా ఆఖరి నిముషంలోనైనా, నేను అమ్ముడుపోయైనా మీ డబ్బు మీకు యిస్తాను కాని ఒకవేళ నాకేమైనా జరిగితే, నా వద్ద ఉన్న స్టాకు నా యితర లావాదేవీలన్నీ మీ చేతుల్లోనే వున్నాయి కదా అందువల్ల ఇదివరకటి విశ్వాసం నాపై అలాగే కొనసాగించవలసిందిగా ప్రార్థిస్తున్నాను" అని అన్నాడు కాఛలియా ఈ మాటలన్నీ సముచితంగానే వున్నా, కాఛలియా విశ్వాసపాత్రతను

మరింత స్పష్టం చేసేవిగా వున్నా వీటి ప్రభావం ఆంగ్లేయవ్యాపారులపై పడలేదు నిద్రపోతున్న మనుషుల్ని మనం లేపగలంకానీ నిద్రపోతున్నట్టు నటించేవారిని లేపలేము కదా ఆంగ్లేయ వ్యాపారస్థుల ధోరణియిదే కాఛలియాపై ఒత్తిడి తేవటం ఎలాగైనా లొంగేలా చేయటమే వారి లక్ష్యం అయితే తమ డబ్బుకేమీ ఢోకా లేదని వారికీ తెలుసు

1909 జనవరి 22న నా కార్యాలయంలో ఆంగ్లేయ అధికారుల సభ ఒకటి జరిగింది కాఛలియా పై వారు తెచ్చే ఒత్తిడి కేవలం రాజకీయాలకి సంబంధించినదే కాని వ్యాపారానికి సంబంధించింది కాదని వారికి నేను స్పష్టంగా చెప్పాను వ్యాపారస్థులకు రాజకీయ ఎత్తుగడలు శోభించవు కానీ వాళ్లు కోపోద్రిక్తులయ్యారు కాఛలియా సేర్ దగ్గరి వ్యాపారసంబంధమైన వస్తువుల లిస్టులు వున్నాయి వాటిని వారికి చూపించి, వారి డబ్బు పైసలతో సహా వారికి తిరిగి వస్తుందని నిరూపించాను కాఛలియా వ్యాపారాన్ని ఇతరులకు అమ్మాలనుకుంటే అతడు తన వద్దవున్న వ్యాపార సంబంధమైన అన్ని వస్తువులనూ, వచ్చిన లాభమంతటినీ కొనేవారికి యిచ్చేందుకు సిద్ధంగా వున్నారు ఒకవేళ తెల్లదొరలీ విధంగా చేయని పక్షంలో కాఛలియా దుకాణంలో వున్న వస్తువులను అసలు ధరకే కొనాల్సి వుంటుంది ఇలా చేసినప్పటికీ డబ్బు తక్కువైతే, దానికి బదులుగా లాభం వచ్చిన మొత్తంలో వారికి యిష్టం వచ్చినంత తీసుకోవచ్చు నా యీ సలహాను పాటించినట్లయితే తెల్లదొరలు నష్టపోయేదేమీ వుండదని పారకులీపాటికి గ్రహించి వుంటారు (నా క్లైంట్ల విషయంలో ఆర్థిక సంక్షోభం సమయంలో నేనీ ఏర్పాటు చాలాసార్లు చేశాను) కానీ యిప్పుడు తెల్లవ్యాపారులకి కావలసింది న్యాయం కాదు కాఛలియాను ఎలాగైనా లొంగదీయాలన్నదే వారి ఆశయం కానీ కాఛలియా లొంగలేదు అందుకనే కాఛలియాను దివాళా తీసిన వ్యాపారస్థునిగా ప్రకటించారు

ఈ స్థితివల్ల కాఛలియా ప్రతిష్టకు భంగం కలుగలేదు పైగా ఇది వారికి మరో అలంకారమై పోయింది ఈ కారణంగా దేశ ప్రజల్లో వారి గౌరవం మరింత పెరిగింది వారి ధృఢవిశ్వాసం వీరత్వం ప్రజలందరి అభినందనలకు

పాత్రమయ్యాయి ఈ రకమైన వీరత్వం అలౌకికమనే చెప్పాలి సామాన్య మానవుడికీ ఔన్నత్యం అవగతం కాదు దివాళా తీయటం వల్ల అప్రతిష్ట పాలపటం అటుంచి గౌరవం యినుమడించటమన్నది సామాన్య మానవునికి అర్థంకాని విషయం కానీ కాఛలియాకిది చాలా స్వాభావికమైన అనుభవం చాలా మంది భారతీయ వ్యాపారులు దివాళా భయంతో దగుల్బాజీ చట్టం ముందు లొంగిపోయారు తలుచుకుంటే కాఛలియా దివాళా తీయకుండా తప్పించుకొనేవారే సత్యాగ్రహ యుద్ధం నుంచి తప్పుకొని యీ స్థితినుంచి వారు తప్పించుకోవచ్చు కానీ అందుకు వారు సిద్ధపడలేదు ఎంతోమంది భారతీయ స్నేహితులు యీ సంకటస్థితిలో వారికి అప్పుగా డబ్బు యివ్వడానికి సిద్ధపడ్డారు కాని యీ విధంగా తన వ్యాపారాన్ని కాపాడుకొని వుంటే వారి సాహసాలకు మచ్చ ఏర్పడి వుండేది జైలుకు వెళ్ళటమనే ఆపదకు అందరు సత్యాగ్రహులు సిద్ధమే ఏ సత్యాగ్రహుని వద్ద డబ్బుతీసుకొని తెల్ల వ్యాపారస్థులకు చెల్లించి వుండినా వారికది కళంకమే అయ్యేది కానీ సత్యాగ్రహం చేసే వ్యాపారులతో వారికి స్నేహం వున్నట్లే చట్టానికి తలవంచే వ్యాపారులతోనూ వారికి స్నేహం వుంది వారి సాయం కాఛలియాకు లభిస్తుందని నాకు తెలుసు ఒకరిద్దర్ని యీ విషయమై ఆయన పిలువనంపిన విషయం నేనెరుగుదును కానీ వారి సాయాన్ని పొందటం కంటే ఖూనీ చట్టానికి లొంగటమే మేలు అందువల్ల వాళ్ల సహాయాన్ని ఎప్పుడూ తీసుకొనకూడదని మేము నిర్ణయించుకున్నాం ఇంతే కాక కాఛలియా తాను దివాళా తీసినట్టుగా ప్రకటించటం వల్ల యితరులకది రక్షణ కవచంగా మారవచ్చు ఎందుకంటే ఇలాంటి 99 శాతం సందర్భాల్లో దివాళా దారునికి డబ్బులిచ్చిన వారు కొంతకు కొంతైనా నష్టపోవలసి వుంటుంది ఇచ్చిన డబ్బులో 50 శాతం దొరికితే చాలు సంతోషపడిపోతారు 75 శాతం దొరికితే పూర్తి డబ్బు అందివట్లే అనుకుంటారు కారణం - దక్షిణాఫ్రికాలోని పెద్దపెద్ద వ్యాపారస్థులు ఇలాంటి లావాదేవీల్లో 6 1/4 వంతు కాక 25 శాతం లాభం పొందుతుంటారు అందువల్ల 75 శాతం మొత్తం పొందగలిగితే దాన్ని వారు

నష్టం అనుకోరు కానీ దివాళా తీసినప్పుడు నూరుశాతం డబ్బు పొందలేరు కనుక, అప్పుయిచ్చేవాళ్ళు తమ వద్ద అప్పు తీసుకునే వాళ్ళని దివాళా తీయనివ్వరు

కాఛలియా దివాళా తీయటంవల్ల ఆంగ్లేయ వ్యాపారులు సత్యాగ్రహులైన వ్యాపారులను యిక బెదిరించే అవకాశం లేదనిపించింది అలా జరిగింది కూడా వారి ఉద్దేశ్యం కాఛలియాను సత్యాగ్రహం నుంచి తప్పించటమే అలా చేయలేని పక్షంలో అతని నుంచి నూటికి నూరు శాతం డబ్బు వసూలు చేయాలి కదా! కాని వారి ఆశలు రెండూ నెరవేరలేదు పైగా పరిస్థితి వారికి వ్యతిరేకం అయింది ఒక పేరొందిన భారతీయ వ్యాపారస్థుడు దివాళా తీయటాన్ని సంతోషంగా ఆహ్వానించటం ప్రప్రథమంగా చూసిన తెల్ల వ్యాపారులందరూ తెల్ల బోయారు శాశ్వతంగా మూగవోయారు కూడా ఒక సంవత్సరంలోపే కాఛలియాకు వస్తువులవల్ల నూటికి నూరుశాతం డబ్బూ తిరిగి ముట్టింది దివాళా దారుని వద్దనుంచి నూటికి నూరుశాతం డబ్బూ అప్పు యిచ్చిన వారికి అందటం దక్షిణాఫ్రికా చరిత్రలోనే మొదటి ఉదాహరణ ఈ కారణంగా మా సత్యాగ్రహ యుద్ధం ఓవైపు నడుస్తూ వుంటే మరో వైపు తెల్ల వ్యాపారస్థులకు కాఛలియాపై గౌరవం పెరిగిపోతూ వున్నది ఈ సత్యాగ్రహంలో పాలుపంచుకుంటున్న కాఛలియాకు కోరినంత డబ్బు అప్పుగా యిచ్చేందుకు వారు సన్నద్ధులయ్యారు కాఛలియా బలం కూడా రానురాను పెరిగిపోయింది సత్యాగ్రహ రహస్యాలు వారికి బాగా తెలిశాయి యీ సత్యాగ్రహం ఎప్పటిదాకా కొనసాగుతుందో ఎవ్వరూ చెప్పలేకపోతున్నారు అందువల్ల దివాళా తీసినట్టుగా ప్రకటించిన తరువాత ఎటువంటి పెద్ద వ్యాపారంలోనూ కాఛలియా తలదూర్చకూడదని నిర్ణయించుకున్నాం తన ఖర్చులు వెళ్లబుచ్చుకునేందుకు అవసరమైనంత మాత్రమే సంపాదించాలని, యుద్ధ సమయంలో ఎలాంటి వ్యాపారాలూ చేయకుండా ఉండాలని కాఛలియా నిర్ణయించుకున్నారు అందువల్ల తెల్లవ్యాపారులు యివ్వదలచిన అవకాశాన్ని ఆయన వినియోగించుకోలేదు

కాఛలియా సేర్ జీవితంలో జరిగిన పై సంఘటనలన్నీ యీ ప్రకరణంలో ఉటంకించిన కమిటీ సమావేశం జరిగిన తరువాతనే జరిగినవి కావని పాఠకులీపాటికి గ్రహించే వుండవచ్చు వాటన్నింటిని ఒకసారే వర్ణించటం మంచిదని తలచి యీ ప్రకరణంలో నేను వాటిని వ్రాశాను తేదీల ప్రకారం చూస్తే 1908, 10 సెప్టెంబరు నాటికి సత్యాగ్రహం తాలూకు రెండవ సంగ్రామం మొదలైంది దాని తరువాత కొన్ని రోజులకు కాఛలియా అధ్యక్షుడయ్యారు దాని తరువాత దాదాపు ఐదు నెలలకు ఆయన దివాళా తీసినట్టుగా ప్రకటించటం జరిగింది

ఇప్పుడు మనం కమిటీ సమావేశం తరువాతి పరిణామాల మీద దృష్టి సారిద్దాం దీని తరువాత నేను కొత్తబిల్లు ప్రభుత్వానికీ దేశ ప్రజలకు మధ్య ఒప్పందానికి భంగం కలిగిస్తున్నదని జనరల్ స్మట్స్‌కు లేఖ వ్రాశాను ఈ ఒప్పందం తరువాత వారం రోజులలోపే రిచ్‌మండ్‌లో వారు చేసిన ఉపన్యాసం మీద వారి దృష్టి మళ్లించే ప్రయత్నం చేశాను తమ ప్రసంగంలో వారు వీళ్లు (ఆసియా వాసులు) ఆసియా చట్టాన్ని రద్దు చేయమని నాతో చెబుతున్నారు కానీ యీ ప్రజలు స్వచ్ఛందంగా మా ఆజ్ఞలను పాటించనంతవరకూ నేనీ చట్టాన్ని రద్దు చేయను" అని చెప్పారు తమను ఇబ్బందుల్లో పడేసే విషయాలకు రాజకీయ నాయకులు సాధారణంగా జవాబివ్వరు ఒకవేళ యిచ్చినా అది తేలికగా వుంటుంది జనరల్ స్మట్స్ యీ కళలో పూర్తిగా ఆరితేరాడు మనం ఎంత వ్రాసినా ఎంత మాట్లాడినా జవాబు యివ్వాలని వారికి లేనప్పుడు వారిచేత జవాబు చెప్పించటం ఎవరి తరమూ కాదు కదా వచ్చిన ప్రతి ఉత్తరానికి జవాబు యిచ్చి తీరాలన్న నియమం వారికే మాత్రమూ లేదు అందువల్ల నేను రాసిన లేఖలకు వారి నుండి తృప్తి కలిగించే జవాబు ఒక్కటి కూడా రాలేదు

ఒప్పందం సమయంలో ప్రభుత్వానికీ మాకూ మధ్య మధ్యవర్తిగా వ్యవహరించిన శ్రీ అల్బర్ట్ కార్ట్‌రాయిట్‌ను నేను కలిశాను జనరల్ స్మట్స్ వెలువరించిన కొత్త బిల్లు వల్ల వారికీ పెద్ద దెబ్బే తగిలింది యీ మనిషిని నేను అర్థం చేసుకోలేకుండా వున్నాను ఆసియా చట్టాన్ని రద్దు చేస్తానని

ఇతను వాగ్దానం చేశాడు నాకు బాగా గుర్తు వున్నది నా శక్తి వంచన లేకుండా నేను చేయగలిగినంత వరకూ భారతీయులకు సహాయం చేస్తాను' అని అతడు చెప్పాడు

అయితే అతడు ఏమైనా చేయాలనుకుంటే ఎవ్వరు ఆపలేరు పత్రికల వ్రాతలని అతనే మాత్రమూ లెక్క పెట్టడు అందువల్ల నా సహాయం వల్ల మీకేమీ లాభం వుండదేమోనని నా భయం" అని కూడా ఆయన అన్నాడు శ్రీ హస్కిన్ మొదలైన వారిని కూడా నేను కలిశాను జనరల్ స్మట్స్‌కు వారూ లేఖలు వ్రాశారు వారికీ నిరాశాజనకమైన జవాబులు అందాయి విశ్వాసఘాతుకం అనే శీర్షికతో ఇండియన్ ఒపీనియన్‌లో నేను ఉత్తరాలు కూడా వ్రాశాను కానీ జనరల్ స్మట్స్ వాటిని లెక్కబెడితే కదా! తాత్వికుణ్ణి లేదా కౄరకర్కశ హృదయుణ్ణి మీరెంత విమర్శించినా లాభం ఏముంటుంది? తాననుకున్న పని చేయుటయందే అతడు నిమగ్నమై వుంటాడు ఈ రెండు విశేషణాల్లో దేన్ని జనరల్ స్మట్స్‌కు ఉపయోగించాలో నాకు తెలియదు అతని చేతుల్లో ఓ రకమైన దార్శనికత వున్నదన్న విషయం నేను అంగీకరించక తప్పదు మా మధ్య ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిగేటప్పుడు నా లేఖలు పత్రికలలో ముద్రింపబడేటప్పుడు నేను అతణ్ణి నిర్దయునిగా భావించటం నాకిప్పటికీ గుర్తు వున్నది కానీ అప్పుడు సత్యాగ్రహయుద్ధం ప్రథమ దశలో వున్నది ఏడు సంవత్సరాల పాటు నడిచిన ఆ యుద్ధానికి అప్పటికి రెండేళ్ల ప్రాయమే ఈలోగా జనరల్ స్మట్స్‌ని నేను చాలా సార్లు కలిశాను తరువాతి మా సంభాషణలవల్ల జనరల్ స్మట్స్ వ్యక్తిత్వం గురించి దక్షిణాఫ్రికా ప్రజల అభిప్రాయం మారి వుండాలని నా కనిపించింది రెండు విషయాలు నాకు స్పష్టంగా తెలియ వచ్చాయి ఒకటి, రాజకీయాల్లో అతను కొన్ని సిద్ధాంతాలను నమ్మినవాడు రెండు అన్ని సందర్భాల్లోనూ అతడి ఆలోచనలు అవినీతిమయమైనవని అనుకోవటానికి వీలు లేదు కానీ ఆయన రాజకీయ నైపుణ్యం కనబరచేందుకు దానితో పాటు అభాసుపాలు కావటానికి కూడా అవకాశం యిస్తాడని తెలుసుకున్నాను

★ ★ ★

26

యుద్ధం తిరిగి ప్రారంభం

ఓవైపు జనరల్ స్మట్స్‌కు ఒప్పందపు నియమాలను పాటించమని నచ్చజెపుతూనే మరోవైపు జాతిని జాగృతం చేసే పని కూడా ఉత్సాహంగా మేము చేస్తూ వున్నాము ప్రతి చోటా ప్రజలు మళ్ళీ యుద్ధ సన్నాహాలు చేయటానికి, సిద్ధంగా వున్నట్లు మాకు తోచింది అన్ని చోట్లా సభలు జరిగాయి ప్రభుత్వంతో జరిగే ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలను గురించి ప్రజలకు ప్రతిచోటా చెబుతూనే వున్నాము ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికలో ప్రతివారమూ ముద్రించబడే సమీక్ష వల్ల పరిస్థితులు ఎప్పటికప్పుడు దేశ ప్రజలకు అవగతమవుతూనే వున్నాయి స్వచ్ఛందంగా అంగీకరించే ఆజ్ఞలను మన్నించమనీ, లేకపోతే ప్రమాదం వున్నదని మేము వారికి నచ్చజెబుతూ ఆ విధంగా వారిని మేల్కొలుపుతూ వున్నాము ఈ దగుల్బాజీ చట్టాన్ని రద్దు చేయలేకపోతే, యీ ఆజ్ఞల నన్నింటినీ కాల్చి బూడిద చేయాల్సి వుంటుందని ప్రజలకు చెప్పేశాం దీనివల్ల ప్రజలు తమ మాటపై ధృఢంగా స్థిరంగా వున్నారనీ, జైళ్ళ పాలయేందుకు సైతం వెనుకాడబోరనీ ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి తెలుస్తుంది ఆజ్ఞాపత్రాలను తగులబెట్టేందుకై ప్రతిచోట వాటిని పెద్ద ఎత్తున సేకరించటం జరిగింది

గత ప్రకరణంలో ప్రస్తావించిన బిల్లును ప్రవేశపెట్టేందుకై ప్రభుత్వం సిద్ధపడింది ట్రాన్స్‌వాల్ పార్లమెంటుకు కూడా భారత ప్రజలు అర్జీలు పంపారు కాని దానివల్ల ఫలితం కలుగలేదు చివరికి సత్యాగ్రహులందరూ ప్రభుత్వానికి "అల్టిమేటం" పంపించారు యుద్ధానికి సిద్ధం కమ్మని ప్రభుత్వానికి పంపబడిన బెదిరింపు లేఖ అని దానికి అర్థం తీశారు భారత పౌరుల పక్షాన యీ అల్టిమేటం అన్న పదాన్ని వుపయోగించటం జరుగలేదు కానీ దేశప్రజల నిర్ణయాన్ని తెలియజేసేందుకై పంపబడిన యీ పత్రాన్ని అల్టిమేటంగా చిత్రించి జనరల్ స్మట్స్ పార్లమెంటులో ప్రసంగించాడు. ఇలా ప్రభుత్వాన్ని

బెదిరించే వారికి దాని శక్తి తెలియదన్నమాట స్మట్స్ నాకు బాధకలిగే మాట ఒకటి అన్నాడు కొంతమంది ఆందోళనకారులు, బీద భారతీయులను రెచ్చగొడుతున్నారు యిట్టి ప్రభావానికి లోనయ్యే వారు తామే నాశనమై పోతారు పాపం పార్లమెంటులోని పలువురు సభ్యులు యీ అల్టిమేటం అన్న మాటవిని కోపోద్రిక్తులయ్యారని పత్రికా విలేఖరులీ సందర్భంగా వ్రాశారు వారి నేత్రాలు అరుణారుణమయ్యాయనీ, పత్రికలు ప్రకటించాయి

"హిందూదేశ ప్రజలు స్వచ్ఛందంగా ఆజ్ఞాపత్రాలను స్వీకరిస్తే వాటిని చట్టపరమైనవిగా అంగీకరించేందుకై ఒక బిల్లును పార్లమెంటులో ప్రవేశపెడతామనీ, ఏషియాటిక్ చట్టాన్ని రద్దు చేస్తామనీ, హిందూదేశ ప్రజలకు జనరల్ స్మట్స్‌కూ జరిగిన ఒప్పందంలో స్పష్టంగా వ్రాసుకున్నారు ప్రభుత్వోద్యోగులను సంతోషపెట్టేందుకై, యీ విధంగా హిందూ దేశ ప్రజలు ఆజ్ఞా పత్రాలను తయారు చేసుకున్నారు అందువల్ల యిప్పుడిక ఆసియా చట్టాన్ని రద్దుచేయటం తప్పనిసరి అయింది ఈ విషయమై ఎన్నో లేఖలు జనరల్ స్మట్స్‌కు ప్రజలు వ్రాశారు న్యాయం పొందేందుకై అవసరమైన యితర చట్టపరమైన ఉపాయాల్ని కూడా అనుసరించారు కానీ, జాతి ప్రయత్నాలేవీ నెరవేరలేదు పార్లమెంటులో బిల్లు అనుమతిపొందే స్థితిలో వున్నపుడు హిందూ దేశ ప్రజలలో నేలకొన్న ఉత్కంఠత, ఉద్వేగం ప్రభుత్వానికి తెలియబరచటం, నాయకుల విద్యుక్త ధర్మంకదా! ఒకవేళ ఒప్పందం ప్రకారం ఆసియా చట్టాన్ని రద్దు చేయకపోతే, లేదా రద్దు చేసిన వార్త జాతి ప్రజలకు ఫలానా సమయం వరకూ తెలియ చేయకపోతే స్వచ్ఛందంగా ప్రజలు స్వీకరించిన అనుమతి పత్రాలను తగులబెట్టటం జరగుతుందని, అలా చేయటం వల్ల ఎదురయ్యే కష్టాలను వినయంతో, స్థిర చిత్తంతో ఎదుర్కొని సహించగలరని వేదనా భరిత హృదయాలలో చెప్పుకొనటం కూడా జరిగింది

ఈ విధంగా జవాబివ్వమని గడువు విధించటాన్ని అల్టిమేటంగా చిత్రించారు రెండోది తెల్లదొరలు హిందూదేశ ప్రజలను ఆటవిక ప్రజలుగా

పరిగణించటం, హిందూదేశ ప్రజలను తమ వంటివారుగా పరిగణించిన పక్షంలో యీ లేఖను వారు సంస్కార పూరితమైనదిగా భావించి, దానిపై దృష్టిని కేంద్రీకరించి యుండేవారు తమను ఆటవిక ప్రజలుగా ఆంగ్ల ప్రభుత్వం వారు పరిగణిస్తున్నారని తెలుసుకొని హిందూదేశ ప్రజలు యీ లేఖ ప్రభుత్వానికి వ్రాశారు రెండు పరిస్థితులలో నుంచి ఏదో ఒక స్థితిని వారు అంగీకరించవలసి వచ్చింది ఒకటి మేము ఆటవికజాతి ప్రజలము అని అంగీకరించి, తెల్లవాళ్ల కాళ్ల క్రింద పడి వుండటం - రెండు - ఆటవిక జాతిగా అంగీకరించము అని చెప్పి అడుగు ముందుకు వేయటం రెండవ అడుగే యీ ఉత్తరం యొక్క లక్ష్యం ఈ లేఖ వెనుక తమ నిర్ణయాన్ని అమలు చేస్తామనే దృఢ నిశ్చయం వెల్లడించి యుండకపోతే అది వారి తొందర పాటుచర్యగాను, యోచనా శూన్యమైన నిర్ణయంగాను తెల్లవాళ్లు పరిగణించేవారు

సత్యాగ్రహ సంకల్పం జరగినప్పుడు భారతప్రజల ప్రతిజ్ఞ బూనటమే తమను ఆటవిక జాతిగా అంగీకరించము అని వేసిన మొదటి అడుగు కదా అని పాఠకుల మనసుల్లో సందేహం తలెత్తవచ్చు అదే నిజమైతే యింత ప్రాధాన్యత యివ్వవలసిన క్రొత్త విషయం యీ లేఖలో ఏముందని పాఠకులకు అనిపించవచ్చు ఒక విధంగా యీ తర్కమూ సత్యమైనదే' కానీ దీన్ని గురించి తీవ్రంగా ఆలోచిస్తే, జాతి నిర్ణయం ఆ పత్రంలోనే స్పష్టంగా వున్నదని తెలుస్తున్నది సత్యాగ్రహ ప్రతిజ్ఞ హఠాత్తుగా జరిగిన సంఘటనగా పాఠకులకు జ్ఞాపకం వుండే వుంటుంది తరువాత జైలు శిక్ష వంటివి దాని పరిణామరూపాలే' అందువల్ల అనుకోకుండానే జాతి ప్రతిష్ట పెరిగింది కానీ యీ లేఖ వ్రాసే సమయంలో జాతి చాలా అప్రమత్తంగా వున్నది పైగా తమ ప్రతిష్టకోసం చేయుటకు భారత జాతి నిర్ణయం తీసుకున్నది ఈ ఏసియాటిక్ చట్టాన్ని రద్దు చేయించటమే, దాని ధ్యేయం కానీ యీ లేఖలో ప్రయోగింపబడిన భాషాశైలిని, అవలంబించవలసిన పద్ధతిని నిర్ణయించడంలో జాగ్రత్త వహించాము యజమానికి నమస్కరిస్తాడు ఒక స్నేహితుడు తన

మిత్రునికి నమస్కరిస్తాడు - రెండూ ఎదుటి వ్యక్తిని గౌరవించే పద్ధతులే కానీ, ఆ నమస్కరించే విధానాన్ని బట్టి మూడవ వ్యక్తి నమస్కరించిన వారిలో ఒక వ్యక్తిని, స్నేహితునిగాను గుర్తిస్తాడు రెండిటికీగల తేడా యిదే ప్రభుత్వానికి యీ అల్టిమేటం పంపించే ముందు మామధ్య పెద్ద చర్చ జరిగింది గడువు నిర్ణయించాక, ప్రభుత్వం నుంచి, జవాబు పొందాలనుకోవడం అనాగరికం కాదా? అమర్యాదగా వుండదా, ప్రభుత్వం మన డిమాండును అంగీకరించాలనుకొని భావిస్తూ యీ విధంగా వ్రాయడం విపరీత పరిణామాలకు దారితీయదా? జాతి నిర్ణయాన్ని పరోక్షంగా తెలియజేస్తే చాలదా? ఇలాంటి అనేక సందేహాలపై చర్చించుకున్న తరువాతనే మేమంతా ఏకాభిప్రాయానికి వచ్చాము సత్యమైనది, న్యాయమైనదీ అనుకున్న పద్ధతినే మేము అనుసరించాలని భావించాం అనాగరిక చర్య అన్న ఆరోపణను మాపై ప్రభుత్వం చేస్తే దాన్ని సైతం మేము ఎదుర్కొన వలసి వుంటుందని గుర్తించాం ప్రభుత్వం యివ్వదలుచుకున్న సమాధానాన్ని ఉత్తుత్తికోపంతో మాకు పంపిన యెడల, ఆకష్టాల్ని ఎదర్కొనవలసి వుంటుందని గుర్తించాము మనిషిగా హీనత్వాన్ని అంగీకరించలేని పక్షంలో ఎన్ని కష్టాలు ఎదురైనా ఎదుర్కొనగలిగే శక్తి మనలో వున్నదని మనం నమ్మే పక్షంలో సరైన చక్కనైన మార్గాన్నే ఎన్నుకొనడం అవసరమని భావించాం

ఈసారి భారతజాతి వేసిన అడుగులో ఒక నవ్యత్వం వైశిష్ట్యం వున్నదన్న సంగతి పాఠకులీపాటికి గ్రహించే వుంటారు దీని ప్రతిధ్వని పార్లమెంటులోను బైట జరిగే తెల్లదొరల సభలల్లోనూ దద్ధరిల్లింది హిందూదేశ ప్రజల సాహసాన్ని కొందరు కొనియాడారు కొందరు ఆగ్రహం వెలిబుచ్చారు భారతజాతి చూపిన ఉధృతానికి వారికి తగిన శిక్షను విధించాలని కొందరు ఆవేశపడ్డారు కూడా రెండు పక్షాలవారూ, తమ పద్ధతుల్లో, హిందూదేశ ప్రజల క్రొత్త ఎత్తుగడను గుర్తించారు అంగీకరించారు సత్యాగ్రహ ప్రారంభంలో అది నిజానికి మొదటి అడుగే అయినా అప్పుడు ఆంగ్లేయ ప్రజల్లో ఏర్పడిన కల్లోలం అపరిమితం యీ లేఖవల్ల వారిలో అమితంగా

అలజడి బయలుదేరింది సత్యాగ్రహారంభం నాటికి ఎవ్వరికీ భారత జాతి యొక్క శక్తిని గురించిన అంచనా లేదు అప్పుడిలాంటి లేఖ యిలాంటి భాష అనుచితమైనదని తెల్లవాళ్లు భావించారు కానీ యిప్పుడు భారత జాతి కొన్ని అగ్ని పరీక్షలను ఎదర్కొన్నది సామూహికంగా కష్టాలను ఎదుర్కొనటంలో కలిగే దుఃఖాన్ని భరించింది అట్టి మహాశక్తి జాతికున్నదని అంతా అనుభవం మీద తెలుసుకున్నారు అందుకే యీ నిర్ణయాత్మకమైన లేఖ స్వాభవికంగానే స్ఫూర్తి కలిగి వున్నది పటిష్ఠమైన భాషలో జాతి దృఢత్వాన్ని, స్థిరత్వాన్ని వెల్లడించింది

★ ★ ★

27

అనుమతి పత్రాల హోళీ

కొత్త ఏషియాటిక్ బిల్లు పార్లమెంటులో పా సయ్యె రోజున 'అల్టిమేటం' లేదా 'నిర్ణయపత్రం' యొక్క కాలవ్యవధి పూర్తికావలసి వుంది గడువు పూర్తయిన రెండు గంటల తరువాత అనుమతి పత్రాలను తగులబెట్టే కర్తవ్యాన్ని పూర్తిచేసేందుకు ఒక సమావేశం ఏర్పాటుచేస్తూ అందరికీ ఆహ్వానాలు పంపాము దీనికి వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వం స్పందించితే యీ సభ యీ పరిణామాన్ని జాతికి వినిపించేందుకు ఉపయోగ పడుతుందని సత్యాగ్రహ సమితి నిర్ణయించింది కానీ, జాతి పంపిన పత్రానికి ప్రభుత్వం ఎలాంటి జవాబూ యివ్వదనే విశ్వాసంతో మేమంతా సభాస్థలికి, అనుకున్న సమయంకంటే ముందే చేరుకున్నాము తంతిద్వారా ప్రభుత్వ నిర్ణయం ఏది తెలిసినా సభకు దాన్ని తెలిపేందుకు ఏర్పాట్లు మేము చేసుకున్నాము సాయంత్రం నాలుగు గంటలకు సభ నిర్ణయించాము అది జోహాన్స్‌బర్గ్‌లోని హమీదియా మసీదు మైదానంలో జరుగుతున్నది. 1908 ఆగస్ట్ 13వ తేది ఎటు చూచినా భారతీయులే ఇసుక వేస్తే రాలడం లేదని చెప్పవచ్చు దక్షిణాఫ్రికా యందలి హబ్షీలు వంట చేసుకునేందుకు నాలుగు కాళ్ళ ఇనుప

బాణీలను ఉపయోగిస్తారు అనుమతి పత్రాలను తగులబెట్టేందుకై, వీలైనంత పెద్ద బాణీలను ఓ హిందూ వ్యాపారి దుకాణం నుంచి తెప్పించారు వాటిని వేదికపై ఓ మూల పెట్టి వుంచారు

సభ ప్రారంభమవుతున్నది అంతలో ఓ స్వయం సేవకుడు సైకిల్‌పై సభాస్థలికి వచ్చాడు అతని చేతిలో ఓ టెలిగ్రాం వుంది అందులో ప్రభుత్వం యొక్క ప్రత్యుత్తరం వున్నది హిందూ దేశప్రజల నిర్ణయానికి ఖేదం వ్యక్తం చేస్తూ, తమ నిర్ణయాన్ని మార్చుకోలేమన్న అసహాయతను తెలియబరుస్తున్నట్లు ఆతంతిలో వున్నది దాన్ని సభలో వున్న అందరికీ చదివి వినిపించాము తమకు అనుకూలంగా ప్రభుత్వం స్పందిస్తే, యీ అనుమతి పత్రాలను తగులబెట్టే సువర్ణావకాశం తమ చేతుల్లోంచీ జారీపోతుందేమోనని అక్కడి ప్రజలు అనుమానించి అది వాస్తవం కాకపోయే సరికి, తమ ఆనందాన్ని వ్యక్తం చేశారు ఇప్పుడు ఈ సంతోషం ఉచితమో, అనుచితమో చెప్పటం చాల కష్టం ఈ ప్రభుత్వ నిర్ణయాన్ని కరతాళధ్వనుల ద్వారా ఆహ్వానించిన ప్రజల ఉద్దేశ్యం ఏమిటో తెలుసుకోకుండా దానిపై ఉచితానుచిత నిర్ణయం తీసుకోవటం అసాధ్యం కానీ యీ ఆనందం సభలోని ప్రజల ఉత్సాహానికి మంచి చిహ్నమని మాత్రం చెప్పవచ్చు సభికులకు తమ శక్తి సామర్థ్యాలను గురించిన కొద్ది అనుభవం కలిగింది

సభాకార్యక్రమం మొదలైంది సభాధ్యక్షులు పరస్థితిని వివరించి, వాస్తవాన్ని ప్రజలకు తెలియబరిచారు అవసరానికి అనుగుణంగా తీర్మానాలు చేయబడ్డాయి ప్రభుత్వంతో జరిగిన సుదీర్ఘ సంభాషణల్లో ఎదురైన విభిన్న పరిస్థితులను ప్రస్తావిస్తూ నేను ప్రసంగించాను అనుమతి పత్రాలను కాల్చివేసేందుకు మాకు యిచ్చిన వారితో ఎవరైన తమ వాటిని వెనిక్కి తీసుకొన దలిస్తే, తీసుకోవచ్చుననీ, యిలా కాల్చివేసినంత మాత్రాన ఏదో గొప్ప పని జరగదని తెలియజేశాము ఈ పని చేసినంత మాత్రంచేత, జైలుకెళ్ళి రావచ్చునని ఉత్సాహపడే వారికి జైలు శిక్ష పడదు ఈ పనిచేసి, ప్రభుత్వపు దగుల్బాజీ చట్టం ముందు లొంగిపోయేది లేదన్న మన

నిర్ణయాన్ని యీ విధంగా తెలిజేస్తున్నాం ఒకవేళ యీనాటి కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న వారెవరైనా రేపు వెళ్ళి కొత్త అనుమతి పత్రాల . తెచ్చుకోవాలన్న నిర్ణయం తీసుకున్నా, వారిని ఆపే వారెవరూ యిక్కడ లేరు ఈ చర్యయొక్క పరిణామాల్ని ఎదుర్కొనే శక్తి తమకు లేదేమోనని అనుమానించే వారికి యిప్పటికీ వెనక్కి మళ్ళే అవకాశం వున్నది ఇప్పుడీ నిర్ణయం తీసుకోదలచినవారు సిగ్గుపడాల్సిన అవసరమేమీ లేదు దీన్ని నేను ఓరకమైన సాహసమేనని అంటాను కానీ దీని తరువాత నిర్ణయాన్ని మార్చుకో తలిస్తే అది నిజంగా సిగ్గుపడవలసిన పరిస్థితి దానివల్ల జాతికి నష్టం కలుగవచ్చు ఇంతేకాక, యీ యుద్ధం సుదీర్ఘంగా సాగుతుందని జాతి తెలుసుకోవలసిన తరుణమిది మనలో కొంతమంది ప్రతిజ్ఞ నుంచి సడలిపోయారన్న విషయం తెలుసు ఇప్పుడిక యీ బండిని, మిగిలియున్న వారితోనే లాగించటానికి ఎక్కువ శ్రమ పడవలసి వుంటుందన్న సంగతి సుస్పష్టం ఈ విషయాలన్నీ క్షుణ్ణంగా ఆలోచించిన తరువాతే యిప్పటి యీ సాహసాన్ని చేయటానికి పూనుకోమని సలహాయిస్తున్నాను

నా ప్రసంగం కొనసాగేటప్పుడే సభామధ్య నుంచీ, "మాకా అనుమతి పత్రాలు అవసరం లేదు మేము వాటిని కాల్చివేస్తాం" అన్న కేకలు వినవచ్చాయి నా ప్రసంగం చివర్లో ఈ నా తీర్మానాన్ని వ్యతిరేకించే వారు లేచి నిల్చోవచ్చునని ప్రజలకు తెలియజేశాను కానీ ఒక్కరూ నిలబడలేదు మీర్ ఆలమ్ కూడా సభలో వున్నాడు నాపై దాడి చేయటం తాను చేసిన పెద్ద తప్పని సభాముఖంగా కాల్చివేయమని అతడు నాకు యిచ్చాడు కొత్త ఆజ్ఞాపత్రాన్ని అతడు స్వచ్ఛందంగా తీసుకోలేదు మీర్ ఆలమ్ చేతిని నాచేతుల్లోకి తీసుకుని ఆనందంతో మెత్తగా నొక్కాను నా మనసులో అతనిపట్ల ఏ ఆవేశకావేశమూ లేదని మరోసారి స్పష్టం చేశాను తన తప్పు ఒప్పుకుని తన అనుమతి పత్రాన్ని కాల్చి వేసేందుకు అతను యివ్వగానే సభికుల ఆనందానికి అంతు లేకుండా పోయింది

2000లకు పైగా అనుమతి పత్రాలు కాల్చివేసేటందుకై కమిటీకి

అప్పగించబడ్డాయి పెద్ద బాణీలో వాటిని వుంచి, కిరోసిన్ కుమ్మరించి యూసుఫ్‌మియా నిప్పంటించారు సభికులందరూ లేచి నుంచకున్నారు అవన్నీ కాలిపోయే వరకూ సభాస్థలి కరతాళధ్వనులతో మారుమ్రోగిపోయింది ఇప్పటిదాకా తమ అనుమతి పత్రాలను తమ దగ్గరే వుంచుకున్న వారెంతోమంది వాటిని వేదికపైకి విసిరివేయటం మొదలెట్టారు వాటిని కూడా మంటలో వేయసాగారు ఎందుకిలా చేశారని వారిని ప్రశ్నిస్తే తగులబెట్టే సమయంలో సరిగ్గా వాటినలా వేస్తే తక్కినవారికి ఉత్తేజం కలుగుతుందని తలిచి తామిలా చేశామని వారన్నారు మరి కొంతమంది నిజం ఒప్పుకున్నారు మిాలా చేయటానికి మాకు ధైర్యం చాల లేదు చివరి క్షణందాకా యీ కాల్చివేత కార్యక్రమం జరుగకపోవచ్చుననే నమ్మకం వున్నది కానీ కాలుతున్న ఆజ్ఞాపత్రాలను చూస్తూ మేము ఆగి వుండలేకపోయాము ఏళ్ళందరికీ ఏమైతే మనకూ అదే అవుతుందనుకుని నిర్ణయానికి వచ్చాము అని వాళ్లు అన్నారు సత్యాగ్రహ సమరంలో యీలాంటి సత్యభాషణల స్పష్ట వ్యక్తీ కరణ అనుభవాలు ఎన్నో కలిగాయి

ఆంగ్ల పత్రికా విలేఖరులు కొంతమంది యీ సభకు వచ్చారు ఆ సభాదృశ్యపు ప్రగాఢముద్ర వారిపై పడింది తమ పత్రికల్లో సభ గురించి వాస్తవ వర్ణనలు వారు చక్కగా ప్రకటించారు ఇంగ్లాండు నుంచి వెలువడే డైలీమైల్ అన్న పత్రికకు చెందని జోహాన్సబర్గ్ ప్రతినిధి యీ సంఘటన గురించిన వివరాలన్ని తన పత్రికకు పంపాడు ఇంగ్లాండు నుంచి పంపబడిన తేయాకు పెట్టెలను అమెరికా వాసులు బోస్టన్ నౌకాశ్రయంలో సముద్రంలో ముంచి ఇంగ్లాండ్ అధీనంలో తాము వుండబోమని ప్రకటించిన తీరుతో యీనాటి సన్నివేశాన్ని పోల్చాడా విలేఖరి ఓవైపు 13 వేల మంది నిరాశ్రితులైన భారతీయులు, మరోవైపు శక్తివంతమైన ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం-యిదీ యిచ్చటి దక్షిణాఫ్రికా స్థితి అన్ని విధాలా నిపుణలైన లక్షలాది తెల్లజాతి ప్రజలు ఒకవైపు, మరోవైపు అత్యంత శక్తివంతమైన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం-ఇదీ అక్కడి స్థితి ఈ పరిస్థితులను పోల్చి చూపటంలో డైలీమైల్ పాత్రికేయుడు

అతిశయోక్తులు ప్రకటించినట్లు నాకు అనిపించలేదు సత్యనిష్ఠ, భగవంతునిపట్ల ప్రగాఢ విశ్వాసం, యివే భారతీయుల ఆయుధాలు ఈ ఆయుధాలు సర్వోన్నతమైనవి అయితే సామాన్య ప్రజానీకానికి యీ దృష్టి అలవడనంత వరకు, శ్వేత జాతీయుల ముందు నిరాయుధులైన భారతప్రజలు హీనస్థితిలో వున్నారని చెప్పకతప్పదుకాని నిర్బలులకు రాముడే దిక్కు అని సూక్తి కదా!

★ ★ ★

28

భారతజాతిపై క్రొత్త ఆరోపణ

ట్రాన్స్‌వాల్ పార్లమెంటులో రెండవ ఆసియా చట్టాన్ని ప్రవేశపెట్టి ఆమోదం పొందినప్పుడే జనరల్ స్మట్స్ మరో బిల్లును కూడా ప్రవేశపెట్టాడు దానిపేరు ఇమిగ్రేన్ట్స్ రెస్ట్రిక్షన్ ఆక్ట్ (1905-రెండవ ఆక్ట్) అంటే క్రొత్తగా వచ్చేవారిపై ఆంక్షలు విధించే చట్టం అన్నమాట క్రొత్తగా వచ్చే ప్రజలపై యీ చట్టం విధించబడుతుంది ఇది ముఖ్యంగా హిందూదేశ ప్రజల నుద్దేశించి తయారు చేయబడింది నేటాల్‌కి చెందిన యిలాంటి చట్టాన్ని అనుకరించే యీ చట్టం రూపొందించబడింది ఏషియాటిక్ చట్టం అమలులోవున్న ప్రాంతాల నుంచి వలసవచ్చే ప్రజలందరినీ నిషేధించబడిన ఆగంతకులుగా పరిగణించే అవకాశం యీ చట్టంలో వుంది ట్రాన్స్‌వాల్‌లో కొత్తగా ఏ భారతీయుడూ అడుగుపెట్టే అవకాశం యివ్వని యుక్తి యీ చట్టంలో వుంది దీన్ని వ్యతిరేకించవలసిన అవసరం భారతీయులకెంతైనా వుంది కానీ యీ సత్యాగ్రహంలో యీ నూతన అంశాన్ని చేర్చాలా వద్దా అన్న ప్రశ్న యిప్పుడు ఎదురైంది మాటిమాటికీ సత్యాగ్రహం చేస్తే అది దురాగ్రహ మనిపించుకుంటుంది తమ శక్తిని గురించి సరైన అవగాహన లేకనే సత్యాగ్రహం, చేసి ఓడిపోయేవారు, తాము కళంకితులవటమే కాక, తమ అవివేకం వల్ల సత్యాగ్రహ శస్త్రాన్ని కూడా కళంకితం చేసిన వారవుతారు ఆ దగుల్బాజీ చట్టానికి విరుద్ధంగా మాత్రమే హిందూదేశ ప్రజలు జరుపుతున్న

పోరాటమే యీ సత్యాగ్రహమని సత్యాగ్రహ సమితికి స్పష్టంగా తెలుసు ఈ చట్టం రద్దయిపోతే వలస వచ్చేవారిపై ఆంక్షలు విధించే చట్టం లోని విషపూరితమైన అంశం కూడా దానంతటదే అంతమైపోతుంది ఖూనీ చట్టాన్ని రద్దు చేసేందుకు ప్రయత్నంచేస్తున్న నేపథ్యంలో యీ వలస వచ్చే వారిపై ఆంక్షలకు సంబంధించిన చట్టాన్ని ప్రత్యేకంగా వ్యతిరేకించవలసిన అవసరం లేదని భావించవచ్చు దీని వల్ల కొత్తగా ఆంక్షలనన్నింటినీ అంగీకరించినట్లేననే అర్థం వస్తుంది అందుకని ఇమిగ్రేషన్ ఆక్ట్‌ని కూడా ఎదిరించటం చాలా అవసరం సత్యాగ్రహ అంశాలలో దాన్ని సైతం చేర్చాలా లేదా అని మాత్రమే యిప్పుడు ఆలోచించాలి సత్యాగ్రహ సమయంలో భారతీయులకు విరుద్ధంగా విధించబడే కొత్త ఆంక్షలను సైతం సత్యాగ్రహ అంశాలలో చేర్చటం ధర్మం దాన్ని చేర్చకపోతే అది వేరే విషయం కానీ జాతి యొక్క శక్తి క్షీణతను దృష్టిలో వుంచుకుని, లేదా సాకుగా తీసుకుని యీ విషపూరితమైన చట్టాన్ని వదిలివేయటం ప్రమాదకరం అందుకే యీ అంశాన్ని సైతం సత్యాగ్రహ కారణాల్లో చేర్చాలని నాయకులకు విదితమైంది

అందుకై ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వంతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుప బడ్డాయి ఈ కారణంగా చట్టంలో మార్పు లేమీ కాకపోయినా భారత జాతిని ముఖ్యంగా నన్ను నిందించటానికి జనరల్ స్మట్స్‌కు మరో సాధనం లభించినట్లైంది బాహాటంగా ఎంతమంది ఆంగ్లేయపౌరులు భారతీయులకు తమ సహాయ సహకారానందిస్తున్నారో, అంతకు మించిన సంఖ్యలో అక్కడి ఆంగ్ల పౌరులకు భారతీయులపట్ల సానుభూతి ఉన్న విషయం స్మట్స్‌కి బాగా తెలుసు అందుకని యీ సానుభూతని వీలైతే అంతమొందించాలన్న ఆలోచన ఆయనకు కలగడం సహజం అందుకని ఆయన నాపై మరో కొత్త ఆరోపణ చేయటం మొదలెట్టాడు "గాంధీని నేనెరగినంతగా మీరెరుగరు? ఒక అంగుళం స్థలాన్నిస్తే ఒక గజం స్థలాన్ని యివ్వమని గొడవచేసే వ్యక్తి యీ గాంధీ ఇదంతా నాకు తెలుసు అందుకే నేనీ ఆసియాచట్టాన్ని రద్దు చేయను సత్యాగ్రహం మొదలెట్టిన సమయంలో, కొత్తగా వచ్చే

భారతీయుల ప్రస్తావనేదీ అందులో లేదు ట్రాన్స్‌వాల్‌ను రక్షించే దిశలో మనమీ చట్టాన్ని అమలులోకి తీసుకురావాలనుకుంటున్న యీ సమయంలో యిప్పుడు సత్యాగ్రహం చేస్తామని అతడు మనల్ని బెదిరిస్తున్నాడు ఈ గడసరితనాన్ని ఎప్పటిదాకా సహించగలం? అందుకే అతనేం చేస్తాడో చేసుకోనివ్వండి ప్రతి ఒక్క భారతీయుడూ నాశనమైపోయినా నేనీ ఆసియా చట్టాన్ని రద్దుచేయను రద్దు చేయను భారతీయులపట్ల ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం అనుసరించే పద్ధతిని నేనూ అనుసరిస్తాను న్యాయపూరితమైన నీతిదాయకమైన నాయీ అభ్యర్ధనను ప్రతి శ్వేత జాతీయుడూ అంగీకరించాలి" అని తనతో యీ విషయమై చర్చించిన వారితోను ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరిపిన వారితోనూ ఆయన అంటూ వున్నాడు

కొంచెం ఆలోచిస్తే జనరల్ స్మట్స్ యొక్క యీ మోసపూరిత వ్యాఖ్య అనుచితమైనదని, నీతి బాహ్యమైనదని తోచక మానదు కొత్తగా వచ్చే భారతీయులను నియంత్రించే చట్టమింకా పుట్టనే పుట్టనప్పుడు, నేను కానీ నాదేశ వాసులుకానీ దాన్ని ఎలా వ్యతిరేకిస్తాము? నా చాతుర్యం గురించి వారు ప్రస్తావిస్తున్నారు కానీ దానికి సంబంధించిన ఒక్క ఉదాహరణ సైతం వారు యివ్వలేకపోయారు దక్షిణాఫ్రికాలో యిన్ని సంవత్సరాలుగా వుంటు నాకు గడసరి తనంతో పనులు చేసుకున్నట్లుగా గుర్తేలేదు మరీ చెప్పాలంటే జీవితంలో గడసరి తనాన్ని ఎప్పుడూ నేను పుపయోగించనేలేదని, ఎలాంటి సంకోచమూ లేకుండా చెప్పగలను ఇలాంటి గడసరి తనం నీతి బాహ్యమే కాకుండా రాజనీతి విరుద్ధమైనదని కూడా నావిశ్వాసం అందువల్ల నిత్యజీవనంలోకూడా యీ గడసరితనాన్ని వుపయోగించటానికి నేనెప్పుడూ యిష్టపడేవాణ్ణికాదు నన్ను నేను సమర్థించుకునేందుకు యిలా వ్రాయటం లేదు ఏ పాఠకుల కోసం నేనీ చరిత్ర వ్రాస్తున్నానో వారిముందు నానోటితో నా చర్యలను సమర్థించుకోవలసి రావటం సిగ్గుపడాల్సిన విషయంగా నేను భావిస్తాను ఇప్పటికీ పాఠకులకు నా స్వచ్ఛమైన స్వభావం గురించి, నిర్ధారణ కాకుండా వుంటే ఇక నేనెప్పటికీ యీ విషయాన్ని నిరూపించుకోలేననిపిస్తుంది.

పై విషయాలన్నీ వ్రాసినందుకొకటే కారణం ఎన్ని కష్టాల నడుమ మేమీ సత్యాగ్రహ సమరాన్ని నడిపామో పాఠకులు తెలుసుకోవాలి నీతి బాహ్యంగా ఏ చిన్నపని చేసినా మా సమరం ఎలాంటి ఆపదలో చిక్కుకునేదో కూడా వారికి తెలియాలి ఇరవై అడుగుల ఎత్తైన వెదురు కర్రలతో కట్టబడినతాడుపై నడిచే మనిషి ఆ తాడుపైనే దృష్టినంతా కేంద్రికరించి నడవాల్సి వస్తుంది ఈ పనిలో యిసుమంత అశ్రద్ధ చూపినా మృత్యువు నెదుర్కొనవలసి వుంటుంది దక్షిణాఫ్రికాలో ఎనిమిది సంవత్సరాల సుదీర్ఘసమరానుభవం వల్ల సత్యాగ్రహులు ఆ నటునికంటే ఎక్కువ ఏకాగ్రదృష్టితో నడచుకొనవలసిన అవసరం వుందని నాకు బోధపడింది ఏ ఆంగ్లేయ మిత్రుల ముందు జనరల్ స్మట్స్ ప్రస్తావన తెచ్చారో, వారందరూ నా గురించి బాగా ఎరుగుదురు అందుకే స్మట్స్ మాటల ప్రభావం వారిపై అందుకు వ్యతిరేకంగా పడింది నన్నూ, యీ సమరాన్నీ, వదిలించుకునే ప్రయత్నం చేయకుండా వారు యింకా వుత్సాహంతో మాకు సహాయం చేయటానికి ముందుకు కొచ్చారు వలస వచ్చేవారిని గురించిన చట్టాన్ని యీ సమరముసాయిదాలో కలపకపోతే మరిన్ని విపరీత పరిణామాలను ఎదర్కొనవలసి వస్తుందని సత్యాగ్రహులూ తెలుసుకున్నారు

ప్రతి సముచితమైన యుద్ధానికీ వృద్ధిచెందే నియమం వర్తిస్తుందని వ్యక్తీగత అనుభవం వల్ల నేను గ్రహించాను సత్యాగ్రహం విషయంలో ఇది సిద్ధాంతంగా మారుతుందని నా ఉద్దేశ్యం గంగానది ముందుకు సాగిన కొద్దీ అనేక నదులు దానితో కలుస్తున్నాయి పోనుపోను దాని వైశాల్యం చూస్తే అటూ యిటూ ఒడ్డే కనిపించదు నావలో కూర్చున్న వ్యక్తికి సముద్రానికీ గంగానదికీ తేడా కనిపించని స్థితి ఏర్పడుతుంది ఇదే విధంగా సత్యాగ్రహసమరం ముందుకు సాగిన కొద్దీ, దానిలో అనేక విషయాలు కలిసి, దానివల్ల ఎదురయ్యే పరిణామాలను మరింత ఎక్కువగా ఎదుర్కొనవలసి వస్తుంది నా ఉద్దేశ్యంలో సత్యాగ్రహంలో యీ పరిణామం అనివార్యం సత్యాగ్రహ మూల సిద్ధాంతంలోనే దీనికి కారణముంది సత్యాగ్రహంలో

అప్పటి పరిణామమే అధికంగా వుంటుంది దానిలో ఏరకమైన తగ్గింపూ చేయుటకు వీలువుండదు ఇందువల్ల వెనక్కి మళ్ళే అవకాశమే వుండదు స్వాభావికంగా, అది వృద్ధి చెందే తీరుతుంది ఇతర సమరాలు ఎంత సముచితమైనవైనా వాటిలో కొంతకు కొంతైనా తగ్గించే ప్రమాదాన్ని ముందునుంచీ వూహించుకుని అందుకు సిద్ధంగా వుంటారు అందువల్ల వాటిలో వృద్ధి యొక్క నియమం అమలులో వుంటుందని చెప్పటానికి సంకోచిస్తాను కానీ అల్పతమ విషయమే అధికతమంగా మారే అవకాశమున్న సత్యాగ్రహానికి వృద్ధి సూత్రం ఎలా వర్తిస్తుందన్న విషయమే అర్థంకావలసివుంది గంగానది తాను వృద్ధి చెందేందుకు సహాయక నదుల వేటలో పడి తన నడకను మరిచిపోని విధంగా సత్యాగ్రహుడు సైతం 'వృద్ధి' కోసం కత్తిపదును గల తన మార్గాన్ని వదలటం కుదరదు కానీ గంగానదీ ప్రవాహం ముందుకు సాగేకొద్దీ తక్కిన నదులన్నీ తమంత తామే ఆ ప్రవాహంలో కలిసిపోతాయి గంగా రూపమైన సత్యాగ్రహానిది అదే స్థితి ఈ వలస చట్టాన్ని సత్యాగ్రహ ముసాయిదాలో చేర్చిన తరువాత, ట్రాన్స్‌వాల్‌లోని భారతీయులకు విరుద్ధంగా వున్న అన్ని చట్టాలనూ యిలాగే చేర్చాలన్న అభిప్రాయాన్ని సత్యాగ్రహులు వెలిబుచ్చారు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో భారతీయుల సమరం జరుగుతుండగానే నేటాల్ కేప్‌కాలనీ ఆరేంజ్ ఫ్రీస్టేట్ మొదలైన చోట్ల వుండే భారతీయులనందరినీ ఆహ్వానించి దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులకు విరుద్ధంగా రూపొందించిన అన్ని చట్టాలను వ్యతిరేకిస్తూ సత్యాగ్రహం చేయించాలని మరి కొంతమంది అన్నారు ఈ రెండు సందర్భాలలోనూ సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతానికీ భంగం వాటిల్లుతుంది సత్యాగ్రహ ప్రారంభంలో మనము తలపెట్టిన విషయాలను అవకాశం చూసి యిప్పుడు పెంచడం, విశ్వాసపాత్రమనిపించుకోదని నేను స్పష్టంగా చెప్పాను మన శక్తియుక్తులెంత ఉన్నతమైనవైనా, మనం ఏ డిమాండ్ల కోసం సత్యాగ్రహం చేస్తున్నామో వాటిని సాధించుకున్న తరువాత సత్యాగ్రహాన్ని నిలిపి వేయటమే మంచిది మనమీ సిద్ధాంతంపై స్థిరంగా నిలువలేనప్పుడు విజయానికి బదులు అపజయాన్ని పొందగలమని నా దృఢ విశ్వాసం అంతేకాదు మనం పొందిన సానుభూతిని కూడా కోల్పోవలసి

వస్తుంది దీనికి వ్యతిరేకంగా సత్యాగ్రహం జరుగుతున్న సమయంలో మన విరోధులెవరైనా కొత్త అడ్డంకులు కలుగజేస్తే, అని సహజంగా సత్యాగ్రహంలో కలిసిపోతాయి సత్యాగ్రహులు తమ మార్గంలో పయనిస్తుండగా మార్గంలో వచ్చే కష్టాలను ఉపేక్షించలేదు ఎందుకంటే సత్యాగ్రహానికి విరుద్ధంగా మరో సత్యాగ్రహం జరపడం సంభవం కాదు అందువల్ల తక్కువ, ఎక్కువల సమస్యే దానిని భయపెట్టాలనుకుంటే భయపెట్టవచ్చు కానీ సత్యాగ్రహి అన్ని రకాల భయాలను త్యజిస్తాడు అందువల్ల విరోధి కొత్త యిబ్బందులను కలిగించనప్పుడు సైతం సత్యాగ్రహమంత్రాన్నే అతడు పఠిస్తాడు మార్గ మధ్యంలో ఎదురయ్యే సంకటాలను దూరం చేయుటకు, యీ మంత్రమే పనిచేస్తుందని పూర్తిగా విశ్వసిస్తాడు అందువల్ల సత్యాగ్రహమెంత సుదీర్ఘంగా జరిగినా విరోధి దానినెంతగా సాగదీసినా, విరోధికి నష్టం వాటిల్లుతుంది సత్యాగ్రహికి ఎంతో లాభం చేకూరుతుంది ఈ ప్రక్రియకు సంబంధించిన యితర ఉదాహరణలు యీ చరిత్రలోనే ముందు ముందు మనం చూడగలం ఈ విషయాలన్ని భారతీయులకు అర్థమయ్యేలా వివరించాను

★ ★ ★

29

సొరాబ్జీ షాపుర్జీ అడాజణియా

ఇమిగ్రేషన్ ఆక్ట్ (వలస చట్టం) విషయాన్నీ సత్యాగ్రహ సమరంలో కలిపివేయటం వల్ల విద్యాధికులైన భారతీయులు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించేవ అధికారానికి సంబంధించిన ఆటంకాన్ని ఎదుర్కోవలసిన అవసరం సత్యాగ్రహులకి ఏర్పడింది ఏ భారతీయుని ద్వారానైనా సరే యీ పని సాధించాలని సత్యాగ్రహ సమితి నిర్ణయించింది వలస చట్టంలో ప్రతిబంధకానికి సబంధించిన వ్యతిరేకత లేని యితర షరతులను పాటించే ఒక భారతీయుణ్ణి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశింపజేసి జైల్లో కూర్చోబెట్టేలా చేయాలి ఒక గౌరవ ప్రదమైన ధర్మాన్ని నిరూపించవలసిన అవసరం కలిగింది వలసచట్టంలోని ఒక అంశంలో ట్రాన్స్‌వాల్‌లో కొత్తగా ప్రవేశించే వ్యక్తికి యూరప్‌కి చెందిన

ఒక భాషాజ్ఞానం వుండాలన్న నియమం విధించబడింది అందువల్ల ఆంగ్ల భాషతో పరిచయం వుండి ఇదివరకు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించని ఒక భారతీయుణ్ణి గుర్తించే నిర్ణయం సమితి తీసుకున్నది కొంతమంది భారతీయ యువకులను యీ సందర్భంగా పిలిపించటం జరిగింది కానీ వారిలో సొరాబ్జీ షాపుర్జీ అడాజణియాను ఎన్నుకున్నారు పేరును బట్టే సొరాబ్జీని పారసీకునిగా పాఠకులు గుర్తించి వుంటారు దక్షిణాఫ్రికా మొత్తమ్మీద పారసీకుల జనసంఖ్య వందకంటే ఎక్కువ వుండి వుండదు భారతదేశంలో వున్నప్పుడు పారసీకుల గురించి వున్న అభిప్రాయమే దక్షిణాఫ్రికాలో వున్నప్పుడూ నాకు వున్నది ప్రపంచం మొత్తం మీద లక్ష కంటే ఎక్కువ పారసీకులు వుండకపోవచ్చు ఇంత చిన్న జాతి అయివుండి కూడా తన ప్రతిష్టను కాపాడుకుంటూ ధర్మాన్ని పరిరక్షించుకుంటూ వస్తున్నదీ జాతి పైగా ఉదారత్వంలో మరే జాతి దీనికి సాటిరాదు ఈ జాతి ఔన్నత్యానికి యింతకంటే ప్రమాణాలు అవసరం లేదు సొరాబ్జీ అనుభవం మీద స్వచ్ఛమైన రత్నంగా తనను తాను నిరూపించుకొనగలిగారు సత్యాగ్రహ యుద్ధంలో ప్రవేశించినప్పుడు వారిని గురించి నాకు చాలా తక్కువగా తెలుసు సమరంలో ప్రవేశించిన తరువాత వారు జరిపిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల చక్కని ప్రభావం నాపై బాగా పడింది పారసీకుల సుగుణాలను నేనెంత అభిమానిస్తానో ఒక దేశవాసునిగా వారి లోపాలను గురించి కూడా నేను తెలుసుకుంటాను అందువల్ల సమర సమయంలో వారు నిలబడగలరా అని నాకు అనుమానంగా వుండేది కానీ ఎదుటిమనిషి నా అనుమానానికి విరుద్ధంగా మాట్లాడితే ఇక నా అనుమానాన్ని వదిలివేయాలన్నది నా నియమం అందువల్ల సొరాబ్జీ తన లేఖల్లో దృఢ నిశ్చయాన్ని వెలువరించిన పద్ధతిని బట్టి అతనినే యీ పనికై ఎన్నుకొన వచ్చునన్న నా అభిప్రాయాన్ని సమితికి తెలియజేశాను చివరికీ సొరాబ్జీ ప్రధమశ్రేణి సత్యాగ్రహిగా తనను తాను నిరూపించుకున్నారు ఎక్కువకాలం జైలుశిక్ష అనుభవించే సత్యాగ్రహుల్లో ఆయనా ఒకరు అంతేకాక, సత్యాగ్రహ సమరాన్ని గురించి వారికున్న లోతైన

పరిజ్ఞానం ద్వారా, సమరానికి సంబంధించి వారు యిచ్చే సలహాల నందరూ వినవలసి వచ్చేది వారి సలహాలలో ఎప్పుడూ దృఢత్వం, వివేకం, ఉదారత శాంతి మొదలైన విశిష్ట లక్షణాలు దర్శనమిచ్చేవి త్వరగా వారో నిర్ణయానికి వచ్చేవారు కాదు ఓసారి ఓ సిద్ధాంతాన్ని నమ్మటం మొదలెడితే యిక దాన్ని వదిలిపెట్టే వారు కారు వారిలో పారసీధర్మానుసరణం ఎంత వున్నదో భారతీయత కూడా అంతే వున్నది సంకుచిత జాత్యభిమానపు దుర్గంధం మచ్చుకైనా వారిలో వుండేది కాదు సత్యాగ్రహ సమరం పూర్తయిన తరువాత మంచి సత్యాగ్రహుల నొకరిని ఇంగ్లాండ్ పంపి బారిష్టరీ చదివించేందుకై డాక్టర్ మెహతా స్కాలర్ షిప్ యిస్తానని ప్రకటించారు అలాంటి యువకుణ్ణి నేనే ఎన్నుకొనవలసి వుంది ఇంగ్లాండ్ పంపే యోగ్యతలున్న యిద్దరు ముగ్గురు భారతీయులు వున్నారు కానీ ఆలోచనల్లో దృఢత్వం అర్థంచేసుకోవటం లోని పరిపూర్ణతలో సొరాబ్జీని మించిన వారెవరూ లేరని మా మిత్రులందరికీ అనిపించింది అందువల్ల వారినే ఎన్నుకోవటం జరిగింది ఇలాంటి ఓ భారతీయుణ్ణి ఎన్నుకోవాలనుకునేందుకు కారణం అతడు బారిష్టరీ చదివి, దక్షిణాఫ్రికా చేరుకొని నా స్థానాన్ని పూరించి జాతికి సేవ చేయగలగాలి భారతీయుల ఆశీర్వాదం, వారి గౌరవాలను అందుకొని, సొరాబ్జీ ఇంగ్లాండ్ వెళ్ళి బారిష్టరయ్యారు దక్షిణాఫ్రికాలోనే గొఖలేతో వారికి పరిచయమైంది ఇంగ్లాండులో గొఖలేగారి మనస్సును దోచుకున్నారు హిందూదేశానికి తిరిగి వచ్చినపుడు భారత సేవక్ సమాజ్‌లో చేరమని సొరాబ్‌జీని గొఖలే కోరారు కూడా తనతోటి విద్యార్థులకు సొరబ్జీ అత్యంత ప్రీతి పాత్రులయ్యారు ప్రతి విద్యార్థి దుఃఖంలోను వారు పాలుపంచుకునేవారు ఇంగ్లాండ్ యొక్క పైపై తళుకుల, వైభవాల ప్రభావం వారిమీద ఎంత మాత్రమూ పడలేదు ఇంగ్లాండుకు వెళ్ళినపుడు వారి వయసు ముప్పైకి పైగా వుంది ఆంగ్లంలో వారికిది గొప్ప విద్వత్తు లేదు వ్యాకరణ పరిజ్ఞానానికి కొంత ధూళి అంటింది కానీ ఓ పనిమీద మనం మనసు లగ్నం చేస్తే యిలాంటి అడ్డంకులు మనల్ని ఏమీ చేయలేవు నిజమైన విద్యార్థిగా జీవితం గడిపి సొరాబ్జీ తమ

పరీక్షల్లో ఉత్తీర్ణులవుతూ వున్నారు మా కాలంలో బారిష్టరు పరీక్ష యిప్పటితో పోలిస్తే తేలికైనదే ఇప్పుడు బారిష్టరు చదివే వారు అప్పటికంటే చాలా ఎక్కువగా చదవాల్సి వుంటుంది కానీ సోరాబ్జీ ఎక్కడా ఓటమి నంగీకరించలేదు ఇంగ్లాండులో అంబులెన్స్‌కోర్ ప్రారంభించబడినప్పుడు దాని ప్రారంభకులలో ఒకరుగా ఆయన వున్నారు చివరిదాకా దానిలోనే వున్నారు కూడా ఆదళం కూడా సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనవలసి వచ్చింది చాలా మంది దానిలో వెనక బడ్డారు కానీ దానిలో స్థిరంగా నిలబడిన వారిలో అందరికంటే ముందు సోరాబ్జీయే వున్నారు ఆ అంబులెన్స్ దళానికే సత్యాగ్రహంలోనూ విజయం లభించినదని యిక్కడ చెప్పడం అవసరం

ఇంగ్లాండులో బారిష్టరీ అయిపోయిన తరువాత సోరాబ్జీ జోహాన్స్‌బర్గ్ తిరిగి వచ్చారు అక్కడ వారు దేశసేవతోపాటు వకాల్తా కూడా ప్రారంభించారు దక్షిణాఫ్రికా నుంచి నాకు వచ్చే ఉత్తరాలలో సోరాబ్జీ ప్రశంస వుండేది ఆయన యెంత సాదాసీదాగా వుండేవారో యిప్పుడూ అలాగే వున్నారు ఆడంబరమన్నది వారిలో మచ్చుకైనా లేదు చిన్నా పెద్ద అందరితో ఆయనెంతో చక్కగా కలిసిపోగలరు అని మిత్రులు వ్రాసేవారు కానీ భగవంతుడెంత కరుణామయుడో అంత నిర్దయుడని కూడా అనిపిస్తుంది సోరాబ్జీకి తీవ్ర క్షయ రోగం అంటింది కొన్ని రోజులకే జాతి ప్రేమను పొంది, దాన్ని శోక సముద్రంలో ముంచి, సోరాబ్జీ చనిపోయారు యిలా కొద్ది సమయంలోనే భగవంతుడు యిద్దరు పురుషరత్నాలను లాక్కుని వెళ్ళాడు ఒకరు-కాఛలియాసేర్, రెండువారు సోరాబ్జీ

ఇరువురిలో ఒకరిని ఎన్నుకొమ్మంటే ప్రథమ స్థానం ఎవరికి యివ్వాలి? ఇరువురూ తమతమ పనుల్లో అద్వితీయులే కాఛలియా ఎంత పవిత్ర మహ్మదీయుడో అంతే పవిత్ర భారతీయుడుకూడా అలాగే సోరాబ్జీ ఎంత గొప్ప పరాసీకుడో అంత గొప్ప భారతీయుడు కూడా

సోరాబ్జీ ముందు ప్రభుత్వానికి నోటీసు యిచ్చి పరీక్షార్థం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో అడుగుపెట్టాడు ప్రభుత్వం దీనికే మాత్రమూ తయారుగా లేదు అందుః

సొరాబ్జీతో ఎలా వ్యవహరించాలో ప్రభుత్వం నిర్ణయించుకోలేక పోయింది సొరాబ్జీ బాహాటంగానే ప్రవేశించాడు ఆజ్ఞాపత్రాలను పరిశీలించే సరిహద్దు అధికారికి అతనితో పరిచయం వుంది "నేను పరీక్షార్థం స్వయంగా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిస్తున్నాను నా ఆంగ్ల పరిజ్ఞానాన్ని పరీక్షించ దలచుకుంటే మీరు పరీక్షించుకోవచ్చు నన్ను అరెస్టు చేయదలచుకుంటే, చేయనూ వచ్చు'' అని సొరాబ్జీ అతనితో అన్నాడు మీకు ఆంగ్లం వచ్చునని నాకు తెలుసు అందువల్ల పరీక్షించాలన్న ప్రశ్నేరాదు మిమ్మల్ని అరెస్టు చేయమన్న ఆజ్ఞ నాకు లేదు కాబట్టి మీరు ఆనందంగా లోపలికి వెళ్ళవచ్చు మీరు ఎక్కడిక వెళ్ళినా, అరెస్టు చేయాలనుకున్నపుడు ప్రభుత్వమే మిమ్మల్ని అరెస్ట్ చేస్తుంది అని అతను జవాబిచ్చాడు

అలా మా ఆశకు విరుద్ధంగా సొరాబ్జీ జోహాన్స్‌బర్గు వరకూ వెళ్ళి పోయాడు మేమంతా ఆనందంగా అతణ్ణి ఆహ్వానించాం ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దు స్టేషనైన వాక్సరస్ట్ నుండి అడుగు ముందుకు వేయనివ్వకుండా ప్రభుత్వం అతణ్ణి అరెస్టు చేస్తుందని వూహించాము మనమెంతో ముందు వెనుకలాలోచించి, నిర్భయంగా అడుగు ముందుకు వేసినప్పుడు ప్రభుత్వం దాన్ని నియంత్రించేందుకు సన్నద్ధంగా వుండకపోవటం తరచుగా జరుగుతూ వుంటుంది ఇది ప్రతి విషయంలోను తమ ఆలోచనలను మొదటినుంచి వ్యవస్థీకరించుకుని, విపరీత పరిణామాలను ఎదుర్కొనేందుకు వీలుగా ఏ ప్రభుత్వాధికారీ సిద్ధంగా వుండకపోవటం యిలాంటి సాధారణ ఉద్యమ సమయాలలో జరుగుతూ వుంటుంది అంతేగాక అధికారులకు ఒకటికి మించి అనేక పనులుంటాయి ఆ పనులపై వారిదృష్టి వుంటుంది పైగా అధికారులకు అధికార గర్వం కూడా వుంటుంది ఇలాంటి ఉద్యమాల నెన్నింటినైనా అణిచివేయటం ప్రభుత్వానికి ఆటతో సమానమని వారికి నమ్మకం వుంటుంది ఉద్యమం సాగించే కార్యకర్తలకు తమ లక్ష్యమేమిటో నిర్దిష్టంగా తెలిసి, దానికి అవసరమయ్యే సాధనాల గురించిన పరిజ్ఞానం వుంది, ఒక ప్రణాళిక సిద్ధం చేసుకొని దాన్ని గురించి నిశ్చితాభిప్రాయం

వున్నపుడు వారుపగలూ రాత్రీ దాన్ని గురించే ఆలోచిస్తు అన్ని విధాలా సన్నద్ధులైవుంటారు అందువల్ల ప్రతిభావంతంగా అడుగు ముందుకు వేసినపుడు ప్రభుత్వం కంటేవారు ఓ అడుగు ముందే వుంటారు ఎప్పుడూ అనేక ఉద్యమాలు సఫలం కాకుండా ఆగిపోయేందుకు కారణం ప్రభుత్వం యొక్క అసాధారణమైన శక్తి సంపన్నత కాదు ఉద్యమ సంచాలకుల్లో పైన చెప్పిన లక్షణాలు లేకపోటమే దానికి కారణం క్లుప్తంగా చెప్పాలంటే, ప్రభుత్వం యొక్క అజాగ్రత్తవల్ల లేదా, ఉద్దేశపూర్వకంగా రూపొందించిన ప్రణాళికవల్ల సొరాబ్జీ జోహన్స్ బర్గ్ వరకూ చేరుకోగలిగాడు అతని వంటి వారి పట్ల అధికారులెలా ప్రవర్తించాలో, పై అధికారుల నుండి ఎలాంటి సూచనలు స్థానీయ అదికారులకు లేక పోపటమూదీనికి కారణం ఈ విధంగా జోహన్స్ బర్గ్ వరకూ సొరాబ్జీ చేరుకోవటం వల్ల జాతిప్రజలల్లో ఉత్సాహం పెరిగి పోయింది ప్రభుత్వం ఓడిపోయిందనీ, కొద్ది సమయంలోనే భారతీయులతో ఒప్పందం కుదుర్చుకుంటుందనీ కొంత మంది యువకులు నిర్ధారణకు వచ్చారు కానీ తమ ఊహ నిజం కాదని త్వరలోనే వారికి తెలిసింది ఇంతేకాక యిలాంటి ఒప్పందం కుదరాలంటే తమ వంటి ఎందరో యువకులు బలి కావలసి వుంటుందని వారు తెలుసుకున్నారు

తాను జోహన్స్ బర్గ్‌కి వస్తున్నట్లూ వలస చట్టం ప్రకారం తనను తాను జోహన్స్ బర్గ్‌లో వుండేందుకు అర్హునిగా భావిస్తున్నట్లూ జోరాబ్జీ జోహన్స్‌బర్గ్ పోలీస్ సూపరిండెంట్‌కు తెలియచేశాడు తనకు ఆంగ్ల భాషతో పరిచయం వున్నట్లూ, అవసరమైతే దీనికి సంబంధించిన పరీక్షకు తాను హాజరయ్యేందుకు సన్నద్ధంగా వున్నట్లు కూడా తెలియచేశాడు దీనికి ప్రత్యుత్తరమేమీ రాలేదు కానీ దీనికి జవాబుగా కొద్ది రోజుల తరువాత సొరాబ్జీకి సమనొకటి అందింది. 8 జూలై, 1905 నాడు కోర్టులో అతనికి వ్యతిరేకంగా కేసు నడిచింది భారతీయ ప్రేక్షకులతో కోర్టు క్రిక్కిరిసి పోయింది వాదోపవాదాలు మొదలయయ్యే ముందు కోర్టు ముంగిట అక్కడికి వచ్చిన భారతీయుల మీటింగ్ ఒకటి జరిగింది అందులో సొరాబ్జీ చాలా సామసోపేతంగా

ఉపన్యసించారు జాతికి జయం చేకూరేంతవరకు ఎన్ని సార్లయినా జైలుకు వెళ్ళేందుకు తాను సిద్ధంగా వున్నాననీ, ఎంతపెద్ద కష్టమైన ఎదుర్కొనేందుకు సిద్ధంగా వున్నాననీ సోరాబ్జీ ప్రతిజ్ఞ చేశాడు ఈలోగా సోరాబ్జీతో నాకు చక్కటి పరిచయం ఏర్పడింది నిజంగా సోరాబ్జీ మంచి జాతిరత్నమన్న విషయం అర్థమైంది కోర్టులో కేసు మొదలైంది వకీలుగా నేను సోరాబ్‌జీని ఆదుకున్నాను సమన్‌లో వున్న దోషాలపై మేజిస్ట్రేటు దృష్టిని ఆకర్షించి వాటి ఆధారంగా సోరాబ్జీకి యిచ్చిన సమనును రద్దు చేయమని కోరాను ప్రభుత్వ వకీలు తన వాదనను వినిపించాడు కానీ జూలై తొమ్మిదిన నా ఆరోపణలను దృష్టిలో వుంచుకుని, కోర్టు సమన్ ను రద్దు చేసి సొరాబ్‌ను విడుదల చేసింది భారతీయులు ఆనందదంతో పిచ్చివాళ్లై పోయారు

కానీ సోరాబ్‌జీ యిలా విడుదల కావటం చాలా తాత్కాలిక నిర్ణయమే 1908, జూలై 10వ తేదీన మళ్ళీ కోర్టు ముందు హాజరు కావల్సిందిగా సోరాబ్‌కు నోటీసు అందింది జూలై 10 నుండి వారం రోజుల్లోగా ట్రాన్స్‌వాల్ వదిలి వెళ్ళమని ఆజ్ఞజారీ చేయటం జరిగింది ఈ ఆజ్ఞను అందుకొన్న సోరాబ్‌జీ ట్రాన్స్‌వాల్‌ను వదలివెళ్ళటం తన లక్ష్యం కాదని పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ శ్రీ వర్నాన్‌కు వర్తమానం పంపాడు అందుకని అతణ్ణి మరోసారి కోర్టుకు తీసుకువచ్చి 20 జూలైన మేజిస్ట్రేటు ఆజ్ఞను ఖాతరు చేయని కారణంగా ఒక మాసం పాటు కఠినకారాగార శిక్షను విధించారు

కానీ స్థానికులైన భారత ప్రజలను ప్రభుత్వం నిర్బంధించ లేదు ఎంత ఎక్కువ మందిని ఖైదుచేస్తే ప్రజలవుత్సాహం అంత ఎక్కువగా పెరుగుతుందనిప్రభుత్వం భావించింది ఇంతేకాక, చట్టంలోని చిన్న లోపం వల్లనైనా భారతీయులు శిక్షపడకుండా తప్పించుకుంటే వారిలో ఉత్సాహం రెట్టింపవుతుందని వారు తెలుసుకున్నారు. భారతీయులకు విరుద్ధంగా తేనున్న చట్టాలను ప్రభుత్వం వెనక్కి తీసుకుంది చాలా మంది తమ అనుజ్ఞా పత్రాలను కాల్చివేశారు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో అవి లేకుండా వుండటం తమ హక్కుగా వారు ఋజువు చేసుకున్నారు అందువల్ల కేవలం వారిని జైలుకు

పంపేందుకు కేసు పెట్టటంలో ప్రభుత్వానికి లాభమేమీ కనిపించలేదు దానికి బదులు తాము శాంతంగా వుంటే ఉద్యమించేందుకు మరో మార్గం లేక ఆందోళన కారులుసైతం శాంతిస్తారని ప్రభుత్వం అభిప్రాయపడింది కాని ప్రభుత్వం యొక్క యీ ఆలోచన తప్పని ఋజువైంది ప్రభుత్వం యొక్క ధైర్యాన్ని పరీక్షించేందుకై ఆందోళనకారులు తీసుకున్న కొత్త ఎత్తుగడ వల్ల ప్రభుత్వం యొక్క ధైర్యం త్వరలోనే సడలింది

30

సేఠ్ దావూద్ ముహమ్మద్ మొదలైనవారి సంగ్రామ ప్రవేశం

ప్రభత్వుం ఏ కొత్త నిర్ణయమూ తీసుకోకుండా, తమను అలిసిపోయేలా చేయాలని ప్రత్నించటం చూసిన భారతీయులు, తామే కొత్త పధకాన్ని వేయటం అనివార్యమని తెలుసుకున్నారు సత్యాగ్రహునిలో దుఃఖాన్ని భరించే వున్నంత వరకూ అతనెప్పుడూ అలిసిపోడు అందువల్ల ప్రభత్వ నిర్ణయాన్ని తప్పని ఋజువు చేయుట సమర్థత జాతికి వున్నది నేటాల్‌లో వున్న చాలామంది భారతీయులకు ట్రాన్స్‌వాల్‌లో నివసించే అధికారం ఎప్పటినుంచో వుంది వ్యాపారం కోసం ట్రాన్స్‌వాలులో ప్రవేశించనవలసిన అవసరం వారికి లేదు కానీ భారతీయులు వచ్చిందని భావిస్తున్నారు ఇంతేకాకుండా ఆంగ్ల భాషా పరిజ్ఞానమూ వుంది సొరాబ్జీ ఉదాహరణలో తక్కిన భారతీయులను సైతం ట్రాన్స్‌వాల్లో ప్రవేశపెట్టటం వల్ల సత్యాగ్రహానికి భంగమేమీ వాటిల్లదు అందువల్ల మేము రెండు విధాలైన భారతీయులను ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశింప జేయటానికి నిశ్చయించుం కున్నాము ఇది వరకే ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వుండి వెళ్ళిన భారతీయులు రెండవ రకం- ఆంగ్ల భాషలో సుశిక్షితులైనందువల్ల విద్యాధికులుగా పరిగణింపబడే భారతీయులు వీరిలో దావూద్ ముహమ్మద్, పారసీ రుస్తమ్ గారు పెద్ద వ్యాపారస్థులైతే, సురేంద్రరామ్

మేధ్, ప్రాగ్‌జీ హందుభాయదేశాయ్, హరిలాల్ గాంధీ, రతన్ శీ సోధామొదలైనవారు సుశిక్షితులైన విద్యాధికులు దావూద్ సేఠ్‌గారి అర్ధాంగి తీవ్ర అనారోగ్యంతో బాధపడుతున్నా వారూ యీ యుద్ధంలో పాలుపంచుకొనదలచారు

ఇప్పుడు నేను సేట్ దావూద్ మహమ్మద్ గారిని పాఠకులకు పరిచయం చేస్తాను వారు నేటాల్ ఇండియన్ కాంగ్రెస్ అధ్యక్షులు దక్షిణాఫ్రికాకు వచ్చిన భారతీయు వ్యాపారుల్లో చాలా పాత వ్యారస్థులు వారే సూరత్ లోని ఓ సున్నీ కుటుంబానికి చెందిన వారు హాస్యప్రియత్వంలో దావూద్ ముహమ్మద్ గారిని మించినవారు, దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులలోనే చాలా తక్కువ మంది వుంటారని నా అభిప్రాయం ఏవిషయాన్నైనా అర్థంచేసుకునే గొప్పశక్తి వారికి వుంది వారు చదువుకున్నది చాలా కొంచెమే అయినా అనుభవం మీద ఆంగ్లం డచ్ భాషలు చక్కగా మాట్లాడేవారు ఆంగ్ల వ్యాపారస్తులతో తమ పనులను చక్కగా చేసుకొనగలిగేవారు వారి ఔదార్యం దానశీలత సుప్రసిద్ధాలు ప్రతిరోజు దాదాపు యాభై మంది అతిధులు వారియింట భోజనం చేసేవారు జాతికోసం సేకరించే విరాళాల క్రమంలో ఎప్పుడూ వారిపేరు ప్రముఖంగా కనిపిస్తూనే వుండేది వారి ఏకైక పుత్రుడు, తండ్రిని మించిన దాన కర్ణుడు అతని హృదయం స్ఫటికంలా స్వచ్ఛమైనది తన పుత్రుడి మనస్తత్వ వికాసంలో సేఠ్ ఎన్నడూ అడ్డంకి చెప్పలేదు సేఠ్ తన కుమారుణ్ణి ఆరాధిస్తుండేవారని చెబితే అది అతిశయోక్తి కాదేమో కూడా తనలోని ఏ చిన్న లోపమూ తనకుమారునిలో రాకూడదని వారి ఆకాంక్ష హసన్‌ని ఇంగ్లాండ్ పంపించి చక్కగా ఉన్నత విద్య యిప్పించారాయన కానీ దావూద్ సేఠ్ తన ఈ పుత్రరత్నాన్ని చాలా చిన్నవయస్సులోనే పోగొట్టుకున్నారు హసన్‌ని టి బి వ్యాధి కబళించి వేసింది ఈ గాయంవల్ల దావూద్‌సేఠ్ హృదయంలోగల ఆశారేఖలు అంతరించిపోయాయి హసన్ సచ్చరిత్రత తేజోవంతమైనది ఇప్పుడు దావూద్ సేఠ్ కూడా లేరు కాలం ఎప్పుడు ఎవరిని విడుస్తుంది కనుక

పారసీ రుస్తుంను యిది వరకే పరిచయం చేశాను సుశిక్షితులైన భారతీయుల్లో ఎక్కువ మందిని పాఠకులు ఎరుగుదురు నేనేదైనా సామగ్రి లేదా సాహిత్యం లాంటి ఆధారాలేమీ లేకుండానే యీ ప్రకరణాలను వ్రాయపూనుకున్నాను అందువల్ల యీ ఉద్యమంలో పాలు పంచుకున్న మరికొంతమంది పేర్లేవైనా మిగిలిపోయివుంటే, ఆ మిత్రులు నన్ను క్షమించాలి ఈ ప్రకరణాలు ఆయా పేర్లను చిరస్థాయిగా వుంచడానికి వ్రాయడం లేదు సత్యాగ్రహ విజయం ఎలా అందుకొనగలిగామో, అందులో మాకెదురైన అడ్డంకుల్ని ఎలా అధిగమించగలిగామో తెలియచేయటానికి యీ ప్రకరణాలను వ్రాస్తున్నాను పేర్లను, వ్యక్తుల గురించి నేను పరిచయం చేయటానికి కారణం నిరక్షరాస్యులుగా పరిగణింపబడే భారతీయులు సైతం దక్షిణాఫ్రికాలో చూపించిన పరాక్రమం వారు చేసిన అద్భుతాలను గురించి పాఠకులు తెలుసుకోవాలనే అంతేకాదు, యీ జాతీయ సమరంలో హిందూ ముస్లిం పారసీ, క్రైస్తవ సోదరు లెందరో చక్కగా కలిసి నడవగలిగారు హిందూ దేశీయులైన వ్యాపారులు, విద్యాధికులైన వారు అంతా తమ వంతు కర్తవ్యాన్ని పూర్తిగా నెరవేర్చిన వైనం పాఠకులకు తెలియచేయాలని నా ఉద్దేశ్యం నేను వ్యక్తులను గురించి చెప్పినప్పుడు వారి సుగుణాలను కీర్తించాను తప్ప వ్యక్తులను కాదని పాఠకులు గమనించాలి

దావూద్‌సేర్ తన సత్యాగ్రహులైన సైనికులను వెంట బెట్టుకుని ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దురేఖ దగ్గరికి చేరుకున్నపుడు ప్రభుత్వం వారికి స్వాగతం పలికేందుకు సన్నద్ధంగా వుంది ఇంత పెద్ద సైన్యాన్ని ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించటానికి అనుమతిస్తే దానికి అవమానమవుతుంది అందువల్ల అందరినీ పట్టుకున్నారు 18 ఆగస్ట్ 1908 నాడు వారిని మేజిస్ట్రేటు ముందు హాజరు పరిచారు ఏడు రోజులలోగా ట్రాన్స్‌వాల్ ను వదిలి వెళ్ళవలసిందిగా మేజిస్ట్రేటు వారిని ఆజ్ఞాపించాడు ఈ ఆజ్ఞను సత్యాగ్రహులు పాటించని కారణంగా మళ్ళీ 28 ఆగస్ట్ నాడు ప్రిటోరియలాలో వారిని అరెస్టు చేశారు మళ్ళీ కేసు పెట్టకుండానే ట్రాన్స్‌వాల్ నుండి వారిని తరిమివేశారు 31 ఆగస్టున మళ్ళీ

వారంతా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించారు చివరికి సెప్టెంబర్ 8 నాటికి సరిహద్దు నగరమైన వాక్స్‌రస్ట్‌లో వారిపై కేసు బనాయించి, 50 పౌండ్ల జుర్మానా లేక మూడు నెలల కఠిన కారాగారశిక్ష అనుభవించమని తీర్పు ప్రకటించారు సత్యాగ్రహులంతా సంతోషంగా జైలు శిక్షనే కోరుకున్నారు వాక్స్‌వరస్ట్ జైల్లో వారిని వుంచారు

దీనితో ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి భారతీయుల ఉత్సాహం పెరిగింది నేటాల్ నుంచి మాకు సహాయం చేయటానకై వచ్చిన వారిని జైలునుంచి విడిపంచలేకపోయినా, కనీసం జైలు వెళ్లటానికి వారికి సాయం చేయాలన్న తలంపు ట్రాన్స్‌వాల్‌లోని భారతీయులకు కలిగింది దీనితో వారు జైలుకు వెళ్ళే మార్గాలను వెదుక సాగారు అరెస్ట్ కావటానికి అనేక అవకాశాలున్నాయి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వుండే భారతీయుడెవరైనా తన అనుజ్ఞా పత్రాన్ని చూపెంచకపోతే యిక అక్కడ వ్యాపారం చేసేందుకు అనుమతి వారికి లభించదు ఒకవేళ వ్యాపారానికి అనుమతి పొందకుండా వ్యాపారం చేస్తే అది అపరాధమవుతుంది నేటాల్ నుండి ట్రాన్స్‌వాల్ లోకి ప్రవేశించాలనుకునే భారతీయుడు సైతం అనుమతి పత్రాన్ని చూపించ వలసి వుంటుంది లేకపోతే వారిని అరెస్ట్ చేస్తారు కానీ అనుమతి పత్రాలు ముందే కాల్చి వేయబడ్డాయి కాబట్టి వారి మార్గం సుగమమైంది రెండు పద్ధతులనూ వారు ఆచరించారు కొంతమంది అనుమతి పత్రాలను చూపించకుండా, తిరగనారంభించారు మరికొందరు అనుమతి పత్రాలు లేకుండానే సరిహద్దును దాటనారంభించారు ఈ రెండు పద్ధతులను అనుసరించిన వారిని అరెస్టు చేయసాగారు

ఇప్పుడిక ఉద్యమం తీవ్రస్థాయి చేరుకున్నది ప్రతి సత్యాగ్రహునికీ కష్టాలు మొదలయ్యాయి నేటాల్ నుంచి తక్కిన భారతీయులు సైతం ట్రాన్స్‌వాల్‌లోకి ప్రవేశించసాగారు జోహాన్స్‌బర్గ్‌లోను చాలామంది అరెస్ట్ అయ్యారు జైళ్ళు నిండిపోసాగాయి నేటాల్ నుంచి వచ్చిన వారికి మూడు నెలలు జైలు శిక్ష పడేది ట్రాన్స్‌వాల్‌లో అనుమతి పత్రం లేకుండా తిరిగేవారికి నాలుగు రోజుల నుంచీ మూడునెలలు వరకూ శిక్ష పడేది

ఇలా జైలు శిక్ష పడినవారిలో మాయిమామ్ సాహెబ్- ఇమామ్ అబ్దుల్ కాదిర్ బావ్ జీర్ కూడా వున్నారు వారు అనుమతి పత్రం లేని కారణంగా

అరెస్ట్ కాబడ్డారు 21 జూలై 1908 నాడు వారికి నాలుగురోజుల కఠిన జైలుశిక్ష పడింది జైలు వెళ్ళిరావాలన్న కోరిక ప్రకటించిన ఇమామ్‌గారి దుర్బల శరీరాన్ని చూసి లోకులు నవ్వసాగారు "భయ్యా, ఇమామ్‌ఖాన్ సాహెబ్ గారిని తీసుకుని వెళ్ళకుంటేనే మంచిది జాతి నవ్వుల పాలు అవుతుంది", అని నాతో కొంతమంది అన్నారు వారి మాటలను నేను పట్టించుకోలేదు ఇమామ్ సాహెబ్ గారి శక్తిని కొలవటానికి నేనెవరిని? ఇమామ్ సాహెబ్ చెప్పులు లేకుండా ఎప్పుడూ నడిచేవారే కాదు వారు మంచి విలాసపురుషులు వారి శ్రీమతి మలయా దేశానికి చెందినది తమ యింటిని అలంకరణ సామగ్రితో నింపి వుంచేవారు గుర్రపు బండిలో తప్ప యిల్లు వదిలి వెళ్ళే వారు కారు ఇది నిజం కానీ వారి మనసెలాంటిదో ఎవరికి తెలుసు? ఇలాంటి ఇమామ్ గారు నాలుగురోజుల కఠిన కారాగార శిక్ష అనుభవించి వచ్చారు మళ్ళీ ఒకసారి జైలుకెళ్ళారు జైల్లో ఒక ఆదర్శ ఖైదీగా, పరిశ్రమ చేసే ఖైదీగా కాలం గడిపేవారు పరిశ్రమ చేసిన తరువాతే భోజనం చేసేవారు వారికి రోజూ భోజనంలో కొత్త వంటకాలు తినే అలవాటుంది కానీ జైల్లో మొక్కజొన్నల లస్సీ తాగి సంతృప్తి పడవలసి వచ్చింది జైలు జీవనం చూచి ఏనాడూ వారు తలవంచ లేదు పైగా దాని వల్ల జీవితంలో సాదాతనాన్ని అలవరచుకున్నారు జైల్లో రాళ్లు కొట్టి, చెత్త వూడ్చి తోటి ఖైదీలలో వరుసన నిలబడ్డారాయన చివరికి ఫినిక్స్ ఆశ్రమంలో కుండలో నీళ్ళు నింపటం ప్రెసెలో కంపోజ్ చేసే విద్యను కూడా అభ్యసించారు ఫినిక్స్ ఆశ్రమంలో నివసించేవారికి, కంపోజ్ చేసే కళ నేర్వటం తప్పని సరి ఈ కళను యిమామ్ సాహెబ్ శక్తిమేరకు నేర్చుకున్నారు ఇప్పుడు వారు భారతదేశంలో సేవా కార్యంలో లీనమై వున్నారు ఇలా ఎంతో మంది జైళ్ళకు వెళ్ళి పరిశుద్ధులై వచ్చారు

జోసెఫ్ రాయ్‌పెన్ బారిష్టర్‌గా వుండేవారు వారు కేంబ్రిడ్జి యూనివర్సిటీ పట్టభద్రులు నేటాల్‌లో గిర్‌మిటియా కుటుంబంలో జన్మించినా, దొరబాబు అయ్యారు ఇంట్లో కూడా బూట్లు లేకుండా నడిచేవారుకారు ఇమామ్ గారికి నమాజు చేసే సమయంలో కాళ్ళు కడగాల్సి వచ్చేది వట్టి కాళ్ళతో నమాజు

చదవలసి వచ్చేది కానీ పాపం రాయ్‌పేన్ యీ మాత్రం కూడా చేయలేకపోయేవారు ఇలాంటి వారు బారిష్టరీ పదవిని త్యాగం చేసి, అనుమతి పత్రం లేకుండా తిరిగి, జైలు కెళ్ళారు అక్కడి కష్టాలన్నీ అనుభవించారు "నేను రైల్లో మూడవ తరగతిలో ప్రయాణం చేయవలసి వస్తుందా" అని నన్నోసారి అడిగారు 'రైల్లో మొదటి తరగతి లేదా రెండవ తరగతిలో మీరు ప్రయాణిస్తే, చెప్పండి? అయినా మూడవ తరగతిలో మిమ్మల్ని బారిష్టర్‌గా ఎవరు గుర్తిస్తారో చెప్పండి అని తిరిగి వారినే అడిగాను జోసెఫ్ రాయ్‌సేన్‌కి యీ సమాధానం చాలు

పదహారు సంవత్సరాల పసివారెందరో జైళ్ళకు వెళారు మోహన్ లాల్ మాన్‌జీ ఘేలానీ అన్న అబ్బాయికి కేవలం పదునాలుగు సంవత్సరాలే

సత్యాగ్రహులైన వారిని తీవ్రంగా బాధించేందుకై ఏ ప్రయత్నాన్ని జైలు అధికారులు వదిలిపెట్టలేదు వారిచేత మరుగు దొడ్లు శుభ్రం చేయించారు ఖైదీలు నవ్వుతూ ఆ పని చేశారు

ఖైదీలచేత రాళ్ళు కొట్టించారు రాముడు లేదా ఖుదా పేరు ఉచ్చరిస్తూ వారా పని ఆనందంగా చేశారు వారి చేత చెరువులు త్రవ్వించారు రాళ్ళతో నిండిన భూములను త్రవ్వించారు వాళ్ళ చేతులకు బొబ్బలెక్కాయి కొంతమంది బాధకు తట్టుకోలేక నొప్పితో మూర్ఛపోయారు అయినా వారు ఓటమి నంగీకరించలేదు.

జైళ్ళలో ఖైదీల మధ్య పరస్పర బేదాభిప్రయాల వల్ల కీచులాటలు, ఈర్ష్యాద్వేషాలు వుండవని పాఠకులు అనుకోకూడదు చాలావరకు పెద్ద రగడలు, తిండి తిప్పల విషయంలోనే వస్తుంటాయి కానీ మేము వాటిని అధిగమించాము

నన్నుకూడా రెండవసారి అరెస్టు చేశారు ఓసారి వాక్సరస్ట్ జైల్లో దాదాపు డెబ్భైయైదు మంది ఖైదీలు చేరాం వంట మేమే చేసుకునే వాళ్ళం నేను వంట వాణ్ణి అయ్యాను. కారణం తిండికి సంబంధించిన భేదాభిప్రాయాలను నేను సవ్యంగా సర్దగలిగాను నా తోటివారు నాపై ప్రేమతో నేను వండిన ఉడికీ ఉడకని పదార్థాలు చక్కెర లేని లస్సీని సైతం ఏ ఫిర్యాదూ లేకుండా తీసుకునేవారు.

నన్ను వారినుండి వేరు చేయటం వల్ల, నాకూ కాస్త యిబ్బంది కలిగించ వచ్చనీ, యితర సత్యాగ్రహ సోదరులు సైతం చల్లబడిపోతారనీ ప్రభుత్వం భావించింది కానీ యింత మంచి అవకాశం వారికి ఎప్పుడూ రాలేదు నన్ను ప్రిటోరియా జైలుకు తీసుకుని వెళ్ళారు ఉత్పాతం సృష్టించే ఖైదీలకోసం కేటాయించిన ఓ గదిలో నన్ను బంధించారు కేవలం కసరత్తుకోసం రెండు గంటలు నన్ను బైటికి అనుమతించేవారు వాక్సరస్ట్‌లో భోజనంతో పాటూ నెయ్యి యివ్వబడేది కానీ యిక్కడ యివ్వరు యిక్కడి చిన్నా చితకా యిబ్బందుల గురించి నేను చర్చించ దలచుకోలేదు తెలుసుకోదలచినవారు దక్షిణాఫ్రికా జైళ్ళలోని నా అనుభవాలు అన్న పుస్తకం చదివి తెలుసుకొనవచ్చు

ఎన్ని కష్టాలుపడినా భారతీయులు ఓడిపోలేదు ప్రభుత్వం సుదీర్ఘాలోచనలో మునిగిపోయింది ఆఖరికి ఎంతమంది భారతీయులను జైళ్ళలో ప్రభుత్వం నింపగలదు దానివల్ల ఖర్చెంత పెరుగుతుంది? అందుకే ప్రభుత్వం పరిస్థితిని ఎదుర్కొనటానికి యితర సాధనాలను, మార్గాలను అన్వేషించడం ప్రారంభించింది

★ ★ ★

31

దేశ బహిష్కరణ

ఈ ఖూనీ చట్టంలో మూడు రకాల శిక్ష విధించేందుకు వీలుంది జుర్మానా, ఖైదు, దేశ బహిష్కరం ఈ మూడు శిక్షలూ ఒకేసారి విధించే అధికారం కూడా కోర్టుకున్నది. చిన్నమేజిస్ట్రేటు సైతం యీ శిక్షను విధించవచ్చు అట్టి అధికారాన్ని ప్రభుత్వం వారికిచ్చింది ముందు రోజుల్లో దేశ బహిష్కరణ అంటే, ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దును దాటి నేటాల్, లేదా ఫ్రీస్టేట్ సరిహద్దు లేదా డేలగోవా సరిహద్దు వరకూ అపరాధిని వదలి రావటం అనుకునేవారు ఉదాహరణకు, నేటాల్ వైపు నుంచీ వచ్చే భారతీయులను, వాక్సరస్ట్ స్టేషన్ సరిహద్దు రేఖ బైటికి తీసుకువెళ్ళి వదిలి వేసేవారు. ఇలాంటి దేశ

బహిష్కరణలో అసౌకర్యం తప్ప ప్రజలకే కష్టమూ వుండేది కాదు నిజంగా యిది నవ్వులాట వంటిదే దీనివల్ల హిందూదేశ ప్రజల పట్టుదల వుత్సాహము మరింతగా పెరిగాయి

అందుకోసం భారతీయులను అశాంతి పాటు చేయటానికి కొత్త యుక్తులను ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం వెదక వలసి వచ్చింది జైళ్ళల్లో స్థలమనేది లేకుండా పోయింది అందువల్ల భారతీయులకు. భారతదేశ సరిహద్దు వరకూ దేశ బహిష్కరణ శిక్షగా విధిస్తే వాళ్లప్పుడు నిజంగానే భయపడి, మనలను శరణుజొచ్చుతారని వారు వూహించారు ప్రభుత్వపు యీ ఆలోచనలో తప్పక కొంత నిజం వుంది హిందూస్తానీయుల గుంపునొకదానిని హిందూదేశానికి పంపించివేశారు మార్గమధ్యంలో వాళ్లు ఎన్నెన్నో కష్టాలుపడ వలసి వచ్చింది తినటానికి త్రాగటం అసౌకర్యం ఏర్పడింది ఓడలో తినుబండారాలు త్రాగేనీటి వ్యవస్థ కోసం చేసిన ఏర్పాట్లతోనే అవసరాలు తీర్చుకోవలసి వచ్చింది అందరినీ డెక్ పైకి పంపంటం జరిగింది వారిలో కొంతమందికి దక్షిణాఫ్రికాలో భూములు, ఆస్తిపాస్తులు వ్యాపారం అనీ వున్నాయి మరి కొంతమంది నెత్తిపైన అప్పులూ వున్నాయి శక్తి వుండికూడా, యిన్నీ పోగొట్టుకొని, దివాళా తీసేందుకై చాలా మంది సన్నద్ధులు కాలేరుకదా! ఇన్ని వున్నా, చాలామంది భారతీయులు దృఢంగా నిలిచారు మరికొంతమంది డీలా పడిపోయారు డీలా పడిపోయినవారు స్వచ్ఛందంగా అరెస్టు అవటం నుంచి తప్పించుకో జూచారు కానీ కాల్చివేసిన అనుమతి పత్రాల స్థానంలో కొత్త అనుమతి పత్రాలను పొందడం వంటి బలహీనతను చూపించలేదు కానీ కొంతమంది భయంకొద్దీ కొత్త అనుమతి పత్రాలు కూడా సంపాదించారు

అయినా దృఢంగా నిలిచినవారి సంఖ్య తక్కువేమీ కాదు వాళ్ళ సాహసానికి అంతేలేదు నా ఉద్దేశ్యంలో వారిలో కొంతమంది నవ్వుతూ నవ్వుతూనే ఉరికంబమెక్కేంత ధైర్యవంతులు కానీ భారతదేశానికి పంపించి వేయడినవారిలో చాలామంది బీదవారు అమాయకులు వారు కేవలం ఆసక్తితో సత్యాగ్రహ సమరంలో చేరారు వారిపై ప్రభుత్వం చేసిన దుర్మార్గాలు

తలచుకుంటేనే అసహ్యం వేస్తుంది కానీ వారికి సాయం ఎలా చేయాలో మాకు అర్థం కాలేదు డబ్బు మావద్ద కొద్దిగా వుంది ఇలాంటి సమరంలో పోరాడేవారికి డబ్బురూపంలో సహాయ మందివ్వటం మొదలెడితే, యుద్ధంలో ఓడిపోయే ప్రమాదం కలుగవచ్చు ఆశాపరులు అందులో ప్రవేశిస్తారు అందువల్ల డబ్బుపై ఆశపడ్డ ఒక్కరిని కూడా యీ సమరంలోకి అనుమతించలేదు అయినా యిలాంటి వారికి సానుభూతి రూపంలో సహాయం చేయటం మా ధర్మంగా భావించాం

అనుభవం మీద గ్రహించిన విషయం చెబుతున్నాను సానుభూతి, తియ్యటి మాటలు, చల్లని చూపువల్ల జరిగే పనులు, డబ్బు వల్ల జరగవు డబ్బును ఆశించే లోభికైనా డబ్బుతో పాటు సానుభూతి లభించకపోతే ఆ డబ్బును తిరిగి యివ్వటానికి సిద్ధపడతాడు దీనికి వ్యతిరేకంగా ప్రేమకు వశులైనవారు ప్రేమించే వారితో పాటు ఎన్ని కష్టాలనైనా భరించటానికి సిద్ధ పడతారు

అందువల్ల దేశ బహిష్కరణ శిక్ష పడిన వారికి ప్రేమ సానుభూతి వాక్యాలతో పాటు సాధ్యయమైనంత సాయం చేయటానికి నిశ్చయించాం హిందూదేశంలో వారికి అవసరమైన వ్యవస్థ ఏర్పాటు చేయగలమని మేము వారికి నచ్చచెప్పాము వీరిలో చాలా మంది గిర్‌మిట్ ప్రథ నుంచి ముక్తి పొందిన భారతీయులన్న సంగతి పాఠనలు గుర్తుంచుకోవాలి వారి బంధువులు గాని రక్త సంబంధీలుగాని భారతదేశంలో లేరు కొంతమంది దక్షిణాఫ్రికాలోనే జన్మించినవారు వారందరికి భారతేశం విదేశం వంటిదే ఇలాంటి నిరాధారులైన మనష్యులను హిందూదేశపు సరిహద్దు వ్ద నిస్సహాయస్థితిలో వదలి రావటం, ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం చేసిన ఘోరమైన క్రూరత్వం అమానుష చర్య అందువల్ల భారతదేశంలో వారికి అవసరమైన ఏర్పాటు చేయగలమని వారికి విశ్వాసం కలిగించాం

ఇన్ని చేసినా, వారి వెంట సాయానికెవరినైనా పంపకపోతే, వారికి శాంతి కలుగదు దేశ బహిష్కరణ శిక్షను పొందిన వారి మొట్టమొదటి దళమిది వారి ఓడ మరికొన్ని గంటల్లోనే ప్రయాణం కావటానికి సిద్ధంగా వుంది

ఎవరిని పంపాలో నిర్ణయించేందుకు తగినంత సమయం లేదు నా సహచరుల్లోని పి.కె. నాయుడుపై నా దృష్టిపడింది

మీరీ బీదసోదరులతో భారతదేశం వరకూ వెళ్ళగలరా? అని ప్రశ్నించాను

'ఎందుకు వెళ్ళలేను?'

కానీ ఓడ కొద్ది గంటల్లోనే బయలు దేరబోతోంది కదా!

"బయలుదేర నివ్వండి"

"కానీ మీ కట్టు బట్టల సంగతేమిటి? భోజనం సంగతేం చేస్తారు?"

"నేను వేసుకున్న బట్టలు చాలు భోజనం ఓడపై వుంటుంది కదా!

నా ఆశ్చర్యానికీ ఆనందానికీ అంతే లేకుండా పోయింది పారసీ రుస్తమ్‌జీ యింట్లో యీ సంభాషణ జరిగింది అక్కడే నాయుడు కోసం, దుస్తులు, కంబళి వగైరా అడిగి తీసుకుని ప్రమాణం చేయించాను

నాయుడితో అన్నాను- చూడండి! మార్గమధ్యంలో యీ సోదరులను జాగ్రత్తగా చూచుకోండి ముందు వీరి విశ్రాంతి సంగతి చూడండి తరువాత మీసంగతి చూచుకోండి నేను మద్రాసు నటేశన్‌గారికి తంతి పంపుతాను వారెలా చెబితే అలా చేయండి" అని చెప్పాను

'నేను నిజమైన సైనికునిగా వుండేందుకు ప్రయత్నిస్తాను' అని చెప్పి నాయుడు ప్రయాణమయ్యారు ఇలాంటి వీర పురుషులున్న చోట, అపజయం వుండనే వుండదని మనస్సులో అనుకున్నాను దక్షిణాఫ్రికాలోనే నాయుడుగారు జన్మించారు హిందూదేశాన్ని ఎన్నడూ వారు చూడలేదు నటేశన్ గారికి ఒక సిఫారసు పత్రం వ్రాసి నాయుడుగారికిచ్చాను శ్రీనటేశన్ గారికి తంతి కూడా యిచ్చాను

ప్రవాస భారతీయుల దుఃఖాలను గమనించే వారు వారికి సహాయాన్నందించేవారు వారిని గురించి పకడ్బందీగా వ్రాసేవారు ఒక్క నటేశన్ గారేనని చెప్పవచ్చు వారితో నియమబద్ధంగా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూ వుండేవి దేశ బహిష్కరణ శిక్షపొందిన భారతీయులు అక్కడికి చేరుకున్నప్పుడు వారికి నటేశన్ గారెంతో సాయం చేశారు శ్రీ నాయుడు వంటి యోగ్యమైన వ్యక్తి వెంటవుండటం వల్ల నటేశన్‌గారికి కూడా

చాలాసహాయం లభించింది మద్రాసు ప్రజల వద్ద విరాళాలు సేకరించి దక్షిణాఫ్రికా నుండి వచ్చిన హిందూదేశ ప్రజలను ఆదుకున్నారు వారికి చేదు అనుభవం కలుగకుండా చేశారు

ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం చేసిన యీ పని నిర్దయతో కూడినదే కాక చట్టవిరుద్ధమైనది కూడా ప్రభుత్వానికీ సంగతి తెలుసు సాధారణంగా ప్రజలకు తెలియని విషయం ఒకటుంది ప్రభత్వం ఒక్కోసారి తన చట్టాలను తనే ఉల్లంఘిస్తూ వుంటుంది ఏదైనా కష్టం వచ్చినప్పుడు అప్పటికప్పుడు కొత్త చట్టం తయారుచేసే సమయం వుండదు, కాబట్టి వున్న చట్టాలను ఉల్లంఘించి యిష్టం వచ్చిన నిర్ణయాలు తీసుకోవటం ప్రభుత్వం చేసే పని తరువాత వీలైతే కొత్త చట్టాన్ని రూపొందిస్తుంది లేదా తాను చేసిన పనులను ప్రజలు మరిచపోయేందుకు వాళ్ళ దృష్టిని మళ్ళిస్తుంది

ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా ప్రజలు చాలా పెద్ద ఎత్తున ఆందోళనలు సాగించారు భారతదేశంలోనూ అలజడి మొదలైంది దీని పరిణామంగా బీద భారతీయులకు దేశ బహిష్కరణ శిక్షను యింత కఠినంగా విధించటం ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి కష్టమైపోయింది భారతీయులు ఈ ప్రభుత్వం చర్యకు వ్యతిరేకంగా చట్టపరమైన చర్యలు కూడా తీసుకున్నారు ఈ దేశ బహిష్కరణకు విరుద్ధంగా వారుచేసుకున్న అపీళ్ళకు విజయం లభించింది చివరికి దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులకు భారతదేశం వరకు దేశ బహిష్కరణ విధించే పద్ధతి నిలిచిపోయింది

కానీ యీ దేశ బహిష్కరణ విధానం యొక్క ప్రభావం సత్యాగ్రహ సైనికులపై బాగా పడింది ఇప్పటిదాకా సమరంలో పాల్గొన్నవారు మంచి పోరాట పటిమకల వారే కానీ ప్రభుత్వం మళ్లీ దేశ బహిష్కరణ క్రింద భారతదేశం పంపిచివేస్తే ఎలా అన్న భయం మాత్రం కొందరిని పట్టుకున్నది జాతిని నిరుత్సాహపరచాలన్న ప్రయత్నాలు ప్రభుత్వం యిక చేయలేదు. సత్యాగ్రహ ఖైదీలను ఏడిపించటానికి అన్ని రకాల ప్రయత్నాలూ ప్రభుత్వం చేసిందని గత ప్రకరణంలో చెప్పానుకదా? రాళ్ళు కొట్టించే పని వారితో చేయించారు ఇది వరకు సత్యాగ్రహ ఖైదీలనందరినీ ఒకే చోట వుంచే

వారు ఇప్పుడు వారందరిని విడివిడిగా వుంచి అంతులేని కష్టాలకు గురిచేయటం మొదలెట్టారు ట్రాన్స్‌వాల్ లో చిక్కటి మంచువర్షం పడేది ఉదయం పనులు చేసిచేసి ఖైదీల చేతులు కొంకర్లు పోయేవి చలి కాలం వారికి కష్టకాలంగా వుండేది ఇలాంటి స్థితిలో కొంతమంది ఖైదీలను ఒక చిన్న జైల్లో వుంచారు ఇతరులెవరైనా వారిని కలిసేందుకు వెళ్ళే వీలు వుండేది కాదు నాగప్పన్ స్వామి అన్న 118 ఏళ్ళ ఖైదీ వారిలో వుండేవాడు జైలు నియమాలన్నీ చక్కగా పాటించేవాడు తనకు అప్పగించిన పనులన్నీ మనస్ఫూర్తిగా చేసేవారు తెల్లవారు ఝామున రోడ్డుపై పనిచేయుంచేందుకు అతణ్ణి పట్టుకెళ్ళే వాళ్ళు దీనితో అతనికి డబుల్ న్యు...యా వచ్చి జైలునుంచి విడుదలైన తరువాత జూలై 7, 1909 నాడు కన్నుమూశాడు ఆఖరి శ్వాసవరకు సత్యాగ్రహ సమరాన్ని స్తుతించాడని, అతని స్నేహితులు చెబుతారు జైలుకు ఎందుకు వచ్చానన్న పశ్చాత్తాపం అతనికి వుండేది కాదు దేశం కోసం ప్రాప్తించిన మృత్యువును సైతం ఆనందంగా కౌగలించుకున్నాడు మన దృష్టిలో నాగప్పన్ చదువుకోని వాడు అనుభవంమీద ఆంగ్ల భాషను మాట్లాడే వాడు కానీ విద్వాంసుల పంక్తిలో కూర్చోబెట్టగలిగే స్థాయి అతనికి లేదు కానీ నాగప్పన్ ధైర్యం అతని దేశభక్తి శాంతి కాముకత, మృత్యు పర్యంతమూ అతనిలో నిలిచివున్న ధృఢత్వాలను దృష్టిలో వుంచుకుని చూస్తే యింతకన్నా యింకేం కావాలి అని అనిపించదూ! పెద్ద పెద్ద విద్వాంసులు యీ ట్రాన్స్‌వాల్ సమరంలో పాలు పంచుకోకపోయినా అది ఆగలేదు కానీ నాగప్పన్ వంటి సైనికులు రాకపోతే యిది అలా కొనసాగివుండేదా?

జైల్లో విధించిన కఠిన శిక్షలవల్ల నాగప్పన్ ఎలా మృత్యువు వాతపడ్డాడో, అలాగే దేశ బహిష్కరణ వల్ల కష్టాలు పడి నారాయణ స్వామి మృత్యువు వాతపడ్డాడు (16అక్టోబర్ 1910) ఈ పరిణామాలవల్ల దేశం ఓడిపోవటం కాక, సుదృఢమైందని చెప్పగలను కేవలం బలహీనులైనవారే యీ సమరంనుంచి తప్పుకున్నారు కానీ యీ బలహీనులు సైతం యధాశక్తి త్యాగం చేశారు అందువల్లే బలహీనులని వారిని అవహేళన చేయయకూడదు ముందుకు వెళ్ళే వాళ్ళు వెనుక పడ్డ వారిని ఎగతాళి చేయటం, తమని వీరులుగా

పరిగణించటం సాధారణంగా జరుగుతూ వుంటుంది కానీ సత్యం, దీనికి విరుద్ధంగా వుంటుంది 50 రూపాయలు యివ్వగలిగిన వారు 25 రూపాయలే యిచ్చి వూరుకోవటం, ఐదు రూపాయలు యివ్వగలిగేవారు, 5 రూపాయలు యిచ్చివేయటంలోని తేడా గమనిస్తే రెండవ వ్యక్తి ఎక్కువ త్యాగం చేశాడని అనుకోవాలి కానీ 25 రూపాయలు యిచ్చిన వ్యక్తి 5రూపాయలు యిచ్చిన వ్యక్తిని గర్వంగా చూస్తాడు కానీ గర్వపడవలసిన అవసరమతనికి లేదని మనకు తెలుసు అలాగే తన బలహీనత వల్ల ముందుకుత వెళ్ళలేనివారు, తమశక్తినంతా ఖర్చుచేశారని అనుకుందాం మనస్సులో సత్య నిష్ఠ లేకుండానే ఇది వరకటి వ్యక్తి కంటే ఎక్కువ శక్తిని ఖర్చుపెట్ట గలిగినా, సహజంగా మొదటి వ్యకియ్తే యెక్కువ యోగ్యుడని భావిస్తాం సమరం ముందుకు సాగటానికి అట్టివారు నిలచి ఉన్నారు

ఇలా భారతీయుల పరీక్ష, దినదినాకీ తీవ్రరూపం దాలుస్తూవుంది వారెంత ధైర్య స్థైర్యాలను చూపిస్తే, ప్రభుత్వం అంత కన్నా ఎక్కువ హింసాత్మక ధోరణిని పెంచుతూ వున్నది ఉత్పాతం సృష్టించే ఖైదీలకోసం, లేదా ప్రభుత్వం లొంగదీయదలచే ఖైదీలకోసం ప్రతిదేశంలో కొన్ని ప్రత్యేక కారాగారలు వుంటాయి ట్రాన్స్‌వాల్‌లోనూ యిలాంటి పద్ధతి వుంది అలాంటి ఓ జైలు పేరు ధాయ్‌క్లుఫ్ అక్కడి జైలరూ చాలా కఠినుడే ఖైదీలతో చేయించే పనికూడా కఠినమైనదే కానీ అక్కడున్న భారతీయ ఖైదీలు తమకు అప్పగించిన కఠినమైన పనులను సైతం సవ్యంగా పూర్తి చేసి చూపించారు కఠినంగా శ్రమించేందుకు వారు సిద్ధంగా వుండేవారు కానీ జైలరు చూసే అవమానాన్ని భరిం పలేకపోయేవారు అందుకై వారు ఉపవాసాన్ని ప్రారంభించారు 'మీరీ జైలరును మార్పించటమో లేదా మమ్మల్నే యిక్కడినుంచి మార్చటమో చేయనంతవరకు మేము ఆహారాన్ని తీసుకోము అన్నదే వారి షరతు. ఉపవాసమున్న ఖైదీలు దొంగతనంగా అవీయివీ తినడమంటూ చేయలేదు చాలా నిష్ఠగా ఉపవాసం చేశారు ఇలాంటి పరిస్థితుల్లో భారతదేశంలో అయితే ప్రజల ఆందోళనలు జరిగేవి కానీ ట్రాన్స్‌వాల్‌లో యిలాంటి అవకాశం లేదు అంతేకాక అక్కడి

నియమాలూ కఠినమైనవి ఇలాంటి సందర్భాలలోనూ ఖైదీలు కలుసుకునే వీలు లేదు సత్యాగ్రహులో ఓసారి జైల్లోకి వెళితే యిక అక్కడి విషయాలన్నీ జైల్లోనే చూచుకోవాలి నిజానికి ఈ సత్యాగ్రహం బీదరికానికి వ్యతిరేకంగా బీదలే చేసిన సమరం అందువల్ల యిలాంటి ప్రతిజ్ఞలతో పాటు పెద్ద ఆపదలు వెంటపడేవి అయినా ఖైదీలు స్థిరంగా వున్నారు వారి ఆనాటి సాహసం అత్యంత ప్రశంసనీయమైనది ప్రజలు యిలాంటి ఉపవాసాలాకు అలవాటు పడివుండలేదు కానీ సత్యాగ్రహులు తమ ప్రతిజ్ఞపై నిలిచినందువల్లే వారికి విజయం లభించింది ఏడు రోజుల ఉపవాసం తరువాత వారిని వేరే జైలుకు తరలించమని అధికారులు ఆజ్ఞను జారీ చేశారు

32

రెండవ ప్రతినిధి సంఘం

ఇలా ప్రభుత్వం భారతీయ సత్యాగ్రహులను జైల్లో పెట్టించడం వారికి దేశ బహిష్కరణశిక్ష విధించటం వంటి పనులు చేస్తూనే వున్నది ఇందులో హెచ్చుతగ్గులు మాత్రం వుండేవి రెండు పక్షాలూ ఓ విధంగా చప్పబడి పోయాయి తమ ప్రతిజ్ఞపై దృఢంగా వుండే భారతీయులను జైళ్లకి పంపితే దానివల్ల వారు ఏమాత్రం ధైర్యం కోల్పోకపోవటం వారికి దేశ బహిష్కరణ శిక్షను విధిస్తే దానివల్ల తామే విమర్శల పాలవటం ప్రభుత్వం వారు గమనించారు. కోర్టుకెళ్ళేకొన్ని సందర్భాలలో ప్రభుత్వమే ఓడిపోవలసి వచ్చిది. భారతీయులు సైతం ఉద్రేకంతో ప్రభుత్వాన్ని ఎదుర్కొనేందుకు సిద్ధంగా లేరు అంతపెద్ద సంఖ్యలో సత్యాగ్రహం చేసేవారు కూడా యిప్పుడు లేరు కొంతమంది పిరికి వారయ్యారు మరికొంతమంది అలిసిపోయారు కొందరు పూర్తిగా ఓడిపోయి యింకా సత్యాగ్రహంలో పాల్గొంటున్నవారిని మూర్ఖులుగా పరిగణించసాగారు మరి యీ మూర్ఖులు తమను బుద్ధిమంతులుగా భావించి భగవంతునిపైన పోరాటపు నిజాయితీపైన, తాము నమ్ముకున్న

సాధనాల సత్యనిష్ఠపైన సంపూర్ణ విశ్వాసాన్ని నిలిపారు. చివరికి సత్యమే గెలుస్తుందని వారి నమ్మకం.

ఈలోగా దక్షిణాఫ్రికా రాజకీయాలేమీ ఆగలేదు నిరంతర చలనం దానిది. దక్షిణాఫ్రికాలోని అన్ని అధినివేశరాజ్యాలను ఏకత్రితం చేసి బోయర్ మరియు ఆంగ్ల ప్రజలు అధిక స్వాతంత్ర్యాన్ని పొందాలనుకోసాగారు జనరల్ హర్ట్జోగ్, బ్రిటన్‌తో సంబంధం తెంపుకోవాలని కోరుకోసాగారు ఇతరులు బ్రిటన్‌లో నామమాత్రపు సంబంధాన్ని కొనసాగించాలని అనుకోసాగారు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంతో సంబంధ బాంధవ్యాలను పూర్తిగా త్రుంచేయటం తెల్లవారికి యిష్టంలేదు బోయర్లు మరియు తెల్లవారికి అవసరమయ్యేవన్నీ బ్రిటిష్ పార్లమెంటు ద్వారానే పొందాలి అందువల్ల దక్షిణాఫ్రికా విషయం బ్రిటిష్ మంత్రివర్గం ముందుంచేందుకు ఒక ప్రతినిధి బృందాన్ని పంపాలని ఇరుపక్షాలవారూ నిశ్చయించారు

అన్ని ప్రాంతాలూ కలిపి ఒకే సంఘంగా మారితే ఇప్పుడున్న స్థితి మరీ అధ్వాన్నమవుతుందని దక్షిణాఫ్రికా భారతీయులు గమనించారు అన్ని ప్రాంతాలవారూ భారతీయులనేదో రీతిగా అణచివేయాలని కోరుతుండేవారు అందువల్ల భారతీయులకు వ్యతిరేకమైన ప్రాంతాలన్నీ ఏకమైతే భారతీయ ప్రజలను మరింతగా నొక్కి వుంచాలని చూస్తారు అప్పుడిక భారత్ గోడు వినే నాథుడుండడు అయినా ఒక్క ప్రయత్నాన్నీ వదలకూడదన్న ఉద్దేశ్యంతో మళ్ళీ తమ వైపు నుంచి ఒక ప్రతినిధి బృందాన్ని ఇంగ్లాండు పంపాలని భారత ప్రజ నిర్ణయించింది ఈ సారి ప్రతినిధి బృందంలో నాతో పాటు పోరుబందర్‌కి చెందిన హాజీ హబీబ్ సేర్ గారిని నియమించటం జరిగింది చాలా రోజులనుంచి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వారి వ్యాపారమొకటి నడుస్తున్నది వారికి చాలా పెద్ద అనుభవంవున్నది ఆంగ్లేయ భాషలో సుశిక్షితులు కాకపోయినా డచ్, ఆంగ్లం జూలూ మొదలైన భాషలన్నీ చాలా సునాయాసంగా అర్థం చేసుకునే వారాయన సత్యాగ్రహుల పట్ల వారికి మంచి సానుభూతి వున్నా వారు మాత్రం సంపూర్ణ సత్యాగ్రహులు కారు 1909 జూన్ 23న ఏ నౌకలో (కీనిల్ వర్త్‌కాసల్) మేము కేప్ టౌన్ నుంచి ప్రయాణమయ్యామో అందులోనే

దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ప్రసిద్ధ రాజకీయవేత్త శ్రీ మేరీమైన్ కూడా వున్నారు దక్షిణాఫ్రికా ప్రాంతాలను కలిపి ఏకం చేసే ఉద్దేశ్యంతో వారు వెళ్తున్నారు. జనరల్ స్మట్స్ తదితరులు ముందే ఇంగ్లాండుకు చేరుకున్నారు నేటాల్‌లో వున్న భారతీయుల పక్షాన మరో ప్రతినిధి బృందం యీసారి ఇంగ్లాండు వెళ్ళింది. సత్యాగ్రహ సంబంధంగాకాక నేటాల్ భారతీయుల తీవ్ర యిబ్బందుల సంబంధంగా వారు వెళ్లారు.

అప్పుడు లార్డ్‌క్రూ అధినివేశరాజ్యాల మంత్రిగాను లార్డ్‌మోలే భారత మంత్రిగాను వున్నారు. వీరిద్దరితో పెద్ద ఎత్తున మా చర్చలు జరిగాయి ఏ మాత్రం వీలున్నా, మేము కలవని ప్రభుత్వ అధికారి అక్కడ మిగలలేదు లార్డ్ ఎంఫ్టిహిల్ గారి సహాయానికి అంతేలేదు. శ్రీ మేరీమైన్, జనరల్ బోధా మొదలైన వారిని కలిసేవారు. చివరికి జనరల్ బోధా మా కోసం పంపిన ఒక సందేశాన్ని వినిపించారు. "జనరల్ బోధా మీ భావనను అర్థం చేసుకున్నారు. మీ చిన్న చిన్న అవసరాలను తీర్చేందుకు ఆయన అంగీకరించారు. కానీ ఆసియా చట్టాన్ని రద్దు చేసేందుకూ దక్షిణాఫ్రికాలోనికి కొత్తగా ప్రవేశించే వారిపై ఆంక్షలు విధించే చట్టాన్ని మార్చేందుకూ వారు అనుకూలంగా లేరు. చట్టంలో వర్ణభేదాలకు సంబంధించిన ఇప్పుడున్న అంశాలను మీరనుకుంటున్నట్టు మార్చేందుకూ వారు అంగీకరించే స్థితిలో లేరు ఈ వర్ణభేదం సిద్ధాంత పరమని వారు భావిస్తున్నారు కానీ మీ ఆశయం మేరకు దీన్ని మార్చాలని ప్రయత్నించినా దక్షిణాఫ్రికాలోని తెల్లవారు దీనిని సహించలేరు జనరల్ స్మట్స్ అభిప్రాయం కూడా ఇదే. ఇదే చివరి నిర్ణయమని వారిద్దరూ అంటున్నారు. ఇంతకు మించి మీరు ఏమాత్రం కోరినా అది మీకూ మీ దేశానికీ కూడా దుఃఖ కారణమవుతుంది. అందువల్లే మీరు ఏ నిర్ణయం తీసుకున్నా, బాగా ఆలోచించి తీసుకొనటం మంచిది ఈ సంగతి మీకు తెలియజేయటానికి మీ బాధ్యతను మీకు స్పష్టం చేయటానికి నన్నిక్కడికి పంపారు" అని చెప్పారు. లార్డ్ ఎంఫ్టిహిల్

ఈ సందేశాన్ని వినిపించిన తరువాత లార్డ్ ఎంఫ్టిహిల్ "చూడండి! జనరల్ బోధా మీ వ్యావహారిక అవసరాల నన్నింటినీ తీర్చేందుకు అంగీకరించారు

ఇచ్చిపుచ్చుకోవడమన్నది ప్రతిచోటా వుండనేవుంది మనకు కావలసినదంతా దొరకదు కదా అందువల్ల యీ ప్రస్తావనను అంగీకరించమని నా హృదయ పూర్వక అభ్యర్థన సిద్ధాంత రీత్యా ప్రభుత్వంతో మీరు వాదించదలచుకుంటే భవిష్యత్తులోనూ చేయవచ్చు ముందు యీ విషయమై మీరిరువురూ చక్కగా ఆలోచించుకుని నాకు జవాబివ్వండి" అని అన్నాడు

అంతావిని నేను హాజీహబీబ్ సేర్ వైపు చూచాను ఒప్పందం దృష్టితో నేను జనరల్ బోథా ప్రస్తావనను అంగీకరిస్తున్నట్టు మీరు నా పక్షాన చెప్పండి ఇప్పుడీ మాత్రమైనా అంగీకరిస్తే సిద్ధాంతాలకోసం తరువాత ప్రయత్నించవచ్చు జాతి మరింత నష్టపోవటం నాకు యిష్టం లేదు అన్నారాయన

సేర్ గారు తన మాటలను ఒక్కటీ పొల్లు పోకుండా లార్డ్ ఎంప్థిల్ గారికి వినిపించిన తరువాత సత్యాగ్రహుల పక్షాన నేను మాట్లాడాను "మీరు తీసుకున్న చొరవకు మేము హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తున్నాము వీరు నా మిత్రుడన్న మాట నిజమే కాని వారు ధనవంతుల పక్షాన మాట్లాడుతున్నారు నేను బీద ప్రజల పక్షాన తక్కువ సంఖ్యలో ఉన్నవారి పక్షాన మాట్లాడుతున్నాను కానీ నా ప్రజలు జీవితాన్ని పణంగా పెట్టగలరు వారి యీ సమరం వ్యావహారిక జీవనంకోసం, సిద్ధాంతాలకోసం - రెండింటి కోసమూ జరుగుతున్నది రెండింటిలో ఏదేని ఒక దానినే ఎన్నుకోవలసి వస్తే సిద్ధాంతాన్ని మాత్రమే ఎన్నుకుంటారు జనరల్ బోథా గారి శక్తేమిటో మాకు తెలుసు కానీ మా ప్రతిజ్ఞయే మాకు ముఖ్యం కనుక ప్రతిజ్ఞాపాలనకై నాశనమై పోవటానికి మేము సన్నద్ధంగానే వున్నాము మేము ధైర్యం వహిస్తాము మేము మా నిర్ణయంపై నిశ్చలంగా వుంటే మేము నమ్ముకున్న భగవంతుడే యీ కార్యాన్ని పూర్తి చేయగలడన్న విశ్వాసం మాకున్నది" అని అన్నాను ఇంకా యిలా నా అభిప్రాయాన్ని కొనసాగించాను - 'మీ స్థితి నాకు బాగా అర్థమైంది మా కోసం మీరెంతో చేశారు పిడికెడు సత్యాగ్రహుల కోసం మీరెక్కువ సాయం చేయలేక పోయినా మిమ్మల్ని మేము తప్పుపట్టము మీరు చేసిన ఉపకారాన్ని మరువ లేము కూడా. మీరిచ్చిన సలహాను అంగీకరించలేని మా అసమర్థతను తమరు క్షమిస్తారనే మా ఆశ. మా

యిరువురి మాటలను జనరల్ బోధా గారికి తప్పక వినిపించండి సంఖ్యలో మా సత్యాగ్రహులు తక్కువే అయినా మా ప్రతిజ్ఞను మేము పాటిస్తామనీ మా సహన శక్తి వారి హృదయాన్ని కరిగించి ఏషియాటిక్ చట్టాన్ని రద్దు చేసేలా చేయగలదన్న నమ్మకం మాకున్నదనీ వారికి తెలియజేయండి" -

లార్డ్ ఎంప్టహిల్ అన్నారు - 'నేను మిమ్మల్ని ఇక వదిలిపెడతానని భావించకండి నా మంచి తనాన్ని రక్షించుకోవలసిన అవసరం నాకూ వుంది ఒక పనిని చేతికి తీసుకున్న తరువాత అలా మధ్యలోనే తెల్లవారు వదిలిపెట్టరు మీ సమరం పవిత్రమైనది న్యాయమైనది మంచి సాధనాల సమరం కొనసాగిస్తున్న మిమ్మల్ని నేనెలా వదిలిపెట్టగలను? కానీ నా స్థితి మీ కర్థమయ్యే వుంటుంది ఈ దుఃఖాన్ని మీరు భరించాల్సిందే అందుకే యిప్పటి పరిస్థితిలో ఏదైనా ఒప్పందం జరిగితే దాన్ని అంగీకరించమని సలహా యివ్వటం నా ధర్మంగా భావిస్తాను కానీ దుఃఖాన్ని యింతగా సహిస్తూ కూడా మీ ప్రతిజ్ఞను నిలుపుకునేందుకు మరింత పెద్ద దుఃఖాన్ని సహించేందుకు సన్నద్ధమవుతున్న మిమ్మల్ని ఎలా ఆపగలను? దీనికి నేను మీకు అభినందనలు తెలపుతున్నాను మీ కమిటీకి అధ్యక్షుడిగా నేను కొనసాగుతాను కూడా అలాగే యధాశక్తి మీకు సహాయం కూడా చేస్తాను కానీ ఒక్కటి, లార్డ్ సభలో నేను జూనియర్ సభ్యుణ్ణి మాత్రమేనని మీరు గుర్తుంచుకోవాలి నా ప్రభావం అంత ఎక్కువగా వుండకపోవచ్చును అయినా సాధ్యమైనంత మేరకు నా ప్రభావాన్ని మీ కోసం వినియోగిస్తూనే వుంటాను ఈ విషయంలో మీకే మాత్రమూ సందేహం అక్కరలేదు

ప్రోత్సాహకంగావున్న యీ మాటలతో మేము శాంతిని పొందాము

ఈ సంభాషణలోని ఓ తీయని సంగతిని బహుశా పాఠకులు గమనించి వుండకపోవచ్చు నాకూ సేఠ్ హాజీ హబీబ్‌కూ మధ్య బేదాభిప్రాయం వున్నా మా మధ్య చక్కని సంబంధాలున్నాయి నా అభిప్రాయానికి పూర్తిగా భిన్నంగా వున్న తన భావాలను కూడా ఎలాంటి సంకోచమూ లేకుండా నా ద్వారానే లార్డ్ ఎంప్టహిల్‌కు ఆయన చెప్ప గలిగారంటే పరస్పరం మాలో మాకు ఎంతటి విశ్వాసం వుందో పాఠకులకు తెలిసి వుండాలి వారి మాటలను

యధాతథంగా లార్డ్ ఎంప్టహిల్ ముందుంచగలనన్న నమ్మకం వారి కంతగా వుందన్న మాట

ఇక్కడ నేనో అప్రస్తుత విషయం కూడా చెప్పాల్సి వుంది నేను ఇంగ్లాండ్‌లో వున్న సమయంలో అనేక మంది భారతీయ తీవ్రవాదులతో మాట్లాడాను. వారి తర్కాలను ఖండించేందుకు దక్షిణాఫ్రికాలోని తీవ్రవాద భారతీయులను సమాధాన పరచేందుకు "హింద్ స్వరాజ్" అన్న పుస్తకాన్ని వ్రాశాను 1909లో ఇంగ్లాండు నుండీ దక్షిణాఫ్రికాకు తిరుగు ప్రయాణం చేసేటప్పుడే ఆ పుస్తకాన్ని వ్రాశాను వెంటనే ఇండియన్ ఒపీనియన్‌లో ఇది ముద్రింప బడింది కూడా లార్డ్ ఎంప్టహిల్‌తో యీ గ్రంథంలోని సిద్ధాంతాలను గురించి చర్చించాను వారి పేరు ప్రతిష్టలను సహాయసహకారాలను నా పని కోసం దురుపయోగం చేస్తున్నట్లు వారికి అనిపించకూడదన్నదే నా ఆశయం ఈ విషయమైవారితో జరిగిన నా సంభాషణ నాకిప్పటికీ జ్ఞాపకం వుంది వారి యింట్లో ఎవరికో అనారోగ్యంగా వున్నా, వన్ను వారు కలిశారు హింద్ స్వరాజ్ లో వ్యక్తికరించిన నా అభిప్రాయాలతో వారు ఏకీ భవించక పోయినా దక్షిణాఫ్రికాలో మా సమరంసాగిన చివరి దాకా మమ్మల్ని వారు పూర్తిగా సమర్థిస్తూనే వున్నారు వారితో చక్కని సంబంధం నాకు వుండేది

* * *

33

టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రం - 1

ఇంగ్లాండు నుంచి యీసారి దక్షిణాఫ్రికాకు తిరిగి వచ్చిన ప్రతినిధి బృందం మంచి సమాచారాన్ని తీసుకుని రాలేదు లార్డ్ ఎంప్టహిల్ చెప్పిన మాటలకెలాంటి అర్థాన్ని కల్పిస్తారోనన్న చింత నాకు లేదు ఈ సత్యాగ్రహ సమరంలో చివరి దాకా ఎవరు నాతో వుండగలరో నేనెరుగుదును. ఇప్పుడు సత్యాగ్రహ విషయంలో నా అభిప్రాయాలు మరింత పరిపక్వత పొందాయి సత్యాగ్రహం యొక్క వ్యాపకత్వం అలౌకికత్వం గురించి నేను బాగా అర్థం చేసుకున్నాను అందుకే నేను ప్రశాంతంగా వున్నాను ఇంగ్లాండునుంచి తిరిగి

వచ్చేటప్పుడు హింద్ స్వరాజ్ అను పుస్తకం వ్రాశాను సత్యాగ్రహ వైశిష్ట్యం గురించి తెలియజెప్పటమే ఆ రచనోద్దేశ్యం సత్యాగ్రహ సాఫల్యంలో నిక్షిప్తమైవున్న నా శ్రద్ధకు సరైన కొలబద్ధ ఆగ్రంధం అందువల్ల నా దృష్టిలో పోరాడే సత్యాగ్రహుల సంఖ్యకు యేరకమైన ప్రాముఖ్యతా లేదు

కానీ ఆర్థిక సంబంధమైన చింత నన్ను పీడిస్తూ వుండేది డబ్బులేని కారణంగా, చాలా సమయం వరకూ యుద్ధాన్ని కొనసాగించటం కష్టమైనపని డబ్బు లేకుండా సమరం నడుస్తుంది డబ్బువల్ల నిజమైన యుద్ధం కలుషితమవుతుంది సత్యాగ్రహులకూ ముముక్షువులకూ అవసరానికి మించిన సాధనాలు భగవంతుడెప్పుడూ యివ్వడని యిప్పుడు తెలిసినంత బాగా ఆరోజుల్లో నాకు తెలియదు కానీ నేను ఆస్తికుణ్ణి భగవంతుడు అప్పుడూ నాకు తోడుగా వున్నాడు నా కష్టాలను దూరం చేశాడు దక్షిణాఫ్రికా తీరంలో దిగి జాతిజనులకు మా ఓటమిని గుర్తించి తెలపవలసి వుండగా మరోవైపు భగవంతుడు నా ఆర్థిక యిబ్బందులను దూరం చేశాడు కేప్‌టౌన్ దగ్గర దిగగానే ఇంగ్లాండు నుంచి రతన్ టాటా సత్యాగ్రహానికై 25 వేల రూపాయల విరాళం యిచ్చారని తంతి వచ్చింది అప్పటి అవసరాలకు యీ మొత్తం చాలు మా పని ముందుకు సాగింది

ఇంత డబ్బు, లేదా యింతకన్నా యెక్కువ డబ్బుతో సైతం సత్యం, ఆత్మశుద్ధి ఆత్మబలం యొక్క సమరం ముందుకు నడువదు ఇలాంటి యుద్ధానికి సత్య సంపద యొక్క అవసరం ఎక్కువ యజమాని లేకపోతే మహలు శిధిలం అనిపించినట్లు, మనిషి దగ్గర ఎంత సంపదవున్నా శీలసంపద లేనిదే ఆ మనిషి శిధిలజీవిగా కనిపిస్తాడు

సత్యాగ్రహులు - సమరం ఎంత వరకు సాగుతుందో చెప్పలేమని గ్రహించారు అటు జనరల్ బోథా, జనరల్ స్మట్స్ ఒక్క అంగుళమైనా కూడా వెనక్కి తగ్గమని ప్రతిజ్ఞ చేసి కూర్చున్నారు. ఇటు మరణ పర్యంతమూ పోరాడతామని సత్యాగ్రహులు ప్రతిజ్ఞచేశారు ఇదిఏనుగు చీమల మధ్య జరుగుతున్న యుద్ధం కాలిక్రింద అణచి ఏనుగు చీమలను పచ్చడి చేయగలదు సత్యాగ్రహం ఎన్ని రోజుల వరకు సాగుతుందో సత్యాగ్రహులకే

తెలియదు ఒక సంవత్సరమా అనేక సంవత్సరాలా. సత్యాగ్రహులకైతే రెండూ సమానమే పోరాడటమే వారి దృష్టిలో విజయం. పోరాడటమంటే అర్థం. జైలుకు వెళ్లటం లేదా దేశ బహిష్కరణను పొందటం అంతే ఈలోగా సంసారం సంగతేం కావాలి? ఎప్పుడూ జైలుకు వెళ్ళే వారికి ఉద్యోగం ఎవరిస్తారు? జైలునుంచి విడుదలైన తరువాత తానేం తినగలడు? సంసారానికేం పెట్టగలడు? ఎక్కడ వుండటం? ఇంటి అద్దె ఎవరిస్తారు? జీవన భృతి లేకపోతే సత్యాగ్రహి కూడా ఆందోళన చెందుతాడు గదా తానూ పస్తుండి, తన పరివారాన్నీ పస్తులుంచి సత్యాగ్రహం చేసేవారు ప్రపంచంలో ఎక్కువమంది వుండరు

జైళ్ళకు వెళ్ళే సత్యాగ్రహుల పరివారాల పోషణ కోసం ప్రతినెలా వారికి డబ్బుయిచ్చే వాళ్ళం వారి వారి అవసరాలను బట్టి డబ్బు యివ్వటం జరిగేది. చీమలకు మెతుకులు ఏనుగుకు మణుగుల కొద్దీ ఆహారం. అందరికీ ఒకేలా డబ్బు యివ్వటం కుదిరేపని కాదు. పదిమంది పిల్లలున్న వారినీ ముందూ వెనుకా ఎవరూ లేని బ్రహ్మచారినీ ఒకే శ్రేణిలో ఎలా వుంచగలం? అలాగని కేవలం బ్రహ్మచారులనే సత్యాగ్రహుల సైన్యంలో చేర్చుకోవటం అసాధ్యం. అప్పుడు ఏ సిద్ధాంతం ప్రకారం డబ్బులివ్వాలి? వాళ్ల కుటుంబాన్ని దృష్టిలో వుంచుకుని విశ్వాసముంచి వారు అడిగిన దానిలో చాలా వరకూ తక్కువ చేసి ఖర్చుల నిమిత్తం యివ్వటం జరిగేది. ఇందులో మోసం చేసే అవకాశం బాగా వుండేది. మోసగాళ్ళు కొంతవరకూ యీ పద్ధతిని దురుపయోగపరచారు. ఇతర పరిశుద్ధ మనస్కులైన వారు సైతం ఒక తరహా జీవన స్థాయిని నిలుపుకునేందుకు ఆర్థిక సహాయం గురించి ఆశించేవారు. ఇలా సత్యాగ్రహులకు వారి పరివారాలకు ఆర్థిక సహాయం చేస్తూ సమరాన్ని ముందుకు నడపటం అసంభవమని తెలుసుకున్నాను. ఇందులో అర్హత గలిగిన వ్యక్తి అన్యాయం కావటానికీ దుశ్చరిత్రుడైన వ్యక్తి తన కుసంస్కారంతో సఫలుడవటానికీ అవకాశం వుండేది. అందరూ కలిసి పని చేయటం వల్ల యీ సమస్య ఒక విధంగా పరిష్కారమయ్యే అవకాశం వుంది. ఇందువల్ల ఏ కుటుంబానికీ అన్యాయమయ్యే భయం వుండదు. పాఖండులకు

అవకాశమవలే వుండదు. ఇందువల్ల సామాజిక ధనాన్ని మిగల్చవచ్చు సత్యాగ్రహుల పరివారాలకు కొత్త నిరాడంబర జీవితాలు గడపటానికీ, అనేక మందితో కలిసిమెలిసి వుండేందుకూ తగిన శిక్షణ లభిస్తుంది. ఈ వ్యవస్థవల్ల అనేక ప్రాంతాల అనేక ధర్మాలకు చెందిన భారతీయులంతా కలిసివుండే అవకాశమూ లభిస్తుంది.

కానీ దీనికి అనుకూలమైన స్థానం ఎక్కడినుంచి ఎలా ప్రాప్తిస్తుందన్నదే ప్రశ్న. నగరంలో వుండటమంటే పొయ్యిమీద నుంచి పెనం మీద పడటమే భోజనానికయ్యే నెల ఖర్చు. నగరంలో కేవలం యింటి అద్దెకే యివ్వాల్సి వస్తుంది. నగరంలో వుంటూ నిరాడంబర జీవనం గడపాలంటే కుటుంబాలకు కష్టమే. ఇంతేకాక కుటుంబాలన్ని ఓ చోట కలిసి యేదైనా ఉపయోగకరమైన వృత్తి చేపట్టాలంటే తగిన చోటు లభించదు అందుకని నగరానికి మరీ దూరంగానూ లేక మరీ దగ్గరగానూ లేని ప్రదేశమేదైనా ఎంపిక చేస్తే మంచిదని మేము నిశ్చయించుకున్నాము ఫినిక్స్ ఆశ్రమం వుండనే వుంది ఇండియన్ ఓపీనియన్ అక్కడి నుంచే వెలువడుతున్నది కొంత వ్యవసాయం కూడా అక్కడ జరుగుతున్నది. తక్కిన సదుపాయాలు సైతం ఫినిక్స్‌లో వున్నాయి. కానీ జోహాన్స్‌బర్గ్ నుండి ఫినిక్స్ 300 మైళ్ల దూరంలో వుంది పైగా ప్రయాణానికీ ముప్పై గంటల సమయం పడుతుంది. ఇంత దూరం కుటుంబాలను తీసుకుని వెళ్లడం చాలా కష్టమైన ఖర్చుతో కూడుకున్న పని ఇంతే కాక సత్యాగ్రహుల కుటుంబాలు తమ యిల్లూ వాకిలీ వదులుకుని యింత దూరం వెళ్లేందుకు సిద్ధంగా లేవు. ఒకవేళ సిద్ధమైనా వారినీ జైలునుంచి విడుదలయ్యే సత్యాగ్రహులనూ ఫినిక్స్ పంపేవని అసంభవమని తేలింది.

అందువల్ల కుటుంబాలను ట్రాన్స్‌వాల్‌లోనే పైగా జోహాన్స్‌బర్గ్‌కు దగ్గరగానే వుంచాలని నిర్ణయించాము. శ్రీ కైలన్ బెక్ గురించి ముందే నేను పరిచయం చేశాను. 1100 ఎకరాల భూమిని కొని ఒక్క పైసా తీసుకోకుండా సత్యాగ్రహుల ఉపయోగార్థం యిచ్చివేశారాయన (30 మే 1910) ఆ భూమిలో దాదాపు వేయిదాకా పళ్ళ చెట్లున్నాయి. అయిదారు మంది వుండేందుకు వీలైన చిన్న

యిల్లు వుంది. నీళ్ళకోసం రెండు బావులు ఒక చెరువు వున్నాయి. సమీపంలో ఉండే ఒక మైలు దూరంలోనే 'లాలే' అన్న రైల్వేస్టేషన్ వుంది జోహన్స్ బర్గ్‌కు 21 మైళ్ళ దూరాన వుంది ఇక్కడే యిళ్ళు నిర్మించి సత్యాగ్రహుల కుటుంబాలను వుంచటానికి మేము నిశ్చయించాం

★ ★ ★

34

టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రం 2

టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రంలో వేయి దాకా చెట్లువున్నాయి వాటిలో చాలావరకు నారింజ రేగు వృక్షాలు పళ్ళకాలంలో సత్యాగ్రహులు వారి కుటుంబాల వారు తినగలిగినన్ని తిన్నా యింకా పళ్ళు మిగిలిపోతాయి ఒక చిన్న చెరువు వుంది అది నివాస స్థానాలకు దాదాపు 500 గజాల దూరంలో వుంది అందువల్ల కడవలు నింపి నీరు యిళ్ళకు తీసుకుని వెళ్ళాలంటే కష్టపడాల్సి వస్తుంది

ఇక్కడ నౌకర్లతో యింటికి సంబంధించిన పనులను కానీ, వ్యవసాయానికీ లేదా యిళ్ళు కట్టించే పనికి సంబంధించిన పనులు చేయించకూడదని మా నిర్ణయం మరుగుదొడ్లు శుభ్రపరచటం మొదలుకొని వంట పని వరకూ అన్ని పనులూ స్వయంగా చేసుకోవాలి కుటుంబాల విషయానికి వస్తే స్త్రీ పురుషులను విడివిడిగా వుంచాలని ముందే నిశ్చయించాము అందువల్ల స్త్రీ పురుషుల యిళ్ళు విడివిడిగా దూరందూరంగా కట్టించాలని నిర్ణయమైంది కైలన్‌బెక్ వుండేందుకు సైతం యిల్లు కట్టించవలసి వుంది దానికి దగ్గరగా చెక్క పనికి, చెప్పులు కుట్టించే పనికి కార్ఖానా కూడా సిద్ధం చేయవలసి వుంది

ఇక్కడ వుండేందుకు గుజరాతీ, మద్రాస్, ఆంధ్ర, ఉత్తర ప్రదేశ్‌లకు చెందిన భారతీయులు రాబోతున్నారు వీరు హిందూ, ముస్లిమ్, పారసీ, క్రైస్తవ ధర్మాలకు చెందిన వారు నలభైమంది యువకులు, యిద్దరుముగ్గురు వయోవృద్ధులు ఐదుమంది స్త్రీలు యిరవై ముప్పైమంది బాలలు వున్నారు వీరిలో నలుగురైదుగురు బాలికలు

స్త్రీలలో క్రైస్తవ ధర్మానికి చెందినవారు మాంసాహారపుటలవాట్లు కలిగినవారూ వున్నారు యిచ్చట మాంసాహార భోజనం నిషేధిస్తే బాగుంటుందని కైలన్ బేక్ నేనూ తలచాము మాంసాహారానికి బాల్యం నుంచే అలవాటు పడినవారినీ కష్టకాలంలో యిక్కడ నివసించేందుకు రానన్ను వారినీ కొన్ని రోజులు మాంసాహారాన్ని మానివేయమని ఎలా చెప్పటం? ఒకవేళ చెప్పలేక పోతే, వారి భోజనం ఖర్చు ఎంతో పెరుగుతుంది? గోమాంసం తినే అలవాటున్న వారికి గోమాంసమూ యివ్వాలా? చివరికి వంట గదులెన్నో విడివిడిగా నడపాల్సి వస్తుంది ఇలాంటి పరిస్థితిలో నా ధర్మమేమిటి? ఖర్చు నిమిత్తం డబ్బు యివ్వాల్సిన వాణ్ణి నేనైయుండి మాంసాహారాన్ని వీటిని సమర్థించవలసి వుంటుంది ఒక వేళ మాంసాహారులకు ఆర్థిక సహాయం అందదని నియమం పెట్టానంటే యిక యీ సత్యాగ్రహ సమరం కేవలం శాకాహారుల సహాయంతోనే నడపాల్సి వుంటుంది ఇది ఎలా సంభవం? భారత దేశానికి చెందిన అన్ని వర్గాలనూ సంఘటితంచేసి నడుపబడుతున్న సమరం యిది ఈ పరిస్థితుల్లో నాకు నా ధర్మమేమిటో స్పష్టంగా అర్థమైంది ఒకవేళ క్రైస్తవులు ముసల్మానులు గోమాంసాన్నికోరినా వారికి నేను యివ్వవలసి వుంటుంది ఇక్కడికి వారు రావటాన్ని నేను ఆపలేను.

కానీ భగవంతుడు ఎప్పుడూ ప్రేమను కురిపిస్తూనే వుంటాడు నేనెంతో సరళంగా నా సమస్యను క్రైస్తవ సహోదరుల ముందుంచాను. ముస్లిమ్ పెద్దలు శుద్ధ సాత్త్విక భోజనం తయారు చేసుకునే వంటగదిని నడుపమంటూ ఎప్పుడో అనుమతి యిచ్చేశారు ఇప్పుడు వారి భర్తలూ జైళ్ళలో వున్నారు అట్టి క్రైస్తవ సోదరీమణులతో మాట్లాడవలసివుంది. వారు సైతం శాకాహార భోజనం విషయంలో నాతో ఏకీభవించారు. సోదరీమణులతో యింత దగ్గరగా మాట్లాడే అవకాశం నాకు యిప్పుడే కలిగింది. ఇంటిని గురించిన అసౌకర్యం డబ్బు గురించిన సమస్య, నా భావాలను గురించిన వివరణ అన్నీ వారితో చెప్పాను. వారికి అంతగా కావాలంటే గోమాంసం నేను ఏర్పాటు చేయగలనని కూడా చెప్పాను. సోదరీమణులు మాంసం అక్కర్లేదని చెప్పారు. వంటింటి బాధ్యతంతా వారిపైనే వుంచాము. మాలో నుండి ఒకరిద్దర్ని వాళ్లకు

సహాయంగా వుంటారు నేను వున్నాను చిన్న చిన్న తగాదాలు నా సమక్షంలో దూరమవుతాయి. భోజనం చాలా సాదాసీదాగా వుండాలని నిర్ణయించారు. భోజన సమయాలు నిర్ధారించబడ్డాయి వంటిల్లు ఒకటే అందరూ ఒకే పంక్తిలో కూర్చుని భోజనం చేసేవారు తమ కంచాలూ గ్లాసులూ తామే శుభ్రం చేసుకొనవలసి వుండేది వంటింటిలోని సామను వంతులు వంతులుగా శుభ్రపరచటం జరిగేది. టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రం చాలా దినాలు నడిచినా సోదరీ సోదరులెవ్వరూ మాంసాహారం కావాలని అడుగలేదు మద్యం పూర్తిగా నిషిద్ధం

ఇల్లు పూర్తేందుకు కూడా వీలైనంత వరకు మనపని మనమే చేసుకోవాలని మా కోరిక మా ముఖ్యుడు కైలనభైకి నారాయణన్ దాస్ దామానియా అన్న గుజరాతీ వడ్రంగి ఒకరు. డబ్బు తీసుకోకుండానే రయీ పనిలో సాయం చేశారు కూలి తక్కువ తీసుకునే యిద్దరు కూలీలను కూడా తెచ్చాడు. పనితనం అవసరంలేని సామాన్య కార్యకలాపాలు మేమంతా చేశాం. మాలో చక్కని ఆరోగ్యవంతులైతే అద్భుతాలు చేశారు. వడ్రంగి పనిలోని అర్ధభాగం పనంతా మాలోని ఓ చక్కని సత్యాగ్రహం చేశాడు. పరిశుభ్రం చేయటం నగరానికి వెళ్ళి అవసరమయ్యే వస్తువులను తెచ్చేపనంతా సింహంలాంటి నాయుడే చూసుకున్నాడు.

ప్రాగ్‌జీ ఖండుబాయి దేశాయ్ అన్న వ్యక్తి టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రంలో వుండేవాడు ఆయనైతే జీవితంలో కష్టమంటే ఏమిటో తెలియని విధంగా పెరిగాడు. కానీ గడగడ వణికించే చలినీ, సలసల కాల్చే ఎండలనూ ఆయన భరించవలసివచ్చింది. కుండపోతవంటి వర్షపు ధాటిని సైతం తట్టుకొన వలసి వచ్చింది. మొదట్లో డేరాల్లో వుండవలసి వచ్చింది. ఇల్లు తయారు కావటానికి రెండు నెలల సమయం పట్టింది. టిన్నురేకులతో తయారు చేయబడిన యిళ్ళు. కొలిచి వుంచిన చెక్క కూడా దొరికేది. అందువల్ల కొలత బద్దతో వాటిని అవసరానికి తగినట్టు ముక్కలు చేయటం జరిగేది కిటికీలు తలుపులు ఎక్కువ వుండేవి కావు. ఇన్ని కారణాలవల్ల కొద్దిసమయంలోనే చాలా యిళ్ళు నిలబెట్టగలిగాము. కానీ ప్రాగ్‌జీకైతే యిది పరీక్షా కాలమేనని

చెప్పక తప్పదు జైలుకంటేయీ క్షేత్రమందలి పనులు మరింత కఠినమైనవనే చెప్పాలి ఒకరోజైతే ఎండ అలసట వల్ల వారు స్పృహతప్పి క్రింద పడిపోయారు. కానీ వారు ఓడిపోయేమనిషి కాదు శరీరాన్ని పరీక్షా సాధనంగా భావించి ఇక్కడ తన పూర్తిగా నడుం కట్టి పని చేశాడు చివరికి కండబలంలో అందరికీ సమానంగా దీటుగా తయారయ్యారు జోసెఫ్ రాయ్‌సేన్ మరో స్నేహితుడు వున్నాడు బారిష్టరైనా, బారిష్టరునన్న గర్వం అతనికి వుండేది కాదు కఠిన పరిశ్రమ చేయలేని శరీరం వారిది రైల్లో నుంచి సామాను క్రిందికి దించటం, దాన్ని బండిలో పెట్టేయటం ఆయనకి కష్టం కలిగించే పనులు అయినా యథాశక్తి ఆ పని చేశారాయన టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రంలోకి వచ్చి నిర్బలులైన ప్రతివారూ బలవంతులయ్యారు పరిశ్రమ అందరికీ శక్తి నివ్వగలదన్న మాట రుజువైంది.

క్షేత్రంలో వున్న వారు ఏదో ఒక పని మీద జోహాన్స్ బర్గ్ వెళ్లవలసి వచ్చేది పిల్లలక్కడికి వాహ్యాళికై వెళ్లటానికి యిష్టపడేవాళ్లు పనికి సంబంధించి జోహాన్స్‌బర్గ్ వెళ్లవలసి వచ్చేది. క్షేత్రానికి సంబంధించిన పనిమీద వెళ్ళే వాళ్ళకి రైల్లో అదీ మూడవ తరగతిలో మాత్రమే ప్రయాణించే అనుమతినివ్వాలని నిర్ణయించటం జరిగింది. వాహ్యాళి కోసం వెళ్ళే వాళ్ళు నడిచి వెళ్ళవలసివుంటుంది వారికి తినుబండారాలు కూడా యివ్వాల్సి వుంటుంది నగరానికి వెళ్ళి తినటానికీ తాగటానికీ డబ్బు ఖర్చు పెట్టరాదు ఇలాంటి నియమాలు పెట్టకపోతే అడవిలో సైతం వుండటానికి సిద్ధమై డబ్బు పొదుపు చేయటానికి ఎందుకు సిద్ధపడ్డామో, ఆడబ్బంతా నగరం వెళ్ళి బజార్లలో తినే ఉపాహారానికై ఖర్చయిపోతుంది. ఇంట్లో తయారు చేయబడిన ఉపాహారం సాదాసీదాగా వుండేది. ఇంటి దగ్గరే పిండి కొట్టించి బరకగా వున్న పిండితో చేసిన డబుల్ రొట్టె. దానిపై వేరు సెనగ పప్పుతో చేసిన వెన్న యింటి నారింజ కాంతులతో చేసిన జామ్ యిదీ ఆ ఉపాహారం. వేరు సెనగ పప్పుతో తయారు చేసిన యీ వెన్న బైట పాలవెన్న కంటే నాలుగింతలు తక్కువ ధరకే వస్తుంది. నారింజలు క్షేత్రంలోనే ఎక్కువగా లభిస్తాయి. క్షేత్రంలో ఆవుపాలకన్నా బైట నుంచి వచ్చే డబ్బాపాలనే ఎక్కువగా ఉపయోగించే వాళ్ళం.

కానీ మళ్ళీ ప్రయాణం గురించిన విషయానికే రావలసి వచ్చింది. సరదాగా జోహన్స్‌బర్గ్‌కు వెళ్ళాలను కునేవారు వారానికి ఒకటి రెండు సార్లు నడిచివెళ్ళి ఆ రోజే తిరిగి వచ్చేసేవాళ్ళు 21 మైళ్ళ దూరమని ముందే చెప్పాను నడిచి వెళ్ళవలసి రావటం వల్ల మా డబ్బు చాలా మిగులసాగింది పైగా నడిచివెళ్ళే వాళ్లకు లాభించింది కూడా కొంతమందికి నడక అలవాటై పోయింది ఇలా జోహన్స్‌బర్గ్ వెళ్ళాలనుకునే వారు తెల్ల వారగట్ల 2 గంటలకు లేచి 2-30 కల్లా బయలు దేరి 6, 7 గంటల్లోపల జోహన్స్‌బర్గ్ చేరుకునేవారు త్వరగా నడిచి నాలుగు గంటల 17 నిమిషాల్లో అక్కడికి చేరుకునేవారు

క్షేత్రంలో వుండేవాళ్ళు దీనిని భారంగా కాక ప్రేమగా పాటించేవారు కేవలం నియమాల మీదనే ఆధారపడి ఆశ్రమంలో ఏ ఒక్కరినీ వుంచలేము. పైగా నవయువకులు నవ్వుతూ తుళ్ళుతూ క్షేత్రానికి సంబంధించిన పనులు సైతం చేసేవారు కొంచెం శరీరకష్టంతో చేయాల్సిన పనులు అప్పగించినపుడు వారు చేసే హడావిడిని ఆపటం కష్టమయ్యేది. సంతోషంగా వారెంత వరకు పనిచేయగలరో అంత వరకే వారిచే పని చేయించటం జరిగేది ఈ నియమం వల్ల పని పూర్తికాకపోవటమన్నది నేనేనాడూ గమనించలేదు

శుచిశుభ్రత గురించిన సంగతైతే కథ లాగా వుండేది. ఇంతమంది పని చేసేవాళ్ళున్నా ఏనాడూ చెత్తా చెదారమూ ఎంగిలి పదార్థాలూ కనిపించేవి కావు ఈ చెత్తాచెదారమంతా త్రవ్వి వుంచిన మట్టి కింద పాతి పెట్టడం జరిగేది దారిలో నీళ్ళు చలటం నిషిద్ధం నీళ్ళను పాత్రలో సేకరించి వుంచి చెట్ల పాదుల్లో పోసేవారు తిండిలో మిగిలిపోయిన పదార్థాలను ఎంగిలి పదార్థాలను ఓ చోట నియమంగా పడవేసేవారు. మైల పదార్థాలను 11/2 అడుగులోతు గలిగిన ఓ గుంటలో వేసి వుంచి అది నిండిన తరువాత కప్పివేయటం జరిగేది. అందువల్ల దుర్గంధం వుండేది కాదు అక్కడ ఈగలు పారాడేవికావు చెత్తాచెదారాన్ని కప్పి వేశారన్న అనుమానమూ వచ్చేదికాదు దానికి తోడు క్షేత్రానికి అమూల్యమైన ఎరువు కూడా లభించేది నిజానికి యీ చెత్తాచెదారాన్ని సరిగా వుపయోగిస్తే లక్షలాది రూపాయల ఎరువు

తయారు చేసుకోవచ్చు. పైగా రకరకాల రోగాల నుంచి విముక్తి లభిస్తుంది నదీ తీరాల వద్ద మలమూత్రవిసర్జన చేసే అలవాటు వల్ల పవిత్ర నదీ తీరాలను మనం మలినం చేస్తున్నాం. ఈగలు అనేకం జన్మించడానికి మనమే కారణం భయంకరమైన మన అజాగ్రత్తవల్ల ఆ ఈగలు ఎక్కడ బడితే అక్కడున్న మలమూత్రాదులపై వాలి మళ్ళీ స్నానం చేసి శుభ్రమైన మన దేహాలపై వాలుతాయి ఒక చిన్న గుంట మనను యీ అపరిశుభ్రాన్నుంచి రక్షించగలదు నడిచే దారుల్లో చెత్తవేయటం ఉమ్మివేయటం చీదడం యివన్నీ చేయటం భగవంతుని పట్లా మనషుని పట్ల మనం పాపం చేస్తున్నట్లే ఇందులో దయారాహిత్యం వుంది 'ఇతరులకు అసౌకర్యం కలిగిస్తున్నామన్న భావనలేని దోషం వుంది అడవిలో వుంటూ కూడా తన మలాన్ని మట్టితో కప్పని వాడు శిక్షకు అర్హుడు

సత్యాగ్రహుల కుటుంబాల వారిని ఉద్యమ శీలురను చేయటం డబ్బును పొదుపు చేయటం స్వావలంబనం అలవాటు చేయటం మా పనులు ఈ ధ్యేయాన్ని పూర్తి చేసుకున్న తరువాత ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వంలో ఎన్ని రోజులైనా మేము పోరాడవచ్చు చెప్పులకోసం డబ్బు ఖర్చు పెట్టవలసి వచ్చేది బూట్లవల్ల ఎండ వేడిమితో నష్టపోవాల్సి వస్తుంది చెమట అంతా పాదాలవద్ద చేరి పాదాలు తడిసేవి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో మన దేశంలో లాగా సాక్సుల అవసరం అంతగా వుండదు కానీ ముళ్ళూ రాళ్ళనుంచి రక్షణకై కాళ్ళకి ఏదో ఒకటి అవసరం అన్న విషయం మేమూ ఒప్పుకున్నాం అందువల్ల చెప్పులు తయారు చేసే వృత్తిని నేర్చుకోవాలని నిశ్చయించాం దక్షిణాఫ్రికాలో పాయిన్ టౌన్ వద్ద మేరియన్ హిల్‌లో ట్రేపిస్ట్ అన్న రోమన్ కాథలిక్ ఫాదరీల మఠం వున్నది అక్కడ యిలాంటి వృత్తులు నేర్పుతారు వాళ్ళు జర్మనులు. శ్రీ కేలన్ బెక్ అక్కడికి వెళ్ళి చెప్పులు తయారు చేసే కళ నేర్చుకుని వచ్చారు. వారి నుంచి నేను నా నుంచి తక్కిన వారూ నేర్చుకున్నారు. ఇలా చాలా మంది నవయువకులు చెప్పులు మా కోసం తయారు చేయటమే కాక బైటి వారికి కూడా అమ్మసాగారు .నా శిష్యులు చాలా మంది యీ కళలో నన్ను మించి పోయారని వేరే చెప్పనవసరం లేదు ఇలాగే తోలుపని కూడా మొదలెట్టాం ఒక గ్రామంలా మేమంతా

అక్కడ వుండేవాళ్ళం. ప్రతి చిన్న వస్తువునూ మా చేతులతో మేమే తయారు చేసుకునే వాళ్ళం. పరోపకారులైన మా స్నేహితులు యీ విషయంలో కొన్ని నెలల వరకూ మాకు సహాయంచేశారు. శ్రీ కీలన్ బెక్ యీ విభాగానికి ముఖ్యులు. వారి జాగ్రత్త నియమ పాలన వంటి సుగుణాల అనుభవం మాకు అడుగడుగునా కలిగేది.

యువకులకోసం బాలబాలికల కోసం ఒక విశాలమైన గది అవసరమైంది ఇది అన్నింటికన్నా కఠినమైన పని చివరి దాకా యీ పని మేము చేయలేకపోయాం వాళ్ళను చదివించే బరువు బాధ్యత శ్రీ కెలన్ బెక్ మరియు నా మీద పడింది మధ్యాహ్నం సమయంలో వారికోసం యీ పాఠశాల పని చేస్తూ వుండేది ఉదయం శారీరిక శ్రమవల్ల మేమిరువురం బాగా అలిసి పోయే వారం విద్యార్థులు కూడా బాగా డస్సిపోయేవారు విద్యార్థులూ మేమూ తూగుతూ వుండేవాళ్ళం కళ్ళపై నీళ్ళు చల్లుకుని వాళ్ళతో ఆటలాడేవాళ్ళం మా అలసటనెలా దూరం చేసుకోవాలని ప్రయత్నించేవాళ్ళం కానీ అప్పుడప్పుడూ మా ప్రయత్నం విఫలమయ్యేది శరీరానికి అవసరమయ్యే విశ్రాంతి అది తీసుకునే తీరేది తూగుతూవున్నా తరగతులు జరుగుతూనే వుండేవి కానీ పై చెప్పిన విఘ్నాలకంటే భిన్నమైనది మరొకటి వుంది తెలుగు తమిళం గుజరాతీ మూడు భాషలు మాట్లాడే విద్యార్థులకు ఎలా పాఠాలు బోధించడం? మాతృభాష ద్వారా విద్యాబోధన చేయాలన్న కోరిక నాకు ఎప్పుడూ వుండేది తమిళం కాస్తంత తెలిసినా తెలుగు నాకు అసలు రాదు ఇలాంటి స్థితిలో ఒక ఉపాధ్యాయుడు ఏమి చేయగలడు? ఆశ్రమంలో వున్న కొందరు యువకులను ఉపాధ్యాయులుగా ఉపయోగించుకునే వాళ్ళం కానీ యీ ప్రయోగం సఫలమైందని చెప్పలేము భాయీ ప్రాగ్‌జీని యీ పనిలో వుపయోగించుకున్నాం కొంతమంది యువకులు కాస్త ఉద్రేకులు సోమరులు తమ పుస్తకాలతో వాల్లకు ఎప్పుడూ యుద్ధమే ఇదికాక మేమిరువురమూ చదువు చెప్పే పని నియమానుసారం చేయలేకపోయే వాళ్లం. అవసరం వచ్చినప్పుడల్లా నేనూ లేదా కేలన్‌బెక్ జోహాన్స్‌బర్గ్‌కి వెళ్ళవలసి వచ్చేది.

రెండవ యిబ్బంది మత సంబంధమైన విద్యకు సంబంధించినది. మహమ్మదీయులకు ఖురాన్ పారసీయులకు అలేస్తా చెప్పించాలనే కోరిక నాకు వుండేది. ఒక మహమ్మదీయ బాలకుడు వుండేవాడు. అతనికి ఖోజా తెగకుచెందిన ఒక చిన్న పుస్తకం చెప్పించేబాధ్యతను ఆ అబ్బాయి వాళ్ళ నాన్న నాపై పెట్టాడు. ఇస్లాం ఫారసీ మత గ్రంథాలను నేను సేకరించాను. హిందూ మతానికి సంబంధించిన మూల సిద్ధాంతాలను నాకు అవగతమైన రీతిలో వ్రాసుకున్నాను నా పిల్లలకోసం యీ రకంగా రాశానో లేక ఆశ్రమ వాసుల పిల్లలకోసం రాశానో నాకిప్పుడు గుర్తులేదు. నావద్ద ఆ ప్రతి యీనాడు వుండివుండే నా ప్రగతిని కొలిచే కొలబద్ధగా దాన్ని ముద్రించి వుండేవాడిని. ఇలాంటి ఎన్నో వస్తువులను పారవేయటమో కాల్చి వేయటమో చేసేశాను. వస్తువులను సేకరించే అవసరం తక్కువ. నా కార్యక్షేత్రం విస్తృతమై పోతూ వచ్చిన తరువాత యిలాంటి యెన్నో వస్తువులను నేను నాశనం చేస్తూ వచ్చాను. దీన్ని గురించి నాకు పశ్చాత్తాపం లేదు ఇలాంటి వస్తువుల సేకరణ నాకు ఎక్కువ ఖర్చు పెట్టించేలా తయారైంది. వాటిని రక్షించేందుకు సాధనాలు అవసరమయ్యాయి. అందువల్ల నా దనమోహరహిత ఆత్మకు అసహనం పెరిగింది.

ఆశ్రమంలో విద్యాబోధన గురించిన యీ ప్రయోగం వ్యర్థం కాలేదు దీని ఫలితంగా పిల్లలలో అసహనమన్న భావానికి చోటులేకుండా పోయింది. పరస్పర మతాల పట్ల సిద్ధాంత సంప్రదాయాల పట్ల అంతా ఉదారతను అలవరచు కున్నారు. అందరూ సొంత అన్నదమ్ముల్లా వుండటం నేర్చుకున్నారు. పరస్పరం సాయపడటం నేర్చారు సభ్యత నేర్చారు. ఉద్యమ స్ఫూర్తి పొందారు. ఇప్పటికీ ఆ బాలల పని తీరును గురించి తెలిసిన నేను అనాడు టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో వారు నేర్చుకున్నదంతా వృధా అవలేదని చెప్పగలను. ఆ ప్రయోగం అర్థాంతరమే అయినా అది ఒక అర్థవంతమైన ధార్మిక ప్రయోగమనే చెప్పాలి. టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రమందలి తీయని జ్ఞాపకాలలో యీ విద్యా బోధనకు సంబంధించిన జ్ఞాపకం కూడా తీయనిదే. కానీ యీ జ్ఞాపకాలకోసం వేరే ఒక ప్రకరణం వ్రాయడం అవసరం

* * *

35

టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రం - 3

టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రానికి సంబంధించిన అనేక జ్ఞాపకాలను యీ ప్రకరణంలో వ్రాయదలచాను. అవి ఒకదానికొకటి సంబంధం లేనివిగా తోచవచ్చు. అందుకై నన్ను పాఠకులు క్షమింతురుగాక

విద్యాబోధనకై నాకు అప్పగించిన పిల్లల సమూహం మరో ఉపాధ్యాయుడికి లభించి యుండదు. దాదాపు 7 సంవత్సరాల బాల బాలికలుమొదలుకొని 20 సంవత్సరాల యువకులు 12, 13 సంవత్సరాల బాలికలు ఆ సమూహంలో వుండేవాళ్ళు. కొంతమంది బాలకులు ఆటవికులుగా వుండేవాళ్ళు. వాళ్ళు విపరీతమైన అల్లరి వాళ్ళు దుష్టులు కూడా. ఇలాంటి వారున్న బృందానికి ఏం చెప్పను? ఎలా చెప్పను? అందం స్వభావాలకూ అనుకూలంగా నేను మరలేను. వారితో ఏ భాషలో మాట్లాడేది? ఈ ప్రశ్నలన్నీ నాముందుండేవి. తమిళం తెలుగు పిల్లలు తమ మాతృభాష లేదా ఆంగ్ల భాషను అర్థం చేసుకోగలరు. కొంచెం డచ్ భాష సైతం వారికి వచ్చు. కానీ నేను వారితో ఆంగ్లంలో మాత్రమే మాట్లాడగలను. విద్యార్థులను రెండు విభాగాలు చేశాను గుజరాతీ వారితో గుజరాతీలో మాట్లాడటం. తక్కిన వారితో ఆంగ్లంలో మాట్లాడం యిదీ నా పని ముఖ్యంగా వాళ్ళకు కొన్ని పసందైన కథలు చెప్పటం. పుస్తకాలనుంచి చదివి వినిపించటం వంటి ఏర్పాట్లు నేను చేశాను. వాళ్ళందరినీ ఒక చోట కూర్చోబెట్టటం వాళ్లలో స్నేహభావం సేవాభావాన్ని వికసింప జేయుటకు ప్రధానోద్దేశ్యంగా పెట్టుకున్నాను చరిత్ర భూగోళం వంటి వాటిలో సామాన్య జ్ఞానంతోపాటు కొంత వ్రాయటం కూడా నేర్పేవాడిని. కొందరికి అంకగణితం నేర్పేవాడిని. ఇలా నా పని చేసుకుపోయేవాడిని. ప్రార్థన కోసం కొన్ని పాటలుకూడా నేర్పుతూ తమిళ బాలురను కూడా అవి నేర్చుకోమని ప్రోత్సాహ పరచేవాణ్ణి.

బాలబాలికలందరూ స్వేచ్ఛగా కలిసి మెలిసి తిరిగేవారు. అక్కడ నా యీ ప్రయోగం నిర్భయంగా సాగింది. అప్పట్లో నేను వారికి నేర్పిన స్వేచ్ఛ

యిప్పుడు అందించే ధైర్యం నాకు లేదు. ఇది నా అజ్ఞానం కావచ్చు. నాకీ ప్రయోగంలో చాలా చేదు అనుభవాలు కలిగాయి. కొంత నష్టపోవలసి వచ్చింది కూడా. నేనువరినైతే నిర్దోషులని తలచానో వారే దోషులుగా నిరూపించబడ్డారు. కొన్ని వికారాలను కనుగొన్నాను. అందువల్ల యీ విషయంలో నేను పిరికివాణ్ణయ్యాను.

నా యీ ప్రయోగం పట్ల నాకే విధమైన పశ్చాత్తాపమూ కలుగలేదు. ఈ ప్రయోగం కారణంగా నష్టపోవలసి వచ్చిందనటానికి నా ఆత్మ అంగీకరించదు. కానీ వేడిపాల వల్ల నోరు కాలినప్పుడు మీగడను సైతం వూదుకుని తినాల్సి వస్తుందికదా! అదే నా విషయంలో జరిగింది.

మనిషి, శ్రద్ధ సాహసాలను యితరుల నుంచి దొంగిలించలేడు. టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో నా శ్రద్ధ సాహసాలు పరాకాష్ఠ నందుకున్నాయి. మళ్ళీ వాటిని నాకందివ్వమని నేను భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను. కానీ నా ప్రార్థనను అతను ఆలకించేదెలా? అతని ముందు నాలాంటి బికార్లు అసంఖ్యాకంగా నిలబడివున్నారు. అసంఖ్యాకమైన బికారులకు మల్లే అతనికి అసంఖ్యాకమైన చెవులున్నాయి. అందువల్లే భగవంతునిపట్ల నాకు శ్రద్ధ పూర్తిగా వుంది. నేను యోగ్యుణ్ణే అయినపుడు నా ప్రార్థనను భగవంతుడు తప్పక వింటాడన్న నమ్మకమూ వుంది.

నా ప్రయోగం యిలా సాగింది.

అల్లరి చిల్లరగా తిరిగే మగపిల్లలనూ ఈడొచ్చిన మంచి అమ్మాయిలనూ ఒకేసారి ఒకే చోట స్నానం చేసేందుకు నేను పంపేవాణ్ణి. మగపిల్లలకు మర్యాద ఆత్మ సంయమనం గురించి మంచి బోధలు చేస్తుండేవాడిని వారంతా నా సత్యాగ్రహం గురించి ఎరిగిన వారే. వారి పట్ల నాకు మాతృ వాత్సల్యం వుండేది. ఆ పిల్లలు కూడా యిలాగే అనుకునేవారు. వంటయింటికి దూరంగా వున్న చెరువు గురించి పాఠకులకు గుర్తుండే వుంటుంది. అక్కడ ఆడపిల్లలు. మగపిల్లలు కలిసే అవకాశం యివ్వటమూ పైగా వారు నిర్దోషులుగా వుండాలని ఆశపడటం, అయితే ఒక తల్లి చూపులు తన కుమార్తె చుట్టూతా తిరుగుతున్నట్లుగా నా కళ్ళు కూడా వాళ్ళను

అంటిపెట్టుకునేవుండేవి స్నానం చేసే వేళలు నిర్దిష్టంగా వుండేవి బాలబాలికలంతా ఒకేసారి స్నానానికి వెళ్ళటం జరిగేది. సామూహిక కార్యక్రమాలలో రక్షణ వుండటం వల్ల, అది యిక్కడా వుండేది. ఏకాంతం వారికి దొరికేదే కాదు. అప్పుడే సాధారణంగా నేనూ చెరువు దగ్గరకి చేరుకునే వాణ్ణి.

మేమంతా వరండాలో నిద్రపోయే వాళ్ళం. అమ్మాయిలు నా చుట్టుపక్కల పడుకునేవాళ్ళు. రెండు పడకలమధ్య మూడు అడుగుల దూరం దాదాపుగా వుండేది. పడకల క్రమంలో జాగ్రత్త వుండేది. కానీ కలుషితమైన మనసున్న వారి మధ్య జాగ్రత్త ఏలాంటిదైనా ఎంతవరకు పని చేస్తుంది? ఆ బాల బాలికల విషయంలో నా గౌరవాన్ని ఆ భగవంతుడే కాపాడాడనుకుంటాను బాలబాలికలంతా ఏ దోష భావమూ లేకుండా కలిసి మెలిసి వుండగలరన్న విశ్వాసంతో నేనా ప్రయోగం అప్పట్లో చేయగలిగాను. వాళ్ళ తల్లిదండ్రులు నాపై వుంచిన అపారమైన విశ్వాసమే నన్ను యిలా ప్రేరేపించినదని చెప్పవచ్చు.

ఒకరోజు ఒక అబ్బాయి యిద్దరు అమ్మాయిలను ఆటపట్టించాడన్న విషయం ఆ అమ్మాయియో లేక వేరే అబ్బాయో వచ్చి నాకు చెప్పారు. నేను వణికిపోయాను దీనిపై విచారిస్తే నిజమేనని తెలిసింది నేను ఆ అబ్బాయిని కోప్పడ్డాను కానీ ఆ మాత్రం చాలదు. నేను ఆ అమ్మాయిల శరీరాలపై ఏదేని చిహ్నాలుంచాలనుకున్నాను. వాటిని చూచి యువకులలో వారిని దృష్టితో చూడకూడదన్న భావన కలగాలన్నది నా ఉద్దేశ్యం. ఈ చిహ్నాల వల్ల తమపై ఎవరూ ఆక్రమణ చేయటానికి సాహసించరని ఆ అమ్మాయిలూ ధైర్యంగా వుండగలరని నా ఆలోచన. రాముడు సీతకు చాలా దూరంగా వున్నా రావణుడు సీతను సమీపించలేకపోయాడు. ఈ అమ్మాయిల్లో కూడా అలాంటి పవిత్రతా చిహ్నాలు వుంటే వారిని ఎవరూ కుదృష్టితో చూడరనీ, అలాంటి చిహ్నాలు నేను వారికివ్వగలిగితే బాగుంటుందని నా అభిలాష. ఈ ఆలోచనలతో నాకు రాత్రంతా నిద్ర పట్టలేదు. ప్రొద్దున్న ఆ అమ్మాయిలను బుజ్జగించే ప్రయత్నం చేశాను. వాళ్ళను ఆశ్చర్యపోనివ్వకుండా నెమ్మదిగా మీ

పొడవాటి జుట్టును నేను కత్తిరించేందుకు అనుమతించండని అడిగాను ఆశ్రమంలో మేము ఒకరికొకరం క్షవరం చేసుకోవటంలోనూ గడ్డం గీసుకోవటంలోనూ సాయం చేసుకునే వాళ్ళం అందువల్ల వెంట్రుకలు కత్తిరించే కత్తెరలు వంటి సామాను మా వద్ద వున్నది ముందైతే ఆ అమ్మాయిలిద్దరూ తమ తల వెంట్రుకలు కత్తిరిరంచేందుకు అనుమతించలేదు కొందరు వయసులో పెద్దవారైన స్త్రీలకు నా ఉద్దేశ్యం చెప్పి వారిని ఒప్పించాను ముందు వారు కూడా నా సూచనను అంగీకరించలేదు కానీ దీని వెనుకనున్న నా ఆలోచనను వారు అంగీకరించి తమ అంగీకారం తెలిపారు అమ్మాయిలు అందంగా ఆకర్షణీయంగా వున్నారు అయితే వారిలో ఒకరు యీనాడు లేరు. ఆ అమ్మాయి ముఖంలో మంచి తేజస్సు వుండేది. రెండవ అమ్మాయి గృహిణి జీవితం గడుపుతోంది చివరికి యిరువురూ తలవెంట్రుకలు కత్తిరించుకునేందుకు సన్నద్ధమయ్యారు యీ ప్రకరణం వ్రాస్తున్న చేతితోనే వాళ్ళ వెంట్రుకలను కత్తిరించేశాను దీని తరువాత తరగతి గదిలో నేను చేసిన యీ పనిని విశ్లేషించి చెప్పి వాళ్ళను శాంతింప జేశాను. దీన పర్యవసానం మంచిగా వున్నది. తరువాత అమ్మాయిలను అబ్బాయిలు ఏడిపించడమన్న ఫిర్యాదు నేను వినలేదు వాళ్ళిద్దరూ పోగొట్టుకున్నది ఏమీ లేదు కానీ పొందినది ఎంత వున్నదో భగవంతునికే తెలుసు ఆ యువకులు యిప్పటికీ యీ సంఘటనను గుర్తుంచుకుని తమ ప్రవర్తనను మార్చుకుని వుంటారని నా ఆశ

ఇలాంటి ప్రయోగాలను ఏ అధ్యాపకుడైనా అనుకరిస్తే ఆపదలను ఎదుర్కొన వలసి వస్తుంది ఒక సందర్భంలో మనిషి ఎంతవరకు వెళ్ళగలడో తెలుపుతూ సత్యాగ్రహంలోని పరిశుద్ధతను సూచించటానికి యీ ప్రయోగాన్ని గురించి వ్రాశాను ఈ పరిశుద్ధత వల్లే మా సత్యాగ్రహానికి విజయం సమకూరింది. ఇలాంటి ప్రయోగం చేసేందుకు అధ్యాపకుడే పిల్లల తల్లిదండ్రిగా వ్యవహరించవలసి వుంటుంది ప్రాణాలను పణంగా పెట్టి యిలాంటి ప్రయోగాలు జరుగుతాయి పైగా కఠోర తపస్సు యొక్క బలం యిందు అవసరం

నేను చేసిన యీ పని ప్రభావం ఆశ్రమ వాసుల సంపూర్ణ జీవనం మీద పడింది. అతి తక్కువ ఖర్చుతో జీవితాన్ని గడపటమన్న లక్ష్యంతో దుస్తుల విషయంలో కూడా మార్పులు తీసుకుని వచ్చాం దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయుల దుస్తులు యూరోప్ వాసుల వలె వుంటాయి. సత్యాగ్రహుల దుస్తులు కూడా అలాగే వుండేవి. కాని టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో యీ వస్త్రాల అవసరం వుండేది కాదు. మేమంతా కూలీపని చేస్తున్నాం, కనుక కూలీల దుస్తులే మేము వేసుకోసాగాం అయితే విధానం మాత్రం యూరోపియన్లదే అంటే కూలీల లాగా పైజామా కమీజు ఇందులో ఖైదీల దుస్తుల విధానాన్ని కూడా అనుకరించాం లావు బట్టతో కట్టిన పైజామా, కమీజులు బజార్లో దొరికే వాటినే మేమంతా ఉపయోగించే వాళ్ళం. స్త్రీలలో చాలా మంది చక్కటి కుట్టుపని చేసేవాళ్ళు. వాళ్ళంతా యీ భారం వహించారు.

భోజనంలో సాధారణంగా అన్నం పప్పు, కూర, రొట్టె అప్పుడప్పుడూ వీటితో పాటు పాయసం వుండేవి. అన్నమంతా ఒకే గిన్నెలో వండబడేది. జైళ్ళలోలా పళ్ళానికి బదులు మట్టిప్లేటు వుండేది చేతితో తయారుచేసిన చెక్క స్పూన్లు వుండేవి రోజుకు మూడుసార్లు భోజనం. ప్రొద్దున ఆరింటికి డబుల్ రొట్టె, గోధుమకాఫీ 11 గంటలకు పప్పు అన్నం, కూర, సాయంత్రం 4 గంటలకు గంజి, పాలు లేదా డబుల్ రోటీ, గోధుమ కాఫీ. రాత్రి 9 గంటలకు నియమం ప్రకారం అందరూ నిద్రించాలి. సాయంత్రం భోజనం తరువాత 7.30 మధ్య ప్రార్థన వుండేది. అందులో భజనలు పాడేవారు. అప్పుడప్పుడూ రామాయణం. ఇస్లామ్ గ్రంథాల నుంచి కొన్ని భాగాలూ కూడా చదవబడేవి. భజనల్లో ఆంగ్లం, హిందీ గుజరాతీ మూడు భాషల్లోని రచనలూ వుండేవి మూడు భాషల్లోని భజనలూ ఒక్కోసారి ఒకే భాషలోనూ పాడేవారు.

ఆశ్రమంలో వుండేవారిలో ఎక్కువమంది ఏకాదశీ వ్రతం చేసుకునేవారు. ఉపవాసాల గురించి ఎక్కువ పరిజ్ఞానమున్న పి.కె. కొత్వాల్‌గారు అక్కడికి విచ్చేశారు వారి పర్యవేక్షణలో మాలో కొందరు చాతుర్మాసం కూడా చేశాం. అదే రోజుల్లో మహమ్మదీయుల రోజాలు కూడా వుండేవి. మా మధ్య ముస్లిం యువకులు వుండేవారు. వారిని రోజా వుండేందుకు ప్రోత్సహించటం మా

ధర్మమని మేము గుర్తించాము వారికోసం ఉదయపు ఆహారం, రాత్రి భోజనానికి ఏర్పాటు కూడా చేసేవాళ్ళం. వారికోసం రాత్రిపూట ఖీర్ మొదలైన పదార్థాలు కూడా చేయించేవాళ్ళం. మాంసాహారం వుండేదికాదు అసలు ఎవ్వరూ మాంసాహారం కావాలని అడగలేదు. వారికి తోడు వుండాలని ఒక్కొక్కసారి మేముకూడా సాయంత్రమే భోజనం చేసేవాళ్ళం సూర్యాస్తమయానికి ముందే భోజనం చేయటం సాధారణ నియమం. ఒకరు సూర్యాస్తమయానికి ముందే భోజనం చేసి తయారైపోతున్నవారు మరి కొందరు సూర్యాస్తమయం తరవాత భోజనానికి ఉపక్రమించేవారు. ముస్లిమ్ యువకులు సైతం తమ ఉపవాసదినాలలో ఎవరికీ యిబ్బంది కలిగించే వాళ్ళు కాదు. కానీ ముస్లిములు కాని యువకులు భోజన విషయంలో తమ ముస్లిం సోదరులలాగా సంయమనం పాటించటం వల్ల ఆశ్రమవాసులపై చక్కటి ప్రభావం పడింది మతకారణంగా బాలుర మధ్య వివాదాలు చెలరేగిన సంఘటనలేవీ నాకు తెలియరాలేదు. తమ తమ మత ఆచారాలను బుద్ధిగా పాటిస్తూనే పరస్పరం అంతా ఆదరపూర్వకంగా వ్యవహరించే వాళ్ళు పైగా ధార్మిక వ్రత సమయాల్లో ఒకరికొకరు సాయంచేసుకునేవారు కూడా.

నగర జీవనానికి దూరంగా వుంటున్నాం ఆరోగ్య సదుపాయాలు సాధనాలు సైతం ఆశ్రమంలో మేము వుంచుకునే వాళ్ళం కాదు పిల్లల నిర్దోషిత్వం గురించిన నమ్మకం లాగే అనారోగ్య సమయంలో ప్రకృతి వైద్యం గురించిన నమ్మకమూ అప్పట్లో నాకుండేది. సాదాసీదా జీవనం గడిపేవారికి అనారోగ్యాలు రావనీ ఒక వేళ వచ్చినా నేనే వైద్యం చేసుకోగలనని నా గట్టి నమ్మకం. స్వస్థత గురించిన నా చిన్ని పుస్తకం నా ప్రయోగాలకూ అప్పటి నా శ్రద్ధకూ అద్దం పడుతుంది. నేనెప్పుడూ జబ్బుతో పడక వేయననీ, కేవలం నీరు, మట్టి, ఉపవాసం యిలాంటి ప్రయోగాలతో ఆహార మార్పిడితో అన్ని అనారోగ్యాలకూ చికిత్స చేయవచ్చునని నా ప్రగాఢ విశ్వాసం. ఆశ్రమంలో ఏ వ్యక్తికి జబ్బు చేసినా వైద్యం చేయించటం గానీ మందులు వేయటం గానీ నేను చేయలేదు. ఆశ్రమంలో డెబ్బైఏళ్ళ ఉత్తర భారతానికి చెందిన వృద్ధుడొకాయన వుండేవారు. అతనికి ఉబ్బసమూ దగ్గు వుండేవి. ఇవి కూడా

కేవలం ఆహారంలో మార్పులు నీటి ప్రయోగంతో నయమయ్యాయి. కానీ రెండుసార్లు నేనూ అనారోగ్యం పాలయ్యాక యిలాంటి చికిత్సలను చేయటంలో ధైర్యాన్ని కోల్పోయాను.

మా టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమం నడుస్తున్నప్పుడే స్వర్గీయ గోఖలే దక్షిణాఫ్రికా వచ్చారు. వారి యాత్రను వర్ణించటానికో ప్రత్యేక ప్రకరణం కావాలి. కానీ ఒక చేదైన ఒక మధురమైన అనుభవాన్ని నేనిక్కడే చెబుతాను. ఆశ్రమంలో మేమెలాంటి జీవితాన్ని గడుపుతున్నామో యీ పాటికి పాఠకులకు కొంత అవగతమయ్యే వుంటుంది. అక్కడ బల్ల లేక పరుపు లాంటి వస్తువులేవీ వుండేవి కావు. కానీ గోఖలే గారి కోసం ఒక మంచం తెప్పించాం. వారికి పూర్తిగా ఏకాంతం కలిగేందుకు తగిన గదులు ఆశ్రమంలో లేవు. కూర్చునేందుకు విద్యాశాలలో వున్న బెంచీలు తప్ప వేరే సరంజామా మా వద్ద లేదు. ఇలాంటి స్థితిలోనూ గోఖలే వంటి వారిని ఆశ్రమానికి తీసుకురావాలన్న ఆశను చంపుకోవటం ఎలా? టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమాన్ని చూడకుండా ఆయన వుండగలరా? గోఖలే గారి శరీరం ఒక్కరాత్రి కోసం అసౌకర్యాలను తట్టుకొనగలదనీ, స్టేషన్ నుండి ఆశ్రమం వరకూ దాదాపు 1 1/2 మైలు దూరం నడిచి రాగలరనీ నేను అనుకున్నాను. నేను ముందే వారినడిగాను. సహజమైన సరళ స్వభావం కారణంగా ముందువెనుకలాలోచించక వారూ నాపై గల విశ్వాసంతో ఏర్పాట్లకు సరేనన్నారు. నా అదృష్టం కొద్దీ ఆరోజు వర్షం కూడా పడింది. వున్నట్లుండి ఏర్పాట్లలో మార్పు చేయటం నాకు సాధ్యమయ్యే పని కాదు. అలా నా అజ్ఞానంతో కూడుకున్న ప్రేమ వల్ల వారికి నేను కలిగించిన కష్టాన్ని జీవిత పర్యంతమూ మరచిపోలేను. ఇంతపెద్ద శ్రమను వారి శరీరం భరించలేకపోయింది. వారికి జలుబు చేసింది. భోజనం చేసేందుకు వంటింటి దాకా కూడా వారిని తీసుకుని వెళ్ళటం కష్టమైపోయింది. కెలన్‌బెక్‌గారి గదిలో వారిని వుంచాము. అక్కడి దాకా భోజనం తీసుకుని వెళ్ళే వరకూ చల్లబడి పోవటం సహజం. నేను వారి కోసం ప్రత్యేకంగా సూప్ తయారు చేసేవాడిని. భాయీ కొత్వాల్ ప్రత్యేకమైన పిండితో వారికి డబుల్ రొట్టె తయారు చేసేవాడు. కానీ ఈ రెండూ వేడివేడిగా

వారి వద్దకు ఎలా చేర్చటం? ఎలాగో ఏర్పాటు చేశాం. ఆఖరికి గోఖలేగారు ఒక్కమాట కూడా నన్ననలేదు. కానీ వారి ముఖం చూచి అర్థం చేసుకున్నాను మేమంతా కింద నేలమీదే తివాచీ పరుచుకుని పడుకుంటామని తెలియగానే వారు కూడా చాపతీసి వేయించి నేలమీదే పరుపు వేయించుకున్నారు ఆ రాత్రి నేను చాలా పశ్చాత్తాపపడ్డాను. గోఖలే గారికి ఒక అలవాటుండేది దానిని నేను దురలవాటు అని అంటాను. వారు తమ నౌకరుతో సేవ చేయించుకునేవారు. కానీ యీ యాత్రలో ఏ నౌకరూ రాలేదు. శ్రీ కెలన్ బెక్ నేనూ వారి పాదాలు ఒత్తుతామని చాలాసార్లు అభ్యర్థించాము. కానీ వారు మమ్మల్ని తమ పాదాలు తాకేందుకు సైతం అనుమతించలేదు. పైగా సగం కోపం, సగం నవ్వు కలిపి "దుఃఖము అసౌకర్యము అనుభవించటానికి మీరు మాత్రమే పుట్టారనీ, మీ ద్వారా సుఖము సౌకర్యము పొందేందుకు మేము పుట్టామని మీరు అనుకుంటూ వుండవచ్చు. దీనికి శిక్ష యీ రోజు పూర్తిగా అనుభవించాలి. మీరు నన్ను తాకటం కూడా నా కిష్టం లేదు. మీరేమో శౌచ క్రియలకు యింటి నుంచి చాలా దూరంగా వెళ్తారా? నాకు మాత్రం యిక్కడే కమోడ్ ఏర్పాటు చేస్తారా? ఎందుకని? నేను ఎంత కష్టమైనా సహిస్తాను. మీ యీ గర్వాన్ని అణచి తీరుతాను" అని అన్నారు. వారి యీ మాటలు వజ్రకఠోరంగా మాకు అనిపించాయి కెలన్ బెక్ నేనూ యిద్దరమూ చాలా ఖిన్నమనస్కులయ్యాము. ఈ మాటలంటున్నప్పుడు వారి ముఖంపై చిరునవ్వు వుండటమే మాకు ఓదార్పు. తెలిసీ తెలియక అర్జునుడు కృష్ణునికి ఎన్నో యిబ్బందులు కలిగించి వుంటాడు. కానీ కృష్ణుడు అవన్నీ గుర్తుంచుకుని వుంటాడా? మాసేవా భావాన్ని గోఖలే గారు బాగా గుర్తుంచుకున్నారు. కానీ మా చేత సేవ చేయించుకునే అవకాశమే వారు మాకు యివ్వలేదు. మోంబాసా నుంచి వారు నాకు ప్రేమ పూర్వకమైన పుత్తరం వ్రాశారు. అది నా హృదయంపై అంకితమై పోయింది. మా ఆశ్రమానికి వచ్చి వారు చాలా కష్టపడ్డారు. కానీ వారి సేవ చేసుకునే భాగ్యం మాకు చివరి దాకా కలుగ జేయలేదు. తినుబండారాలు మేం చేసినవి తినకపోతే ఏం చేయగలిగే వారో? రెండవ రోజు వారు స్వయంగా విశ్రాంతి

తీసుకోలేదు. మమ్మల్ని విశ్రాంతి తీసుకోనివ్వలేదు. వారి ఉపన్యాసాలన్నీ మేము పుస్తకంగా అచ్చువేయబోతున్నాము. ఆ పుస్తకమంతా పరిజాశారు ఎప్పుడైనా ఏదైనా వ్రాయాలనుకుంటే అటూ యిటూ తిరుగుతూ ఆలోచించుకునే అలవాటు వారికుండేది వారు ఒక చిన్న ఉత్తరం వ్రాయవలసి వచ్చింది. ఆ ఉత్తరం వెంటనే వ్రాసేస్తారాయన అనుకున్నాను. కానీ అలా జరుగలేదు. నేనా ప్రస్తావన తీసుకు వచ్చినపుడుక వారి ప్రసంగం వినాల్సి వచ్చింది - నా జీవన పద్ధతి గురించి నీకేం తెలుసు? చిన్న పని కూడా అంత తొందరగా చేయను తెలుసా? దానిపైన బాగా ఆలోచిస్తాను. దాని కేంద్ర బిందువేమిటో నిర్ధారణ చేస్తాను ఆ విషయానికి సంబంధించిన భాష గురించి ఆలోచిస్తాను ఆ తరువాతే రాస్తాను. అందరూ యిలాగే చేస్తే ఎంత సమయం ఆదా అవుతుంది? మరి యీ రోజుల్లో ప్రజల్లోనూ ఎన్నో నీచ నికృష్ట భావాలు చోటు చేసుకున్నాయి వాటి ఆక్రమణ నుంచి తప్పించుకోవచ్చుగదా? - యిదీ వారి మాటల సారాంశం. గోఖలేను కలవటం గురించి వ్రాయకపోతే టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమం గురించిన అనుభవాలు ఎలా అసంపూర్ణంగా వుండిపోతాయో అలాగే కెలన్ బెక్ యొక్క జీవన పద్ధతుల గురించి వ్రాయకపోతే యీ జ్ఞాపకాలు అర్థాంతరాలుగా మిగిలిపోతాయి. ఈ పరిపూర్ణుడైన శుద్ధ మనస్కుణ్ణి ముందే పాఠకులకు పరిచయం చేశాను. టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రంలో మాతో కెలన్ బెక్ ఎంత బాగా కలిసిపోయారో అది ఒక ఆశ్చర్యకరమైన విషయం సాధారణ విషయాలు గోఖలేని ఏమాత్రం ఆకర్షించేవికావు కానీ కెలన్‌బెక్ జీవితంలో వచ్చిన పరివర్తనను గమనించి వారు కూడా ఆకర్షితులయ్యారు. వారికి ఎండ చలి ఎప్పుడూ అలవాటే లేదు. జీవితంలో ఎప్పుడూ వారికి ఎలాంటి అసౌకర్యమూ కలుగ లేదు. నిజం చెప్పాలంటే స్వచ్ఛంద జీవనాన్ని వారు తమ జీవనాదర్శంగా తీసుకున్నారు. ప్రపంచపు వైభవ విలాసాలను అనుభవించటంలో ఏ ఒక్కటీ వారి జీవితంలో అసంపూర్తిగా లేదు. తన సొంత ఆనందంకోసం వారు డబ్బు సంపాదించటానికి ఏనాడూ వెనుకడుగు వేయలేదు.

ఇలాంటి వారు టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో నివసించటం తిండి, నిద్రా, యింకా ఆశ్రమ వాసులతో పూర్తిగా కలిసిపోవటం - యిది సాధారణ విషయం కాదు. కొంతమంది తెల్లవారు అతనిని మూర్ఖుడనీ పిచ్చివాడనీ పిలిచేవారు. మరికొంతమందికి వారి త్యాగ నిరతిని చూచి గౌరవం పెరిగింది. తన త్యాగాన్ని దుఃఖం రూపంలో భావించుకొని వారు క్రుంగిపోయిన సందర్భాలేవీ లేవు. తన వైభవం వల్ల పొందిన ఆనందం కంటే త్యాగం వల్లే ఎక్కువ ఆనందాన్ని పొందారు శ్రీ బెక్. నిరాడంబరత్వంలోని సుఖాన్ని వర్ణిస్తూ వారందులో లీనమై పోయే విధానాన్ని గమనిస్తే వినేవారికి సైతం ఆ ఆనందాన్ని అనుభవించాలనిపించేది. చిన్నా పెద్దా అందరితో ఎంతో బాగా కలిసి పోయారు. వారు లేని ఒక్క క్షణం కూడా మాకు బాధాకరంగా వుండేది. కెలన్ బెక్‌కు పండ్ల చెట్లంటే చాలా ప్రీతి అందుకే వాటి భారాన్ని సైతం తనపైనే వేసుకున్నారు. రోజూ ఉదయం బాలబాలికలతో పెద్దలతో తోటపని చేయించేవారు. వారుకూడా చాలా శ్రమించేవారు. ఎప్పుడూ నవ్వుతూ వుండటం వారి లక్షణం. అందుకే వారితోబాటు పనిచేయటం ఆశ్రమవాసులకు యిష్టంగా వుండేది రాత్రి 2 గంటలకు లేచి జోహాన్స్‌బర్గ్ వెళ్ళటానికి తయారయ్యే బృందంలో బెక్ తప్పక వుండేవారు.

వారితో మత సంబంధమైన చర్చలు నేనెప్పుడూ చేసేవాణ్ణి. అహింస సత్యము మొదలైన నియమాలు. వ్రతాలు తప్ప మాట్లాడేందుకు నా వద్ద విషయాలేమీ లేవు పాములు మొదలైన వాటిని చంపటం పాపమని నేనన్నప్పుడు తక్కిన నా ఆంగ్లేయ మిత్రులలాగా బెక్ సైతం కంగు తిన్నారు. కానీ చివరికి తాత్విక దృష్టితో ఆలోచించి నాతో ఏకీభవించారు. మనబుద్ధి అంగీకరించిన విషయాన్ని ఆచరణలోకి తీసుకు రావటం మంచిదే. ధర్మంకూడా యీ విషయం మా పరిచయ ప్రారంభ దినాలలోనే వారంగీకరించారు. అందువల్లే ఎలాంటి సంకోచమూ లేకుండా ఒక్క క్షణంలో ఒక మహత్తరమైన పరివర్తనకు వారు శ్రీకారం చుట్టారు. పాములవంటి వాటిని చంపటం పాపమైతే వాటితో స్నేహం చేయటం. పెంచుకోవటం అవసరమని వారు అభిప్రాయపడి విభిన్న జాతుల సర్పాలను గుర్తించటానికి అవసరమయ్యే

సూచనలున్న పుస్తకాలు సేకరించారు. అన్ని పాములూ విషపూరితాలు కావనీ, వ్యవసాయంలో సాయపడే పాములు కూడా వుంటాయనీ వారు చదివి తెలుసుకున్నారు పాములను గుర్తించే విధానాన్ని మేమే వారికి నేర్పాము. చివరికి మా క్షేత్రంలోనే దొరికిన కొండ చిలువను వారు పెంచుకున్నారు. కెలన్ బెక్ దానికి తన చేతితో ఆహారం తినిపించేవారు. ఇదంతా చూసి నేను వారితో ఓసారి - స్నేహభావంతో మీరు కొండ చిలువను పెంచుతున్నారు కానీ దానికి ఆ విషయం అర్థం కాదుగదా! మీ యీ ప్రేమతో పాటు భయం మిళితమై వుంది. ఈ కొండ చిలువను స్వేచ్ఛగా వదిలేసి కూడా దాని పట్ల ప్రేమ చూపించటం మీకూ నాకూ కూడా సాధ్యం కాని విషయం. మనం మనలో పెంపొందించుకోవాలనుకునే భావన కూడా యీ రకపు ధైర్యమే.

అందువల్ల యీ కొండచిలువను మీరు పెంచుకోవటంలో సుహృద్భావాన్ని చూడగలను కానీ అహింసను కాదు. ఈ పాముకూడా మనం వ్యవహరించేతీరును గమనించగలగాలి. భూమిపై పుట్టిన ప్రతిప్రాణి భయాన్నీ, ప్రేమను కూడా అర్థం చేసుకోగలవు. ఇది మన పాత అనుభవమే. ఇంతేకాక యీ కొండ చిలువను విషపూరితమని మీరు ఒప్పుకోరు దీని జీవన విధానం అలవాట్లను గురించి అధ్యయనం చేసేందుకు దీనిని మీరు ఖైదు చేసి వుంచారు ఇది ఓ రకమైన స్వార్థం స్నేహంతో దీనికి స్థానం వుండదు. అని అన్నాను.

నా వాదనను బెక్ అర్థం చేసుకున్నా వెంటనే దాన్ని వదిలి పెట్టేందుకు వారి మనసు అంగీకరించలేదు. ఏరకమైన ఒత్తిడినీ వారిపై నేనుతీసుకు రాలేదు. కొండచిలువ విషయంలో నేనూ పిల్లలూ సైతం ఆనందానుభూతి పొందే వాళ్లం. దాన్ని ఏడిపించటం లేదా కలవరపెట్టడం వారికో ఆట. కానీ అది ఆ పంజరాన్నుంచి బైటపడే మార్గంకోసం ప్రయత్నించసాగింది. పంజరం తలుపు ఎవరి పొరపాటువల్లనైనా తెరుచుకుందో లేక కొండ చిలువే స్వయంగా ఏదో రీతిగా దాని తలుపు తెరిచిందో తెలియదు. కానీ రెండు మూడు రోజుల్లో బెక్ తన ఖైదీ మిత్రుని కలిసేందుకు వెళ్ళి వచ్చిన తరువాత చూస్తే పంజరం ఖాళీగా వుంది ఆయనా యిది చూచి ఆనందించారు.

నేనూ సంతోషించాను కానీ యీ ప్రయోగం వల్ల ఎప్పుడూ పాములను గురించి మాట్లాడుకోవటం మా సంభాషణల్లో భాగమైపోయింది. ఆల్‌బ్రేస్ట్ అనే ఒక బీద జర్మనీ వాణ్ణి బెక్ ఆశ్రమానికి తీసుకు వచ్చారు. అతడు బీదవాడు వికలాంగుడు కూడా. చేతి కర్ర లేకుండా నడవలేనంతగా అతని వెన్ను భాగం పూర్తిగా వంగిపోయింది. కానీ అతని ధైర్యానికి అంతులేదు విద్యావంతుడైనందువల్ల జీవితానికి సంబంధించిన సూక్ష్మ ప్రశ్నలల్లో శ్రద్ధ చూపేవాడు. ఆశ్రమంలో అతను కూడా భారతీయుల లాగే కలిసి మెలిసి వుండేవాడు పాములతో నిర్భయంగా వ్యవహరించటం ఆయనకిష్టం. చిన్న చిన్న పాములను చేతితో పట్టుకుని తీసుకు వచ్చేవాడు అరచేతిలో వుంచుకుని ఆడించేవాడు. ఆశ్రమం చాలా రోజులు నడిచివుంటే యీ జర్మనీ వాసి యొక్క ప్రయోగాల పరిణామాలు తెలిసియుండేవి

ఈ ప్రయోగాల వల్ల పాములంటే మాకున్న భయం తగ్గింది కానీ పాముల పట్ల భయం బొత్తిగా పోయిందని కానీ, వాటిని చంపటాన్ని నిరోధించేవాళ్ళమనీ దీని అర్థంకాదు. "ఫలానా పని హింసలేదా పాపము అని అనుకోవటం వేరు. దానికి అనుగుణంగా ఆచరించటం వేరు పాములంటే భయం వున్నప్పుడు మనం ప్రాణత్యాగం చేయటానికి తయారుగా లేనప్పుడు ప్రాణభీతి సమయంలో పామును చంపకుండా ఎవ్వరూ వుండరు ఆశ్రమంలో యిలాంటి సంఘటనొకటి జరగటం నాకు గుర్తుంది అక్కడ పాముల తాకిడి ఎక్కువగా వుండేదని పాఠకులీపాటికి అర్థం చేసుకునే వుంటారనుకుంటాను మేమా ప్రాంతానికి వెళ్ళినప్పుడు అక్కడెవ్వరూ వుండేవారు కాదు. చాలాకాలంగా అది నిర్జన ప్రదేశంగా వుండేది. కెలన్ బెక్ గదిలోనే ఓ రోజు ఒక పాము కనిపించింది. పైగా అది తరమటానికో లేదా పట్టుకోవటానికో వీలులేని స్థలంలో వుంది. ఆశ్రమంలోని విద్యార్థి ఒకడు దాన్ని చూచి నాకు చూపించాడు. దాన్ని చంపేందుకు అనుమతి నిమ్మని అడిగాడు. నా అనుమతి లేకుండానే అతనా పని చేయగలడు కానీ సాధారణంగా నన్ను అడగనిదే అక్కడి విద్యార్థులైనా పెద్దలైనా ఒక అడుగు ముందుకు వేసేవారు కాదు. పామును చంపేందుకు అనుమతించటం

ధర్మం అనిపించింది అందువల్ల అనుమతించాను నేను దాన్ని చంపటానికి అనుమతించి ఏదో పెద్ద పని చేశానని యీ సంఘటన గురించి వ్రాస్తున్నపుడు కూడా నేను అనుకోవటం లేదు పామును చేతితో పట్టుకొనేశక్తిగాని లేదా ఆశ్రమ వాసులను పాములపట్ల నిర్భయంగా వ్యవహరించేలా చేసే శక్తిగాని నాలో లేదు ఇప్పటికీ ఆ శక్తిని పెంపొందించుకోలేక పోయాను

టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో సత్యాగ్రహుల రాకపోకల వెల్లువ వుండేదని పాఠకులిప్పటికి చాలా సునాయాసంగా అర్థం చేసుకుని వుంటారు జైలుకు వెళ్ళేవారు గానీ జైలు నుంచీ వచ్చేవారు గానీ ఆశ్రమంలో వుంటూనే వుండేవారు ఒకసారి యిద్దరు సత్యాగ్రహులు స్వంత పూచీకత్తుపై ఆశ్రమానికి వచ్చారు రెండవ రోజు తీర్పు వినేందుకు కోర్టుకు వెళ్ళవలసి వున్నది వాళ్ళు మాట్లాడటంలో బహు నేర్పరులు ఇంతలో వారు పట్టుకోవలసిన ఆఖరిరైలుకి సమయం మించిపోయింది. ఇప్పుడిక వారారైలుకి వెళ్ళగలరా లేదా అన్నది ప్రశ్న. వారు యిద్దరూ యువకులు కసరత్తులో కుశలురు వాళ్ళు వాళ్ళకి వీడ్కోలు పలికేందుకు మాలో కొందరు స్టేషన్‌కి పరుగెత్త నారంభించారు రైలు వచ్చే ముందు రైలు బయలు దేరేముందు శబ్దాలను నేను విన్నాను. అప్పటికి స్టేషన్ ముఖద్వారం దగ్గర వున్నాము వారిరువురూ వేగంగా ముందుకు వెళ్ళి పోయారు నేను వెనుక బడ్డాను. రైలు బయలు దేరింది

కానీ యీ యువకులను గమనించిన స్టేషను మాస్టరు రైలును ఆపించి యీ యిద్దరినీ అందులో కూర్చోబెట్టించారు నేను స్టేషన్ చేరుకుని అతనికి ధన్యవాదాలు సమర్పించాను. ఈ సంఘటన వ్రాసేటప్పుడు నేను రెండు విషయాలపై దృష్టిని కేంద్రీకరించదలచాను ఒకటి సత్యాగ్రహులు జైలుకెళ్ళి, తిరిగి వచ్చినా తమ మాటనిలబెట్టుకునేందుకై తిరిగి వెళ్ళడంలో వారి ఉత్కంఠ. రెండుస్థానిక అధికారులతో సత్యాగ్రహులు పెంచుకున్న అనుబంధం ఆ యిరువురూ ఆ రోజు రైలు అందుకొనక పోయి వుంటే కోర్టుకు హాజరు కాలేక పోయేవారు. వారికెవరూ పూచీకత్తు యివ్వలేదు. కోర్టు వారు, వారి వద్ద జమానతు రూపంలో డబ్బు వసూలు చేయలేదు. కేవలం వారి నిజాయితీ పట్ల నమ్మకంతోనే వారిని వదలటం జరిగింది జైలు కెళ్ళేందుకు

సత్యాగ్రహులు సదా ఉత్సాహాన్ని చూపేవారు. అందుకని కోర్టు అధికారులు సైతం వారి వద్ద జమానతు సేకరించటం అవసరమనుకునేవారు కాదు అందువల్లనే రైలు తప్పిపోతుందనే భయంతో యీ నవయువకులిద్దరూ బాధపడ్డారు అందుకే వాయువేగంతో పరిగెత్తి రైలు స్టేషను చేరుకున్నారు సత్యాగ్రహ ప్రారంభ దినాల్లో జైలు అధికారులు వీరిని బాగా యిబ్బంది పెట్టిన సందర్భాలున్నాయి. కొన్ని చోట్ల జైలు అధికారులు వీరితో చాలా కఠినంగా వ్యవహరించేవారు కూడా కానీ మా సమరం నడిచే కొద్దీ జైలు అధికారుల్లో మా పట్ల కాఠిన్యం తగ్గటం కొందరిలో స్నేహమాధుర్యం పెరగటం కూడా మేము గమనించాం అధికారులు సత్యాగ్రహులతో చాలాకాలంగా కలిసివున్నచోట స్టేషన్ మాస్టర్ లాగా స్నేహంగా మెలగటం వారికి సాయం చేయటం కూడా వుండేది. కానీ అధికారులకి లంచం యిచ్చి సత్యాగ్రహులు సౌకర్యాలు పొందేవారని పాఠకులు అనుకోవచ్చు. యిలాంటి అనుచిత సౌకర్యాలు కొనుక్కోవటం గురించి సత్యాగ్రహులెప్పుడూ ఆలోచించి యుండలేదు. మంచితనం వల్ల యివ్వబడే సౌకర్యాలను అనుభవించాలన్న తపన యెవరికి వుండదు? ఇలాంటి సౌకర్యాలను సత్యాగ్రహులు చాలా చోట్ల పొందేవాళ్ళు స్టేషన్ మాస్టర్ వీరికి ప్రతికూలంగా వుంటే నియమానుసారం వీరిని యిబ్బంది పెట్టగలడు ఈ యిబ్బందుల పట్ల ఫిర్యాదులూ వుండవు ఒకవేళ స్టేషన్ మాస్టరు వీరికి అనుకూలంగా వుంటే నిమయానుసారం తాను నడుచుకుంటూనే వీరికి సౌకర్యాలు కల్పించగలడు. ఇలాంటి అన్ని సౌకర్యాలనూ ఆశ్రమానికి దగ్గరున్న లాల్‌స్టేషనులో వున్న స్టేషన్ మాస్టర్ వల్ల మేము పొందగలిగాము దీనికంతటికీ కారణం సత్యాగ్రహుల శిష్టవ్యవహారం వారి ధైర్యం, దుఃఖాన్ని సహించే శక్తియే.

ఒక అప్రస్తుత ప్రసంగాన్ని కూడా వర్ణించటం అనుచితం కాదని నాభావన. 35 సంవత్సరాల వయసునుంచీ నాకు ధార్మిక, ఆర్థిక ఆరోగ్య దృష్టితో ఆహార విషయంలో మార్పులు తీసుకురావాలనీ వాటిని ప్రయోగించి చూడాలనే కోరిక వుండేది. ఈ నాటికీ ఆ కోరిక ఏమాత్రమూ తగ్గలేదు. ఈ ప్రయోగాల ప్రభావం నా చుట్టుపట్ల వారిపై పడటం సహజం.

పీటితోపాటు మందులకు బదులు ప్రకృతి వైద్యం అంటే నీరు మట్టివంటి వాటి ఉపచారంలో జబ్బులు తగ్గించటానికి నేను ప్రయత్నించేవాడిని. దక్షిణాఫ్రికాలో నేను వకాలతు చేసేటప్పుడు అక్కడి వకీళ్ళ కుటుంబాలతో నాకు స్నేహ సంబంధాలు వుండేవి. అందువల్ల వారి సుఖదుఃఖాలలో నన్ను భాగస్థుణ్ణి చేసేవారు. ఆరోగ్య విషయంలో నా ప్రయోగాలను గురించి తెలిసిన వారు అందులోనూ నా సాయం పొందేవారు. వారితో లుటావన్ అన్న వకీలు ఒకరు ఉత్తర భారత దేశం నుంచి గిరమిటియా కూలీగా ఆయన దక్షిణాఫ్రికా వచ్చారు. ఆయనకు 70 ఏళ్లు. చాలా సంవత్సరాలుగా ఉబ్బసం, దగ్గూ వుండేవి. ఆయనకు వైద్యుల మందులు డాక్టర్ల టాబ్లెట్ల అనుభవం చాలా వుంది. వారికి అప్పట్లో నా ప్రకృతి వైద్యంపై విశ్వాసం చాలా వుండేది. నా షరతులను పాటిస్తూ ఆశ్రమంలో వుంటే నేను నా ప్రయోగాలను వారిపై చేస్తానని అంగీకరించాను. ఆయన నా షరతులు ఒప్పుకున్నారు. వారికి పొగాకు అలవాటు బాగా వుండేది నా అనేక షరతుల్లో పొగాకు వదిలి వేయాలన్న షరతు కూడా ఒకటి. రోజూ మధ్యాహ్నం 12 గంటలకు క్యూనే గారి కటిస్థానం చేయించటం మొదలెట్టాను. అది ఎండలో కూర్చునే వీలున్న ఋతువు భోజనంలో కొద్దిగా అన్నం నూనె, తేనె కొద్దిగా పాయసం తీయని నారింజ లేదా ద్రాక్ష, గోధుమ కాఫీ యివ్వటం జరిగేది ఉప్పు, మసాలాలు వుండేవి కావు. నేను పడుకునే చోటనే లోపలివైపు లుటావనీ పడక వుండేది. పడక కోసం ప్రతి ఒక్కరికీ రెండు కంబళ్ళు యిచ్చేవాళ్ళం. ఒకటి పరచుకోవటానికీ రెండోది కప్పుకోవటానికీ చెక్కతో చేసినతలగడ వుండేది. ఒక వారం రోజులు గడిచాయి. లుటావన్ శరీరంలో వేడి పుట్టుకొచ్చింది. ఉబ్బసం తగ్గింది దగ్గూ తగ్గింది. కానీ ఉదయం బదులు రాత్రిపూట ఉబ్బసం దగ్గూ ఆయన్ని సతాయించటం మొదలెట్టాయి అతను దొంగతనంగా పొగాకు తీసుకుంటున్నట్టు నాకు అనుమానం కలిగింది. నేను అడిగితే ఆయన లేదని సమాధానం యిచ్చాడు. రెండు మూడు రోజులు గడిచాయి. తేడా కనిపించకపోయే సరికి నేను అతణ్ణి చాటుగా పరీక్షించాలనుకున్నాను. అందరూ క్రింద పడుకునేవాళ్ళు. అందువల్ల పాముల భయం వుండనేవుంది. అందుకే కెలన్ బెక్ నాకు టార్చిలైటు

యిచ్చారు. తన దగ్గర ఒకటి వుంచుకున్నారు. దాన్ని దగ్గరుంచుకుని రాత్రివూట పడుకునేవాణ్ణి. ఒకరోజు మెలుకువగా వుండాలని నిశ్చయించుకున్నాను. వాకిలి బయట వరండాలో నా పడక లోపల వాకిలికి దగ్గరగానే లుటావనీ పడుకునేవారు. అర్థరాత్రి అతనికి దగ్గు వచ్చింది. అతను అగ్గి పెట్టె వెలిగించి బీడీ తాగటం మొదలెట్టాడు నేను నెమ్మదిగా పడక మీద నుంచి లేచి అతని దగ్గరికి వెళ్ళి టార్చిలైటు వెలిగించాను లుటావన్ గాబరాపడ్డాడు. పరిస్థితి అర్థమైంది. బీడీ ఆర్పి, నా కాళ్ళు పట్టుకున్నాడు నేను చాలా తప్పు చేశాను. ఇక పొగాకు జోలికి వెళ్ళను. మిమ్మల్ని నేను మోసగించాను నన్ను క్షమించండి" అంటున్నపుడు లుటావన్ గొంతు పూడుకుంది. నేను అతణ్ని సముదాయించాను "బీడీ తాగకపోతే నీకు మంచిది నా అంచనా ప్రకారం నీకు దగ్గు తగ్గితీరాలి కానీ తగ్గకపోతే నీవు దొంగతనంగా బీడీ తాగుతున్నావేమోననిపించింది. అన్నాను లుటావన్ బీడీ అలవాటు మానిపోయింది. దానితో పాటు అతని ఉబ్బసమూ దగ్గూ కూడా తగ్గాయి ఒక నెలలో ఆరోగ్యవంతుడై లుటావన్ మంచి తేజస్సుతో బలం సమకూర్చుకుని మా దగ్గర సెలవు తీసుకున్నారు.

రెండు సంవత్సరాల స్టేషన్ మాస్టర్ కొడుకుకు టైఫాయిడ్ వచ్చినప్పుడు నా ప్రకృతి వైద్యం గురించి తెలిసి వుండటం వల్ల నా దగ్గరికొచ్చారు మొదటి రోజు ఆహారమేమీ యివ్వలేదు రెండవ రోజు బాగా పండిన అరటిపండు ఒక చెంచా నూనె, తియ్యని నారింజ పండ్ల రసపు చుక్కలు యిచ్చాను. రెండవ పూట భోజనం పెట్టలేదు రాత్రి ఆ అబ్బాయి కడుపుపైన మట్టి లేపనాన్ని రాశాను జబ్బు నయమైంది ఆ బాలునికి డాక్టరు యిచ్చిన మందులు సరైనవి కాకపోవటమో లేదా వారి నిర్ధారణ సరియైనది కాక పోవడమో జరిగిందన్న మాట. టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో యిలా నేను చేసిన ఎన్నో ప్రయోగాలలో కొన్నైనా విఫలమయ్యాయన్న ఫిర్యాదు వచ్చినట్టు నాకు గుర్తులేదు అదే ఉపచారాలు యీ రోజు ఎవరికైనా చేయటానికి నేను ముందు వెనుకాడతాను. టైఫాయిడ్ జ్వరానికి అరటిపండు నూనె యివ్వాలంటే యిప్పుడు నేను వణికి పోతాను. 1918లో భారత దేశంలో వున్నప్పుడు అజీర్తివల్ల బంక విరోచనాలు పట్టుకున్నాయి. దీనికి నేను వైద్యం చేసుకోలేక

పోయాను. దక్షిణాఫ్రికాలో వున్నప్పుడు పని చేసిన ఉపచారాలు భారతదేశంలో సఫలమవలేదు. దీనికి కారణం నాలో ఆత్మవిశ్వాసం తక్కువవటం లేదా యిక్కడి వాతావరణంలో ఆ చికిత్సా విధానం అంత పని చేయక పోవటం కారణం కావచ్చు. కానీ ఒకటి ఇలాంటి వైద్యం వల్ల, టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రంలో అలవడిన నిరాడంబరత వల్ల ఎక్కువ కాకపోయినా కనీసం రెండు మూడు లక్షల రూపాయలు మిగిలి వుంటాయి. అక్కడున్న వారిలో కుటుంబ జీవన భావం పెంపొందింది. సత్యాగ్రహులకు నిజమైన ఆశ్రయం దొరికింది. అవినీతి, గర్వం వీటికి అవకాశం లేకుండా పోయింది. మంచీ చెడూ విడి పోయాయి. ఇవి ప్రత్యక్షంగా నాకు తెలిసినవిషయం.

పైన ఆహారపు ప్రయోగాలను గురించి చెప్పిన విషయాలన్నీ ఆరోగ్య దృష్టితో చేసినవే నేను నాపైనే ఒక్క అద్భుత ప్రయోగం చేసుకున్నాను. ఆధ్యాత్మిక దృష్టితో జరిగిన ప్రయోగమిది

శాకాహారులుగా మనకు పాలు తీసుకునే అధికారం వుందా లేదా అన్న ప్రశ్న గురించి నేను చాలా ఆలోచించాను. దీన్ని గురించి బాగా చదవినాను కూడా కానీ ఆశ్రమంలో వుండేటప్పుడు నేనో పుస్తకమో పేపరో చూచాను. కలకత్తాలో ఆవులు బర్రెలతో చాలా క్రూరంగా వ్యవహరించి ఒక్కో పాల బొట్టు వాటి స్తనాల నుంచి పిండుతున్నారని చదివాను వెదురు గొట్టాల్లో తీవ్ర ఔషధాలను నింపి, వాటి స్థనాలకు తగిలించి అందులోని పాలన్నింటినీ పిండివేసే భయంకరపద్ధతిని గురించిన వర్ణన కూడా చదివాను. కేలన్ బెక్‌తో పాలు తీసుకోవలసిన అవశ్యకత గురించి చర్చిస్తూ యీ ప్రక్రియ గురించి కూడా ప్రస్తావించాను పాలు తాగటాన్ని ఆపివేస్తే దానివల్ల ఒనగూడే ఆధ్యాత్మిక ప్రయోగాల గురించి చెబుతూ పాలు తాగటం మానేస్తే మంచిదని అన్నాను కెలన్ బెక్ చాలా సాహసి తక్షణం యీ ప్రయోగానికి వారు సిద్ధపడ్డారు వారికి నా మాటలు బాగా నచ్చాయి. అందువల్ల కేవలం తాజాపళ్ళు ఎండుద్రాక్ష ఖర్జూరం లాంటి వాటిపైనే కొద్ది రోజులు గడపాలని నిర్ణయించాం. వండిన పదార్థాలను తీసుకోవటం ఆపి వేశాం. ఈ ప్రయోగం వల్ల కలిగిన ఫలితం గురించి చర్చించటానికి యిది సరైన చోటు కాదు. కానీ కేవలం ఫలాహారం పైననే అయిదు సంవత్సరాలు గడిపిన నాకు

ఏనాడూ బలహీనత గానీ మరే విధమైన అనారోగ్యం కాని కలుగలేదని ఖచ్చితంగా చెప్పగలను. ఆ రోజుల్లో పని చేసేందుకు సంపూర్ణ శక్తి నాకు సదా లభించింది. ఆ రోజుల్లో రోజుకు 55 మైళ్ళ దూరం నడవగలిగేవాణ్ణి. 40 మైళ్ళ వరకూ యాత్ర చేయటం నాకు మామూలు విషయం. ఈ ప్రయోగంవల్ల నాలో జరిగిన అధ్యాత్మిక పరిణామాలు అద్భుతమని ఖచ్చితంగా చెప్పగలను. రాజకీయ కార్యక్రమాలనుంచి తీరిక కాస్త దొరికితే యీ వయసులో సైతం శరీరంతో యిబ్బందులు ఎదురైనా సరే అధ్యాత్మిక పరిణామాల పరీక్ష నిమిత్తం రెండవ సారి ఆ ప్రయత్నం చేయగలను డాక్టర్లలోను, వైద్యులలోను ఆధ్యాత్మిక దృష్టి లోపించటం కూడా నా ప్రయోగంలో బాధాకరం అయింది.

ఇప్పుడిక యీ మధురమైన ప్రతిభావంతమైన జ్ఞాపకాలకు తెరవేయాలి ఇలాంటి కఠిన ప్రయోగాలు అధ్యాత్మిక పరిశుద్ధతను గురించిన విషయాల్లోనే జరుగగలవు. అంతిమ సత్యాగ్రహ సమరానికై టాల్‌స్టాయ్ క్షేత్రం. ఆధ్యాత్మిక శుద్ధిని తపశ్చర్యలను పెంపొందించే కేంద్రంగా నిరూపితమైంది. ఇలాంటి స్థానమే దొరికి వుండకపోతే ఎనిమిది సంవత్సరాలపాటు సత్యాగ్రహం నడిచివుండేదో కాదో, అధికధనం సమకూరివుండేదో కాదో? చివరికి వేలాది భారతీయులు జాతి పోరాటంలో పాల్గొన గలిగే వారో కాదో నని నా అనుమానం. టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమం గురించి గొప్పలు చెప్పుకోవాలన్న విషయమేమీ పెట్టుకోలేదు. కానీ, అప్పట్లో అక్కడి ప్రజల సానుభూతి పుష్కలంగా పొందింది. తాము ఏ పనులు చేయటానికి సిద్ధంగా లేరో. ఏ పనులు తమకి దుఃఖం కలిగించేవిగా కఠినమైనవిగాను తోస్తాయో ఆ పనులను ఆశ్రమవాసులు చేయగలరని ప్రజలు తెలుసుకున్నారు. 1913లో మళ్ళీ పెద్దఎత్తున సమరం చెలరేగినప్పుడు దానికి ప్రజల యీ విశ్వాసం అంతులేని పెట్టుబడిగా తోడ్పడింది. ఇలాంటి పెట్టుబడి వల్ల లాభం ఎప్పుడు వస్తుందో ఎవరూ చెప్పలేరు. నాకైతే యీ విషయంలో ఏ సందేహమూ లేదు. పాతకులకూ వుండకూడదు.

★ ★ ★

36
గోఖలే యాత్ర -1

ఇలా టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమంలో సత్యాగ్రహులు తమ జీవితాలను గడిపేవారు తమ అదృష్టంలో ఏముంటే దాన్ని అనుభవించటానికి సిద్ధమయ్యేవారు ఈ సమరం ఎప్పుడు కొలిక్కి వస్తుందో వారికి తెలియదు దాన్ని గురించిన ఆలోచనా వారికి లేదు వారి ప్రతిజ్ఞ ఒక్కటే ఈ హత్యా సదృశమైన చట్టం ముందు తల వంచకూడదు ఇలా చేసేటప్పుడు యే దుఃఖం సహించవలసి వచ్చినా దాన్ని సంతోషంగా సహించడమే సత్యాగ్రహ యోధునికి యుద్ధంలో విజయం తప్పదు. అందులోనే అతనికి సుఖం వుంది అతడు దాన్నే సుఖమని తలుస్తాడు. యుద్ధం అతనే చేస్తున్నప్పుడు గెలుపు - ఓటమి సుఖదుఃఖాలు అతని చేతిలో వున్నట్లే కదా! దుఃఖమూ పరాజయమన్న మాటలు అతని శబ్దకోశంలో లేవని చెప్పవచ్చు గీత మాటల్లో చెప్పాలంటే సుఖదుఃఖాలు గెలుపు ఓటమి అతనికి సమానం

సత్యాగ్రహులు జైలుకు వెళ్తూ వస్తూ వుండేవారు ఆశ్రమంలో జరిగే కార్యకలాపాలను చూస్తూ అక్కడ సత్యాగ్రహులుంటారనీ యుద్ధ సన్నాహాలు కూడా చేస్తున్నారనీ ఎవరికీ సందేహం వచ్చేదికాదు నాస్తికుడు లేదా సందేహాలపుట్ట ఎవరైనా వచ్చాడంటే ఆ వచ్చిన వాడు మిత్రుడైతే మాపై జాలి చూపించేవాడు విశ్లేషకుడైతే మమ్మల్ని నిందించేవాడు మీరు సోమరులై పోయారు. అందుకే యీ అడవిలో పడి రొట్టెలు తింటున్నారు. నగర జంజాటంనుండి దూరంగా పండ్లతోటల్లో నియమబద్ధ జీవనాన్ని గడుపుతూన్నరంటే జైల్లో వుండి అలసి పోయారన్నమాట అని అనివుండేవాడు. అనుచిత రీతిలో నైతిక నియమాలను ఉల్లంఘించిన సత్యాగ్రహులు జైళ్ళకు వెళ్ళి వుండలేరని వీరికి ఎలా నచ్చచెప్పటం? సత్యాగ్రహులకు శాంతిలోనూ సంయమంలోనే సమరానికి సన్నద్ధమయ్యే సుగుణమున్నదని వారికి చెప్పటం ఎలా? సత్యాగ్రహులైన వారు ఎవరి సహాయంకోసమో వేచి చూడరనీ వారికి దైవ సహాయమే గొప్ప ఆశ్రయమనీ ఎలా తెలియజేయడం? ఇలాంటి

పరిణామమే జరిగింది ఎవరైనా కల్పనలోనైనా ఊహింపలేని పరిస్థితులు ఈశ్వరుడే కల్పించాడో లేదా అవంతటవే వచ్చాయో తెలీకుండా ఎదురయ్యాయి. ఎవరూ అనుకోని విధంగా సహాయమూ లభించింది సత్యాగ్రహులకు వూహాతీతమైన పరీక్ష ఎదురైంది. బైటి ప్రపంచానికి అర్థమయ్యే విధంగా బాహ్యవిజయమూ వారికి లభించింది

గోఖలే తదితర భారతీయ నాయకులకు దక్షిణాఫ్రికా వచ్చి అక్కడ భారతీయుల స్థితిని గమనించమని నేను కోరేవాడిని కానీ ఎవరైనా వస్తారా రారా అన్నదే నా సందేహం ఎవరైనా భారతీయ నాయకుణ్ణి దక్షిణాఫ్రికా పంపే ప్రయత్నం శ్రీ రిచ్ చేస్తున్నారు కానీ సత్యాగ్రహ సమరం పూర్తిగా మందగించినపుడు అక్కడికి వచ్చే ధైర్యం ఎవరికుంటుంది? 1911 లో గోఖలే ఇంగ్లాండులో వున్నారు. దక్షిణాఫ్రికాలో హిందూ దేశీయుల యీ సమరాన్ని ఆయన అధ్యయనం చేశారు కూడా. భారతదేశపు పార్లమెంటులో (25 ఫిబ్రవరి 1910) గిర్‌మిట్ కార్మికులను నేటాల్ పంపడం ఆపేయాలనీ సూచించారు గోఖలె గారితో నా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరుగుతూనే వున్నాయి. భారతదేశ మంత్రితో యీ విషయమై వారుచర్చలు కూడా జరిపి దక్షిణాఫ్రికా వెళ్ళి యీ సమస్యను సంపూర్ణంగా అధ్యయనం చేసి రాగలనని తెలియజేశారు కూడా వారు గోఖలే గారి ప్రస్తావనను ఒప్పుకున్నారు. ఆరువారాల దక్షిణాఫ్రికా పర్యటనను రూపొందించమని, గోఖలే నాకు వ్రాస్తూ తన తిరుగు ప్రయాణం తేదీ కూడా తెలియజేశారు మా ఆనందానికి అవధులే లేవు అప్పటిదాకా ఏ భారత నాయకుడూ దక్షిణాఫ్రికా యాత్ర చేయలేదు దక్షిణాఫ్రికామాట అటుంచి హిందూ దేశం బైట ఉన్న ఏ ప్రాంతంలోని భారతీయులను కలవటం కానీ, వారి స్థితి గతులను కనుక్కొనే ప్రయత్నంగాని అసలెవ్వరూ చేయలేదు అందువల్ల గోఖలే వంటి గొప్ప నేతను కలవటం గొప్ప మహత్తరమైన అవకాశంగా భావించాం ఒక చక్రవర్తికి కూడా జరగని గౌరవాన్ని గోఖలే గారికివ్వాలని మేము నిశ్చయించుకున్నాం. దక్షిణాఫ్రికాలోని అన్ని ముఖ్యమైన నగరాలకూ వారిని తీసుకెళ్ళాలని మేము నిర్ణయించాం. సత్యాగ్రహులు ఇతర భారతీయులూ ఆనందంగా గోఖలేగారికి

స్వాగతసన్నాహాలు చేయసాగారు ఈ కార్యక్రమాలకు తెల్లవారిని సైతం ఆహ్వానించాం దాదాపు ప్రతి చోటా తెల్లవారు కూడా కార్యక్రమాల్లో పాలు పంచుకున్నారు ముఖ్యమైన సభలు 'జరిగినచోట అక్కడి మేయర్ మా ప్రార్థనను మన్నించితే వారినే సభాధ్యక్షునిగా వుంచాలనీ, వీలైతే అక్కడి టౌన్‌హాల్‌ను సభకు వినియోగించుకోవాలనీ నిర్ణయించాం రైల్వే విభాగం వారి అనుమతి తీసుకుని కొన్ని ముఖ్యమైన రైలుస్టేషన్లను అలంకరించే బాధ్యతను నెత్తిమీద వేసుకున్నాం. చాలా స్టేషన్ల నుంచీ మాకా అనుమతి లభించింది కూడా సాధారణంగా యిలా అనుమతించటం జరుగదు. కానీ స్వాగత సన్నాహాలు యింత పెద్ద ఎత్తున జరగటం చూసిన అధికారులు దీనితో ప్రభావితులై మా యెడ సానుభూతిని ప్రకటించారు ఉదాహరణకు జోహాన్స్‌బర్గ్ స్టేషన్‌ను అలంకరించటానికి మాకు 15 రోజులు పట్టింది అక్కడ శ్రీ కెలన్ బెక్ ద్వారా రూపొందించబడిన అందమైన చిత్రాల ద్వారాన్ని తయారు చేశాం

దక్షిణాఫ్రికా ఎలాంటి దేశమో గోఖలే గారికి ఇంగ్లాండులోనే అనుభవమైంది గోఖలే గౌరవ ప్రతిష్టల గురించీ దేశంలో వారి ఉన్నత స్థానం గురించీ భారత మంత్రి దక్షిణాఫ్రికా వారికి ముందుగా తెలియజేసినా ఓడలో వారికి ప్రత్యేక క్యాబిన్ కేటాయించాలన్న విషయం ఎవరికి స్ఫురిస్తుంది?

గోఖలే గారి ఆరోగ్యం చాలా సున్నితమైనది అందువల్ల వారికి విశ్రాంతి గది అవసరం ఏకాంతం కావలసి వుంది కానీ కంపెనీ నుంచి ఇలాంటి క్యాబిన్ ఏదీ ఖాళీగా లేదని స్పష్టంగా జవాబు వచ్చింది. ఇండియా ఆఫీసులో గోఖలే గారి మిత్రుడు ఎవరైనా యీ ఏర్పాట్లు చూచారో ఏమో, ఇండియా ఆఫీసునుంచి కంపెనీ డైరెక్టర్‌కు ఉత్తరం వచ్చింది దాని ఫలితంగా క్యాబిన్ లేదు అన్నచోటే వారి కోసం చాలా మంచి క్యాబిన్ తయారైంది. ఈ చేదు అనుభవం పరిణామం మంచిగా మారింది. ఓడ కెప్టెన్ కూడా గోఖలే గారిని గౌరవ పురస్సరంగా అద్భుతమైన రీతిలో ఆహ్వానించేందుకు సిఫారస్ చేశారు అందువల్ల గోఖలేగారి సముద్ర ప్రయాణం రోజులు ఆనంద దాయకంగాను ఉత్సాహ పూరితంగాను గడిచాయి గోఖలే ఎంత గంభీరులో అంత ఆనంద

హృదయులు. వినోద ప్రియులు కూడా వారు ఓడలో జరుపబడే క్రీడల్లో పాల్గొన్నారు. తక్కిన ప్రయాణీకులకు ప్రీతి పాత్రులయ్యారు వారిని తమ అతిధిగా రమ్మనీ, ప్రభుత్వం పక్షాన రైల్వే యొక్క స్టేట్‌శాల్యూట్ స్వీకరించమని యూనియన్ ప్రభుత్వం కోరింది. నాతో సంప్రదించి ప్రిటోరియాలో ప్రభుత్వ అతిథిసత్కారాన్ని స్వీకరించేందుకు నిశ్చయించుకున్నారు. 1912 అక్టోబర్ 22నాడు గోఖలే కేప్‌టౌన్ నౌకాశ్రయంలో దిగారు వారి ఆరోగ్యం నా ఆశ కంటే కూడా సున్నితంగా వున్నది. ప్రత్యేకమైన ఆహారమే తీసుకునేవారు వారిది అధిక శ్రమను సహించే ఆరోగ్యం కాదు. నేను రూపొందించిన కార్యక్రమం వారి సహనశక్తికి పరీక్షలా పరిణమించింది. వీలైనంత వరకు మార్పులు దానిలో చేశాను. ఆరోగ్యం సంగతి అటుంచి మార్పు చేయవీలుకాని పక్షంలో అలాగే అన్ని కార్యక్రమాలలోనూ పాల్గొనేందుకు అంగీకరించాను. ఇంతపెద్ద కార్యక్రమం రూపొందించటంలో నా మూర్ఖత్వాన్ని నేనే తిట్టుకున్నానని వారితో అన్నాను నేను రూపొందించిన కార్యక్రమాల్లో మార్పు చేసేందుకు వీలుకానివి కూడా కొన్ని వున్నాయి. గోఖలే గారికి సంపూర్తిగా ఏకాంతం అవసరమని నేను వూహించలేదు. అందువల్ల యిబ్బందుల్ని ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. "రోగపీడితులు గురుజనులు వంటి వారి సేవ శుశ్రూషల అభ్యాసం ఆసక్తి వుండటం వల్ల వారి కార్యక్రమాలలో అవసరమైన మార్పులు చేసి ఏకాంతాన్ని వారికి సమకూర్చగలిగాను. పూర్తి యాత్రలో ఒక కార్యదర్శిగా వారికి నేను సహకరించాను. అర్థరాత్రి సమయంలో కూడా మా స్వయం సేవకులు సిద్ధంగా వుండేవారు. ఇలాంటి సేవకుల వల్ల గోఖలే గారికి అసౌకర్యం కలిగిందని ఎవరైనా అంటే నేను అంగీకరించను.

కేప్‌టౌన్‌లో మంచి సభ జరగాలని మా నిర్ణయం. శ్రాయినర్ కుటుంబం గురించి మొదటి ఖండంలో నేను వ్రాశాను. ఆ కుటంబంలోని పెద్ద మనిషి శ్రీ డబ్ల్యు.పి. శ్రాయినర్ గారిని సభాధ్యక్షునిగా వుండమంటే - ఆయన అంగీకరించారు. చాలా పెద్ద సభ జరిగింది. అనేక మంది భారతీయులు ఆంగ్లేయులు కూడా వచ్చారు. గోఖలే గారికి మధుర వచనాల్లో స్వాగతం పలికి దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులపట్ల తన సానుభూతిని శ్రాయినర్

చక్కగా వ్యక్తీకరించారు. గోఖలేగారి ప్రసంగం. సంక్షిప్తంగా పరిపక్వతతోకూడుకున్న ఆలోచనలతో వున్నది. భారతీయులు చాలా ప్రసన్నులయ్యారు. తన ప్రసంగంతో గోఖలే తెల్లవారి మనస్సులను దోచుకున్నారు. దక్షిణాఫ్రికాలో అడుగిడిన రోజే వివిధ రకాల ప్రజల మనస్సులను దోచుకున్నారని దీని అర్థం.

కేప్‌టౌన్ నుంచి గోఖలే గారు జోహాన్స్‌బర్గ్ వెళ్ళ వలసి వుంది. రెండు రోజుల రైలు ప్రయాణం. సత్యాగ్రహసమర కురుక్షేత్రం ట్రాన్స్‌వాల్. కేప్‌టౌన్ నుండి జోహాన్స్‌బర్గ్ వెళ్లేటప్పుడు ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దులో వున్న పెద్ద స్టేషన్ క్లార్క్స్ డార్ప్‌లో భారతీయులు పెద్ద సంఖ్యలో వున్నారు. ఈ రెండింటి మార్గమధ్యంలో వున్న పోచే ఫస్ట్రూమ్ క్రూగర్స్‌డార్ప్ అన్ని చోట్ల కూడా గోఖలే గారు సభల్లో పాల్గొనవలసి వుండటంతో ప్రత్యేక రైలు ఏర్పాటు చేయబడింది. అన్ని పట్టణాల్లోనూ అక్కడి మేయర్లు సభాధ్యక్షులు. ఏ స్టేషన్లోనూ రైలు ఒక గంటకంటే ఎక్కువ సేపు ఆగలేదు. మాకైలు సరైన సమయానికే జోహాన్స్‌బర్గ్ చేరుకుంది. ఒక్క నిముషం కూడా ఆలస్యం కాలేదు. స్టేషన్లో ప్రత్యేకమైన కంబళ్ళు వేయించటం జరిగింది. ఒక వేదిక కూడా తయారు చేయించాం. జోహాన్స్‌బర్గ్ మేయర్ శ్రీ ఎలిస్ ఇంకా యితర ఆంగ్లేయులు కూడా సభలో వున్నారు. గోఖలే అక్కడవున్నపుడు వారు తన కారును వారి ఉపయోగార్థం యిచ్చేశారు. సన్మాన పత్రం గోఖలేగారికి స్టేషన్లోనే యివ్వటం జరిగింది. అక్కడి గనుల నుండి తీసిన బంగారంతో చేసిన హృదయాకారపు ఫలకంపై సన్మాన పత్రం వ్రాసి వుంది. దాన్ని దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ప్రత్యేకమైన చెక్క రోడేసియన్ టేకులో అమర్చటం జరిగింది. చెక్కపై భారతదేశంలో వున్న తాజ్‌మహల్ తక్కిన అందమైన ప్రదేశాల దృశ్యాలు చెక్కబడి వున్నాయి. గోఖలే గారిని పరిచయం చేయటం, సన్మానపత్రం చదవటం. దానికి సమాధానం చెప్పటం తక్కిన జ్ఞాపికలను స్వీకరించటం - అంతా యిరవై నిముషాలలోపలే జరిగింది. సన్మాన పత్రం బహు చిన్నది. అయిదు నిముషాలలోనే దాన్ని చదవటం పూర్తయింది. గోఖలే గారి సమాధానమూ అయిదు నిముషాల్లో ముగిసింది. స్వయం సేవకుల ఏర్పాటు

ఎంతో పకడ్బందీగా వుంది. ఎక్కువ మంది లేకపోయినా హుందాగా కార్యక్రమం జరిగింది. బైట ఎక్కువమంది చేరివున్నా, లోపలికి వచ్చేందుకు బైటికి వెళ్లేందుకూ ఎవరికీ యిబ్బంది కలుగలేదు.

శ్రీ కెలన్ బెక్‌కు చెందిన ఒక అందమైన కుటీరం జోహాన్స్‌బర్గ్ నుండి అయిదు మైళ్ళ దూరంలో ఒక గుట్టమీద వుంది. అందులో గోఖలేగారి బస ఏర్పాటు చేయబడింది. అక్కడి నుంచి కనిపించే దృశ్యాలు. అక్కడ నెలకొని వున్న ప్రశాంత వాతావరణం. నిరాడంబరంగా వున్నా కళాత్మకత వెల్లివిరిసే ఆ కుటీరం, యివన్నీ గోఖలే గారికి చాలా నచ్చాయి. అందరినీ కలిసేందుకు నగరంలో ఏర్పాట్లు జరిగాయి. దీని కోసం ఒక ప్రత్యేక కార్యాలయం అద్దెకు తీసుకున్నాం. అందులో ఒకటి గోఖలేగారి విశ్రాంతి గది. రెండవది ఆహ్వానితులతో మాట్లాడేందుకు మూడవ గది వచ్చినవారు కూర్చునేందుకై కేటాయించబడ్డాయి జోహాన్స్‌బర్గ్‌లోని కొందరు సుప్రసిద్ధులైన గౌరవనీయులైన పెద్దలతో వ్యక్తిగతంగా కలిసేందుకు సైతం గోఖలే గారిని మేము తీసుకొని వెళ్ళాం. అక్కడి ప్రముఖ ఆంగ్లేయుల ప్రత్యేక సభ కూడా ఒకటి ఏర్పాటు చేయబడింది. దీనివల్ల అక్కడి వారి దృక్కోణం గురించి గోఖలే గారికి అవగాహన అయ్యే అవకాశం కలిగింది. ఇంతే కాక జోహాన్స్‌బర్గ్‌లో వారి గౌరవార్థం ఒక పెద్ద విందు కూడా ఏర్పాటు చేయటం జరిగింది. దానికి నాలుగు వందల మందిని ఆహ్వానించాము. ఆహ్వానితులలో 150 మంది ఆంగ్లేయులు భారతీయులు ఒక గినీ ఖరీదు చేసే టికెట్టు తీసుకుని రావలసి వుంటుంది. విందు ఏర్పాట్లు జరిగాయి. శాకాహార భోజనం. మత్తు పదార్థాలు పూర్తిగా నిషిద్ధం. వంటలు స్వయం సేవకులే తయారు చేశారు. ఈ విషయాలన్నింటినీ మాటల్లో వ్రాయాలంటే చాలా కష్టం. దక్షిణాఫ్రికాలోని మన హిందూ ముస్లిం సోదరులకు అస్పృశ్యత అంటే ఏమిటో తెలియదు. వారు ఒకేచోట కూర్చొని భోజనం చేస్తారు. శాకాహారులైన భారతీయులు వారు. ఆ అలవాటును రక్షించుకుంటున్నారు. భారతీయులలో కొందరు క్రైస్తవులు కూడా వుండేవాళ్ళు. తక్కిన భారతీయులలో లాగే వారితోనూ నాకు గాఢ పరిచయం వుండేది. వాళ్ళలో చాలా వరకు గిరమిటియా కార్మికులు

తల్లిదండ్రుల సంతానమే. వారిలో చాలామంది హోటళ్ళలో వంటవారుగానో, వడ్డించేవారిగానో పనిచేస్తున్నారు. వారి సహాయ సహకారాలవల్లే యింతమందికి వంట తయారు చేయటం సాధ్యమైంది. భోజనంలో దాదాపు పదిహేను వంటకాలు వుండి వుంటాయి దక్షిణాఫ్రికా వారికి యిది చాలా కొత్త అనుభవం ఇంతమంది భారతీయులు ఏకపంక్తిలో కూర్చొని భోజనం చేయటం. అదీ పూర్తి శాకాహార వంటకాలు కావటం మత్తు పదార్థాల మాట అసలు లేకపోవటం వంటివి చాలా మంది తెల్లవారికి క్రొత్త పైగా చివరి రెండు అనుభవాలు అందరికీ కొత్తగానే వున్నాయి

ఈ సమావేశంలో గోఖలే చేసిన ఉపన్యాసం మొత్తం దక్షిణాఫ్రికా పర్యటనలోనే దీర్ఘమైనది అన్నటికంటే మహత్తరమైనది 45 నిముషాల పాటు వారు ప్రసంగించారు ఆ ప్రసంగం తయారు చేసుకునేందుకు గోఖలే మమ్మల్ని కఠిన పరీక్షలకు గురి చేశారు స్థానిక ప్రజల దృష్టికోణాన్ని అవహేళన చేయక మన ఆలోచనాసరళిని దానితో మేళవించి చూడటం, తన జీవితనియమమని గోఖలే గారు నాతో అన్నారు. అందువల్ల వారి ప్రసంగంలో ఎలాంటి విషయాలు వుండాలని నేను ఆకాంక్షిస్తున్నానో చెప్పమన్నారు ఈ సంగతులన్నీ వ్రాసి యిమ్మని అడుగుతూ వాటిలోని అంశాలు తన ప్రసంగంలో ఏ ఒక్కటి కూడా లేకపోయినా నేను బాధపడనని మాట తీసుకున్నారు. దీనికి తోడు నా చిట్టా, అతి పెద్దదిగానూ అతి చిన్నది గానూ వుండకూడదు అయినా ముఖ్యమైన ఏ అంశమూ వదిలివేయకూడదు. ఇన్ని షరతులను పాటిస్తూ గోఖలేగారికి నా నోట్సు తయారు చేయవలసి వచ్చింది. నా భాషను వారే మాత్రమూ ఉపయోగించలేదనే చెప్పాలి. ఆంగ్ల భాషలో గొప్ప పాండిత్యం వున్న గోఖలే గారు నా భాషను ఉపయోగిస్తారని అసలెలా అనుకుంటాను? కానీ నా ఆలోచనలను పరిగణనలోకి తీసుకొనవచ్చునని వారు అనుకోవటం కూడా నా ఉద్దేశ్యాలను ఉపయోగించనట్లేనని నేను సమాధానపడ్డాను. వారి ప్రసంగ ధోరణి మా ఆలోచనలను ఉపయోగించారని గానీ, ఉపయోగించలేదని కాని తెలుసుకునే అవకాశం లేనిది. ఒక ఆలోచనను లేదా అంశాన్ని ఉటంకించకుండే

భాగుండేదనో, ఒక్క ప్రత్యేకమైన విశేషణాన్ని తమ ప్రసంగంలో వాడకుంటే బాగుండేదనో నేను భావించినట్లు నాకు గుర్తులేదు. వారి భావాలలో స్పష్టత, దృఢత్వం వినయం ఉట్టిపడటానికి కారణం వారి పరిశ్రమ. సత్యనిష్ఠ.

జోహన్స్‌బర్గ్‌లో కేవలం భారతీయుల కోసం సభ జరుపవలసిన అవసరం వుంది. అందులో మాతృభాషలో మాట్లాడమనో లేక రాష్ట్ర భాష హిందీలో ప్రసంగించమనో కోరేవారు ఎక్కువ. ఈ కారణంగానే దక్షిణాఫ్రికాలోని భారతీయులలో నా స్నేహసంబంధాలు చక్కగా సన్నిహితంగా వుండేవి అందువల్లే గోఖలే గారు సైతం అక్కడ హిందూస్తానీలో మాట్లాడితే బాగుంటుందని నేను భావించాను. ఈ విషయంలో గోఖలే గారి అభిప్రాయం నాకు తెలుసు. వచ్చిరాని హిందీలోనే పని జరుపుకోవటం వారికి వచ్చేదికాదు అందువల్ల మరాఠీలో లేదా ఆంగ్లంలో మాట్లాడటం వారికి యిష్టం దక్షిణాఫ్రికాలో మరాఠీలో మాట్లాడటం వారికి ఎబ్బెట్టు అనిపించింది. ఒక వేళ మరాఠీలో మాట్లాడినా గుజరాతీయులకు ఉత్తర భారతీయులకు దానిని హిందూస్తానీలోకి తర్జుమా చేయవలసి వుంటుంది అందువల్ల ఆంగ్లంలోనే ఎందుకు ప్రసంగించకూడదు? అదృష్టం కొద్దీ వారిని మరాఠీలోనే ప్రసంగింపచేయటానికి ఒప్పించగలిగే తర్కం నా వద్ద వున్నది. జోహన్స్‌బర్గ్‌లో కొంకణ్ ప్రాంతపు మహమ్మదీయులు చాలా మంది వున్నారు. కొంతమంది మహారాష్ట్ర హిందువులూ వున్నారు. గోఖలే గారి మరాఠీ ప్రసంగం వినాలన్న కోరిక వారికుండేది. మరాఠీలో ప్రసంగించటానికి వారిని ప్రార్థించమని వారు నన్ను యిదివరకే కోరారు. నేను గోఖలేగారితో - మీరు మరాఠీలో ప్రసంగిస్తే ప్రజలు ఆనందిస్తారు. మీ ప్రసంగాన్ని హిందూస్తానీలోకి నేను తర్జుమా చేస్తాను" అని అన్నారు. నా మాటవిని గోఖలే పకపకా నవ్వారు. నీ హిందూస్తానీ భాషతో నాకు బాగా పరిచయం వున్నది. ఆ భాష నేర్చిన నీకు నా ధన్యవాదాలు. పైగా నా మరాఠీ ప్రసంగాన్ని హిందూస్తానీలోకి అనువదించాలని ఆశపడుతున్నావు. యింత మరాఠీ నీవెప్పుడు నేర్చావో చెప్పు కాస్త?" అని అన్నారు. "నా హిందూస్తానీని గురించి మీరేమన్నారో మరాఠీ పరిజ్ఞానాన్ని గురించి కూడా అంతే అనుకోండి. మరాఠీ భాషలో ఒక పదం కూడా నేను మాట్లాడలేను. కానీ నాకు తెలిసిన విషయాల గురించి మీరు

మరాఠీలో ప్రసంగిస్తే దాని భావార్థం నేను అర్థం చేసుకోగలను. దాన్ని అనర్థం చేయనని మాత్రం మీరే తెలుసుకుంటారు అని అన్నాను, మరాఠీ చక్కగా తెలిసిన వారికే యీ పనిని నేను అప్పగించగలను. కాని మీకది నచ్చదు. కాబట్టి నన్నీ పనికి అనుమతించండి. మరాఠీలోనే ప్రసంగించండి. కొంకణీ, మరాఠీ సోదరులలాగా నాకూ మీ మరాఠీ ప్రసంగాన్ని వినాలన్న అభిలాష వున్నది"- నీవెప్పుడూ నీ మనసులోని మాటే చెబుతుంటావు. నీ ఆదరాతో నేనిక్కడ వున్నాను, కాబట్టి మరాఠీలో మాట్లాడటం కంటే మరో దారిలేదు అని నన్ను వారు సంతోషపెట్టారు తరువాత యిలాంటి సభల్లో శుద్ధ మరాఠీలో వారు ప్రసంగిస్తే దానికోసమే నియమించబడిన అనువాదకునిలా నేను పని చేశాను. వీలైనంత వరకూ మాతృభాషలో ప్రసంగించటం. వ్యాకరణశుద్ధమైన ఆంగ్ల భాషలో కంటే వ్యాకరణ రహితమైన వచ్చీరాని హిందూస్తానీలో మాట్లాడటమే చాలా మంచిదన్న సంగతి గోఖలే గారికి అవగతమయ్యేలా చేశానో లేదో నాకు తెలియదు. కానీ దక్షిణాఫ్రికాలో మాత్రం నన్ను సంతోష పెట్టటానికే వారు మరాఠీలో ప్రసంగించారని తెలుసుకున్నాను. అలా మన స్వ[illegible] [illegible]ము మంచిగానే వుందటాన్ని వారూ గమనించారని నాకు అర్థమైంది. సిద్ధాంతాల ప్రసక్తి లేనిచోట సేవకులను సంతోష పెట్టటం మంచిదనీ గోఖలేగారు తన దక్షిణాఫ్రికా పర్యటనలో అనేక సందర్భాలలో తన ప్రవర్తన ద్వారా నిరూపించి చూపించారు.

* * *

37

గోఖలే యాత్ర - 2

జోహాన్స్‌బర్గ్ నుంచి మేము ప్రిటోరియాకు వెళ్ళవలసివుంది. అక్కడికేంద్ర ప్రభుత్వం తరపున ప్రభుత్వ అతిథిగా వుండేందుకు ఆహ్వానం వచ్చింది. దాని ప్రకారం ట్రాన్స్‌వాల్ కోటలో వారు బస చేయవలసి వుంది. అక్కడ కేంద్ర ప్రభుత్వ మంత్రి వర్గంతో సమావేశ మవ్వాల్సివుంది. దానిలో జనరల్ బోథా, జనరల్ స్మట్స్ కూడా వున్నారు. ముందుచెప్పినట్టుగా ప్రతిరోజు కార్యక్రమాల

గురించి ఆరోజు ఉదయం గోఖలే గారికి చెప్పటమో లేక ముందు రోజు రాత్రి వారి అనుమతి కోసం తెలియజేయటమో జరిగేది మంత్రివర్గంతో కలిసేపని చాలా బాధ్యతతో కూడుకున్నది గోఖలే గారితో అక్కడికి కలిసి వెళ్ళటం కానీ కనీసం వెళ్లే ప్రస్తావన కూడా చేయకూడదని మేము ముందే నిర్ణయించుకున్నాము. నేను కూడా వుండటం వల్ల మంత్రి మండలికి గోఖలేగారికీ మధ్య సంభాషణల్లో కొంతైనా మొహమాటం వుండవచ్చును అది స్థానిక హిందువుల మరియు నాయొక్క తప్పిదమేనని భావించేవారు తమ ఆలోచనలను మనస్సు విప్పి చెప్పలేక పోవచ్చును కానీ దీనివల్ల గోఖలేగారి బాధ్యత ద్విగుణీకృతమవుతుంది ఒక వేళ గోఖలేగారి వల్ల సత్య సంబంధమైన ఏదేని తప్పు దొర్లితే, లేదా మంత్రి మండలి వారు గోఖలే గారి సమక్షంలో ఏదేని కొత్తవిషయాలను వెల్లడిచేస్తే గోఖలేగారి వద్ద దానికి తగిన సమాధానం లేకపోవచ్చు లేదా భారతీయుల పక్షాన ఏదేని విషయమై స్వీకృతి ప్రకటించే అవసరం వస్తే అప్పుడు నేనో లేదా దక్షిణాఫ్రికాకు చెందిన ఎవరో ఒక బాధ్యతాయుతమైన భారతనేత లేకపోవటం మంచిదేనా అని సమస్య వచ్చింది ఈ సమస్యకు గోఖలే వెంటనే పరిష్కారం చెప్పారు మొదటి నుంచీ చివరిదాకా భారతీయుల స్థితి గతులను గురించిన సంక్షిప్త వివరణం వ్రాసి యివ్వమన్నారాయన వారు ఎంత వరకూ వెళ్ళేందుకు సిద్ధంగా వున్నారో కూడా దానిలో వేనే వ్రాయాలి. దానికి సంబంధంలేని విషయమేదైనా సమావేశంలో తలెత్తితే అది తనకు తెలియదని వారే ఒప్పుకుంటారు. ఈ నిర్ణయం వారే చేశారు కనుక వారు నిశ్చింతగా వున్నారు ఇప్పుడిక దీని సారాంశం తయారు చేస్తే వారు దానిని చదువుకోవటమే మిగిలివుంది. కానీ చదువుకునేందుకు నేను వారికి సమయమే యివ్వలేదు నేను ఎంత చిన్నగా వ్రాద్దామన్నా నాలుగు ప్రాంతాలలోని భారతీయుల పద్దెనిమిది సంవత్సరాల ఇతిహాసాన్ని పది, యిరవై పేజీల దాకానైనా వ్రాయకుండా ఎలా వుండగలను? అంతేకాక దీన్ని చదవగానే వారి మనస్సులో సందేహాలు రావటం సహజం. కానీ గోఖలేగారి జ్ఞాపకశక్తి ఎంత తీక్షణమైనదో పరిశ్రమించే శక్తి కూడా అంతే తీవ్రమైనది. రాత్రంతా వారూ

మేల్కొనే వున్నారు. నన్నూ పోలక్‌నూ కూడా నిద్రపోనీయ లేదు. ప్రతి విషయాన్నీ సంపూర్తిగా తెలుసుకుని దాన్ని బాగా అవగతం చేసుకున్నారనటానికి నిదర్శనంగా ప్రతి ప్రశ్నకీ తన అభిప్రాయాలను నిర్దిష్టంగా మాముందు ప్రకటించారు కూడా. చివరికి వారు తృప్తి చెందారు. నేను మొదటినుంచీ నిర్భయంగానే వున్నాను.

రెండు గంటలు అంతకంటే మించియే మంత్రివర్గ సభ్యులతో గోఖలేగారు సమావేశమయ్యారు. అక్కడి నుండి వచ్చిన తరువాత వారు నాతో ఒక సంవత్సరం లోగా నీవు భారతదేశానికి తిరిగి రావాలి. అన్ని విషయాలూ నిర్ణయించబడ్డాయి హత్యా సదృశచట్టం అంతమొందుతుంది. వలస చట్టం క్రింద వర్ణభేదం రద్దవుతుంది. మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దవుతుంది. అని అన్నారు. నేను అంతావిని - మంత్రి వర్గం భావాలు నాకెంత తెలుసునో మీకు తెలియవు. మీ ఆశావాదం నాకూ నచ్చింది. కారణం నేనూ ఆశావాదినే. కానీ చాలాసార్లు నిరాశ పాలైన నేను మీలా యీ విషయంలో ఆశపెట్టుకోలేను. కానీ నాకు భయం లేదు మంత్రి వర్గపు వాగ్దానాన్ని మీరు మా కోసం పట్టుకొచ్చారు నాకు యిది చాలు. అవసరమైతే ప్రభుత్వంతో పోరాడటం మా పోరాటం న్యాయబద్ధమైనదని నిరూపించటం నాధర్మం. దీనిలో మీరిచ్చిన హామీ మాకు లాభదాయకమే అవుతుంది. ఒకవేళ మళ్ళీ కొట్లాడవలసి వస్తే అప్పుడు కూడా మీ హామీ మాకు రెండింతలు బలాన్నిస్తుంది కానీ మరింత ఎక్కువమంది భారతీయులు జైళ్ళకి వెళ్ళకుండానే నేనొక సంవత్సరం లోపున భారతదేశానికి తిరిగి రాగలనని అనిపించటం లేదు" అని అన్నాను.

తరువాత గోఖలే అంతమాత్రాన నేను నీతో అన్న మాటలలో తేడా రాదు. జనరల్ బోథా హత్యా సదృశ చట్టం రద్దవుతుందనీ, మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దవుతుందనీ మాట ఇచ్చారు. పన్నెండు నెలల్లో నీవు భారతదేశానికి తప్పక రావలసి వుంటుంది. యిక నీ మాటలు నేను వినను" - అని అన్నారు.

ట్రాన్స్‌వాల్ నుండి గోఖలే. డర్బన్ మేరిట్స్‌బర్గ్ మొదలైన నగరాలకు వెళ్ళారు. అక్కడ కూడా అనేక మంది తెల్లవారిని ఆయన కలిశారు. కింబరలీ

లోని వజ్రాల ఖజానా కూడా ఆయన చూచారు కింబరలీ డర్బన్‌లలోనూ స్వాగత సమితులు జోహన్స్‌బర్గ్‌లోలా విందులు ఏర్పాటు చేశాయి. వాటిలో చాలామంది ఆంగ్లేయులు పాల్గొన్నారు. ఇలా భారతీయుల ఆంగ్లేయుల హృదయాలు దోచి 17 నవంబర్ 1912న గోఖలే దక్షిణాఫ్రికా తీరాన్ని వదిలారు నేనూ కెలన్ బెక్ వారి కోరిక మేరకు ఝూంఝీబార్ దాకా వారికి వీడ్కోలు చెప్పేందుకై వెళ్ళాం. నౌకలో వారికి అనుకూలమైన ఆహార పదార్థాలు ఏర్పాటు చేశాము. మార్గమధ్యంలో దెలగోవాబే, ఇన్హామ్‌బేన్, ఝూంఝీ బార్ మొదలైన ఓడ రేవుల్లో వారికి గొప్ప సత్కారాలు జరిగాయి ఓడలో మా మధ్య కేవలం భారతదేశానికి సంబంధించిన విషయాలు దేశం పట్ల మా ధర్మానికి సంబంధించిన విషయాలు చోటు చేసుకున్నాయి వారి ప్రతిమాటలోనూ వారి కోమల భావాలు సత్యపరాయణత స్వదేశాభిమానం ఉట్టి పడేవి ఓడమీద వారు ఆడే ఆటల్లోనూ భారతదేశం పట్ల సేవాభావమే తొణికిసలాడేది ఆటల్లోనూ వారి ధ్యేయం పరిపూర్ణతను సాధించడమేనని మాకు బోధపడింది

ఓడపై తీరిగ్గా మాట్లాడుకునేందుకు మాకు చాలా సమయం దొరికింది నన్ను భారతదేశం తిరిగి రమ్మని చెప్పారు భారత దేశ నాయకులను గురించిన వివరాలన్నీ వారు నా ముందు వుంచారు తరువాత ఆ నాయకులతో నాకు కలిగిన అనుభవాలకూ గోఖలే గారు వారి గురించి వివరించిన తీరుకూ ఏమీ భేదం కనిపించలేదు.

గోఖలే గారి దక్షిణాఫ్రికా యాత్రలో నాకు ఎన్నో పవిత్రమైన అనుభవాలు కలిగాయి. వాటిని నేనిక్కడ వర్ణించగలను, కానీ సత్యాగ్రహ చరిత్రతో వాటికి సంబంధం లేదు కనుక వాటిని కూడా యిష్టంలేకపోయినా ఆపివేస్తున్నాను ఝూంజీ బార్‌లో గోఖలే గారితో మాకు జరిగిన వీడ్కోలు నాకూ కెలన్‌బెక్‌కూ చాలా దుఃఖాన్ని కలిగించింది. దేహధారులైన వారి మధ్య ఎంతో సన్నిహిత సంబంధాలు సైతం ఏనాడో ఒకనాడు అంతమవక తప్పదని మేమిరువురమూ సమాధానపడ్డాము. గోఖలేగారి భవిష్యద్వాణి నిజమై మేమిరువురమూ సంవత్సరం లోగా భారతదేశానికి వెళ్లవలసి వస్తుందని ఆశపడ్డాము కానీ

వీలుకాలేదు. అయినా గోఖలేగారి దక్షిణాఫ్రికా యాత్ర మమ్మల్ని మరింత దృఢచిత్తులను చేసింది. మళ్ళీ మా సమరం తీవ్రరూపంలో ప్రారంభమైనపుడు, యీ యాత్రానుభవం దాని అవసరం మాకు బాగా అర్థమైంది. గోఖలేగారు దక్షిణాఫ్రికాకు వచ్చి వుండకపోతే మంత్రివర్గంతో సమావేశమై వుండకపోయివుంటే మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దు విషయం మేము మా సమర తీర్మానాల్లో చేర్చుకుని వుండకపోయేవాళ్ళం ఒకవేళ ఖూనీ చట్టం రద్దు అయివుంటే, సత్యాగ్రహ సమరం కూడా నిలిచిపోయివుండేది. అప్పుడు యీ మూడు పౌండ్ల పన్ను విషయమై మళ్ళీ కొత్తగా సత్యాగ్రహం మొదలెట్టవలసి వచ్చేది దాని ఫలితంగా మరింత ఎక్కువ దుఃఖాన్ని అనుభవించవలసి వచ్చేది. అంతేకాక ప్రజలు దానికోసం వెంటనే సంసిద్ధులవుతారా లేదా అన్న విషయం కూడా అనుమానమే. మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దు చేయించటం స్వతంత్ర భారతీయుల కర్తవ్యం. దాన్ని రద్దు చేయించటంకోసం అర్జీలు పెట్టటం, ప్రతినిధి బృందాలను పంపటం వంటి చట్టపరమైన ఉపాయాలన్నీ చేశాం. 1895 నుంచే యీ పన్ను చెల్లించటం జరుగుతున్నది కానీ ఘోరాతి ఘోరమైన దుఃఖాన్ని కూడా చాలా రోజుల వరకూ సహించవలసి వచ్చినప్పుడు ప్రజలు దానికీ అలవాటు పడిపోయారు. తరువాత దాన్ని అడ్డుకోమని వారికి నచ్చ చెప్పటం కూడా కష్టమై పోతుంది. ఆ దుఃఖం యొక్క తీవ్రతను గురించి ప్రపంచానికి తెలియ బరచటం కూడా కష్టం మంత్రి వర్గం గోఖలేకు మాటయిచ్చి సత్యాగ్రహుల మార్గాన్ని సుగమం చేసింది. ఇప్పుడిక ప్రభుత్వం యీ మూడు పౌండ్ల పన్నును రద్దు చేయకపోతే ప్రభుత్వం యిలా మాట తప్పటమే సమరానికి ప్రబల కారణమయ్యే పరిస్థితి ఏర్పడింది. ఇదే జరిగింది. ప్రభుత్వం యీ పన్నును రద్దు చేయకపోవటమే కాక రద్దు చేయబోమని స్పష్టంగా ప్రకటించిందికూడా.

ఇలా గోఖలే యాత్ర వల్ల మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దును సత్యాగ్రహం ద్వారా సాధించుకోవటంలో మాకు సాయం లభించింది. తన యీ యాత్రవల్ల దక్షిణాఫ్రికా సమస్యలను ప్రత్యక్షంగా చూసిన వ్యక్తిగా, తెలిసిన వాడిగా గోఖలే గుర్తించబడ్డారు. వారి మాటలకు విలువ పెరిగింది. దక్షిణాఫ్రికాలోని

భారతీయులను గురించి వ్యక్తిగత అనుభవం వుండటం వల్ల తాము బాగా తెలుసుకోవటమే కాక భారతీయులకు తెలియజెప్పటంలోనూ భారత దేశపు ధర్మాన్ని వివరించటంలోనూ వారు సఫలులయ్యారు. మళ్లీ సమరం మొదలైనపుడు భారతదేశం నుంచి ధన వర్షం కురిసింది. లార్డ్ హార్డింగ్ సత్యాగ్రహులపట్ల తన సానుభూతిని చూపించి వారిని ప్రోత్సాహపరచాడు (డిసెంబర్ 1913) శ్రీ అంద్రూస్, పియర్సన్ దక్షిణాఫ్రికాకు వచ్చారు. ఇదంతా గోఖలే యాత్ర జరిగి వుండకపోతే జరిగియుండేది కాదు. ప్రభుత్వం తన మాటనెలా భంగపరచిందో దాని తరువాత ఏమైందో తదుపరి ప్రకరణంలో తెలుసుకుందాం

* * *

38

వాగ్దాన భంగం

ప్రస్తుత నీతికి విరుద్ధంగా ఒక్క అడుగుకూడా ముందుకు వేయని విధంగా దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ సమర సమయంలో అధిక జాగరూకతతో నడుచుకోవటం జరిగింది అనుచిత రీతిలో ప్రభుత్వాన్ని వేధించకూడదన్న విషయాన్ని కూడా గుర్తుంచుకున్నాం. ఉదాహరణకు యీ ఖూనీ చట్టాన్ని కేవలం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వున్న భారతీయులకే వర్తించేలా ప్రభుత్వం చేస్తున్నందువల్ల సత్యాగ్రహ సమరంలోకి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో వుండే భారతీయులనే భర్తీ చేసుకున్నాం నేటాల్ కేప్‌కాలని మొదలైన ప్రాంతాల నుండి భారతీయులను భర్తీ చేసుకోవటానికి ఎలాంటి ప్రయత్నమూ జరుగలేదు. దీనికి విరుద్ధంగా అక్కడున్న భారతీయులు తెచ్చిన ప్రస్తావనలను సైతం నిరాకరించటం జరిగింది పైగా యీ చట్టాన్ని రద్దు చేయించటమే తమ సదుద్దేశ్యమని నిర్ధారించబడింది. ఈ మర్యాదను అటు భారతీయులు గానీ యిటు తెల్లవారు గానీ అర్థం చేసుకోలేక పోయారు. సమర ప్రారంభం తరువాత ఒకవేళ యీ చట్టాన్ని రద్దు చేయించటమనే డిమాండ్‌తోపాటు తక్కిన సమస్యలనూ సమర కారణాలలో ఎందుకు చేర్చకూడదని -

భారతీయులు వాదించేవారు. నేను ధైర్యంగా వారికి నచ్చచెప్పాను. - "ఇలా చేస్తే సత్యానికి భంగం కలుగుతుంది. యుద్ధంలో సత్యమైనపట్టుదల యున్నప్పుడు అక్కడ సత్యం భంగమవుతుందని వూహించటానికి నిజమైన యుద్ధంలో పోరాడుతున్నప్పుడు సైనికుల సంఖ్య దిన దినానికీ పెరుగుతూ వుండవచ్చు. కానీ యుద్ధంకోసం ప్రారంభంలో వారు ఎన్నుకున్న కారణాలు పెంచి ముందుకు వెళ్ళటానికి వీలులేదని చెప్పాను దీనికి వ్యతిరేకంగా ఏ ఉద్దేశ్యంలో సమరాన్ని ప్రారంభించామో ఆ ఉద్దేశ్యంకోసం పోరాడే శక్తి కొన్ని దినాల తరువాత క్షీణించినా యుద్ధాన్ని ఆపివేయటానికి వీలులేదు ఈ రెండు సిద్ధాంతాలను దక్షిణాఫ్రికాలో సంపూర్ణంగా అమలు పరచటం జరిగింది యుద్ధ ప్రారంభసమయంలో ఏ బలాన్ని చూచి లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించుకొని ముందుకు నడవటం జరిగిందో ఆ బలం తరువాత నిర్బలమైనదిగా ఋజువవటాన్ని మనం చూశాం కాబట్టి లక్ష్యాలను కూడా పెంచటం చాలా కష్టం. ఇందులో ఎంతో సంయమనం అవసరం దక్షిణాఫ్రికాలో చాలా చోట్ల, యిలాంటి ప్రలోభాలు మా ముందుకు వచ్చాయి. కానీ నేను ఖచ్చితంగా చెబుతున్నాను. మేమీ ప్రలోభాలద్వారా ప్రయోజనాన్ని ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ పొందటానికి ప్రయత్నించలేదు. సత్యాగ్రహికి ఒక్కటే లక్ష్యం వుంటుందని ఎన్నో సార్లో చెప్పాను అతనా లక్ష్యాన్ని తగ్గించలేడు. పెంచలేడు. అందులో నష్టం కలుగుతుందనే అనుమానమూ లేదు. వృద్ధి కలుగుతుందన్న ఆశాలేదు. మనిషి తన కోసం ఏ కొలబద్దను నిర్ధారించుకుంటాడో ప్రపంచమూ అదే కొలబద్దతో అతణ్ణి అంచనా వేస్తుంది. ఇలాంటి సూక్ష్మమైన నీతిని సత్యాగ్రహులు అనుసరిస్తామని ఏ కొలబద్ధతో ప్రకటిస్తారో, అదే కొలబద్ధతో వారిని అంచనా వేయటం ప్రభుత్వం మొదలెట్టింది. కానీ నీతికి సంబంధించి యిలాంటి సిద్ధాంతాలు తనను బంధించలేవని దాని నమ్మకం. ఇంతేకాక ఒకటి రెండు సార్లు సత్యాగ్రహులు నీతిని ఉల్లంఘించారని ఆక్షేపించింది కూడా. ఖూనీ చట్టం తరువాత భారతీయులపై తీసుకువచ్చిన కొత్త చట్టాలను కూడా సత్యాగ్రహ ఉద్దేశ్యాలలో చేర్చుకొనవచ్చు. ఇది చిన్ని పిల్లలకు కూడా అర్థమయ్యే

విషయం కానీ ట్రాన్స్‌వాల్‌లో కొత్తగా ప్రవేశించిన భారతీయులపై కొత్తగా పెట్టిన ఆంక్షలను కూడా పోరాట ఉద్దేశ్యాలుగా చేర్చినప్పుడు ప్రభుత్వం సత్యాగ్రహంలో కొత్త విషయాలను కూడా చేర్చారని ఆక్షేపించింది ఇది నిజంగా అనుచితమే కొత్తగా వచ్చే భారతీయులపై యిది వరకు లేని ఆంక్షలను ప్రభుత్వం విధించినపుడు వాటిని పోరాట లక్ష్యాలలో చేర్చే అధికారం మాకున్నది సొరాబ్జీ వంటి వారు ట్రాన్స్‌వాల్‌కి రావటం మనం చూశాం ప్రభుత్వం దీన్ని భరించలేకపోయింది కానీ నిష్పక్షపాతులైన వారికి యీ చర్యలోని అనౌచిత్యాన్ని తెలియజెప్పటానికి నేను ఏ మాత్రమూ యిబ్బంది పడను

గోఖలే వెళ్ళిపోయిన తరువాత ఇలాంటి అవకాశం మళ్ళీ వచ్చింది సంవత్సరం లోగా మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దు జరుగుతుందని వారి అభిప్రాయం. యూనియన్ పార్లమెంటులో వచ్చే సమావేశంలో యీ పన్నును రద్దు చేసే చట్టాన్ని ప్రవేశపెడతారని వారి నమ్మకం. కానీ దీనికి బదులుగా జనరల్ స్మట్స్ - నేటాల్‌లోని ఆంగ్లేయులు యీ పన్నును రద్దు చేయటానికి ఒప్పుకోవడం లేదన్న కారణంతో దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వం దీన్ని రద్దు చేయలేదని సమావేశంలో ప్రకటించారు. నిజానికి అలాంటిదేమీ లేదు. కేంద్ర పార్లమెంటులో నాలుగు అధినివేశరాజ్యాల ప్రతినిధులున్నారు అందువల్ల నేటాల్ సభ్యుల సంగతి అక్కడ చెల్లుబాటు కాదు అంతే కాక మంత్రివర్గం ప్రస్తావించిన బిల్లు పార్లమెంటు తిరస్కరించేవరకూ దాని ముందుకు తీసుకు వెళ్లవలసిన బాధ్యత జనరల్ స్మట్స్‌ది కానీ అతడు అలా చేయలేదు అందువల్ల యీ క్రూరమైన చట్టాన్ని సైతం, యుద్ధ కారణాల్లో చేర్చటానికి అవకాశం సులభంగా దొరికింది. దీనికి రెండు కారణాలు మా వద్ద వున్నాయి. ఒకటి పోరాటం జరిగేటప్పుడు ప్రభుత్వం తాను యిచ్చిన వాగ్దానాన్ని తానే తప్పితే ఆ కారణాన్ని కూడా సత్యాగ్రహంతో కలుపవచ్చు. రెండు ఇలా మాట తప్పటం గోఖలే వంటి భారతదేశ ప్రతినిధిని అవమానపరచడమే. గోఖలేను అవమానపరిస్తే మొత్తం దేశాన్ని అవమానించినట్లే. ఈ అవమానాన్ని సహించటం అసాధ్యం. ఒకవేళ మొదటి కారణమొక్కటే వుండి వుంటే సత్యాగ్రహుల కింత

శక్తి వుండేది కాదు కేవలం మూడు పౌండ్ల పన్నును రద్దు చేయించటానికై సత్యాగ్రహం వంటి అస్త్రాన్ని వాడటానికి వారు ముందుకు వచ్చేవారు కారు కాని భారతదేశాన్నే అవమానించటమన్న మాట ఎవరికీ సహించరాని విషయమైంది. అందుకే మూడు పౌండ్ల పన్నును రద్దు చేయించటమన్న ఉద్దేశ్యాన్ని కూడా పోరాటపు ఉద్దేశ్యాలలో కలపటం సత్యాగ్రహుల ధర్మమని నమ్మాము ఇప్పుడిక గిర్‌మిటియా భారతీయులకు కూడా సత్యాగ్రహులలో పాలు పంచుకునే అవకాశం లభించింది గిర్‌మిటియా భారతీయులను పోరాటం నుంచి యిన్ని దినాలూ దూరంగానే వుంచటం జరిగిందన్న సంగతిని పాఠకులు గుర్తుంచుకోవాలి. ఈ విధంగా ఓ వైపు పోరాటంలో బాధ్యతా భారం పెరిగింది. మరోవైపు పోరాడే సైనికుల సంఖ్య కూడా పెరిగే అవకాశం కలిగింది

గిర్‌మిటియా భారతీయులతో యిప్పటి వరకు సత్యాగ్రహం గురించిన చర్చలే జరగలేదు ఇక సత్యాగ్రహ శిక్షణ యివ్వటం ఎలా? వాళ్లు నిరక్షరాస్యులు కావటం వల్ల ఇండియన్ ఒపీనియన్ లేదా యితర వార్తాపత్రికలను చదువలేరు. అయినా వారు సత్యాగ్రహాన్ని గమనిస్తూనే వుండటం, జరుగుతున్న విషయాలను అర్థం చేసుకోవటం గమనిస్తూనే వున్నాను. పైగా సత్యాగ్రహంలో పాలుపంచుకోలేక పోతున్నామన్న బాధ వారిలో కొందరికి కలిగింది. కాని జాతీయ మంత్రి వర్గం తన వాగ్దానాన్ని భంగపరచిన తరువాత మూడు పౌండ్ల పన్నును యుద్ధకారణాలలో చేర్చినప్పుడు వారిలో ఎంతమంది పోరాటంలో చేరతారో నాకు తెలియదు.

ప్రభుత్వం మాట తప్పటాన్ని గురించి గోఖలే గారికి వ్రాశాను వారికి అమిత విచారం కలిగింది నిర్భయంగా వుండి మేము ఆ మరణాంతమూ దీని కోసం పోరాడుతాము కానీ ఒక సంవత్సరంలోగా భారతదేశానికి నేను వచ్చే అవకాశం తప్పిపోయింది. మళ్ళీ ఎప్పుడు రాగలనో చెప్పటం అసంభవం అని వారికి వ్రాశాను. గోఖలేగారు గణిత శాస్త్రజ్ఞుడు సత్యాగ్రహంలో పాల్గొంటున్న సత్యాగ్రహుల కనిష్ఠ గరిష్ఠ సంఖ్యను తెలియజేయమని వారు వ్రాశారు. నాకిప్పుడు జ్ఞాపకం వున్నంత వరకూ 65-66 నుండి 16 పేర్ల

వరకూ వ్రాసి పంపినట్టు గుర్తు. ఇంత తక్కువ మందికోసం భారతదేశం నుండి ఆర్థిక సహాయం కోరను. ఈ విషయంలో మీరు నిశ్చింతగా వుండండి మీ ఆరోగ్యానికి ఎలాంటి ఒత్తిడీ కలిగించవద్దని కూడా వ్రాశాను. దక్షిణాఫ్రికా నుండి బొంబాయి తిరిగి వెళ్ళిన తరువాత కేంద్ర ప్రభుత్వంతో జరిగిన సంభాషణల్లో నిశ్శబ్దం కనిపించినట్లు ఆక్షేపణలు చేయబడ్డాయని వార్తా పత్రికల ద్వారా తెలిసిన వ్యక్తుల ద్వారా నాకు వార్త వచ్చింది అందువల్ల డబ్బు పంపమని హడావిడి చేయటం నాకు యిష్టం లేదు. కానీ గోఖలే గారి నుండి ఘాటైన వుత్తరం వచ్చింది - దక్షిణాఫ్రికాలో మీ ధర్మాన్ని మీరెలా నిర్వర్తిస్తున్నారో, భారతదేశంలో మేమూ మా ధర్మాన్ని విలువైనదిగా భావిస్తాం మేము ఏంచేయటం ఉచితమో ఏమి చేయటం అనుచితమో చెప్పే అవకాశం మీకు యివ్వం నేను కేవలం అక్కడి పరిస్థితిని తెలుసుకోవాలనుకున్నాను మేమేమి చేయాలో మిమ్మల్ని చెప్పమని అడుగలేదు " గోఖలే గారి మాటలలో అంతరార్థం నాకు తెలిసింది తరువాత యీ విషయంలో ఒక్కమాట నేనూ వ్రాయలేదు వారూ వ్రాయలేదు అదే లేఖలో వారు నాకు సాంత్వనతో పాటు హెచ్చరికను కూడా పంపారు ప్రభుత్వమిలా మాట తప్పటం వల్ల పోరాటం ఎక్కువ రోజులు జరుగవచ్చునని అభిప్రాయపడ్డారు పిడికిలి నిండనంత మంది సత్యాగ్రహులు ఎన్నిరోజులు ప్రభుత్వంతో తలపడగలరు అని వారికి అనుమానం కలిగింది ఇక్కడ దక్షిణాఫ్రికాలో మేము సమర సన్నాహాలు ప్రారంభించాం

ఈ యుద్ధంలో శాంతిగా కూర్చోవటం సాధ్యం కాదు. సత్యాగ్రహులు చాలా కాలం జైల్లో కూర్చోవలసి వస్తుందని మాకు అర్థమైంది టాల్‌స్టాయ్ ఆశ్రమాన్ని మూసివేయాలని నిర్ణయించుకున్నాం. కొన్ని కుటుంబాలు తమ వాళ్ల జైలు నుండి విడుదలైన తరువాత తమ ప్రాంతాలకు వెళ్ళిపోయాయి. మిగిలిపోయిన వారిలో ఫినిక్స్ వాసులు మాత్రమే వున్నారు. అందువల్ల సత్యాగ్రహుల కేంద్రంగా ఫినిక్స్‌ను చేసేందుకై నిశ్చయించాము దానికి కారణం మూడు పౌండ్ల పోరాటంలో పాలుపంచుకుంటున్న గిర్‌మిటియా కార్మికులతో కలవడానికి నేటాల్ నందలి ప్రాంతం కంటే యిదే సౌకర్యంగా

వుంటుందని భావించాము పోరాటాన్ని ప్రారంభించటానికి మేము సన్నాహాలు చేస్తుండగానే మరో కొత్త విఘ్నం వచ్చి పడింది. ఇక యిప్పుడు పోరాటంలో స్త్రీలకు కూడా అవకాశం లభించింది. కొంతమంది వీర నారీమణులు పోరాటంలో పాలుపంచుకునేందుకు వీలు కల్పించమని అరడిగారు. ప్రవేశ పత్రాలను చూపించకుండా జైలు కెళ్ళేందుకు తమ యిష్టాన్ని వ్యక్తం చేశారు. కానీఅప్పుడు విదేశాల్లో స్త్రీలను జైళ్లకి పంపటం అనుచితం అని మాకనిపించింది వాళ్ళని జైళ్లకి పంపేందుకు తగిన కారణమూ కనిపించలేదు. నా సంగతి చెప్పాలంటే స్త్రీలను జైళ్లకు పంపాలంటే నాకు భయంగా వుండేది పైగా పురుషులపైన మోపే చట్టాన్ని రద్దు చేయించటం కోసం స్త్రీలను ఆహుతి చేయటం పురుషులకు అవమానకర విషయమని కనిపించింది కానీ స్త్రీలను అవమాన పరచే సంఘటన ఒకటి జరిగి యీ అవమానాన్ని తొలగించుకోవాలంటే స్త్రీలను ఆహుతి చేయడం తప్పుకాదన్న అభిప్రాయం కూడా మాకు కలిగింది

★ ★ ★

39

పెండ్లిని పెండ్లిగా గుర్తించకపోవుట

దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయులెవ్వరూ ఊహించడానికైనా వీలులేని ఘట్టం ఒకటి జరిగింది. బహుశ యిట్టి ఘట్టం ద్వారా భగవంతుడు భారతీయుల విజయానికి బాట వేసాడేమోనని భావిస్తున్నాను దేవుడు ఆంగ్లేయుల దుర్మార్గ ప్రవృత్తిని అదృశ్యంగా వుండి బహిరంగం చేయదలచాడేమోనని కూడా భావిస్తున్నాను. భారత దేశాన్నుంచి దక్షిణాఫ్రికా వచ్చిన వారిలో చాలామంది పెండ్లి అక్కడే చేసుకొని వచ్చిన వాళ్లు వున్నారు. కొందరు దక్షిణాఫ్రికా వచ్చిన తరువాత పెండ్లి చేసుకున్నారు. భారతదేశంలో సామాన్యంగా జరిగే చాలా పెండ్లిండ్లను రిజిష్టరు చేయించరు. ధార్మిక పద్ధతులు అక్కడ సరిపోతాయి. దక్షిణాఫ్రికాలో సైతం యీ పద్ధతినే అంగీకరించి యుంటే బాగుండేది. 40 సంవత్సరాల నుంచి అనేక మంది భారతీయులు దక్షిణాఫ్రికా వచ్చి

వుంటున్నారు. వాళ్ల పెండ్లిండ్ల విషయం ఎవ్వరూ పట్టించుకోలేదు అంతా సవ్యంగా భారత దేశంలో వలెనే సాగిపోతున్నది. కాని అక్కడి కోర్టులో ఒక పెండ్లి విషయం దాఖలు అయింది. కేస్ సుప్రీమ్ కోర్టు న్యాయమూర్తి శ్రీ సర్లదొర 1913 మార్చి 14 వ తేదీన ఒక తీర్పు యిచ్చాడు. దక్షిణాఫ్రికాలో అమల్లో వున్నచట్టం ప్రకారం క్రైస్తవమత పద్ధతిన జరిగిన వివాహాలు తప్ప, వివాహాల అధికారి ఆఫీసులో రిజిష్టరైన వివాహాలు తప్ప, మరేరకమైన పెండ్లిండ్లు చెల్లవు" అనునదే ఆయన యిచ్చిన తీర్పు సారాంశం అంటే ఏమిటి? భారతదేశపు హిందువులు, ముస్లిములు పారసీకులు తమ తమ మతాల ప్రకారం చేసుకున్న వివాహాలు దక్షిణాఫ్రికాలో చెల్లవన్నమాట యిది ఆ జడ్జి యిచ్చిన ఒక భయంకరమైన తీర్పు యీ తీర్పు ప్రకారం యిప్పుడు దక్షిణాఫ్రికాలో భార్యాభర్తలుగా చలామణీ అవుతున్న వారు యిక భార్యాభర్తలు కారన్నమాట యిప్పుడు భార్యల స్థాయిలో వున్న స్త్రీలకు అధికారం వుండదన్నమాట యిప్పుడు భార్యలుగా వున్న స్త్రీలు ఉపభార్యలుగా మాత్రమే పరిగణింప బడతారన్నమాట అట్టి భార్యలకు కలిగిన సంతానం అట్టి తండ్రులకు వారసులు కాజాలరన్నమాట యీ స్థితిని స్త్రీలు అంగీకరించరు. పురుషులు అంగీకరించరు. ఈ తీర్పువల్ల దక్షిణాఫ్రికాలో గల భారతీయుల్లో పెద్ద అలజడి బయలు దేరింది "ఈ తీర్పును ప్రభుత్వం అంగీకరిస్తున్నదా? అని నేను ప్రభుత్వాన్ని అడిగాను. యిట్టి తీర్పు ఒక జడ్జీ యిచ్చాడు కనుక, మరో చట్టాన్ని అంగీకరించి దాని ప్రకారం హిందూ ముస్లింపారసీకుల మత సంబంధమైన వివాహాలన్నీ సక్రమమైనవని అంగీకరించి యిట్టి అక్రమమై తీర్పును చెల్లకుండా చేస్తారా లేదా అని ప్రభుత్వాన్ని ప్రశ్నించాను. నా మాట వినే స్థాయిలో ప్రభుత్వం లేదు. అట్టి పెండ్లిళ్లు చెల్లవని ప్రభుత్వం నిర్ణయం తెలిపింది. జడ్జీ యిచ్చిన తీర్పును గురించి చర్చించుటకు భారతీయుల సభ జరిగింది యీ తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా ప్రభుత్వం నిర్ణయించవలసిందే కాని భారతీయులు కల్పించుకోకూడదని నిర్ణయించాము. ప్రభుత్వ వకీలు ద్వారా బహిరంగంగా తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా అపీలు చేయవలసిందే. ప్రభుత్వం భారతీయుల పక్షం వహించినప్పుడే

భారతీయులు అపీలు చేయవచ్చునని తేలింది అలా చేయకుండా వూరుకుంటే హిందూ, ముస్లిం, పారసీకుల జరిగిన పెండ్లిడ్లు చెల్లవని తేలిపోయింది ఇలాంటి విషయంలో కోర్టు నిర్ణయం భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా వుంటే యిక సత్యాగ్రహం తప్ప మరో మార్గం లేదని స్పష్టంగా తేలిపోయింది. యిది అవమానకరమైన పరిస్థితి

ఇక శుభతిథికి, శుభముహూర్తానికి తావే లేకుండాపోయింది. స్త్రీలకు యింత అవమానం జరిగితే ఎవరు ఊరుకుంటారు? దొరికినంత మంది సత్యాగ్రహులతో పై తీర్పుకు వ్యతిరేకంగా సత్యాగ్రహం జరిపితీరాలని నిర్ణయం చేశాం. యిక స్త్రీలను సత్యాగ్రహంలో చేర్చక తప్పని స్థితి ఏర్పడింది స్త్రీలను సత్యాగ్రహంలో చేరమని కోరాము సత్యాగ్రహ సంగ్రామంలో చేరితే కలిగే ప్రమాదాల్ని వారికి తెలియచేశాను అరెస్టు అయిన తరువాత, ఆహారాన్ని గురించీ, జైల్లో కలిగే కష్టాలు మొదలుగాగల యిబ్బందులన్నింటిని గురించి స్త్రీలకు తెలియచేశాను. జైల్లో నానాయాతనలకు గురిచేస్తారని, బట్టలు ఉతికే పని అప్పగించ వచ్చునని, అవమానాల పాలు చేయవచ్చునని వగైరా వగైరా విషయాలన్నీ వారికి తెలియచేశాను. అయితే ఒక్క సోదరీమణికూడ భయపడలేదు. ఒకామె గర్భవతి. మరొకామెకు ఆరు మాసాల బిడ్డ . ఇటువంటి స్త్రీలుసైతం సత్యాగ్రహంలో పాల్గొనుటకు ముందుకు వచ్చారు. వారిని ఆపగల శక్తి నాకు లేదు వారిలో ఎక్కువ మంది తమిళసోదరీమణులు. వారిలో (1) శ్రీమతి తంబినాయుడు (2) శ్రీమతి ఎన్. పిళ్లె (3) శ్రీమతి కె. మురుగేసన్ పిళ్లె (4) శ్రీమతి ఎస్. పి. నాయుడు (5) శ్రీమతి పి.కె. నాయుడు (6) శ్రీమతి కె చిన్నసామిపిల్లె (7) ఎన్.ఎస్. పిళ్లె (8) శ్రీమతి ఆర్.ఏ. ముదలింగం (9) శ్రీమతి భవానీదయాల్ (10) కుమారి ఎం. పిళ్లె (11) కుమారి బి.ఎస్. పిళ్లె మొదలగు వారు వున్నారు. ఏదైనా తప్పుచేస్తే జైల్లో పెడతారు. కాని ఏ తప్పుచేయకుండా ఎలా అరెస్టు చేస్తారు అయినా ప్రభుత్వం స్త్రీలను అరెస్టు చేయలేదు. ట్రాన్స్‌వాల్‌కి చెందిన బెరీనిజింగ్‌లో ప్రవేశపత్రం లేకుండా ప్రవేశించారు. పెద్దగా వివాదాలు చేస్తూ తిరిగారు. ఆరెంజియా సరిహద్దుల్లోకి ప్రవేశించారు. అయినా వారిని ప్రభుత్వం అరెస్టు

చేయలేదు. ఎలా అరెస్టు కావడమో ఎవ్వరికీ బోధపడలేదు చాలామంది పురుషులు జైలుకు వెళ్లడానికి సిద్ధపడలేదు సిద్ధపడిన పురుషుల్ని ప్రభుత్వం అరెస్టు చేయలేదు

ఇక చివరి అడుగు వేయాలని నిర్ణయించాం అది అందరినీ ప్రభావితం చేస్తుంది ఫినిక్సులో వుండే వాళ్లందరినీ, ఇండియన్ ఒపీనియన్ పత్రికకు వినియోగపడే వారిని మినహాయించి, మిగితా వాళ్లంద్దరిని యీ సత్యాగ్రహోద్యమంలోకి దింపి వేయాలని నిర్ణయానికి వచ్చాను ఇంతకంటే మించి నా దగ్గర మరో అయుధమేమీ మిగలలేదు గోఖలే గారికి జాబు వ్రాసేటప్పుడు 16 మంది సత్యాగ్రహులు నా లిస్టులో వున్నారు అనుమతి పత్రం లేకుండా ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రవేశించి ముందు నేను అరెస్టు కావాలి ఈ విషయం ముందుగా ప్రకటిస్తే ప్రభుత్వం అరెస్టు చేయదని భావించాము ఇద్దరు ముగ్గురు స్నేహితులకు తప్ప యీ విషయం మరెవ్వరికీ నేను చెప్పలేదు. సరిహద్దు దాటినప్పుడు పేర్లు, చిరునామాలు పోలీసులు అడుగుతూ వుంటారు అవి తెలుపకూడదని నిర్ణయానికి వచ్చాము. అలా చెప్పకపోవడం కూడా నేరమే పేర్లు చిరునామాలు చెప్పి వేస్తే వారంతా నా బంధువులని తెలుసుకొని ప్రభుత్వం వారినెవ్వరినీ అరెస్టు చేయదని భావించాం. మేమంతా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిస్తాం. అరెస్టు కాకుండా వున్న సోదరీమణులు నేటాలులో ప్రవేశిస్తారు. అనుమతి పత్రాలు లేకుండా ట్రాన్స్‌వాల్, నేటాల్లో ప్రవేశించడం అపరాధమే. అయినా స్త్రీలను అరెస్టు చేయకపోతే వారంతా ముందుకు సాగి న్యూకేసిల్, వెళ్లి గనుల్లో పనిచేస్తున్న గిరమిటియా భారతీయ కార్మికుల్ని రెచ్చగొట్టి వారి చేత గనులలో పని మానిపించేలా చేయాలని నిర్ణయించాం. ఈ సోదరీమణుల మాతృభాష తమిళం. కొద్దిగా హిందూస్థానీ వాళ్లకు వచ్చు. అక్కడి గిరమిటియా కార్మికుల్లో అధిక భాగం తమిళులు, తెలుగువాళ్లు. స్త్రీలతోబాటు, కార్మికుల్ని కూడా ప్రభుత్వం అరెస్టు చేయక తప్పదు. స్త్రీలను అరెస్టు చేస్తే భారతీయ కార్మికులల్ని ఆపడం కష్టం. ఈ రకమైన వ్యూహాన్ని రచించి నేను సోదరీమణులకు మంచి శిక్షణ యిచ్చాను. తరువాత నేను ఫినిక్సువెళ్లాను. అందరితో నా ప్రణాళికను గురించి చర్చించాను. మొదట

నేను ఫినిక్సులో వుంటున్నా సోదరీమణులతో మాట్లాడాను స్త్రీలను జెళ్లకు పంపే ఆలోచన చాలా ప్రమాదకరమైనదని నాకు తెలుసు. ఫినిక్సులో వుంటున్న స్త్రీలలో ఎక్కువ మంది గుజరాతీవారు మిగతా సోదరీమణుల వలె ఎక్కువగా శిక్షణ పొందిన వారు కారు ఇంతే గాక గుజరాతీ మహిళల్లో ఎక్కువ మంది నాకు బంధువులు కూడా నా ముందర మాట్లాడలేక సిగ్గు పడి సరేనని జైళ్లకు వెళ్లి, అక్కడి కష్టాలు సహించలేక క్షమాపణకోరితే నాకు దెబ్బ తగులుతుంది అంతేగాక సత్యాగ్రహోద్యమం దెబ్బతింటుంది నా భార్యను జైలుకు వెళ్లమని ప్రోత్సహించకూడదని నా నిర్ణయం ఆమె నలుగురిలో వెళ్లనని అన్నా లేక వెళతానని అన్నా దానికి ఎంతో విలువ వుంటుందో నాకు తెలుసు ఇలాంటి కఠిన విషయాలలో భార్య స్వయంగా తీసుకునే నిర్ణయానికే విలువ యివ్వాలని నా అభిప్రాయం. భార్య ఏ నిర్ణయమూ చేయలేకపోతే భర్త బాధపడకూడదు అందువల్ల యీ విషయమై నా భార్యతో ఏమీ మాట్లాడకూడదని నేను నిర్ణయించుకున్నాను. ట్రాన్స్‌వాల్‌కి చెందిన యితర సోదరీమణుల వలె వారు కూడా నడుం బిగించారు. ఎన్ని కష్టాలు కలిగినా సరే సహించి జైలు శిక్ష అనుభవిస్తామని వారంతా చెప్పారు. మా మాటల సారాన్ని నాభార్య కూడా గ్రహించింది ఈ విషయం మీరు నాకు చెప్పనందుకు బాధ పడుతున్నాను నేను జైలుకు వెళ్లనని మీరు ఎందుకు అనుకొన్నారు ఈ సోదరీమణులందరికీ మీరు ఏ మార్గాన నడవమని చెబుతున్నారో నేను కూడా అదే మార్గాన నడవాలని కోరుతున్నాను" అని అన్నది "నేను నీకు ఎన్నడూ దుఃఖంకలిగించాలని భావించను. ఇందు అవిశ్వాసానికి తావులేదు నీవు జైలుకు వెళ్లితే నేను సంతోషిస్తాను. అయితే నేను వెళ్లమంటే నీవు జైలుకు వెళ్లావనే భావం ఎవ్వరికీ కలుగకూడదు. ఇలాంటి పనులు తమకు గల ధైర్యంతోనే అందరూ చేయాలి. నేను చెబితే నీవు సరేనని తప్పక జైలుకు వెళతావు. నాకు తెలుసు. కాని తరువాత కోర్టులో నిలబడినప్పుడు నీరసపడిపోయినా జైళల్లో కలిగే కష్టాలకు బయటపడిపోయినా, అందు నీ దోషం వుందని భావించను. కాని అట్టి స్థితిలో నా పరిస్థితి ఏమవుతుందో ఒక్కసారి ఆలోచించు. అప్పుడు నేను

నిన్ను నా వెంట ఉండనీయగలనా? ప్రపంచం ఎదుట ఏముఖం పెట్టుకొని నిలబడగలను? ఆ భయం వల్లనే నేను నిన్ను ప్రోత్సహించలేదు" అని చెప్పాను. నా మాటలు విని "నేను ఓడిపోయి జైలునుంచి తిరిగి వస్తే నన్ను మీ వెంట వుండనీయవద్దు నా బిడ్డలు కష్టాపడతారా? మీరంతా కష్టాలు పడతారా? నేనొక్కదాన్ని కష్టాలు పడలేనా? నన్ను గురించి మీరు యిలా ఎందుకు ఆలోచిస్తున్నారు. ఏది ఏమైనా నేను యీ యుద్ధంలో పాల్గొని తీరతాను" అని అన్నది కస్తూరిబా.

"అయితే నేను నిన్ను యీ సంగ్రామంలో చేర్చి తీరతాను. నా షరతులేమిటో పూర్తిగా విన్నావు నా స్వభావం ఎటువంటిదో నీకు బాగా తెలును. ఇంకా సమయం వున్నది. ఆలోచించ తలిస్తే మరోసారి ఆలోచించు. లోతుగా ఆలోచించిన పిమ్మట సంగ్రామంలో చేరవద్దని నీవు అనుకుంటే నేనేమీ బాధపడను నీ యిష్టం వచ్చినట్లు చేయవచ్చు. నిర్ణయాన్ని మార్చుకోవడానికి యిప్పుడు కూడా సిగ్గుపడవలసిన అవసరం లేదు" అని నేను చెప్పాను. ఇక ఆలోచించవలసిన అవసరమేమీ లేదు ఇది నా దృఢ నిర్ణయం అని ఆమె స్పష్టంగా చెప్పివేసింది. ఫినిక్సులో వుండే మిగతావారికి కూడా మీరు స్వతంత్రంగా నిర్ణయాలు చేయడని చెప్పాను సత్యాగ్రహసంగ్రామం కొద్దికాలంపాటు జరిగినా ఎక్కువ కాలం పాటు జరిగినా, ఫినిక్సు ఆశ్రమం నిలిచివున్నా లేక మట్టిలో కలిసిపోయినా, జైలుకు వెళ్లినా సత్యాగ్రహులు ఆరోగ్యంగా వున్నా లేక జబ్బుపడినా, ఒక్క సత్యాగ్రహికూడా ఓడిపోయి జైలునుంచి విడుదల కాకూడదు. ఈ షరతు ఎన్నో పర్యాయాలు వారికి తెలియజేశాను. అంతా సిద్ధపడ్డారు. ఫినిక్సుకు బయటగల వారిలో కేవలం రుస్తుమ్‌జీ జీవణ్‌జీ ఘోరఖోదు మాత్రమే వున్నారు. వారిని (ప్రేమతో కాకాజీ (పెద్దనాన్నా) అని అనేవారం. వారికి తెలియకుండా ఫినిక్సులో చర్చలు ఎలా చేయడం? వారు వెనక వుండే మనిషికాదు. ఒకసారి జైలుకు వెళ్లవచ్చారు. మళ్లీ జైలుకు వెళతానని, వారి పట్టుదల.

ఆ దళంలో చేరిన సత్యాగ్రహుల పేర్లు యివి-

(1) సౌ కస్తూరిభాయి మోహనదాస్ గాంధీ (2) సౌ. జయాకువర్ మణిలాల్ డాక్టర్ (3) కాశీఛగనలాల్ గాంధీ (4) సంతోక్ మగనలాల్ గాంధీ, (5) శ్రీ పారసీరుస్తమ్‌జీ జీవన్జీ (6) శ్రీ ఛగన్ లాల్ ఖుశాల్‌చంద్ గాంధీ (7) శ్రీ రావజీభాయి మణిభాయి పటేల్ (8) శ్రీమగన్‌భాయి హరిభాయి పటేల్ (9) శ్రీ సోలోమన్ రాయపెన్ (10) భాయీ రామదాస్ మోహనదాస్ గాంధీ (11) భాయీ రాజుగోవింద్ (12) భాయీ శివపూజన్ బద్రీ (13) భాయిగోవిందరాజులు (14) కుప్పస్వామి ముదలియార్ (15) భాయి గోకులదాస్ హంసరాజ్ (16) భాయి రవిశంకర్ తరసశీ సోధా ఇక ఏమి జరిగిందో తరువాతి ప్రకరణంలో వివరిస్తాను

★ ★ ★

40

జైల్లో స్త్రీలు

సత్యాగ్రహుల దళం సరిహద్దు వాటి ట్రాన్స్‌వాల్ లో ప్రవేశించిన అపరాధానికి జైలుకు వెళ్లటకు సిద్ధపడింది గత ప్రకరణంలో ప్రకటించిన పేర్లలో కొన్ని పేర్లు గలవారిని పోలీసులు పట్టుకోవచ్చు. నా విషయమై అలాగే జరిగింది. రెండూ మూడు సార్లు పట్టుకున్న తరువాత సరిహద్దు దాటుతున్నప్పుడు పోలీసులు నన్ను పట్టుకొని వదిలివేశారు ఈ దళం బయలు దేరుతున్నదని ఎవ్వరికీ తెలియచేయలేదు ఇక అధికారులకు ఎందుకు తెలియచేస్తాం? పోలీసులకు కూడా మా పేర్లు, చిరునామాలు చెప్పవద్దని యీ దళసభ్యులకు చెప్పాము. కోర్టులో మా పేర్లు చెబుతామని పోలీసులకు చెప్పమని వారికి చెప్పాము

పోలీసులు యిలాంటి వ్యవహారాలు చాలా చూచారు. భారతీయుల్ని అరెస్టు చేయడం అలవాటు అయిన తరువాత, పోలీసుల్ని కంగారు పెట్టుటకు వినోదంగా తమ పేర్లు వాళ్లకు సత్యాగ్రహులు చెప్పేవారు కాదు. అందువల్ల పోలీసులకు ఫినక్సు దళం వారి వ్యవహారం విచిత్రమనిపించలేదు. ఈ దళాన్ని అరెస్టు చేశారు. వాళ్ల మీద కోర్టులో కేసునడిచింది ప్రతిసత్యాగ్రహికి

మూడు మూడు మసాల చొప్పున కఠిన కారాగారశిక్ష విధించారు (1913 సెప్టెంబరు 23) ట్రాన్స్‌వాల్‌లో అరెస్టుకాని సోదరీమణులు యిక నేటాలులో ప్రవేశించారు వాళ్లను అనుమతి పత్రాలు లేకుండా నేటాలులో ప్రవేశించినందుకు పోలీసులు అరెస్టు చేయలేదు. వాళ్లను అరెస్టు చేయకపోతే న్యూకేసల్‌లో మకాం చేసి బొగ్గు గనుల గిర్‌మిటియా కార్మికులను పనులకు పోవద్దని చెప్పవలసిందిగా కోరాము న్యూకేసల్ నేటాలునందలి బొగ్గు గనులకేంద్రం ఈ గనుల్లో భారతీయ కార్మికులు పనిచేస్తున్నారు సోదరీమణులు తమ పని ప్రారంభించారు వారి ప్రచారం కరెంటులా నలుదిసల ప్రాకింది మూడు పౌండ్ల తలపన్ను కథ భారతీయ కార్మికుల హృదయాలను కలిచి వేసింది వాళ్లు తమ పని మానివేశారు ఈ వార్త నాకు తంతి ద్వారా తెలియజేశారు సంతోషంతోపాటు గబరా పడ్డాను ఇక నేను ఏం చేయాలి? కార్మికుల్లో యింతటి మేల్కొలుపు వస్తుందని నేను ఊహించలేదు నా దగ్గర డబ్బు లేదు. ఈ పనిని సంభాళించేందుకు నా దగ్గర మనుష్యులు లేరు ఇక నా కర్తవ్యమేమిటో గ్రహించాను. నేను న్యూకేసల్ వెళ్లాలని నిర్ణయించుకున్నాను. అక్కడికి బయలుదేరాను.

ప్రభుత్వం యీ సోదరీమణుల్ని ఎలా వదులుతుంది? వారందరిని అరెస్టు చేశారు. ఫినిక్సు దళానికి విధించిన శిక్షయే వారికీ విధించారు ఫినిక్సు దళాన్ని వుంచిన జైల్లోనే వీరిని వుంచారు. (21 అక్టోబరు 1913) ఈ ఘట్టాల వల్ల దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులు మేల్కొన్నారు. వారికి నూతనోత్సాహం కలిగించింది. సోదరీమణుల త్యాగాలు, బలిదానాలు భారత దేశాన్ని సైతం మేల్కొలిపాయి. సర్ ఫిరోజ్‌షా మెహతా తటస్థంగా వున్నారు. 1901లో నీవు దక్షిణాఫ్రికా వెళ్లవద్దని మందలిస్తూ నాకు చెప్పారు. భారతదేశం స్వాతంత్ర్యం పొందనంత వరకు విదేశాలలో వుండే భారతీయులకు ముక్తి లభించదని వారి అభిప్రాయం. దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహం వారి మీద ప్రభావం చూపలేదు. కాని స్త్రీలు పడ్డయాతనలను గురించి తెలియగానే వారిలో పెద్దమార్పు వచ్చింది. బొంబాయి టౌన్‌హాలల్లో జరిగిన సభలో పాల్గొని "స్త్రీల‌కు విధించిన కారాగారశిక్ష వల్ల శాంతి ఎగిరిపోయింది. ఇక భారతదేశం శాంత

వహించి కూర్చేదు" అని ఉద్ఘాటించారు నిజంగా స్త్రీలు చేసిన త్యాగం సామాన్యమా? వాళ్లనందరినీ నేటాల్ రాజధాని మెరిత్స్‌బర్గ్ జైల్లో వుంచారు. అక్కడ వారిని అమితంగా కష్టపెట్టారు. వాళ్ల ఆహారాన్ని గురించి ఎవ్వరూ పట్టించుకోలేదు. చాకలి పనిచేయమని వారిని ఆదేశించారు. శిక్షాకాలం పూర్తి కానంతవరకు బయటినుంచి భోజనం తెప్పించుకోకూడదని ఆంక్ష విధించారు

ఒక సోదరి వ్రతరీత్యా ప్రత్యే కఆహారం తీసుకుంటుంది ఎంతో ప్రయత్నం చేసిన తరువాత అట్టి ఆహారం అందచేయడానికి అధికారులు అంగీకరించారే కాని ఆ ఆహారాన్ని తినడం కష్టమైపోయి ఆమె ఆహారం మానుకోవలసి వచ్చింది. ఆమెకు నూనె అవసరం. తన డబ్బుతో తెప్పించుకుంటానంటే అధికారులు అంగీకరించలేదు. విడుదల అయినప్పుడు అస్థిపంజరంమై పోయింది. ఎంతో శ్రమ పడిన తరువాత ఆమె కోలుకున్నది.

మరొక సోదరి ప్రాణాంతకమైన జ్వరంతో బైటపడింది ఈ జ్వరంవల్ల జైలునుంచి విడుదల అయిన కొద్దిరోజులకే ఆమె పరమ పదించింది. (22 ఫిబ్రవరి 1914) ఆమెను నేను ఎలా మరిచిపోతాను? ఆమె పేరు వలియమ్మ ఆమెకు 16 సంవత్సరాల వయస్సు. ఆమెను చూడ్డానికి వెళ్లినప్పుడు ఆమె రోగగ్రస్తురాలై మంచం మీదపడి వున్నది. బాగా పొడుగు. అందువల్ల కృశించిన ఆమెశరీరం భయంకరంగా వున్నది.

"వలియమ్మా! జైలుకు వెళ్లినందుకు పశ్చాత్తాపంగా వున్నావా?" అని అడిగాను.

· "పశ్చాత్తాపమా? లేదు. నన్ను అరెస్టు చేస్తే మళ్లీ జైలుకు వెళతాను" అని జవాబిచ్చింది.

"ప్రాణానికి ముప్పువస్తే?"

"రానీయండి . దేశంకోసం చావవలసి వస్తే మంచిదే గదా?" ఇదీ ఆమె సమాధానం

ఆ తరువాత కొద్ది రోజులకు ఆమె చనిపోయింది. ఆమె శరీరం లేదు కాని ఆమె పేరు చిరస్థాయిగా చరిత్రలోని నిలిచిపోయింది. ఆమె గతించిన తరువాత అనేకచోట్ల సంతాప సభలు జరిగాయి. వాలియమ్మ హాలు నిర్మాణం చేయాలని ఒక సభలో తీర్మానించారు. కాని ఆ ధర్మం భారతజాతి

నెరవేర్చలేదు. ఏవేవో విఘ్నాలు వచ్చాయని చెప్పారు పరస్పర కలహాలు బయలుదేరాయి ముఖ్యకార్యకర్తలు ఒకరి తరువాత మరొకరు చనిపోయారు రాళ్లతో భవనం తయారైనా కాకపోయినా వలియమ్మ బలిదానం అమోఘం, అద్భుతం ఆమె సేవాధర్మం, బలిదానం ఆమె కీర్తి ప్రతిష్టలు ప్రపంచంలో భారతదేశం జీవించి యున్నంతకాలం నిలిచి యుంటాయి

ఈ సోదరీ మణుల త్యాగం పవిత్రమైనది చట్టమందలి సూక్ష్మాలు వాళ్లకు తెలియవు. చాలా మంది సోదరీమణులకు దేశమంటే ఏమిటో తెలియదు. వాళ్ల దేశప్రేమకు ఆధారం కేవలం శ్రద్ధయే చాలామందికి చదువురాదు పత్రికలు ఏం చదువుతారు? కాని స్వాభిమానమనే వస్త్రాపహరణం జరుగుతున్నదని వాళ్లు తెలుసుకున్నారు. వాళ్ల జైలు యాత్ర పరిశుద్ధమైనది అది ఒక యజ్ఞం వంటిది పవిత్ర యజ్ఞం మంచిఫలితాలు యిస్తుంది హృదయ పూర్తిగా చేసిన ప్రార్థనను భగవంతుడు తప్పక వింటాడు. భక్తితో, నిస్వార్థ బుద్ధితో పత్రం, పుష్పం, ఫలం, తోయం, ఏది సమర్పించినా భగవంతడు స్వీకరిస్తాడు కుచేలుడు పేదవాడు గుప్పెడు అటుకులు తీసుకొని వెళ్లి కృష్ణునికి సమర్పించాడు. అతడి పేదరికం తొలిగిపోయింది అందువల్ల భక్తి శ్రద్ధలతో చేసిన త్యాగం ఎన్నటికీ వ్యర్థం కాదు కానేరదు ఒక్కటి మాత్రం నిజం వలియమ్మ ఆత్మబలిదానం ఫలితం సాధించింది ఇతర సోదరీమణుల త్యాగయజ్ఞం సఫలం అయింది

స్వదేశీయజ్ఞంలోను, విశ్వయజ్ఞంలోను ఎన్నో ఆత్మలు త్యాగం చేశాయి ఈనాటికీ చేస్తున్నాయి భవిష్యత్తులో కూడా చేస్తాయి ఇదే నిజమైన త్యాగం ఒక్క సత్యాగ్రహి ఆత్మపవిత్రంగా వున్నా చాలు మొత్తం ఉద్యమం విజయం సాధించి తీరుతుంది. పృథ్వి సత్యంపై ఆధారపడి వున్నది. అసత్ అనగా అసత్యం, అసత్యమంటే లేదు అని అర్థం సత్ అనగా సత్యం, అనగా ఉన్నది అని అర్థం.

అసత్యానికి తావే లేనప్పుడు అది ఎలా జయిస్తుంది? సత్ అనగా సత్యాన్ని అనగా ఉన్నదాన్ని ఎవడు లేకుండా చేయగలడు? ఇది సంపూర్ణ సత్యాగ్రహశాస్త్రం.

★ ★ ★

41

కార్మికుల ప్రవాహం

న్యూకేసిల్ యందలి గనుల్లో పనిచేస్తున్న భారతీయు కార్మికులపై మహిళల త్యాగప్రభావం అపరిమితంగా పడింది. తమతమ పనిముట్లన్నీ, అక్కడే వదిలివేసి నగరంవైపుకు అంతా ప్రయాణమైనారు అదొక జనప్రవాహం వెంటనే నేను ఫినిక్సు వదిలి, న్యూకేసిల్ చేరుకున్నాను

ఆ బానిస కార్మికులకు యిండ్లు అంటూ వుండవు యజమానులు యిచ్చిన కొంపల్లో వుండాలి వాళ్లే నీళ్లు యిస్తారు లైట్లువేసి వెలిగిస్తారు అన్ని విధాల వారు బానిసలుగా వుంటారు తులసీదాసుకవి చెప్పినట్లు "పరాధీనులై యుండు బానిసలకు స్వప్నంలో కూడా సుఖం కలుగదు".

ఈ కార్మికులు యజమాన్లపై చేసే ఆరోపణలు అన్నీ యిన్నీ కావు వాళ్లవన్నీ పెద్ద కన్నీటి కష్టగాధలే సయ్యద్ ఇబ్రహీం అను పఠాను తన వీపు చూపించాడు. ఆయన వీపంతా చిట్లి పోయింది చూడండి ఎలా కొట్టారో. నీమాట వింటున్నానని కొట్టారు నేను పఠానును. ఇతరుల్ని కొట్టడమేగాని కొట్టించుకోవడం ఎరుగని పఠాను కాని నీ మాట ప్రకారం భరించాను. నీకోసం పని వదిలి వచ్చేశాను" అని అన్నాడు .

"సోదరా! మంచిపని చేశావు ఇదే నిజమైన శౌర్యం. మీ వంటి వారిశక్తి సామర్థ్యాలే మన విజయానికి సాధనాలు" అని జవాబిచ్చాను.

పైకి ధన్యావాదాలు సమర్పించానే కాని లోలోన బాధపడ్డాను. కార్మికుల సమ్మె యిలా అయితే ఎక్కువ కాలం సాగదని అనిపించింది. ధన, మాన, ప్రాణాలన్నీ యజమాన్ల చేతుల్లో వుంటే యీ కార్మికులు ఎక్కువ కాలం ఎలా నిలబడి వుంటారు? మధ్యలో అలిసిపోయి వెనుకంజ వేయడం కంటే ఉద్యమం విరమించి ఓటమిని అంగీకరించి వీళ్లంతా తిరిగి తమ పనులు ప్రారంభిస్తే మంచిదని అనిపించింది. కాని నా మాట వాళ్లు వింటారా? వినరు అట్టి స్థితిలో ఏం చేయాలి? యజమాన్ల కొంపల్ని వదిలివేయడమే ఉత్తమ మార్గం. అంటే హిజరత్ చేయాలన్నమాట.

పది, యాభై మంది కాదు, కార్మికులు వందలాది సంఖ్యలో వున్నారు వేల సంఖ్య అని కూడా చెప్పవచ్చు వాళ్లందరికీ ఇళ్లు ఎక్కడ నుండి తీసుకురావడం? వారందరికీ తిండి ఎలా పెట్టడం? భారతదేశాన్ని నేను యింత వరకు ఏమీ అడగలేదు. అక్కడి నుంచి డబ్బేమీ అందలేదు తరువాత ధనవర్షం కురిసిన మాటనిజమే దక్షిణాఫ్రికా యందలి వ్యాపారులు భయపడ్డారు బహిరంగంగా నాకు సాయం చేయడానికి వెనుకంజవేయ సాగారు వాళ్ల వ్యాపార లావాదేవీలు గనుల తెల్లజాతి యజమానులతోను, తెల్ల వ్యాపారులతోను వున్నాయి కనుక బహిరంగంగా నాకు అండగా నిలవలేరు కదా! న్యూకేసిల్ వెళ్లినప్పుడు యీ వ్యాపారుల గృహాల్లో వుండేవాడిని. కాని యీసారి నేను వాళ్లకు శ్రమ కలిగించలేదు మరో చోట వుండటానికి ఏర్పాటు చేసుకున్నాను

ట్రాన్స్‌వాల్ వచ్చిన సత్యాగ్రహదళ మహిళలంతా ద్రావిడ ప్రదేశానికి సంబంధించిన వాళ్లు. వాళ్లు ఒక క్రైస్తవ కుటుంబంతో బాటు వున్నారు అది మధ్య తరగతి కుటుంబం కొద్ది వ్యవసాయ భూమి, మూడునాలుగు గదుల యిల్లు వారికి వున్నది వారి యింట్లో వుండాలని అనుకున్నాను ఇంటి యజమాని పేరు శ్రీ డా॥ లాజరస్ బీదవాడికి ఒకరి భయం ఎందుకు కుంటుంది? వారంతా గిర్‌మిటియా కార్మికుల కుటుంబానికి సంబంధించిన వారే మూడు పౌండ్ల పన్ను వారంతా ప్రభుత్వానికి చెల్లిస్తున్నారు పడేబాధ లేమిటో వాళ్లకు బాగా తెలుసు కనుకనే వాళ్లకు కార్మికులంటే సానుభూతి ఎక్కువ. నాకు స్వాగతం ఆ కుటుంబీకులంతా పలికారు. సామాన్యంగా నేను ఎవరి యింట్లో వున్నా ఆ యింటి వారికి ఏ మాత్రం తీరిక వుండదు. జనం తాకిడి ఎక్కువ కదా! అయితే యీ పర్యాయం నాకు స్వాగతం చెప్పిన వారికి అన్నీ కష్టాలే. ధన నష్టం, ఆస్తినష్టం. ఒకటేమిటి అంతా నష్టమే యిన్ని కష్టాలు ధనిక వ్యాపారులు పడలేరు కదా! ఈ విషయమంతా నాకు తెలుసును కనుక లాజరస్ కుటుంబీకుల్ని యిబ్బంది పెట్టడానికి నేను యిష్టపడలేదు. శ్రీ లాజరస్ జైలుకు వెళ్లగలడు. ధన నష్టం భరించగలడు. కాని తనకంటే బీదవారైన గిర్‌మిటియా కార్మికుల కష్టాలు చూచి ఎలా

భరించగలడు? తన కుటుంబ మందలి స్త్రీలు భారతీయ కార్మికుల మేలు కోసం జైలుకు వెళ్లడం కండ్లారా చూచాడు. తన కర్తవ్య నిర్వహణకోసం యీసారి లాజరస్ నన్ను తన యింటికి ఆహ్వానించాడు. వారింట్లో అడుగు పెట్టానో లేదో వారిల్లు ధర్మసత్రంగా మారిపోయింది. ఇల్లంతా జనమే. చుట్టు ప్రక్కలా జనమే. 24 గంటలు పొయ్యి మండుతూనే వున్నది. లాజరస్ భార్యకి వంటపని తప్ప మరో పనిచేయడానికి తీరిక చిక్కలేదు. అయినా భార్యా భర్తల ముఖంలో ఎప్పుడు చూచినా చిరునవ్వే వారి ముఖంలో కోపాన్ని నేను చూడలేదు.

పాపం లాజరస్ అంతమంది కార్మికులకు ఆహారం ఎలా అందజేస్తారు. కార్మికులకు "మీ సమ్మె చాలా కాలం సాగుతుంది. యజమానులు యిచ్చిన కొంపలు వదిలివేయండి. అమ్మడానికి వీలైన సామాను అమ్మివేయండి. మిగిలిన సామాను కొట్లల్లో దాచండి. యజమానులు ఆ సామాను ముట్టుకోరు. కాని విపరీతమైన ద్వేషంతో మీ సామాను బైటపారవేయవచ్చు. అందుకు సిద్ధపడండి. నేను బయట వున్నంత వరకు మీతో వుంటాను. మీతో బాటు తిండి తింటాను. కాని మీరు ఎన్ని త్యాగాలకైనా సిద్ధపడితేనే విలువ వుండండి. చాలా కాలం ఉద్యమం సాగినా చివరికి విజయం మనకు తప్పక లభిస్తుంది" అని చెప్పాను. "మీలో ఎవరైనా తట్టుకోలేక తిరిగి వెళ్లి పనిలో చేర తలిస్తే తప్పక చేరండి. అలా చేరిన వారిని మిగతా వారెవ్వరూ అవమానించకండి, హింసించకండి" అని కూడా చెప్పాను. ఎవ్వరూ అలా చేసినట్లు నాకు సమాచారం అందలేదు. కార్మికులంతా నేను చెప్పినట్లు చేసి భార్యాపిల్లలతో, బట్టబట్టలతో, మూటాముల్లె నెత్తిన పెట్టుకొని నా దగ్గరికి రాసాగారు. నా దగ్గర నేల తప్ప మరేమీ లేదు. అయితే వర్షాకాలం, ఎండా కాలం కాకపోవడం పెద్దగా అదృష్టమే. భోజనం విషయంలో వ్యాపారులు సాయం చేస్తారని భావించాను, న్యూకేసిల్‌కు చెందిన వ్యాపారులు వంట పాత్రలు, ధాన్యం, బస్తాలు వగైరా పంపి సహాయం చేశారు. ఇతర పట్టణాలనుంచి పప్పు, బియ్యం, ఉల్లి, పంచదార, టీ వంటి వస్తువులన్నీ వర్తకులనుంచి వచ్చాయి. అవసరాన్ని మించిన వస్తువులు

చేశాయి. ఇక ఆ దిగులు వదిలింది. ఎక్కువ మంది జనం జైలుకు వెళ్ళుటకు సిద్ధంగా లేరు. అయితే అంతా జాతి సమస్య పరిష్కారానికై సహాయం చేయుటకు సిద్ధంగా వున్నారు. చాలా మంది వాలంటీర్లుగా పని చేశారు. ఇంత మంది చదువురాని పేద భారతీయ కార్మిక స్త్రీ పురుషుల, బాలల సాయం కోసం ఎంతోమంది సుశిక్షితులైన స్వయం సేవకులు అవసరం అయ్యారు. అలాంటి వాళ్ళు మాకు లభించడం విశేషమే. జనం తండోపతండాలుగా రాసాగారు. ఇంత మందిని పనిపాటలేకుండా ఒక్క చోట వుంచడం ఎంత ప్రమాదకరమో ఊహించవచ్చు. ఆ జనంలో రక రకాల వాళ్ళు వున్నారు. దొంగతనం చేసి, హత్యలు చేసి, వ్యభిచారంచేసి, మలమూత్రాదులు ఎక్కడ బడితే అక్కడ విసర్జించి, రకరకాల తప్పు పనులు చేసి శిక్షలు అనుభవించిన వాళ్ళు కూడా వారిలో వున్నారు. అయితే నేనెవరినీ ఏమీ అడుగుటకు వీలులేని స్థితి. అడిగితే నిజం చెబుతారా? న్యాయనిర్ణేతను కాదు గదా! నమ్మి నడపడం వరకే నా పని. అందులో పాల్గొంటున్న వాళ్ళ గతంలో ఎలాంటి వారో తెలుసుకోవడం నా పని కాదు. ఇలాంటి రకరకాల జనం పని ఏమీ లేకుండా ఒకచోట వుంటే ముప్పాతలగకుండా వుండటం సాధ్యం కాదు. అయితే భగవంతుని దయ అక్కడ వున్నన్ని రోజుల ప్రశాంతంగా గడిచాయి. అందరూ తమ తమ ధర్మాన్ని పాలించారు. శాంతికి సహకరించారు. అది గొప్ప చమత్కారమే.

ఇక నాకు నా సమస్యకు పరిష్కార మార్గం లభించింది. ఈ జనాన్ని ట్రాన్స్వాల్‌కి తీసుకు వెళ్లాలి. 16 మంది సత్యాగ్రహుల మాదిరిగా వీళ్ళందరినీ అరెస్టు చేయించాలి. ఈ జనంతో ట్రాన్స్వాల్ యూనియన్ జైళ్ళు నింపివేయాలి. ఇంతకంటే మించిన ఉత్తమ మార్గం నాకు మరొకటి కనబడలేదు. చిన్న చిన్న గుంపులుగా సరిహద్దు దాటించాలని ముందు అనిపించింది. కాని కాలం లేదని గ్రహించాము. మొత్తం ఆరువేల మంది జనం. వీళ్ళందరినీ రైల్లో తీసుకు వెళ్లటం కష్టం. అంత డబ్బు ఎక్కడి నుండి వస్తుంది? అక్కడికి ట్రాన్స్వాల్ 36 మైళ్ళ దూరాన వున్నది. ఏమైనా యాత్రకే నిశ్చయించాం. కార్మికులతో మాట్లాడాను. వారితో వారి భార్యాబిడ్డలు కూడా వున్నారు. అయినా వీళ్ళ

నమిలారు. కాని గుండెను రాయిచేసుకోక తప్పలేదు మోలో తిరిగి గనులకు వెళ్ల దలిచిన వెళ్లిపోవచ్చునని స్పష్టంగా చెప్పివేశాను. అందుకు ఎవ్వరూ యిష్టపడలేదు.

వికలాంగుల్ని రైల్లో పంపాలని నిర్ణయించాం. మిగతా జనమంతా కాలినడకను బయలుదేరుటకు సిద్ధపడ్డారు. రెండు రోజుల్లో చేరదామని చెప్పేసరికి అంతా సంతోషించారు. పాపం లాజరసుకు, వారి కుటుంబీకులకు కొద్దిగా విశ్రాంతి లభిస్తుందని అంతా భావించారు. న్యూకేసల్‌కు చెందిన తెల్లవాళ్లు అంటురోగాలు వ్యాపిస్తాయని హడలిపోయి, వాటి నివారణకు ప్రయత్నాలు ప్రారంభించారు. మా నిర్ణయం తెలియగానే వారందరికీ ఉరట చేకూరింది.

ప్రయాణానికి అంతా సిద్ధపడుతూ వుండగా గనుల యజమానులు నన్ను కలుసుకోడానికి సిద్ధంగా వున్నారని ఒక మనిషి నా దగ్గరకి వచ్చాడు. అతని వెంట నేను దర్బను వెళ్లాను. అయితే ఆ కథకు కొత్త ప్రకరణం అవసరం

★ ★ ★

42

గనుల యజమానులను కలుసుకున్న తరువాత

గనుల యజమానుల ఆహ్వానాన్ని అందుకొని నేను దర్బన్ వెళ్లాను. అక్కడ తెల్ల యజమానులపై కార్మికుల సమ్మె ప్రభావం పడిందని తెలుసుకున్నాను. అయితే తెల్ల యజమానులు నాతో మాట్లాడటం వల్ల ప్రయోజనం కలుగుతుందని నేను భావించలేదు. కాని సత్యాగ్రహికి వినమ్రత అవసరం. అవతల వాళ్లు ఎంత అవమానించినా భరించాలి. కోపం తెచ్చుకోకూడదు ఆత్మ శక్తి మీద నిలబడాలి. అవతలి వారికి కూడా నచ్చ చెప్పి వారి హృతయాల్ని మార్చుటకు ప్రయత్నించాలి.

కనుకనే నేను అంగీకరించి వెళ్లాను. అక్కడ వాతావరణం వేడిగా వున్నది. నా మాటలు వినకుండానే యజమానుల ప్రతినిధి చాలా ప్రశ్నలు వేశాడు అన్నింటికీ సమాధానం యిచ్చాను చివరికి "ఈ సమ్మెను ముగింపు చేయడం మీ చేతిలో పని" అని అన్నాను.

"మేము అధికారులంకాము" అని వాళ్ళు జవాబిచ్చారు.

'అధికారులు కాకపోయినా మీరు తలచుకుంటే ఎంతో చేయగలరు. కార్మికుల కోసం మీరు వాదించగలరు. మీరు మూడు పౌండ్ల తల పన్ను రద్దు చేయమని ప్రభుత్వాన్ని కోరితే తక్షణం అది రద్దు అయిపోతుంది. మిగతా శ్వేత జాతీయులకు కూడా మీరు చెప్పవచ్చు" అని అన్నాను.

"అసలు మూడు పౌండ్ల పన్నుకు, గనుల యజమానులమైన మాకు సంబంధం ఏమిటి? గనుల యజమానులు కార్మికులను యిక్కట్ల పాలు చేస్తూ వుంటే మాకు వ్యతిరేకంగా అర్జీ దాఖలు చేయండి"

"కార్మికులకు సమ్మె చేయడం తప్ప మరో మార్గం కనబడలేదని నా అభిప్రాయం. గనుల యజమానుల కోసమే మూడు పౌండ్ల పన్ను ప్రభుత్వం విధించింది. కార్మికుల సేవల్ని యజమానులు కోరుతున్నారు. కాని వారికి స్వాతంత్ర్యం యివ్వాలని కోరడం లేదు. అట్టి అన్యాయపు పన్నును రద్దు చేయమని కార్మికులు కోరితే అందు నాకేమీ తప్పు కనబడటంల లేదు. అది యజమానులకు వాళ్ల చేస్తున్న అన్యాయం ఎంత మాత్రం కాదు అని నా అభిప్రాయం అని చెప్పాను.

"అయితే మీరు సమ్మెలో చేరమని కార్మికులకు చెప్పరా?"

"నేను చెప్పలేను"

"అందుకు పరిణామం ఏమిటో మీకు తెలుసా?"

"తెలుసు, నా బాధ్యత నాకు తెలుసు."

"అవును, మీదేంపోతుంది? ఈ సమ్మె వల్ల కార్మికులకు కలిగిన నష్టాన్ని మీరు అరుస్తారా? తీరుస్తారా?"

"కార్మికులు బాగా ఆలోచించి, కష్టనష్టాల్ని బేరీజు వేసుకొని యిందుకు పూనుకున్నారు. స్వాభిమానానికి తగిలే దెబ్బకంటే పెద్ద నష్టం మరొకటి వుంటుందని నేను అనుకోవడం లేదు. అసలు ముఖ్యమైన యీ మూల విషయాన్ని కార్మికులు గ్రహించారు. అందుకు నేను సంతోషిస్తున్నాను."

మా సంభాషణ యీ విధంగా జరిగింది. ఆ సంభాషణంతా యిప్పుడు జ్ఞాపకం లేదు. తమ వాదన బలంగా లేదని యజమానులు గ్రహించడం

నేను గమనించాను. ఈ విషయంలో వాళ్ళు ప్రభుత్వంతో మంతనాలు చేస్తున్నారని నాకు తెలుసు. డర్బను వెళ్లేప్పుడు, వచ్చేప్పుడు రైళ్లలో మూడో తరగతిలోనే నా ప్రయాణం చేశాను. రైల్వే అధికారులు, గార్డులు, అంతా నాతో మంచిగా వ్యవహరించారు అంతా నా దగ్గరికి వచ్చి సమ్మెను గురించి వివరంగా, నమ్రంగా అడుగుతూ వున్నారు. వారంతా కార్మికులకు అనుకూలంగా వున్నారు నా మీద ప్రేమ చూపించారు. నాకు సౌకర్యాలు కల్పిస్తామని ముందుకు వచ్చారు కాని నేను మంచిగా, నమ్రంగా అన్నింటినీ నిరాకరించాను. వారు చూపించిన సుహృద్భావానికి కృతజ్ఞుణ్ణే కాని దాన్ని కొనడం నాకు యిష్టం వుండదు. చదువురాని, పేద కార్మికులు యింత ధైర్యంగా వున్నారంటే అందరికీ ఆశ్చర్యం కలిగింది. స్థిరత్వం, దృఢత్వం అనేవి సుగుణాలు, శత్రువులపై కూడా అవి తమ ప్రభావం చూపుతాయి.

న్యూకేసిల్‌కు తిరిగి వచ్చాను. కార్మికుల ప్రవాహం అపరిమితంగా యింకా వస్తూనే వున్నది. సమ్మె చేస్తున్నవారికి పరిస్థితిఅంతా సవివరంగా చెప్పాను. యజమానులు చేసిన బెదిరింపులు కూడా చెప్పాను. తిరిగి వెళ్లతలుచుకుంటే వెళ్లమని చెప్పి, భవిష్యత్తులో రాబోయే ప్రమాదాల్ని కూడా తెలియ చేశాను. జైళ్లను గురించి, తిండి, తిప్పల్ని గురించిన కష్టాలు కూడా వివరించి చెప్పాను. ఎన్నిసార్లు చెప్పినా కార్మికులంతా ఏకోన్ముఖంగా "ఎన్ని పిరిగి మీద పడ్డా మేము భయపడం. మీరే మాకు అండ. మీరు మా ప్రక్కన వున్నంత వరకు మాకు భయం లేదు. విజయం మనదే" అని చెప్పి వేశారు.

ఇక మాకు వేరే మార్గం లేదు. ఒకనాటి సాయంత్రం, రేపు ఉదయమే యాత్ర బయలుదేరుతుందని చెప్పాను. (28 అక్టోబరు 1913) దారిన నడుస్తున్నప్పుడు పాటించవలసిన విధులు చదివి వినిపించాను. 5 లేక 6 వేలమందిని సంభాళించడం సులభమైన పని కాదు. వాళ్ల సంఖ్య మొత్తం ఎంతో నాకు తెలియదు. వాళ్ల పేర్లు, చిరునామాలు నా దగ్గర లేవు. ఎంత మంది వుంటే అంతే నాకు సంతోషమని చెప్పాను. ప్రతివ్యక్తికి యిచ్చే రోట్టె పంచదారను గురించి చెప్పి అంతకంటే ఎక్కువ యిచ్చుటకు శక్తి లేదని

కూడా చెప్పి వేశాను. జూలూల తిరుగుబాటు, బోయర్ల యుద్ధంలో నాకు కలిగిన అనుభవాలు యిప్పుడు నాకు బాగా సహకరించాయి. వెంట అవసరానికి మించిన బట్టలు తెచ్చుకోవద్దని, ఏ బరువూ వెంట పెట్టుకోవద్దని, త్రోవలో కలిసిన తెల్లవాడు మనల్ని తిట్టినా, కొట్టినా సహించాల్సిందేకాని వాడిమీద తిరగబడకూడదని, పోలీసులు అరెస్టు చేస్తే అరెస్టు అయిపోవాలని, నన్ను అరెస్టు చేసినా మీరు ముందుకు సాగితీరాలని, మొదలుగా గల విషయాలన్నీ వారికి చెప్పి వేశాను. నన్ను అరెస్టు చేస్తే తరువాత నాయకత్వం వహించేవారి పేరు, వారిని అరెస్టు చేస్తే తరువాతి నాయకుని పేరు వరుసగా ప్రకటించాను.

నా సూచనల్ని అంతా విన్నారు. మా యాత్రదళం క్షేమంగా చార్ల్సటౌన్ చేరుకున్నది. అక్కడి భారతీయ వ్యాపారులు ఎంతో సహాయం చేశారు. తమ గృహాలను కూడా ఉపయోగించుకోమని అన్నారు. మసీదు యందలి మైదానాన్ని వంటలు చేసుకోమని యిచ్చారు. త్రోవలో యిచ్చే భోజనం వేరు, మజిలీలో యిచ్చే భోజనం వేరు కనుక వంట పాత్రలు అవసరమయ్యాయి. వ్యాపారులు పాత్ర లిచ్చారు. బియ్యం, పప్పు ఉప్పు అన్ని యిచ్చారు.

చార్ల్సటౌన్ చిన్న గ్రామం అక్కడి జనం సంఖ్య 1000. ఇన్ని వేల మంది ఎక్కడ వుంటారు? స్త్రీలను, పిల్లలను గృహాల్లో వుంచాము. ఇక మిగతా వాళ్లంతా మైదానంలోనే మకాం చేశారు.

అక్కడ తీయని సంస్మరణలతో బాటు చేదు అనుభవాలు కూడా మాకు కలిగాయి. అక్కడి ఆరోగ్యశాఖాధికారి డా॥బ్రిస్కో యింత జనాన్ని చూచి హడలిపోయాడు. అయితే అతడు కఠోర చర్యలేమీగ్రైకొనలేదు. నన్ను కలిసి అవసరమైన సహాయం చేయమని కోరాడు. ఆంగ్లేయులు మూడు విషయాలను గురించి శ్రద్ధ వహిస్తారు. భారతీయులు ఆ విషయాల్ని పట్టించుకోరు. (1) నీటి స్వచ్ఛత (2) రోడ్ల పరిశుభ్రత (3) పాయిఖానా దొడ్ల పారిశుధ్యం ఈ మూడింటిని గురించిన అనేక సూచనలు చేసి, జనానికి చెప్పి జాగ్రత్త పడమని మరీ మరీ చెప్పాడు. అన్నింటినీ అంగీకరించాను. నాకు శాంతి లభించింది.

ఆ నియమాల్ని మనవాళ్ల చేత పాటింప చేయడం సాధ్యమా? అయితే మనవాళ్లు ఆ పనుల్ని సులభం చేశారు. సేవ చేసేవాడు జనం మీద అధికారం చలాయించకుండా వుంటే పని తేలికగా జరుగుతుంది. సేవకులు కాయకష్టం చేయాలి. ఊడ్చడం దగ్గరి నుంచి అన్ని పనులు చేయాలి. మనం పని చేయకుండా మీరు చేయమని చెబితే ఎవరు చేస్తారు. అంతా సర్దార్లే అయితే పని చేసే దెవరు? అందువల్ల అంతా సేవాధర్మం నిర్వహిస్తే పనులన్నీ సక్రమంగా జరుగుతాయి.

శ్రీ కెలెన్ బెక్ ముందే చార్ల్సటౌన్ చేరారు. కుమారి శేసిన్ కూడా వచ్చారు. ఆమె సేవ, జాగ్రత్త, తెలివితేటలు మొదలగువాటిని గురించి ఎంత వ్రాసినా చాలదు. కీ॥శే॥ పి.కె. నాయుడు క్రిష్టఫర్ పేర్లు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఇంకా చాలా మంది వున్నారు. అంతా కలిసి పనిని సులభం చేశారు. కూరలు బాగా లభించాయి. వాటిని వేరే ఉడికించకుండా పప్పులో వేసేవారు. రాత్రింబవళ్లు వంటపని సాగుతూనే వున్నది. వచ్చిన వారికి లేదు అనుమాట వినబడలేదు. న్యూకేసిల్‌లో ఎవరు ఉంటారు? అందువల్ల కార్మికులంతా తిన్నగా చార్ల్సటౌన్ చేరుకుంటున్నారు.

ప్రజల సహనం, ఓపిక చూస్తే సాక్షాత్తు పరమేశ్వరుని స్వరూపమే వారిలో కనబడింది. వంటచేసే వారికి నేనే పెద్దను. పప్పులో నీళ్లు ఎక్కువ. బియ్యంలో నీళ్లు ఎక్కువ. ఏ వంటా సరిగా వుండేది కాదు. కాని ఎవ్వరూ మారుమాట్లాడకుండా సహించి వాటిని తిన్నారు అంటే అంతా పరమేశ్వరుని కృపయే. వంట చేయడం తేలికకాని, వడ్డించడం అమిత కష్టం. ఆ పని నేను చేసేవాణ్ణి. జనం నన్ను చూసి ఏమీ అనలేక పాపం ఊరుకునే వారు. స్త్రీలకు కొద్దిగా వడ్డిస్తే చురచుర నావంక చూసి, నా స్థితిని గమనించి వెళ్లి పోయేవారు. ఆ దృశ్యాల్ని జీవితంలో ఎప్పటికీ మరచి పోలేను. నా దగ్గర ఆహార పదార్థం తక్కువగా వున్నది. భోజనం చేసే వారి సంఖ్య ఎక్కువగా వున్నది. ఏం చేయను అని వారితో అనగానే మారుమాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోతూ వుండేవారు. నేను చెప్పిన మాటలు విని 'సంతోషం' అని ముఖ్యంగా స్త్రీలు అనడం జీవితంలో మరచిపోలేను.

ఇవన్నీ తీయని జ్ఞాపకాలు, కాని చేదు అనుభవాలు కూడా కలిగాయి. ఒక్క నిమిషం పాటు సమయం చిక్కితే తగాదాల వ్యవహారం ముమ్మరంగా సాగుతూ వుండేది. ఇది వెర్రి అలవాటు. అక్కడ వ్యభిచారం కూడా మొదలైంది. స్త్రీపురుషుల్ని విడిగా వుంచడానికి చోటు లేక కలిసి వుంచితే దానికి దుష్ఫలితంగా వ్యభిచారం సాగింది. వ్యభిచారికి సిగ్గు వుండదు. అలాంటి ఘట్టాలు జరుగుతున్నాయని తెలియగానే నేను వెళ్లేవాడిని. వ్యభిచారులు సిగ్గుతో తలవంచుకునేవారు. విడివిడిగా వుంచినా నాకు తెలియని ఘట్టాలు ఎన్ని జరిగాయో ఎవరికెరుక? ఇక యీ చర్చను ఆపుతాను. ఇదంతా ఎందుకు వ్రాశానంటే అంతా సవ్యంగా జరగలేదని పాఠకులు తెలుసుకోవాలని నా కోరిక. అయితే ఎవ్వరూ నా మీద విరుచుకుపడలేదు. అడవి జాతి రకం వాళ్లే అయినా, నీతికి అనీతికి తేడా తెలియని వాళ్లే అయినా, వాతావరణం మంచిగా వుంటే సరియైన మార్గం మీద అంతా నడుస్తారు. ఈ విషయం పలు ఘట్టాల వల్ల తెలుసుకున్నాను. ఈ సత్యాన్ని తెలుసుకోవడం అవసరం. ఎంతో ప్రయోజనకరం కూడా.

* * *

43

ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశం - 1

1913 నవంబరు మాసం చివరికి చేరుకున్నాం. ముందుకు సాగే పూర్వం రెండు ఘట్టాలు వివరిస్తాను. న్యూకేసిల్‌లో తమిళ సోదరీమణులు జైలుకు వెళ్లారని తెలుసుకొని దర్బనుకు చెందిన భాయీ ఫాతిమా మెహతాబ్ ఆగలేక తన తల్లి హనీఫా బాయిని, ఏడు సంవత్సరాల వయస్సుగల బిడ్డని వెంటబెట్టుకొని జైలుకు వెళ్లాలని వాక్సరస్టుకు బయలుదేరింది. తల్లీకూతుళ్లను అరెస్టు చేశారు. కాని బిడ్డని అరెస్టు చేయడానికి ప్రభుత్వం అంగీకరించలేదు. బాయీ ఫాతిమా వ్రేళ్ల ముద్రలు తీసుకోవాలని పోలీసులు చాలా ప్రయత్నం చేశారు. కాని ఆమె నిర్భయంగా నిలబడి వ్రేలి ముద్రలు వేయనని భీష్మించింది.

అప్పుడు కార్మికుల సమ్మె తీవ్రంగా సాగుతున్నది. ఆ సమ్మెలో స్త్రీలు, పురుషులు యిరువురు పాల్గొంటున్నారు. స్త్రీలలో యిద్దరు తల్లుల వెంటవారి బిడ్డలు కూడా వున్నారు. ఒక బిడ్డ ఆ గుంపులో శీతలంకమ్మి చనిపోయింది. రెండో బిడ్డ, తల్లి కాలువ దాటుతూ వుండగా చెయ్యిజారి నీటిలో పడిపోయింది. చనిపోయింది. అయినా తల్లులు బయపడలేదు. సత్యాగ్రహ యాత్రలో యిద్దరూ పాల్గొని ముందుకు సాగారు. "చనిపోయిన బిడ్డల కోసం ఎందుకు శోకించడం? వాళ్లు తిరిగి రారు కదా! జీవించి యున్నా బిడ్డల కోసం త్యాగం చేద్దాం" అని ఆ యిరువురు తల్లులు అన్నారు. పేద స్త్రీలు సైతం యింతటి త్యాగం, యింతటి దీక్ష, యింతటి నిష్ఠ చూపడం సామాన్యమైన విషయమా? యిటువంటి ఎన్నో జ్ఞానోదయం కలిగించే ఘట్టాలు చూచాను.

చార్ల్సటౌన్‌లో స్త్రీలు పురుషులు దృఢమైన దీక్షతో ముందుకు అడుగు వేశారు. అయితే మేము అక్కడికి వేరే పనిమీద వచ్చాం. కాని అక్కడ ఎటు చూచినా "ఇక్కడ శాంతి లేదు" అని వ్రాసి యున్న అట్టలు కనబడ్డాయి. అలాంటి అశాంతిమయమైన చోటునందే, మీరాబాయి వంటి భక్తురాలు విషపాత్రను అధరాలతో తాకింది. సుకరాత్ విషపాత్రను పుచ్చుకొని చీకటికొట్లో కూర్చుని అనుచరులకు "శాంతి కావాలనుకుంటే నీవు నీలోనే వెతికి చూచుకో" అంటూ జ్ఞానోపదేశం చేశాడు.

ఇలాంటి అశాంతిమయమైన చార్ల్సటౌనులో సత్యాగ్రహదళ సభ్యులు మకాం పెట్టి రేపే మవుతుందో తెలియని స్థితిలో పడి వున్నారు. నేను ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వానికి జాబువ్రాశాను. అందు "మేము ట్రాన్స్‌వాల్‌లో నివాసం కోసం రావడం లేదు. మీరు చేసిన వాగ్దాన భంగానికి వ్యతిరేకంగా మా అభిప్రాయం తెలుపుటకు మాత్రమే వస్తున్నాము. ఆ స్వాభిమానానికి మీరు కొట్టిన గట్టి దెబ్బను ప్రశాంతంగా ప్రకటించడమే మా యీ యాత్రాదళ ఉద్దేశ్యం, మీరు చార్ల్సటౌన్‌లోనే మమ్మల్ని అరెస్టు చేస్తే సంతోషిస్తాం, అట్టి స్థితిలో మాలో ఎవరైనా రహస్యంగా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిస్తే అందుకు మేము బాధ్యత వహించం, మా యీ పోరాటంలో రహస్యం ఏమీ లేదు, మాకేమీ వ్యక్తిగతస్వార్థం లేదు, మాలో రహస్యంగా ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించడం మాకు

యిష్టంలేదు. వేలాది మంది అపరిచితులతో నిండి సాగుతున్నా మాయీ సత్యాగ్రహ సమరంలో ఎవరైనా రహస్యంగా వస్తే మేమేమీ చేయలేము. మీరు మూడు పౌండ్ల తలపన్ను రద్దు చేస్తే మా యీ యాత్ర తక్షణం ఆగిపోతుంది. గిరమిట్ కార్మికులు తిరిగి పనికి వెళ్లిపోతారు," అని స్పష్టంగా వ్రాశాను.

మా స్థితి అనిశ్చితంగా వున్నది. ప్రభుత్వం ఎప్పుడు మమ్మల్ని అరెస్టు చేస్తుందో తెలియదు. అట్టిస్థితిలో ప్రభుత్వం వారి జవాబుకోసం మేము వేచి వుండటం సాధ్యం కాని పని. అందువల్ల ప్రభుత్వం అరెస్టు చేయకపోతే మనం చార్ల్సుటౌన్ వదలి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిద్దామని నిర్ణయానికి వచ్చాం. త్రోవలో ప్రభుత్వం అరెస్టు చేయకపోతే రోజుకు 20 లేక 24 మైళ్ళు నడుస్తూ ఎనిమిది రోజుల పాటు యాత్ర సాగించాలని కూడా నిర్ణయానికి వచ్చాం ఎనిమిది రోజుల్లో టాల్‌స్టాయి క్షేత్రం చేరుకోవడం మా లక్ష్యం. సంగ్రామం పూర్తి అయ్యేదాకా సత్యాగ్రహులంతా అక్కడే వుండాలనీ, కాయకష్టం చేసి భోజనం ఏర్పాటుచేసుకోవాలని కూడా నిర్ణయానికి వచ్చాం శ్రీ కెలిన్‌బెక్ ఏర్పాటంతా చేసి వుంచారు. అక్కడ కార్మికుల చేత మట్టి యిళ్లు నిర్మించి వాటిలో సత్యాగ్రహులు వుండాలని, యిళ్లు తయారు కానంత వరకు డేరాలు వేసి అందు వృద్ధుల్ని పిల్లల్ని, స్త్రీలను వుంచాలని, పురుషులంతా మైదానంలో వుండాలని నిర్ణయించాం. అయితే వర్షాకాలం కనుక దాన్ని ఎలా తట్టుకోవాలి? శ్రీ కెల్బలెన్ బెక్ యిట్టి విషయాల్లో సమర్థుడు. ఆయన అందుకు అవసరమైన ఏర్పాట్లు చేస్తారు అని అనుకున్నాం.

యాత్రకు అవసరమైన ఏర్పాట్లు చేసుకున్నాం. చార్ల్సుటౌనుకు చెందిన పల్లమదు డాక్టర్ బ్రిస్కో ఆయన మాకు అత్యవసరంగా కావలసిన మందుల పెట్టె, అత్యవసరమైన వైద్యపరికరాలు మాకు యిచ్చారు. ఆ పరికరాల్ని నేను కూడా ఉపయోగించవచ్చు. ఆ పెట్టెను మేమే ఎత్తుకొని వెళ్లాలి. మా వెంట బండీ ఏమీ లేదు. ఆ పెట్టెలో తక్కువ మందులున్నాయని, వందమందికి యిచ్చేందుకు అవసరమైన మందులు అందులేవని, పాఠకులు గ్రహించే వుంటారని భావిస్తున్నాను. త్రోవలో అనేక గ్రామాలు తగులుతాయి. తగ్గిన

ముందులు అక్కడ సేకరించుకోవచ్చునని భావించాం. రోగుల్ని వెంట తీసుకువెళ్లకుండా త్రోవ యందలి గ్రామాలల్లో వదిలి ముందుకు సాగాలని భావించాము.

డబల్‌రొట్టె, పంచదార తప్ప మాదగ్గర యింకేమీలేదు. ఎనిమిది రోజులకు సరిపడరొట్టె ఎలా సేకరించడం? యాత్రికులకు రోజూ రొట్టెల్ని అందజేయాలిగదా! ప్రతిమజిలీ దగ్గర మాకు రొట్టెలు అందించే బాధ్యత ఒకరు వహించారు. ఎవరు వహిస్తారు? అక్కడ గ్రామాలకు నగరాలనుంచే డబల్ రొట్టె చేరుతుంది. అట్టిస్థితిలో పట్టణాలనుంచి రైలు స్టేషనుకు డబల్ రొట్టె అందజేసే వ్యవస్థ చేయవలసి వచ్చింది. చార్ల్సటౌనులో తెల్లవాని పేదల రొట్టెల దుకాణం వున్నది. అతడు ప్రతి రైలు స్టేషను దగ్గర రొట్టె అందజేస్తానని మాట యిచ్చారు అతడు మమ్మల్ని మోసం చేయలేదు. ఎక్కువ ధర తీసుకోలేదు. మంచి పిండిని వినియోగించాడు. ఎంతో నిజాయితీగా రొట్టెల్ని రైలుస్టేషన్లకు పంపాడు. రైల్వే పనివారు ఎంతో నిజాయతీగా రొట్టెల్ని మాకు అందజేశారు. మాకోసం ప్రత్యేక సౌకర్యాలు చేశారు. మేమెవ్వరికీ అపకారం చేయమనీ, కష్టాలు దుఃఖాలు సహించి బాధలు తీర్చుకోవడమే మా లక్ష్యమని అందరికీ బాగా తెలిసిపోయింది. అందువల్ల మా చుట్టు ప్రక్కల వాతావరణమంతా పరిశుద్ధమవడమేగాక, ప్రజలహృదయాలలో వుండే ప్రేమ అను సుగుణాన్ని జాగృతం చేసింది. హిందువులం, ముస్లిములం, క్రైస్తవులం, పారసీకులం అంతా అన్నదమ్ములుగా కలిసిమెలిసి వున్నామని కూడా అందిరికీ తెలిసిపోయింది.

మా యాత్రకు అవసరమైన ఏర్పాట్లు అన్నీ పూర్తి అయ్యాయి. అప్పుడు నేను మళ్లీ యింకోసారి ప్రభుత్వంతో రాజీపడదామని ప్రయత్నించాను. జాబులు, తంతులు పంపాను. వాళ్లు నన్ను అవమానించినా సరే, టెలిఫోనులో వారితో మాట్లాడదామని కూడా నిర్ణయించాను. చార్ల్సటౌను నుంచి ప్రిటోరియాకు ఫోను వ్యవస్థ వున్నది. నేను తిన్నగా జనరల్ స్మట్సుకు ఫోను చేశాను. అతని కార్యదర్శి ఫోనులో దొరికారు. "జనరల్ స్మట్సు చెప్పారండి. మా యాత్రకు ఏర్పాట్లన్నీ జరిగాయి. వోక్స్‌రస్ట్ యందలి తెల్లవారు ఉత్తేజితులైనవారు. ఒకవేళ వాళ్లు మా ప్రాణాలకు సైతం ముప్పు కలిగించవచ్చు.

ఆ విధంగా మ   విరించారు. అటువంటి పరిణామం కలగాలని నేను కోరుకుంటున్నాను. ఈ విషయం జనరల్ స్మట్సుకు తప్పక చెప్పండి. వారు మూడు పౌండ్ల తలపన్ను చట్టాన్ని రద్దు చేస్తే యీ యాత్రను ఆపుచేస్తాం. కేవలం చట్టాన్ని వ్యతిరేకించడం మాకు యిష్టం లేదు. కాని తప్పనిసరి అయి ఆ పనిచేస్తున్నాము. జనరల్ నా యీ మాటను అంగీకరించరా? అని అడిగాను. మరుక్షణమే "జనరల్ స్మట్స్ మీతో ఏ విధమైన సంబంధం పెట్టుకోదలచలేదు మీరు ఏం చేస్తారో చేసుకోండి" అంటూ ఫోనును టక్కున పెట్టి వేశారు.

అట్టి సమాధానమే లభిస్తుందని అనుకున్నాను. అయితే శిష్టత చూపరమోనని మాత్రం భావించాను. సత్యాగ్రహ ఏర్పాట్లు జరిగిన తరువాత జనరల్ స్మట్సుతో నాకు ఆరు సంవత్సరాల రాజకీయ పరిచయం ఏర్పడింది. అయితే శిష్టతగా అతడు వ్యవహరించినా ఉబ్బిపోయే స్థితిలో నేను లేను. కనుక అతడి యీ అశిష్ట ప్రవర్తనను చూచి నీరసపడిపోలేదు. నాకర్తవ్య మార్గం తిన్నగా కండ్ల ముందున నాకు కనబడుతూ వున్నది. మరునాడు (1913 నవంబరు 6) నిశ్చితసమయానికి (ప్రొద్దున అరున్నర గంటలకు) మేము ప్రార్థన చేశాం. దేవుని పేరట దేవుని మీద భారం వేసి యాత్ర ప్రారంభించాం. మా యాత్రాదళంలో 2037 మంది పురుషులు, 127 మంది స్త్రీలు, 57 మంది బాలలు వున్నారు.

* * *

44

ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశం - 2

ఈ విధంగా దాస్ని ... అనండి, లేక యాత్రాదళం అనండి, సరిగ్గా నిశ్చిత సమయానికి చార్ల్సటౌనుకు బయలుదేరింది. చార్ల్సటౌనుకు ఒక మైలు దూరాన బాక్సురస్టు అను ఒక చిన్న కాలువ వున్నది. ఆ కాలువను దాటడం అంటే బాక్సురస్టులో లేక ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించి నట్లే. ఆకాలువ ఒడ్డున దగ్గర గుర్రపు రౌతులు పోలీసు దళం వారి దగ్గరికి వెళ్లాము. వెళ్లే ముందు

నేను సైగ చేసిన తరువాత మీరు సరిహద్దు దాటమని మన వాళ్లకు చెప్పాను. నేను పోలీసులతో మాట్లాడుతూ వుండగానే మన వాళ్లు వేగంగా ముందుకు సాగారు. అంతా కాలువను దాటారు. వాళ్లు ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దులోకి ప్రవేశించారు. గుర్రపురౌతులు వారిని చుట్టి వేశారు. అయితే మన యాత్ర బృందం సభ్యులు పోలీసులు ఆపితే ఆగలేదు. నిజానికి మమ్మల్ని పట్టుకోవాలని పోలీసులు భావించలేదు. నేను వెంటనే మనవాళ్లందరికి చెప్పి శాంత పరిచి వరుసగా పంక్తుల్లో నడవమని సర్దిచెప్పాను. అయిదారు నిమిషాల్లో అంతా సర్దుకున్నారు. మా ప్రయాణం ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ఆరంభం అయింది.

వోక్స్‌రస్ట్ నందలి తెల్లవారంతా రెండు రోజుల క్రితమే ఒక సభజరిపి, మమ్మల్ని బాగా బెదిరిస్తూ మాట్లాడారు. భారతీయులు గనుక ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిస్తే గుండ్ల వర్షం కురిపిస్తామని కూడా కొందరు అన్నారు. ఆ సభకు శ్రీ కెలిన్ బెక్ తెల్లవారికి నచ్చ చెప్పటకు వెళ్లారు. కాని ఎవ్వరూ వారి మాట వినలేదు. కొందరు తెల్లవాళ్లు ఆయనను కొట్టడానికి లేచారు. శ్రీ కెలిన్‌బెక్ స్వయంగా పైల్వాను. ఆయన ఒక శాండో దగ్గర కసరత్తు నేర్చుకున్నారు. వారిని భయపెట్టడం సాధ్యంకాదని ఒక తెల్లవాడు వారిని ద్వంద్వ యుద్ధానికి ఆహ్వానించాడు. "నేను శాంతి ధర్మాన్ని స్వీకరించాను. అందువల్ల నేను నీతో యుద్ధం చేయను. నన్ను కొట్టదలుచుకుంటే కొట్టవచ్చు. నేను యీ సభలో మాట్లాడితీరతాను. మీరు తెల్లవారినందరినీ సభకు రమ్మని ఆహ్వానించారు. నేను ఒక్క విషయం చెప్పదలుచుకున్నాను. శ్వేత జాతీయులంతా నిర్దోషుల్ని కొట్టి హింసించాలని భావించడం లేదు. కనీసం నా వంటి ఒక శ్వేత జాతీయుడు మీరు భారతీయులపై చేస్తున్నవన్నీ అబద్ధపు ఆరోపణలేనని నొక్కి చెబుతున్నారు. మీరు అనుకున్నట్లు భారతీయులు చేయదలచుకోలేదు. మీ రాజ్యం వాళ్లకు అక్కరలేదు. మీతో యుద్ధం చేయదలచడం లేదు. మీ దేశాన్ని భారతీయులతో నింపి వేయదలచటం లేదు. వాళ్లు న్యాయం చేయమని కోరుతున్నారు. ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిస్తున్న భారతీయులు తమ మీద విధించబడిన మూడు పౌండ్ల తల

పన్నును రద్దు చేయమని విన్నవించాలని మాత్రమే భావిస్తున్నారు. వాళ్లు శౌర్యవంతులే. వాళ్లు ఏమీ గొడవ చేయరు. మీతో యుద్ధం చేయరు. మీరు గుండ్ల వర్షం కురిపించినా సహించి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశిస్తారు. వారు మీ గుండ్లకు, బలాలకు వెరిచే మనుష్యులు కారు. వాళ్లు స్వయంగా కష్టాలు సహించి మీ హృదయాలను కరిగించాలని భావిస్తున్నారు. వాళ్ల మాటలు వింటే మీ హృదయాలు కరిగి పోతాయనే విశ్వాసం నాకున్నది. ఈ విషయం చెప్పడానికే నేను మీ దగ్గరికి వచ్చాను. ఈ రెండు మాటలు చెప్పి మీకు సేవయే చేశాను. జాగ్రత్త పడండి. అన్యాయం చేయకండి," అని చెప్పి కెలన్‌బెక్ మౌనం వహించారు. సభకు వచ్చిన జనం ఎక్కువ మంది సిగ్గుపడ్డారు. ద్వంద్వ యుద్ధానికి ఆహ్వానించిన తెల్లవాడు శ్రీ కెలన్‌బెక్‌కు మిత్రుడుగా మారిపోయారు.

ఈ సభను గురించిన వివరం మాకు ముందుగానే తెలిసినందుకు మా జాగ్రత్తలో మేము వున్నాం. పోలీసులు కూడా పెద్ద సంఖ్యలో మొహరించినందువల్ల తెల్లవాళ్లు అఘాయిత్యం ఏమీ చేయకుండా వుండుటకు ఏర్పాటు జరిగిందని భావించాం. ఏది ఏమైన మా యాత్రా బృందం శాంతంగా ముందుకు సాగింది. ఒక్క తెల్లవాడు కూడా మా విషయంలో యిబ్బంది కరంగా ప్రవర్తించలేదని నాకు గుర్తు. చాలామంది శ్వేత జాతీయులు బయటికి వచ్చి మమ్మల్ని చూడసాగారు. వారి నేత్రాల్లో స్నేహభావం కనబడసాగింది.

మొదటిరోజున బాక్సరస్టుకు సుమారు ఎనిమిది మైళ్ల దూరానగల ఒక స్టేషన్ పామ్ ఫోర్డ్ దగ్గర మేము ఆగాలి. సాయంత్రం 5-6 గంటలకు మేము అక్కడికి చేరాము. యాత్రికులు డబల్ రొట్టె, పంచదారతో తిని తెరప గాలిలో పడుకున్నారు. కొందరు భజనలు చేస్తుంటే, కొందరు మాట్లాడుకుంటూ వున్నారు. త్రోవలో కొందరు స్త్రీలు అలసిపోయారు. తమ పిల్లల్ని ఎత్తుకొని నడుస్తామని వచ్చారు కాని అలసిపోయి యింక ముందుకు నడవలేని స్థితిలో వున్నారు. అందువల్ల నచ్చచెప్పి వాళ్లను ఒక మంచి భారతీయ వ్యాపారస్తుని దగ్గర వదిలి పెట్టాము. వీళ్లందరినీ టాల్‌స్టాయ్ ఫారానికి పంపమని వారికి

చెప్పాను. భారతీయ వ్యాపారి నా ప్రార్థనను అంగీకరించాడు.

చీకటి పడినకొద్దీ గొడవ సర్దుమణిగింది. నేను కూడా పడుకుందామని అనుకుంటూ వుండగా యింతలో బూట్ల చప్పుడు వినబడింది. ఒక తెల్లవాడు చేత్తో లాంతరు పట్టుకొని వస్తూ వుండటం చూశాను. నేను జాగ్రత్తపడిపోయాను అంతా అర్థమైంది. నేను సిద్ధంగానే వున్నాను. పోలీసు అధికారి దగ్గరికి వచ్చి "మీకు వారంటు తెచ్చాను. మిమ్మల్ని అరెస్టు చేయాలి" అని అన్నాడు.

"ఎప్పుడు?" అని అడిగాను

"ఇప్పుడే" అని అన్నాడు అధికారి.

"నన్ను ఎక్కడికి తీసుకువెళతారు?"

"ఇప్పుడు దగ్గరలోనే వున్న రైలు స్టేషనకు తీసుకువెళతాను. బండిరాగానే దాని బాక్సరస్టు తీసుకు వెళతాను.

"ఇయితే ఎవ్వరినీ మేల్కొలపకుండానే మీవెంట వస్తాను. అయితే నా అనుచరుడికి కొన్ని సూచనలు యిస్తాను."

"అలాగే యివ్వండి"

అక్కడే నిద్రపోతున్న శ్రీ పి.కె. నాయుడును మేల్కొలిపాను. నా అరెస్టును గురించి వారికి చెప్పాను. తెల్లవారకముందే ఎవ్వరినీ లేవవద్దని, ఆ తరువాత అందరినీ యాత్రకు బయలుదేరతీయమని, చెప్పాను. నాయుడు భయపడలేదు. తనను కూడా అరెస్టుచేస్తే ఏం చేయాలో కూడా చెప్పాను. శ్రీ కెలెన్‌బెక్ బాక్సరస్టులోనే వున్నారు. నేను పోలీసు అధికారి వెంట వెళ్లాను. తెల్లవారింది. మేమిద్దరం బాక్సరస్టు వెళ్లే రైలు ఎక్కాము. అక్కడి కోర్టులో నా మీద విచారణ జరిగింది. పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటరు నా దగ్గర తగిన ఆధారాలేమీలేవు. కనుక 1913 నవంబరు 14 వరకు కేసును వాయిదా వేయమని స్వయంగా కోరాడు. కేసు వాయిదాపడింది. జమానతు మీద విడుదల చేయమని అర్జీదాఖలు చేశాను. అందువా వెంట 122 మంది స్త్రీలు, 50 మంది బాలలు, 2000 మంది పురుషులు వున్నారు. ఈ లోపున వాళ్లందరినీ నిర్ణీత స్థలానికి చేర్చే విధానం తెలిపి తిరిగి వస్తానని మనవి చేశాను. ప్రభుత్వ వకీలు నా అర్జీని వ్యతిరేకించారు. కాని మేజిస్ట్రేటు ఏమీ చేయలేక 50

పౌండ్ల జమానతు చెల్లించిన మీదట విడుదల చేశారు. శ్రీ కెలన్‌బెక్ బయట కారుతో సిద్ధంగా వున్నారు. దానిమీద ఎక్కించుకొని యాత్రా బృందం దగ్గరికి చేర్చారు. 'దిట్రాన్స్‌వాల్ లీడర్' అను పత్రికా ప్రత్యేక ప్రతినిధి మాతోబాటు వస్తానని అన్నాడు. ఆయనను కారులో ఎక్కించుకున్నాము. నా విచారణ, కారు యాత్ర, యాత్రా బృందం వివరం అంతా ఎంతో చక్కగా వ్రాసి తమ పత్రికలో ప్రచురించాడు. దాని ప్రభావం మంచిగా జనం మీద పడింది. ప్రజలు నాకు స్వాగతం చెప్పారు. ప్రజల ఉత్సాహానికి అంతే లేదు. తరువాత శ్రీ కెలన్‌బెక్ బాక్సరస్టు వెళ్లి పోయారు. చార్ల్స్‌టౌనులో ఆగియున్న, క్రొత్తగా రానున్న భారతీయుల ఏర్పాట్లు ఆయన చూడవలసి యున్నందున వారు వెంటనే వెళ్లిపోయారు.

మా యాత్రాదళం ముందుకు సాగింది. నన్ను స్వతంత్రంగా వుంచడం ప్రభుత్వానికి యిష్టం లేదు. అందువల్ల మరుసటి రోజున, నన్ను స్టాండర్టన్‌లో అరెస్టు చేశారు. అది పెద్ద ఊరు. అక్కడ నన్ను విచిత్రంగా అరెస్టు చేశారు. అక్కడ వ్యాపారులు డబుల్ రొట్టెలు, మురబ్బాడబ్బాలు అందజేశారు. వాటి పంపిణీకి సమయం పట్టింది. మేజిస్ట్రేటు నా దగ్గరికి వచ్చి నిలబడ్డాడు. ఆహారం పంపిణీ చేసేదాక ఆగాడు. తరువాత నన్ను ప్రక్కకి పిలిచాడు. నేను వారిని ఎరుగుదును. ఆయన నవ్వుతూ "మీరు నాఖైదీ" అని అన్నాడు.

"అయితే నా స్థాయి పెరిగిందన్నమాట. పోలీసులకు బదులు మేజిస్ట్రేటు స్వయంగా వచ్చారన్న మాట. ఇప్పుడే కేసు నడుపుతారుకదా! అని అన్నాను.

"నాతోబాటురండి, కోర్టు తెరిచే వున్నది" అని అన్నాడు. యాత్రా దళాన్ని ముందుకు సాగమని చెప్పి నేను మేజిస్ట్రేటు వెంట వెళ్లాను. కోర్టు దగ్గరికి చేరినప్పుడు అక్కడ అరెస్టు తీసుకొని వచ్చిన నా అనుచరుల్ని కొందరిని చూశాను. అయిదు మంది వున్నారు. పి.కె. నాయుడు, బీహారు లాల్ మహారాజ్, రామనారాయణసింహ్, రఘునారసు, రహింఖాన్.

నన్ను కోర్టులో నిలబెట్టారు. బాక్సరస్టు కోర్టులో చెప్పినట్లే చెప్పి జమానతుమీద విడుదల చేయమని కోరాను. యిప్పుడు కూడా ప్రభుత్వ వకీలు అర్జీని వ్యతిరేకించాడు. అయినా మేజిస్ట్రేటు 1913 నవంబరు 21

వరకు కేసును వాయిదా వేసి 50 పౌండ్ల జమానతు మీద విడుదల చేశారు. భారతీయ వ్యాపారులు నాకోసం ఇక్కాబండి సిద్ధంగా వుంచారు. దానిమీద ఎక్కించి యాత్రా దళం దగ్గరికి చేర్చారు. అప్పటికి మూడు మైళ్ల దూరం యాత్రా దళం చేరింది. ఇక టాల్‌స్టాయి క్షేత్రం వరకు అంతా చేరతామని అనుకున్నాం. కాని మా యీ అభిప్రాయం తప్పని తేలింది. యాత్రా దళ సభ్యులు నా అరెస్టుకు అలవాటు పడ్డారు. ఇది పెద్ద పరిణామమే. నా అయిదు మంది అనుచరులు జైల్లోనే వున్నారు.

★ ★ ★

45

జనంమంతా జైళ్లలో

మేము యాత్రకొనిస్తూ జోహన్స్‌బర్గు దగ్గరికి చేరుకున్నాము. సంపూర్ణ యాత్రను ఎనిమిది రోజులపాటు, ఎనిమిది మజిలీలుగా నిర్ణయించిన విషయం పాఠకులకు తెలుసు. ఇప్పటివరకు నిర్ణయించిన ప్రకారం మజిలీలు పూర్తిచేస్తూ వున్నాము. ఇక నాలుగు మజిలీలు దాటాలి. మా ఉత్సాహం పెరుగుతున్నకొద్దీ ప్రభుత్వంలో అలజడి ప్రారంభమైంది. మజిలీలు దాటేంతవరకు మౌనం వహించి ఆ తరువాత మమ్మల్ని అరెస్టు చేస్తే ప్రభుత్వం పరువు పోతుంది. కనుక మజిలీ చేరకముందే మమ్మల్ని ప్రభుత్వం అరెస్టుచేయాలి.

నన్ను అరెస్టు చేసినా మా బృదం వెనుకంజవేయలేదు. భయపడలేదు. ఏ రకమైన ఉపద్రవమూ చేయలేదు. ఏ మాత్రం ఉపద్రవం చేసినా తుపాకీ తూటాలతో మా బృందంమెంబర్ల నందరినీ ప్రభుత్వం కాల్చిచంపివేసేదే. జనరల్ స్మట్స్‌కు యీ యాత్రలో మేము చూపిన ధైర్యం, ప్రశాంతత దుఃఖం కలిగించాయి.

గోఖలే తంతిద్వారా శ్రీ పొలక్‌ను ఇండియాకు పంపమని, వారి సహాయంతో దక్షిణాఫ్రికా భారతీయుల పరిస్థితులను గురించి, భారత ప్రభుత్వానికి, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యవభుత్వానికి తెలియజేస్తానని తెలియజేశారు.

ఎక్కడికి వెళితే అక్కడ. పొలక్ అందరికీ సహాయకారి అయ్యే స్వభావం కలవారు. చేపట్టిన కార్యక్రమంలో పూర్తిగా లీనం కావడం వారికి అలవాటు. ఆయనను ఇండియా పంపుటకుఏర్పాట్లు జరిగాయి.నేను వారికి జాబు వ్రాశాను. మిమ్మల్ని కలిసి మాట్లాడి, మీ సలహాలు, ఆదేశాలు తీసుకొని ఇండియా వెళతానని శ్రీ పొలక్ నాకు వ్రాశారు. అది మా యాత్ర జరుగుతున్న సమయం. వారిని కూడాఅరెస్టు చేయవచ్చు. దాన్ని దృష్టి యందుంచుకొని వచ్చి కలవవచ్చునని తంతి పంపాను. పోరాటపటిమకల వాళ్లు కష్టాలకు వెరువరుకదా! ప్రభుత్వం అందరినీ అరెస్టుచేస్తే మంచిదని, అసలు అరెస్టు కావడానికే గదా సత్యాగ్రహం ప్రారంభించింది అని సత్యాగ్రహుల అభిప్రాయం శ్రీ పొలక్ అరెస్టుకు సిద్ధపడివచ్చి నన్ను కలిశారు.

మేము హెడల్బర్గ్ చేరాము. శ్రీ పొలక్ అక్కడకు దగ్గరలోనేవున్నరైలు స్టేషనులో దిగి కాలినడకన వచ్చి నన్ను కలిశారు. మా సంభాషణ పూర్తి అయింది. మధ్యాహ్నం సుమారు మూడు గంటలైంది. మేమిద్దరం యాత్రాదళానికి ముందు నడుస్తున్నాం. మిత్రులు దళంలో వుండి మావెనుక నడుస్తున్నారు. డర్బన్ వెళ్లే రైలు సాయంత్రం బయలుదేరుతుంది. శ్రీ పొలక్ ఆ బండి అందుకోవాలి. శ్రీరామచంద్రుని వంటివారికే వనవాసం తప్పలేదు. ఇక శ్రీ పొలక్కు మాత్రం తప్పుతుందా? మేము మాట్లాడుతూ వుండగా ఒక గుర్రంబండివచ్చి ఎదురుగా నిలబడింది. అందు ఏషియాటిక్ విభాగం అధికారి శ్రీ చిమనీ మరియు ఒక పోలీసు అధికారి వున్నారు. ఇద్దరూ బండి దిగారు. నా దగ్గరికి వచ్చి "మిమ్మల్ని అరెస్టు చేస్తున్నాం" అని అన్నారు. నాలుగురోజుల్లో నాలుగోసారి నన్ను అరెస్టు చేస్తున్నారన్నమాట.

"యాత్రాదళం సంగతి ఏమిటి?" అని అడిగాను. "అంతా సరిగానే జరుగుతుంది." నేనేమీ మాట్లాడలేదు. మీ అరెస్టు విషయం అనుచరులకు చెప్పవచ్చునని అధికారి నాకు చెప్పారు. శ్రీ పొలక్ను దళాన్ని నడపమని చెప్పి, నేను యాత్రా దళ సభ్యులకు విషయమంతా చెప్పసాగాను. "మీరు యిప్పుడు ఖైదీ. ఉపన్యాసం యివ్వడానికి వీలులేదు" అని అన్నాడు అధికారి.

నా హద్దు వాకు తెలుసు. నేను మౌనం వహించాను యాత్రాదళసభ్యులకు ఏం చేయాలో, ఎలా చేయాలో తెలుసు. నన్ను బండి ఎక్కించి గుర్రాన్ని అదిలించారు. కొద్ది నిముషాల్లో యాత్రాదళానికి దూరమై పోయాను.

అధికారికి తెలుసు అది మాప్రదేశం మొత్తం 2000 మంది సత్యాగ్రహులంఅక్కడవున్నాం మేము అహింసాపద్ధతిన ముందుకు నడుస్తున్నాం అతడు సమన్లు పంపి అరెస్టు చేసినా మేము తిరుగుబాటు చేయము ఆ స్థితిలో మీరు ఖైదీ సుమా అని అతడు నాకు చెప్పవలసిన అవసరం లేదు నన్ను మాట్లాడనిస్తే ప్రభుత్వం పని కూడా తేలిక అయ్యేది. కాని ప్రభుత్వాధికారి నైజం మారుతుందా? మా అహింసా విధానాన్ని గురించి చాలా మందిప్రభుత్వ అధికారులకు తెలిసిపోయింది జైలు మాకు అంకుశంకాదని, మాకు దుఃఖ హేతువుకాదని,అది మాకు ముక్తి ద్వారమని అందరూ గ్రహించారు అసలు మమ్మల్ని అరెస్టు చేయడం వాళ్లకు సులభం కూడా. మమ్మల్ని అరెస్టు చేసేముందు మా సాయం కోరడం, వెంటనే మేము వారి ఆజ్ఞను శిరసావహించడం, అందుకు మాకు కృతజ్ఞత తెలపడంవారికి అలవాటు అయిపోయింది. పాఠకులకు పలురకాల అధికారుల వ్యవహారం యీ ప్రకరణాల్లో బోధపడుతుందని భావిస్తున్నాను

ఇద్దరు అధికారులు బండిమీద అటుదిప్పి యిటుదిప్పి చివరికి హెడల్‌బర్గ్ పోలీసుస్టేషన్‌కు నన్ను చేర్చారు. రాత్రి అక్కడే గడిచింది.

యాత్రా దళాన్ని తీసుకొని శ్రీ పోలక్ ముందుకు సాగారు. అంతా గ్రేలిగ్ స్టాండు చేరారు అక్కడ భారత వ్యాపారులు పెద్ద సంఖ్యలో నిలబడివున్నారు. త్రోవలో వారిని పేర్ అహమద్ ముహమ్మద్ కాఛలియా మరియు పేత్ అమద్ ఖాయాత్‌గారలు కలిశారు. ఏమి జరుగనున్నదో వాళ్లకు తెలుసు. నా వెంట వచ్చిన యాత్రా దళ సభ్యుల నందరినీ అరెస్టు చేయుటకు ఏర్పాటు జరిగిపోయింది. శ్రీ పోలక్ ఆ తరువాత డర్బన్ చేరి ఓడ పట్టుకొని ఇండియా వెళదామని భావించారు. కాని మనం అనుకున్నట్లు అంతా జరగదుకదా!

1913 నవంబరు 10వ తేదీ సత్యాగ్రహుల దళం ఉదయం 9 గంటలకు బెల్‌ఫోర్ చేరింది. అక్కడ మూడు స్పెషల్ రైళ్లు సత్యాగ్రహుల్ని అరెస్టుచేసి నేటాలు చేర్చుటకు సిద్ధంగా నిలబడివున్నాయి. కాని జనం పట్టుబట్టారు. "గాంధీని పిలిపించండి. వారు సరేనంటే మేమంతా రైళ్లు ఎక్కుతాం. అంతవరకుఎక్కం" అని వాళ్లు చెప్పారు. అయితే వారి యీ పట్టు సరియైనది కాదు. వాళ్లు తమ పట్టువదలకపోతే మా పందెం దెబ్బ తినేది. సత్యాగ్రహుల తేజస్సు తగ్గిపోయేది. జైళ్లకు వెళ్లడానికి, గాంధీకి సంబంధం ఏమిటి? సైనికులు తమ సైన్యాధిపతిని ఎన్నుకోగలరా? ఒకే సైన్యాధికారి మాట వింటామని పట్టుపట్టడం సాధ్యమా? శ్రీ చమనీ యాత్రాదళసభ్యులకు నచ్చచెప్పుటకు శ్రీ పోలక్ మరియు కాఛలియా సహాయాన్ని కోరాడు. వాళ్లిద్దరూ ఎంతో కష్టంమీదయాత్రా దళలక్ష్యం జైలుకు వెళ్లడమేకదా! ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసేందుకై ముందుకొచ్చింది కనుక సత్యాగ్రహులుఅరెస్టు అయిపోవాలి. అలా జరిగితే మన సజ్జనత్వం బయటపడుతుంది. విజయం ఖాయం అవుతుంది. గాంధీగారి కోరిక కూడా యిదే" అని చెప్పి వాళ్లను ఒప్పించారు. సత్యాగ్రహులంతా అంగీకరించి రైళ్లలో కూర్చున్నారు.

నన్ను మేజిస్ట్రేటు ఎదుట కోర్టులో హాజరుపరిచారు. మిగతా విషయాలు నాకు ఏమీ తెలియవు. నేను మరో పర్యాయం కేసు వ్యవధిని పెంచమని, జమానతు మీద విడుదల చేయమని కోరాను గతంలో రెండు కోర్టులు యిందుకు అంగీకరించి వ్యవధి యిచ్చాయని కూడా తెలియజేశాను. మా యాత్ర చివరిభాగంలో వున్నదని, అది పూర్తి అయ్యేంతవరకు గడువు యివ్వమని కోర్టును కోరాను. మా దళసభ్యుల్ని ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసినాసరే, లేనియెడల వాళ్లందరినీ టాల్‌స్టాయ్ ఫారంలో వదిలి వచ్చుటకు గడువు యివ్వమని చెప్పాను. కాని కోర్టు నా వినతిని అంగీకరించలేదు. అయితే నా కోరికను ప్రభుత్వానికి వెంటనే తెలియజేయుటకు కోర్టు అంగీకరించింది. ఈ సారి నన్ను డండీ తీసుకువెళ్లాలి. అక్కడి కోర్టులో, నేను గిరమిటియా కార్మికుల్ని గనుల్లో పనిచేయడం మానమని ప్రోత్సహించాననే అభియోగం మోపబడింది. అందుకోసం నన్ను ఆ రోజునే రైల్లో డండీ చేర్చారు.

ఇటు శ్రీ పొలక్‌ను బెల్‌ఫోర్డ్‌లో అరెస్టు చేయలేదు. ఆయన చేసిన సహాయానికి అధికారులు కృతజ్ఞత తెలియజేశారు. శ్రీ పొలక్‌ను అరెస్టు చేయాలని ప్రభుత్వానికి తలంపే లేదని శ్రీ చిమనీ చెప్పారు. అయితే యిది శ్రీచిమనీ వ్యక్తిగత అభిప్రాయం అయివుండవచ్చు లేక ఊహించి యిది ప్రభుత్వాభిప్రాయమని అనుకొని ఆయన చెప్పి యుండవచ్చు. ప్రభుత్వాభిప్రాయం మారవచ్చుకదా! శ్రీపొలక్‌ను, శ్రీకెలెన్‌బెక్‌లను ఇండియాకు వెళ్లనీయకూడదని, వాళ్లు భారతీయుల కోసం అత్యుత్సాహంగా పనిచేస్తున్నారని, వారికి అడ్డుకట్టవేసేందుకు అరెస్టు చేసి జైల్లో పెట్టాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది శ్రీపొలక్‌ను చార్లసటౌనులో అరెస్టు చేశారు. కెలన్‌బెక్‌ను కూడా నిర్బంధంలోకి తీసుకున్నారు. ఇద్దరినీ వాక్సరస్ట జైల్లో వుంచారు.

1931 నబంబరు 11వ తేదీన డండీలోనా మీద విచారణ జరిపి 9 మాసాల కఠిన కారాగార శిక్ష నాకు విధించారు. నామీద మరో కేసుకూడా నడుస్తున్నది. నిషిద్ధవ్యక్తుల్ని ట్రాన్స్‌వాల్‌లోకి ప్రవేశించమని నేను ప్రోత్సాహించానని అకేసు సారం. అందుకై నన్ను డండీనుంచి నవంబరు 13వ తేదీన బాక్‌రస్ట తీసుకు వెళ్లారు. అక్కడ నేను శ్రీపొలక్, శ్రీకెలన్‌బెక్‌లను చూచాను. మేము ముగ్గురం బాక్‌రస్టు జైల్లో కలిశాము. పరమానంద భరితులం అయ్యాము.

నవంబరు 14వ తేదీన బాక్సరస్ట కోర్టులో నా మీద కేసు నడిపించింది. ఈ కోర్టులో ఒక విచిత్రం జరిగింది. కోర్టులో నాకు వ్యతిరేకంగా సాక్ష్యం యివ్వడానికి సాక్షుల్ని నేను తీసుకురావాలనడమే అచిత్రం. అట్టి సాక్షుల్ని పోలీసులు తీసుకురాగలరు. కాని అందుకైవారు శ్రమపడాలి. అందువల్ల యీ వ్యవహారంలో సాయం చేయమని పోలీసులు నన్ను కోరారు. దక్షిణాఫ్రికా యందలి కోర్టులు, అపరాధి నేనుదోషం చేశానని చెప్పినంత మాత్రాన శిక్షలు విధించవు.

నా విషయంలో యిట్టి ఏర్పాటు జరిగింది. కాని శ్రీపొలక్, శ్రీకెలన్ బెక్‌లకు వ్యతిరేకంగా ఎవరు సాక్ష్యం చెబుతారు? వాళ్లకు వ్యతిరేకంగా సాక్ష్యం లేకపోతే వారికి శిక్ష పడదు. శ్రీకెలన్‌బెక్ యాత్రా దళ కుటుంబాల వెంట

వుండాలనే ఉద్దేశ్యంతో అపరాధం చేశానని అంగీకరించారు. కాని ఇండియా వెళ్లడం శ్రీపోలక్ లక్ష్యం. అందువల్ల జైలుకు వెళ్లడం వారికి యిష్టం లేదు. అపరాధం చేశారా అని అడిగితే చేశామని కాని చేయలేదనికాని చెప్పకుండ మౌనం వహిద్దామని నిర్ణయానికి వచ్చాము.

కోర్టులో కేసునడిపింది. వాళ్లిద్దరికీ వ్యతిరేకంగా నేను సాక్ష్యం చెప్పాను. కేసును లాగాదీయడం మాకు యిష్టంలేక ఒక్కొక్క రోజున మాకేసులు పూర్తి అయ్యేలా మేము కోర్టుకు సహకరించాము. మా ముగ్గురికీ మూడు మూడు మాసాల జైలును శిక్ష విధించబడింది. కనీసం మూడు మాసాల పాటు బాక్సురస్టు జైల్లో కలిసి వుండవచ్చునని అనుకున్నాం. కాని అలా వుండనీయడం వల్ల ప్రభుత్వానికి లాభం కనబడలేదు.

కొద్ది రోజులు అక్కడ జైల్లో మేము సుఖంగా వున్నాము. అక్కడికి రోజూ కొత్త ఖైదీలు వస్తూవుండేవారు. బయట జరుగుతున్న వివరాలన్నీ మాకు చెబుతూవుండేవారు. ఇట్టి సత్యాగ్రహుల్లో హరబత్‌సింగ్ అను ఒక వృద్ధుడు వున్నాడు. అతడికి 75 సంవత్సరాల వయస్సు అతడు గనుల్లో పనిచేయడంలేదు. గిరిమిటియా ప్రథనుంచి ముక్తి ఎప్పుడో పొందాడు. నిజానికి అతడు అపరాధికాదు. కాని నన్ను అరెస్టు చేశాక ప్రజల్లో ఉద్రిక్తత పెరిగింది చాలామంది జనం నేటాలు దాటి ట్రాన్స్‌వాల్ సరిహద్దుల్లోకి ప్రవేశించి అరెస్టు కాసాగారు. హరబత్‌సింగ్ అటువంటి ఉత్సాహవంతుడైన సత్యాగ్రహి

జైల్లో హరబత్‌సింగ్‌ను చూచి "మీరు జైలుకు ఎందుకు వచ్చారు? మీవంటి వృద్ధుల్ని జైలుకు రమ్మని నేను కోరలేదుగదా!" అన్న అన్నాను.

"మాకోసం మీరు, సతీమణి, మీ బిడ్డలు కూడా జైలుకు వెళ్లితే, బైట వుండటం నాబోటివాడికి సాధ్యమా?" లని హరబత్‌సింగ్ జవాబిచ్చాడు.

"మీరు కష్టాలు పడలేరు. జైలు వదిలి వెళ్లండి. మీ విడుదలకు నేను ప్రయత్నం చేస్తాను" అని అన్నాను.

"నేను వెళ్లను. ఏదో ఒక రోజున నేను చనిపోవలసిందేగదా! ఇలాంటి చోట చనిపోవడం గొప్ప అదృష్టంగా భావిస్తాను" అని అన్నాడు హరబత్‌సింగ్. ఇంతటి స్థిరమైన అభిప్రాయాన్ని నేను మార్చగలనా? నేను ప్రయత్నించినా

అస్థిరత్వం మారదు. అక్షరం జ్ఞానంలేని అతడిముందు నాసేరమ్మ వినమ్రతతో వంగి పోయింది. ఆయన కోరిక నెరవేరింది. 1914 జనవరి 5వ తేదీన ఆయన జైల్లోనే కన్ను మూశాడు. అతడి శవాన్ని బాక్సరమ్ము నుంచి దర్బను తెచ్చారు. వేలాది మంది భారతీయుల సమక్షంలో సగౌరవంగా హరబత్‌సింగ్ శవానికి దహన సంస్కారాలు జరిగాయి. మా సత్యాగ్రహ సంగ్రామంలో యిలాంటి హరబత్‌సింగులు అనేక మంది పాల్గొన్నారు. అయితే జైల్లో మరణ పదించే గౌరవం మాత్రం ఒక్క హరబత్ సింగ్‌కే లభించింది. అందువల్లనే దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర యందు అతడిపేరు చిరస్థాయిగా నిలిచిపోయింది.

ఈ విధంగా జనం ఉత్సాహంతో జైళ్లకు రావడం ప్రభుత్వానికి నచ్చలేదు. జైల్లో నుంచి విడుదలై వచ్చిన సత్యాగ్రహులు నాసందేశాన్ని ప్రజలకు అందజేయడం కూడా ప్రభుత్వానికి నచ్చలేదు. అందువల్ల ప్రభుత్వం నన్ను, పోలక్‌ను, కేలన్‌బెక్‌ను కలిసి వుండనీయకూడదనీ, వేరువేరు జైళ్లలో వుంచాలనీ, ముఖ్యంగా నన్ను మాత్రం ఏకాకిగా ఎవ్వరికీ తెలియని చోట బంధించి వుంచాలనీ నిర్ణయానికి వచ్చింది. అందువల్ల నన్ను ఆరెంజియా రాజధాని బ్లూంఫోన్టీన్ జైలుకు పంపించారు. అక్కడ 50 మందికంటే ఎక్కువమంది భారతీయులు లేరు. వున్నవాళ్లు కూడా హోటళ్లలో వైటర్లుగా పనిచేస్తున్నారు. ఇలాంటి చోట జైల్లో భారతీయ ఖైదీలు వుండరు. ఇక ఆ జైల్లో వున్న భారతీయ ఖైదీని నేనొక్కడినే. మిగతా ఖైదీలు తెల్లవాళ్లు లేక హబ్షీలు. ఏకాకిగా వున్నా నేను బాధపడలేదు. నాకు మంచి జరిగిందని భావించాను. 1893 తరువాత అధ్యయనానికి నాకు అసలు అవకాశం చిక్కలేదు. ఇప్పుడు యీ రూపంలో చిక్కిందని భావించాను

బ్లూంఫోన్టీన్ జైల్లో నాకు విధించిన శిక్ష కఠోరమైనది. అక్కడ కష్టాలు అపరిమితం. వాటి వివరాలన్నీ యిక్కడ వ్రాయతలచలేదు. కాని ఒక్క విషయం మాత్రం వ్రాయక తప్పదు. అక్కడి డాక్టరు నాకు స్నేహితులయ్యారు. కాని జైలరు మాత్రం కేవలం అధికారిగానే వుండిపోయారు. డాక్టరు ఖైదీల అధికారాలను కాపాడుతూ వుండేవారు. అప్పుడు నేను ఫలాలు మాత్రమే భుజించడం ప్రారంభించాను. పాలు, నెయ్యి, ధాన్యం అన్నీ వదిలివేశాను.

అరటిపండ్లు, టొమాటోలు, పచ్చి వేరుసెనగ పప్పు, నిమ్మపండ్లు, నూనె మాత్రం వాడుతూ వున్నాను. వాటిలో కుళ్లిన పదార్థం వుంటే యిక నాకు పస్తులే . కనుక డాక్టరు వాటిన్నింటిని జాగ్రత్తగా పరీక్షించేవాడు. బాదం, అఖరోట్, బ్రాజిల్‌నట్‌లను కూడా తినమని సలహా యిచ్చారు. జైల్లో నాకిచ్చిన గదిలోకి గాలిరాదు. తలుపు తీసివుంచమని డాక్టరు చెప్పినా జైలరు వినలేదు. తలుపు తెరిచి వుంచితే నా ఉద్యోగం ఊడిపోతుందని గొంతెత్తి అరిచాడు. అతడికి అటువంటి ఖైదీలు దొరికారన్నమాట. నేను మంచి ఖైదీనని తెలిసి నప్పటికీ, నాకు సదుపాయం కల్పిస్తే మిగతా ఖైదీలంతా నెత్తికెక్కుతారని అతడి భయం. పాపం, ఏంచేస్తాడు? నేను జైలరునే సమర్థిస్తూ వుండేవాడిని. నాకోసం డాక్టరు, జైలరు యిద్దరూ తగదా పడటం నాకు యిష్టంలేదు. జైలరు ముక్కుకు సూటిగా పోయేమనిషి.

శ్రీకేలన్ బెకను ప్రిటోరియా జైల్లోను, శ్రీపోలకను జర్మిస్టన్ జైల్లోను వుంచారు.

ప్రభుత్వం చేసిన యీ పనులన్నీ వ్యర్థమే. ఆకాశం వూడిపడితే అతుకులు వేయడం సాధ్యమా? నేటాల్ యందు నివసిస్తున్న గిరమిటియా భారతీయులు మేల్కొన్నారు. ప్రపంచ మందలి ఏ శక్తి ఇక వాళ్లను ఆపలేదు.

* * *

46

కఠిన పరీక్ష

బంగారం వన్నె తెలుసుకోవాలనుకునే వ్యాపారి లభించిన బంగారాన్ని ఒరిపిడి రాయి మీదగీచి పరీక్షించుకుంటాడు. ఇంకా ఎక్కువగా పరీక్షించాలనుకుంటే దాన్ని కుంపట్లో వేసి కాలుస్తాడు. దానితో అందలి మైల తొలగిపోతుంది. మేలిమి బంగారం లభిస్తుంది. ఇలాంటి ఒరిపిడి పరీక్షయే దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయులకు జరిగింది. తెల్లప్రభుత్వం వాళ్ళ నానా బాధలు పెట్టారు. కుంపట్లో వేసి కాల్చారు. ఎన్నో అగ్ని పరీక్షలకు గురి అయిన తరువాతనే వారి విలువ ఏమిటో అంతా గ్రహించారు.

రైళ్లలో కూర్చోపెట్టుకొని యాత్రా దళ సభ్యుల్ని షికారు కోసం కాక, అగ్నిలో కాల్చడానికే తెల్లప్రభుత్వం వాళ్లు తీసుకు వెళ్లారు. త్రోవలో వాళ్లకు తిండి లేదు. మంచినీళ్లు లేవు. నేటాలు చేరిన తరువాత కేసు పెట్టి వాళ్లను తిన్నగా జైలుకు తీసుకువెళ్లారు. అలా జరుగుతుందని మాకు తెలుసు. అలా జరగాలని మేము ఆశించాము కూడా. వేలాది మందిని జైల్లో వుంచడమంటే ప్రభుత్వానికి ఖర్చు ఎక్కువ అవుతుంది. మేము కోరిందీ అదే. గనులు మూత పడతాయి. ఈ స్థితి ఎక్కువ కాలం సాగితే ప్రభుత్వం లొంగక తప్పదు. 3 పౌండ్ల పన్ను రద్దు చేయకతప్పదు. అందుకుగాను యూనియన్ ప్రభుత్వం కొత్త పన్నాగం పన్నింది. ఏ ఏ స్థానాలనుంచి గిరిమిటియా కార్మికులు పని మానుకొని వచ్చారో ఆయా చోట్లను ప్రభుత్వం జైళ్లుగా ప్రకటించింది. అందుకోసం క్రొత్త చట్టాన్ని చేసింది. ఆయా చోట్ల గనుల్లో పనిచేస్తున్న తెల్లజాతి నౌకర్లను వార్డర్లుగా నియమించింది. ఈవిధంగా చేసి కార్మికులు స్వేచ్ఛగా వదిలి వేసిన పనిని, బలవంతంగా వాళ్ల చేత చేయించడానికి ప్రభుత్వం పూనుకొన్నది. మూతబడిన గనుల పనులు మళ్లీ ప్రారంభమయ్యాయి. బానిసత్వానికి, నౌకరీకి తేడా వున్నది. నౌకరు నౌకరీని వదిలివేస్తే అతడిమీద వ్యాజ్యం వేయవచ్చు. కాని బానిస గనుక నౌకరీని వదిలితే అతడిచేత బలవంతంగా మళ్లీ నౌకరీ చేయించవచ్చు. ఆ ప్రకారం యిప్పుడు అట్టి కార్మికులంతా పూర్తిగా బానిసలై పోయారన్నమాట.

అంతటితో ప్రభుత్వం ఆగలేదు. కార్మికులు పౌరుషవంతులు. వాళ్లు గనుల్లో పనిచేయటకు నిరాకరించారు. దానితో రెచ్చిపోయిన తెల్లవాళ్లు కొరడాలతో వాళ్లను కొట్టారు. ఒక్కసారిగా ఆఫీసర్లుగా మారిన తెల్లజాతి చపరాసీలు భారత కార్మికుల్ని కాళ్లతో తన్నారు. తిట్టారు. రకరకాలుగా అత్యాచారాలు చేశారు. అవన్నీ ఎక్కడా లిపి బద్ధం చేయబడలేదు. యీ దుర్మార్గాల్ని దౌర్జన్యాల్ని భారతీయ పేద కార్మికులు సహించారు. యీ దుర్మార్గాల్ని గురించి ఎన్నో టెలిగ్రాములు గోఖలేగారికి పంపబడ్డాయి. ఏ రోజున వివరాలతో కూడిన తంతిఅందదో, ఆరోజున గోఖలే గారే భారతావని నుంచి అడిగి తెలుసుకొనేవారు. అప్పుడు గోఖలే బాగాజబ్బు పడ్డారు.

మంచం మీది నుంచి లేవలేని స్థితి. అయినా వారు దక్షిణాఫ్రికా వ్యవహారాలు స్వయంగా పరిశీలించి చర్యలుగైకొంటూ వుండే వారు. రాత్రి అనక, పగలనక వారు యీ విషయమై ఎంతో శ్రమించారు తత్ఫలితంగా భారత దేశమంతా అట్టుడికినట్లు ఉడికి పోయింది. దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల ప్రశ్న భారతావనిలో ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆక్రమించింది.

వైస్రాయి లార్డ్ హార్డింగ్ (డిశంబరు 1913) మద్రాసులో రెచ్చగొట్టే ప్రసంగం అప్పుడే చేశారు. ఆయన చేసిన ప్రసంగం ఇంగ్లాండులోను, దక్షిణాఫ్రికాలోను గొప్ప అలజడిని రేపింది. వైస్రాయి యితర అధినివేశ రాజ్యాలను గురించిగాని, బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యంలో చేరిన యితర దేశాలను గురించిగాని విమర్శించుటకు వీలులేదు. అయినా లార్డ్ హార్డింగ్ యూనియన్ ప్రభుత్వాన్ని గట్టిగా విమర్శించడమే గాక దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారత సత్యాగ్రహుల పక్షం వహించి గట్టిగా మాట్లాడారు. వారు చేస్తున్న సహాయ నిరాకరణోద్యమాన్ని గట్టిగా సమర్థించారు. లార్డ్ హార్డింగ్ చూపిన యీ ధైర్య సాహసాన్ని ఇంగ్లాండులో కొందరు విమర్శించారు. అందుకు ఏ మాత్రం వెరవకుండా, తన వాదనయందలి ఔచిత్యాన్ని వివరిస్తూ తన విమర్శను సమర్థించుకున్నారు వారు చూపిన యీ సాహసం వల్ల మంచి ప్రభావం ప్రపంచ ప్రజలపై పడింది.

నిర్బంధించబడిన, పౌరుషవంతులగు కార్మికులను వదిలి, ఒక్క క్షణం పేపు గనుల దగ్గరకు వెళ్లి నేటాలుకు చెందిన యితర ప్రదేశాల్ని చూద్దాం బొగ్గు గనులు నేటాలుకు ఉత్తర దిశన ఉన్నాయి అయితే కార్మికులు పెద్ద సంఖ్యలో నైఋతి, వాయువ్య దిక్కుల్లో వున్నారు. వాయువ్యదిక్కున ఫినిక్సు, బెరూలం, టొంగాట్ మొదలగు కేంద్రాలు వున్నాయి. నైఋతి దిక్కున ఇసిపింగో, అమ్జింటో మొదలగు కేంద్రాలు వున్నాయి. వాయువ్య దిక్కున వున్న భారతీయులతో నాకు సంబంధం ఏర్పడింది. వారిలో చాలా మంది కార్మికులు బోయర్ యుద్ధంలో నాతో బాటు పని చేశారు. నైఋతి దిక్కున వున్న కార్మికుల సమీపానికి నేను వెళ్ళి యుండలేదు. అక్కడ నా అనుచరులు లేరనే చెప్పవచ్చు. అయినా గనుల యందలి కార్మికుల

అరెస్టుల్ని గురించిన వార్తలు మెరుపులా దేశమంతటా వ్యాప్తమయ్యాయి. యీ రెండు దిక్కుల యందు గల వేలాదిమంది కార్మికులు తమ పనులు మాని బయటికి వచ్చేశారు వారిలో కొందరు యీ పోరాటం చాలా కాలం సాగుతుందని భావించి తమ ఆస్థిపాస్తులు అమ్ముకున్నారు. అట్టి పేద కార్మికులకు భోజనం ఎవరు పెడతారు? నేను జైలుకు వెళ్ళక పూర్వమే కార్మికుల్ని ఎక్కువ సంఖ్యలో పోరాటంలోకి చేరనీయవద్దని, వాళ్లు యిక్కట్ల పాలవుతారని అనుచరులకు చెప్పాను కూడా. గనుల కార్మికులు పాల్గొంటే పోరాటం త్వరగా విజయం సాధిస్తుందని నాకు తెలుసు. అయితే యిందు పెద్ద ప్రమాదం కూడా వున్నది. 60 వేల మంది కార్మికులు ఒక్కుమ్మడిగా పనులు మానివేస్తే వారిని పోషించడం సాధ్యమా? యింత మందివి సంగ్రామంలో ముందుకు నడపాలంటే మన దగ్గర సాధనాలు వున్నాయా? యింత మందిని అదుపులో వుంచగల దళనాయకులు మన దగ్గర వున్నారా? యింత మందిని పోషించడానికి మన దగ్గర డబ్బు వున్నదా? యింత మందిని ప్రోగు చేశాక జరిగే హింసాత్మక ఉపద్రవాల్ని అరికట్టగలమా? అందుకు అవసరమైన మంది మార్బలం మన దగ్గర వున్నదా? యీ ప్రశ్నలకు సమాధానం లేదు అనే. అయినా ముంచుకు వచ్చిన వరదను ఎవరు ఆపగలరు? కార్మికులంతా తామంత తామే పనులు మానివేశారు. అయితే ఆయా కార్మికులు వున్న చోట్ల స్వయంసేవకులు కూడా తమంత తామే ఆవిర్భవించారు. యిది గొప్ప విశేషం.

ఇక యూనియన్ ప్రభుత్వం తుపాకీ విధానాన్ని చేతబట్టింది. కార్మికుల్ని సమ్మె చేయకుండా అరికట్టడానికి పూనుకున్నది. సమ్మె చేస్తున్నవారి మీదకు గుర్రాల్ని పరుగెత్తించింది. వాళ్లు పని చేసే గనుల దగ్గరికి బలవంతంగా వాళ్లను చేర్చింది. కార్మికులు కొంచెం అల్లరికి దిగినా తుపాకుల తూటాలతో చంపి వేయడానికి సిద్ధపడింది. వారిలో కొందరు పని చేయం అని భీష్మించారు. కొందరు రాళ్లు రువ్వారు. కొన్ని చోట్ల పోలీసులు కాల్పులు జరిపారు. చాలా మంది గాయపడ్డారు. నలుగురైదుగురు చనిపోయారు కూడా. అయినా కార్మికుల ఆవేశం చల్లారలేదు. స్వయం సేవకులు ఎంతో

కష్టం మీద బెరూలం దగ్గర కార్మికులను సమ్మె చేయకుండా అపారు అయినా కార్మికులంతా పనికి పోలేదు. కొందరు భయపడి దాక్కున్నారు ఎవ్వరూ వెనుకంజవేయలేదు.

ఇక్కడ ఒక ఘట్టాన్ని గురించి వ్రాయాలి. బెరూలంలో చాలా మంది కార్మికులు పని విరమించి బైటికి వచ్చి వేశారు. అధికారులు ఎంత ప్రయత్నించినా వారిలో ఒక్కరు కూడా పనికి వెళ్లలేదు. జనరల్ ల్యుకిన్ తన సైన్యంతో అక్కడ సిద్ధంగా వున్నారు. కార్మికులపై కాల్పులు జరపమని ఆర్డరు యివ్వడానికి సన్నద్ధమైనాడు. యింతలో కీ.శే. పారసీ రుస్తుంగారి చిన్న కొడుకు బహాదుర్‌దసారాబ్జీ దర్బను నుంచి అక్కడికి వచ్చాడు ఆ పిల్లవాడికి 18 రేండ్ల వయస్సు. అతడు జనరల్ ఎక్కి కూర్చున్న గుర్రం కళ్లెం పట్టుకొని "మీరు యీ జనం మీద కాల్పులు జరపడానికి వీలు లేదు. నేను యిప్పుడే వీళ్లందరికీ నచ్చచెప్పి శాంతియుతంగా పనికి పంపించే బాధ్యత వహిస్తాను" అని బిగ్గరగా అరిచాడు. జనరల్ ల్యుకిన్ యీ యువకుణ్ణి చూచి, అతడి మాటలు విని ముగ్ధుడై పోయాడు. సరేనని ఆయువకుడికి అవకాశం యిచ్చాడు. సొరాబ్జీ కార్మికుల దగ్గరికి వెళ్ళి వాళ్ళకు ప్రశాంతంగా నచ్చ చెప్పాడు. కార్మికులు విషయం తెలుసుకొని మారుమాట్లాడకుండా పనులకు వెళ్లిపోయారు. యీ విధంగా ఒక నవయువకుడి సమయస్ఫూర్తి, నిర్భయత్వం ప్రేమభావం వల్ల వేలాదిమంది కార్మికుల హత్యలు ఆగిపోయాయి.

నిజానికి కార్మికుల మీద ప్రభుత్వం చేసిన దుర్మార్గాలు అత్యాచారాలు పూర్తిగా చట్టవిరుద్ధం. న్యూకేసల్‌కు చెందిన గనుల కార్మికుల మీద ప్రభుత్వం తీసుకున్న చర్యలు పైకి చట్టానికి అనుకూలంగా వున్నాయే గాని వాస్తవానికి అవి సరియైనవి కావు. ఆ కార్మికుల్ని సమ్మె చేసినందుకు కాక అనుమతి పత్రాలు లేకుండా ట్రాన్సువాలులోకి ప్రవేశించారనే అపరాధం మోపి అరెస్టు చేశారు. కాని వేటాలుకు నైఋతి మరియు వాయువ్య దిక్కుల యందు సమ్మె చేయడం అపరాధంగా పరిగణించారు. అయితే చట్టరీత్యా కాక ప్రభుత్వం యొక్క సత్తాచూచుకొని అలా చేశారు. చివరికి ప్రభుత్వ

సత్తాయే చట్ట రూపం దాలుస్తుందన్న మాట. బ్రిటిష్ వారి చట్టంలో రాజు ఎన్నడూ తప్పు చేయడు. అను సామెత ఒకటి వున్నది. కాని వాస్తవానికి ప్రభుత్వం యొక్క శక్తియే చట్టమవుతుంది. యీ దోషం ప్రభుత్వాలన్నీ చేస్తాయి. వాస్తవానికి యీ విధంగా చట్టాన్ని మరిచిపోవడం దోషంగా భావించరు. అప్పుడప్పుడు చట్టాన్ని పట్టుకు కూర్చోవడమే దోషంగా భావించబడుతుంది. ఏ ప్రభుత్వమైనా ప్రజల హితంకోరి పని చేస్తూ వుంటే దాన్ని అలా చేయనీయకుండా అడ్డివేసే చట్టాలు నష్టం కలిగిస్తాయి. అట్టి నియంత్రణను నిర్లక్ష్యం చేయడం ధర్మబద్ధం అవుతుంది. అది వివేకం అనిపించుకుంటుంది. నిరంకుశంగా వ్యవహరించే ప్రభుత్వం ప్రజలకు ఉపయోగకారి కాలేదు. దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రభుత్వం నిరంకుశంగా వ్యవహరించుటకు అవకాశం లేదు. కార్మికులు అనాది నుంచి సమ్మె చేసే తమ అధికారాన్ని ఉపయోగించుతూనే ఉన్నారు. సమ్మె చేసే కార్మికులు ఉపద్రవాలు చేయరని తెలుసుకొనుటకు అనేకమార్గాలు వున్నాయి. వాళ్ల సమ్మె వల్ల చేయవలసిన పని మహా అయితే ప్రభుత్వం విధించిన మూడు పౌండ్ల తల పన్నును రద్దు చేయడమే. శాంతి ప్రియుల విషయంలో ప్రభుత్వం కూడా శాంతి యుతంగానే వ్యవహరించాలి. ఒక్క విషయం మాత్రం నిజం. దక్షిణాఫ్రికా యందలి రాజ్యశక్తి ప్రజలకు ఉపయోగకారికాదు. అక్కడి ప్రభుత్వం శ్వేత జాతీయుల అధికారాల్ని రక్షించడం కోసమే వున్నదని చెప్పవచ్చు. అది భారతీయులకు అనుకూలంకాదు. వ్యతిరేకం. అందువల్ల ఏకపక్షంగా వ్యవహరించే నిరంకుశ ప్రభుత్వం మంచిది కాదు. క్షమించతగినది కాదు.

అందువల్ల నా దృష్టిలో అధికారంలో వున్నవాళ్ళు యిక్కడ అధికార శక్తిని దుర్వినియోగ పరిచారు. యీ విధంగా ప్రభుత్వశక్తిని దేనికోసం దుర్వినియోగ పరుస్తారో అది ఎన్నటికీ విజయం పొందదు. అప్పుడప్పుడు క్షణిక సాఫల్యం లభించినట్లు అనిపించినా, అది స్థిరంగా వుండదు. దక్షిణాఫ్రికా యందలి కార్మికుల మీద విస్మారణంగా కాల్పులు జరిపిన ప్రభుత్వం అరుమాసాల తరువాత మూడు పౌండ్ల తలపన్నును రద్దుచేయక తప్పలేదు. దాన్ని

రక్షించడం కోసమే చేయరాని అత్యాచారాలు అక్కడి ప్రభుత్వం చేసింది దుఃఖం ఎందుకు కలుగుతుందీ అని అంటే సుఖం కోసమే అని చెప్పవలసి వస్తుంది. దక్షిణాఫ్రికాయందలి భారతీయుల కష్టగాథల సమాచారం ప్రపంచమందంతటా వ్యాప్తమైంది. ఒక యంత్రంలో వుండే చిన్న పరికరాలన్నింటికి ప్రత్యేక స్థానం వున్నట్లే, ఒక ఉద్యమం ప్రారంభించినప్పుడు అందలి ప్రతి క్రియకు స్థానం అంటూ ఒకటి వుంటుంది తుప్పు పట్టడంవంటి వాటివల్ల యంత్రం పని చేయకుండా పోయినట్లే, కొన్ని వ్యవహారాల వల్ల ఉద్యమం కూడా కుంటుపడుతూ వుంటుంది. సామాన్యంగా ఈశ్వరేచ్ఛ ప్రకారమేమనం పని చేస్తూ వుంటాం. అయితే ఏది అనుకూలమో, ఏది ప్రతికూలమో ఫలితాన్ని తెలుసుకోలేము. కాని సాధనాలను తెలుసుకొనే అధికారం మాత్రమే మనకి వున్నది. సాధనాలు పవిత్రంగా వుంటే, దాని పరిణామాల విషయమై మనం నిర్భయంగాను నిశ్చింతగాను వుండవచ్చు

ఈ సత్యాగ్రహ సమరంలో ఒక గొప్ప విశేషం నేను చూచాను సత్యాగ్రహుల కష్టాలు, దుఃఖాలు ఎక్కువై పోయినకొద్దీ, పోరాట సమాప్తి సమీపానికి రాసాగింది. అంతేగాక మరో విశేషం కూడా యీ సత్యాగ్రహ సంగ్రామంలో నేను చూచాను. దోషరహితమైన, అస్త్ర శస్త్రాలు లేని, పవిత్రమైన అహింసాత్మక సమరంలో కష్టం వచ్చినప్పుడు అవసరమైన సాధనాలు శ్రమ లేకుండా తమంతతామే సమకూడుతాయి. వారెవరో కూడా తెలియని స్వయం సేవకులు పెద్ద సంఖ్యలో తామంతటతాము వచ్చి యీ సంగ్రామ సమయంలో మాకు సహాయం చేశారు. సామాన్యంగా యిటువంటి సహాయకులు నిస్వార్థంతో పని చేయరు. అదృశ్యంగా వుండి తమ సేవల్ని అందజేస్తూ వుంటారు. వారి సేవల్ని ఎవ్వరూ గుర్తించరు. సేవలకుగాను వారికి ఎవ్వరి పట్టిపెట్టు అక్కర లేదు. అయితే అట్టివాళ్ళు చేసే సహాయ సహకారాలు భగవంతుడి చిట్టాలో తప్పక లిఖించబడతాయి. యీ విషయాన్ని చాలా మంది సేవకులు గమనించారు.

దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులు యీ అగ్ని పరీక్షలో నెగ్గారు. వాళ్ళు అగ్నిగుండంలోకి ప్రవేశించారు. అందు సంపూర్తిగా పరిశుద్ధులై బయటికి

వచ్చారు. యిక యీ సంగ్రామ అంతం ఎలా ఆరంభమైందో తరువాతి ప్రకరణంలో చూద్దాం.

★ ★ ★

47

అంతానికి ఆరంభం

భారత జాతి ఎంతటి శాంతి శక్తిని ఉపయోగించగలదో అంతశక్తిని, ఆశించిన దానికంటే అధికంగా ఉపయోగించిన వివరం పాఠకులు తెలుసుకొనే యుంటారని అంతటి శాంతిశక్తిని ఉపయోగించిన వారంతా పేదవారని, అణిచి వేయబడిన వారని కూడా పాఠకులు గ్రహించి యుంటారని భావిస్తున్నాను. ఫినిక్సులో యిద్దరు ముగ్గురు బాధ్యత గల కార్యకర్తలు తప్ప మిగతా వారంతా జైళ్లలో వున్న విషయం పాఠకులకు తెలుసు. ఫినిక్సుకు బయట వుండే కార్యకర్తల్లో కీ.శే సేట్ అహమద్ మహమ్మద్ కాఛలియా ముఖ్యులు. వారు జైలు బయటనే వున్నారు. ఫినిక్సు వాసుల్లో శ్రీ వెస్ట్, శ్రీమతి వెస్ట్ మగన్‌లాల్ గాంధీ గారలు జైలు బయటవున్నారు. కాఛలియా సేట్ సామాన్య పర్యవేక్షణ చేస్తూ వుండే వారు.

కుమారి ష్లేషిన్ ట్రాన్స్‌వాల్ యందు జరిగే ఆదాయ వ్యయాలు వ్రాస్తూ దేశ విదేశాలకు ప్రయాణించే వారి వ్యవహారాలు సంభాళిస్తూ వుండేది. ఇండియన్ ఒపీనియన్ ఇంగ్లీషు పత్రికను నడపడం, శ్రీ గోఖలే గారితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరపటం మొదలగు పనులు శ్రీ వెస్ట్ చేస్తూ వుండేవారు. క్షణక్షణం మారిపోతున్న రాజకీయ పరిస్థితుల్లో ఉత్తరాలు వ్రాయడంకుదరక, పెద్దపెద్ద టెలిగ్రాముల రూపంలో సమాచారం పంపవలసి వస్తూ వుండేది. యిది కఠుమన్నితమైన వ్యవహారం. శ్రీ వెస్ట్ యీ పనులన్నీ చేస్తూ వుండేవారు.

ఇప్పుడు ఫినిక్సు, న్యూకాసిల్ మాదిరిగా నేటాలుకు వాయువ్య దిక్కున గల సమ్మె చేస్తున్న కార్మికులకు కేంద్రమై పోయింది. వందలాది మంది కార్మికులు ఫినిక్సు రావడం, సలహాలు తీసుకోవడం ప్రారంభించారు.

కొందరైతే అక్కడే నివాసం కూడా ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో ప్రభుత్వం దృష్టి ఫినిక్సు ఆశ్రమం మీద పడకుండా వుంటుందా? సమీపంలో వుంటున్న శ్వేత జాతీయులనేత్రాలు ఎరుపెక్కాయి. ఫినిక్సులో వుండటం ప్రమాదకరంగా మారినా, అక్కడి పిల్లలు సైతం ధైర్యస్థైర్యాలతో పనులు చేస్తూనే వున్నారు. ఇంతలో శ్రీ వెస్ట్‌ను అరెస్టు చేశారు. నిజానికి శ్రీ వెస్టును అరెస్టు చేయడానికి కారణం ఏమీ లేదు. శ్రీ వెస్ట్, మగన్‌లాల్ గాంధీ యిరువురూ అరెస్టు కాకూడదనీ, అందుకు అనువైన పనులు ఏవీ చేయకూడదనీ ముందే నిర్ణయించాం. అందువల్ల శ్రీ వెస్ట్ అరెస్టు కావడానికి అనుకూలమైన పనులేమీ చేయలేదు. అయినా ప్రభుత్వం ఇవన్నీ ఎందుకు చూస్తుంది? అరెస్టు చేయడానికి కారణాలను వెతుకుతుందా? చేతిలో అధికారంవున్నది. దాన్ని ఎలా వినియోగించడమా అనే తపన దప్ప దానికింకేమీ లేదు. శ్రీ వెస్టును అరెస్టు చేశారని తెలియగానే శ్రీ గోఖలే భారతదేశాన్నుంచి, తెలివిగల చురుకైన వారిని కొందరిని దక్షిణాఫ్రికాకు పంపించే ఏర్పాటు చేశారు. లాహోరులో దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహులకు సహాయం చేయాలని ఒక పెద్ద సభ జరిగింది. ఆ సభలో శ్రీ ఆండ్రూస్ తన దగ్గరగల ధనమంతాదక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహులకు సహాయం నిమిత్తం దానంగా యిచ్చివేశారు. అప్పటి నుంచి శ్రీ గోఖలే గారిదృష్టి వారిపై పడింది శ్రీ వెస్టును అరెస్టు చేశారని తెలియగానే శ్రీ గోఖలే శ్రీ ఆండ్రూస్ గారికి తంతి పంపి మీరు దక్షిణాఫ్రికా వెళతారా అని ప్రశ్నించారు. శ్రీఆండ్రూస్ వెళతానని సమాధానం పంపారు. శ్రీ ఆండ్రూస్‌తో బాటు వారి ముఖ్య స్నేహితుడు శ్రీ పియర్సన్ కూడా దక్షిణాఫ్రికాకు ఓడలో బయలు దేరారు. అయితే సత్యాగ్రహ సంగ్రామం చివరి అంచుకు వచ్చేసింది. వేలాది మంది నిర్దోషుల్ని జైళ్లలో పెట్టడం సాధ్యమా? దక్షిణాఫ్రికా ప్రభుత్వానికి గలఅట్టి శక్తి తగ్గిపోయింది. భారత దేశ వైస్రాయి అందుకు అంగీకరించలేదు. జనరల్ స్మట్సు యిప్పుడు ఏం చేస్తాడోనని ప్రపంచమంతా ఎదురు చూడసాగింది. యితర ప్రభుత్వాలు చేయగల పనే దక్షిణాఫ్రికా కూడా చేసింది. భారతీయులకు బాగా అన్యాయం జరిగిందనే సత్యం ప్రపంచానికి స్పష్టంగా తెలిసిపోయింది.

జరిగిన అన్యాయాల్ని ఆపివేయాలని ప్రతివాడూ ఆశిస్తున్న సమయం వచ్చేసింది. జనరల్ స్మట్సుకు మాత్రం యీ విషయం తెలియదా? కాని అతడు పాము ముంచు ఎలుక స్థితిలో పడిపోయాడు. అతడు యిప్పుడు న్యాయం చేయాలి అయితే న్యాయం చేయగల శక్తి అతడు పోగొట్టుకున్నాడు నేను మూడు పౌండ్ల తలపన్నును రద్దు చేయను, మరే మార్పూ చేయను అని దక్షిణాఫ్రికా యందలి శ్వేత జాతీయులకు, జనరల్ స్మట్సు స్పష్టంగా చెప్పాడు కాని పరిస్థితి మారిపోయింది మార్చను అని అన్న వాటినన్నింటినీ మార్చక తప్పలేదు. ప్రజాభిప్రాయానికి భయపడే ప్రభుత్వాలు యిలాంటి సమయంలో సామాన్యంగా ఏదో ఒక కమీషన్ వేసి, అది యిచ్చే రిపోర్టు కోసం ఎదురు చూస్తాయని చెప్పడం సహజంగా జరుగుతూ వుంటుంది. జనరల్ స్మట్సు కూడా అదే పని చేశాడు. ముగ్గురు సభ్యులతో ఒక కమీషన్‌ను నియమించాడు. కాని భారతజాతి యీ కమిషన్ నియామకానికి గల ఉద్దేశ్యాలేమిటో ప్రకటించమనీ, అలా చేయకపోతే బహిష్కరిస్తామనీ ప్రకటించింది. యీ క్రింది షరతులు కూడా విధించింది. 1. జైళ్లలో మ్రగ్గుతున్న సత్యాగ్రహులనందరినీ తక్షణం విడుదల చేయాలి 2. కమీషన్‌లో కనీసం ఒక్క భారతీయుడినైనా సభ్యుడుగా నియమించాలి. యీ రెండు షరతులు ప్రభుత్వానికి తలనొప్పి కలిగించాయి. అయితే గత్యంతరం లేక కమీషనే శ్రీ కెలన్‌బెక్, శ్రీ పోలక్, శ్రీ గాంధీల్ని షరతులేమీ పెట్టకుండా తక్షణం విడుదల చేయమని ప్రభుత్వానికి సలహా యిచ్చింది. ఆ ప్రకారం ప్రభుత్వం మమ్మల్ని ముగ్గురినీ (1913 డిసెంబరు 18న) విడుదల చేసింది. మేము ఏడువారాలు జైల్లో వున్నాము.

శ్రీ వెస్టును అరెస్టు చేశారేగాని ఆయనపై కేసు పెట్టాలంటే ఆధారం ఏమీ దొరకలేదు. అందువల్ల వారిని కూడా ప్రభుత్వం విడుదల చేసింది. ఆండ్రూస్, పియర్సన్ దక్షిణాఫ్రికాకు రాక పూర్వమే యీ ఘట్టాలు జరిగాయి. అందువల్ల నేనే డర్బన్ వెళ్లి మిత్రులిద్దరికీ స్వాగతంచెప్పి తీసుకు వచ్చాను. యీ సమాచారమేమీ తెలియనందున నన్ను ఓడలో చూచి మిత్రులిద్దరూ ఆశ్చర్యపడ్డారు. ఆనందంతో పొంగిపోయారు. వారిరువురినీ మొదటిసారి కలిశాను.

జైలునుంచి విడుదల అయినందుకు మేము ముగ్గురము నిరాశ పడ్డాము బయట ఏమి జరిగిందో మాకు తెలియదు. కమీషన్ నియామకం గుర్తించి తెలుసుకొని ఆశ్చర్యపడ్డాము యీ కమీషన్‌కు మనం సహాయమేమీ చేయలేము అని నిర్ణయానికి వచ్చాము. అయితే కమీషనులో ఒక భారతీయుణ్ణి మెంబరుగా నియమించడం అవసరమని భావించాము మేము ముగ్గురం డర్బను చేరాము. 1913 డిసెంబరు 21 వ తేదీన జనరల్ స్మట్సుకు మేము ఒక జాబు వ్రాశాము.

మీ కమీషనుకు స్వాగతంచెబుతున్నాం. కాని అందలి యిద్దరు సభ్యులు శ్రీ ఎస్లన్, శ్రీ వైలీ గారల నియుక్తి జరిగిన తీరును మేము తీవ్రంగా వ్యతిరేకిస్తున్నాము. వ్యక్తిగతంగా మాకు వారి యెడ వ్యతిరేకత లేదు వారు సుప్రసిద్ధులు. యోగ్యులైన పౌరులు కాని వారిరువురు అనేక సార్లు భారతీయులకు వ్యతిరేకంగా తమ అభిప్రాయం వెల్లడించారు అందువల్ల తెలిసో తెలియకయో వారు భారతీయులకు అన్యాయం చేసే ప్రమాదం వున్నది ఏమనిషి హఠాత్తుగా తన స్వభావాన్ని మార్చుకోలేడు. అందువల్ల యీ యిద్దరు పెద్దమనుషులు హఠాత్తుగా తమ స్వభావం మార్చుకుంటారని భావంచడం ప్రకృతి నియమానికే విరుద్ధం అయినా వాళ్ళను తొలగించమని మేము కోరము. కమీషనులో తటస్థంగా వుండే సభ్యుల సంఖ్య పెరగాలని కోరుతున్నాం. అందుకుగాను మేము సర్‌జేమ్స్ రోజయినిజ్, ఆనరబుల్ డబ్ల్యు.పి. ష్రైనర్‌గారల పేర్లు సభ్యులుగా నియమించమని మీకు సూచిస్తున్నాం వీరిద్దరూ ప్రముఖులు. న్యాయ ప్రవృత్తిలో ప్రసిద్ధులు. మరో వినతి సత్యాగ్రహులనందరినీ తక్షణం విడుదల చేయండి. అలా మీరు చేయకపోతే మేము జైలు బైట వుండటం కష్టం. యింకా వాళ్ళందరినీ జైళ్లలో వుంచడానికి అర్థంలేదు. యింతేగాక కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం యివ్వాలంటే మేము గనుల దగ్గర పని చేస్తున్న గిరమిటియా కార్మికులనందరినీ కలవాలి. వారి అభిప్రాయం తెలుసుకోవాలి. అందుకు మాకు స్వాతంత్ర్యం లభించాలి. ప్రభుత్వం మా యీ ప్రార్థనను అంగీకరించకపోతే మేము తిరిగి జైలుకి వెళ్లుటకు చర్యలుగైకొనక తప్పదని విచారంతో తెలుపుతూ వున్నాము. యిదీ మా జాబు యందలి విషయం.

అయితే జనరల్ స్మట్సు కమీషన్ మెంబర్లను మార్చడానికి, క్రొత్తవారిని చేర్చడానికి అంగీకరించలేదు కమీషన్ నియామకం కేవలం తన తృప్తికోసం ప్రభుత్వం చేసింది అని స్మట్సు సమాధానం పంపాడు. డిసెంబరు 24వ తేదీన స్మట్సు జాబుమాకు అందింది యిక మాకు వేరే మార్గం మిగల లేదు మేము జైలుకు వెళుతున్నామని ప్రకటించాం 1914 జనవరి 1 వ తేదీన డర్బను నుంచి జైలుకు వెళ్లే భారతీయుల బృందం యాత్రాదళంగా బయలు దేరుతుందని కూడా ప్రకటించాం అయితే జనరల్ స్మట్సు వ్రాసిన ఉత్తరంలో ఒక వాక్యం వున్నది

"మేము పక్షపాతం లేకుండా, కోర్టు కమీషన్‌ను నియమించాము దాన్ని నియమిస్తున్నప్పుడు మేము భారతీయుల నెవ్వరితోను సలహా సంప్రతింపులు జరుప లేదు అదే విధంగా గనుల యజమానులతోను, పట్టణవాసులతోను కూడాసలహా సంప్రతింపులు జరపలేదు. అన్నదే ఆవాక్యం అది చదివి నేను వ్యక్తిగత హోదాలో యీ విషయమై మిమ్ము కలిసి మాట్లాడుతాము కొన్ని వివరాలు మీకు అందజేస్తాము తేదీ, సమయం నిర్ణయించి తెలియజేయండి. అని జాబు పంపాను జనరల్ స్మట్సు అందుకు అంగీకరించాడు అందువల్ల మా యాత్ర కొద్ది రోజులు వాయిదా పడింది మేము కాలినడకన యాత్రాదళంతో బయలుదేరనున్నామని తెలిసి శ్రీ గోఖలే నాకు ఒక పెద్ద తంతి పంపారు. మీరు యీ విధంగా చేస్తే యిక్కడ లార్డ్ హార్డింగ్ స్థితి, నా స్థితి కూడా గందరగోళంలో పడుతుంది కనుక మీరు యీ యాత్ర చేయకండి ఆ కమీషనుకు సహకరించండి." అని ఆ తంతియొక్క సారాంశం.

మేము ధర్మ సంకటంలో పడిపోయాము. కమీషన్ సభ్యుల సంఖ్య పెంచకపోతే కమీషనును బహిష్కరించాలని భారతజాతి తీర్మానించింది ప్రతిజ్ఞ కూడాచేసింది లార్డ్ హార్డింగ్‌కు కోపం వస్తుందనో, శ్రీ గోఖలే గారికి దుఃఖం కలుగుతుందనో భావించి చేసిన ప్రతిజ్ఞను ఉపసంహరించడం ఎలా సాధ్యం? శ్రీ అండ్రూస్ కల్పించుకొని గోఖలేగారి భావాల్ని అతి సున్నితంగా వున్న వారి అనారోగ్యాన్ని, మా యీ నిర్ణయం వల్ల గోఖలే గారి హృదయానికి

తగిలే దెబ్బను గురించి యోచించమని మాకు సూచించారు. నాకిదంతా తెలును. భారతీయులందరితో చర్చించాను. ఒక నిర్ణయానికి వచ్చాము. కమీషన్ సభ్యుల సంఖ్య పెంచకపోతే ఎంత పెద్ద ప్రమాదం సంభవించినా సరే ఎదుర్కొని కమీషన్‌ను బహిష్కరించి తీరాలి అనునదే మా ఆ నిర్ణయం. 100 పౌండ్లు ఖర్చు పెట్టి పెద్ద తంతి ద్వారా యీ వివరమంతా శ్రీ గోఖలేగారికి తెలియజేశాము. అందుకు శ్రీ ఎంద్రూస్ కూడా సమ్మతించారు ఆ తంతి సారాంశం - "మీ ఆవేదనను మేము అర్థం చేసుకున్నాం. ఎంతటి త్యాగానికైనా సిద్ధపడి మీ సలహాను అంగీకరించాలనే మా కోరిక. లార్డ్‌హార్డింగ్ మాకు ఎంతో విలువైన సహాయం చేశారు. వారి సాయంచివరి వరకు లభిస్తూ వుండాలని మేము కోరుకుంటున్నాం. అయితే మీరు మా స్థితిని తెలుసుకోవాలని కోరుతున్నాం. యిది వేలాది మంది ప్రజల ప్రతిజ్ఞకు సంబంధించిన విషయం.

మా ప్రతిజ్ఞ పరిశుద్ధమైనది. మేము చేస్తున్న సంగ్రామం పూర్తిగా పరిశుద్ధమైన ప్రతిజ్ఞల పునాదిపై నిర్మాణ మైంది. ప్రతిజ్ఞా బంధనమే లేకపోతే మాలో చాలా మందిమి క్రిందికి జారి పడిపోయి వుండేవారమే. వేలాది మంది ప్రజలు ముక్తకంఠంతో చేసిన ప్రతిజ్ఞను మేము ఉపసంహరిస్తే ఇక నైతిక బంధనమనే దానికి తావే వుండదు ప్రతిజ్ఞ చేసేముందు భారతజాతి ప్రజలు క్షుణ్ణంగా చర్చించారు. ఏవిధమైన అవినీతికి యిందు తావులేదు. కమీషన్‌ను బహిష్కరించాలని ప్రతిజ్ఞ చేసే అధికారం ప్రజలకున్నది. అందువల్ల ఎట్టి పరిస్థితుల్లోను, మిన్ను వచ్చిమీద విరిగిపడినా వెరువకుండా ప్రతిజ్ఞను పాలించమని మాకు సలహా యిమ్మని మిమ్ము కోరుతున్నాం. దయ యుంచి మా యీ తంతిని శ్రీ లార్డ్ హార్డింగ్ గారికి కూడా చూపించండి. మీ పరిస్థితి గందరగోళంలో పడకూడదని మేము కోరుతున్నాము. మేమీ సంగ్రామం భగవంతుని సాక్షిగా పెట్టుకొని అయన సహాయం మీద ఆధారపడి ప్రారంభించాము. పెద్దల గౌరవనీయుల సహాయం మేము కోరుతున్నాము. మీ సహాయం లభించగానే మేము సంతోషిస్తున్నాము. అయితే ఏది ఏమైనా సరే పరిశుద్ధ హృదయంతో చేసిన ప్రతిజ్ఞను పాలించాల్సిందేననునది మా

వినమ్ర నిర్ణయం. మా ప్రతిజ్ఞా పాలనకు మీ సహాయాన్నీ, మీ ఆశీర్వాదాల్నీ అభ్యర్థిస్తున్నాం."

ఈ తంతి శ్రీ గోఖలే గారికి అందింది దాని ప్రభావం వారి ఆరోగ్యం మీద చెడ్డగా పడింది. కాని మాకు వారి వల్ల లభించే సహాయానికి అది అడ్డంకి కాలేదు. సరికదా వారి సహాయం యింకా గట్టిపడి పెద్ద స్థాయిలో లభించసాగింది వారు లార్డ్ హార్డింగుకు యీ విషయం తంతి ద్వారా తెలియజేశారు మమ్మల్ని మాత్రం వదిలి వేయలేదు. మా నిర్ణయాన్ని శ్రీ గోఖలే గారు లార్డ్ హార్డింగ్ ఎదుట గట్టిగా బలపరిచారు లార్డ్ హార్డింగ్ కూడా తమ మాట మీద నిలబడి వున్నారు

నేను అండ్రూసు వెంట ప్రిటోరియా వెళ్లాను అప్పుడే యూనియన్ రైల్వే విభాగంలో శ్వేత జాతీయులైన కర్మచారులంతా కలిసి పెద్ద సమ్మె చేశారు. ఆ సమ్మె వల్ల యూనియన్ ప్రభుత్వం స్థితి బలహీన పడింది యిట్టి సమయంలోనే భారతీయులు యాత్ర ప్రారంభించాలని చాలా మంది నాకు సలహా యిచ్చారు కాని నేను సమ్మె చేస్తున్న శ్వేత జాతీయులకు యీ విధంగా సహాయం చేయలేనని ప్రకటించాను. ప్రభుత్వాన్ని యిరకాటంలో పెట్టడం మా లక్ష్యంకాదని, మా సంగ్రామం శ్వేత జాతీయులపోరాటం వంటిది కాదని, అందుకు భిన్నమైనదని, మేము శ్వేత జాతీయుల సమ్మె జరుగుతున్నప్పుడు యాత్ర ప్రారంభించక, వారి సమ్మె ముగిసిన తరువాత ప్రారంభిస్తామని ప్రకటించాను. మా యీ నిర్ణయం వల్ల మంచి ప్రభావం ప్రజాహృదయాలపై పడింది. రాయిటర్ ద్వారా నా యీ ప్రకటన ఇంగ్లాండు చేరింది. లార్డ్ ఎంప్ట హిల్ మాకు ధన్యవాదాలు చెబుతూ ఇంగ్లాండు నుంచి తంతి పంపించారు. దక్షిణాఫ్రికా యందలి ఆంగ్ల మిత్రులు కూడా ధన్యవాదాలు అందజేశారు. జనరల్ స్మట్సు గారి ఒక కార్యదర్శి హాస్యభాషలో ఏమందోయ్! నాకు మీ వ్యవహారం నచ్చడం లేదు. నేను మీ వారికి ఏమి సహాయం చేయదలచలేదు. అయినా మీతో ఎలా వేగడం? అరే! ఆపద సమయంలో మీరు ఆదుకుంటున్నారు. మిమ్మల్ని ఎలా చంపడం? మీరు కూడా యీ ఆంగ్ల సమ్మె దారుల్లా రగడ చేయమని కోరుతున్నాను. అలా

చేస్తే క్షణంలో మిమ్మల్ని త్రోవకు తీసుకురాగలం కాని మీదంతా మరో పద్ధతి మీరు దుఃఖం కలిగించే వారికి కూడా దుఃఖం కలిగించవద్దంటారు మీరు దుఃఖాలు, కష్టాలు స్వయంగా సహించి విజయం సాధించాలని చూస్తారు శిష్టతను సభ్యతను వదలనేవదలరు అందువల్ల మేము మిమ్మల్ని ఏమీ చేయలేకపోతున్నాం అని అన్నాడు

ఇలాంటి భావాలే జనరల్ స్మట్సు కూడా వెల్లడించారు

సత్యాగ్రహుల వినయం, సౌజన్యం వల్ల కలిగిన సత్ఫలితం యిది ఒక్కటే కాదని యింకా అనేకం వున్నాయని పాఠకులు గ్రహింతురుగాక. తెల్ల కార్మికులు సమ్మె చెస్తువిపరీతంగా చెరుకు పంటను నరికివేశారు వాళ్లు నరికి వేసిన ఆ చెరుకును భారతీయులు మిల్లులకు చేరవేసియుండకపోతే తెల్లవాళ్లు విపరీతంగా నష్టపడిపోయే వాళ్లే ఆ చెరుకును మిల్లుకు చేర్చాలంటే 1200 మంది భారతీయ కార్మికులు తిరిగి పనిలో చేరవలసి వచ్చింది. ఆ పని పూర్తి చేసిన తరువాతనే మన వాళ్లు తిరిగి సమ్మెలో చేరారు. ఇదేగాక డర్బన్ మ్యునిసిపాలిటీలో సమ్మె జరుగుతున్నప్పుడు పాకీ పని, ఆసుపత్రుల్లో పారిశుధ్యం పని చేయమని చెబితే సంతోషంగా వెళ్లి భారతీయులు చేశారు. పాకీ పని, ఆసుపత్రుల్లో పారిశుధ్యం పని మనవాళ్లు చేసి యుండకపోతే డర్బనులో రోగాలు వ్యాప్తమై, అంతా అస్తవ్యస్తమైపోయి వుండేది సత్యాగ్రహులు అటువంటి పరిస్థితికి అవకాశం యివ్వలేదు కనుకనే అట్టి పనులచేసే వారికి సమ్మె చేయవద్దని చెప్పాము. సత్యాగ్రహి వేసే ప్రతి అడుగు వ్యతిరేకుల స్థితి గతులను గురించి యోచించి మరీ వేస్తూ వుండాలి.

భారతీయులు చూపించిన యీ సౌజన్యానికి సహృదయతకు సత్ఫలితాలు కలిగాయి. ఈ విషయం నాకు బాగా తెలుసు. ఇట్టి సత్కార్యాల వల్ల భారతీయుల గౌరవప్రతిష్ఠలు పెరిగాయి. ఒడంబడికకు అనుకూల వాతావరణం ఏర్పడింది

48

ప్రాథమిక ఒడంబడిక

ఈ విధంగా ఒడంబడికకు అనుకూల వాతావరణం నెలకొంటూవున్నది నేను, శ్రీ ఆంద్రూస్ యిద్దరం ప్రిటోరియా వెళ్లాం లార్డ్ హార్డింగ్ ప్రత్యేక ఓడలో పంపిన సర్ బెంజమన్ రాబర్ట్‌సన్ అప్పుడే దక్షిణాఫ్రికాకు చేరుకోనున్నారు అయితే జనరల్ స్మట్సు రమ్మన్న తేదీకి మేము ప్రిటోరియా చేరాము సర్‌రాబర్ట్‌సన్‌కోసం మేము ఆగ వలసిన అవసరం లేదు. భారత జాతి చేసిన త్యాగాలకు శుభ పరిణామం కలుగక తప్పని స్థితి ఏర్పడింది

మేమిద్దరం ప్రిటోరియా చేరాం అయితే జనరల్‌స్మట్సును నేను ఒక్కణ్ణే కలవాలి. ఆ మహాశయుడు రైల్వేలో పనిచేసే తెల్లజాతీయుల సమ్మె వ్యవహారంలో మునిగి వున్నాడు ఆ సమ్మె భయంకర రూపందాల్చింది దాన్ని అణచుటకు మార్షల్‌లా అమలు చేయవలసి వచ్చింది జీతాలు పెంచేలా చేసుకోడం సమ్మె చేస్తున్న వారి లక్ష్యం కాదని, అసలు యూనియన్ ప్రభుత్వాన్ని చేజిక్కించుకోవడం వారి ధ్యేయమని తేలింది

జనరల్ స్మట్సును కొద్దిసేపు మాత్రమే మొదటి సారికలిశాను. అప్పుడు జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూచాను మాయాత్రాదళం బయలు దేరినప్పటి జనరల్ స్మట్సు స్థితి యందు ఎంతో మార్పు కనబడింది అప్పుడు జనరల్ స్మట్సు నాతో మాట్లాడుటకు నిరాకరించిన విషయం పాఠకులకు తెలుసు. సత్యాగ్రహం అనే బెదిరింపు ఆనాడూ వున్నది, యీనాడూ వున్నది అయితే ఆనాడు నిరాకరించాడు, యీనాడు అంగీకరించాడు మీరు వేసే కమీషన్‌లో ఒక భారతీయుడు వుండి తీరాలని సత్యాగ్రహ సమితి కోరుతున్నది అని చెప్పాను కాని అందుకు జనరల్ స్మట్స్ అంగీకరించలేదు. "కమీషన్ సభ్యులను యిక పెంచడానికి వీలులేదు. అలా చేస్తే ప్రభుత్వం యొక్క గౌరవం తగ్గుతుంది. అలా చేస్తే నేను కోరుతున్న సంస్కరణలు చేయలేను. శ్రీ ఎస్లన్ మామనిషి. సంస్కరణలను అతడు వ్యతిరేకించలేదు. ప్రభుత్వానికి అనుకూలంగా వుంటాడు. కర్నల్ వైలీ నేటాలుకు చెందిన ప్రసిద్ధ వ్యక్తి.

వారు మీకు అనుకూలురు కాకపోయినా 3 పౌండ్ల పన్నును రద్దు చేయుటకు ఆయన అంగీకరిస్తే పని తేలిక అయిపోతుంది మా కష్టాలు మావి ఒక్క నిమిషం సమయం కూడా మాకు చిక్కడంలేదు మీ సమస్యల్ని త్వరగా పరిష్కరిస్తాం. మీ కోరికల్ని అంగీకరించాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాం కాని కమీషన్ అంగీకరించకపోతే మేము వాటిని పూర్తి చేయలేము. మీ పరిస్థితి నాకు తెలుసు కమీషన్‌లో మీ ప్రతినిధిని నియమించకపోతే మీరెవ్వరూ కమీషను ముందు సాక్ష్యం యివ్వరు. యిష్టం లేకపోతే సాక్ష్యం యివ్వకండి కాని ఎవరైనా సాక్ష్యం యిస్తామని ముందుకువస్తే మీరు వాళ్ళను ఆపకండి. కమీషన్ పని సవ్యంగా సాగనివ్వండి. అందాకా సత్యాగ్రహాన్ని ఆపండి అలాచేస్తే మీకు లాభం కలుగుతుంది నాకు శాంతి లభిస్తుంది సమ్మె చేస్తున్న భారతీయ కార్మికులపై దౌర్జన్యాలు జరుగుతున్నాయని మీరు చెబుతున్నారు. మీరు కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం యివ్వము అని అంటున్నారు కనుక యీ ఆరోపణను ఎలా రుజూ చేస్తారో చెప్పండి అయితే యిది మీరే ఆలోచించుకోవలసిన విషయం

ఇవీ స్మట్సు నోటవెలువడిన మాటలు. వారు చెప్పిన మాటలకు నామనస్సు అనుకూలంగా మారింది. సమ్మె చేస్తున్న కార్మికులపై రక్షకభటులు, వార్డర్లు కఠినంగా దౌర్జన్యం చేశారని పెద్దస్థాయిలో ప్రచారం చేశాం. కాని కమీషన్ను బహిష్కరిస్తున్నాం కనుక మా ఆరోపణను రుజూ చేయలేము గదా! ధర్మ సంకటం ఏర్పడింది. రక్షక భటులు, వార్డర్లు కలిసి భారతీయులపై చేసిన దౌర్జన్యాలను రుజూ చేయడం అవసరమని కొందరి అభిప్రాయం. కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం యివ్వకపోయినా దౌర్జన్యం చేసిన వారిపై తీవ్రమైన ఆరోపణలు చేద్దాం యిక గతిలేక వాళ్లు మనమీద మాననష్టం దావా కోర్టులో వేస్తారు. అక్కడ వాళ్ల దౌర్జన్యాల్ని రుజూ చేద్దాం అని వారు అన్నారు. కాని యీ పద్ధతిని నేను అంగీకరించలేదు. కమీషను ప్రభుత్వం యొక్క భావాలను వ్యతిరేకిస్తుందని ఆశించకూడదు. మాననష్టపు దావా వరకు వ్యవహారాన్ని తీసుకువెళ్లితే దానితోనే వేగవలసి వస్తుంది. చివరికి కలిగే లాభం ఏమీ వుండదు. వకీలును గనుక పరువునష్టం దావాలో వుండే

తికమకలన్నీ నాకు బాగా తెలుసు. నా దగ్గరగల బలవత్తరమైన సాధనం సత్యాగ్రహుల సహనశక్తి, త్యాగనిరతి, నిజాయితీలే. సత్యాగ్రహం ప్రారంభించేముందే తాము ఎన్నో కష్టాలు పడాలని, మృత్యువుకు సైతం సిద్ధపడాలని సత్యాగ్రహులు తెలుసుకున్నారు అందుకు వారంతా సిద్ధపడ్డారు. అట్టిస్థితిలో పడ్డకష్టాల్ని రుజూ చేస్తే కలిగే లాభం ఏమిటి? పగ తీర్చుకుందామనే కోరిక సత్యాగ్రహికి అసలు కలుగకూడదు అట్టి పరిస్థితులు వచ్చినప్పుడు సత్యాగ్రహి ప్రశాంతంగా వుండాలి. ప్రధాన మైన సమస్య కోసం సత్యాగ్రహి ప్రయత్నం చేయాలి నల్ల చట్టాల్ని రద్దు చేయించడమే ప్రధాన విషయం. అవి రద్దు అయ్యే సూచనలు స్పష్టంగా కనబడుతున్నప్పుడు యిక మిగతా విషయాలలో పడటం అనవసరం పోరాటంలో రాజీపడుటకు రెండు పక్షాలు సిద్ధపడినప్పుడు, సత్యాగ్రహులు మౌనం వహిస్తే అది అమోఘంగా పని చేస్తుంది నాయీ తర్కంతో వ్యతిరేకిస్తున్నవారిలో ఎక్కువమందిని సంతృప్తి పరిచాను అందువల్ల చట్టం ద్వారా పడిన కష్టాలను రుజూ చేయాలనే పట్టును సడలించుటకు నిర్ణయించుకున్నాము

★ ★ ★

49

ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు

ప్రాథమిక ఒడంబడిక విషయమై జనరల్ స్మట్సుకు నాకు మధ్య ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు నడిచాయి. 1914 జనవరి 21 వ తేదీ నాటి జాబులో క్రింది వివరం వ్రాశాను.

"మేము చేసిన ప్రతిజ్ఞ వల్ల మీరు చెప్పిన ప్రకారం కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం యిచ్చి వారికి సహకరించలేము. మా ప్రతిజ్ఞను గురించి మీకు తెలుసు. మీరు దీన్ని గౌరవిస్తున్నారని మాకు తెలుసు సాక్ష్యం యిచ్చి సహకరించకపోయినా మరో విధంగా కమీషన్‌కు సహకరిద్దామని కనీసం కమీషన్ చేసేపనికి అడ్డంకులు కలిగించవద్దని నా దేశ ప్రజలకు చెబుతాను. మా జాతీయ సమస్యల్ని గురించి మాతో సలహా సంప్రతింపులు జరపాలనే

సిద్ధాంతాన్ని మీరు అంగీకరించారు కనుక మేము పై విధానం అవలంబిస్తాం యింతేగాక కమీషన్ పని సాఫీగా జరుగుటకు. క్రొత్త చట్టాలు ప్యాసు అయ్యే సమయంలో ప్రభుత్వానికి యిబ్బంది కలుగ చేయని పద్ధతిన సత్యాగ్రహాన్ని నిలుపదల చేయమని కూడా మా వాళ్లకు సలహా యిస్తాను వైస్రాయి పంపిన సర్ బెంజిమస్ రాబర్ట్‌సన్‌కు కూడా సహాయం చేయమని నా దేశబంధువులకు చెబుతాను

జైళ్లలో వున్నప్పుడు, సమ్మె చేస్తున్నప్పుడు మేము అనుభవించిన కష్టాలు, దుఃఖాలను గురించి మా మీద జరిగిన దౌర్జన్యాలను, మేము చేసిన ప్రతిజ్ఞ కారణం వల్ల రుజూచేయుటకు సిద్ధపడటం లేదని తెలియజేస్తున్నాను సత్యాగ్రహ సిద్ధాంతం ప్రకారం మేము పడిన కష్టాలను, అనుభవించిన దుఃఖాలను గురించి ఆరోపణలు చేయము అందుకు ప్రతీకారం కూడా కోరము. యీ విషయమై మేము వహిస్తున్న మౌనానికి మా దగ్గర అందుకు సంబంధించిన ఆధారాలు లేవని మాత్రం భావించవద్దని మనవి చేస్తున్నాను మా స్థితిని కూడా గుర్తించి అర్థం చేసుకోమని మిమ్మ కోరుతున్నాను మేము సత్యాగ్రహాన్ని ఆపుతూ వున్నాము గనుక, యిప్పుడు జైళ్లలో మ్రగ్గుతున్న సత్యాగ్రహులనందరినీ విడుదల చేయాలి యీ సందర్భంలో మా కోరికలు ఏమిటో మీకు స్పష్టంగా తెలియజేస్తున్నాను.

1. మూడు పౌండ్ల పన్ను రద్దు చేయాలి
2 హిందువులు మహమ్మదీయులు మొదలుగా గల మతాల ప్రకారం జరిగిన వివాహాలనన్నింటిని చట్టబద్ధ మని అంగీకరించాలని
3. విద్యావంతులైన భారతీయుల్ని యీ దేశంలోకి ప్రవేశించనీయాలి
4. ఆరెంజ్ ఫ్రీస్టేటు విషయమై జరిగిన నిర్ణయాలలో సంస్కరణలు జరగాలి.
5 భారతీయులకు యిప్పుడు కల అధికారాలకు ఏ విధమైన నష్టం వాటిల్లదని యిప్పటి చట్టాలు అమలు చేసే సమయంలో హామీ యివ్వాలి

పైన తెలిపిన మా కోరికలకు మీరు తృప్తికరంగా సమాధానం పంపితే నేను మా దేశ ప్రజలకు సత్యాగ్రహాన్ని ఆపమని సలహా యిస్తాను."

నేను వ్రాసిన యీ జాబుకు జనరల్ స్మట్స్ అదేరోజున సమాధానం పంపించాడు దాని సారం క్రింద తెలియజేస్తున్నాను

"మీరు కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం యివ్వలేనందుకు ప్రభుత్వం చింతిస్తున్నది అయితే ప్రభుత్వం స్థితిని గ్రహించింది మీ స్వయం సేవకులపై జరిగిన దౌర్జన్యాలను రుజూ చేయు పనిని ఆపవలెనని చేసిన మీ నిర్ణయానికి వెనుక గల కారణాలను సైతం ప్రభుత్వం గ్రహించింది సత్యాగ్రహులపై క్రూరంగా వ్యవహరించారనే విషయాన్ని ప్రభుత్వం స్పష్టంగా నిరాకరిస్తున్నది అయితే మీరు కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యాధారాలు ప్రవేశపెట్టక పోతే ప్రభుత్వం యీ విషయంలో ఏమీ చర్యగైకొనలేదని తెలియజేస్తున్నాను సత్యాగ్రహుల్ని విడుదల చేయమని మీరు కోరక ముందే అందుకు సంబంధించిన ఆర్డరు ప్రభుత్వం పంపించి వేసింది భారత జాతికి కలిగిన దుఃఖాలను గురించి మీ జాబులో చివర వ్రాశారు ఆ విషయంలో కమీషన్ రిపోర్టు అందేంత వరకు ఏ చర్య ప్రభుత్వం తీసుకోదని తెలియజేస్తున్నాను.

మా యీ రెండు ఉత్త ప్రత్యుత్తరాలు జరుగక పూర్వం నేను, శ్రీ అండ్రూస్ చాలాసార్లు జనరల్ స్మట్సును కలిసి మాట్లాడాము. సర్ బెంజిమన్ రాబర్ట్సన్ కూడా ప్రిటోరియా చేరారు సర్ బెంజిమన్ ప్రజలకు యిష్టుడైన అధికారిగా పేరు పొందిన వ్యక్తి గోఖలే గారి దగ్గరి నుంచి సిఫారసు పత్రం కూడా తన వెంట తీసుకు వచ్చారు కాని సామాన్య ఆంగ్లాధికారుల్లో వుండే బలహీనతలనుంచి ఆయన విముక్తుడు కాలేదని నాకు బోధపడింది ఆయన రాగానే భారత జాతి ప్రజల్లో తగాదాలు సృష్టించడానికీ, సత్యాగ్రహుల్ని భయపెట్టడానికి పూనుకున్నాడు ప్రిటోరియాలో మొదటి సారి ఆయనను కలిసినప్పుడు నాపై మంచి ప్రభావం పడలేదు. సత్యాగ్రహుల్ని భయపెడుతున్నాడని నాకు కొన్ని టెలిగ్రాములు అందాయి వాటిని గురించి సర్‌బెంజిమన్‌తో నేను చర్చించాను అందరితోను స్పష్టంగాను, నిజాయితీగాను వ్యవహరించడం నా ధర్మం తద్వారా మేమిద్దరం స్నేహితులమైనాము

అధికారులు భయపడే వాళ్లను భయపెడుతూ వుంటారని, నిర్భయంగా వుండేవాళ్ళ జోలికి పోరని అనేక పర్యాయాలు అనుభవం వల్ల తెలుసుకున్నాను.

ఈ విధంగా ప్రభుత్వంతో మా ప్రాధమిక ఒడంబడిక జరిగింది సత్యాగ్రహాన్ని ఆపుచేశాము అందువల్ల అనేక మంది ఆంగ్ల మిత్రులు ఆనందించారు. చివరి ఒడంబడికకు సంపూర్తిగా సహకరిస్తామని వాళ్లు మాటయిచ్చారు. అయితే జాతి ప్రజల్ని యీ ఒడంబడిక అంగీకరింప చేయడం కష్టమని తోచింది. జాతి ప్రజల్లో ఆవిర్భవించిన ఉత్సాహం చల్ల బడటం ఎవ్వరికీ యిష్టం లేదు. అసలు జనరల్‌స్మట్సు మీద ఎవ్వరికీ నమ్మకంలేదు. 1908లో జరిగిన ఒడంబడికనుక జ్ఞాపకం చేసి కొందరు "జనరల్ స్మట్సు ఒక్క పర్యాయం భారత జాతిని మోసం చేశాడు. అనేకసార్లు మీ మీద సత్యాగ్రహంలో కొత్తకొత్త విషయాలు చేరుస్తున్నాడని ఆరోపణలు చేశాడు. జాతి ప్రజలపై అత్యాచారాలు చేశాడు యింత జరిగినా జనరల్ స్మట్సును మీరు అర్థం చేసుకోలేదంటే ఎంతో విచారం కలుగుతున్నది. యీ మనిషి మళ్లీ మోసం చేస్తాడు అప్పుడు మీరు మళ్లీ సత్యాగ్రహం అని అంటారు అప్పుడు మిమ్మల్ని ఎవరు నమ్ముతారు? జనం మాటి మాటికీ జైళ్లకు వెళ్లడం కష్టనష్టాలు పడటం సంభవమా? జనరల్ స్మట్సు వంటి మనిషితో ఒకే ఒక ఒడంబడిక చేసుకోవాలి.

మన జాతి ప్రజలు కోరిన కోరికల్ని నెరవేరుస్తున్నట్లు అయనచేత వ్రాయించి పత్రంతీసుకోవాలి. అంతేగాని అతగాడి నోటి మాటలను నమ్మవద్దు. మాట యిచ్చి ఆ ప్రకారం నడుచుకోని మనిషిని ఎలా నమ్మడం?" అని మనస్ఫూర్తిగా చెప్పారు.

ఇలాంటి వాదనలు తప్పవని నేను ముందే ఊహించాను. అందువల్ల నాకు ఏమీ ఆశ్చర్యం కలుగలేదు. ఎవడు ఎన్నిసార్లు మోసం చేసినా సత్యాగ్రహి అతణ్ణే నమ్మవలసిందే. అతడు మోసం చేశాడనే విషయం స్పష్టంగా ధృవీకరించబడాలి కదా సత్యాగ్రహి దుఖాన్ని సుఖమని భావించి రంగంలోకి ప్రవేశిస్తాడు. అపనమ్మకానికి కారణమేమీ్మ కనబడనప్పుడు, తరువాత దుఃఖం కలుగుతుందన్న భయంతో శత్రువును శంకించడు. తనశక్తి మీద

సత్యాగ్రహికి విశ్వాసం వుంటుంది అట్టిస్థితిలో శత్రుపక్షం చేసే మోసం విషయమై నిశ్చింతగా వుంటాడు. ఎన్నిసార్లు మోసపోయినా శత్రువును సత్యాగ్రహినమ్ముతాడు అందువల్ల సత్యానికి గల బలం పెరుగుతుందని, విజయం తప్పక లభించి తీరుతుందని భావిస్తాడు. ఆ విధంగా భావించి నేను పలు చోట్ల సభలు జరిపి భారత దేశ ప్రజలకు విషయమంతా వివరించి చెప్పాను. ఒడంబడికను అంగీకరించడం మంచిదని జనానికి నచ్చ చెప్పటకు ప్రయత్నించాను ప్రజలు కూడా సత్యాగ్రహ విశేషాల్ని అర్థం చేసుకో గలిగారు. యీ పర్యాయం జరిగిన రొడంబడికకు మధ్యవర్తిగాను, సాక్షిగాను శ్రీ అంద్రూస్ వున్నారు. వైస్రాయి ప్రతినిధిగా వచ్చిన సర్ బెంజిమన్ రాబర్ట్‌సన్ కూడా వున్నారు అందువల్ల యీ ఒడంబడికను సైతంనిర్లక్ష్యం చేయడానికి వీలులేదు. నిజానికి నేను ఒడంబడిక చేసుకోవద్దని వాదించి యుంటే అది భారత జాతి చేసిన తప్పిందంగా చరిత్రలో నిలిచిపోయి వుండేది. ఆరునెలల తరువాత జాతికి లభించిన విజయానికి అనేక విఘ్నాలు కలిగియుండేవి. సత్యాగ్రహి ఎన్నడూ తన వైపు మరొకరు వ్రేలెత్తి చూపించేస్థితిలో వుండడు. కనుకనే "క్షమావీరస్య భూషణం" ఓర్పువీరులకు భూషణం" అనుసూక్తి ప్రచారంలోకి వచ్చింది. అపనమ్మకం కూడా పిరికి తనానికి లక్షణమే. నిర్భయుడికి భయమెందుకు? సత్యాగ్రహంలో భయానికి తావులేదు. విరోధిగా వున్నవాడిని నాశనం చేయడం సత్యాగ్రహిలక్షణం కాదు. అతని హృదయాన్నుంచి శత్రు ప్రవృత్తిని తొలగించడమే అతని కర్తవ్యం. అట్టిస్థితిలో యిక అమ్మనమ్మకం అనవసరం.

భారతజాతి ఒడంబడికకు అంగీకారం తెలిపింది. యిక యూనియన్ పార్లమెంటుసమావేశం కోసం అంతా ఎదురు చూస్తూ వున్నారు. కమీషన్ తన పని చేస్తూ వున్నది. కమీషన్ ఎదుటకు భారతజాతి పక్షాన వెళ్ళిన సాక్షులు బహుతక్కువ. దీనివల్ల భారత దేశ ప్రజల మీద సత్యాగ్రహ సమితికి ఎంత పట్టువున్నదీ ప్రపంచానికి తెలిసి పోయింది. సర్ బెంజిమన్ రాబర్ట్‌సన్ చాలా మంది భారతీయుల్ని కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం యిమ్మని ప్రోత్సహించాడు. కాని అసలు సత్యాగ్రహోద్యమాన్ని వ్యతిరేకించిన బహుకొద్దిమంది తప్ప,

మరెవ్వరూ అతడి మాట వినలేదు కమీషన్ ఎదుట సాక్ష్యం చెప్పలేదు అయితే యిట్టి బహిష్కరణ వల్ల కమీషన్‌పై వ్యతిరేక ప్రభావం పడలేదు పైగా దానిపని సులభమైపోయింది. కమీషన్ సమర్పించిన రిపోర్టు ప్రచురించబడింది. రిపోర్టులో కమీషన్ సభ్యులు భారతజాతి ప్రజల సహకారం లభించనందుకు అసంతృప్తి ఎక్కువగా ప్రకటించారు రక్షక భటులు దుర్మార్గాలుచేశారనే ఆరోపణను తేలికగా కొట్టివేశారు అయితే భారత జాతి కోరిన కోరికల్ని తక్షణం నెరవేర్చమని సిఫారసు చేశారు ఉదాహరణకు మూడు పౌండ్ల పన్ను చట్టాన్ని వెంటనే రద్దు చేయాలి వివాహానికి సంబంధించిన భారతీయుల కోర్కెను వెంటనే అంగీకరించాలి యింకా యిటువంటి పెద్ద చిన్న కోరికల్ని ఉటంకించి వాటిని తక్షణం అంగీకరించి నేరవేర్చమని ప్రభుత్వానికి కమీషన్ సిఫారసు చేసింది జనరల్‌స్మట్సు చెప్పిన ప్రకారం కమీషన్ రిపోర్టు భారత జాతికి అనుకూలంగా గొప్పసహాయం చేసింది శ్రీ అండ్రూస్ ఇంగ్లాండుకు బయలు దేరారు. సర్ బెంజిమన్ రాబర్ట్‌సన్ ఇండియాకు బయలుదేరారు కమీషన్ సమర్పించిన రిపోర్టు ప్రకారం త్వరలోనే చట్టాలు తయారు చేయబడతాయని, మాకు నమ్మకం కలిగింది ఆ చట్టం ఏమిటో, అది ఎలా తయారు చేయబడిందో తరువాతి ప్రకరణంలో తెలుసుకుందాం

* * *

50

పోరాటం సమాప్తం

కమీషన్ రిపోర్టు ప్రచురించబడిన కొద్ది రోజులకే, ఒడంబడికకు ప్రాతిపదికగా నున్న చట్టం యొక్క ముసాయిదాను యూనియన్ గెజెట్‌లో ప్రకటించారు యీ ముసాయిదాను ప్రకటించగానే నేను కేప్‌టౌను వెళ్ల వలసివచ్చింది యూనియన్ పార్లమెంటు సమావేశం అక్కడే జరుగుతున్నది. ఆ బిల్లులో తొమ్మిది నిబంధనలు ఉన్నాయి. ఆ బిల్లు అంతటిని నవజీవన్ పత్రికలో

రెండు కాలాల్లో ప్రకటించవచ్చు అందలి ఒక నిబంధన భారత దేశపు స్త్రీపురుషుల వివాహాలకు సంబంధించినది భారత దేశంలో చట్టరీత్యా చెల్లే వివాహాలన్ని దక్షిణాఫ్రికాలో కూడా చెల్లుబాటు అవుతాయి అయితే ఒక్కరికంటే మించి ఎక్కువ మందిభార్యలు వుంటే, వారంతా ఒకే సమయంలో చట్టరీత్యా భార్యలుగా అంగీకరింపబడరు యిది బిల్లు నందలి ఒక భాగం. తలకు మూడు పౌండ్ల పన్ను చెల్లింపును గురించి నిబంధన రెండవది గిర్‌మిట్ ప్రధనుంచి ముక్తి పొందిన తరువాత దక్షిణాఫ్రికా యందు నివసించ తలచిన స్వతంత్ర భారతీయుడు ప్రతిఒక్కడూ తలకు 3 పౌండ్లు చొప్పున ప్రతి సంవత్సరం చెల్లించవలసిన పన్ను యిక చెల్లించవలసిన అవసరం లేదు దక్షిణాఫ్రికాలో ప్రవేశించే భారతీయులకు యిచ్చే ప్రవేశ పత్రాలు, అనుమతిపత్రాలను గురించిన నిబంధన మూడవది. ఏ భారతీయుల దగ్గర యిట్టి పత్రాలు వున్నాయో, వారికి దక్షిణాఫ్రికాలో నివసించుటకు ఎటువంటి అధికారాలు వుండాలి అను విషయం యిందు వివరించబడింది ఈ విషయం మీద యూనియన్ పార్లమెంటులో సుదీర్ఘ చర్చ వాడిగా వేడిగా జరిగింది.

చట్టంలో పేర్కొనవలసిన అవసరం లేదని భావించిన విషయాలను గురించి జనరల్ స్మట్సుకు నాకు జరిగిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలలో పేర్కొనడం జరిగింది వాటిలో క్రింద తెలిపిన విషయాలు వున్నాయి కేప్‌టౌనులో విద్యావంతులైన భారతీయులు ప్రవేశించు హక్కును ధృవీకరించుట, ప్రత్యేక అనుమతి పొందిన విద్యావంతులైన భారతీయులను దక్షిణాఫ్రికాలోనికి ప్రవేశించ నిచ్చుట, గత మూడు సంవత్సరాల (1914 నకు పూర్వం) లో దక్షిణాఫ్రికాలోనికి ప్రవేశించిన విద్యావంతులైన భారతీయుల స్థాయిని అనగా తరగతిని నిర్ణయించుట. ఒకరికంటే ఎక్కువ మంది భార్యలు గల వ్యక్తికి, తన మిగతా భార్యలను కూడా దక్షిణాఫ్రికా తెచ్చుకొనుటకు అనుమతించుట. యీ విషయాలన్నీ జనరల్ స్మట్స్ వ్రాసిన జాబులో చోటు చేసుకోవడమే గాక మరో విషయం "ఇప్పుడు అమలులో వున్న చట్టాల విషయంపై

యూనియన్ ప్రభుత్వం కోరిన కోరుతున్న ప్రకారం యీ చట్టాల అమలు న్యాయ బద్ధంగా, వారు అనుభవిస్తున్న అధికారాలను పరిరక్షిస్తూ, జరగవలెను' ' అని కూడా పేర్కొనడం జరిగింది. యీ జాబు 1914 జూన్ 30 వ తేదీన నాకు వ్రాయబడింది. అదేరోజున జనరల్ స్మట్సుకు నేను సమాధానం వ్రాస్తూ "ఈనాటి తేదీతో గల మీ జాబు నాకు అందింది. మీరు ఓపికతోను, సుహృద్భావంతోను నా మాటలన్నీ విన్నందుకు మీకు కృతజ్ఞుణ్ణి భారతీయులకు సంతృప్తి కలిగించే చట్టం (ఇండియన్ రిలీఫ్‌బిల్) ద్వారానే గాక, మన యిరువురి మధ్య జరిగిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలతో యిక సత్యాగ్రహ పోరాటం సమాప్త మైంది. 1906లో యీ సంగ్రామం ప్రారంభమైంది యీ సంగ్రామం కారణంగా భారతజాతికి పెద్ద దుఃఖం కలగడమే గాక ధనం కూడా అపారంగా నష్టపోవలసి వచ్చింది. యీ సంగ్రామం వల్ల ప్రభుత్వం కూడా చింతాక్రాంతం కావలసి వచ్చింది.

"నా కొంత మంది భారతీయ సోదరుల కోరికలను గురించి మీకు తెలుసు. వేరు వేరు ప్రాంతాలలో వ్యాపారానికి సంబంధించిన అనుమతి పత్రాల చట్టాల్లో మార్పులు కోరుతున్నారు. ఉదాహరణకు ట్రాన్స్ వాల్ యందలి గోల్డ్‌లా ట్రాన్స్‌వాల్ టౌన్‌షిప్ ఆక్టు, 1885 నాటి ట్రాన్స్‌వాల్ చట్టమందలి నిబంధన 3 నందు ఏమీ మార్పు జరగలేదు వాటిలో మార్పు అవసరం. భారతీయులకు అక్కడ నివసించుటకు సంపూర్ణమైన అధికారం లభించాలి. భూముల మీద యాజమాన్యం లభించాలి. వ్యాపారం చేసుకొనుటకు చట్టరీత్యా వీలు కల్పించాలి. వాటిని పేర్కొనకపోవడం వల్ల భారతీయులకు అసంతృప్తిగా వున్నది. ఒక ప్రాంతాన్నుంచి మరో ప్రాంతానికి వెళ్లడానికి కూడా అనుమతి లభించకపోవడంవల్ల అసంతృప్తి ఎక్కువగా వున్నది. యిప్పుడుచట్టంలో భారతీయుల వివాహం విషయమై కల్పించబడిన సదుపాయం యింకా ఎక్కువగా లభించాలని భారతీయులు కోరుతున్నారు. యీ విషయాలనన్నింటినీ సత్యాగ్రహ సంగ్రామ పత్రంలో చేర్చబడాలని అంతా కోరుతున్నారు. అయితే నేను వారి యీ కోరికను అంగీకరించలేదు.

వారి యీ కోరికలను సత్యాగ్రహ సమరంపత్రంలో చేర్చకపోయినప్పటికీ భవిషత్తులో భారతీయుల యీ కోరికల్ని విశాల హృదయంతో యోచించి ప్రభుత్వం వాటినన్నింటి అంగీకరించవలసి వుంటుందని యీ సందర్భంలో మీకు తెలియజేస్తున్నాను. యిక్కడ నివసిస్తున్న భారతీయులందరికీ పౌరహక్కులు సంపూర్తిగా లభించనంత వరకు భారతీయులకు సంతృప్తి కలుగదని కూడా మనవి చేస్తున్నాను.

"నాదేశ బంధుమిత్రులకు మీరంతా ధైర్యంతో ఓపిక పట్టండి. ప్రతి మంచి సాధనం సహాయంతో మీరంతా ప్రజాభిప్రాయాన్ని జాగృతం చేయండి అని విజ్ఞప్తిచేశాను. భవిష్యత్తులో రాబోయే ప్రభుత్వం మన మధ్య జరిగిన యీ ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలలో పేర్కొన్న విషయాలను షరతులను నెరవేర్చుటకు ముందడుగు వేయాలి. దక్షిణాఫ్రికా యందలి తెల్లజాతి వారు యిక గిరిమిటియా కార్మికుల ప్రథ రద్దు అయిపోయిందని గుర్తిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ఇమిగ్రేషన్ ఆక్టు వల్ల స్వతంత్ర భారతీయుల రాకడ కూడా ఆగిపోయినట్లేనని గ్రహింతురు గాక. యిక్కడి రాజకీయాలతోను, రాజకీయాధికారాల వ్యవహారాలతోను భారతీయులకు సంబంధం పెట్టుకోవాలనే మహాత్వాకాంక్షలేదని తెలుసుకోగానే, పైన నేను తెలిపిన భారతీయుల కోరికలన్నింటినీ అంగీకరించగలరని విశ్వసిస్తున్నాను. అది న్యాయ సమ్మతమని గ్రహించాలి. ఈ మధ్య యీ సమస్యలను పరిష్కరించుటకు మీ ప్రభుత్వం చూపించిన శ్రద్ధ, ఉదార భావన మీరు మీ జాబుల్లో పేర్కొన్న విధంగా చట్టాల అమలు విషయంలో కూడా చూపించినచో, యూనియన్ యందంతట గల భారత జాతికి శాంతి లభిస్తుందని తద్వారా ప్రభుత్వానికి భారతజాతి ఏరకమైన యిబ్బందీ కలిగించదని యీ జాబు ద్వారా తెలియజేస్తున్నాను.

* * *

51

ముగింపు

ఈ విధంగా ఎనిమిది సంవత్సరాల తరువాత సత్యాగ్రహ సంగ్రామం ముగిసింది. దక్షిణాఫ్రికా యందు నివసిస్తున్న భారతీయులందరికీ శాంతి లభించిందని అంతా అంగీకరించారు. 1914 జూలై 18వ తేదీన దుఃఖం, సంతోషం రెండూ హృదయంలో నింపుకొని నేను ఇంగ్లాండులో గోఖలే గారిని కలిసి భారత దేశం వెళ్లుటకు దక్షిణాఫ్రికా నుంచి బయలు దేరాను. దక్షిణాఫ్రికాలో 21సంవత్సరాలు గడిపాను. లెక్కలేనన్ని చేదు, తీయని అనుభవాలు పొందాను. నా జీవన లక్ష్యమేమిటో అర్థం చేసుకున్నాను ఆ దేశాన్ని వదలాలంటే అమిత బాధ అపారమైన దుఃఖం కలిగాయి.

సత్యాగ్రహసంగ్రామం దక్షిణాఫ్రికాలో విజయవంతంగా ముగిసింది. అక్కడి భారతీయుల యీనాటి పరిస్థితిని పరిశీలించి చూస్తే, వాళ్లు యిన్ని కష్టాలు ఎందుకు పడ్డారను ప్రశ్న మనస్సులో బయలు దేరుతుంది. లేక మానవ జాతి సమస్యల్ని పరిష్కరించుటకు సత్యాగ్రహమను ఆయుధం ఉత్తమ పద్ధతిన ఎలా విజయం సాధించింది అను ప్రశ్న బయలు దేరుతుంది. యీ ప్రశ్నకు వచ్చే సమాధానాన్ని గురించి మనం యోచిద్దాం. సృష్టి నియమం ఒకటి వున్నది. ఏ సాధనంవల్ల ఏ వస్తువు లభిస్తుందో, ఆ సాధనం వల్లనే ఆ వస్తువు రక్షణ పొందుతుందనే నియమం అది. హింసవల్ల లభ్యమయ్యే వస్తువుకు హింస ద్వారానే రక్షణ కలుగుతుంది. సత్యంవల్ల లభ్యమయ్యే వస్తువుకు సత్యం వల్లనే రక్షణ కలుగుతుంది. యీ పద్ధతిన దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయులు యిప్పుడుకూడా సత్యాగ్రహమనే ఆయుధాన్ని ఉపయోగించితే వారు అక్కడ సురక్షితంగా వుండగలుగుతారు. సత్యం వల్ల లభించిన వస్తువును అసత్యం ద్వారా రక్షించుదామని అనుకుంటే సత్యాగ్రహంలో అందుకు తావు వుండదు. ఒక వేళ అలా సాధ్యపడితే అది వాంఛనీయం కాదు. యీనాడు దక్షిణాఫ్రికాయందలి భారతీయుల స్థితి

బలహీనంగా వున్నది అని అంటే వారిలో సత్యాగ్రహుల సంఖ్య బాగా తగ్గిపోయిందని చెప్పక తప్పదు. దక్షిణాఫ్రికా యందలి భారతీయుల్ని వేలెత్తి తప్పు పట్టడానికినేను యిలా వ్రాయడం రలేదు. అక్కడి వాస్తవ పరిస్థితిని మాత్రమే సూచిస్తున్నాను. వ్యక్తికానీయండి, లేక వ్యక్తుల సముదాయం కానీయండి, తమలో లేని గుణాల్ని బైటినుంచి ఎలా తెచ్చుకోగలుగుతారు? అక్కడి అనేక మంది సత్యాగ్రహ సేవకులు ఒకరి తరువాత ఒకరు దేవుని సన్నిధికి వెళ్లి పోయారు. సొరాబ్జీ, కాఛలియా, తంబినాయుడు, పారసీరుస్తుంజీ మొదలైన వారంతా కన్ను మూశారు. అక్కడ తక్కువ మంది సత్యాగ్రహులు మాత్రమే మిగిలారు. బ్రతికి యున్న సత్యాగ్రహులు యీనాటికీ అక్కడి ప్రభుత్వంతో పోరాటం సాగిస్తున్నారు. సత్యం యెడ పట్టుదల వుంటే వాళ్లు భారత జాతిని కాపాడి తీరుతారనే విశ్వాసం నాకు వున్నది.

ఈ ప్రకరణాలు చదివిన పాఠకులు దక్షిణాఫ్రికాలో యీ సత్యాగ్రహ మహోద్యమం సాగియుండకపోతే, ఎంతో మంది భారతీయ సత్యాగ్రహులు అష్టకష్టాలు పడి యుండకపోతే యీ రోజున దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయులు పేరు వూరు లేకుండా పోయివుండేవారని, అంతేగాక బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యానికి అధినివేశ రాజ్యాలుగా వున్న మిగతా ఎన్నో దేశాలలో గల భారతీయులు కూడా చాలా వరకు రక్షణ పొందగలిగారు అని అంటే అందుకు కారణం దక్షిణాఫ్రికాలో భారతీయులు సాగించిన పోరాటమేనని గ్రహించియుంటారు. కొందరు భారతీయులు రక్షణ పొందక పోవడానికి కారణం సత్యాగ్రహ సమరం మాత్రం కాదు. ఆయా దేశాలలో గల భారతీయులలో సత్యాగ్రహశక్తి లేదన్న మాట వాళ్లను రక్షించగలశక్తి భారతదేశానికి లేదన్నమాట. సత్యాగ్రహం ఒక అమోఘమైన ఆయుధం. అందు పరాజయానికీ, నిరాశకు తావు లేదు. యీ సత్యానికి నేను వ్రాసిన యీ దక్షిణాఫ్రికా సత్యాగ్రహ చరిత్ర వల్ల ఏ కొంచెం బలం చేకూరినా కృతార్థుణ్ణే

అనుబంధం - 1

సత్యాగ్రహసంగ్రామ చరిత్రయందు జరిగిన ఘట్టాలు, తేదీలు

(గాంధీగారు 1893 ఏప్రిల్ నెలలో 24 సంవత్సరాల వయస్సులో భారతదేశాన్నుంచి బయలు దేరి మేమాసంలో డర్బన్ చేరారు.)

1906

4. ఆగస్టు : శ్రీడంకన్, ట్రాన్స్‌వాల్ లేజిస్లేటివ్ కౌన్సిలు నందు ఏషియాటిక్ ఎమెండ్‌మెంటు ఆక్టును ప్రవేశపెట్టాడు.

11 సెప్టెంబరు : జోహన్స్‌బర్గునందలి ఎంపైర్ థియేటరులో భారతీయుల బహిరంగ సభ జరిగింది సభలో పాల్గొన్న ప్రతి భారతీయుడు, ఖూనీ చట్టం ముందుతల వంచకూడదనీ, దాన్ని వ్యతిరేకించి జైలుకు వెళ్లాలనీ ఒట్టుపెట్టుకున్నారు. భారతీయుల ప్రతినిధి బృందాన్ని ఇంగ్లాండు పంపాలని తీర్మానించారు.

12. సెప్టెంబరు . ఖూనీ చట్టం ట్రాన్స్‌వాల్ విధాన సభలో అంగీకరించబడింది.

1. అక్టోబరు · భారతీయుల ప్రతినిధి బృందం జోహన్స్ బర్గు నుంచి బయలు దేరింది.

8. నవంబరు ప్రతినిధి బృందం అధినివేశరాజ్య మంత్రిలార్డ్ ఎల్గిన్‌ను కలిసింది.

29. నవంబరు . లండనులో సౌత్ ఆఫ్రికా బ్రిటిష్ ఇండియన్ కమిటీస్థాపించబడింది. సర్ లెపెల్ గ్రిపిన్ దానికి ప్రథమ అధ్యక్షులుగాను, శ్రీ రిచ్ దానికి కార్యదర్శిగాను నియమింపబడ్డారు.

1. డిసెంబరు : ప్రతినిధిబృందం ఇంగ్లాండు నుంచి దక్షిణాఫ్రికాకు తిరిగి ప్రయాణమైంది.

3. డిసెంబరు : ఖూనీ చట్టాన్ని బ్రిటిష్ చక్రవర్తి నిరాకరించారు.

1907

22. మార్చి : బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యచక్రవర్తి నిరాకరించిన ఖూనీ చట్టాన్ని ట్రాన్స్‌వాల్ నందలి నూతన పార్లమెంటు 24 గంటల్లో ప్యాసు చేసింది.

2. మే :ఖూనీ చట్టానికి బ్రిటిష్ చక్రవర్తి యొక్క స్వీకృతి లభించింది.

1 జూలై . ఖూనీ చట్టం అమల్లోకి వచ్చింది. అందుకోసం ప్రదేశ అనుమతి పత్రాలు తీసుకొనేందుకై ప్రిటోరియాలో రిజిస్ట్రేషన్ ఆఫీసు తెరిచారు. ఆనాటి నుంచి ఆఫీసుకు చెందిన అధికారులు ప్రతిగ్రామం వెళ్లారు. అయితే ప్రతిచోట భారతీయులు వాళ్లను బహిష్కరించారు. 8000 మందిలో సుమారు 500 మంది, తమ పేర్లు నమోదు చేయించుకొని పత్రాలు తీసుకున్నారు. తరువాత గడువు తీరగానే పత్రాలు తీసుకోని వారిని అరెస్టు చేశారు.

18 సెప్టెంబరు . అసోసియేషనుకు గౌరవనీయులు శ్రీ గోఖలే గారి నుంచి "మీరు సాగిస్తున్న పోరాటాన్ని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తున్నాను. చింతాక్రాంతుడనై అందు మనస్సును లీనం చేస్తున్నాను హృదయపూర్తిగా సానుభూతిని తెలుపుతూన్నను. పోరాటాన్ని ప్రశంసిస్తున్నాను. దృఢంగా వుండి భగవదేచ్ఛపై ఆధారపడండి." అంటూ తంతి వచ్చింది.

25. అక్టోబరు : ఖూనీ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా ట్రాన్స్‌వాల్ నందలి ఏడు లేక 8 వేల మంది భారతీయుల్లో 4522 మంది సంతకాలతో ఒక పెద్ద అర్జీ అసోసియేషన్ పక్షాన ప్రభుత్వానికి పంపబడింది.

3. నవంబరు రిజిస్ట్రేషన్ కోసం అర్జీలు తీసుకోవడం ఆపివేశారు.

11. నవంబరు మొట్టమొదటిసారి సత్యాగ్రహుల అరెస్టులు ప్రారంభమయ్యాయి.

27. డిసెంబరు : కోర్టులో హాజరుకు సిద్ధంగా వుండమని గాంధీగారికి హెచ్చరిక వచ్చింది.

28. డిసెంబరు : జోహన్స్‌బర్గులో శ్రీ జార్డన్, గాంధీగారిని 48 గంటల్లో ట్రాన్స్‌వాల్ వదిలి వెళ్లమని ఆదేశించాడు.

1908

10. జనవరి : జోహన్స్ బర్గ్ నందు శ్రీ జార్డన్ గాంధీ గారికి రెండు మాసాల సాదా జైలు శిక్ష విధించాడు.

30. జనవరి సత్యాగ్రహ ఖైదీలను జైళ్ల నుంచి విడుదల చేశారు ట్రాన్స్‌వాల్ ప్రభుత్వం స్వేచ్ఛగా అనమతి పత్రాలు తీసుకోమని భారతీయుల్ని కోరింది. అలా తీసుకుంటే ఖూనీ చట్టాన్ని రద్దు చేస్తామని చెప్పింది

10 ఫిబ్రవరి శ్రీ గాంధీగారు, శ్రీతంబినాయుడు, కొందరు అనుచరులు ఏషియాటిక్ ఆఫీసు వైపుకు వెళ్లుతూ వుండగా గాంధీగారి మీద దాడి జరిగింది.

24. జూన్ : ప్రభుత్వం ఖూనీ చట్టాన్ని రద్దు చేసేది లేదని ప్రకటించింది అందువల్ల సత్యాగ్రహ సంగ్రామం ప్రారంభమైంది శ్రీ సొరాబ్జీ అందరి కంటే ముందు నేటాలు నుంచి ట్రాన్స్‌వాలులో అడుగు పెట్టారు జూలై 20 వ తేదీన వాల్‌క్రస్ట్ అను మేజిస్ట్రేటు ఒక మాసం జైలు శిక్ష వారికి విధించారు.

12. జూలై . 2000 అమమతి పత్రాలు జోహన్స్ బర్గ్‌లో జరిగిన బహిరంగ సభలో తగుల పెట్టబడ్డాయి.

22. జూలై : లార్డ్ సెల్ బోర్న్‌కు ప్రభుత్వాన్నుంచి దతంతి అందింది. తద్వారా రోడీషియాలో వప్యాసు చేయబడిన కఠోరమైన ఏషియాటికి చట్టానికి బ్రిటిష్ చక్రవర్తి అనుమతి లభించదని తెలియజేయబడింది.

22. అగష్టు . ఐచ్ఛిక ప్రదేశ పత్రాల్ని చట్టబద్ధం చేసేచట్టం, యితర భారతీయులకు పత్రాలుయిచ్చే చట్టం రెండూ ట్రాన్స్‌వాల్ పార్లమెంటులో ప్యాసయ్యాయి.

30. ఆగష్టు : ప్రిటోరియాలో జరిగిన బహిరంగ సభలో 200 ఐచ్ఛిక పత్రాలు తగుల బెట్టబడ్డాయి.

7. సెప్టెంబరు . గాంధీగారిని బాల్‌క్రస్ట్‌లో అరెస్టు చేశారు. ఒక వారం తరువాత కేసు బెట్టి వారికి 2 మాసాల కఠిన జైలు శిక్ష విధించారు.

9. నవంబరు . ఇవాళ నుంచి అయిదు రోజుల్లో 227 మంది భారతీయులు జైళ్లకు వెళ్ళారు. వారిలో హిందూ ముస్లిం వ్యాపారులు అధికంగా వున్నారు. 64 మంది జోహన్స్ బర్గుకు 97 మంది జర్మిస్టన్‌కు, 60 మంది ప్రిటోరియాకు చెందిన భారతీయులు.

14. నవంబరు : ఈ వారం 227 మంది భారతీయులు జైలుకు వెళ్ళారు. వారిలో 64 మంది జోహన్స్‌బర్గుకు 97 మంది జర్మిస్టన్‌కు 60 మంది ప్రిటోరియాకు 6 మంది తదితర స్థానాలకు చెందిన భారతీయులు.

17 నవబంరు 53 మంది తమిళులు కేకలు వేస్తు పట్టుబడ్డారు. వాళ్లకు 7 రోజుల జైలు శిక్ష విధించారు.

22. నవంబరు కలకత్తాలో శ్రీ అబ్దుల్ జబర్ అధ్యక్షతన సత్యాగ్రహులకు సానుభూతి తెలుపుతూ సభ జరిగింది

13 డిసెంబరు గాంధీగారు రెండు నెలల జైలుశిక్ష అనుభవించి విడుదల అయ్యారు

1909

9. జనవరి : దర్బనులో మర్క్యూరీ పత్రికా ప్రతినిధి గాంధీ గారిని కలిశారు. అతనికి, ట్రాన్స్‌వాల్‌కి చెందిన సుమారు 2000 మంది జైలుకు వెళ్ళి వచ్చారని గాంధీజీ చెప్పారు.

15 జనవరి గాంధీగారు నేటాలు నుంచి బాక్‌ర్‌స్ట్ వెళ్తూ మూడో సారి అరెస్టు అయ్యారు. కొద్దివారాల తరువాత కేసుపెట్టి 3 మాసాలు శిక్ష విధించారు. అదే రోజున హమీదియా సొసైటీ ఉపాధ్యక్షుడు 65 ఏండ్ల వయస్సు గల శ్రీ ఉమర్జీసాలే, డేవిడ్ ఎర్నెస్ట్ గారలకు 3 నెలల శిక్ష విధించారు.

29 జనవరి క్రూగర్స్ డ్రాప్‌లో ఖోల్వడ్ కాన్ఫరెన్సు జరిగింది. పత్రాలు తీసుకోకూడదని దుకాణాలు తెరవకూడదని నిర్ణయం గైకొన్నారు. జైలుకు వెళ్లాలని కూడా నిర్ణయించారు.

6. ఫిబ్రవరి : ట్రాన్స్‌వాల్ యందలి హాస్కెన్ కమిటీ, భారతీయులకు మేలు చేయాలని లండన్ టైమ్సుకు జాబు పంపింది.

10. ఫిబ్రవరి : రోడీషియాలో అంగీకరించబడిన చట్టాన్ని బ్రిటిష్ చక్రవర్తి నిరాకరించారు.

12 ఫిబ్రవరి : పారసీరుస్తుంజీ తదితర భారతీయులకు ఆరు మాసాల జైలు శిక్ష విధించారు.

6. మార్చి : తెల్లవాళ్లు బాక్స్‌బర్గ్, నార్‌వుడ్, బ్లూంఫొంటీన్, బార్బర్టన్, క్రూగర్స్ డ్రార్ప్‌లో లోకేషను స్థాపనకై ఉద్యమం ప్రారంభించారు.

10 మార్చి : డెల్‌గోవాబే మార్గాన భారతీయుల్ని దేశ బహిష్కరణకు గురి చేసి ఇండియాకు పంపివేయడం ప్రారంభించారు.

12. మార్చి : ప్రిటోరియాలో శ్రీమతి పిళ్లై కేసులో గాంధీ గారిని బేడీలు వేసి కోర్టుకు తీసుకు వచ్చారు.

5. ఏప్రిల్ 14 సెప్టెంబరు నుంచి 17 మార్చి వరకు వ్రాసిన దస్తావేజుల బ్లూబుక్ ప్రభుత్వం ప్రచురించింది.

30 ఏప్రిల్ : శ్రీ కాఛలియా మరియు 18 మంది యితర సత్యాగ్రహులు శిక్ష అనుభవించి విడుదలయ్యారు.

4. మే :సత్యాగ్రహఖైదీలకు జైళ్లలో నెయ్యి ఇవ్వడం ప్రారంభించారు.

24. మే గాంధీ గారికి మూడోసారి మూడు మాసాల జైలు శిక్ష విధించారు.

7. జూన్ : జర్మిస్టన్‌లో తెల్లవారి సభలో గాంధీ గారు సత్యాగ్రహ విధానం మీద మహత్తరమైన ప్రసంగం చేశారు.

16 జూన్ : జోహన్స్ బర్గ్‌లో జరిగిన బహిరంగ సభలో శ్రీ ఎ.ఎం. కాఛలియా శ్రీహాజీ అలీబ్, శ్రీ బి.ఎ. చెట్టియార్ మరియు గాంధీగారలను ఇంగ్లాండు పంపాలనీ, శ్రీ ఎ.ఎం. కామా, శ్రీ ఎన్.జి. నాయుడు, శ్రీ ఇ.యం. కుబాడియా, శ్రీ హెచ్.ఎస్. పోలక్‌ను భారత దేశం పంపాలని నిర్ణయించారు. యీ ప్రతినిధి బృందాలు బయలు దేరేందుకు ముందే శ్రీ కాఛలియా, శ్రీ కువాడియా శ్రీకామా, శ్రీ చెట్టియార్‌గారలను అరెస్టు చేశారు.

4. జూలై : జోహన్స్ బర్గ జైలునుంచి విడుదల కాగానే జైల్లో అనుభవించిన కష్టాలవల్ల, యాతనల వల్ల శ్రీ నాగప్పన్ చనిపోయాడు.

16. జూలై : ముజకరీ అనుస్టీమర్లో 14 మంది భారతీయుల్ని దేశాన్నుంచి బహిష్కరించి పంపి వేశారు.

1 సెప్టెంబరు : బొంబాయి షరీఫ్ దక్షిణాఫ్రికాలో జరుగుతున్న సంగ్రామాన్ని

గురించి చర్చించుటకు బహిరంగ సభను ఏర్పాటు చేశాడు. కాని బొంబాయి ప్రభుత్వం ఆ సభను జరుగనీయలేదు. యీ సభ 13 రోజుల తరువాత జరిగింది.

16. సెప్టెంబరు . ఇంగ్లాండులో ట్రాన్స్‌వాల్ భారతీయ ప్రతినిధి బృందం లార్డ్ క్రూని కలుసుకున్నది

13. నవంబరు ఇంగ్లాండు వెళ్లిన భారతీయుల ప్రతినిధి బృందం కిల్డోనన్ కేసిల్ అను ఓడలో దక్షిణాఫ్రికాకు ప్రయాణమైంది.

1 డిసెంబరు . భారత దేశంలో శ్రీ రతన్ తాతా దక్షిణాదఫ్రికా సత్యాగ్రహుల సహాయార్థం 25 వేల రూపాయల విరాళం ప్రకటించారు.

1910

25. ఫిబ్రవరి భారత దేశపు కేంద్ర పార్లమెంటులో గోఖలే గారు ప్రవేశపెట్టిన గిర్‌మిట్ ప్రథరద్దు తీర్మానం ప్యాసైంది.

1. జూన్ దక్షిణాఫ్రికా యూనియన్‌గా రూపొందింది. అదే రోజున శ్రీ సొరాబ్జీ షాపుర్జీ అడాజడియా ఏడోసారి అరెస్టు అయ్యారు.

4 జూన్ · శ్రీ కెలన్ బెక్ లాలేలో గల తన ఫారమును సత్యాగ్రహులు నివసించుటకు యిచ్చి వేశాడు.

13. జూన్ - 26 మంది సత్యాగ్రహులు ప్రెసిడెంట్ స్టీమరులో దక్షిణాఫ్రికా వచ్చారు

26. జూలై - పోర్చుగ్రీజు ప్రభుత్వ సహాయంతో భారతీయుల్నిదేశాన్నుంచి బహిష్కరించారు. దీనికి వ్యతిరేకంగా లార్డ్సు సభలో లార్డ్ ఎంప్టహిల్ సుదీర్ఘ చర్చకావించారు

30. జూలై - ఇవాళటి వరకు మైనరు తీరిన భారతీయబాలురు పేరు వ్రాయించుకొని పత్రాలు పొందవలసినవారికి కూడా పత్రాలు యివ్వడానికి విరాకరించారు.

22. ఆగస్టు - ఛోటా భాయీా విర్లడి ప్రసిద్ధ టెస్ట్ కేసు జోహాన్స్‌బర్గు కోర్టులో ప్రారంభమైంది. ఆ కేసులో చివరికి ఛోటాభాయి విజయం సాధించాడు.

28. సెప్టెంబరు - శ్రీపోలక్ దేశ బహిష్కరణ శిక్షకు గురి అయిన 85 మంది భారతీయ సత్యాగ్రహులతోబాటు డర్బన్ వచ్చారు
16. అక్టోబరు - కీ॥శే॥ నారాయణస్వామి గర్టరూడ్ బురమన్ అను పేరుగల ఓడలో భారతావని నుంచి వస్తూ డేలాగోవాబేలో చనిపోయాడు.

1911

25. ఫిబ్రవరి - యూనియన్ ప్రభుత్వ గెజిట్‌లో ఇమిగ్రేషన్ రిజిస్ట్రేషన్ బిల్లు ప్రచురించబడింది
25. ఏప్రిల్ - ఆ బిల్లు పార్లమెంటులో ఆపివేయబడింది
20. మే - షరతులతో ప్రభుత్వంలో ఒడంబడిక జరిగింది సత్యాగ్రహసంగ్రామం, రెండోసారి వాయిదా పడింది

1913

22 మార్చి - భారతీయుల మతాలమీదదాడి జరిగింది. జస్టిస్ సర్ల్ ఒక తీర్పు యిస్తూ ముస్లిం షరియత్ ప్రకారం పెండ్లి జరిగిన మరియమ్మ వివాహం చట్ట విరుద్ధమైనదని ప్రకటించారు
3 ఏప్రిల్ - కొత్త ఇమిగ్రేషన్‌బిల్లు యూనియన్ గెజిట్‌లో ప్రకటించారు.
3 మే - జోహాన్స్‌బర్గులో జరిగిన ఒక బహిరంగసభలో సత్యాగ్రహ ప్రారంభించాలని నిర్ణయం జరిగింది. ఆ వారంలోనే భారత స్త్రీల పక్షాన కూడా అలాంటి నిర్ణయమే హోం మినిష్టరుకి పంపబడింది.
24 మే - గాంధీగారు మరియు హోం మినిష్టరు శ్రీ ఫిషర్ మధ్య 30 ఏప్రిల్ నుంచి జరిగిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు ప్రచురించబడ్డాయి.
7. జూన్ - పైన తెలిపిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల తరువాయి భాగం ప్రచురించబడింది.
21. జూన్ - ఇమిగ్రేషన్ అక్టుకు బ్రిటిష్ చక్రవర్తి అనుమతి లభించింది.
15. జూలై - క్రొత్త చట్టం నిబంధనలన్నీ యూనియన్ గెజిట్‌లో ప్రకటించబడ్డాయి.
1. ఆగస్టు - క్రొత్తచట్టంప్రకారం మూడు అధినివేశ రాజ్యాలలోఅపీలు బోర్డు ఏర్పడ్డాయి ఆ బోర్డులో ఇమిగ్రేషన్ అధికారికూడా ఒక మెంబరయ్యాడు.

13 సెప్టెంబరు - సత్యాగ్రహం ప్రారంభమైంది. ప్రభుత్వానికి, గాంధీగారికి మధ్య జరిగిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలన్నీ ప్రచురించబడ్డాయి.

22 నుంచి 25 అక్టోబరు వరకు నేటాల్ మరియు ట్రాన్స్‌వాలుకు చెందిన అనేక మంది సత్యాగ్రహులైన స్త్రీలు పురుషులు కేకలు బెట్టి, సరిహద్దులు దాటి అరెస్టు అయి జైళ్లకు వెళ్లారు.

16. అక్టోబరు - మూడు పౌండ్ల తల పన్నుకు వ్యతిరేకంగా న్యూకైసల్‌లో ప్రారంభమైన కార్మికుల సమ్మె అంతటా వ్యాపించింది

6 నవంబరు - గాంధీగారు సమ్మెదారులతో కలిసి ట్రాన్స్‌వాల్‌లో ప్రవేశించారు.

11 నవంబరు - గాంధీగారికి డండీలో 9 మాసాల శిక్ష పడింది

28 నవంబరు - భారత వైస్రాయి అభిభాషణ.

11. డిసెంబరు - కమిషన్ నియమించబడింది

19 డిసెంబరు - గాంధీగారు శ్రీ కేలన్‌బెక్, శ్రీ పోలక్ జైలునుంచి విడుదల అయ్యారు.

16 ఫిబ్రవరి - ఒడంబడిక ప్రకారం జైళ్ల నుంచి సత్యాగ్రహ ఖైదీలందరూ విడుదల అయ్యారు.

18 మార్చి - కమిషన్ రిపోర్టు వెలువడింది.

3 జూన్ - ఇండియన్స్ రిలీఫ్ బిల్లు ప్రచురించబడింది.

30 జూన్ - ప్రభుత్వంతో చివరి ఒడంబడిక జరిగింది

20. జులై - 45 సంవత్సరాల వయస్సులో గాంధీగారు కస్తూరిబా మరియు కెలన్‌బెక్ గారల వెంట దక్షిణాఫ్రికాను పూర్తిగా వదిలివెళ్లటకు నిర్ణయించి ఇంగ్లాండుకు బయలుదేరారు

- సమాప్తం -